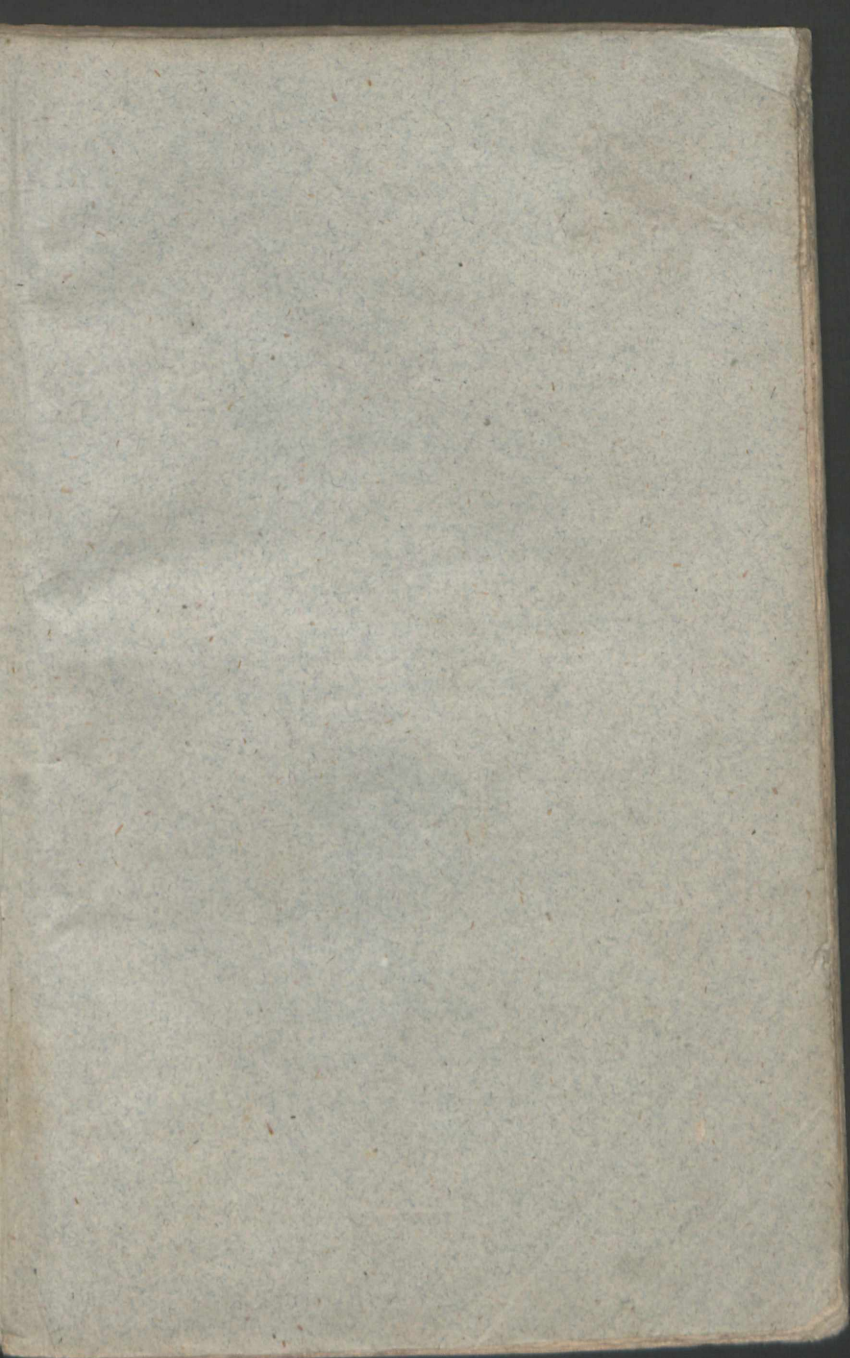
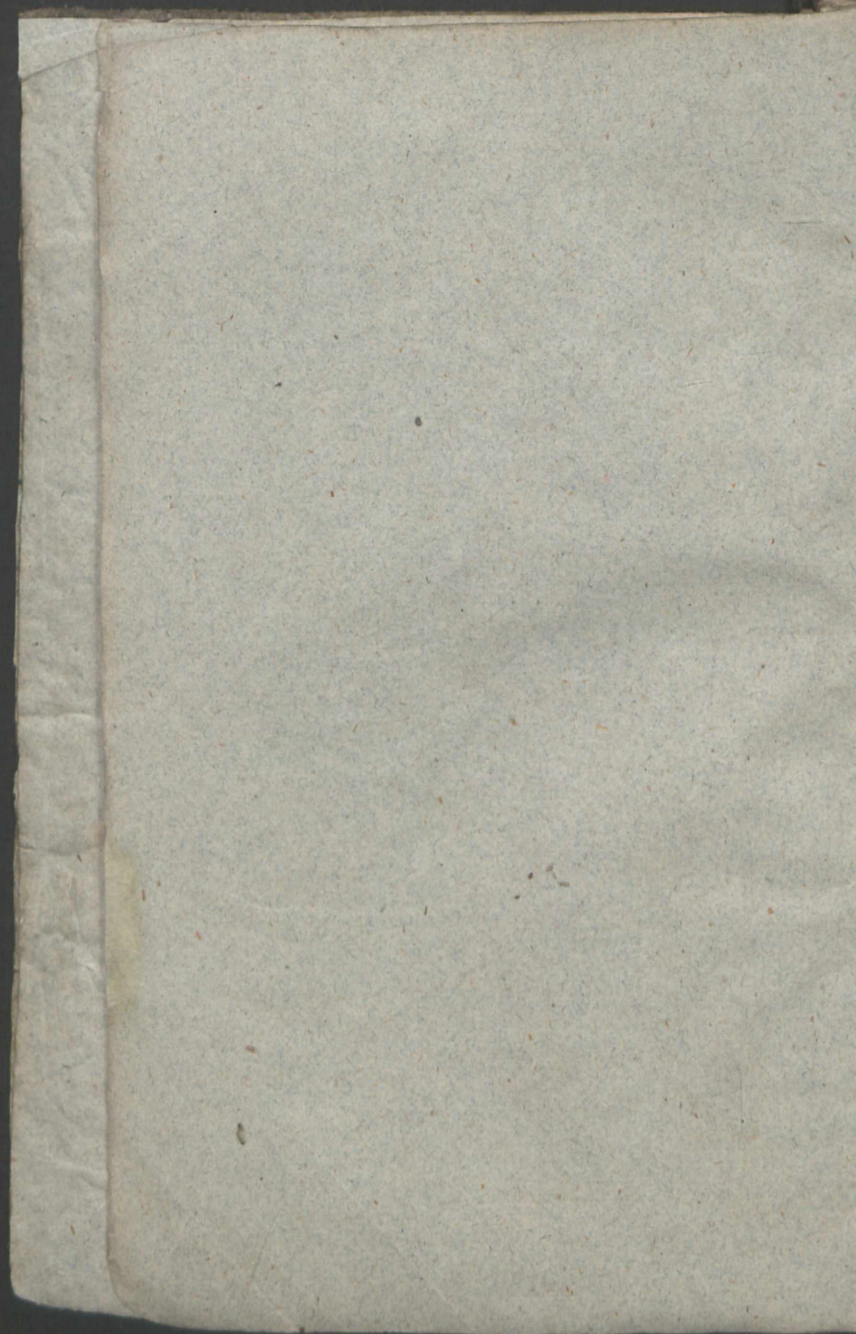

8872

Z BIBLIOTEK
SEMINARIU
ANDOMIERSKIEC

ORATIONVM
EX HISTORI-
CIS TAM VETERI-
BUS, QUAM RECENTIO-
RVS CONGESTA-
rum ac digesta-
rum

8:56.

PARS SECUNDA:

Generis demonstratiui materias compre-
hendens & varias

FVNEBRES LAVDATION. REPREHENSIONES,
COMMENDATIONES RER. GRATVLATIONES,
VETUPERATIONES, GRATIAR. ACTIONES.

AVTORĒ

MELCHIORE IVNIO *Wuebergensi*: Eloquentie Argenti-
nensi in Academia Professore.

Adicimus indices orationum & rerum
verborumq; |

SCIENTIA

IMMUTABILIS

ARGENTINÆ.

Impensis LAZARI ZETZNERI:

CLD MDXCIIIX.

8872

BREVIS ORATIONVM HISTORIARVM, QUAE IN SECUNDA PARTE reperiantur, comprehensio: quâ ostenditur qui eas cum de quo habuerint, tum scriptis suis inseruerint.

- I. LAVDATIO C. Iulij
Caesaris in Senatu Romae
interfecti.
Oratio funebri, à M. Antonio habita, ex Dionis Rom. Hist. lib. XLIV. p. 1.
- II. LAVDATIO Augusti
Caesaris.
Oratio funebri Tiberij: ex Dionis Rom. Hist. lib. LVI. p. 11.
- III. LAVDATIO Aureliani Imperatoris.
Oratio A. Tacit. ad Senat. Rom. ex Flauj Vopijci D. Aureliano p. 17.
- IV. LAVDATIO Probi
Imperatoris.
Oratio Manlij Statiani ad Senat. Roman. ex Flauj Vopijci. Probo p. 15.
- V. LAVDATIO Ferdinã-
di Imp. Rom.
Oratio funebri, ex Ioan. Sãbuci Cas. Maicstati quondam Consiliarij & Historici rerum Ungaricarum. Appendice p. 20.
- VI. LAVDATIO Maxi-
miliani I. Imp. Rom.
Oratio funebri, ex Ioan. Sã-
- VII. LAVDATIO Matthie
Vngarorum Regis & Bea-
trici Reginæ.
Oratio ad D. Mathiam D. Beatricem: ex Epitome rerum Ungaricarum Petri Ransani. p. 64.
- VIII. LAVDATIO Sigis-
mundi I. Poloniae Regis.
Oratio funebri: ex Martini Cromeri Varmiensis Episcopi Hist. P. p. 77.
- IX. LAVDATIO Sigisfrã-
di Augusti I. F. Poloniae
Regis.
Oratio funebri, Ioannis Demetrii, Archiepiscopi Leopoliensis: ex Historijs Tolenicis p. 115.
- X. LAVDATIO Stephani
I. Poloniae Regis.
Oratio funebri à Christophoro Varsecutio, Equit. Polon. p. 147.
- XI. LAVDATIO Guidi V-
baldi Urbini Ducis.
Oratio funebri, de Guido Ubaldo

8872

Z. BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SAN DOMIERSKIE

PRÆFATIO.

ILLVSTRI AC
GENEROSO DOMI
NO ANDREÆ VNGNADIO:
L. BARONI IN SONNEG ETC.

Domino suo Cle-
menti.

MELCHIOR IVNIVS
S. P. D.

SI cui alij, non Tibi, Illustris ac Generose D.
Baro Orationum Historicarum partes hasce
tres, dedicarem atq; consecrarem: quæ tum
eloquentiæ pertinere laudem, tum insti-
tuti mei rationes facere viderentur, in me-
am afferrem. Verùm, tale quid hic si tentarẽ, non ab alio:
magis liber immunisq; esse reprehensionibus possem,
quam qui in Ciliciam, quod aiunt, crocum, ægyptum fru-
entum inueherent. Nosti quid Cicero Tuus dicat: ingenij
comitem pacis, otij sociam: bene constitutæ civitatis
ut alium, quandam, Eloquentiam esse. Tantum in
epub. hanc prodesse legisti, quantũ in bello ferrum potest.
in illustri cum primis loco nato, futuroq; politico, eadem
modet, ex Plutarcho, autoris grauisissimi, gerẽdæ Reipub.
ceptis, quæ explicari nunc audis, didicisti: qui, etsi dicen-
mores haud parum ad fidem faciendam valere fateatur:
men & orationem ponderis momentiq; plurimum habere
let: Si modò sententijs illa sapiens: verbis perpolitæ: dicen-
varijs distincta luminibus: conclusè facta: genere deniq;
o grauis extiterit. Illud deinde minimè ignoras: ad, non
rosam ac circumforaneam, sed veram Eloquentiam par-

PRÆFATIO.

Vandam, solam ingenij naturæq; bonitatem neutiquam sufficere: licet nauta Demades aliquid præstiterit: ex histrii primùm, post scriba orator sit Aeschines factus: Scipionum apud Romanos familia, quasi hæreditaria dicendi copia fuerit: nõ tam in gremio, quam sermone matris educati sunt Græchi visi: haud pauci alij, Athenis, Romæ, alibi, Eloquenti tum quoq; laude claruerint, cum artis adhuc nulla in uerba traditaq; præcepta essent. Sed neq; istud Te fugit: etiã sola percepta Oratorem non facere: & Sabineum illũ Rhetorem apud Martialem, Poetam lepidum, falsè rideri: in introduci ineptum ac frigidum, ut, si balneum feruens temperandum, thermæ refrigerandæ Neronianæ sint, nullus ad rem hoc idoneus magis reperiat: & non paucos alios inuentos esse qui cotis vice fungerentur: dicere alios docere ipsi aut nõ prorsus, aut ineptè dicerent. Itaq; cum uelis, quod dicitur, plenis remisq; ad Eloquentiam contendas: non solum solum atq; optimorum dicendi magistrorum præcepta Rhetorica publicè priuatimq; audis, & audis diligenter sedulo, cõstanter: verum etiã, cũ pietate, variã ac plenã variorũ Tibi sciẽtiã acquiris: hæc styli exercitationib; creberrimè in succum conuertis ac sanguinem: ad imitandum, cum aliorum Oratorũ, tum Ciceronis exempla proponis: quæ & præceptorum dicendi artis intelligentiam aperiunt, vsum monstrant: & cõfirmant iudicium: & facilem, prudentẽ, decori iucundam dicendi scribendiq; rationem reddunt. Nec interim eas esse negligendas orationes arbitraris, aue apud Historicos, tam veteres, quam recentiores sunt: ut, quas rerum ac sententiarum varietate vberes: verbis puras & tersas: concinnas, atq; elegantes tractatione: vetustatis memoria cundas: vtilis decori obseruatione: imitatione necessariis hisce maximè temporibus, scis esse: quibus eadẽ, quæ olim fabulæ peraguntur, non nisi personæ mutantur: verum præhenditur id, quod Thucydides quodam in loco scribit: texti Historiã: ut thesaurus sit potius ad omnẽ posteritatem quã ludicrũ quoddã, quo ad præsens solum tempus aures mulceantur. Et quid ni, cum hisce in studijs tractandis, et cæteris officij obeundis partibus præclarè atq; ita Te gerer

PRÆFATIO

Tui in amorem bonos doctosq; omnes pelliceres. omnia de
 Te horum excitaras fausta, secunda, magna, eximia? Hanc
 partim in locis lucem primò aspexisti, partim rerum Tuarum
 fixam aliquando es sedem habiturus: quæ amplum ac
 Tibi cursum aperient: quo, audiendo, legendo, meditando,
 imitando parva, ad patriæ commodum egregium: Illustris &
 Antiquissimæ familiæ decus atq; ornamentum
 regulare: eadem ac gloriam Tuam immortalem transferre
 poteris. De Illustri verò ac generoso. D. Parente, D. D. A.
 I. DE VNGNADIO, L. BARONE IN
 CONNEG & BLEIBURG, Sacræ Cæsareæ Maiestatis
 consiliario, & bellici consilij præfecto supremo, Domino meo
 clementi, quid ut proferam expectas? Quàm vnicum Te si
 sum amet vnicè vides. Verè de hoc istud vsurpari potest,
 quod de Aenea suo Poëta scribit.

Omnis in Alcanio chari stat cura parentis.
 atq; ad non vulgarem, & Pompæ atq; ostentationi inani
 commodatam, sed veram, solidam, suisq; numeris absolutam
 Te eruditionem ac doctrinam contendere, & methodo
 q; ratione bona contendere cupit. Mature Te peregrinari,
 Scholis institui & informari publicis voluit: neque hoc
 Te ab instituto illorum auocari opinione passus est, qui ne
 qua de causa, domi, quàm in Gymnasijs, melius filios suos
 erudi ac doceri posse opinantur: solitaria & umbratilia studia
 minus us vtilia esse statuit, quibus magna olim in cele-
 ritate medijs luce viuendum erit. Ad iuris atq; legum illam
 amplam ac longè lateq; patentem scientiam Te omninò con-
 tendere, sed ita constituit: ne linguae vtilis & necessariæ ne-
 gantur: differendi dicendiq; contemnantur artes atq; ex-
 citationes: virtutis ac morum disciplina intermittatur:
 deseratur Reipub. gerendæ doctrina: ea spernantur, quæ de
 naturæ sunt obscuritate tradita: pulveres Mathematicorum
 ruditi despiciantur: pro nibilo putentur Geometrarum li-
 cameta, formæ, intervalla, magnitudines alia: rerum vete-
 rum memoria publica abijciatur. D. MICHAELEM
 VRTZIVM Virum literatum: inspectorem fidum:
 moderatorem diligentem, sedulum, industrium, eum Tibi

PRAEFATIO.

adiūxit: qui Tuis cōmodis nihil habet prius, vel antiquius.
 Quin cuncta haec si deessent, desideraretur alia, quae adsunt
 & adsunt cumulatē: vel suo solo exemplo abunde Te infor-
 mare, & ad pietatis, artium ac linguarum vtilissimarum
 pulcherrimarum virtutum culturam excitare atq; infla-
 mare diligentem idem Illustris & Generosus D. Pa-
 posset: vt & reuera excitat & inflamat. Artibus ijs a-
 lutis, quibus puerilis imbui aetas solet, Wittebergam in
 sese, & Academiam doctissimis Viris liberalissimisq; stu-
 dijs affluentem contulit. Nactus praecceptorem ibi inter ali-
 est, Germaniae illud decus ~~colorem~~ singulare, PHILIP-
 PVM MELANTHONEM, cuius etiā mensa-
 etog, diu, ac summa sua cum laude, non minori vtilitate
 sus est. Inde cum alias Germaniae Academias lustrauit,
 peragravit Italiam, Galliam, Angliam. Post, studijs suis fe-
 cissimē & ex animi sententia consecutus, & maximarum pu-
 cherrimarumq; rerum scientia imbutus, cognitione instr-
 etus variarum linguarum, Latinae, Graecae, Italicae, Gallicae,
 Hispanicae, Boemicae, Croaticae, Turcicae: ingenij animi
 dotibus ac virtutibus praeditus eximijs vereq; Heroicis, Sa-
 Cas. Maiestati, Serenissimus Austriae Archiducibus, Pri-
 cipibus Illustrissimis, Illustribus viris alijs charus & acc-
 ptus: patriae vtilis: sexennium integrum Caesareum Orat-
 rem in Turcia egit: sedecim bellico consilio contra Turco-
 praesuit: eaq; de causa, vna Tecum, in Illustr. Vngarici regis
 Procerum ordinem cooptatus ac receptus est: ad legation-
 consilia, actiones magnas, graues, arduas, Rempub. conc-
 nentes summa cum laude adhibetur. Hunc ergo ad imita-
 dum Tibi cum proponas, & proponas sedulo: facis, quae
 facis: ita studia actionesq; Tuas cunctas instituis: vt nihil
 praeterquam decus ac honestatem petas: rei nulli, nisi pi-
 doctrinae, doctaeq; pietati studeas. Sic mecum viuis, & ho-
 bitas: vt hoc nomine merito Illustri ac Generoso D. Paren-
 gratuler: mihi gaudeam: DEVM OPT. MAX. rogo
 qui vnā cum mente hac praecleara, omnis generis bonis
 ijs clementer benignēq; Te cumulauit, etiam lucis huius
 diuturna vsura donare, atq; efficere dignetur: vt, quae di-
 genti

PRAEFATIO

gentia ardoreq; singulari nunc addiscis, ad canam perducere
 rugem queas. Interim, vt meae in Te obseruatiōe promptaeq;
 voluntatis iuuandi ac promouendi tua studia, publicum az
 quod documentum extaret, Orationes hasce, ex Historicis,
 tam veteribus, quam recentioribus, in Eloquentiae Studio:
 cum gratiam à me collectas, ac secundum materias varias
 gestas & resolutas, Illustri Tuo inscribere nomini volui.
 Quas serena, vti spero, fronte accipies: cum clarissimi viri D.
HENRICI STEPHANI, aliorumq; concionibus
 Historicis coniūges: etiam imitando effingere & ad vsum
 transferre conaberis. Vale Argentorati XVI. Cal. April.
 Anno recuperatae per **CHRISTVM** Salutis M. D.
XCIIIX.

**ELENCHVS ORATIONVM
HISTORICARVM, QVAE PRIMA IN
parte continetur: qui tam quid quae in se cōplectatur,
quàm à quo habita & ex quo desumpta sit, patefacit.**

**I. DELIBERATIO de
optima Reipublicae forma
eligenda.**

Oratio I. Otiani pro Democratia, Imperio populari ad Persia Electores: ex Herodoti lib. III. p. 1.

Oratio II. Megabyxi contra Democratiam pro Aristocratia & optimatum Statu: ex eodem Herodoti lib. III. 3.

Oratio III. Darij pro Monarchia Vnius Dominatu. ibid. 4.

**II. DELIBERATIO de
principatu aut retinendo
aut deponendo, & cum Democratia commutando.**

Oratio Agrippae ad Augustū: ex lib. Diouii III. 6.

Oratio Mecanati ad Augustum superiori proxima contraria, pro Imperio retinendo ac constituendo: ex lib. III. Dionii 17.

III. DELIBERATIO de imperio semel partō retinendo & amplificando.

Oratio Cyri ad optimates &

Proceres: ex Xenophontū lib. VII 38

Oratio Chrysiatae, superiori proxima respondens: ex II X libro Xenoph. 42

IV. DELIBERATIO de Imperatore Romano eligendo.

Oratio I. Elezorii Moguntiani Alberti Brandenburgici: ex Ioanni Sleidani commentario rum lib. I. 44

Oratio III. Richardi Treuirensis superiori proxima cōtraria: ex Ioannis Sleidani cōmentarior. lib. I. 48.

V. DELIBERATIO de Rege nouo eligendo.

Oratio Michaeli Optimas, ex ordine ad proceres Vngaricos: ex Antonij Bonfinij Rer. Vngaric. decad III. lib. IX. 52

VI. REGNI DELATIO

Oratio Episcopi Zagabrienfis, Procerū Vngaricorum nomine habita ad Carolū Patuum regem Neapolitanū: ex Antonij Bonfinij Rerum Vngaricarum Decad. II I. lib. I. 57.

ELENCHVS ORAT.

VII. RECUSATIO

Imperij.

Oratio Clodij Albini ad milites ex Iulij Capitolini Clodio Albino. p.62.

III. DISSVASIO muliebris Imperij.

Oratio Iacobi Kennedi, Archiepiscopi Fani Andrea in Scotia rex Georgij Buchanani rerum Scotticarum lib. XII. 63.

IX. SVASIO Matrimonij certi contrahendi & acceptandi regni oblati.

Oratio Petri Moguntini Archiepiscopi, ad Henricū Casarem: ex Ioannū Dubrauij Histor. Boemicarum lib. XIX. p. 72.

X. CONCILIATIO Imperij.

Oratio Pisonij ad cohortes in Galba Imp. Palatio stationes agentes: ex Cornelij Taciti lib. XVII. p. 74.

Oratio Commodi ad milites pro imperio impetrando: ex Herodiani lib. I. p. 76.

XI. COMMENDATIO Filij & successoris apud amicos.

Oratio M. Antonini Imp. ex Herodiani lib. I. p. 78.

XII. COMMENDATIO Principis noui.

Oratio Lati Praefect. prat. ad milites: ex lib. II. Herodiani. 79.

XIII. COMMENDATIO Principis ad regnum obtinendum.

Oratio Huberti Cant. Epi.

scopi ad Anglia proceres: ex Polydori Vergilij Anglicarū Historiarum lib. XV. 85.

XIV. RESIGNATIO & abdicatio Imperij.

Oratio Augusti Caesaris ad Senatū Roman. ex libro III. Dionij Rom. Hist. p. 82.

XV. ADHORTATIO ad Imperium iuste ac laudabiliter capessendum.

Oratio Iustini Imper. ad Thebrium: ex Pauli Diaconi Iustino II. p. 88.

XVI. ADHORTATIO Principis ad studiū pietatis ac religionis.

Oratio Theodosij ad Valentinianum Iuniorē: ē Suisda excerpta Caesarū vit. p. 89.

XVII. ADHORTATIO subditorum ad obedientiā magistratui suo prestandā

Oratio Agrippa ad Iudaeos ex Iosephi lib. II. de bello Iudaico. p. 90.

XIIX. CONSVLATIO ac deliberatio de lege vel retinenda vel abroganda.

Oratio M. Catonis Consulij pro lege Oppia cōtra mulierularum luxuriam ac superbiam in vestitu & ornatu: ex Lini lib. XXXIV. p. 97.

Oratio superiori proxima contraria L. Valerij Trib. pl. contra consulem Catonē & legem Oppiam. ibid. p. 102.

XIX. DISSVASIO legū pro plebe contra patricios promulgatarum.

Oratio Appij Claudij ad

ELENCHVS.

- plebem: ex Liuji lib. VII. ab urbe condita. p. 107.
- XX. PETITIO** beneficii alicuius & subsidij à principe in egestate & inopia.
- Oratio I. M. Hortali ad Ti. Verium Imp. & Senatum Rom. ex Annalium Cornelij Taciti lib. II. p. 110.*
- Responsio Tiberij ad M. Hortali petitionem 112*
- XXI. DELIBERATIO AC CONSULTATIO** de Pœnis & animaduersionibus.
- Oratio I. Cleonis pro severitate: ex Thucydidi Hist. lib. III. p. 113.*
- Oratio superiori proxima contraria Diodoti pro Lenitate ac clementia: ex eodem Thucydidi libro. p. 118.*
- XXII. DELIBERATIO** de pœnis & animaduersionibus coniuuratorum.
- Oratio C. Cesarij Rom. in Senatu habita: ex Salustij Catilinaria cõiuratione p. 123.*
- Oratio superiori proxima respondens Marci Porcij Catonic: ex eadem Salustij cõiuratione Catilinaria 127.*
- XXIII. ADHORTATIO** ad iniuriarum obliuionem & Amnistiam ac concordiam.
- Oratio Ciceronis in Senatu Roma habita ex Lib. Dionu Rom. Hist. XLIV. p. 131.*
- XXIV. ADHORTATIO** ad reconciliationem & concordiam inter plebem ac Senatum dissidentes.
- Oratio Megenij Agrippa ad plebem: ex Dionysij Hæcarn. lib. VI. Antiq. Rom. p. 132.*
- XXV. ADHORTATIO** ad Fraternali concordiam, & coniunctionem.
- Oratio Cyri morti vicini ad filios: ex Xenophonti lib. II. Pœdia Cyri p. 143.*
- XXVI. ADHORTATIO** ad concordiam inter fratres conseruandam.
- Oratio Bretistai morti vicini ad Boemia proceres: ex Ioannis Dubrauij Boemiarum Historiarum lib. VII. p. 148.*
- XXVII. ADHORTATIO** ad Pacem & reconciliationem inter collegas.
- Oratio Q. Cæciliij Metelli ad M. Lepidum & M. Fulvium censores declaratos: ex Liuji libro XL. p. 149.*
- Oratio Scotia Proregis Alexanderi Leuistonij ad eiusdem Cæcellarij Vuilhelmi Chriethonium: ex Georgij Buchanani verum Scoticarum lib. XI. p. 153.*
- Oratio superiori proxima respondens Vuilhelmi Chriethonij Scotia Cancellarij: ex Georgij Buchanani verum Scoticarum lib. XI p. 153*
- XXVIII. DE ADHORTATIO** ab ΑΥΤΟΧΕΙΡΕΙΑ & cæca de propria.
- Oratio Iosephi ad socios ex Fl. Iosephi de bello Iudæico lib. III*

ORATIONVM

lib. III. p. 154.

XXIX. DEHORTATIO
à fœdis licidinibus.

Oratio P. Scipionis ad Ma-
nissimum Regem: ex Livij li-
bro XXX. ab urbe cõdita 157.

XXX. ADHORTATIO
ad Regia capeffenda mune-
ra, Iustitiã maximè & amã-
dam & colendam.

Oratio Aegidij Roman
Theologi ad Philippũ Pul-
crũ Gallia Regem: ex Pauli
Amilij de rebus gestis Frã-
corũ lib. IIX. p. 158.

XXXI. CONSOLATIO
in obitu mariti.

Oratio Ioannis Maria Con-
domensium Pontif. ad An-
nam Caroli IIX Gal. Regis
viduam: ex Arnoldi Fer-
roni Hist. Gallicarum lib. I.
p. 163.

XXXII. CONSOLATIO
& deliberatio de bello sus-
cipiendo.

Oratio I. Xerxis, Persarum
regis ad principes suos: ex
Herodoti lib. VII. p. 167.
Oratio II. Mardonij. 169.
Oratio III Artabani. ibid.
p. 170.
Oratio IV. Xerxis ibid. p. 173.

XXXIII BELLIDISSUASIO.

Oratio Massagerarum lega-
ti ad Cyrum: ex Herodoti
lib. I. p. 174.
Oratio Sandanidũ Lydi ad
Crasum Lyderum regem: ex
Herodoti libro I. p. 175.
Oratio Archidami Sparta
notũ Regis: ex Thucydidi lib.
I. 176

Oratio superiori contraria &
bellũ suadens, Sthenelaida
Ephori Spart. ex Thuc. li. i. 180

XXXIV. DISSUASIO bel-
li & expeditionis.

Oratio Erici Procerum v-
nius ad Gotharum Norua-
gia Regem: ex Saxonis Grã-
matici Historia Danica lib.
V. p. 191.

Oratio Pericli: ex Thucydi-
di lib. I. p. 192.

XXXV. ADHORTATIO
ad bellum primo quoque
tempore ac celeriter susci-
piendum.

Oratio Corinthiorum lega-
torũ in Gracia civitatũ con-
uentu: ex Thucydidi lib. I.
p. 197.

XXXVI. ADHORTA-
tio ad bellum continuandũ.

Oratio Alexandri M. ad mi-
lites: ex Arriani lib. II p. 202
Oratio superiori proxima re-
spondens Zeni ducti p. 205

XXXVII. SVASIO CON-
tinuandæ obfisionis, & in
hybernaculis milites con-
tinendi.

Oratio Appij Claudij Trib.
militum ad populum, contra
Tribunos plebis: ex Livij lib.
V. p. 207

XXXIIX. ADHORTATIO
ad defectionem

Oratio Cyri ad Persas: ex
Herodoti lib. I. p. 213

XXXIX. ADHORTA-
tio ad societatem ac fœdus
incedendum: orationibus
quatuor constans.

Oratio, I. Alexandri, Per-
sarum

- farum legati ad Athenienses: ex Herodoti lib. II. 214
- Oratio II. legati Lacedaemoniorum. 216
- Oratio III. Atheniensium ad legatum Persarum. 217
- Oratio IV. Atheniensium ad Spartanorum legatos. 219
- XL. PETITIO Societatis.**
Oratio I. Corcyraeorum: ex Thucydidi lib. I. 220
- Oratio II. Corinthiorum legatorum superiori contraria ex eodem lib. 224
- XLI. ADHORTATIO** ad auxilium amicis obsecris ferendum.
Oratio Camilli ad Ardeates ex Liuji libro. V. 222
- XLII. PETITIO auxilij** duersus hostes.
Oratio legatorum Campanorum ad Senatum Romanum: ex Liuji lib. VII. ab urbe condita. 230
- Oratio II. superiori proxima respondens, Senatus Romana ad Campanos legatos. 233
- Oratio III. Legatorum Campanorum. 234
- Oratio Varronis, consulis ad Campanos legatos: ex Liuji lib. XXIII. ab urbe condita. 234
- XLIII. PETITIO auxilij & subsidij** à regni proceribus ac ordinibus contra communem eiusdem hostem.
Oratio Stephani Anglia Regi ad Principes & proceres: ex Polydori Vergilij Anglicarum Historiarum lib. XII. 257
- Oratio Syluestri Pogij Patritij Pisani ad Ludouicum Sfortiam & Venetos legatos: ex Pauli Iouij Hist. lib. III. 232
- XLIV. DISSVASIO** receptionis eorum, qui belli necessitate ac periculis coacti nostro se se imperio subijcere cupiunt.
Oratio Marci Polani ad Venetum Senatum ex historiae Veneta Bembi libr. III. 242
- XLV. DELIBERATIO** de ratione belligendi.
Oratio Q. Fabij Maximi ex Liuji libr. XXII. 245
- Oratio superiori proxima respondens, P. Scipioni Consuli, ex eodem Liuji lib. XXII. 251
- XLVI. SVASIO BELLII** hostium in agris gerendi.
Oratio Crasi ad Cyrum & Persarum proceres: ex Herodoti lib. I. 256
- XLVII. ADHORTATIO** ad Castrorum coniunctionem.
Oratio M. Minnij Rufsi equitum Magistrum ad milites: ex Liuji lib. XXII ab urbe condita 252
- XLVIII. ADMONITIO** de ratione pugnandi cum hostibus.
Oratio Q. Fabij ad L. Paulum Aemilium consulem: ex Liuji lib. XXII. ab urbe condita 259
- XLIX. SVASIO DEDITIONIS**

ORATION.

Oratio Alorchi Hispani, ad Saguntinos ab Annibale obsessas: ex Liuji lib. XXI. ab vrbe condita 261

L. DISSVASIO De- ditionis.

Oratio Urbij Virij Campani ad Campanos: ex Liuji lib. XXVI. ab vrbe condita. 263

LII. PETITIO hono- rati in bello loci.

Oratio I. Tegeatarum: ex He- rodoti lib. IX. 265

Oratio. II. Atheniensium superiori proxima respondet. 266.

LIII. ADHORTATIO ad rem in bello nō fortiter solum, verum etiam cautē bonoq; ordine gerendam.

Oratio Archidami Sparta- norum Regis: ex lib. II. Thu- cydidu. 268

LIII. ADHORTA- tio ad fortiter depellendos hostes, agrorum populato- res.

Oratio T. Q. Capitolini Consulū, ad populum Rom. ex Liuji lib. III. ab vrbe cō- dita. 270

LIV. ADHORTATIO ad strenuē fortiterq; pu- gnaudum

Oratio M. Furij Camilli Di- ctatorū ad milites: ex Liuji lib. V. ab vrbe condita 273

Oratio M. Valerij Coruini ad milites: ex Liuji lib. VII ab vrbe condita 274

Oratio Pauli, Equitum ex Sicilia praefecti, cum suis A- driani in mole Romae obsa-

sis: ex Alberti Krantzij Hi- storiarum Sueciae lib. IV. 275

Oratio D. Alberti A. Laf- ke, Palatini Syradensis ad milites: ex Ungaricarum Hist. Appendice 275

LV. DEHORTATIO

præda:

Oratio Belisarij ad milites: ex Pauli Diaconi Iustini- no 270

LVI. PETITIO stipen- dij.

Oratio Xenophontis ad Sem- rben: ex Xenophontu lib. VII Exped. Cyr. 271

LXVII. PETITIO præ- mij pro laboribus & impē- sis bellicis.

Oratio Eumenis Regis ad Senatum Romanum: ex Li- uij lib. XXXVII. ab vrbe condita. 275

LXIX. PETITIO Redem- ptionis ac liberationis ca- ptiuorum ab hostibus.

Oratio captiuorum Rom. Cannensi in pugna ad Sena- tū Rom. ex Liuji lib. XXII. ab vrbe condita 277

Oratio superiori proxima contraria T. Manlij Tor- quati 291

LIX. ADHORTATIO ad pacem & concordiam inter ciuitates dissidentes.

Oratio Hermocrati ex Thu- cydidu lib. IV. 295

LX. DELIBERA- tio de pace eiusdemq; cō- ditionibus.

Oratio Annibali ad Scipio- nem: ex Polybij lib. XV. 299

E L E N C H V S

- Oratio superiori proxima contrarii P. Scipionii Africani ad Annibalem: ex eodem Polybii libro XV* 301
- LX. ADHORTATIO**
ad pacē & à bello dhortatio.
- Oratio Cardinalis Lotharingi ad Carolum V. Imperatorem: ex M. Bellaj commē: de rebus Gallicis lib. VI.* 301
- Oratio Emerici Ungariae regis ad p̄sces & milites ad praelium paratos: ex Antonij Bonfinij rerum Ungaricarū deced II. libr. VII.* 305
- LXII. PETITIO** reconciliationis ac deditiois admittendae.
- Oratio Syracusanorum ad Marcellum: ex Liuji lib. XXV. ab urbe condita* 307
- LXIII. PETITIO** pacis,
- Oratio I. Legatorum Carthagenensium ad Cos. Rom. ex Appiani Alexandrini lib. de Punicū belli.* 308
- Oratio II. Hannoni Gilla ad Romanos.* 310
- Oratio III. superiori proxima respondens, Censorini Consulū Romani.* 313
- Oratio IV. Legatorum Atheniensium ad Censorinum consulem.* 316
- Oratio Persi ad Ferdinā. dum regem: ex Pauli Iouij Histor. lib. IV.* 316
- LXIV. CONSOLATIO** in rebus aduersis ac p̄ene desperatis in bello.
- Oratio Xenophontis ad milites: ex Xenophontis lib. III. de Cyri maioris expeditione.* 318

F I N I S E L E N.
C H I.

AVTORES, EX QVORVM
 SCRIPTIS ORATIONES HI-
 storica prima partis desumpta
 sunt.

Albertus Krantzius, in Hist. Sue- cia. ag. p. 275	Iosephus p. 90. 154.
Anthonius Bonfinius de reb. Ung. 52. 57. 305.	Iulius Capitolinus. 62
Appendix Ungaric. Hist. 276	M. Bellaius de reb. Gallic. p. 303
Appianus Alexandrinus de Puni- cu bellis. 308. 310. 313. 316.	Paulus Aemilius de reb. gestu Fra- corum. p. 158
Arnoldus Ferronus de Hist. Gal- lic. 163	Paulus Diaconus p. 88. 280
Arrianus. 202	Paulus Iovius p. 238
Bembus in Hist. Venet. 242	Polybius p. 299. 301
Cornelius Tacitus 74. 110	Polydorus Vergilius in Hist. An- glie. 81. 237
Dion. 6. 17. 22. 131	Salustius 123. 127
Dionysius Halicarnassens 138	Saxo Grammaticus in Hist. Danic. 191
Georgius Buchananus de rebus Sco- ticis. p. 63. 151. 153.	Suida 89
Herodianus. p. 76. 78. 79.	Thucydides. p. 118. 176. 192. 197. 220. 224. 268. 295
Herodotus 1. 3. 167. 169. 170 173. 174. 175. 213. 214. 217 219. 256. 265. 266.	T. Linius 97. 102. 107. 149. 157. 207. 228. 230. 233. 254 245. 251. 258. 259. 262. 263 270. 273. 274. 285. 288. 292
Ioannes Dabranus de Hist. Boemi- cu p. 72. 148	Xenophon. 38. 42. 143. 181
Ioannes Scleidanus p. 44. 48	318.

ATTORNEY AT LAW
OFFICE OF ALTON H. HARRIS
HARRIS & HARRIS

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

DELIBERATIO
DE OPTIMA
REIPUBLICAE
FORMA ELI-
GENDA.

Ex Herodoti Lib. III.

ORATIO PRIMA OTANIS
PRO DEMOCRATIA, IM-
perio populari ad Per-
siae Electores.

RESOLVITIO.

SUBLATO è viuis Cambyse, Persarum Rege: inter-
empto & Smerdimago, qui dolo atque fraude regiã ad
dignitatem peruenerat: de Reipub. forma Persiae consul-
tare proceres ceperunt: quorum primus Otanes, missa
Monarchia, Democratiam ac populare Imperium instituendum esse
offendit: sed quod voluit minime obtinuit. Quæstio & status oratio-
nis est: quænam optima Reipub. forma & Persico in regno instituenda.
Contra Monarchiam Otanes quinque argumeta adfert: quorum primũ
ab exemplo Cambysis & Smerdis magi est sumptum: qui ambo Mo-
narchia superbè atque insolenter sunt vsi. Alterum ductum à turpi-
tudine est: cuius Electoribus macula inureretur, si Monarchiam se-
mel, Mago interfecto, sublatam restituerent. Tertium à conditione
Monarchæ cui à vobis, impunitè licet, que vult, agere: hoc quasi
proprium: quod etiam optimum viri immutare, & à pristinis auo-
care curis atque cogitationibus queat. Quartum ex eodem loco: quod
Monarchia & insolentiam, & inuidenciam malorum omnium fon-
tes pariat: cum per quam pauci sint, qui fortuna secunda atque po-
tentia non efferantur: & hac ut & opibus, ac his similibus alijs qui
valent, si quid in alijs boni deprehendant, illud sibi debere existimãt,
ideoque inuidere alijs incipiunt. Quintum ab ingenio & natura Mo-
narcharũ: qui optimis quibusque inuidet: pessimis delectantur: alio-
rum locum calumnijs relinquere optimum ducunt: oderunt eos, à qui-

bus non vel maximè colli sese animaduvertunt: & hoc qui faciunt, rursus, vt adulatores oderunt: & quæ omnium gratissima sunt: leges ac iura patria læo movent: vim matris honestis inferunt angitæ sine iudicio legitimo alios interficiunt. Monarchiam hæc sunt quæ dissuadent argumta. Optimam Reipub. formam Democratiam, inq; Persico regno in ditiendam esse dicitur: argumentis probatur: à nominis notatione pulcherrima isocrota, iuris æquabilitate: ab incommodis, quæ non in Democratia vt Monarchia reperiuntur: cum patet, si magi Magistratus deligantur: habeant vta vbius apxv, & rationes administratorum reddere cogantur: communiceq; denique inter se consilia. Conciliationi illud inferunt: quod in Orationis vestibulo dubitanter sicam Otans sententiam exponit, verbu Doræ, videtur, vsurpat. Motus duo hac in oratione dominantur: Spes & metus. Excitatur spes cum Democratia commoda recensentur: vt metus cum mala exponuntur: quæ in Monarchia reperiuntur. Collocatio & tractatio horum tribus partibus absoluitur. Propositione quæ ad æq; tps ybq; sententia dictionem habet. Confirmatione, in qua argumētis notatis, cum Monarchia improbat, tum Democratia laudatur. Conclusione vaxatvæ resumptione atque repetitione dicta sententiæ facta. Loci communes hic de Monarchia incommodis, & Democratia utilitatibus obseruandi sunt. Vnus erit: cum de Reipub. forma atque gubernatione deliberatio atque consiliatio instituitur: pugnantium contra Monarchiam pro Democratia est.

- I. VNUM è nobis Principem fieri, amplius mihi non videtur. Neque enim id aut iucundum, aut bonum est. Nam & quò licentiæ Cambyfes processerit, nostis, & quò Magus. Quid igitur nobis opus est Monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impudè? quæ
- virum, etiamsi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus: Quippe quum præter inuidiam ab initio ingentam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam habet; tum per insolentiã, quod expletus omnibus rebus est: tum per inuidiam multa facinora admittens. At enim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debet sine liuore esse. Verum ita natura comparatum est: vt is sit aduersarius popularibus suis. Si quidem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt atque viuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminationes admittere opum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quod effusè hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicèdo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat; sceminis

fœminis vim affert: indemnatos interimit. At quem dominatur multitudo, primum quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, id est, iuris æquabilitatem: deinde verò nihil eorū agit quæ Monarcha, hoc est, vnicus Princeps. Nam magistratus tum forte delignantur, tum administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consilia in commune referuntur. Itaq; (vt meam dicam sententiam) censeo nobis Monarchiæ delectoribus statum multitudinis esse optandum: in multitudine enim omnia insunt.

ORATIO II. MEGABYZI CONTRA DEMOCRATIAM PRO Aristocratiâ & Optimum Statu.

Ex eodem Herodoti libro III.

RESOLVTIO.

REGNUM abrogandum & cum populari esse imperio committendum Otanes censuit. Dixerunt ab hoc Megabyzus Electorum vnus hac in oratione statuit: & quidem Democratiam oppugnare: deinde ea adferre, quæ ad Aristocratiam facere commendandam videntur. Populare imperium probandum minimè esse duobus argumentis offenditur: à natura & conditione populi: quia simul hic & amens, & insolens est: & comparatione Democratiæ ad Monarchiæ: quia Monarchæ intelligentes ac prudentes sunt, quid faciant intelligunt: at nulla populi intelligentia præditus est: cum neque ab alijs edoceri sese patiatur, neque per se honesta atque utilia cognita habeat: sed temerè agat atque fluminis instar affectibus rapiatur. Contra Democratiam hæc argumenta sunt: pro Aristocratiâ duo quoque adferuntur: vnum à proprio testimonio ac iudicio sumptum: quia cum ex hominibus Cambyses abysset: interemptus quoque Magus esset: summa in trepidatione hoc est consilium inuentum: vt optimi viri delecti de institendis rebus consilium caperent. Alterum à causa efficiente petitum: quod in Aristocratiâ optimi viri imperant: in legendo magis: Etatis virtutis ac honestatis ratio habetur: à viris verò optimis non nisi opinia & saluberrima consilia expectanda. Ad id & conciliandum illud accommodatum est: quod non omnia ab Otane allata Megabyzus improbat: sed quæ edam commendat: illa, in quibus aliquid desideratur, verecundè ac modeste indicat. Motus duo hic reperiuntur: metus & uasæplovon: contemptio. Metus oritur: cum Democratiæ mala recensentur: excitatur contemptio: cum eiusdem ob oculos imperitia atque imprudentia constituitur. Collocatio horū duobus partibus absoluitur: Exordio, quod diximus sensuclionem & ἰσάειν, notationè controversiæ habet: & Confirmat-

zione, in qua civis popularis Status improbandus: praeferenda hinc Aristocratiis sit, ostenditur. Loci communes hic notandi de populi imperio, amantia, superbia, & Optimatum statu, qui optimus censendus, quia ab optimis viris gubernatur. Vnus, cum suadere volumus, ne imperio popello imperium permittatur: verum ad Optimates deferatur.

QUAE Otanes dixit de obolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq; Sed quatenus hortabatur, summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima erravit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque
 22 insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos qui tyranni fauitiam
 23 fugiunt, ad intemperantis plebis recidere scivitiā,
 24 quam tolerandum est. Nam tyrannus, si quid facit, intelligens facit: at plebi suum est, nihil intelligere. Quo enim pacto sciat, qui neq; edoctus est, neq; honestum novit, ne do-
 25 mesticum quidem? & qui ad res agendas, sine consilio praecipit torrenti flumini similis? Quare si qui malè consultum Persis cupiunt, ij Statu populari utantur: nos verò ceteramur. Nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia.

ORATIO III. DARIÏ PRO MONARCHIA, VNIVS Dominatu.

RESOLVTIO.

TERTIAM Oratio hæc sententiam de optima Reipub. formam continet, & pro Monarchia pugnat, cōtra popularem & Optimatum statum his argumentis: quod in Monarchia. 1. vnus aliquis & quidem optimus imperij habenas teneat: indeq; optimo animo utatur: hinc consilia proficiantur optima: subditorum fida tutela suscipiatur. 2. non modo consilia sint bona, sed hæc eadem quoque occultentur: non hostibus vel alijs enuncientur: vt non raro in alijs Reipub. fieri formis consuevit. 3. nequaquam odijs ac simultatibus vexetur, vt Aristocratiis. 4. non improborum conspirationes necesse habeat mettere, vt Democratiis. 5. ad Monarchiam, tanquam Asylū aliquod confugiant homines ab alijs vexati & agitati: dum & in Democratiis & Aristocratiis vnus alicuius nixi prudentia, probitate iustitia, rebus suis consulere cupiunt. 6. hæc ipsa libertatem atque bona, & adferat, & conseruet. 7. Leges patriæ de Monarchia bene vititerq; late non sint dissoluenæ. Ad illud & conciliationem sunt accommodata: cum laudatur Megabyzi eloetoris dicta sententia:

zia: non aperte Optimatum ac populi Status damnatur, sed comparatio instituitur. Motus duo hic dominantur: spes seu confidentia, & metus: Illa cum commoda recensentur, quae secum Monarchia affert: hic cum mala commemorantur, quae oriri solent, cum vel penes populum, vel optimates summa verè potestas est. Paribus horum collocatio ac tractatio quatuor absoluitur: principio in quo quid probandum sit superioribus in orationibus ostenditur. Propositione facta negotiosae affirmatione & comparatione trium generum Reipub. Confirmatione, quae septem argumenta Monarchiam commendantia continet. Conclusionem, quae ἀπόφασις ἴδιαις, sententia distictionem habet. Loci hinc communes sunt, de bonorum consiliorum occultatione: emulationibus optimatum permittiosis: studio vincendi in sententijs dicendis: Monarchiae commodis. Nusquam, cum comparatione facta Reipub. vnus imperium anteponendum esse reliquis ostendere volumus.

QUAE Magabyzus dixit, quatenus popularem ad Statum pertinent, rectè mihi videtur dicere: quatenus ad statum paucorum non rectè. Propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis: ut optimè imperet populus: optimè pauci: optimè vnus: inter hæc multo antecellere vnus imperium sentio. Nam vnus viri, qui optimus sit, imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non immerito statum popularem missum faciat: ut raceam, sic & ræcipuè consilia in aduersarios trahi solere. Porro in paucorum Statu, cum plures virtuti incumbant in publicum: vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. Cum enim quisque princeps esse optet: & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia tendunt: ex quibus seditiones existunt: seditionibus caedes: à caedibus ad vnus imperium deuenitur. Vnde intelligitur, quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò plebe imperante, abesse non potest quin malitia exoritur: exorta malitia in Reipub. inter malos odia non sunt, sed amicitiae validae. Qui enim aduersus Reipub. facinorosi sunt: mutuo se occultat: idq; tamdiu fit, dum aliquis populo præpositus tales homines compefcit: is videlicet, quem populus inter cæteros admiratur. Hic cum admirationi est, tunc verè Monarcha ostenditur: declarans in hoc, Monarchiam esse omnium præstantissimam. Atq; ut in summa omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? A populo ne, an ab Oligarchia, an à Monarchia? Ego sentio, cum sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti: ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam expedit.

DE PRINCIPATV AVT RETINENDO, AVT DEPONENDO & cum Democratia commutando, deliberatio.

Ex libro LII. Dionis.

ORATIO AGRIPPÆ AD Augustum.

RESOLVTIO.

CUM post Iulij Casaris interitum Augustus victorias insignes plurimas reportasset: cū imperio esset pacem cōsecutus, de Repub. populo Romano restituenda cogitare cepit, eaq; de causa in consilium adhibuit prudentissimos ac doctissimos viros Agrippam & Mecanatem, qui, etsi essent in alijs omnes concordēs & fidei cum primis Augusto, tamen hac in consultatione discrepantes ac diuersas sententias habuerunt. Et quidem Agrippa omnino statuit: Augustum debere Reipub. imperium restituere, & Monarchiam cum Democratia permutare: Mecanas contra retinendum esse principatum arbitratus est: sed ita, vt quæ principis essent boni, sequeretur Augustus, declinaret, quæ Tyrannorum esse propria consueuerunt. Et quidem, quod voluit, obtinuit. Propterea quod Augustus, vt Dion testatur, Mecanatis oratione motus, imperium retinuit: Senatores tamen admisit: ne nimis insolenter atq; tyrannice vti imperio videretur. Argumenta verò quia eius sententiam tueri suam, & quod cupit, impetrare Agrippa conatur, sunt: quod 1. Aequitas postulat, vt qui eiusdem sunt naturæ, nationis, conditionis, vñsdem cū moribus, tum legibus educati, vsu cōmunem, quoad animam & corpus patriæ conferunt: vñsdem quoq; honoribus, dignitatibus, magistratibus fungantur. 2. Omnes homines à natura principatum appetant: quia scilicet à dijs originem habent, & ad eosdem cupiunt redire: ideo; semper sursum spectant, non humi repere, aut aliorum sese pedibus subicere & subesse volunt: simul etiam æquam esse censent, vt qui periculorum, laborum, summum sunt participes, non à præmijs quoq; & honoribus excludantur. 3. Reipubl. forma illa optima iudicanda, in qua iniuria prohibentur: virtutes excitantur, fouentur, prædicantur, odio vitia habentur; singulorum damna communia iudicantur: quæ omnia in Democratia, non Monarchia fieri Agrippa docet. 4. Molestum ac periculosum principatū tenere Romæ, atq; adeo toto Rom. in imperio, cuius flatus perturbatissimus deprehenditur: dum ciues iam diu libertati assueti, eripi sibi eam grauter molestæque ferunt: socij ac velligales iam suis viuuntur legibus, & sunt libertate donati, vsper sit arduum ac difficile futurum, in seruitutem eos redigere. 5. Difficul-

facultas rei nūmaria magna Romæ & in imperio sit: qua tamen
 ad principatum, eam comparandum, tūm conseruandum opus, hanc
 maluit in Democratia, quā in Monarchia homines conferre & con-
 tribuere. 6. Dominatum deponere non esse ei molestum ac graue de-
 beat: cui in hoc ipso ex patris & supplicis inuidia, aut periculum a-
 liquod metuendum. 7. Alii hostes multi iūque potentes metuendi:
 si quidem ad vnius potentia odium non pauca impellunt: generis
 reuultus ac splendor, opes, amicorum multitudo: incommoda sese
 magna offerunt: succitales, aut relinquantur, aut è medio tollan-
 tur. 8. Euan collegis, & ministris, adiutoribus in dominatu venditū,
 in quibus sine boni illi, siue mali extiterint, reformidanda multa of-
 fensiones. Si enim boni in Monarchia ac strenui adhibentur, periculo-
 sum hoc est, quo plerumque insignes ac magis vim audaces & ma-
 gnanimi sunt: deinde in libertatis cupiditatem, odium & Monarchia de-
 ueniunt. Quod si re, è mali ac obscuro & vulgares adhibetur, rursus
 odium exortitur, & princeps studio videtur deteriores adhibere, metuo-
 re ac fugere magnos & claros: subditi etiam eiuscemodi hominibus
 subesse recusant. Qui & euerti tales ad honores aut officia, statim
 insulsi sunt: cuiusmodi eorum esse candido consuevit: qui ex pauperen-
 tis diuites: obscuris, nobiles: abiectis, potentes sunt. Contraria Demo-
 cratiæ ratio est: ubi quo sunt diuites & fortiores homines: eo magis
 honores appetunt: & hac ipsa de causa augetur ciuitatem: cum in eos
 ipsos, vi & ciuitate utilitas redidit. 9. Græci & alij sub Monarchia
 infelices florētes, contra ac beati sub Democratia fuerunt: id quod ex-
 pl. Thebanorum, Atheniensium, Megarensium testantur. 10. Romani or-
 derunt & detestati sunt vnius dominatum: permutarunt Monarchia
 cum Democratia vtiliter, propter iniurias ac tyrannidem regum &
 libertatis desiderium: in Democratia ad potentiam & imperium sum-
 mum peruenit: cū Senatus primò censeret: deinde liberet populum: tū
 præfessò esset exercitus: postremò imperatores, gloria cupidi: strenue
 fortiterq; remgerent. 11. Cui molestus, laboribus, periculis multis
 ac magnis: voluptate aut nulla, aut exigua principatus conuictus
 ideorū meruò fugiendus. Qui enim amplum habent imperium, eos
 necesse est curare & metuere multa, multa videre & audire, que no-
 lunt: facere ac pati non pauca ingrata. Sed & Augustus valendi-
 narius fuit, ac sine molestia magna, multos sustinere labores, curas
 ferre non potuit. 12. Reperti quidem non nulli, qui non oblatum am-
 bitiosè ad se dominatum pertraxerunt: sed plures qui regnare no. uerunt,
 eaq; de causa feliciter ac tranquilli degerunt. 13. Vrbs Roma libera
 extiterit & alijs hominibus imperanti: ac propterea non facile sub in-
 gum mittetur, aut Augusto vel alteri alicui sit obtemperatura. 14. Pu-
 erit à Romanis fuerunt nonnulli, ob nimiam potentiam & regni af-
 fectum suspitionem: vt Canillus, Scipio, Iulius Cæsar, alij. Probatia
 hæc argumenta 14. sunt: quibus ab Agrippa ostenditur: S. P. Q. R.

restituere Augustum imperium, Monarchiam cum Democratia cō-
 mutare debere. Resistantur & quatuor sparsim, quæ contrā obijci po-
 terant: primò esse præclarum magnam in abos potestatem habere:
 frui opibus: multis satellitibus stipatum: servorum instructum turba
 esse. Secundò singulare quid esse, habere facultatem perendi & à
 medio alios tollendi. Tertio principes ac Monarchas, dum soli rerum
 potitur prodisse plurimis sua liberalitate & munificencia. Quarto,
 principatus ac dominatus abrogationem posse occasionem Romæ
 præbere multis seditionibus & tumultibus. Respondetur autem ad 1.
 Eos, qui multum possunt, multa quoq; habere, quæ agant: opibus ac
 facultatibus abundantes cogi sumptus quoq; magnos facere: stipato-
 res corporis & servos propter insidiarum multitudinem adhiberi:
 miserum autem esse perpetuo in motu vivere. Ad 2. Illos, qui alijs noc-
 cera cupiunt, & Dijs & hominibus esse impios: reformidare e- gi, ne ab
 alijs à medio tollantur. Ad 3. Honestum hoc ac laudabile esse in pri-
 vatis: propter verò mala, quæ simul sese offerunt, minus pen-
 deris momenti que in Monarchis habere: eiusmodi in liberalitate
 difficultates sese plurimas offerre: siue cōpotes homines voti reddantur:
 siue spe sua excidant. Ad 4. Comparatione facta Monarchiæ ac Demo-
 cratiæ, multò citius homines minus tyrannide, oppressos tumultu exci-
 tare & res moliri novas, quam cum dominatus deponatur: deinde
 semper metuendas magis illas discordias esse, quæ ex populari imperio
 existunt, quam quæ ex Monarchia eveniunt, quòd ita facile coerceri
 & conteri populus grummiens non potest. Ad idem porro ac concilia-
 tionem animorum quod attinet, mores suos amabiles Agrippa offen-
 dit: Augusti sibi parat benevolentia, cum primò indicat: se, etsi ex prin-
 cipatu retento posse cōmodis hand vulgare acquirere, tamen eundem
 dissuadere: quia minus velis principi futurus videatur. Curâ deinde
 ac sollicitudinē suâ restatâ facit: quæ sine futura rotat. Tertio candorē
 & integritatē aperit: cum prolixè ostendit: odisse sese fraudes & dolos:
 magis etiam illos probare, qui in aliquē iniuria inuadunt, quam qui
 occultè istud faciunt. Quarto dicēdi libertatem profitemur, quæ ma-
 xime fidem consiliarium commendat. Postremò laudat Augustum,
 quòd mendacijs & adulationibus non capiatur: omnibus prodesse,
 nocere nemini cupiat. Motus excitatur: Metus in Augusto, cum mala
 & incommoda illa recensentur, quæ essentura, si dominatus retineat-
 tur: exempla eorum Romanorum afferuntur, qui propter affectatum
 regnum, aut leviculam eius suspicionem extremum in periculum de-
 venerunt. Pudor exoritur, quando prolixè ostenditur: turpe hos Au-
 gusto fore: si S. P. Q. R. videatur decepisse: & sub pacto vlti-
 onis Cesaris dominand. cupiditatem occultasse. Instammatur nate-
 q; minoris contemptio: cum docetur: non ita magna dominatus esse em-
 blementa ac commoda, ut vulgò halantur: conferuntur quoq; ea cum
 malis ijs, quæ esse cum Monarchia coniuncta solent. Collocatio &
 iracundia

tractatio horum absoluitur: Exordio ad beneuolentiam accommodato, quam sibi conciliat Agrippa sententijs moratis, modo indicatis. 2. 6. n. firmatione, in qua collatione facta Monarchie & Democracie, aliquot preterea argumentis allatis alijs, ostenditur, principatum ab Augusto deponendum esse. 3. Refutatione in qua quatuor reselluntur, quæ ad retinendum dominatum Augustum impellere poterant. 4. Peroratione noster sujs adhortatoria: ut arma, prouincias, magistratum, pecunias populo Augustus restituat: verum ita, ut Syllæ exemplo, decretis ac legibus constituat, quæ esse utilia ac necessaria videntur. Loci & aphorismi politici hic obseruandi: de officio amicorum & consiliarios principum fide in sententia dicenda: adeo hominum fraudulentorum ac fucatorum: de Democracie dignitate, utilitate, æquitate: difficultatibus & molestijs Monarchie: adulationibus, ut pote extreme permissis metuendis. Vnus erit: cum de principatu vel retinendo, vel restituendo, consiliatio ac deliberatio instituitur, inq; partem posteriorem concludendum videtur.

ET si te, Cæsar, solo summæ totius imperij præfecto, multa inde ad me redierunt bona; mirari tamē non debes me ab ea Reipublice administratione te dehortari. Nam siquidem ea tibi quoq; conducibilis futura esset, omni studio in ea tibi asseruanda laborassem: nunc, cum longè diuersa sit huiusmodi imperatoris & amicorum eius conditio: cum hi quos velint fructus citra inuidiam ac pericula percipiant, ille utriq; his sit obnoxius: non priuatum meum commodum (quod ne in alijs quidem negotijs sequi soleo) sed tuam ac publicam salutem spectandam mihi esse censui. Proinde per omniū omnia ea, quæ adsunt imperio huic quod vnus supremum gerit, expendamus: eoq; facto id sequamur, quod ipsa nobis ratio ostendet. Neq; enim quisquam die et omnimodo id imperium, etsi minimè nobis expediat, esse à nobis expetendum. Nam si id quidem statuimus, alterum horum accidat nobis necesse est, ut vel secundam fortunam ferre nō potuisse, successuq; rerū prospero de sanitate mentis deiectione videamur: vel cum iam dudum summam rerum affectauissemus, pietatis in patrem tuum inq; S. P. Q. R. præscriptione vsi censeamur, non ut hos insidiatoribus liberarem, sed ut ipsos in seruitutem redigeremus: quorum sanè neutrum crimine vacat. Quis enim non indignè ferat, alia nos in ore alia in pectore gessisse cernens? Qui verò non maioribus nunc odijs impetamur, quam si initio statui, cupiditate nostra detecta, regna affectassemus? Nam vi aliquid tentare, etsi id cum iniuria aliorum coniunctum est, tamen humanæ nature conueniens quodammodo esse exi-

stimatur. Qui enim alios quapiam in re præstat, ijs plus habere se æquū iudicat: idq; si consequatur, fortunæ potentia: sin minus, fati legibus adscribitur. Qui verò insidiosè ac malitiosè idem conatur, primum fraudulentus, peruersus, improbus, prauiq; ingenij homo esse iudicatur: (quæ tibi aliorum vel sermone, vel opinione tribui, satis scio te ferre nō posse, si etiam orbis terrarum inde ad te redeat arbitriū) deinde vel adeptus id quod petebat, iniustè reliquis superior factus: vel, si secus ei conatus ceciderit, meritum infortunium tulisse censetur. Quæ cum ita sint, certè non minus crimen nobis impingetur, si etiam initio nulla huiusmodi cupiditate acti, nūc ea appetamus. Longè enim deterius est præsentī conditione succumbere, & se continere nequire, donisq; fortunæ non rectè uti, quam aduersis rebus impulsos alijs iniuriam inferre. Hoc enim ij faciunt qui à suis calamitatibus etiam inuiti, vtilitatis suæ causa aliquid peccare coguntur: cum illorum impotentia voluntaria sit, ac præter ipsorum quoq; commodum ea agant. Iam qui nulla æquanimitate sunt præditi, neq; moderari oblati sibi bonis possunt, quomodo eos putandum est aut alijs rectè imperaturos, aut res aduersas rectè toleraturos? Proinde ita nos hęc deliberationem ineamus, vt neutro horum vitiorum laborare, aut imprudenter velle quicquā agere videamur: sed id secuturi, quod consultatibus nobis opimum visum fuerit. Dicam autem liberè quod sentio: nam neq; aliter ipse loqui possum: & emē dacia adulationibus coniuncta te nequaquam libenter auditurū noui. Aequalitas & nomea est speciosum, & res iustissima. Qui enim eandē naturam acceperunt: ex eadem gēte sunt nati: iisdem moribus educati: iisdē legibus instituti; eundem corporum animorumq; vsum patriæ exhibent; quī non iustum sit, eos ceterorum quoq; omnium communitatem habere? quī non optimum sit, neminem alteri, nisi virtutis causa, præferri? Qui enim eadem sunt conditionenati, æqualitatem appetunt, eaq; potiti gaudent, destituti dolent: hominesq; cum & ex Dijs sint orti, & ad eos redituri, sursum respiciunt, ac neq; volunt sub vnius semper esse imperio, neq; ferunt se laborum, periculorum, impendiorumq; participes, rerum meliorum cōmunicatione priuari: ideoq; si cogantur omnino aliquid huiusmodi tolerare, eum à quo sibi vis facta est, odio habent. Omnes enim habere in alios imperium cupiunt, ac propterea ipsi quoq; aliqua ex parte parère alijs indignantur: nolunt alios se potiores esse, ideoq; ipsi etiam alijs se vi non præferunt: gaudēt honoribus ab æqualis dignitatis hominibus, laudant sup-
plicia

plicia ex praescripto legum irrogata. Qui, si hac ratione Res-
 publica administraretur, cōmunia & bona & mala ducentes,
 nihil aduersi ciuium suorum ulli, omnia prospera cōtingere
 optant: ac si quis ipsorum virtute aliqua praeditus est, ea &
 ostendit promptè, & exercet studiosè, & libentissimè illustrè
 facit. Sin virtutem aliquam in alio inesse animaduertit, eam
 & producere in medium paratus est, & omni studio aug-
 menta eius adiuuat, honoresq; ei summos defert: ibi si quis
 improbè quicquam agit, odio eum reliqui omnes, sin ad-
 uersam patitur fortuna, misericordia prosequuntur; cōmune
 totius ciuitatis & damnū & dedecus quod inde accidat exi-
 stimantes. Hæc sunt vbi populus in Republica principatū
 obtinet: in vnus principatu diuersa eueniūt omnia. Quæ ne
 si gillatim persequar, nemo certè est qui sibi boni aliquid
 adesse videri velit. Nam plerūq; id inimicitia eius qui sum-
 mam rerū obtinet, sequitur: verū huius mores vnusquisq;
 sibi regulam vitæ suæ proponens, ipse etiā ea tantū exercet,
 vnde sine periculo priuatū lucrum speret. Quo fit, vt plerūq;
 proprio tantū cōmodo intenti, omnes alios oderint, eorumq;
 felicitatem suam damnū, infortunia suam emolumentum
 putent. Quæ cum ad hunc modum se habeant, non video
 quid te meritò ad principatum cum nemine alio commu-
 nicandum incitare debeat: cum non modò is populo mo-
 lestus, sed tibi ipsi longè sit futurus difficilior. Nonne enim
 vides quomodo vrbs, resq; urbanae etiamnum sint contur-
 batae? quā difficile sit futurum, plebi nostræ libertatem,
 in qua tot annos vixit, adinere? quā arduum socios sub-
 ditosq; partim antiquitus populari imperio rectos, partim
 à nobis ipsis libertate donatos, nunc in seruitutem redigere,
 idq; tot circū nobis instantibus hostibus? Vtq; ab eo quod
 primum est, ac minimum, ordiar, pecunias te multas vndiq;
 conficere necesse est. Neq; enim ex his, qui nunc sunt redi-
 tibus cum ad alia tū ad alendos exercitus consistere posse-
 rent. Iam etsi nulla Respubl. sine sumptibus consistere potest,
 tamen in ea, vbi penes populum est imperium, multi multā
 pecuniam conferunt; etiam liberalitatis opinionem vt con-
 sequantur, ac pro iis honores meritos adipiscantur. Quod si
 etiam vniuerso populo pensionem imperare necessitas po-
 stulat, tamen ideo perferunt, quod sibi ipsis se obtempera-
 re, ac in suum ipsorum vsum conferre pecuniam arbitrantur.
 At contra, vbi vnus omnib; dominatur, cum vt diuitiis abū-
 dantem, solum impensas facere equum esse cuncti iudicant:
 studiosius redius quam sumptus quos is faciendos habet,
 indagantes: ac neq; priuatim libenter vtrōve aliquid pen-
 dunt; neq; sua sponte publicas pensiones efficiunt. Quo-

cum illud quidem nemo facere animum induxerit, (neque enim facile diuitem se esse confitebitur quisquam) neque ex usu principi esset hoc fieri. Statim enim is, qui vltro pecunia obtulisset, a vulgo ciuitatis studiosus iudicatus, animo elatus concutere presentem statum Reipublice institueret. Hoc autem posterius omnino molestum plerisque est, idque eodem magis, quod damnatum esse suum, emolumentum ad alios redire vident. Nam, ubi popularis est Reipublice gerendae ratio, permulti quoque eorum, qui pecuniam pendunt, stipendia merere solent, atque ita quodam pacto eam recipiunt: sub vnus dominio ferè alij sunt qui agros colunt, nauigant, ac ciuilia munia obeunt, quibus praesertim pensiones incumbunt: alij verò arma ferunt, & mercedem militiae accipiunt. Atque haec vna est earum rerum quae tibi molestiana exhibebunt: altera haec est. Omnino opus est ut vnoquoque tempore in maleficos homines animaduertatur. Plerique enim (quod in tanto imperio, tanta hominum multitudine, maxime statu Reipublice immutato, fieri solet) non admonitionibus, non exemplis in alios statutis emendantur: sed necessitas exigit ut ignominia, exilio, aut morte multati coercerentur. Quibus, si alios iudices constitueris, utique absoluentur, fauore eorum damnatione euitata, hi in primis, quibus tu insensus esse putaberis, (nam iudices non nihil potentiae sibi arrogant, si quid contra principis sententiam fecerint) aut si qui condempnabuntur, ex composito in tui gratiam damnati videbuntur. Sin ipse iudicis munere obire statueris, multis tibi irrogandum erit, omninoque ira magis, quam iure in eos vindicasse existimaberis. Nemo enim credit eos qui vim inferre possunt, si iudicium munere fungantur, ex iustitia agere: verum haec omnium est opinio, speciem eos, ac quasi adumbratum quoddam exemplar Reipub. propter verecundiam veritatis actionum suarum praetendere, ac sub iudicii nomine cupiditatem suam explere. Atqui ubi Respublica populi arbitrio gubernatur, longè secus euenit. Hic enim priuatis criminibus priuatis iudices, publicis publici constituti sunt, qui forte lecti sententias ferant: itaque iudiciorum exitum facilius homines ferunt, cum eum, neque potentiae iudicis, neque gratiae imputare possint. Ad haec praeter facinorosos, multi genere, diuitis aut alia quadam re elati, viri alioquin boni, principatum tamen vnus hominis insensu existunt: Hos neque si augeri patiare, tutus viues, neque si opprimere coneris, iuste ages. Quanam igitur eos ratione tractabis? Si generis eorum dignitatem deicies, diuitias imminues, spiritus eorum ma-

gnos deprimes, omni te subditorum beneuolentia priuabis. Quis enim ei bene cupiat, per quem neq; nobili, neq; honestis diuitiis prædito, neq; potenti, neq; forti: neq; prudenti esse cuiquam liceat? Sin hæc singula crescere fines, haud facile tibi erit rationem inuenire, quomodo iis utaris. Nam si vnus ipse ad ciuilia simul bellicaque negotia rectè & suo quæuis tempore conficienda sufficeret, neq; adiutores tibi ad hæc opus essent, alia nimirum fuisset ratio. Nunc, cum tibi ea omnino incumbat necessitas: vt multos habeas labores tui socios, quorum opera tot terras gubernes, eosq; omnes vtq; fortes esse prudentesq; expedit: nonne, si iis exercitus ac prouincias committes, periculum erit ne tu, ac Reipublicæ sub te institutæ forma euertatur. Neq; enim vir egregius vllus sine magno animo nascitur, neq; ea magnanimitas ex seruili vitæ ratione oritur: neq; fieri potest quin animo sublimi ac spiritibus altis præditus, libertatis cupiditate ducatur, dominumq; omnem oderit. Sin huiusmodi viros nullis negotiis præficias, sed ea ignauis, ac nullo in numero reputatis hominib; iniungas, celeberrimè & strenuorum iram propter contemptam à te eorum fidem concitabis, & maximis in rebus clades patieris. Quid enim præclari homo ignauus aut ignobilis gerat? quis eum non despiciat hostis? quis ei socius obtemperet? quis militum non indignetur eius dicto audiens esse? Enimuero quæ inde mala proueniant pleraq; nihil opus habeo tibi, qui ipse comperit hoc habere, exponere: hoc omittendum vnum non fuit, huiusmodi virum, si rem malè gerat, plus tibi damni, quàm ab hostibus sit expectandum, daturum: sin rectè aliquid egerit, statim eius animū, omnis nimirum bonæ disciplinæ expertem, amentia correptum iri, eumq; inde tibi ipsi formidabilem fore. Quod mali à Reipublicæ statu ei, cui populus præest, longè abest: vbi quanto plures viri diuites ac strenui fuerint, tantò hi magis urbem liberalitate ac virtute sua augment, ijsque vrbs læta vitur, nisi si quis tyrannidem affectauerit: in eos enim acerrimè vindicant. Iam Græcorum etiam res hoc approbant, longè meliorem esse populi principatum vnus alicuius imperio: quia hi quoque quandiu vnus solus Rempublicam eorum gessit, nihil egregium perfecerunt: postquam autem populus administrare cepit, præclarissimam famam adepti sunt. Apparet idem ex alijs etiam populis: quorum qui sub tyrannis viuunt, apud eos perpetua seruitus, & insidiæ contra principem reperiuntur: qui verò annuis magistratibus, aut etiam ad longius tempus constitutis, vtuntur, liberi ac suis legibus vtentes agunt.

agunt. Quāquam quid attinet uti nos exteris exemplis, cum
 domestica suppetant? Nos enim ipsi Romani, cum ante di-
 uerso modo Republica instituta multa perculissemus incō-
 moda, deinde libertatem appetiimus, eamq; consecuti, ad
 præsentem potentiam peruenimus: non aliis quidem vllis
 quā popularis Reipublicæ administrationis adiuti bonis,
 cum & senatus autor fieret, & populus iuberet, & milites
 strenui, & duces liberales essent. In regno quidem nihil ho-
 rum sit, ac propterea eius tanto odio prisce Romani affecti
 fuere ut detestarentur eam Reipublice formam. His omiſſis,
 si etiam de tuo priuati commodo dicendum est, quomodo
 laborem die nocteq; tot tantisq; rebus administrandis im-
 pendendum toleraturum te putas? quomodo valetudinem
 tuam ad id suffecturam? quomodo iis te quæ homines bo-
 na habent, fruiturum? aut quomodo his spoliatus, felix fu-
 turus es? quando tandem aut veram voluptatem aliquam
 senties, aut à magnis molestiis vacabis? Necessum enim o-
 mnino est, ut qui tantum imperium gerat, multis curis ac ti-
 moribus conficiatur: voluptates minimè percipiat: mole-
 stissima quæque identidem, & videat, & audiat, & sentiat.
 Quæ, nisi fallor, causa Græcos barbarosq; nonnullos mouit:
 ut oblata regna respuerent. Hæc igitur maturè cognoscens,
 prius expende quam ea tibi eueniant. Turpe enim, aut po-
 tius impossibile est, cum qui se semel in ea demiserit, iterum
 inde emergere. Neque imponere tibi debet vel potentia
 magnitudo, vel diuitiarum abundantia, vel stipatorum fre-
 quentia, vel te demerentium turba. Nam & magnitudinem
 potentia occupationes multæ, & magnas diuitias impensæ
 ingentes necessariò sequuntur: & tantus satellitum nume-
 rus propter multitudinem insidiantium contrahitur: adu-
 latores verò ad perniciem quàm salutem parandam plus fa-
 ciunt. Hæc igitur nemini sano causæ appetendi summi impe-
 rij debent esse: sicut, ne hæc quidem, quod locupletare, ac
 cōseruare, multisq; aliis beneficiis multos is qui solus sum-
 mæ rerum præest, imò verò etiam contumeliis ac iniuriis
 afficere quos vult potest. Nam qui propterea cenſet fasti-
 gium illud ambiendum esse, maximo errore is ducitur. Quid
 enim tibi commemorem quàm turpe, quàm periculolum,
 quàm Diis hominibusque exorim sit, libidini ac flagitiis se
 dedere: cum neq; in te hoc competat, & ipse statuerim di-
 cete, non modo quæ is, qui potentia sua rectè uti nesciat,
 mala edere possit, verum etiam, quæ iis, & agenda, & tole-
 randa sint, qui omnium optimè eam potentiam gerant. Iam
 quam plurimis posse benefacere, est hoc quidem dignum
 quod

quod magno studio quisquam consequi curet: verum, si
 eam beneficentiam priuatus aliquis exercet, tum & hone-
 sta, & venerabilis, & gloriosa, & tuta est. In vnus principatu
 primum ea non tanti est, vt reliqua incommoda, quæ sunt
 multa, compenset, vtq; hæc quoq; propter eam sint feren-
 da: præsertim cum huius fructum alij sint percipienturi, ad te
 vero solum istorum molestia reditura. Deinde non est per-
 inde, vt videri alicui potest, ea res simplex ac expedita, neq;
 vnus ille summam in omnia potestatem obtinens, omnibus
 qui aliquid beneficij desiderant, satisfacere poterit. Omnes
 enim ferè homines ab eo aliquid accipere postulabunt,
 etiamsi nullum iis beneficium debeat. Quippe ita com-
 paratum est à natura, vt vnusquisq; sibi placeat, ac boni ali-
 quid ab eo qui dare potest, adipisci velit. Atqui respectu tan-
 te eorum, qui beneficia postulât, multitudinis, facile nume-
 rus iniri eorum potest, quæ ipsis largiri ille queat, honorum
 inquam, magistratuum, & aliquando etiam pecuniæ. Quæ
 cum sint, in odium eorum, qui id quod petebant, nacti non
 sunt, facilius incurret, quàm eorum fauorem consequatur,
 quorum voto satisfactum est. Hi enim, tanquam debito sibi
 exoluti, alioquin etiam non existimantes magnam se ei qui
 dedit gratiam debere, cum sint nihil sua opinione amplius
 consecuti. Præterea quoq; gratiarum actionem subterfugiunt,
 ne ea re se indignos acceptorum beneficiorum fuisse profi-
 teantur: illi spe sua frustrati, duplicem iniquo id animo fe-
 rendi causam habent: vnâ, quòd priuati re sua (preceptiunt
 enim animo omnes ea quæ cupiunt) sibi videntur: alteram
 quòd sibi alicuius culpæ coactij, eam quia impetrarent id
 quod sperauerât, obsticisse putant. Nam qui beneficia con-
 ferre rectè intendit, is pro suo vnumquenq; merito vt tractet,
 prouidet, ac ita alios muneratur, alios præterit: vt iam hu-
 ius ipsius iudicium aliorum animos extollat, aliorum indigna-
 tionem ipsa cõsciencia eos stimulaute excitet. Quæ si quis ve-
 ritus, distribuere beneficia discrimine isto neglecto, statue-
 rit, vehemèter errabit. Nam & mali inconuenienter honore
 affecti, deteriores fient: vel laudari se tanq̃ bonos, vel tanq̃
 formidabiles demulceri opinantes: & boni, eum se malis po-
 tiores non haberi, neq; plus illis sibi tribui videant, maiorẽ ex
 eo q̃ malis æquati sint, molestiã, quàm ex beneficio gaudiũ
 percipient: ac proinde, omisso virtutis studio, deteriorum
 vitam imitabuntur. Quo efficitur, vt ab hac ipsa munificen-
 tia neq; bonus aliquis ad principem redeat fructus: & qui
 beneficiis afficiuntur, peiores abeant. Vt si prorsus aliquid
 in regia potestate inest, quod te delectet, certè intelligas
 difficil-

difficilissimam tibi hanc rem futuram. Quapropter hæc, & quæ paulò ante retuli, cum animo tuo cogitans, consilium, dum res patitur, cape, ac populo arma, prouincias, magistratus, & pecunias redde. Quod si vltro nunc feceris, cum summa id tua apud omnes mortales gloria ac securitate fiet. Sin expectabis, dum vis tibi inferatur, fortassis malum aliquod eum dedecore patieris. Documento sint: Marius, Sylla, Metellus, ac Pompeius initio, qui rerum potiti statim à dominatione se abstinentes, omnia pericula euitauerunt: contra Cinna, Carbo, Marius alter, Sertorius, atq; idem Pompeius, postea temporis principatum affectantes, malè perierunt. Haud facile enim hæc vrbs, quæ tot annos populi arbitrio gubernata est, tot populis imperat, seruire alicui dignabitur. Audiuisti etiam hoc, quemadmodum Camillum maiores nostri, quod albis equis in triumpho vsus esset, in exiliù egerint: vt Scipionem euerterint, quod eum Rempublicam defraudasse iudicassent. Meministi quæ in patrem tuum statuerint, quod regnum eum petere suspicarentur: at certè præstantiores his viri nulli vnquam extiterunt. Neque ego tibi suadeo, vt tantum principatum deponas, sed vt prius omnia quæ ex vsu Reipublicæ sint, agas, tuumq; principatû edictis ac legibus, quas fieri expedit, claudas, Syllæ exemplo. Cuius, etsi post quædam statuta abolita sunt, pleraque tamè & potiora supersunt. Neq; est quod obicias futurum vt hoc modo seditiones quidam excitent. Multò enim minus (vt prius ostendi) sub vnius potestate esse tolerabunt. Itaq; si omnia quæ expedire possunt, præmeditati fuerim, absurdissimum fuerit profectò, potius seditionum, quas popularis Reipublicæ status secum fert, metu moueri, quam tyrannidis: quæ ex vnius imperio enasci solet. Cuius de malis dicendum mihi non duxi: quia non consilio traducendi, rem alioquin criminationibus opportunissimam, hæc verba feci, sed vt ostenderem hanc esse eius naturam, vt neque boni viri —

Desunt perorationis non pauca, quæ temporis iniuria perierunt: vt & quædam in principio insequentis orationis.

O R A.

ORATIO SUPERIORI PRO-
XIMAE CONTRARIA PRO
imperio retinendo ac cons-
tituendo.

Ex libro LII. Dionis.

MECAENATIS AD AVGVSTVM.

RESOLVTIO.

MULTIS usq; egregijs argumentis Agrippa impetrare ab Au-
gusto conatus est, ut imperium deponeret, ad pristina Reipub. for-
mam reuenteretur. Contrarium hac in oratione Mecenas statuit, &
retinendum ab Augusto imperium: nec cum Democratia Monarchia
esse commutandam suadet: simul etiam eruditè atq; copiosè ostendit
ea, quæ ad optimum principem instituentium, felicitat principatus
aut regnum gubernandum atq; administrandum requiri videntur.
Argumenta pro retinendo imperio & seruanda Monarchia sunt: quod
1. Reipub. illa forma plurimum & publicè & priuatum profici: cum
in hac distincti sint ordines: vbi singuli summa cum alacritate munera
sua obeunt: vtilitate mutua fiat: ut nemo egestatem sentiat, experian-
tur omnes veram libertatem: in honoribus ratio virtutis habeatur,
quæ semper cõsiderando considerata beatos verè ac felices reddit: con-
tra verò imperite multitudinis libertas seruitus sit diuissima fortune
virorum: afferat exitium, tum publicum, tum priuatum. 2. In Demo-
cratia bella periculosa, seditiones, tumultus metuendi: dum ditiores in
hac principatum appetentes, larvitionibus tenuioris conditionis homi-
nes corrumunt, & sic omnia confundunt: replent cuncta turbis: id
quod Sylla, Marij, Cinna, aliorum exempla testantur: & fieri omnino
ubi necesse est, ubi multi inter se dissimiles natura, sanguine, studijs ac
desiderijs diuersi versantur homines. 3. Romana Reipub. summis in-
miserijs & periculis iam versatur, ideòq; ab Augusto non deserenda:
quod elegantè similitudine probatur. Quem admodum enim navis va-
rijs mercibus onerata, magnaq; agitata tempestate, si gubernator dis-
cederet, facillè tandem periret: ita Reipub. Romana onerata, & quasi
periculis iam facta crebris tumultibus ac bellis intestinis inuictura, se
ab huius gubernaculis Augustus recederet. 4. Dij miseri Reipub. Ro-
mana Augustum illi principem præferunt: successibus quoq; felici-
tibus secundaq; fortuna donant. 5. Pericula multa magnaq; huic ipsi
metuenda: si imperium deposuerit, & vel populo, vel alteri alicui tra-
didit: cum vlti sese volent, & priuatum iam factum Augustum &
medio tollere, qui priuati ab hoc ob imperij cupiditatem fuerant: sen-
serunt hoc Pompeius, Casar, Marius, Sylla, qui, vbi potestatem & im-

peritum, vel vltro deposuerunt, vel amiserunt, ab alijs sfereti, prodijs
interempti tandem fuerunt: aut calamitatem illam morte præpropera
anteierunt. 6. Imperij desiderium à natura humana minimè a-
lienum: magnis quoq; cum periculis ac laboribus vel comparatur, vel
retinetur, adeoq; non temere deponendum alteriq; tradendum. 7. In-
sta atq; legitima sit Augusti vltio, & propterea minimè improbanda:
eo quod nisi crudeliter irucidatus pater Cæsar fuisset, nunquam Au-
gustus arma sumpsisset: nunquam militem conscripsisset: nunquam
ciuem Lepido & Antonio sese coniunxisset: nec etiam bello persecutus,
aut vitus Antonium fuisset: nisi idem misse ac tyrannicè agere cõ-
pisset. Atq; hæc argumenta sunt, quibus contra Agrippam probare
Mecenas conatur: non deponendum ab Augusto imperium: cum De-
mocratiâ Monarchiam commutandam esse. Sed & duo resellit si-
mis, quæ obijcebantur: 1. quòd mutare Reipub. formam, domina-
tum libera in Repub. consuetudine per quam sit graue ac difficile. 2. vitæ
ac fortunarum hoc ipsum creare periculum possit. Et quide respõdetur
scilicet: si imper esse rem parâ conseruare, quàm nouâ cõparare: proptea-
rea quòd in acquirendis rebus labores sunt multi suscipiendi, magna
adueniã pericula: in conseruandis verò præsentibus tantum cura &
& diligentia quædam requiritur. Ad posterius afferitur, periculum
Augusto nullam metuendum esse, si modo suis consilijs obtemperare,
& sapienter capere distulatur ac consilia, & præcepta Augusto dat lon-
gè pulcherrima administrã: atq; gubernandæ Reipub. quorũ. I. Est
de Senatu inquirendo ac discernendo: quoniam sint senatores consti-
tuendi, quæ in his obseruanda, & quo loco petendi cuius aetatis, & à
quibus legendi. II. Equestri ordine, quoniam in hunc cooprandi,
quot cooprandi, quo loco numeroq; habendi. III. Prætoribus, quæ
illi etate, à quibus, qui orandi, quomodo tractandi. IV. Præfecto
urbis ex quibus hic sumendus. V. Censuribus, quodnam horum mi-
nus: cuius modi conditio: quamdiu fungi isto officio hi debeant: qui-
bus præmijs efficiendi. VI. Italia diuidenda in certas gentes ac na-
tiones, & constituendis ibidem militibus ac præfectis: qui & cur mit-
tendi, quam diu relinquendi ibi, quæ his stipendia constituenda VII.
Corporis custodia, quoniam ad hanc adhibendi, quodnam horum of-
ficium. VIII. Annone & rerum venalium præfectis: unde illi &
quod ex ordine sumendi: perpetuum ne an ambulatorium horum offi-
cium: quodnam stipendium esse debeat. IX. Educatione atq; in-
stitutione Iuuentutis: & cur illa, à quo, in quibus & quomodo in-
stituenda. X. Præsidij singulis in nationibus constituendis: quam-
obrem hæc necessaria: ex quibus illa colligenda: quod horum mi-
nus. XI. Vetingalibus, tributis ac pecunia comparanda, quibus
acquiri & parari illa modis possit: ut nullæ difficultates, aut quæ-
relæ

vela inde subditorum oriuntur. XII. Splendore & magnificentia
 obseruanda in collegijs & aedificijs publicis extruendis: Populi hęc
 à principe & Magistratu bono non negligenda. XIII. Populi po-
 testate constringenda: & quamobrem in consilium ille minimè ad-
 mittendus. XIV. Sumptibus privatis rescandis, & cur populo non
 concedendum, ut in aedificijs, ludis, sodalitatibus, similibus rebus sint
 nimis sumptuosi. XV. Monetis & mensuris, quę non proprie ha-
 beri, sed à Magistratu constitui debent. XVI. Legationibus ad prin-
 cipem non temerè, sed arduo in negotio, & quod decisionem singula-
 rem postulat instituendis. XVII. Legationibus hostium, aut fęde-
 ratorum regum vel populorum: quę de causa illa non priuatum, sed
 in Senatu & loco publico audienda. XVIII. Pęna Senatorum, aut
 eorundem familia: à quibus tales, propter quę etiam delicta puniendi,
 quis in pęna modus constituendus. XIX. Publiis & grauibus
 negotijs tractandis, quare illa publice & per publicas personas ge-
 renda. XX. Modo ferendi & rogandi sententias, cur non palam,
 sed clam ac per scheda inquirenda atq; proferenda. XXI. Con-
 siliarijs & ministris adhibendis: vnde tales necessarij, & ex quibus
 possimum sumendi. XXII. Facilitate in admittendis ijs, qui con-
 silium dare aliqua in re cupiunt, quamobrem tales audiendi, & quo
 pacto tractandi sint. XXIII. Diligentia principis & exemplo bo-
 no, quanta huius utilitas. XXIV. Curiositas nimia vitanda in
 aliorum moribus inquirendis, & simul quoq; pęnis atq; castigati-
 onibus. XXV. Liberalitate principis & premijs benefactorum
 etiam maioribus, quam res postulet; etsi pecuniam defecturam a-
 liquando quidam existiment: non pauci quoq; ingrati reperantur.
 XXVI. Premijs, honoribus, gloria ab Augusto comparanda be-
 nefactis, non sermonibus & rumusculis manibus, aut etiam imagi-
 nibus, statuis, templis erectis, similibus. XXVII. Religione &
 cultu deorum, & quamobrem puniendi, qui peregrinos ritus co-
 lendi deos, & religionem nouam inuehant in Rempub. XXVIII. Ve-
 neficiis, magis, alijs religionem aut prorsus contemnentibus, aut sal-
 tem contaminantibus non ferendis. XXIX. Sophistis, & ijs, qui
 philosophari sese fingunt, non tolerandis. XXX. Apparatu bellico,
 & cur principem bellicosum esse oporteat. XXXI. Speculatoribus
 ac emissarijs principum: quare tales atendi, quousq; audiendi & ad-
 mittendi: quamobrem non temerè eiusmodi hominibus fides habenda.
 XXXII. Administris ac famulis principum: qui boni & fi-
 di querendi, & efficiendi premijs, sed ita, ut non magna nimis po-
 testas ipsam permittatur. XXXIII. Honore exhibendo ijs qui v-
 tile quid inuenerint aut fecerint. XXXIV. Privatorem hominum
 controversijs cõtrahendis & primo quoq; tēpore dissoluenas. XXXV.
 Excludendis qui ijs timentis splendidis, votis donis alijs principis aucupari
 gratiã studebant. XXXVI. De modis quibus potencie abusiunt prin-

ceps vitare potest. Ad *h*is & conciliativam quod attinet, paratur benevolentia cum *A*lecenas non se spectare hic ostendit privati commodum, sed *A*ugusti utilitatem, & *R*eipub. salutem. Deinde neq; repugnans se nimium velle sententiae amici ac collegae sui *A*grippae confirmat. Motus duo hic dominantur contrarij: metus & spes: quorum ille recitatur indicatione malorum & incommodorum quae secutura, si principatum deponat *A*ugustus & privatus vivat: haec movetur, cum tollitur, quae deterrebat *A*ugustum a principatu poterunt. Tractatio & collocatio constat: Exordio, obtestatione gravi facta: ut patriam *A*ugustus componere studeas. 2. Propositione, quae sententiae dictionem habet. 3. Confirmatione, quae partim argumenta pro retinendo imperio, partim consilia & praecepta continet. 4. Conclusionem, disflorum repetitione & adhortatione absoluta. Loci sunt de *M*onarchia praestantia: imperio ac dominatu non temere deponendo: principum honorum officio: modis & rationibus feliciter gerenda *R*eipub: *V*is cum *M*onarchia commendanda: dissuadenda huius cum *D*emocratiâ commutatio: ostendenda ea, quae ad regnum aut principatum gubernandum necessaria sunt.

- I. **N**E QV E persuadere facile aliquid propter libertatem sui dissimilibus possunt, etiamsi res ijs dissentientibus prosperè gerant. Quamobrem si tibi patria cordi est, pro qua tanta bella obiisti, cui lubens etiam animum impenderis, transforma eam, ac in meliorem formam castigatam redige. Nam licentiam habere omnia ex animi sui sententia agendi loquendique, id si in sapiente homine spectaveris, esse causam publicae felicitatis inuenies: sin verò in stulto, communis pernicii. Ideoq; qui eam potestatem homini tuo concedit, infanti scilicet hic aut insano gladium porrigit: qui autem prudenti eam tribuit, hoc efficit: ut is omnibus, ipsiq; adeo fatuis, nec volentibus salutem afferat. Quare te quoq; velim non ad vocabulorum decoram speciem respicientem decipi: sed ea quae inde sequuntur praemeditantem, ferociam plebis compescere, administrationem *R*epublicae tibi optimisq; alijs viris sumere, ut prudentissimi consilia ineant, artibus imperatorijs instructissimi exercitus ducant, robustissimi ac pauperrimi stipendia faciant.
- III. Hac enim ratione fiet ut quum suas quisq; partes studiosè obeat, mutuaeq; operae tradantur, neq; suum quisquam defectum sentiat, & verum populi imperium, libertasq; tuta parentur. Illa enim plebis licentia, qua optimus quisq; feruire cogitur, & acerbissima est, & vtrisq; communem perniciem adfert: haec autem in qua modestia ubiq; praefertur, ac vnicuiq; id quo dignus est tribuitur, omnes ea videntes

ex æquo felices efficit. Neq; enim id existimare debes, autorem me tibi esse: vt tyrannidem in S.P.Q.R. in seruitutem redactum, teneas: quod neq; dicere meum, neq; facere tuum est: verum hæc ego consulo, quæ & tibi, & vrbi honesta ac vtilia sint futura; nempe vt tu cum optimatibus omnia quæ ex vsu sunt, decernas, neq; contradicente, neq; repugnante quoquam ex populo: vtq; vestro arbitrio bella gerantur. Omnibus reliquis mandata vestra exequentibus: vt vestra sit potestatis creare magistratus, præmiaq; ac supplicia irrogare: vt quod tu Optimatesq; communi sententia statueritis, id statim legis vim habeat: vt bella oculis ac per occasiones hostibus inferantur: vt quibus ea committantur, ij non sorte aut ambitione, sed virtutis gratia ad id deligantur: vt boni citra inuidiam honoribus ornentur, mali sine seditione plestantur. Sic demum Respublica recte geretur, cum neq; omnibus consilia de ea inita vulgentur, neq; in aperto ea agitentur, neq; ijs qui vltro sese obtrudunt, mandentur, neq; ob eorum ambitionem in periculum veniant. Ita nostris nobis licebit perfrui bonis, neq; bella periculosa, neq; impias seditiones mouentibus. Atqui hæc mala vsu venire solent, vbi penes populum est summa Republicæ: cum potentiores & ad primatum aspirent, & infirmiorum operas mercede conducant, atque ita omnia perturbent. Sensimus hæc ipsi iam diu, neq; alia præter eam quam dixeratione, finis eis imponetur. Cuius rei euidentis signum est, quod longo iam tempore bellis & seditionibus vexamur, propter hominum multitudinem ac rerum magnitudinem: quia & homines tam varij nationibus ac natura, ac multipliciter diuersis affectibus præditi sunt: & res ipsæ eò perductæ sunt, vt difficulter administrari possint. Id me verè loqui res ipsæ testantur, quæ euenerunt nobis. Nam quantisper neq; ingens fuit Romani populi multitudo, neq; multo præstantior vicinis, & ciuitas bono in statu fuit, & Italia ferè tota ab ijs subacta est. Post ea quam verò extra Italiã progressi in varias terras insulasque traiecimur, omnia maria, omnes terras nominæ potentiaque nostra repleuimus: ex eo iam nihil boni nobis accidit: sed primùm domi atq; intra mœnia ciuitationibus factis Rempubicam cõcussimus: deinde in exercitiis, quoq; id mali propagauimus. Itaq; vrbs nostra nau onerariæ magnæ similis est, quæ repleta varia turba, ac destituta gubernatore cum sit, multis tunc seculis varijs procellis iactata fluctuat, ac hinc inde, nullo retinaculo firmata, iacta vt iam plurimum aqua hauserit. Neq; abrupti retinaculum

profus patere. Est enim conuassata iam neq; diutius dura-
 re poterit: sed quoniam Diu miserati patriam ei te rectorem
 ac magistrum dederunt, noli eam proijcere: quin, sicut ea per
 te nunc paululum respirauit ita effice, ut sequentibus quoq;
 seculis rata permaneat. Ac iam dudum quidē te meum con-
 siliū, quo te sub vnius tui imperio populus regatur adhuc
 probare existimo. Quod si ita est, agedum id imperium tu
 promptus ac paratus suscipe, imò verò ne deponere. Neq; e-
 nim de eo deliberatio nobis est, quanā id ratione adipiscaris
 sed ne id amittas, ac præterea in pericula incidas. Quis enim
 tibi parcat, ubi oēs res vti nunc eę sunt, populi aliorumq; po-
 testati permittes, qui & permulti a te sint offensi, & oēs
 ferē summā rerum tentaturi: quorum alteri & vlcisci te alte-
 rum aduersariū sibi te dē mediō tollere cupient. Argumēto
 sit Pompeius, qui cum potentia sua vltro cessisset, contēptui
 deinde habitus, insidijsq; peritus, eo periit, quo recuperare
 eam non valuit. Pater itē tuus cum idē facere vellet, interiit.
 Quod idem Mario quoq; & Syllæ accidisset, nisi morte præ-
 uenti essent. Quanquā sunt qui Syllā quoq; cum hoc ipsum
 timeret, morte sibi concita aduersarios anteuerisse dicant.
 Certē permultæ eius leges, ipso etiam nunc viuēte, antiquari
 cœperunt: ut tibi etiam multi Lepidi, Sertorij, Bruti, Cassijq;
 sint expectandi. Hæc tu cernēs, reliquis etiā rationibus sub-
 ductis, noli virandæ eius opinionis gratia, quasi sponte tua
 principatum appetisses, te ipsum & patriam proderere. Pri-
 mum eum etsi quis maximē hoc suspicabitur, tamē is certē
 conatus non est ab hominis natura alienus, sed honestus.
 Deinde quis nescit qua necessitate ad hæc agenda compul-
 sus fueris? uti si quid culpari in hac re possit, id omne iustis-
 simē patris tui occisoribus imputetur: qui, nisi ita impiē ac
 miserē eum trucidassent, neque tu quidem, aut arma sump-
 sisses, aut exercitum collegisses, aut cū Antonio & Lepido
 pactum icisses, aut in hos ipsos deinde vindicasses. Quæ o-
 mnia te rectē & iustē egisse nemo est qui ignoret. Ac si quid
 adeo delictum est, tuto id corrigere non licet. Igitur &
 nostrum ipsorum, & ciuitatis causa, agedum paremus for-
 tunæ: tibi vni imperium deferenti: agamusq; ei ingentes
 gratias, quod non bellis tantum ciuilibus nos repleuit, sed
 constitutionem quoque Reipublicæ a te fieri voluit. Cuius
 cum eam, quam par est, curam gerēs, manifestum efficies,
 ab alijs motus illos ac mala fuisse edita, te verò esse bonum
 ciuem. Neque verò magnitudinem imperij metuere de-
 bes, quod quanto maius est, tanto plura etiam quibus con-
 feruetur, habet: longeque facilius est parta tueri, quam a-
 dipisci.

dipisci quicquam: cum ad hoc labores & pericula requirantur: illud curam tantum mediocre desideret. Quod si in eo gerendo meum consilium sequi constitueris, nihil est quod verearis, ne non & summa cum securitate tibi viuere, & omnibus homini concessis bonis frui possis. In quo meo consilio explicando, si pluribus verbis sum vsurus, non debes iudicare, voluisse me à proposito sermonem deflectere, aut loquacitatis studio in id deductum esse: sed à me hoc fieri in hunc finem, vt perspicuum tibi reddam: hominem prudentem posse, ac facile quidem posse, & rectè & sine periculo, summa rerum præesse. Principio igitur statim Senatores omnes accuratè examinando, ac delectos eorum tibi habendus (nam multi in eum per seditiones parum idonei asciti sunt) boni retinendi, reliqui autem expungendi sunt. Hic neminem bonum virum paupertatis causa remouebis, verum ipsi pecuniam potius, quanta opus habet, dabis: & in locum reiectorum, nobilissimos optimosque & ditissimos sufficies: non ex Italia tantum, sed confœderatis etiam ac subditis desumptos. Sic fiet vt neque multis rerum agendarum socij opus habeas: & omnium populorum primarios viros in tuto constituas: ac neque populi, cum nullum præclarum ducem habeant, præsentem conditionem labefactabunt, & qui apud eos primas gerunt, cum videant te secum imperium communicasse, amore te prosequentur. Idem in equestri ordine faciendum. In hunc ordinem omnes eos qui vbiq; locorum, genere, virtute, ac diuitijs secundum locum merentur, adscribes. In Senatoribus autem equitibusque legendis, nihil anxius denumero: omnes quotquot tibi digni visi fuerint, recipies. Quanto enim plures viri eximij tecum erunt, tanto facilius omnia quæ facto vsus erit, perficies: subditosque in hanc persuasione adduces: quod eos non seruorum, aut deterioris quam Romani sint conditionis hominum loco habeas: sed cum eis omnia nostra bona, ac ipsum etiam imperium communices: vt ipsi quoque maiori studio in id se quoque pertinens, tuendum incumbant. Tantum verò abest vt hoc quasi non rectè à me dictum retractandum arbitrer, vt hoc insuper addam, omnibus ijs esse ciuitatem donandam, vt huius quoque participes, fideles nobis socij sint, nostram quasi vnicam urbem ipsi quoque incolentes, eamque verè urbem, suas autem patrias, agros & pagos putantes. Verum de hoc accuratius postmodo consultabimus quid sit statuendum, ne simul eis omnia largiamur. Cæte-

- rum in equestrem statum allegendi, octodecim annos ætatis habere debent. Hac enim ætate potissimum & corporum firma affectio, & ingenium conspicitur. In Senatuum verò adscribendi annos viginti & quinque. Quomodo enim non sit turpe ac damnosum, cum nemini ante id ætatis suorum bonorum administrationem concedatis, ijs qui e-
- III.** am nondum attigerint, Rempublicam vos credere? Iidemque cum quæsturam, ædilitatem, ac tribunatum plebis gesserint, annum ætatis trigessimum habentes, prætores fiant. Ad quos magistratus, ut ad consulatum etiam, solos Romanos tibi deligendos censeo: partim propter institutorum patriæ memoriam, partim ne protinus immutare Reipublicæ statum videaris. Eos magistratus ipse tu constitues: neque plebi, aut populo potestatem eorum creatorum permiseris, contentionum evitandarum causa: neque Senatui; alioquin enim per ambitum petentur. Magistratum autem potestatem antiquitus ijs concessam nequaquam seruabis, ne eodem res recidat: sed honore eorum integro relicto, tantum potentia detrahes, ut neque dignitas eorum diminuat, neque noui aliquid molendi facultas ulli adsit. Id cum alijs rationibus, tum hac præcipue consequeris, si eos omnes in vrbe tantum geri iusseris, ac neque magistratus tempore, nec statim ab eo, sed interposito quantum singulis satis videbitur tempore, arma eis committes. Ita neque magistratus titulo clati, insuperque exercituum compotes facti, ad concutiendum Reipublicæ præsentem statum accedent: & mitiores eo efficiantur, si aliquandiu priuatum, post gestum magistratum vixerint. Hi autem, ut singulorum erit officii, ludos ac iudicia omnia, præterquam de cæde, tempore urbanæ sui magistratus edant. Nam Iudices quidem etiam, ex reliquis Senatoribus ac equitibus sunt deligendi: summa tamen rei penes istos sit. Præfectus etiam vrbis ex primarijs viris quidam creandus est: qui omnes magistratus, quos geri ante hunc couenit, gesserit: non ut per absentiam magistratum Rempublicam administret: sed, ut cum reliquis in rebus vrbi præsit, tum causas quoque eas quibus prolocatio competit, capitalesque etiam omnes ijs exceptis,
- V.** quas post dicam, in vrbe ac extra eam vsque ad XXXI. millia passuum diiudicet. Alius quidam ex eodem ordine deligi debet, qui genera, facultates, moresque Senatorum & Equitum, adulterorum iuxta ac puerilis ætatis, itenque mulierum, & familiæ totius examinet ac procuret, atque corrigat, quæ cum supplicio nondum digna sunt, tamen neglecta

neglecta multis ac magnis malis occasionem præbent: de maioribus autem ad te referat. Hoc munus patricio alicui, post præfectum vrbis præstantissimo potius quàm Equiti iniungendum est, nomenque à tua censura (nam omninò in hac te primas gerere conuenit) haud absurdè habebit, vt successor ille dicatur: hisque duobus magistratus per omnem suam vitam prorogetur: nisi quis aliquod crimen admiserit, morbòue aut senectute confectus sit. Nam ex diuturno hoc magistratu nihil potest mali accidere, cum alter omnino armis careat, alter paucos milites habeat, ac coram te maiorem partem sui magistratus obeat. At reliquos qui gerent magistratus, lædere aliquem aut iniqui aliquid agere magnopere verebuntur, cum se priuatos rursum, aliosque cum potentia futuros præuideant. His etiam occupationum ac dignitatis nomine præmium aliquod dandum est. Prouinciæ porrò tantum prætorij vrbis sunt mandandæ: reliqui, eo quem monstrabo ordine prætores sint semel atque iterum, & ad consulum ea ratione accedant, si præturas rectè gesserint, ac deinde maioribus præficiantur imperijs. Hoc autem est meum de ordinanda hac re consilium vniuersam Italiæ, quantum eius vltra XCIII. millia passuum ab vrbe distat, cæterasque omnes nobis subditas terras insulasque secundum populos ac nationes distribue: ita vt singulis vrbibus, quæ vnius alicuius hominis mero imperio possunt gubernari, milites imponantur: ac consularis vnus & duo prætorij viri eis præsent: quorum alter tunc primum extra Romam amandatus, priuatorum negotijs, rebusque necessarijs parandis occupetur: alter iam ante hoc munere functus, Rempublicam vrbium procuret, ac imperium in milites obtineat: exceptis ijs casibus, in quibus ignominia aut morte plectendum est. Hi autem omnes casus ad consularem referentur, nisi qui ad centuriones ac primarios priuatorum hominum pertinent: quorum puniendorum nemini alij potestatem facere tu debes: ne is adeo formidabilis alijs fiat, vt contra te etiam aliquando quicquam conetur. Quod autem dixi, alterum ex prætorijs debere militibus præfici ita accipiendum est, si pauci quidem milites in extetis vrbibus sint, aut vna legio vrbana. Sin duæ vrbanae legiones eodem in loco hyberna habeant, (plures enim his vt vni committas nequaquam tibi author fuerim) oportebit duos prætorios diuiso imperio, legionibus, ac rebus ciuitatum priuatorumque hominum præesse. Consularis verò, cum ea quæ dixi munera obibit tum eas cau-

VL

fas, in quibus à prætorijs ad ipsum sit prouocatio cogno-
 scet. Porro quod Italiam in tot partes distribuendam tibi
 consulo, mirari non debes: cum enim & magna sit, & ho-
 minum in ea summa frequentia, ab urbanis magistratibus
 rectè gubernari non potest. Oporter enim præfectos sem-
 per ijs, quos regendos habent, adesse: neque eis alia
 quàm quæ exequi possint, negotia incumbere. Cæterum
 omnes illi, quibus aliquod extra urbem imperium com-
 mittitur, singuli rationi sui officij congruentem accipiant
 mercedem. Nam neque ex suis facultatibus in alienis lo-
 cis viuere eos consentaneum est: neque rursus immensis
 ac nullo certo modo definitis sumptibus eos uti. Idem-
 que neque minus triennio (nisi quis quid deliquerit)
 neque plus quinquennio magistratum obeant. Nam &
 annui illi magistratus, aut pauco tempore circumscripti,
 hoc habent ut cum quis aliquid in ijs addiderit, prius de-
 cedat quam eius specimen exhibere possit: & diuturniora
 imperia multos ad factum ac tenendas res nouas extol-
 lunt. Quamobrem maiora imperia nequaquam vnum
 ex alio eidem tribuenda censeo: cum quod nihil interest,
 in eademne aliquis prouincia, an verò in diuersis conti-
 nentur, diutius quam expedit, cum imperio sit: tum quod
 hi aliquo inter magistratus suos interiecto interuallo, do-
 mum reuersi, ac priuatim viuentes, meliores reddun-
 tur. Ac de Senatoribus quidem, quæ officia ijs essent
 VII. assignanda, satis dixi. Proinde ex Equitibus duos quos-
 dam præstantissimos satellitio tuo præficies. Nam vni id
 committere, periculo: multis verò, turbis non caret. Duo
 igitur sint, ut si alter etiam insidias tibi creare conetur,
 tamen habeas adhuc qui te custodiat. Hi ex ijs qui al-
 quoties militiam fecerint, deligendi sunt, quique mul-
 tis alijs etiam officijs functi sint, Imperium autem obtine-
 ant in stipatores, omnesque per Italiam totam milites, ita
 ut capite etiam fontes plectendi potestatem habeant;
 demptis tamen centurionibus, ac reliquis, in quos Sena-
 torijs magistratibus tantum est potestas, ac ea ipsa quo-
 que libera, ut pœnas aut præmia suo arbitrio imponere
 possint. Verum hi duo, quos dixi, satellitij tui præfecti,
 in cæteris per totam Italiam milites ius habeant, ac in Cæ-
 sarianos etiam qui in tua sunt familia, reliquosque omnes
 quorum aliqua est habenda ratio. Vicarios autem ha-
 beant hi suos necesse est: alioquin pluribus, quàm qui-
 bus sint expediendis onerati negotijs, exequi ea quæ vsus
 postulat, omnibusque simul istis præesse non poterunt.

Hi, quemadmodum etiam præfectus urbis & subcensor, magistratum omni vitæ suæ tempore retineant. Præterea ex Equitibus proximæ dignitatis, vnus nocturnæ custodiæ magister, & alius qui annonam procurat, ad certum tempus, vt senatorii quoque magistratus, constituantur. Ac rarij quoque publici ac fisci, præterea negotiorum aliorum Romæ & per Italiam administratio Equitibus mandetur. His ipsis etiam merces, quæ honori ac functioni eorum respondeat, danda est: quia Senatoribus pauperiores, Romæ etiam nequeunt obeuntes aliquem magistratum ex suis facultatibus viuere. Sed tamen ijs quoque officia quædam committi ex vsu est: cum neque fieri possit, neque expediat vt iidem & exercitus, & pecuniam in sua potestate habeant. Ac præstat per multos publica negotia administrari: vt & complures hinc emolumentum sentiant, & experientiam rerum gerendarum consequantur: Ita enim & subditi maiori te benevolentia prosequuntur, multipliciter bonis publicis fruente: & tu semper copiam eorum habebis, quibus ad quasque necessarias res coficiendas vtaris. Cæterum Romæ satis est ad vnamquamque rationem pecuniæ colligenda: foris autem in singulis prouincijs, vnico Equite, qui quot opus fuerit administratos sub se habeat, ex Equitibus sumptos ac ex libertis. Nam hos quoque eis adiungi prodest: vt & famulis tuis præmium virtutis extet, & non desint tibi ex quibus vel inuitus cognoscere possis si quid peccatum fuerit. Iam si quis Eques multis negotiis obeundis adeo clarus euadat vt dignus sit qui in ordinem Senatorium recipiatur, id ætas eius, quod minus fiat, impedire nullo modo debet. Quin etiam ex ijs, qui ordines in ciuilibus legionibus duxerunt, in Senatuum adscribendi aliquando nonnulli sunt, modò ne stipendia meruerint. Quippe turpe ac probrum sit, eos in Senatorum numero haberi, qui aliquando storeas ac corbes gestauerint: alioquin ex ijs qui centuriones ab initio fuere, nihil impedit, quin præstantissimi inter Senatores referantur. Hoc quoque te summopere hortor instituas; vt patricij equestrisq; ordinis homines, dum adhuc pueritiam agunt, ludos literarios frequentent: adolescentes autem facti, equos & arma tractare discant, ad vtrumque doctoribus publicis certo stipendio conductis. Ita enim statim à puero discentes ac exercentes omnia ea quæ adultis sunt vsurpanda, ad omnia negotia aptiores habebis. Optimi enim ac egregij principis est, non modò ipse vt omnia ex officio agat, verum vt qua ratione etiã reliqui omnes quam optimi fiant prospiciat. Id autem tu ita præ-

VIII.

IX.

turam, navigationes, reliquasq; pacis actiones exercebunt, cum neq; ad arma concurrere opus habeant, & alij eorum defendendorum causa excubent. Iam ea hominum multitudo, quæ ætate ac viribus validissima, rapto vivere potissimum cogitur, citra ullius iniuriam aletur, & reliqua pars sine periculo deget. Vnde ergo, inquires, pecuniæ in hos & in alias res impendendæ suppetent? Enimuero id mox ostendam, hoc præfatus, etiam si Reipublicæ summam penes populum esse sinamus, utiq; tamen pecunia opus nobis futurum: cum impossibile sit & sine bello nos tutos esse, & milites sine stipendio habere, ne iam vel vnius principatum, quasi is solus necessariam pecuniæ collectionem requirat, accusemus, vel propter hanc ab eo abhorreamus: sed ita consilium capiamus, ut, qui nouerimus, in qualicumq; Reipublicæ forma pecuniam necessariò esse conficiendâ. Porro quod ad eam rem atinet, primò omnium debes, ut ego quidem sentio, omnes publicas res (cuiusmodi bellis partas esse multas video) vèdere, paucis omninò tibi admodum utilibus ac necessariis exceptis, pretiumq; earum mediocri fœnore omne mutuò dare. Hac ratione & terra fertilior erit, dominorum opera propria cum colatur, atq; hi ea occasione locupletiores cum euadant, plus in publicum conferent, Resq; publica redditus sufficientes ac perennes habebit. Deinde horum omnium, ac eorum quoque, quæ ex metallicis fodinis, aut aliunde certò ad nos redeunt, incunda est ratio. Ac contra computandæ impensæ, quæ non in milites modò, sed etiam in alia ad vrbs rectam administrationem faciendâ insumuntur, tum quæ in repentina bella, aliaq; ex tempore accidentia necessariò conferuntur. Sic, comparatis rationibus, ut reliqui sumptus suppeditent, pensio imperanda est de omnibus iis, quæ aliquem possessori quæstum ferunt, vestigaliaque imperanda omnibus nostris subditis. Iustum enim æquumq; est, neminem horum, neq; priuatum hominem, neq; populum immunè esse: cum ex æquo ad omnes utilitas eorum, in quæ insumuntur, redeat. Exactores porro vbiq; locorum cõstituendi sunt, qui singulis suæ functionis temporibus ex omnibus redditibus quantum par est exigant. Ita cum paulatim ac certis spatiis subditi nostri ea pendant quæ debent, ac non, aliquandiu neglecti, post simul omnia poscantur, & pensionem istam exoluentibus, ea res haud minimum commodi afferet, & exactoribus facilius erit sui officij ratio. Neq; clam me est, nonnullos tributa ac vestigalia constituta ægrè laturòs esse. Verùm hi ipsi, si neq; alio præterea damno afficiantur, & re ipsa comperiant, hæc ipsorum salu.

salutis causa, utq; cæteris suis bonis tutò perfrui possint, exigi: præterea cum plariq; ipsorum eam pecuniam, alij magistratum gerentes, alij præfecti regionum, alij militantes accipiant, magnas etiam tibi gratias agent, quòd exiguam suorum reddituum partem tibi conferentes, reliqua omnia sine damno percipere possint. Idq; eò magis fiet, si te continenter viuere, ac nihil prodigere videant. Quis enim, cum videat te in re familiari summa parsimonia uti, in publica liberalissimum esse, non vltro velit aliquid conferre, cum tuas diuitias suam securitatem ac copiam esse iudicet? Itaq; pecuniae etiam plurimæ tibi suppetent. Reliqua ad hunc modum tibi meo iudicio sunt peragenda, Romani omni magnificentia exornabis, omni ludorù genere decorabis. Nam, quia multis imperamus gentibus, conueniens est nos omnibus aliis hæc in re præstare: atq; hæc res efficit quodammodo etiam, ut socij nos obseruent, hostes reformident.

XII.

Quod ad externos pertinet, neque populus vllus cuiusquam rei potens sit; neq; in concionem omninò coëat. Nam neq; boni quicquam statuent, & subinde turbas aliquas excitabunt. Ideoq; ne nostro quidem populo concedi debet ut ad iudicia, comitia, aliudve huiusmodi concilium, rei alicuius

XIII.

seiscendæ causa, conueniant. Aedificiis, neq; numero, neq; mole, quàm pro necessitate maioribus utantur: neq; in ludos multos ac varios sumptum faciant: ne vel vanis studiis occupentur, vel sumptibus absurdis certantes ad inimicitias mutuas progrediantur. Ludos quoq; & spectacula sua habeant, excepto nostro equestri certamine: non tamen ita, ut

XIV.

Rempublicam familiaremq; suam corrumpant, cogantq; peregrinos apud se aliquid sumptuum facere, aut omnibus qui quocunq; certamine vicerint, cibum perennè tribuant. Nam rationi consentaneum non est, ut diuites extra patrias suas cogantur impensas facere. Et præmia certantibus vbiq; constituta sufficiunt: nisi quis Olympiaca, Pythia, aut alia id genus certare velit certamina. His enim solis cibus præbendus est; ut neq; vrbes frustra impendiis onerentur, neq; nisi dignis opera certaminibus quisquam exerceatur, cum aliquid aliud patriæ sibiq; vtilius tractare. Porro ludos equestres qui sine gymnasticis certaminibus fiunt, nulli alij vrbi exhibendos censeo: ne vel multæ pecuniae abs re infumantur, vel homines ad malum furorem exagitentur: ac præcipuè ideo ut militantibus copia optimorum equorum sufficiat. Hi itaq; ludi non alibi, quàm Romæ dari debent: iam reliquis eam moderationem adhiberi, ut singulis in locis spectacula & musica cum fiant, tolerabilius impendiis, locus sit moderate ac

Rixæ ac tranquillitati. Vti præterea numismate, pondereque X V.
 vel mensura peculiari vrbs nulla debet, sed nostris. Neq; ad XVI.
 te legationem, nisi res discussionem tuam requirat, vllam
 mittant; sed q̄ voluerint, præfecto suo indicent, ac per eum
 ad te de sua voluntate referant. Ita & sumptus & turpis rei
 conficiendæ ratio vitabitur, ac integra responsa sine vllò im-
 pendio ac labore auferent. Reliqua etiam omnia videris XVII.
 mihi hac ratione optimè omnium confecturus, si legatos,
 ab hostibus, aut à confœderatis regibus populisq; missos
 primum in Senatum introducas: (alioquin enim è dignita-
 te Reipublica est, videri omnia esse in potestate Senatus ac
 multos esse eorum aduersarios, qui eum spernant) deinde
 Senatorum opera omnia de eis statuas, quæ legibus sunt
 sancita, nihilq; iniussu eius cum quoquam agas. Hoc pacto
 & dignitas imperij magis confirmabitur, & legum instituta
 aperta ac conspicua omnibus erunt. Tertium est, vt Sena- XVIII.
 tores, liberosq; & mulieres eorum, si quod crimen perpe-
 trauerint, ignominia, exilio, aut etiam morte plectendum,
 nullo factò præiudicio in curiam adducas, integramq; de
 causa cognitionem Senatui permittas: vt & fontes citra tuâ
 inuidiam rei coram suæ fortis hominibus peracti plectantur,
 reliquiq; metu publici iudicij meliores euadant. Hæc de iis
 criminibus loquor, de quibus & leges extant, & iudicia se-
 cundum eas fiunt. Nam quod conuictum tibi quisquam fe-
 cerit, aut obtrætauerit, neq; deferente aliquo audire, neq;
 vlcisci debes. Turpe enim fuerit te id credere, inuentum qui
 te, neminem ledentem, omnibus beneficientem, ignominia
 affecerit: idque soli mali credunt principes, quos ad fidem
 dictis habendam conscientia mouet. Deinde iniustum est ea
 ægrè ferre velle, quæ, si vera sunt, præstat non admisisse; sin
 falsa, dissimulare: cum multi hæc vindicantes, pluribus ac
 grauioribus de se sermonibus occasionem præbuerint. Hic
 igitur est meus sensus de obtræcationibus: ac conuenit te
 omni altiore esse iniuria, vt neq; ipsum id in animū tuum
 inducere, neq; aliis eam opinionem subiicere: extare qui in
 te contumeliosus esse ausit: vt iam idem de te, quod de diis
 immortalibus iudicetur, esse te venerandum. Quod si per XIX.
 niciem tibi machinatus fuisse quispiam culpetur (quod sa-
 nè fieri potest) eum tu ipse neq; iudicabis, neque præiudi-
 cium contra asseres (est enim absurdum eundem & accusa-
 sam dicere iube: ac, si conuincatur, quam fieri potest mo-
 deratissimo supplicio plecte: vt fides crimini fiat. Nam
 plæriq; difficulter omninò adducuntur, vt credant ab iner-
 mi

- mi insidias armato structas. Quod hac solum ratione consequeris, si neq; ex ira neque extremo supplicio (quantum quidem eius fieri licet) in huiusmodi reos animaduertas. Hic tamen eos exclusos velim, qui quam exercitum obtineant, palam contra te insurgunt. Neque enim hi in iudicium pertrahendi, sed hostium exemplo puniendi sunt. Proinde hæc, & plerasq; alias res maximè ad Rempublicam spectantes,
- Senatus potestati permittes. Nam & Rempublicam communi consilio administrari par est, & natura suapte homines gaudent ijs quæ tãquam conditione æquales à maiori adipiscuntur, omniaq; quæ is cum ipsorum consilio decernit, tanquam propria laudant, ac tanquam vltro à se ipsis statuta diligunt. De his itaq; ad Senatum referre iubeo, omnesq; senatores ex æquo de plerisq; rebus sententiam ferre. Sed vbi quis Senator reus agitur, non omnes, nisi reus, aut Senator non sit factus, aut quæstorius adhuc sit. Est enim ratione alienum, cum, qui nondum tribunus plebis, aut ædilis fuerit, de eo qui hos magistratus obient, suffragium dicere; aut hos de prætoris, vel rursus hos de consularibus: liceat de omnibus suam sententiam ferre, reliquis de æqualibus, aut minoribus. Ipse autem seorsum de causis in quibus prouocatione certatur, iudiciũ facies, quæ à maioribus magistratibus, tutoribus, præfecto vr̄bis, sub censore, præsidibus prouinciarum, annonæ procuratore, & nocturnæ custodiæ magistro ad te referunt. Nemo enim ita merum imperium obtinere debet, vt non ab eo prouocari possit. De his igitur causis, & equitum centurionumq; priuatorumq; primariorum cognosces, vbi de capite aut ignominia erit controuersia. Nam hæc ad te solum debent referri: ac nemo ob eas, quas dixi causas, alius iudicare de iis debet. Adhibere autem vnoquoque tempore ad ea iudicia potes præstantissimos quosq; patricij equestrisq; ordinis viros, aliosq; ex consularibus & prætoris, alios alio tempore; vt & tu prius moribus eorũ hac ratione certius perspectis, rectè vti eis possis: & illi consuetudine habita tuorum morum ac consiliorum,
- XX. ita demum in prouincias exeant. Hos in causis grauioribus sententias non apertè rogabis: ne necessariis tuis fauētes, non liberè quid sentiant pronuncient: sed in tabella eas scriptas, ad te solum, ne cui alij innotescāt, perferri, ac deleritatum lectas iube. Sic enim vnicuiusq; sententiã certissimè cognosces, si eam illi à nemine alio cognitum iri perualum habeant. Præterea ad iudicia, ad literas, ad vr̄bium decreta, ad priuatorum hominum postulata, ad aliaq; omnia, quæ administrationi imperij cōpetunt, adiutores administratoresq; ex equi-

ex equitibus quosdam habebis. Sic & facilius singula pera-
 gentur, & neq; tu per errorem falleris, neque solus omnia
 conficiens fatigaberis. Liberam dandi tibi ex animi sui sen- XXII.
 tentia consilij omnibus potestatem facies, proposita secu-
 ritate. Nam & si cuius tibi sermo probabitur, multum inde
 utilitatis ad te: & si non placebit, nihil incommodi redibit.
 Quorum consilium sequendum existimabis, eos collauda,
 ac honora: (nam illorum inuentis gloriam tibi paries) quo-
 rum verò rejicies, nequaquam eos, aut ignominia afficies,
 aut culpabis, cum ad eorum tibi voluntatem, nō successum
 eius, sit respiciendum. Quod idem in re bellica etiam ti-
 bi obseruandum est, ne vel fortuito alicuius infortunio suc-
 censeas, neq; re bene gesta inuideas. Ita libentes alacresq;
 pro te omnes pericula suscipient, cum neq; infeliciter re
 gesta supplicium, neq; prosperè, insidias sibi timendas per-
 suasum habeant. Nam multi, cum eorum, penes quos sum- XXIII.
 ma esset imperij, metuerent inuidiam, eadem accipere,
 quàm victoria potiri maluerunt, eoque sese tutos præstite-
 runt damno illis iniuncto. Quare tu, ad quem vtriusq; euen-
 tus, vel comoda vel incommoda maxima sui parte refe-
 rentur, nequaquam debes, verbo quidem alijs, re autem, i-
 pso tibi inuidere. Ea autem dices ac ages, quæ sentire ac fa-
 cere præfectos tuos velis. Id enim facilius eos officium suū XXIII.
 docebit, quam metus legum: cum alterum incitatione con-
 stet, alterum timore: ac facilius meliora incitentur homi-
 nes, cum ea in re ipsa conspiciant, quàm peiora vident, ver-
 bis ea prohibita audientes. Ipse igitur omnia summa cum
 diligentia ages, nihil tibi ipsi ignoscens: sed certum hoc ha-
 bens, omnia tua, & dicta, & facta statim omnibus nota futu-
 ra. Viues enim veluti in quodam orbis terrarum teatro: XXIII.
 nec fieri potest, vt vel minimum tuum peccatum lateat. Ni-
 hil enim sine arbitris, sed semper in magna hominum mul-
 titudine ages: & perferutari acta principum omnes homi-
 nes libentissimè solent. Qui si semel compererint te alia XXIII.
 alijs præcipere, alia ipsum agere, nō iam minas tuas metuent,
 sed facta incitabuntur. Aliorum vita inspicienda quidem XXIII.
 tibi, non tamen grauius inquirendum: sed quæ ab alijs ac-
 cusantur crimina, de ijs iudicandum: reliqua accusatore ca-
 rentia tu quoq; dissimula, nisi quid in Rempublicam sit de- XXIV.
 licitum. De his enim exigenda est merita pœna, etiamsi ne-
 mo deferat. Priuata autem cætera, cognoscenda quidem
 sunt (ne erres aliquando huiusmodi inepto homine ad fun-
 ctionem aliquam adhibito) non tamen coarguenda. Nam
 natura multos homines eò rapit, vt cōtra leges delinquant:

„ quæ si quis omnia accuratè delicta persequi velit, aut nemi-
 „ nem, aut perpaucos impunitos relinquat: sin humaniter æ-
 „ quitatem iuri misceat, fortassis eos emendet. Lex enim quã-
 „ quam necessariò pœnas graues statuit, tamen naturam co-
 „ ercere non semper potest. Cæterum homines quidem cum
 „ occulta esse sua peccata putant, aut saltem mediocriter ver-
 „ bis castigantur, vitam emendant: partim quod metuunt, ne
 „ manifesti delictorum fiant, partim denuò peccare veriti: il-
 „ dem palam factis vitijs sine pudore proiecto, aut immodicè
 „ puniti, omnia iura confundunt ac conculcant, felisq; natu-
 „ ræ impetibus feruntur. Quamobrem neq; facile est omnes
 „ peccantes punire, neque decorum eos, qui apertè libidine
 „ mala feruntur, negligere. Habes rationem peccata hominũ,

XXV. nisi extrema omnino sint, tractandi. At egregia eorum facta,
 „ etiam maiori quàm mereantur honore sunt ornanda. Ita e-
 „ nim potissimum efficiens humanitate tua: vt à deterioribus
 „ abstineant: & munificentia, vt meliora sequantur. Neq; enim
 „ timendum est, ne te aliquando pecunię, aliaue, quibus com-
 „ penſes virtutem tuorum, deficiant. Nam te in tot terras ac
 „ maria imperium habente, citius arbitror defuturos, qui do-
 „ nis tuis aigni sint. Neq; id verendum, ne qui à te ornati, in-
 „ gratos se exhibeant: cum nulla alia res perinde hominis in-
 „ genium subigat ac conciliet, quàm si is non modo nulla in-
 „ iuria, sed etiam beneficio, afficiatur. Eum te alius vt præbeas
 „ confuso. Iam, quod ad te ipsum attinet, nihil insolens aut
 „ superbum admittere debes, tibi vel ab alius, vel à S. natu-
 „ verbis aut re oblatum. Vt enim alios honores à te dati or-
 „ nant, ita tibi maius his quæ habes dari nihil potest: sed quic-
 „ quid datur, multam fuci suspensionem secum fert. Nemo
 „ enim est qui sponte sua aliquid tale ei, qui summam rerum
 „ obtinet, decernere videatur: quæ verò sibi ipsi quispiam
 „ tribuit, neq; laudari solent, & risu excipiuntur. Ideo splen-
 „ dorem tu tibi præclaris facinoribus para: statuas tibi neque
 „ aureas, neq; argenteas fieri vquam sine. Nam non modo
 „ magnis sumptibus eæ constant, sed insidijs etiam oppor-
 „ tunæ sunt. Benefaciendo autem alias tibi statuas in animis
 „ hominum; nulli interitui obnoxias, effice. Templum quoq;
 „ nullum tibi patere ædificari. Quippe in huiusmodi res in-
 „ cassum multæ pecuniæ insumuntur, quas necessarijs rebus
 „ impendere præstat. Etenim diuitiæ magnæ non tam mul-
 „ ta accipiendo, quàm non multos sumptus faciendo, colli-
 „ guntur: & id genus res nullam gloriam adferunt: at virtus
 „ multos dijs æquat. Nemo autem vnquam mortalium sus-
 „ fragijs deus effectus est. Ita tibi si bonus fueris, ac rectè
 „ imptra-

imperaueris, vniuersa terra templum erit, pro delubris om-
 nes vrbes, omnes homines pro statuis: quorum in animis
 semper cum gloria insidebis. Qui verò imperium summum
 male gerunt, eos ista ornamenta, quanquam in omnibus vr-
 bibus posita, tantum abest vt decorent, vt etiam repræhen-
 sionibus eos hominum exponant, cum sint trophæa quæ-
 dam malitiæ eorum, ac iniustitiæ monimenta: quæ quo diu-
 tius perdurauerint, eò longius quoq; infamia istorum per-
 manet. Itaq; si reuera immortalis fieri cupis, ita vt dixi, agen-
 dum tibi est. Deos quoq; semper, & vbiq; ita cole, vt mori-
 bus patriæ est receptum, ad eundemq; cultum alios com-
 pelle: peregrinarum verò religionum autores odio & sup-
 plicio prosequere: non modo deum gratia, quos qui con-
 temnit, haud dubiè nihil quoq; aliud magni faciet, sed pro-
 pterea etiam, quòd qui noua numina introducunt, mul-
 tos ad peregrinis legibus vtendum pelliciunt. In de con-
 iurationes, coitiones, & conciliabula existunt, minimè v-
 nius principatui commodæ res. Itaq; neq; deorum con-
 temptorem, neq; præstigiatorum vllum tolerabis. Nam di-
 uinatio quidem necessaria est, ideoq; omnino aruspices &
 augures tibi sunt constituendi, quos consulere possint qui
 volunt: magi verò omninò ferendi non sunt, qui cum sæpe
 numero vera etiam dicant, tamen frequentius mentiendo
 hominibus nouarum rerum tentandorum causam præbent.
 Quod idem philosophiam quoq; profitentes haud pauci
 faciunt: quos ipsos quoq; cauere te iubeo. Neq; enim quia
 Arcum & Athenodorum bonos ac honestos viros exper-
 tus es, omnes alios idem studium præ se ferentes similes
 eorum iudicare debes: cum hac specie vsi, multi infinita ma-
 la populis priuatisq; hominibus adferant. Animo quidem
 te quam maximè pacis studioso, nihilq; præterea, quæ pos-
 sides, appetente, esse decet, interim tamen ad bellicam rem
 paratissimum: vt neq; velit quidè, neq; ausit quisquam te læ-
 dere: aut si omninò id conetur, facile & extèplo plecti pos-
 sit. Ac quando quidè ob hanc, & alias causas habere oportet
 auscultatores ac exploratores, quorū omnes tui imperij res
 cognoscas: ne quid custodia aut emendatione indigens te
 fallere possit: memento non omnia statim, quæ ab his refe-
 runtur, credenda, sed diligentè considerationē adhibendam
 esse. Permulti enim eorum, vel odio aliorum, vel eorū bona
 sibi petentes, vel in gratiam quorundam, vel irati ob postu-
 latam ab aliis, ac non acceptam pecuniam, falso crimine se-
 ditionis tentatæ, aut contra imperatorem alicuius facti vel
 dicti improbi eos onerant. Ideo non facilè ijs animus est

XXVII

XXVIII

XXIX

XXX

XXXI

- » aduertendus, sed omnia accuratè indaganda. Quod si enim
 » tardius fidem adhibueris, nullo tuo magno id fiet damno:
 » festinando autem fieri potest, vt peccatum aliquod irrepara-
 » bile admittas. Ad hæc libertorum te tuorum ac familia-
 XXXII. rium optimum quenq; in honore habere oportet; quia id
 & decus tibi magnum & securitatem afferet: nulli tamen
 nimia est indulgenda potentia, sed ita moderandum omni-
 » bus, vt ne in quam te repræhensionem conijciant. Nam
 quæcunque vel rectè vel secus egerint, omnia tibi imputa-
 buntur: talemq; te omnes iudicabunt, qualia eos facta exer-
 cere permiseris. Ergo potentibus omnibus iniuria alios affi-
 cendi calumniandiq; facultatem adimes, vt si nihil etiam
 delinquant, tamen ne posse quidem id, culpari queant. In-
 ferioris sortis hominibus iniuriam passis omni opera suc-
 curre, ita tamen, vt eorum querelas haud temerè accipias,
 sed rem ipsam per se intuearis: neque potentiores omninò
 XXXIII. suspectos, neq; infirmioribus in omni re fidem habens. O-
 perantes, artibusq; vtilibus deditos honoribus afficito:
 otiosos aut negotijs prauis intentos odio habeto: vt illa v-
 tilitatis gratia amplectentes, hæc propter damna omittentes,
 & priuatæ, & publicæ rei magis conducant. Expedit
 porrò priuatorum ciuium controuersias quàm fieri potest
 maxime dirimere, ac quàm celerrimè componere. Id verò
 magis adhuc præstat, populorum studia inhibere: ac cum
 vota facientes pro imperio, salute, & fortuna, cogere ali-
 quos voluit vt aliquid vltra facultates suas agant impend-
 ant, id non concedere: præterea inimicitias eorum con-
 tentionesq; penitus præcidere: neque concedere, vt in-
 ania cognomenta, aut alia vnde discordiæ incidere possunt,
 XXXV. sibi sumant. In quibus, inq; alijs omnibus, facilius tibi om-
 nes, & priuatim & publicè parebunt, si nihil horum vlli
 » præter alios permiseris. Nam inæqualitas etiam ea quæ be-
 » nè in vnum coaluerunt, dissipat. Itaq; omninò pati non de-
 bes, vt quis horum quicquam à te petat, quod ei daturus
 non sis: sed hoc summopere conari debes, vt ne quid veti-
 torum poseat quisquam. In summa autem id tibi consilium,
 XXXVI. do, ne quando abutaris potentia tua: neq; eam putes esse di-
 minutionem eius, si non simul omnia facias quæ possis. Sed
 quanto magis omnia, quæ statueris, potes perficere, tan-
 to magis cura: vt optima quæq; tibi proponas. Semper te-
 cum ipse expende, rectène, an secus quid egeris: quo facto
 amorem tibi concilies nec ne: atque ita hæc vita, illa susci-
 pe. Neque, si neminem te inculsare audias, ideo existimare
 debes te iure posse aliquid contra agere: neque expectare
 debes

debes, dum eò quispiam in sania progredietur, vt aperte tibi obtrechet. Hoc enim nemo, etiam summe læsus faciet: quinimò multi eos à quibus iniuriam acceperunt, palam laudare coguntur, dum id efficere conantur, ne succensere videantur. At principis est, non ex sermone aliorum de animo ipsorum coniecturam facere, sed ex ijs quæ eos sentire sit verisimile. Hæc te & similia horum agere velim. Multa enim prætereo, quod simul ea omnia dici non possunt. Vnum dicam, quod caput est & summa omnium eorum quæ vel dicta sunt, vel ad dicendum restant. Si hæc tua sponte omnia egeris quæ velles alium in te imperium habentem agere, nulla in re peccabis: omnia prosperè conficies, vitamque exinde & suauissimam & tutissimam duces. Qui enim non patris ac seruatoris loco te omnes & suspiciant & diligant, cum videant te modestum, vitæ integræ, bello ac pace præstantem? quum neminem contumelia, neminem iniuria afficias: cum vitæ aequalitatem serues: cum non ab alijs pecuniam exigens, ipse diuitias afferues: cum non alios affligens, luxurieris ipse: cum non alios castigans, ipse libidini indulgeas, sed in omni re tuam vitam eorum moribus aecommodes? Itaque fretus eò præsidio, quod in te ipso, si neminem læseris, magnum habebis, crede mihi neminem tibi neque infestum futurum, neque periculum creaturum: quo præsentem vitam esse iucundam omnino necesse est. Quid enim dulcius, quid felicius, quàm cum virtute omnibus humanis bonis fruentem, ijsdem alijs quoque impertire posse? His itaque, ac reliquis, quæ recensui omnibus consideratis, assentire mihi, neque aspernare fortunam, quæ te ex omnibus delectum summæ rerum præfecit. Quod si vnus imperij summam re ipsa tibi sumens, regni nomen vt execrabile reformidas, potes, eo omisso, sub Cæsaris nomine omnia in tua potestate habere. Sin alias etiam appellationes desideras, dabunt tibi imperatoris titulum, etiam patri tuo quondam datum: exornabunt autem te præterea alio etiam quopiam conueniente, ita vt regni omnibus bonis sine eius inuidiosa nuncupatione perfruaris.

DE LIBERATIO
DE IMPERIO SEMEL PAR-
TO RETINENDO ET AM-
plificando.

Ex Xenophontis lib. VII. Pediae Cyri

ORATIO CYRI AD OPTIMA-
tes & Proceres.

RESOLVTIO.

Cum deiectis Babilonijs & alijs imperiū constituere suum Cyrus
vellet, Optimates & quodlibet conuocauit, cumq; his de conserva-
do & augendo imperio contulit. Opus hic esse constanti virtute, la-
bore, diligentia, rationibus hisce ostendit: quod 1. imperiū suum sit
iuste recteq; partium, ideoq; non negligentia & incuria amittendum.
2. Ignauia ac voluptas turpes sint, quae imperia atq; alia bona semel
acquisita corrumpant ac destruant. 3. Quemadmodum artes negli-
gunt, non exultet doctum hominem non reddunt, ipse quoque minores
sunt: & quae bene se habet corpora inuena corripuntur ac male ha-
bent: conseruantur contra temperantia atque exercitatione: ita neque
uir bonus, bonus maneat, nisi ad finem usque virtutis studiosus exiit
vit. 4. Longè difficilior sit, parua semel retinere, quam noua parare: ac
propterea maior etiam hic cura requiritur: siquidem bona saepe pa-
uantur tantum temeraria audacia & confidentia quadam: ut in conser-
uandis his opus prudentia ac continentia. 5. Ea rerum conditio: ut, quo
quisq; plura bona habet, eò plures quoque habeat, qui in diuentur &
inuideant, ac sic maior cura & vigilantiā desideretur. 6. Haec ipsa po-
suletur etiam ea de causa, quod Persis ab iniurijs & iniurijs opes ac
facultates, & huiusmodi cultum habeant ac famulatum. 7. DEO hi
ipsi adiutores utantur, qui adesse ijs soleat, qui causam bonam ac iustam
fouent: bona titulo bono honestoq; possident. 8. Artes retinendi, defen-
dendi, amplificandi imperij propriae sint libero loca natorum, somnus,
cibus, petus, his similia alia cum seruis communia. 9. Oportet eos alijs
qui imperant, his ipsis meliores esse. 10. Turpe illos, qui propter igna-
uiam atq; improbitatem in alios an aduertunt, ipsos ignauos esse &
improbos. 11. Parum deniq; & illud honestum hos seipsos custodire
atq; in officio continere nolle, qui corporis stipatores ac custodes vitae
suae alios constituunt. His undecim rationibus ostenditur, ad conser-
uandam atq; augendam imperium, constanti virtute: studio, diligentia
opra esse. Hanc verò positam in quatuor potissimum docetur: pra-
senua principum frequenti in aula: inspectione atq; obseruatione ac-
curata eorum quae sunt ac geruntur: premiorum distributione: edu-
catione liberorum diligenter publico in loco instituta ab ipsis par-
tib.

libus: qua sit, vi & parētes in officio contineantur, exemplo bono libe-
ris præcant, & liberi, etsi velint, tamen improbi facillè non evadant, citè
turpe nihil vel audiant, vel videant. Ad id & atq; mores faciunt, sunt
ad conciliandum accommodata, primè in *αποπρωτες* utique con-
pellationes admodum am cę, quando principes & Optimates amici ac
socij appellantur. Deinde iudicia atq; signa pietatis, gratiarum actio-
nes pro beneficijs dijs habitæ. Tè in cõmunicaciones: cum non tam a-
lijs Cyrus, quam sibi quæ sint faciendæ, præscribit atque multitudinis
vultur numero nãdy, motus animorum hic dominantur: pudor & me-
tus: quorum ille ex ijs oritur, quę vel nobis, vel nostris, vel officio no-
stro aliquam turpitudinis aspergere maculam possunt: hic verò exci-
tatur indicacione malorũ & incõmodorum, quæ eventura, signant
ac desides Persę fuerint. Tractatũ verò ac collocatiõ horũ abjoinitur.
1. Principio, ad benevolentiam captandam accõmodato, compellatione
amica & duorum beneficiorum enumeratione: ac quę gratiarum a-
ctio. 2. Confirmatione, quæ & argumenta continet, cur negligenter
nihil agendum ac remissè nihil agendum sit. 3. Reservacione, in qua id
Cyrus refellit, qd obijci poterat: ius trã tot tantisq; hætenus susceptis
laboribus esse, si ne quidè ipsa in victoria requies vlla depræbandatur.
4. Conclusionẽ, quæ *αποπρωτες* *πρωτες* sententiã dictionem habet,
& expositionẽ eorum, quibus opus, ut diuturnum ac felix imperium
permaneat. Loci communes sunt: de modo acquirendi & conservandi
imperium dominatum: studio, labore, diligentia: officio magistratus
boni: liberorum honesta educacione: honorum ac præmiorum in Re-
publica necessitate. Vtius cum de partu imperij conservacione & am-
plificatione agendum.

MAXIMAS Dijs gratias habemus, amici & socij, quòd
ca nos adipiscij cõcesserint, quibus arbitrabamur nos
esse dignos. Est enim iam nostra in potestate tum amplum
bonumq; solum, tum qui hoc colendo nos alent. Sunt eti-
am nobis ædes, & in ijs vtenilia. Neque vestrum quisquam
hæc possidens, aliena se possidere existimet. Est enim æ-
terna lex inter omnes homines, capta eorum urbe qui
bellum aliis faciunt, tam corpora illorum qui in urbe sunt,
quam fortunas eis deberi, qui urbem capiunt. Quam-
obrem iniuste non possidebitis, quæ possidetis: sed si
quid retinere permiseritis, id ablatum non esse, vestræ
humanitati debet acceptum referri. Verum enim verò
de eo, quod deinceps agendum erit, equidem sic statuo,
si fœcordiæ ignavorumque hominum voluptati nosmet de-
derimus (qui laborare arbitrantur ærumosissimum ef-
fe, ac vitam laboris expertem agere pro voluptate ducunt)
citò nos aio nobis ipsius etiã nullius homines pretij futuros

& celeriter adeo bona hæc vniuersa amissuros. Non enim
 satis est strenuos fuisse viros, ad hoc vt strenuitas ea perpe-
 tua sit, nisi quis in hoc assidue elaboret: sed vt artes etiam re-
 liquæ neglectæ minoris æstimantur, & corpora ipsa rectè af-
 fecta si ad desidiam relaxentur, rursus male afficiuntur: sic
 & temperantia, & continetia, & robur, cum quis horum ex-
 ercitationem remittit ad prauitatem vicissim conuertuntur.
 Non igitur cessare debemus, neque ad voluptates præsen-
 tes nosmet proijcere. Nam magnum equidem opus esse ar-
 bitror, imperium sibi parare: sed multò maius id, quod sis
 adeptus, conseruare. Nam adipisci sapius etiam illi contigit,
 qui solùm audacè se præstat: sed retinere quod adeptus sis,
 id verò non iam sine temperantia, nec sine continentia, nec
 sine multo studio fit. Quæ cum intelligamus, multò iam
 magis virtutem colere debemus, quàm coluerimus antè
 quàm hæc bona nostram in potestatem venirent. Atque e-
 tiam scire nos oportet, tum plurimos & inuidere; & insi-
 diari, & hostes fieri: cum plurima quis possidet: præsertim
 si ab inuitis & opes, & obseruantiam (quod nobis vsu ve-
 nit) habeat. Deos quidem certè putare debemus nobiscum
 fore. Non enim insidijs vsi iniuste hæc possidemus, sed in-
 sidijs petiti nosmet vlti sumus. Quod autem ab hoc opti-
 mum est, id parari à nobis ipsis debet. Est autem hoc, vt sub-
 ditis meliores imperio potiamur. Aestus sanè, & frigus, &
 cibi, & potus, & labores, & somnus, cõmunia nobis esse cū
 seruis debent: sed ita tamen hæc cum ipsis cõmunicabimus,
 vt enitamur in his primùm potiores ipsis cõspici. Militaris
 verò scientiæ atque exercitationis nihil omnino commu-
 nicare cum his debemus, quos & operarios nostros & ve-
 stigales efficere volumus: sed hisce exercitijs nos superio-
 res ipsis esse debemus: atq; adeò scire Deos hominibus hæc
 libertatis beatitatisq; instrumenta demonstrasse. Et quem-
 admodum ipsis ademimus arma, sic nos ipsos nunquam ab
 armis destitui oportet: adeoq; sciendum, eis omnia quæcū-
 que velint, maximè propria esse, qui quam proximè ab ar-
 mis absint. Quod si quis huiusmodi quædam cogitat: quid
 ergo cõducit nobis, quod ea quæ cupiebamus, effecerimus:
 si quidè adhuc necesse erit famem, sitim, curas, labores to-
 lerare? Nimirum hoc perpendendum est, tanto plus adferre
 læticiæ bona, quanto maiore labore præcedente ad ea per-
 ueniat. Labores enim fortibus viris obsonium sunt. At
 absq; eo, vt quis indigeat eius quod consequitur, nihil tam
 sumptuosè parari possit, vt suaue sit. Quod si ea, quæ ho-
 mines expectant maximè diuinitus nobis parata sunt: vt au-
 tem

tem illa quam suauissima videantur, ipsi sibi quis parat: is eo
 meliori erit conditione, quàm qui tenuius viuunt, quòd
 esuriens suauissimos cibos consequetur: & sitiens fructur sua-
 uissimo potu: & quietis egens suauissimè quiescet. Quam
 obrem equidèm censeo, debere nos contentis viribus bo-
 norum virorum officio fungi, vt bonis rebus quam optimè
 suauissimeq; fruamur: & eius quod omnium est grauissimū,
 periculum non faciamus. Nec enim aded graue ac molestū
 est bona non adipisci quàm acerbum ea, quæ sis adeptus,
 amittere. Quin hoc etiam consideretis, quamnam ob cau-
 sam inducere in animū debeamus, vt ignauiores, quàm an-
 tea, simus. Annè propterea, quòd cum imperio sumus? At
 verò non conuenit eum, qui cum potestate sit subditis pe-
 iorem esse. At quòd feliciores iam esse videamur, quam pri-
 us: iccirconè fortunæ prospere condonanda est ignauia? An
 quia seruos adepti sumus in eos animaduertemus, si fuerint
 improbi? At quò pacto conuenit eum, qui sit ipsemet im-
 probus, alios improbitatis, vel inertix causa plectere? Præ-
 rea cogitetis velim, instituisse nos multos alere, qui & ædi-
 um nostrarum sint custodes, & corporum. Atqui non turpe
 fuerit, nos alios salutis nostræ satellites comparandos existi-
 mare, nobis ipsis autem satellites non esse: Atqui certò sci-
 endum est, non esse vllum aliud præsidium tale, quale est
 quemque virtute præstare: id enim consequi necesse est. At
 qui virtute caret, ei nec aliud quidquam rectè succedere
 conuenit. Quid igitur esse faciendum aio? & vbi virtutem
 exercendam? vbi studium & operam adhibendam? Nihil
 noui proferam, sed sicut in Persia degunt homotimi in Ar-
 chiuis: sic aio nobis, qui oēs homotimi sumus, hic manendū
 esse, iisdemq; studijs operam dandam, quibus illic occupati
 fuimus. Ac vos quidem me presentes intueri debetis, & cō-
 siderare, num in iis curandis adsiuus sim, quæ curari à me
 necesse est: ego vicissim vos spectans considerabo, & quos
 quidem video præclaris & honestis rebus operam dare, hos
 præmijs ornabo. Quin etiam liberos, qui nobis nascentur,
 hic instituamus. Nam & ipsi meliores erimus, si liberis vole-
 mus nos ipsos tãquam longè optima exempla exhibere: &
 liberi nostri, etiamsi velint, non faciliè mali eua-
 dent, cum nihil quod turpe sit, vel visuri vel au-
 dituri sunt, sed in virtutis & honesti

studio totos dies
 conterant.

ORATIO CHRYSANTÆ, SUPERIORI PROXIMÆ
respondens.

Ex Xenophontis Lib. II X.

RESOLVTIO.

Quænam ad partum semel imperium retinendum, augendum, amplificandum sint necessaria, ac officium pertineant principum ac magistratus, grauius Cyrus ante ostendit: ita quidem ut quem admodum Xenophon testatur, hæc omnibus à proceribus maximè verò Chrysanta laudata fuerint. Cuius hic oratio subiungitur, in qua cum allata ante à Cyro probatur, tum verò præterea obedientia requiritur, argumentis allatis: quod nulla hostum vrbs à non obediēte possit exercitu occupari: nulla tranquilla & pacata ab ijs conseruari, qui parere nolunt: non victoria imperatores potiantur, qui immorigerum exercitum habeant: neque vrbes vlla legitime sine obedientia inhabentur, aut domus sine his esse tranquilla, aut naues eò, quò volunt, sine hac ipsa peruenire queant. ideoque hoc partum conseruetur, vel etià augeatur imperium. 2. Quæ sunt parta bona, nulla sint alia parta ratione, nisi præstita imperatori obedientia: eoque modo conseruetur. 3. Inter ciuitates eas, quæ non vnus alicuius imperio subiectæ, sed liberæ illa minime ab hostibus infestentur, quæ magistratibus suis obtemperant. 4. Aequum, ut qui suos subditos obediensibi volunt, idem & superiori magistratui morem gerant. 5. Seris inuiti ac coacti heris suis inserviat, faciant, quod faciunt, pæne metu: libero contrà loco nati, vtrò quæ vtilia & honesta exequantur. Probatia hæc argumenta sunt. Conciliantia, cum Chrysantes regis suo grato animo curam sese agnoscere ostendit: consilium probat: parentis loco eundem esse habendum dicit. Modeste deinde indicat, quid adhuc eius sit in oratione desideret, addendum ipse arbitretur. Morus, Amor est, qui excitatur, cum asseritur, Cyrum non priuatum: sed publicum commodum spectare: habere se cum rege communia & bonæ & malæ: eosdem & amicos & inimicos atque hostes agnoscere. Tractatio ac collocatio horum constat. 1. Exordio loco communi & sententia constante de principis ac magistratus boni officio & cura. Deinde confirmatione, argumentis ante notatis facta. Postremò conclusionē, quæ *ἡγεσποῦ* adhortationē ratione à bonorum ac malorum communione muniam habet. Loci sunt obseruandi: de obedientia subditorum: principum cum parentibus collatione: communibus & commodis, & incommodis subditorum ac Magistratum. Vnus erit, cum de obedientia, Magistratibus præstanda agendum est.

ETIAM aliàs sæpenumerò animaduerti, principem bo- I.
 num à patre bono nihil differre. Nam & patres liberis
 prospiciunt, vt ne vnquam eos bona deficiant: & Cyrus iam
 mihi videtur ea nobis consulere, de quibus felicitatem per-
 petuam maximè consequuturi simus. Quòd autem minus
 mihi, quàm oportuerat, videtur ostendisse: id equidem II.
 conabor ignotos docere. Cogitate enim, quænam vrbs
 hostilis ab iis capi possit, qui non sunt dicto audientes? quæ
 verò amica vrbs conseruari à non obedientibus possit?
 quænam exercitus hominum nõ morigerorum victoria po-
 tuatur? qui possint magis in præliis homines vinci, quàm
 vbi cœperint seorsum singuli de salute sua consilium quæ-
 rere? quidnam aliud rei præclaræ perfici possit ab iis, quæ
 superioribus haud parent? quæ vrbes legitimè admini-
 strentur? quæ domus seruari queant? quo pacto naues
 eò perueniant, quò velint? Nos ipsi ea bona, quæ nunc
 possidemus, qua alia re magis comparauimus, quàm Ma-
 gistratibus obediendo? Nam hac re factum est, vt celeriter
 & noctu, & interdii, quò erat necesse, perueniremus:
 & dum frequentes Imperatorem sequebamur, nemo im-
 peram nostrum sustinere poterat: eorum denique nihil ex-
 semisse perfectum relinquitis, quæ nobis erant imperata.
 Ergo si apparet maximo esse commodo ad comparandum
 bona, ei qui cum imperio sit, parère: certò sciendum vo-
 bis est, etiam id ipsum maximo vsui esse ad conseruandum
 ea, quæ conseruari necesse sit. Et antea quidem multi no-
 bis imperabant, cum nullis nos imperaremus: nunc res o-
 mnium quotquot adestis, sic comparatæ sunt, vt imperetis
 pluribus alij, alij paucioribus. Quemadmodum ergo di-
 gnum existimatis esse, vos subditis vestris imperare: sic
 & ipsi pareamus eis, quibus vt pareamus, officij ratio po-
 stulat. Tantum autem interesse internos & seruos oportet,
 quòd illi quidem inuiti suas heris operas præstent: nos
 verò, siquidem liberi esse volumus, sponte nostra facere
 conuenit quod maximè precium operæ videatur. Inue-
 nietis autem, etiam vbi non ad vnius dominatum compa-
 rata sit Respublica, eam minimè ab hostibus ad subiectio-
 nem cogi, quæ magistratibus parère velit. Quamobrem
 adsumus, vt Cyrus præcipit, ad hanc magistratus nostri
 curiam, nosque in iis exerceamus, per quæ retinere po-
 tissimum poterimus ea, quæ conseruari necesse est: ac
 Cyro nostram operam exhibeamus, vt ea quancunque
 ad rem vsus poscet, vtatur. Nam & hoc certò scire de-
 bemus, non posse Cyrum quidquam reperire, in quo suo
 quidem

quidem cum commodo nostra vtatur opera, non autem
nostro. Etenim eadem illa nobis etiam conducunt, & ho-
stes eosdem habemus.

DELIBERATIO DE IMPERA- TORE ROM. ELIGENDO.

Ex Ioannis Sleidani commentariorum lib. I.

ORATIO I. ELECTORIS MOGVN- tini Alberti Brandeburgici.

RESOLVTIO.

CVM diem supremum Maximilianus I. Imperator in Austria
clausisset, Imperij Electores Francofurti conuenerunt: vt nouum
Caesarem eligerent. Dignitatem hanc duo potentissimi reges ambierunt:
Carolus Hisp. & Franciscus Gallus. Moguntinus Elector huic illum
esse praefendum atq; Imp. Rom. creandum ostendit his rationibus:
quod 1. natio Francisco obstat: contra leges ac iusurandum sit pere-
grinum & externum aliquem Imp. eligere. 2. Idem quouis modo re-
gni sui amplificare atq; propagare fines cupiat. 3. Odio Carolum pro-
sequatur. Sit eidem bellum illaturus & turbaturus Germaniam.
4. Large multa quidem promittat: sed ambitione ac cupiditate facile
pollicitationum obliuiscatur. 5. Monarchiam querat: Electoribus
opera dauida, cum primis Aristocrata vt retineatur. 6. Necessario eor-
tra huic defendendus ob Maximiliani aui promerita, Carolus. 7. Idem
origine Germanus, multa quoq; in Germania Imperij beneficio possi-
deat. 8. Indole eximia, egregius virtutibus praeditus. 9. Patre auo,
principibus laudatissimis ortus sit. Probatia haec argumenta sunt.
Contra vero Carolum illa afferri posse videbantur: quod Germaniae
a finibus longe Hispania remota: Imperatore absente malo sit in loco
Germania, propter Turcica & ciuilia bella futura: deinde metuen-
dum, ne commoto ab Imp. in Germaniam ducti Hispani libertati noceant.
Tum imperium semel partum, difficile Hispani fini restituuntur: pos-
sintem etas Caroli non magna, aut ad imperium idonea. Ad qua sin-
gula respondetur, & quidem primum quoniam uocet, confessione & con-
cessione: ideoq; vt ius propè videri, indigenam aliquem eligi, vt saepe
ante factum: sed tempora periculosa, subditorum contumaciam &
insolentiam, motus religionis, bellum Turcicum, alia, potentem aliquem
ac copios ceterisq; instructum requirere. Secundò si qua incommo-
da, ferenda esse illa ostenditur, maiorum metu ac formidine: post fide
ac iureiurando interposito caueri posse docetur: ne vel imperium trans-
feratur, vel libertas ac ius huius imminuatur, adhuc fore non pauca
asseritur, quae motura Carolum, vt subinde in Germaniam reuertatur,
non ab hac diu absit: postremò etatem esse ad res gerendas aptam, &
si que

si quæ desint, forcè, suppleri aui Maximiliani consiliariis & Germania quibusdam delectis posse principibus affirmatur. idud illud: quod pro Carolo dum pugnatur, interim non silentio ea inuoluuntur: quæ contra adduci posse videntur: patriæ ac salutis & libertatis cõmunis amor indicatur. Motus est metus, qui excitatur, cum bella & incommoda alia exponuntur, quæ reformidanda, si ad imperij gubernacula Franciscus Gallie rex esse sicut fuerit. Horum collocatio & tractatio tribus partibus constat: 1. Exordio, quod rei ac consultationis institutæ propositionem atq; indicationem habet. 2. Confirmatione, quæ argumenta complectitur: quibus planum fit: satius esse Carolum quam vel Franciscum, vel indigenam aliquem & Germani principem Imperatorem eligi. 3. Restititione eorum quæ de etate maxime atque absentia afferri Caroli poterant. Loci hic notandi: de peregrinis & externis ad regna atq; imperia non admittendis: ambitione ac regnandi cupiditate: præpotente aliquo principe, periculoso ac turbulento rerum statu ad imperij gubernacula adiuuendo: etate iuuentili seniorum ac prudentium consiliis iuuanda atq; informanda. *Vsus, cum in Imperatoris electione sententia dicenda: cause ostendenda: cur aliis cõpetitoribus vnũ aliquẽ præferendũ esse cõseamus.*

DE tribus omnino sententiis quæstio est: An Gallie rex I. Franciscus, an Hispanorum rex Carolus, an vero Germanus quispiam sit eligendus. Ad Gallum quod attinet, le- II. gibus nostris & iureiurando nos arbitror impediri, quibus cautum est, ne decus hoc imperij, transferatur ad externos, quin autem peregrinus ille sit princeps nulli dubium esse puto. Deinde, etiamsi natio non impediret, tamen è Republica non est: quia fines ac ditionem suam Gallus amplificare volet, & Carolo, quem odit, bellum faciet: imò, iam illud denunciauit. Itaq; fiet, vt Germania maximis motibus implicetur. Nos autem prouidere decet, ne ciuile bellum excitemus. Ad Caroli ditionem pertinet Austria: si Gallus hanc oppugnet, vt omnino faciet, an eã prostituemus? itane de nobis & imperio meritis est Maximilianus Cæsar? Illis autem regionibus oppressis, an incolumem diu nobis libertatem nostram fore putatis? Mediolanensem agrum suis finibus nuper adiecit: idem in Germania conabitur. Magnificis autem illorum promissis minime nos oportet commoueri. Nam cupiditas & ambitio plerunque rapit homines, transuersos, vt ab officio discedant. Multi fuerunt olim in Gallia viri principes: nunc autem in angustum redactus est eorum numerus: nam rex propè solus omnia tenet. Animi fortitudinem ei tribuunt: sed ad Monarchiam illa spectat: nobis autem inprimis est Aristocratia retinenda. De bello
Turcis

Turcis inferendo grandia pollicentur: optabile quidē istud esset, ac in primis omnium maximē salutare. Neque nescio, quanti sit momenti, Germaniæ cum Galliis & Italia facta coniunctio. Verū ille potentiam atq; vires omnium primō volet in Caroli prouincias experiri: tentabit Belgium aggredietur Neapolim, eamq; velut sibi debitam & hereditariam, recuperare volet. Quid? an vt ista faciat, nos illum armabimus? Nec est quod de rebus incertis atq; dubiis vaticinari me quis dicat: iam enim exercitum ille conscribit. Quoniam igitur & lege, & iureiurando, & charitate communis patriæ impedimur, equidem profiteor & censeo, minimē illum esse creandum. Nunc ad reliquas partes veniam: vt ne Carolus eligatur. Moueri nonnullos è vobis puto: quod à nostris finibus remota sit Hispania: quodq; per illius absentiam non commodē sit habitura Germania, vel propter bellum Turcicum, vel ciuiles etiam dissensiones. Ego sanè, non solū ista fateor: sed dum attentius cogito, moueor etiam & propè inhorresco. Nam & hoc mihi venit in mentem: si quando Cæsar itatus veniat in Germaniam, & Hispanos adducat, libertati nostræ magnum fore periculum. Cogito etiam posse fieri, vt Imperij dignitatem hæc vix ægrè nobis aliquando restituant Hispani, & si virtute viribusq; suis Mediolanum recuperent, futurū, vt sibi retineant. Itaq; propè satius esse videtur, nostræ gentis aliquem creari, qui sit idoneus, exemplo maiorum, qui sæpe, præteritis externis, contenti fuerunt indigenis. Non equidem istud negare velim, sed alius tunc erat temporum status, & etas multo felicior. Nunc verò, si quis erit Cæsar infirmior, an qui sunt ditionis Caroli, Belgas & Austriacos, dicto fore putatis audientes? Quod si Gallus etiam arma sumet in Carolum, vt omninò facturus est, vel in Belgio, vel Italia, num ociosus erit spectator, an patietur nouus hic noster Cæsar, vt imperij bonam partē exteræ nationes diripiant? Imò, quæ nunc sunt tempora, credibile est, fore, vt imperatore suo contempto, Germaniæ principes, alij se coniungant Austriacis, alij Galliis. Friderico tertio Cæsare, Carolus Burgundiæ Dux, per Germaniam: Philippus autem Maria, dux Mediolani, per Italiam bellum circumtulit, impunè quidem, sed nobis id certè dedecori fuit: illud etiā turpius, in Austria circumfessum Cæsarem, imò finibus tunc fuisse pulsum ab Vngaris. Et tamen eo tempore Cæsari fuerunt coniuncti Bohemis neq; etiam auus Albertus Brandeburgicus, & Saxoniæ dux eiusdem nominis. Id si tum accidit, quid hodie sit expectandum, videtis: cum stipēdiis erunt alij Principes aliis addicti.

Mitto,

Mitto, quàm multæ possint incidere causæ, quamobrem
 obediētiam præstare principes atq; ciuitates reculent. Nunc
 etiam de religione videntur imminere grauissimi motus. E-
 tenim, de indulgentijs, de potestate Pontificis, de legibus
 Ecclesiasticis nata sunt disputationes, quæ nunc quidem
 sanabiles adhuc videntur, sed paulò post magnam secum
 trahent ruinam, & Ecclesiæ mutationē. Nam & pleriq; sub-
 scribunt, & fortissimæ gentes causam hanc agunt; Saxones
 ac Heluetij: neq; sanari istud malum poterit nisi per concilium.
 Imbecillior autem Cæsar, quomodo concilium vel
 coget, vel etiam defendet: maximè si cæteri reges aduersen-
 tur. Superest quoq; Turcicum bellum, quod nobis planè
 non modò defendendum, sed inferendum est etiam: vt
 amissa recuperemus, & Græciam in primis libertati restitua-
 mus. Hoc autem vt fiat, opus est multarum nationum co-
 piis: eas verò Cæsar, si potentia parum & authoritatis ha-
 beat, quomodo comparabit? His ergo de causis præpoten-
 tem aliquem creandum, & Carolum Austriacum cæteris
 Germaniæ principibus anteferendum esse duco, & si quæ
 sunt incommoda, quæ deterrere possunt, ea longè esse puto
 illis minora, quæ sunt nascitura, si quidem ad alium quem-
 piam rei summa deferatur. Nam & origine est Germanus;
 & multas obtinet prouincias, Imperij beneficio: neq; com-
 munem patriam aliqua volet opprimi seruitute, & de non
 transferendo imperio, vel imminuēdo iure ac libertate no-
 stra, fidem nobis dabit per iusiurandum. Magnæ sunt nimi-
 rum, quas dixi, causæ, veruntamen, nec illæ me permouerēt,
 nisi de ipsius indole compertum esset: nam & religionem
 & iustitiam & pudicitiam amat, & scuitiam omnem odit, &
 ingenio certè valet. Hæ scilicet virtutes illum officij perpe-
 tuo commonefacient: vt Republicam curet. Qui familia-
 riter norunt, valdè prædicant: & si patrem eius Philippum,
 si auum Maximilianum consideremus, dubitare non possu-
 mus. Aetate quidē est non magna; sed tamen idonea nunc III.
 & matura rebus gerendis: vtetur etiam aui sui consiliariis,
 & Germaniæ principibus aliquot delectis. Dixi quidem an-
 tea, permagnum in eo fore incommodum, si quidem à Ger-
 mania diutius illum abesse contingat: sed ea de re certis le-
 gibus cum ipso transigeretur: deinde, quoniam & ipse
 per amplas habet in Germania regiones, fieri non potest,
 quin eas aliquando reuisat. Turca pellendus erit à Panno-
 niis, ab Italia verò, Galli: constituenda erit & emendanda
 Ecclesia, multis etiam alijs auxilijs ferenda: quæ dum co-
 gito, minus eò moueor, quod propter eius absentiam me-
 tuendum

tuendum esse videtur: nam & insitus animi vigor, & patriæ charitas, & ipsa rerum necessitas, cum, vt subinde ad eos redeat, exuscitabunt.

ORATIO SUPERIORI PROXIMAE CONTRARIA, RICHARDI TREURENSIS.

Ex Ioan. Sleidani commentariorum lib. 1.

RESOLVTIO.

Diuersum planè hac in oratione Elector Treuirensis à Moguntino statuit: & non Carolum, sed aut Franciscum Gallia regem, aut Germania aliquem principem eligendum esse Imperatorem censet. Contra Carolum asseruntur: quòd 1. lege à Moguntino adducta, non minus Carolus, quam Franciscus excludendus sit. 2. Hispani, etsi fortitudinis habeant laudem: tamen sine Germanorum auxiliis nihil praclarum gesserint. 3. Procul sint remoti à Germania, nec tempestivè huic subsidio venire, aut militem mittere queant. 4. Si quid rectè feliciterq; gestum, non modò gloriam, sed etiam imperia ac provincias ad se traducant. 5. Bella & motus maximi metuendis si Carolus Imperetur. 6. Non facile è manibus dimissuri sint Hispani imperium semel vaditum. 7. Propter temporum conditionem, non còmodum esse: extra imperij fines longè abesse Casarem. 8. Sed nec minus periculosum peregrinum illius militem in Germaniam admittere. Pro Francisco ista adducuntur: 1. Coniunctionem Germanorum ac Gallorum magnam esse propter originem, leges, mores, amicitiam ac benevolentiam mutuan. 2. Vitalem hanc ipsam ob vicinitatem ad bellum cum Turca gerendum & alia. 3. Galliam plurimi etiam exteræ nationes facere. 4. Potentiam magnam habere. 5. Franciscum regem ingenio iudicioq; præditum insigni, literarum amantem, prudentem, vel militaris peritum, diligentem, fortunatum esse: victorias iam haud còremendas ab hostibus reportasse. Quod si planè hic displiceat, pro indigena & Germaniæ aliquo principe in Imp. eligendo faciunt: potentia ac vires Germanorum ad sustinendum imperium: exempla Rudolphi I. Imp. & aliorum. Itemq; & ad conciliandum accommodatum, cum, responsurus Moguntino Treuirensis eius laudat orationem, vt prudenter institutam: suam pro Germaniæ salute curam ac sollicitudinem indicat. Motus contrarij hic dominantur: Metus & spes seu confidentia. Metus oritur, cum recensentur, quæ euentura, si Francisco prælatas Carolus fuerit. Confidentia seu Spes excitatur, quando ea proferuntur, quæ expectanda: si, vel Franciscus imperio potius fuerit, vel Germania quis princeps ad hoc ipsum adhibitus. Partibus oratio quatuor absolvitur. 1. Exordium, quærela constante, de imperij Romani statu, & significatione amoris, benevolentie, studij in patriam.

Patriam. 2. Propositione quæ ordinis digestionem habet. 3. Conentione in qua partim à Moguntino allata refutatur: partim probatur, Franciscum, non Carolum Roman. eligendum Imperatorem esse. 4. Conclusionè quæ sententiæ dictionem & suasionem complectitur, vt vob. Franciscus habeatur, vel Germaniæ principi alicui corona tradatur. Loci obseruandi: de peregrinis atq; externis regibus & principibus: causis constantis amicitia animorumq; coniunctio: potentia ac viribus Germaniæ: Germanorum principum illustri nomine & fama. P'us cum in consultatione de imperijs committendis, aliorum grauer, modestè tamen sententias diluere: institui ac consilij diuersi rationes indicare voluimus.

NUNC, cò mihi res propemodù spectare videtur: quan- I.
doquidem Moguntinus, qui sanè prudenter multa di-
xit, omninò suadet, vt ad externum deferatur Imperij sum-
ma. Sed valde miror, cur Gallo præferat Hispanum? Certè
dolet mihi Germaniæ conditio. Quòd si maiorum insiste-
remus vestigijs, nihil opus erat alieno præsidio: nunc autè,
quando peregrinos euocamus, quid aliud quàm seruitutem
nobis comparamus ipsi? Verùm hac omiſſa querela, quem II.
Moguntinus eundem & ego sequar ordinem, deq; lege &
iureiurando primùm dicam, Legis autem illius hæc, opinor, III.
esse causam atq; fundamentum: ne, si quis eligeretur exter-
nus, & qui domicilium non habeat in Germania fixum, Im-
perij decus hoc sensim ad alienigenas transferretur. Si qui-
dem hæc est mens atq; sensus eius legis, nõ magis eligi po-
test Hispanus, quàm Gallus. Iam verò, si Carolus, quoniã ha-
bet ditionis Imperij prouincias, idèò creari potest, necessè
est, vt idè in Francisco valeat, qui & Insubriam & Arelatenſe
regnũ obtinet, quæ sunt Reipublicæ nostræ partes. Duobus
ergo propositis, videamus vtrum sit præstabilius. Sanè quò
tèpore Gallia fuit coniuncta Germaniæ, quòd fuit Franco-
rum ætate, florentissimũ extitit hoc nostrũ Imperiũ: & quã-
dam eius temporis recordatio nõ mediocriter me delectat:
quoties in Historiarum ledionem & res ante actas incido.
Nunc autem planè consimilis est oblata nobis occasio, quæ
certe minimè prætermittenda videtur. Sentiant idè extera
quoq; gentes, Pontifex Romanus, Veneti, principes omnes
atq; ciuitates Italiæ. Gallica nimirũ gens & origine nobis est
cõiuncta, & ipsè propè legibus vitur atq; moribus, & amor-
em omne atq; beneuolentiam nostris hominibus præstat.
Deinde, propter vicinitatè valde nobis est ac Italis opportuna.
Si quis orietur tumultus, erunt illico parati exercitus, ad
quos alendos Gallia subministrabit pecuniam: & si vel Pau-

noniam, vel Italiam inuadet Turca, sicut placè facturum ar-
bitror, pacata nunc videlicet Asia, nonne erit optatissi-
mum habere, tam propinquum & florentem Imperatorem,
viriq; nationis viribus instructum? Hispani verò, licet præ-
dicentur bellicosi, quid tamen vnquã præclare gesserunt in
Italia, sine Germanorum auxilii? Adhæc, quia longissimè à
nobis absunt, nõ est quod vllum ab eis auxiliũ in tẽpore ex-
pectemus: quòd, etiam si velint, tamẽ nõ multum nobis po-
terunt cõmodare. Nam, quia nauigationibus perpetuis ex-
hauritur Hispania, non potest vllas maiores emittere domo
& laborũ omnium socios: Hispani verò, si quid rectè gestum
erit, omnẽ ad se gloriam traducunt, & victoriis nostris fru-
entur, & prouincijs ipsi præerunt. Tunc demũ seruitutem
nostram serò deplorabimus. Verũ, hac omiſsa collatione,
veniam ad electionem. Si Galliæ Rex assumetur, non erit vlti-
ma per Italiam belli causa. Nam Mediolanum iam antè tenet:
ne quid autem Neapoli moliat, nos ei suafores erimus, &
placè quidem perſuadebimus: idem est facturus de Belgio,
modò & illi quiescant. Cur autem ad nos magnopere Bel-
gium pertinere putemus, non video. Sunt quidem nobis vi-
cini, multo iam tempore, sed societatem nobiscum aut fœ-
dus nullum habent: nec Imperij leges, ad se quicquam per-
tinere ducunt: nec ad publicos vsus quicquam contribuunt,
non magis quam Britanni vel Scoti. Cũ ergo maxima sit
Galliæ Regis potentia, cũ sit Insulubriam pacatam, cũ sit à
rebus omnibus paratissimus, multò suscipiet ampliora,
magisque gloriosa: bellum videlicet in Turcam geret, &
omnes eo vires conuertet, vt à Pannoniæ finibus & Italiæ
vltimo vastatore, totam efficiat Germaniam. Si verò Caro-
lus ei præferemus, Deum immortalem, quantos excitabi-
mus in Italia motus? volet ille recuperare Mediolanum, &
erit bellum diuturnum, & interea dum sic conflictabitur o-
mnium pulcherrima prouincia, Turcæ vires omnes in Vn-
gariam expedient. His, obsecro, quis resistet? quis iustum
proponet exercitum? Hæc sanè consideranda sunt paulò di-
ligentius, neq; leuiter prætereunda. Iam, Italici belli qui sit
futurus exitus, incertum est. Gallus quidem victor, Neapo-
lim affeetabit, & fieri potest, vt pontifex, illius impulsu, no-
stram electionem rescindat: ex eo quanti sint orituri mo-
tus, nemo non inrelligit. Contrà, si Carolus rerum potia-
tur, non est, quod Italiam nobis redditum iri putemus: oc-
cupatam perpetuò sibi retinebũt Hispani. Nec id modò, sed
nec Imperium quidem hoc nostrum è manibus facillè di-
mittent.

mittent. Ut Neapolim sibi seruant, in cuius possessionem quomodo venerint, satis notum est, quid non perculerunt. In Italiam igitur nequaquam sunt euocandi. Nunc de utroque rege nonnulla dicam. Placido & modesto ingenio Carolum esse, non dubito: sic enim à multis prædicatur. Sed cum ætate sit adolescens, quomodo potest de illis virtutibus, quæ in summo principe requiruntur, iudicium in eo fieri? Talem Respub. desiderat, qui præter alia constituat & emendet Ecclesiæ statum, quod Moguntinus etiam prudenter admonuit. Hæc sanè Franciscus rex omnium rectissime poterit præstare. Nam & ingenio valet & iudicio, & de religione subinde cum doctis hominibus conferre solet, & legitime ipse multorum scripta. Deinde, præsens temporum status principem requirit atque ducem, rei militaris peritum, diligenter fortunatum, cedere, quis hac in parte palmam eripiet Francisco? Iam eius cognita est & explorata virtus: de Carolo nihil habemus comperti, nisi quod in dolens aliquid promittit: ille verò suos maiores omnes rerum gestarum magnitudine vincit. Heluetios enim, fortissimam, & inde à C. Cæsaris ætate propè inuictam gentem, prælio nuper superauit. Non est igitur tanto duci præferendus adolescens. Moguntinus incommodum quidem esse dicit, si quidem Carolus à Germania diutius abstitit: sed tamen otioso nos animo hic esse iubet. Ego autem summi rem esse periculi puto, Cæsarem extra fines Imperij longinquius abesse. Quis enim Turcarum impetus, quis repentinos tumultus, quis offensiones atque motus ciuiles cohercebit? orta tempestate quis nauim gubernatorem destitutam seruabit? Absens nihil propè certi de rebus nostratis cognoscet: falsò multa deferretur ad ipsum: habebit in consilio non Germanos, sed Hispanos tantum: edicta subinde faciet & ad nos transmittet tempore alienissimo. Postea, si calumniis & criminationibus aliquorum irritatus, in Germaniam aliquando uenerit, adducto milite peregrino, qualem huius Imperij fortunam fore putatis? Quapropter, si uobis ita uideretur, & si fata uolunt, ut in hoc tempore diadema nostrum capiti suo rex alienigena super imponat, equidem Gallum censeo præponendum Hispano. Si uerò lex prohibet creare Gallum, valeat eadem in Hispano, neque subtili quadam interpretatione Carolum pro Germano ducamus, uerum aliquem ex omni principum numero circumspeciemus, qui nullum habeat nisi in Germania domiciliū, qui sit origine, moribus, ingenio, lingua, Germanus. Incommoda multa Moguntinus in contrarium adduxit, & propter infirmitatem tenuemque fortunam, contemptibilem fore putat eiusmodi

Cæsarem. Atque si diligamus idoneum, satis habet Germania neruorum atque potentia, qua sustineat hoc onus. Qui fuit Vndecimus ante Maximilianum Cæsar, Rudolphus, nõ magnum quidem attulit robur: sed virtute præfabat: & quod pertenuè tunc erat, multisq; bellis afflictum Imperium, ita restituit, vt vicinis regibus metum adferret. Quam præclare senserint etiam exteri principes, ac in his Ludouicus XII. Gallia rex, de Maximiliano Cæsare, solum propter ingenium atq; virtutem, non ignotum vobis esse puto. Nimirum fuit semper illustre Germaniæ principum nomen & fama celebris: ea nondum est extincta, sed viget incolumis. Et sunt inter alias, Germaniæ tres hodiè præcipuæ familia: Bavarica, Saxonica, Brandenburgica: sunt in ijs etiam nonnulli præstantes viri. Si quem igitur ex illis rerum summæ præficiemus, & nostris copiis adiuuabimus, vt certè debemus, non est quod exteros metuamus: modò idem sentiamus, & velimus omnes, in tuto res erit. Omisiss ergo peregrinis, è medio nostrorum hominum cætu quempiam deligamus: non deerit successus, & sunt testimonia multa domestica nostrorum virtutis: ex ijs vnum recitabo. Pannoniæ rex Matthias, bellator potens ac fortunatus, bellum aliquando parenti tuo, Frederice, denunciauit. Sed, cum exercitum sibi iustum opponi videret, impetum & ardorem omnem facile remisit. Sic etiam nunc rationem inueniri posse puto, quemadmodum nostræ gentis Cæsar aliquis designatus, & domi retineat & foris autoritatem.

DELIBERATIO DE REGE ELIGENDO.

*Ex Antonij Bonfinij Rer. Vngaric. Decad. III.
libro IX.*

ORATIO MICHAELIS OPTIMAT. EX ordine ad præceres Vngaricos.

RESOLVTIO.

CVM morte repentina è vniis sublatus Ladislaus Vngariæ rex esset, comitijs pro more habitis, de rege eligendo nouo actum fuit: sed ita vt diuersa diuersorũ procerũ studia deprehenderentur: ad alios alij respicerent. Michael ergo procerum vnus, vir summa autoritate & potentia præditus, hanc ad reliquos orationem habuit, in qua est totus: vt ostendat, indigenam, non peregrinum & alienigenam aliquem, & quidem Matthiam Coruinum, sine vlla secessionè, Vngariæ eligendum regem esse. Rat ones & argumenta sunt: quòd. 1. Boemi quoq; repudiatis exteris, regnum ambo: eubus, ex suis Pogisbrachium elegerint, bene feliciterq; regnantem. 2. Indole Matthias generosa,
ingemo

ingenio præstanti, animi magnitudine singulari sit præditus. 3. Inde
 à pueris Turcicis in bellis educatus & exercitatus probè. 4. Man-
 suetus, pius, religiosus, moribus elegantibus ac sic venustis ornatus, su-
 pra ætatem sapiens. 5. Parens huius præclarè Vngarico de regno me-
 ritus: quod minimè negligendum, aut obliuioni tradendum. 6. Macu-
 la Vngaris iniusta ita deleri queat. 7. Vngarico regni talis status atq;
 conditio: ut eiusmodi regem requirat. 8. Matthiam hunc etiàm pater
 alteri filio suo licet natu maior prætulit, quod singularia que dam
 in eo præuideret: idem Capistranus fecerit. 9. Coruina familia pluri-
 ma sit perpeffa propter Vngariam, ad huius nata salutem videatur.
 Probatia hæc sunt argumenta. Quia verò contra Matthiã obijci po-
 terat: propter ætatè immaturam minus eum ad regnum aptu:
 deinde in eodem metuendum esse: ne fratrem suum vicietur: ad vo-
 trumq; Michael respondet. Et quidem prius refecti laude ingenij ac
 sapientiæ Matthiæ. Deinde facile eum regi procerum & patrum o-
 stendit consilijs posse: cum natu maiores & prudentes ille amet, co-
 lat, veneretur, libenter audiat. Posterius diluit cõmendatione eius a-
 nimi magnitudinis: ut simul indicet, iure istud iurando sanciri posse:
 ne cuiusquam memor iniuriarum sit: facile quoq; istud fore: cum Cor-
 uina domus iam multas multorum ferre iniurias, criminationes, in-
 sidias didicerit. Ad conciliandum valet: quod de Vngariæ regni salu-
 te: dignitate & existimatione præclarè Procerum reliquorum sese esse
 sollicitum Michael docet: apud hæc precibus atq; obsecrationibus ami-
 cis vtiuit. Morus contrarij hic dominatur spes & metus. Illa excusa-
 tur commodorum commemoratione, quæ expectanda, si Matthiæ Vn-
 garicæ regnum credatur: & pollicitatione æquiuocis, obliuionis iniu-
 riarum. Hic mouetur comminatione adhibita, futurum scilicet, ut si
 denegatum à proceribus Vngariæ regnum Matthiæ fuerit, gladio il-
 lud sibi comparet. Collocatio & tractatio horum constat. 1. Exordio
 attentioni accommodato: cum rei magnitudi indicatur de Vngarorum
 & Vngariæ condicione querela instituitur. 2. Confirmatione in qua
 argumentis ante indicatis probatur, indigenam & Matthiam Cor-
 uinum Vngariæ creandum regem esse. 3. Refutatione, in qua quæ de
 ætate Matthiæ & iniuriarum vindicta obijci poterant, refutuntur.
 4. Peroratione nãda, spes ac confidentiæ & obsecratione grati facta,
 ut sine secessione vlla Matthiæ ratio à Proceribus habeatur. Loci hic
 notandi: de celeritate adhibenda in rege nouo eligendo: regis boni ac
 laudati commodis: alienis periculis & malis nostram ad utilitatem
 conuertendis: gratitudine declaranda erga bene meritum princi-
 pium liberos: providentiã Dei mira in regnis ciem mutandis, tum con-
 stituendis: prudentiam amore & obseruantia: dissimulandis iniurijs:
 conciliatione inimicorũ officia facta: victoriæ illius præstantia, qua se-
 ipsam quis vincit. P'us erit: cum in Comitijs de rege nouo deliberatio
 instituitur, commẽdare certum & ad gubernacula promouere placet.

I. **M**ISERABILE Regis fatum, nos huc, Proceres, adegit, ut de nouo Principe decerneremus: quo nullo modo carere possumus: sicut nihil est, quod grauiorem deliberationem postulet, ita ne omnia misceantur, eantq; perditū, nihil celeriorē consultationē exposcit: in mora, multa dissidia prauaq; sententiæ oboriuntur, quæ à publica utilitate animimum diuertunt. Si bonum Regē fortimur, nil melius: si malū, nil peius Reipub. accidere potest. Postquā illa sanctorum Regū fausta propago, in Mariā defecit, & alienos Reges mēdicare coacti sumus, quæ mala pertulimus, omnes iā diu notis. Nunc ad eam orbitatē redacti sumus, ut quò confugere liceat, neminē habeamus. Quinetiam si perēgrini Reges disquirendi essent, nemo succurrit, cui Regnū tutò cōmittere possumus. Eadē difficultate Boēmī paulò antè laborarūt, & ne externis publicā salutē crederent, ad indigenas recurserūt: rati, suos multò diligētius fidelisq; Rēpub. quā alienigenas esse gesturos, Georgiū Pogiebrachiū, cuius in longa gubernatione iusticiā, virtutem, prudentiā & integritatē sat exploratā habuerant, repulsis cōpetitoribus externis, suū Regē declararūt, neq; declarasse pœnitet, piger tū: Boēmia, quæ sub Sigismundo, Alberto, & Ladislao tamdiu ac miserē fluctuauerat, nūc eius probitate sapiētiāq; quiescit. Nos autē, quæ nobis ex vsu sint, alieno periculō discere, Proceres, scitum est quidē, & laudabile. Si gubernatoris nostri filiū potissimū eligendum censuerimus, nihil fortasē Reipub. salubrius decernere videbimur. Cū externis cōpetitoribus repulsam omnino dandā esse iudicem: si de Vngaris optio est habenda, Matthiam ego Coruinū eligendum esse censeo: ut veluti patrē tot annos gubernante ab intestinis externisque malis omnibus liberati sumus: sic imperatē filio, nos in posterū liberemur. Quā fausta ac generosa sit indolis, quā diuino ingenio, & quanta animi magnitudine, ac laudis ardore nunc æstuet, sat cuiq; vestrum constare puto. Non à patrē (mihi credite) degenerabit, cū paterno nomine ac laude certabit, in castris natus est, alitus in sago, in veteranorū contuberniis educatus, à teneris hic didicit vnguiculis, Turcarum tumultus, & aciem non expauescere: pugnare sub uinea, & Centurionis præcepta seruare, ab equo & pedibus iuxta dimicare, ad palum quotidie exerceri, transire sæpe Danubium, & per frigus & æstum sub galea diem ac noctem agere, laboris & inedia fieri patientissimum, nil magis, quā hostilem aspectum anhelare, singulari certamine admodum delectari, in castris cum sociis simulachrum quotidie belli agere: nil ignauia & desidia magis abominari,

contra

cōtra nil bello plus appetere. Accedit ingenita māsfuetudo, pietas & morū elegantia cum summa honestate coniuncta: religio insuper ingens & intempestiua sapientia. Nisi per hunc, veiu per patrem in communem salutem asseramur, nil profectō aliud succurrit, quōd spes nostras rectius intēdamus. Nisi ad sanctas Cortinij reliquias contugiamus, nos cetera consilia defecere. Neque oblivioni tradendum est, quod in mortalia diui patris beneficia nunc exposcant, quidum vixit præter gloriam virtute sua partā, nihil pro seruito Regno, pro defensata semper Christiana Repub. pro causis, fufis, fugatisq; toties olim Turcis, præmij viuis accepit, liuor edax orania denegauit, quin etiā nisi fat ipse iam cauiset, extremis nunc inuidia supplicij affectusset. Quidnam à vobis peteret, si loqui posset? Nimirum clarissimum propugnator ille vester nil aliud pro tot immortalibus in vos meritis postularer, nisi vt infandā turpitudinem, quam ex iniquissima filij cæde intulistis, quando nil prohibuistis, honestissima Matthiæ electione deleatis. Hoc vestrum officium, hoc paterna merita, hoc regni orbitas & res demū ipsa postulat: hoc ille non tam, vt suæ domus gloriam augeret, cui lar viuens nominis acquisiuit, quā vt Reipub. commodo salutiq; consuleret, petere videretur. Verū si quid priuati cōmodi ratio, vel inuidia ingratitudeūc hominum virtuti abnegat, rependit id cumulativissimè Deus qui neque bona neque mala facinora pro irritis vult habere: est, qui regna curat humana, & sua voluntate imperium piis mentibus infundit. Omnis à Deo potestas destinatur, & voluntati suæ quandoque obuersari, nequaquam tamen resistere, possumus. Matthiam pater multò vehementius altero coluit & amavit: spem omnē in eo collocauit, prælagiens maximum quid in eo futurum. Augebat opinionē Capistranus, pater ille sanctissimus, quippe qui introductus à patre filiis ad officium, Matthiam semper ad dextram, ad sinistram contra Ladislau, eo natu lōgè maiorem, sibi collocabat. Rogatus à patre cur præpostero gratis ordine in filiis vteretur, apertè respondit, propè diuinitus admonitus, id nō abs re fieri: quādo minor alter Alexāder & maximus fidei propugnator, ac Rex futurus esset: maiori mors immatura laudis iter inteciperet. Aiūt insuper cum à Ladislao Rege Viennam, ex socrate, reduceretur, illudentibus Alemannis, quōd Rex hic Vngariæ esse vellet. Matthiam intrepidum respondisse: ac vester etiam, si vixero. Dimitto magarum carmina, quæ certum hinc cum patre militanti Regnum portendebunt. Nos satorum seriem inuerrere non possumus: mihi autem illud Proceres

certum est, ne voluntati diuinæ, publicæ utilitati, ac numini æquitatis auersari, & adolescentem, quem regno dignum, paterna in nos beneficia iam facere, legitimo honore defraudare videar, Matthiam Regem declarandum esse cense-
 re. Quod si refragantium iniquitate assequi non licebit, ab isto regnum gladio accipiemus. Obiicerent aliqui ætatem
 III. adhuc regno immaturam, vindictæque fraternæ suspici-
 onē: quid est quod priusquam obiiciatur, non continuo confu-
 tetur. Dimitto præcocem sapientiam, & eius ingenij diuini-
 tatem. Non desunt tot Patrum Procerumque consilia: quæ
 quotidie ille seclatur: vester is alumnus erit & in gym-
 nasio sapientiæ vestræ, per quam docilis exercitabitur ani-
 mus. Nihil vobis aget inconsultis, Regem habebitis, quem
 sanctissimis artibus & disciplinis, pro arbitrato vestro exco-
 lere poteritis. Maiorum natu, ac omnium optimatum, semper
 fuit maxime obseruator. Quare nihil est, cur vos ætas ipsa
 deterreat. Ad vlciscendum nunquam animum intendet, no-
 uistis omnes animi magnitudinem. Quemadmodum in
 alijs rebus, ita in hac potissimum, patris ingenium imitatur,
 cui mos erat, dissimulare potius iniurias, quam vlcisci: ini-
 micum officio conciliare, & nihil viro dignius existimare,
 quam vincere seipsum. Furem facile coercere, ac dicere,
 nullam maiorem vindictam iure censei, quam cum possis,
 iniurias omnes ex ingenita probitate remittere. Quinetiam
 si pedibus in hanc sententiam veneritis, vobis ipse pollicor,
 ac ita grauissimo id iuramento sancendum esse curabo,
 nullas ipsum nunquam iniurias recogniturum: parsurum om-
 nibus, & illis potius indulturum, a quibus se læsum esse sen-
 serit: vt eorum potius quam paternorum amicorum benefi-
 cio, regiam dignitatem adeptus esse videatur. Proinde nul-
 lius animum ista suspicio a recto iudicio declinare debet.
 Quinetiam, ne pro imperio libidinis Alemannicæ, misella
 Vngaria redderetur, diripereturque: illud quoque conside-
 rare debetis, quot pericula, quot iniurias, quot crimina,
 quot insidias domus ista pertulerit. Ioannes olim a Comite
 Cilicæ semper insimulatus, ac eius vexatus est insidijs Ladis-
 laus iniqua morte multatus: Matthias in exiliū ductus, & nūc
 sæuo carcere maceratur: Adolefcens patre simul & fratre
 orbatus, imò ni ad Regnum diuina ope seruatus esset, ad pa-
 trem cum fratre cædem, quamuis parum abfuerit, iam rap-
 tus esset. Coruina gens, quæ tot annos a Turcarum & finiti-
 morum nos bello liberauit, cuncta quæ Reipub. mala im-
 minebāt, ipsa sub iuit: & quando ad salutem Vngariæ nata
 fuit, nunc etiam pro publica se incolumitate deuouit. Quā-
 obrem

obrem Pontifices, ac Optimates, omnesque magistratuum ordines, & Legati, vos cum vniuersa nobilitate, nunc oro & obtestor, vt Ioannis Coruini iinmortalium beneficiorum memores, sine vlla secessione, Pannoniæ Regem esse iubetis. A numinibus Diuum, oraculis & auspicijs haud quam dissentendum esse censeatis. Illum optate, qui sanctissimis Patrum Conscriptorū consilijs parere nō recuset, nullisque malis opinionibus & concupiscentiis peccatori altius inhaerentibus, de prauatum animum habeat. Illum salutate Regem, quem gloriæ cupidum, ad publicam salutem ac Regni vtilitatem educare possitis. Suspicionem quanque grauissimā, & priuati (quæso) cōmodi rationem deponite: vt sine vlla contentione seditioneque salutarē nobi Principē eligatis. Quod vt faciatis, per Deū hominumque fidem, per patriæ charitatem, vos omnes iterū iterumque oro & exoro.

REGNI DELATIO.

ORATIO EPISCOPI ZAGABRIENSIS, PROCERVM VNGARICORUM nomine habitā ad Carolum Paruum regem Neapolitanum.

Ex Antonij Bonfinij Rerum Vngaricarum Decad. III. Lib. I.

RESOLVTIO.

Maria Ludouici Vng. regis filia, veluti pater testamento cauerat, Sigismundo Brandenburgensi Caroli Imp. filio, adhuc puero, ita ex pacto nupserrat: vt ad maturas vsq; nuptias viro non nuberet: cōsummatis nuptijs Sigismundum regni consortem pariter admitterent. Hanc Vngaria tota vltro conditionem accepit: propter merita Ludouici egregia. Et regnauit illa adhuc adolescentula & virgo. Verū cū mater huius Elisabetha Nicolauum Garam, Palatinum quendam potentissimum in consilium admitteret: ex eiusdem cuncta gereret: senectū: odium & suspicionem in regni nonnullos proceres conciperet: hi rei indignitate cōmoti, de creando rege alio cogitationem susceperūt: eaque de causa Zagabriensem Episcopum ad Carolum regem Neapolitanum miserunt, qui Vngariæ ei regnum deferret. Detulit hic, & vt illud acciperet Carolus, efficere conatus est hisce argumentis: quod 1. Elisabetha matris Mariæ, & Nicolai Garæ Palatini iniurias atque insolens imperium ferre diutius regni Vngariæ Proceres nequeant. 2. Turbatus Vngariæ status: ob vim, petulantiam, bellū intestinū procerū & nobilium. 3. Maria regina cūm proper sexum, iūm etatē tantis moderari rebus nequā valeat: alienis cōsilijs, vel potius furoribus regatur. 4. Optimatum ac procerum Vngariæ pars maxima iam eum elegerint regem, & expectent sollicitē. 5. Regnum illud hæreditariō iure

debeatur Carolo: ideoq; recusari sine magna impietatis & ignaviae nota non possit: alterum verò Italiæ alieni, pontificiæ diuini obnoxium, inconstans, nouitatis studiosum, fallax, insidiosum sit. 6. Carolus sit Vngarus & Vngarorum regum è stirpe ortus. 7. Ipsa quoq; Vngaria bene de Carolo merita. utpote eius ope ac sanguine Neapolitani regni ille comparari. 8. Commoditates deniq; & facultates sint paratæ occupandæ Vngariam: præpta atq; expedita ordinum omnium studia. idinã sunt & conciliantia: cum suspiciones remouentur sinistre procerum de nouo rege euocando: regina Maria repudianda: confessio ingenua adhibetur erroris in hac ipsa cõoptanda cõmissi. Motus sient quatuor. Metus qui excitatur expositione insidiarum, inimicitiarum, periculorum, quæ Neapolitano in regno sint Carolo metuenda. Misericordia, accensa descriptione miserabilis atq; miserandi status regni Vngarici. Aemulatio inflammata maiorum nomine & gloria. Spes deniq; orta indicatione occasionum & facultatum quibus Vngariæ regnũ occupari facili quæat Collocatio & tractatio horum absoluitur. 1. Exordio, quod beneuolentiæ captanda gratia, infuitæ legationis ac petitionis Vngarorum causis continet. 2. Propositione, quæ affirmatiuè petitionem habet, vt Italia imperio Vngariæ regnum æquum Carolus præferat. 3. Confirmatione, quæ petitionis huius rationes & argumeta complectitur. 4. Peroratione, quæ horum præcipuorum repetitione & petitione constat: vt Neapolitano regno disposito, maturè in Vngariam Carolus sese conferat. Loci hic obseruandi: de muliebris imperij malis & incommodis: regno proprio & auxilio alieno præferendo: procerum similitatibus & inimicitij earundemque causis. F. Jus erit, cum procerum & ordinum nomine regnum alijs sit deferendum: petendũ, ne illud suscipere dedignetur.

SANCTISSIMA progenitorum tuorum memoria, Carole, qui cum regnum nostrum pietissimè semper gubernarint, nulla oblivione obliterari queunt, nos huc adigit, vt ad te haud aliter, atq; ad veras Sacrorum Vngariæ regum reliquias confugeremus: rati nos qui tuorum iuris ditionisque semper fuimus, in calamitatibus nostris à te nunquam destitutum iri. Quin & obfirmatis hoc semper animis certò sperauimus, Pannonicam te gentem, quæ sub tuorum tutela fuit, in vtraque nunquam fortuna deserturum. Non ignoramus clementissime princeps, sacrorum regum sanguinem, ad te vnicum iam esse redactum, & in tanta principum orbitate, te superesse solum, quem tuam Vngariam curare, & auitũ regnum gubernare oportere intelligimus, atque vt quod nobis opus esse intelligimus, facili speremus. Maiestatis tuæ præstantia nos hortatur, in quam omnium tuorum sapientiam, virtutem, fortunamque conflu-

confluxisse intuemur. Quare, cum spes vnica sis nostræ gen-
tis, veluti ex mandatis dudum intelliges, nos ad te potiores
Vngariæ Proceres miserunt, vt fluctuantis regni & hæredita-
tatis quandoque tæx reminiscaris, neue vsurpatum Italiæ
imperium auito anteponas. Quam honesta sit aduētus no-
stri causa, Rex breuibus accipies. Post Lodouici mortem, de
nota Vngaria, & Christiana Repub. ita bene merito, vt inter
Diuos haud immerito referendum esse censeamus, in credi-
bili fauore omniumque suffragiis ordinum, quando nemi-
nem alium hæredem eius in Pannonijs intuebamur, ob tãti
parentis gratiam, qui nos immortalibus meritis obstrinxer-
at, Mariam gnatum, Regem salutauimus, atque ita iussis-
mus appellari: vt hac promptissima gratitudine, Lodouici
manes admodum promereremur, nobisque semper propi-
cios haberemus, rati quoque id non minus insolentiæ, quã
utilitatis nobis allaturum, Insuper tanto plausu eam coro-
nauius, vt non plus doloris, Vngariæ patris desiderium,
quã lætitiæ, inaudita Mariæ Regis acclamatio dedisse vi-
deretur. Verum postquam scemineo cuncta arbitrio geri
cœpta sunt, longè aliter ac spes nostra tulerat, accidit. Elisa-
betha mater, cum intempestiuam adhuc regno filiam, ac
scepti impotem esse nosceret, vt eius refarciret officium, o-
mnia pro sua & Palatini Garæ voluntate gerere cœpit, illi
tãtum in consiliũ admitttere, repellere alios proceres, & pro
Palatini libidine cuncta disponere. Multas is Elisabethæ tem-
perè suspiciones iniecerat: deferebat quotidie aliquos: de-
prauata consilia suggererat, suadebat, vt plerosque sublati-
onibus sensim attenuaret; quorum virtutè formidulo-
sam esse reputabat. Non igitur Maria, neque mater infelix,
regnum gerit, Carole, seu Palatinus solus est, qui latè in Vn-
garia dominatur, sæuamque tyrannidem agit, & pro libidi-
ne sua, reginæ bonis viris aditum præcludit, hos modo eue-
hit, modo deprimit illos. Vnde tanta cunctos Optimates
incessit indignatio, tantaque facinorosos inuasit audacia,
vt depresso pudore, conculcati que legibus & iudicijs, vis
passim inferatur, exerceantur vbique latrocinia, & è proce-
ribus alter alteri bellum indicat, incendat vicos, homines &
pecora abigat, ferro incendioque demum omnia compleã-
tur. Quin & ex priuato, bellum publicum exarsit: imò ciuile
ac intestinum, quo mutæ Procerum nobiliumq; cædes in-
dies augentur. Maria fluctuantis regni habenas nacta
partim per sexum, partim per ætatem tantis rebus modera-
ri nequit: neque secus, ac Phaeton, puerili inficitia, & alieno
furore trahitur, & quasi folio excussa, diffusa latè incendia
stupens

stupens timensq; conspicit. Huc fatua nostra pietas, & vana fides adduxit, vt dum Lodouici nos manibus gratificari studemus, & idcirco Mariam Regem stolidè creauerimus, in grauissima nos ipsos, & fortunas nostras mala cõiecerimus. Maxima pars Optimatum ad te nũc venire me iussit, vt veluti maximo studio, nuncupatissimisque votis te optauimus, creauimusq; regem, ita te minimè cunctantem in Vngariam ducerem. Quamobrem Antistitum Procerumq; consulto ad te venimus, Carole, vnica sacrorum Regum veneranda propago, vt delatum sine mora regnum lubèter accipias, regnũ, inquam, non tam à nobis tibi traditum, quàm quia auitum est, hæreditario iure tibi debitũ, quod sine impietatis ignauie nota recusare non potes. Hoc quod deferimus, tuum est, quod in Italia possides, alienum, & pōtificiæ obnoxium ditioni, quod quidem precariò tantum haberi potest, item insidiosum, variũ & fallax. Quid in eo Andreas ille tuus quondã subierit, quot bella Lodouicus & Vngari gesserint, quantum sanguinis effuderint, quot mala tolerarint, vtinam hæc, ne obdueta iam vulnera rescinderem, refricaremq; mitius dicere liceret. Nuac autem quid Vrbanus pontificis iniquitas moliatur, satis superq; compertũ tibi habere debes: quippe qui, si sacrosancto collegio suo, facinorosas manus non abstinuit, quonam pacto tibi parceret, quem non ad regnandũ in Italiam, sed ad eiiciendam Ioannam, sibi admodum infestam, è Pannoniis euocauit? Propriæ potius, quàm alienæ semper vtilitati studere, iam longa te experientia factis doceri debuit. Idem tu quoque testis esse potes, qui tot bella cum Neapolitano regno gessisti, quàm varia sint Italarum studia, & quot artes, quas præcauere nemo vnquã etiã sapientissimus potuit. Hoc regnum, nunc Romanos, nunc Græcos, nunc Gothos, nunc Longobardos, & post hæc Gallos, Germanos, Nortmannos, Aragoneseq; mutauit, nec aliquãdo Saracenos expauit, sola nouitate, principumq; strage gloriatur, & gaudet: nunc sub aliena ditione id & precario possidere opus est. Quàm variæ sint pontificũ voluntates, & quanti eorum fauores constant, tuorum exemplo, imò tuo exactissimè nouisti. Proinde consule rei tuæ, Carole, memento te esse Vngarum, & è sanctorum regum genere natum, tibiq; persuade, te tutius apud tuos, quàm alienos versipellesq; imperaturum, quamuis præ sapietia viribusq; tuis, & Vngarorum ope, vtrumq; retinere poteris. Plurimos finge in hoc regno tibi inimicos, imò crede, quando quotidie experiris. Seuerina domus, vetustate opibusq; præpotens, infesta tibi est. Pontificem habes multò infestissimũ.

Ne Galli quidem desunt inimici, qui regno eiekti, & terra
 mariq; potentissimi, nihil aliud dies noctesque moliantur,
 quam vt debitum hoc sibi imperium recipiãt. Quod si pro-
 prij comodi ratione haud quaquam mouerere, anne pie-
 tatis officio te nunc abalienari fas est, & tuam gentem dese-
 rere, æstuantissima procella fluctuantem, cuius ope ac mul-
 to sanguine, Neapolitanum tibi regnum comparasti? Num
 fluctuante Vngaria, in ocio tibi residendum est? quam sã
 perditam videris, neq; hïc, neq; ibi profectò regnare pote-
 ris. Quare collachrymans ac supplex te nunc obtestatur &
 obsecrat Vngaria, vt in tantis malis se respicias, quippè, quæ
 non modò externo, sed intestino quoq; bello laborat, mise-
 req; vexatur. Gens misella ex polo arctiore profecta, ad Da-
 nubium occupatis sedibus, omnes finitimos infestos habet,
 in medio hostium sita est, & quando nunc forti moderato-
 re caret, domi forisq; sæuo bello conficitur. Num sicca id
 oculis & pacata mente spectare poteris, cum in Vngarica
 salute, tuam quoq; sitam intelligas? Proinde princeps inui- IIII.
 etissime, quem Pannoniæ Regem, faustis auspiciis, a princi-
 pio salutauimus, hanc expeditionem age, forti animo ado-
 rire, copias tibi spectatissimas coge, dispone extemplo re-
 gnum, fidaq; præsidia vbiq; distribue. Viaticum tibi abun-
 dans attulimus, exercitum quoq; coegimus, qui ad pacan-
 dam Pannoniam satis superq; tibi erit. Modicis tibi copiis
 opus est, quando quidem ad aspectum tuæ Maiestatis arma
 quisq; deponet, cum salutare in aduentum tuum omnes ex-
 pectent. Veni igitur Carole, & regnum hæreditarium tibi
 recipe, miserere, quæsumus, patriæ gentis, cuius fide ac ope
 tatum nominis & imperij tu cum progenitoribus tuis com-
 parastis. Cogita idem nunc eorum manes te efflagitare, ac
 petere supplices, qui suum regnum, quod tanto studio in
 vita curarunt, nunc in rerum omnium discrimen redactum,
 per ignauiam & impietatem suorum ire perditum egerrime
 ferunt. Fœlicibus itaq; auspiciis fauentibusq; omnibus Di-
 uorum regū numinibus arma cape, in Pannoniasq; traice:
 Magnatum discordias compone: extingue incendia, & in-
 testini belli faces, quas imbecillum mulieris ingenium, præ
 sexus infirmitate, extinguere nequiuit. Paterni regni habe-
 nas cape, quibus fœminæ manus moderari non possunt. "
 Gentem tuam externo bello circumuentam protege, quæ "
 ducem optimum fortita, vniuerso orbi formidolosa semper "
 esse cõsuevit. Quanquam vana pietate calamitosaq; impru-
 dentia peccauimus, cum fœmineo nos imperio fecimus ob-
 noxios: tuus tamen aduentus, errata corriget, & sceptrum,
 quod

quod scemineas mollesq; manus abominatur, à potentissima tua dextra susceptum, feliciter cuncta disponet. Itaq; delatum tibi regnum accipe, & te ad faustissimam expeditionem confestim & audacter accinge.

IMPERII RECUSATIO.

Ex Iulij Capitolini Clodio Albino.

ORATIO CLODII ALBINI ad milites.

RESOLVTIO.

Cum Clodius Albinus Britannicos exercitus Commodi in se regeret, atq; illum in contemptum adhuc falso cõperisset, sibi ab ipso Commodo Casarianum nomen esse delatum, hanc ad milites orationem habuit: in qua hoc ille recusauit: Senatus dignitatem illam pristinam ab Imperatoribus ereptam restituentiam esse censuit, his argumentis: Quod 1. si vetus adhuc esset imperium Rom. non eius gubernacula Neronem, Vitellij, alij improbi ac scelerati homines obtenturi fuissent. 2. Sub Senatus imperio res plurimæ præclare gestæ: Affrica Romano imperio adiuncta: Gallia, Hispania, prouinciæ atq; subiectæ. 3. Commodus non incommodus futurus, si Senatum timuisset. 4. Ad Neronem usq; Senatus semper auctoritas valuerit. Ad conciliandum plurimum facit, quod Senatum laudat. Clodius Alb. quot quantaque sub huius gestæ imperio fuerint feliciter indicat. Et quidem in eadem placuit: ut, quod Iulius Capitolinus refert, miris acclamationibus etiam absentem eum Senatus ornaret: Et viuo Commodò, & deinceps interempto: ita ut nonnulli etiam Pertinacii auctores fuerint: ut eum sibi socium ascisceret. Motus spes est, quæ excitatur, cum quæ etiam ad milites sit utilitas peruentura, si ad Senatum imperij redierit dignitas, ostenditur. Partibus duabus horum collocatio & tractatio absoluitur: quarum prior argumenta continet, quibus ostenditur: melius esse pristinam dignitatem & imperium Senatus, quam vel Commodò, vel alteri alicui trad: posterior recusatione huius & spei motum habet. Loci hic obseruandi: de Monarchiæ incommodis: Senatus dignitate & auctoritate defendenda: metu abiiciendo in fœdibus & impuris principibus damnandis. Vnus, cum oblatum imperium recusare, auctores esse alius volumus, ut pristinam formam reducant: senatus dignitatem tueantur ac defendant.

- I. **S**I Senatus P.R. suum illud vetus haberet imperium, nec sin vnus potestate res tanta cõsisteret, non ad Vitellios, neq; Neronem, neq; ad Domitianos publica fata peruenissent: in imperio consulari nostræ illæ gentes Ceioniorum, Albinorum, Posthumiorum: de quibus patres vestri, qui & ipsi ab auis suis audierant, multa didicerunt. Et certè Affricani Romæ.

Romano imperio Senatus adiunxit: Galliam Senatus subegit, & Hispanias: Orientalibus populis Senatus dedit leges. Parthos tentauit Senatus: & subegisset, nisi tam auarū principem Romano exercitui fortuna Reipubl. tunc dedisset. Britannos Cæsar subegit, certè Senator, nondum tamè Dictator. Hic ipse Commodus quanto melior fuisset, si timuisse Senatum? Et vsq; ad Neronem quidem Senatus autoritas valuit: qui sordidum & impurum principem damnare non timuit: cum sententiæ in eum dictæ sunt: qui vitæ necisq; potestatem atq; imperium tunc tenebat. Quare, commilitones, ego Cæsareum nomen, quod mihi Commodus detulit, nolo. Dij faxint: vt ne alij quidè velint. Senatus imperet: prouincias diuidat: Senatus nos consules faciat, & quid dico Senatus? vos ipsi & patres nostri: eritis enim ipsi Senatores.

DISSVASIO MVLIEBRIS IMPERII

Ex Georgij Buchanani rerum Scotticarum lib. 12.

ORATIO IACOBI KENNEDI, ARCHIEPISCOPI FANI ANDREÆ IN SCOTIA.

RESOLVTIO.

IACOBO II. SCOTORUM REGE IN CASTRIS EXINCTO, EIUS FILIUS IACOBUS, SEPTEM ANNORUM PUER, REGNUM INIIT: PÆSTITO DE MORE À PROCERIBUS IRAMENTO, PÔËT EDMBURGENSI IN ARCE, SUB MATRIS TUTELA MANÏT, DANEC ORDINUM HABERETUR CÔSENSUS, IN QUO DE SUMMA RERUM STATUERETUR. EST HOC PAULÔ DIUTIUS NEGOTIUM PROTRACTUM PROPTER ANGLICANAS TURBAS & DOMESTICAM QUIETEM: TANDÈM SUSCEPTÛ IN CÔMUNITATE EDENBURGI INDICTO: SED ITA, VTI DUAS IN FATIONES MULTITUDO SECEDERET: PRÆCERIS ALIJ REGINAM SEQUERENTUR, ALIJ & QUIDEM LONGÈ PLURES À PARTIBUS IACOBI KENNEDI, & GEORGIJ DUGLASHI, ANGLIÆ COMITIS, ALTERIUS FATIONIS PRINCIPUM STARENT. CONTRAVERSIA & DISSENSIO IN EO POSITA FUIT: VTI VÏ REGINÆ, DEMORTUI REGIS VIDUÆ TUTELA REGIS FILIJ, AC VERÛ ADMINISTRATIO, AN VERÔ EX VNIVERSIS, MAXIMÈ IDONEO ALICUI COMMITTENDA AC DEMANDANDA. FUERUNT, QUI PRO REGINÆ AC MULIEBRI TUTELA & IMPERII ACRIUS & TUMULTUOSÈ PUGNARUNT. VERÛ NOBILITATIS PARS CORRUPTIOR DIUERSUM STATUIT: IACOBUS KENNEDUS REGIS TUTELAM, RERUM IN SCOTIA ADMINISTRATIONEM PENE REGINÆ MATREM ESSE MINIMÈ OPORTERE HISCE ARGUMENTIS PROBAUIT, & QUOD VOLUIT, OBTINUIT. QUOD 1. LEGIBUS HOC KENNEDI VETUSTISSIMIS REPUGNET: INTER QUAS EST QUÆ IUBET: VTI REGE PUPILLO, ORDINES CÔMUNITANT, AC PRUDENTIA & OPIBUS VIRUM ALIQUEM PRÆSTANTEM ELIGANT: QUI & REGIS TUTELAM GERAT, & REGNUM ADMINISTRET. 2. MAIORES ITA ALIENI MULIEBRI AB IMPERIO SEMPER FUERINT: VTI NENOMEN QUIDEM HUIUS APUD SCOTOS REPERIATUR. 3. NE QUIDEM IMMORIBUS

in magistratibus & honoribus procuratio atq; administratio vlla mulieribus sit cōmissa. 4. Idem etiā ab aliis, maximē verō propinquis Saxonibus obseruatiū. 5. Natura ipsa & animi corporisq; viribus à viris feminas discreuerit: sua cuiq; sexui munia distribuerit. 6. Regni statum permisceant ac confundant, qui muliebrem probent dominationem. 7. Non natura modò lex, aut etiam bene moratarum ciuitatum consuetudo, sed & diuina illud exigat: vt publica à procuratione, & regni gubernatione feminae abstineant: dum vanam ac supplicium minatur: si quis vir muliebrem, aut mulier aliqua virilem vestem induerit. 8. Non aliis feminae muneribus fruantur: non consultant: praesint iudicis: leges suadeant aut dissuadeant: non in castra mittantur: eaq; de causa multo minus imperij illis gubernatio ac procuratio publica credenda ac mandanda. 9. Neq; regina per modestiam atq; verecundiam singularem hanc in se recipere possit. 10. Qui institui ac consilij huius authores reginae fortunam, nō reginam ipsam sequantur, neq; hanc feminam esse mo recordentur. 11. Sexus feminei magna infirmitas: ideoq; in aliena custodia ille positus, cum sese satis iueri ac protegere non valeat. 12. Difficiliter admodum mulieres cohibeantur, cum maritorum diligentia, tum parentum auctoritate: ac propterea licentia harum & insolentia metuenda, vbi ad imperij admodum elatum fuerit. 13. Animi defluantur magnitudine: motibus contrā magnis atq; variis laborēt, haecq; ratione legibus perruptis, longius progrediantur, renocentur difficilior: & si quae fortiores fortasse extiterint, sint metuende magis propter vehementer animi perurbationes. 14. Aliis praeterea vitis laborent: sinistre ac sine in contumeliam accipiant & interpretentur, quae, aut sunt, aut dicuntur: irascantur vehementius: placentur difficilior: vindictam immoderatus exerceant. 15. Sint exempla in promptis tam vetusta, quam recentia eorum faminarum, quae summo & suo cum dedecore, & damno publico imperiis ac procurationibus publicis praesint: imperia turbant: regna euerterint. 16. Quod deniq; vt bene, minime contemendum femines à sexis male obui negotij & officij ratio aut poena multatū aliqua exigi nequeat. Argumenta haec probantia: quibus muliebri imperium dissuadet. Refutantia duo: quae Kennedus diluit: quorum prius de diffidentia, concepta de regina matre: posterius exemplorum earum nationum, quae summo in honoris gradu feminas tulerunt. Vtrumq; verò ita refutatur, vt primò quidem laudetur regina: turpitudine tamen interim muliebris imperij declaretur: huius non ferendi rationes repetantur: ad exempla quod attinet ostendatur quasdam tulisse feminas, sed nō iudicio ac suffragiis electas, sed nascendi delatas sorte: aut si virorum penuria esset. vbi & conciliania argumenta hac in oratione admodum necessaria sunt: quandoquidem superba à natura & imperiose sunt mulieres: excandescant facile ac vehementer: nec reconciliari ita subitò possunt.

possunt. Itaq; contra reginam matrem & femine sexus imperium
 acturus Kennethus rem admodum cautè agit: offensionè vitare atq;
 declinare studet: cum in sententia dicenda moderationem pollicetur:
 inuicem se eam ingredi orationem ostendit: nihil reginæ sese ingenio,
 industria, dignitatē velle detrahere proficitur: eandem ubi virtutes
 egregias præclarasq; merita laudat: in adultores atque assentato-
 res huius instituti parum commodi causas transfert & ab his regi-
 nam se iungit & eximit: deprecatur veniam, si quid fortè liberius di-
 xerit: reycit quæ sexus in contumeliam dictari solent: non omnia,
 sed quædam saltem, atque illa quidem maximè necessar. a allata-
 rum sese muliebri de imperio promittit. Quæ ad benevolentiam
 conciliandam, fugiendam offensionem cum primis accommodata sunt.
 Motus hic dominantur: odium in adultores reginæ concitatum, cum
 docetur hos non reginæ, sed suum commodum querere: iuris vir-
 tula perrumpere: permiscere ac perturbare ordines. 2. Pudor, qui
 inflammatur, offensa turpitudine, contracta ex consilijs & nego-
 tijs publicis, alijs in gynæceo tractatis. 3. Metus qui oritur indica-
 tione atque commemoratione eorum malorum, quæ tam publicè, quam
 priuatim muliebri imperium subsequutura. Collocatio & tractatio ho-
 rum absolutur: primùm exordio benevolentia, comparanda gratiâ
 instituto: quæ querela de peruersis hominum ingenijs ac moribus
 significatione causarum diuersitatis in sententijs dicendis, moderâ-
 tionis pollicitatione, deprecatione veniæ: admonitione denique con-
 ciliatur: ut, qui sunt reginæ à partibus, sic huius dignitati studeant:
 ne omnium saluti obliuiscantur. Deinde confirmationem habet, quæ
 contra muliebri imperium notata modò argumenta complectitur.
 Continet tertio Refutatio eorum dissolutionem, quæ de dissidentia in
 reginam, & exemplis nationum, quæ feminas in imperio tulerunt.
 Peroratio deniq; sententiæ dictione, & vñ voto ac precatatione con-
 stat: ut institutum DEVS fortunet. Loci hic notandi de muliebris im-
 perij incommodis ac difficultatibus: tutela & administratione regno-
 rum viris prudentia & opibus instructis, non feminis committenda:
 de diuersis moribus ac virtutibus virorum ac mulierum: harum vir-
 tute propria modestia: legum conditione varia. P'sus cum demor-
 tuo rege aut principe aliquo suadendum, ut vnus, vel etiam plures ex
 optimatibus & proceribus elyquantur, qui tutelam & administratio-
 nem publicam tamdiu suscipiat, donec per ætatem successor legitimus
 imperare queat: non feminis ea mandetur.

MAXIME vellem, Proceres clarissimi, ut, qui de o-
 mnium salute verba facere instituunt, sine singulo-
 rum offensione liberè ex animi sententia loqui, & possent,
 & vellent. Nunc verò, cum quæ ad publicam vniuersorum
 dicuntur utilitatem, ad priuatam rapiantur contumeliam,

difficile est, ita modum inter diuersa studia, & pugnantes sententias tenere, vt non in alterius partis offensionem incurias. Quod ad me attinet, ita moderabor orationi meae, vt nemo de me queri possit, nisi suum prius flagitium fateatur: libertate verò à maioribus accepta, ita modestè vtatur, vt nec cupidè quenquam lædere voluisse, nec per timorem aut ambitionem, quæ ad præsentem faciunt consultationem, præterisse videar. Duas omnino sententias esse video, quæ concordiam nostram remorentur: altera censet in re, quæ ad omnium vtilitatem pertinet, ex omnibus electionem fieri debere: & quemadmodum omnes, ad ferenda suffragia de re, quæ totius regni salutem complectitur, coimus, ita neminem à spe honoris æquum esse excludi, qui virtute & honestis artibus eò contendat. Altera, reginæ Clariss. Principi, & lectissimæ sceminæ iniuriam fieri putat, nisi in filij salute tuenda, & regno administrando cæteris omnibus præferatur. Harum sententiarum cur priorem magis probem, dicam posterius. Aliorum tamen consilium hæctenus probo, quod parum è dignitate reginæ putant, vt quis quam alius cum ea in contentionem de honore veniat, nec auctoritas eius, quæ vt est, ita omnibus eximia haberi debet, cum inferioribus collata imminui videatur. Quod si de honore vnus, & non de omnium salute hic esset disceptatio, ego quoque facilè ac lubens ad eorum sententiam accederem. Verum cum de eo statuendum sit hodie, quod omnium priuatorum vitam & fortunas, quod totius regni incolumitatem complectitur, huic vni cogitationi omnes singulorum rationes concedere oportet. Quare eos etiam atque etiam moneo, vt ita reginæ studeant dignitati, ne legum, ne veterum institutorum, ne salutis omnium interea obliuiscantur. Nam si ostendere poterunt, & legibus licere, & publicè expedire, vt regis tutela, & rerum administratio penes reginam sit, me quoque suæ sententiæ astipulatorem habebunt. Sin verò eorum oratio sit publicè perniciosa, & ad legum omnium interitum, & reginæ contumeliam spectet: hanc mihi veniam primum à regina, deinde ab omnibus bonis datum iri spero, vt salua & sacrosancta (quoad per leges & instituta maiorum licet) reginæ autoritate non celem, quid sentiam: aut potius vt id liberè dicam, quod siæ summo

II. scelere tacere non possum. Atque, vt à legibus incipiam: lex est à Kennetho rege, non minus prudentia & consilio, quàm belli gloria clarè, ante quingentos amplius annos lata, & ab omnibus regni ordinibus accepta, & vsu tot an-

norum ad hunc vsque diem probata, vt rege pupillo coëant
 ordines, virumque prudentia & opibus primarium eligant,
 qui regis tutelam gerat, eoque nondum regni potente, res
 administret. Hæc lex etsi ad Kennethum, velt auctorem
 referatur: mihi tamen non tam primus eam tulisse videtur,
 quam vetustam Scotorum consuetudinem, noua sanctio-
 ne confirmasse. Maiores enim nostri adeo erant à cura pu-
 blica excutias, ne muliebris quidem imperij nomen apud
 eos inuenias. Quorsum enim ei rei nomen imposuissent, ^{ed}
 cuius ipsi nullum penitus usum habuissent; nec in po- ^{ed}
 sterum vllum fore sperabant? Quas enim reginas alij suo
 quisque sermone, nos regum vxores appellamus: nec al-
 tioris fastigij nomen vllum in eis agnoscimus. Voluerunt ^{ed}
 enim, opinor, viri prudentes, vt illæ, quoties mentionem ^{ed}
 sui fieri audirent, ex adiuncto viri nomine se viris obno-
 xias esse meminissent. Itaque ad hunc vsque diem nullum
 muliebre imperium, nulla publica procuratio fuit. In mi-
 noribus quoque magistratibus, & mandandis, & exercen-
 dis, eundem plane morem constantissimè obseruarunt.
 Nam multi honores atque in his iuris dictiones, propter
 ingentia erga patriam merita, etsi ad plerasque iure hære-
 dario perucierint, ac sæpe foeminis dotales cesserint: nun-
 quam tamen ad memoriam vsque nostram proditum est,
 foeminam, aut in publico consilio præsedisse, aut ius dixisse,
 aut eorum, quæ propria virorum creduntur, vllum mu-
 nus vsurpasse. Quod institutum cum maiores nostri, nul-
 lis obstricti legibus, tam constanter obseruarint, naturæ
 tantum instinctu impulsæ, si nos eorum posterij, aduersus
 legem omnium suffragijs acceptam, & tam longo vsu pro-
 batam, in manifestum periculum statum publicum præci-
 pitemus, quis non à temeritatis dico, sed insania nos infam-
 ia vindicabit? præsertim cum exemplis propinquis ad-
 moneamur. Saxones enim, ob vnus Ethelburgæ scelus, le-
 ge cauerunt, ne vlla deinceps Regis vxor regina vocaretur,
 aut in sede honoris in publico Regi assideret. Quæso igitur,
 diligenter expendite, quantum ab eorum prudentia dege-
 neret, qui aduersus legem tam vetustam, tam foeminis vitæ,
 quam viris honorificam, clauum Reipub. eis committant,
 quibus maiores nostri nunquã nomen regum indulerunt:
 vicini etiam honoris illius vocabulum ademerunt? Aliæ na-
 tiones aliter censuerunt: quo successu dicam postea, modò
 prius eis respondeam, qui hanc legem non audent publi-
 cè calumniari: in mulierum autem conuenticulis, tanquam

iniquam arguunt. Verùm quisquis est, qui eam repræ-
 hendit, non ille sanctionem aliquam, hominum modò
 suffragijs comprobata, sed naturam ipsam, hoc est, legem
 illam primariam, à DEO in animos nostros incisam velle re-
 præhendere videtur: Naturam, inquam, quam noster legis-
 lator in hac roganda, ducem & consiliorum suorum rectri-
 cem habuit. Natura enim ab initio non modò viros à fœ-
 minis, animi corporisque viribus discreuit, sed sua cuique
 sexui munia, suas virtutes genere quidem eandem, gradu
 verò longè diuersas attribuit. Nam, qui minùs indecorum
 est fœminis, ius dicere, delectum habere, exercitum ducere,
 signum pugnae proponere: quam viro lanam, colum-
 telam, cæteraque muliebris infirmitatis tractare ministe-
 ria: quæ in viris liberalitas, fortitudo, seueritas, in mulie-
 re profusio, vesania, crudelitas habetur: contrà, quod in
 fœmina elegans, come, venustum, in viris fractum, elum-
 be, putidum iudicatur. Hæc naturæ sponte distincta, qui
 permiscere & confundere conantur, nonne vobis videntur
 omnem regni statum, legibus & institutis optimè for-
 matum non perturbare, sed omnino euertere: cum mu-
 liebre imperium nobis probare contendunt, cuius ne no-
 men quidem vllum nostri maiores habebant? Huius enim,
 (vt dixi) legislator, non tam in ea condenda nouum ius at-
 tulisse videtur, quam perpetuam maiorum consuetudi-
 nem literis, ad posteritatis memoriam consignasse: & quod
 in rege creando, natura duce, semper fuerat vsurpatum,
 id in regio quoque tutore creando, publica auctoritate
 obseruandum consecrasset. Hanc qui labefactare conan-
 tur, quid aliud moliantur, quam vt omnes leges, ritus,
 consuetudines maiorum, vna lege violanda, semel euer-
 tant? Neque ego (ne quis id calumnietur) leges omnes,
 velut in æternum latas, arbitror immutabiles: alia aliarum
 ratio est, alia vis, alia conditio. Quæ enim ad temporum
 vicissitudines accommodantur, eæ fortunæ inconstantia
 sunt obnoxia: tam diu durare solent, quam diu manet, quæ
 eas imposuit, necessitas: & quæ per vim tyrannorum ob-
 trudantur, cum suis auctoribus ferè vnà tolluntur. At na-
 turæ vim illam, quæ viua quodammodo lex est, & à
 DEO condita, in animosque hominum incisa, & penitus
 impressa, nullius multitudinis consensu, nulla hominum
 decreta abolere possunt. Non enim (vt egregium Poë-
 tam dixisse ferunt) heri aut hodie nata est, sed cum ipsa re-
 rum natura vnà viget, consensescit, & interit. Quo è genere
 cum hæc nostra in primis lex sit, non oppugnat reginae di-
 gnitatem,

gnitatem, qui cupit, vt ipsa vltro sibi præscribat metas,
 quas natura statuit, sexus postulat, consuetudo affirmat: &
 omnium penè gentium consensu latæ leges approbant:
 sed qui sui eam obliuisci iubent, & omnia iuris vincula per-
 rumpere, ordinemque verum à Deo institutum, vsu rece-
 ptum, & in omnibus benè moratis ciuitatibus probatum,
 perturbare suadent: cum ordinem quicumque negliget, gra-
 ues non hominibus, sed Deo, suarum legum vindicti, exol-
 uet pœnas. Nam si mortem lex diuina minatur viro, mu-
 liebrem, aut mulieri virilem vestem induenti, quod sup-
 plicium satis pro magnitudine sceleris graue eis irrogatur,
 qui adulatione præpostera totam naturæ vim, & perpe-
 tuam DEI constitutionem euertât? Vultis intelligere, quam
 isti assentatores non ex animi sententia loquantur: in con-
 uentu publico dicere sententiam, iuri dicundo præesse, le-
 ges rogare, aut abrogare? Hæc singula, etsi per se ampla
 sunt, quantula tamen portio sunt administrationis publi-
 cæ? Cur ergo eorum vxores hic nobiscum non consultant,
 iudicijs præsent? leges suadent, aut dissuadent. cur non
 domi suæ ipsi rem familiarem procurant? & vxores in ca-
 stra mittunt? Quod si, quibus rem familiarem committe-
 re vix audent, ne dum minimæ negotij publici parti pares
 esse existiment, eas nostris imponere volunt ceruicibus,
 videte, quam sibi consent: sin ipsi infirmitatis suæ sibi con-
 scij, idem sentiunt, quod loquuntur, sed pudore magis,
 quam iudicio cohibentur: disant malè sperare de alijs,
 qui sua, hoc est, virorum officia implere, & volunt, & pos-
 sunt. Sin (quod magis reor) hoc assentationis genere se
 reginæ gratificaturos putent, eos admonco & hortor: vt
 falsam istam de principe summæ prudentiæ deponant o-
 pinionem: nec eam adeo rerum ignaram credant, vt,
 quod alijs sceminis esset turpissimum, in eo fixæ dignita-
 tis aut incrementum vllum, aut ornamentum inesse arbi-
 tretur. Inuitus in hanc orationem ingredior. Itaque cum
 princeps illustrissima de vniuerso regno ita sit promeri-
 ta, v: nihil audire debeat, quod animum eius, aut aures of-
 fendere possit, omittam, quæ in sexus contumeliam ab im-
 probis iactari audio, & virtutum, quæ reginæ sint propriæ,
 potius vsurpabo memoriam. Hæ enim, cum plurimæ sint
 & in primis illustres, nulla tamen maiorem ei apud omnes
 commendationem & laudem conciliauit, quam modestia.
 Ea enim istius sexus ita propria existimatur, vt in priuata ple-
 runque vita alia aliarum vitia vel omninò texerit, vel certè ob-
 scurari. In Principe verò nostra, cuius ob fortunæ generisq;

claritatem, nullum dictum factumue in obscuro esse potest, ita hæc præluet, ut eius cōmendatione cæteræ virtutes gratiores fieri videantur. Cum ea igitur mihi longa oratione non est opus, sed tantum, ut admoneam & hortor, ut quam semel ad decus & gloriam ingressa est viam, eam constanter teneat nec cuiusquam assentationi ita se præbeat, ut sui obliuiscatur: malitque certum, & multis experimentis probatum iter ad laudem & immortalitatem insistere, quam per ancipitia & intrita progrediendo, ante acta vitæ decus & splendorem in discrimen mittere. Vobiscum mihi omnis disceptatio, qui vel invidia erga meliores, quos, ne vobis anteponantur, timetis, vel prava ambitione apud bonum principem futuræ gratiæ fundamenta iacitis. Dicam igitur, regina clarissima, fructus tuæ prudentiæ, quod sentio, & liberè dicam. Isti non te, sed tuam fortunam alloquuntur: & dum reginam cogitant, eandem quoque sceminam esse, obliuiscuntur. Cum sceminam dico (ne quis contumeliosè id dictum interpretetur) hominem dico, cui natura, cum plurima dederit blandimenta, & indulgentiæ suæ munera, nonnulla etiã admiscuit (ut ut pulcherrimis quoque & preciosissimis rebus solita est) infirmitatis incommoda: ideoque non sui protegendi latis potentem, in aliena voluit esse custodia: adeoque in alios imperium non dedit, ut leges naturam imitata, in perpetua parentum, fratrum, maiorum tutela sceminas esse iusserint. Neque hoc ad earum excogitatum est ignominiam, sed infirmitati inuentum remedium. Nam, cum eas negotijs, quibus sunt impares, arcet; beneficium est consulenti pudori, non honori detrectantis contumelia. Non commemorabo, quam ægrè cohibeat eas maritorum diligentia, & parentum auctoritas: non recensabo, quo, soluta viaculis quarundam licentia proruperit. Ea tantum dicam, non quæ causæ præsens offert, sed quæ exigit: & quæ sine fraude publica tacere non possum: si quæ in eo sexu sunt priuatim noxia, ea maritis & propinquis curæ sint: quæ publicè obesse possunt, ea leuiter attingam. Nunquam ab hoc sexu animi magnitudo postulata est, (habent certè sceminæ suas virtutes) sed hæc, de qua loquor, inter viriles, non muliebres, semper connumerata est. Deinde, quò magis, ob naturæ imbecillitatem, animorum motibus sunt obnoxia, eò quoties legum frænos licentia perturperit, longius progrediuntur, difficilius renocantur: ad modestiam vix vnquam redunt: quippe, morborum ac remediorum iuxta impatientes. Quod si quæ inter eas fortiores videntur,

eò sint magis periculosa, quod vehementiores habeant im-
 petus: & quæ tædio sexus fœminam semel exuerunt, etiam
 ultra curas viriles licentiam extendere volunt. Nam vbi mo-
 dum finemque à natura positum semel transieris, quicquid
 ultra est, infinitum est: nullo cupiendi aut audendi tibi reli-
 cto termino. Ad hanc etiam naturæ infirmitatem accedit,
 quòd quantò quisque sui minorem habet fiduciam, tanto
 facilius aliorum dicta & facta ad suam contumeliam acci-
 pit: vehementius irascitur, ægrius pacatur: immoderatus
 vindictam exerceat, & velut contemptum sui vleiscitur. Hæc
 omnia, quam sint Magistratum gerentibus aduersa, nemo
 vestrum, opinor, ignorat: Illa si quis à me confingi putat,
 apud animum suum reputet, quanta cum perturbatione Io-
 anna Neapolitana non ita pridem imperauerit: reuoluite
 prisorum temporum Historias. Non commemorabo Assy-
 riam Semiramidem: non Cappadocem Laodicem; monstra
 sunt ista, non fœminæ; Palmyræna illa Zenobia, omnium o-
 re celebrata, Parthorum victrix, imperij Romani propugna-
 trix, tandem victa, capta, triumphata, se regnumque suum
 ab Odenato marito auctum & illustratum, vno momento
 euertit. Sed nec illud quidem præterire tacitus possum, cu-
 ius in alienæ rei procuratione, in primis ratio ducenda est,
 ne videlicet summum imperium ei hominum generi com-
 mittamus, à quo malè obiti negotij ratio exigi non potest.
 Nihil ego neq; regine ingenio neq; industriæ detraho: sed si
 quid, (quod plerumq; accidere solet) aliena etiã fraude gestū
 fuerit, secus ac publica vtilitas, aut, quæ tenebit, loci dignitas
 postulet, quã multatam à regis matre exigemus, aut quam
 expetemus poenam? Apud quos rerum gestarum ratio re-
 poscetur? apud muliebrem concilium in gynæceo de sum-
 ma rerū consulabitur? Vos ibi decretis, aut singuli subscri-
 betis, aut vniuersi auctores eritis: & quã vix inermē legibus &
 moribus vobis obnoxia, cõhibere nũc potestis, auctoritate
 vestra semel armatam muliebrem, impotentia sustinebitis?
 Neq; hoc à me eò dictum existimate, quòd quicquã tale à
 fœmina lectissima: & omnium longè modestissima metuã:
 sed quod nobis, quibus omnia adhuc in manu sunt, turpe
 ducam, spem nostræ incolumitatis, quam nobis ipsis debe-
 re possumus, in aliena potestate collocare, præsertim cum
 pro nobis faciant diuinæ & humanæ leges, & non modò
 maiorum nostrorum consuetudo, sed omnium, qui vbique
 terrarum sunt, gentium consensus. Tulerunt quidẽ in sum-
 mo honoris gradu nationes quædam fœminas, non illas qui

III.

dem iudicio & suffragijs electas, sed forte nascendi oblatas, nullus tamen vnquam populus, cum libera essent suffragia, eum virorum quantulacunq; esset copia, sibi feminas præfecit. Quamobrem, viri clarissimi, suadeo, vosque vehementer adhortor, vt iuxta leges patrias & maiorum instituta, vnum, aut plures etiam, si ita videbitur, ex optimatibus scilicet optimos eligatis, qui interim regnum administrant, dū rex eo robore sit, & animi, & corporis, vt ipse ad rerum gubernacula admoueri possit. Quod faxitis, *DE V. M. OPTI-
MAX.* fortunare & volo, & opto. &c.

S V A S I O M A T R I M O N I I C E R-
T I C O N T R A H E N D I E T A C-
c e p t a n d i R e g n i o b l a t i.

Ex Ioann. Dubausij Hist. Boëmicarum
Lib. XIX.

O R A T I O P E T R I M O G V N T I N I
Archiepiscopi, ad Henricum
Cæsarem.

R E S O L V T I O.

CUM Henricus Caripthius ab Imperatore & Electoribus Imperij damnatus esset: quod absque Cæsaris auctoritate regnū Boëmicū imperio obnoxium occupasset: Cæsari hanc ob causam ei que successorī vacare cōpisset, qui Elizabetham regni haredem duxisset vxorē, Cæsar fratrem suum Valramum puella sponsam destinauit. Quæ res legatis Boëmicis non adeo grata erat, qui Ioannem, filium Cæsaris fratri præferebant. Cum ergo Electores Imperij ac principes alij repugnare Cæsaris voluntati non auderent: Archiepiscopus Moguntinus solus pro Boëmis suasisse filium & ad Elizabethæ coniugium, & Boëmiæ regnum promouendū ac fratri Valramo præferendum esse. Argumenta sunt: Quod 1. Boëmiæ regnum longè amplissimum & quo eum nullo in Germania conferendum. 2. Albertus Imp. pro hoc totis Imperij viribus pugnavit, vt illud filio suo Rudolpho, post Friderico alteri consequeretur. 3. Boëmi, qui filium Cæsaris vnicè expectant, huic quoque regnum reseruent. 4. Iure nature Cæsar debeat suum ac quidem vnicum fratri præferre, & in hunc omnes honores atque dignitates congerere. 5. Imperio haud leue detur damnum, si amulus in Boëmia sit. 6. Elizabetha natalibus illustri: in nuptijs non ætas, sed virtus, pudor, forma spectanda. Ad conciliandum accommodatum est

est cum apertum animum suum indicat Archiepiscopus: exponit causas cur tacentibus alijs, ipse solus Cæsari contradicere ac pro Boëmis dicere videatur. Morus timor est, qui excutatur, cum idem ostendit, metuenda haud exigua Cæsari mala & incommoda esse, si oblatum Boëmia regnum filio, respuat. Tractatio ac collocatio absoluitur. 1. Exordio, quod causa significationem habet, cur solus Archiepiscopus in diversa ab alijs sententia sit. 2. Confirmatione, qua argumenta continent, quibus probatur neque regnum, neque heredis huius Elizabetha negligendum ac respuendum maxime esse. 3. Conclusionem, qua sententia diffinitione constat Cæsari eiusdemque filio puella sistatur. Loci hic observandi de filiorum promotione, quam ipsum natura ius flagitat: regnorum æmulis quous modo precauendis aut avertendis: non tam aitate, quam virtute in matrimonijs contrahendis spectanda. P'ntes cum auctores ac suasores esse alijs cupimus: vt quod cum regno matrimonium offertur, neutiquam contemnatur.

CVM liceat Cæsar, pro suo quemque sensu ac ratione in consiliis loqui, nullã ego adhuc causam audio, quam obrem conditionem à Boëmis oblatam respuere debeas. Regnum filio tuo offerunt, si rectè æstimare vis, dignitate, fama, re tantum, quantum nullum est in Germania; adeo vt nuper Albertus Cæsar totis imperij viribus, pro illo, cum hoc ipso Henrico æmulo contenderit: vt illud filio suo Rudolpho assereret: summaque dignum gloria duceret: quod eundem filium in Boëmia regnantem videret. Quo mortuo, alteram rursus expeditionem pro Friderico altero filio instauravit, eamque quid interruperit, nouimus omnes, qui cædem impiam Alberti luximus. Sed ne hoc quidem ignoramus, quantum in hodiernum diem, idem Fridericus Alberti Cæsaris filius satagat, dummodo regnum illud inclytum consequatur. Sed ne id fiat, obsistunt Boëmi, qui hanc regnandi gloriam filio tuo reseruant: tanto magis abs te extollendo, quanto tibi vnicus ille superest: in quem iure ipso nature debeas omnes honores dignitatesque cõgerere. Quid aut æmulus in Boëmia possit, itrages eorũ, qui ex Misnia venerunt ab Iano Varthemberg, qui hic adest, in conspectu Henrici facta satis declarat. Neutiquã verò licet has nuptias ignotas appellare: vbi tanta claritudine nataliũ sponfa resplendeat: vt patrem regẽ, ipsã matrem Cæsaris Rodolphi filiam, inter parentes suos numeret. Nam anni nunquam, nisi in nuptijs repudiosis numerantur. Si virtute, præter regnum, & forma pudoreque sponfa dotata est, semper iuuenis durabit, semperque iuueni bene morato placebit. Quare magis hæc referre video: vt puella corã sistatur:

quæ quod dicitur, vsque ab vnguiculis, à te Cæsar filioque tuo perspici queat.

CONCILIATIO IMPERII.

Ex Cornelij Taciti Lib. XVII.

ORATIO PISONIS AD COHORTE S
in Galbæ Imp. Palatio stationes agentes.

RESOLVTIO.

CVM Galba Imperator senex iam factus successorem ac Cæsarem Pisonem iam dixisset: partim apud milites, partim apud Senatum, hominẽ nobili loco natum, & (vt Cornelius scribit) vultu habituque moris antiqui, & æstimatione recta seuerum: idem & Otho imperium affectauit militumque sibi conciliauit fauorem ac beneuolentiam. Itaque metuens sibi Piso, hanc apud cohortes orationem infert, qua ostendere conatur, non Othonem, hominem multis vitij deditum, sed se dignum imperio esse. Rationes sunt: quod 1. Otho non solum plurimis maximisque vitij labore, sed etiam de iisdem gloriatur. 2. Antea acta eius vita, ac studia peruersa: etiam iam imperium enertere sibi conatus, cum Galbæ Imperatoris amicus fuit. 3. Habitus, incessus, ornatus muliebri vitatur. 4. Etiam tum noceat maxime, cum videri prodesse velit: quod luxuria sua simplicioribus multis imponat liberalitatis cuiusdam specie: nec reuera donare, sed perdere sciat. 5. Stupra, comestationes, faminarum carus animo voluat, & hæc ipsa principatus esse premia ducat. Contra Othonem hæc sunt argumenta, eiusdemque vituperationem continent. Pro Pisono faciunt: quod ille 1. Electus à Galba, consentiente Senatu, Electoribus legitimis. 2. Cohortes illud spectare debeant, ne ex suo ordine pauci pessimi pessimum Imperatorem eligant. 3. Semper constans adhuc firmaque manserit fides & integritas in cohorte militũ: sũ aliorũ interim audita seditiones fuerint. 4. Pauci desertores ac seditiosi si, nequidẽ centurionẽ aut tribunũ eligera possint, multo minus Imperatore. 5. Hoc permissum si fuerit, militũ licentia transgressura sit in prouincias & à paucis ad multos peruenitura: scelerum exitus principex quidem paucos, bellorum verò omnes spectaturus: quãdo quidem cum magistratus legitimẽ electi, aut necantur, aut locomouentur, plerumque seditiones, tumultus, bella sequuntur. 6. Cohortes denique dona ac munera accipere à Pisonẽ sine turpitudine ac dedecore possint. Ad conciliantia quod attinet, maxime his opus Piso habuit propter auditores, milites scilicet, iam nutare incipientes & declinare ad Othonem. Conciliare ergo sibi hos Piso studet: Compellatione primum amica, cum in cohorte milites commi-
hones

liones suos vocat. Offendit deinde imperij magna sese cupiditate non flagrare, imò dubitare, virum ille titulus Imperatoris optandus potius, an timendus sit. Tum non suo se nomine casum aliquem iristem metuere, sed dolere vicem Galbæ, Senatus & imperij affirmat. Postremo modestè e se loquitur, cum merita sua non commendat: de se iudicium Galbæ & Senatus affert, nolle etiã sese conferri cum Othone homine impuro asserat: quòd cum boni cum malis comparatur, ignominia haud leui afficiantur. Notus sunt: Amor, quem mouet Piso cum suum studium in imperium, urbem, milites commendat, eisdemque laudat à fide & constantia. Odium, quòd Othoni confutatur cum eius vitia exponuntur: suspecta redduntur dona. Metus qui excitatur, quòdo recensentur mala & incommoda, quæ euentura, si locum licentia ac periculantia hominum inueniat. Pudor inflamatus significatione dedecoris quòd oriturum, si homo impurus ad imperij clarum adhibeatur. Collocatio & tractatio horum tribus absolvitur partibus: Exordio, quòd totum est ad benevolentiam captandam institutum. Confirmatione facta partim reprehensione Othonis competitoris, partim commendatione Pisonis electi iam & confirmati Imperatoris. Loci observandi de conditione imperiorum ac magistratuum: ijs quæ in electione Imperatorum & aliorum spectanda: habitus, incessus, ornatu corporis, similibus alijs in homine considerandis: malis & incommodis, quæ sequuntur cū in electione peccatur, quæ etiam legitimi è medio magistratus tolluntur. Vjus crit, cum vel nobis ipsis, vel nostris Electorum conciliare favorem atque benevolentiam in oculum vocare ac reprehendere competitors et eos volumus: qui vi sese ingerere in imperium vel munus aliquod publicum, legitime electos evertere conantur.

SEX TERTIUS dies agitur commilitones, ex quo ignarus futurus & siue optandum hoc nomen, siue timendum erat, Cæsar ascitus sum. Quo domus nostræ aut Reipubl. fatum, vestra manu positum est. Non quia meo nomine tristiore casum paveam, ut qui adversas expertus, tum maximè dicam, ne secundas quidem minus discriminis habere. Patris & Senatus, & ipsius imperij vicem doleo: si nobis aut perire hodie necesse est, aut, quòd æquè apud bonos miserum est, occidere. Solatium proximi motus habebamus incruentam urbem & sine discordia res translatas. Prouisum adoptione videbatur, ut ne post Galbã quidem bello locus esset. Nihil arrogabo mihi nobilitatis aut modestiæ. Neque enim relatiõ virtutum in comparatione Othonis opus est. Vitia quibus solis gloriatur, euertere imperium, etiam cum amicis Imperatoris ageret. Habitu ne & incessu, an ille muliebri ornatu meretur imperium? Fallantur quibus luxuria specie li-

beralitatē imponit. Perdere iste sciet: donare nesciet. Stupra nūc & comessationes, & scēminarum cōtus voluit animo. Hęc principatus prēmia putat: quorum libido ac voluptas penes ipsum sit, rubor ac dedecus penes omnes. Nemo enim vnquam imperium flagitio quæsitum bonis artibus exercuit. Galbam consensus generis humani: me Galba consentiētibus vobis Cæsarem dixit. Si Respub. & Senatus, & populus vana nomina sunt, vestra, commilitones, interest, ne imperatorem pessimi faciant. Legionum seditio aduersum duces suos audita est aliquando: vestra fides formaq; illæsa ad hunc diem mansit. Et Nero quoque vos destituit, non vos Neronem. Minus 30. transfugæ & desertores, quos centurionem aut tribunum sibi eligentes nemo ferret, imperium assignabunt? Admittitis exemplum, & quiescendo commune crimen facitis? Transcendet hæc licentia in provincias, & ad nos scelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec est, plus quod pro cæde principis, quam quod innocentibus datur. Sed proinde à nobis donatione plus ob fidem, quam ab aliis pro facinore accipiatis.

CONCILIATORIA ORATIO.

Ex Herodiani lib. 1.

ORATIO COMMODI AD MILITES, PRO IMPERIO IMPETRANDO.

RESOLVTIO.

Conciliatoria, & ægrum hæc est Commodi oratio: qua mortuo parente M. Antonino à militibus impetrare ille conatur, vt Imperator saluetur, his rationibus: quod 1. parens de ipsis bene meritus, non sesus atq; filios suos hos amavit. 2. commendari se in vltis gestans inq; manus dederit militibus, adhuc infanem. 3. Ipse cum his vixerit semper coniuncte ac familiariter. 4. Princeps natus sit, non ascitus, vt alij. 5. Non melius, quam hac ratione gratitudinem suam erga demortuum iam parentem declarari milites queant. 6. Pertineat hoc, cum ad publicum imperij cōmodum, tum laudem priuam virtutis atq; fidei, vtriusq; conciliantia sunt, cum maroris ac calamitatis communicationem ac societatem Commodus induat: quàm etiam viuo adhuc parente se se gesserit humanum ac beneuolum erga milites planum facit: exercitia communia recenset. Motus hæc gratia, que cōmemoratione beneficiorum patris excitatur: & spes mota enoluntorum expositione, que expectanda, si in obtinendo augendoq; imperio milites adseruint. Collocatio & tractatio ita instituitur: vt in principio beneuolentia concilietur nauisq; communicatione malorum atq; calamitas

*calamitatum, indeq; orti maroris: Confirmatione argumenta conti-
neantur, quæ ad amandum ac promouendum Commodum facere vide-
bantur: Conclusionem sit æſtoris petitio, & ſpei motus. Loci communes
ſunt: de vi conuerſationis ac ſocietatis ſtudioſorum ac laborum primis
in annis: principe nato educatoq; nobiſcum & aſcitiuo: gratia bene-
meritis referenda. Vſus, cum ad imperium comparandum, aliorum
opus ope atq; benivolentia habemus, eandemq; cõſilare nobis volumus.*

COMMUNEM mihi eſſe vobiſcum huius mcerorem ca- I.
lamitatis, neq; vos aliter quam meipſum affectos eſſe,
planiffimè perſuaſum habeo. Neq; enim ego ſuperſtite pa- II.
rente ipſo meo, ſuperiorem me vobis vnquam geſſi. Nam il- II.
le ita nos vniuerſos, vt vnum aliquem diligebat, lubentiusq; ..
me cõmilitonem quàm filium vocitabat: quippe hanc na- ..
turæ appellationem, illam verò virtutis communicationem ..
exiſtimabat. Quin infantem ſæpè me in vlnis geſtans, vobis ..
dabat in manus, quaſiq; veſtræ mandabat fidei. Quapropter ..
minimè dubito, quin mihi omnem ſitis benevolentiam ex-
hibituri: quum pro alumno me maiores natu habere de-
beant: ipſos autem æquales, condiscipulos armorum iure
appellauerim. Si quidem ita nos vniuerſos vt vnum aliquem
pater diligebat, omnique virtutum ſtudio ac bonis artibus
curabat inſtituendos. Nunc me poſt illum vobis fortuna prin- ..
cipem dedit, non quidem aſcitiuum, quales ante me fuerunt, ..
neq; velut acquiſito imperio gloriantem. Quippe vnus ego ..
vobis natus, educatusq; in aula, priuatisq; intactum cunabu-
lis, ſtatim me, vt ex aluo prodieram, imperatoria purpura
ſuſcepit: ſimulq; Sol hominem me vidit & principem. Hæc
cum animis veſtris reputantes, iure principem colite, non ..
datum vobis ſed natum. Nam pater quidem iam in cœlum
euectus, conſors eſt conſeſſorq; Deorum: nobis autem orbis
terrarum gubernacula, rerumq; humanarum cura incumbit.
Quæ quos ſucceſſus quantasq; habituræ ſint vires, in veſtra
manu eſt. Si enim belli reliquias fortiter deleueritis, & im-
perij Romani terminos ad Oceanum vſque promoueritis,
cum ipſi vobis ingentem gloriam comparabitis, tum com-
munis parentis memoriæ debitam gratiam referetis. Atque
eum quidem exaudire quæ diſimus, & intueri præſentem
quæ gerimus credite. Nos autem feliciffimos, qui benefa-
ctorum noſtrorum teſtem eiufmodi ſimus habituri. Quæ
igitur ad hanc diem fortiffimè proſperim eſq; geſſiſtis, illius
ſcilicet ſapientiæ gubernationiq; tribuuntur. Quæ autem
mecum, hoc eſt, cum iuvene imperatore veſtro, præclare fe-
ceritis, ea ſunt vobiſiſis quaſi peculiarem cum fidei tum
virtu.

III. virtutis claritudinem paritura. Quocirca & ætati meæ iuuenili rebus strenuè gerendis auctoritatem conciliabitis, & barbara gens initio noui principatus repressa, neq; in præfens, contemptu ætatis nostræ, se efferet audacius, & suis nūc edocta periculis, metu deinceps perpetuò coercēbitur.

COMMENDATIO FILII ET
SUCCESSORIS APVD
amicos:

Ex Herodiani lib. 1.

ORATIO M. ANTONINI IMP.

RESOLVTIO.

Cum Marcus Antoninus periculose grauiterq; decumbens ex hominibus abeundum sibi esse animaduertet, hęc ad amicos Orationem habuit: in qua filium suum Commodum ipsis commendat: his rationibus vsus: quod 1. bene de amicis ipse meritis: in filio gratiam & memoriam collatorum beneficiorum expectet. 2. filius adulescens, quasi in salo atq; fluctibus constitutus vite, gubernatoribus opus habeat: ne erret ac labatur. 3. Nulla ratione alia commodius principet tui seruentur & custodiantur, quam subditorum amore ac beneuolentia. 4. Difficile admodum in imperio ac dominatu sibi ipsi imperare, regere ac frænare cupiditates suas propter licentiam. 5. Sic deniq; sint & sibi ipsis bene consulturi, principem bonum bonis consiliis atq; admonitionibus reddendo: & gratiam præclarã reddaturi sibi. illud conciliantia sunt: cum gratiam sibi M. Antoninus esse iudicat amicorum *οὐκ ἀδελφῶν*: bene sese sperare de ipsis ostendit: causas exponit: cur tantopere filium his commendet. Motus sunt spes, quæ excitatur, cum commoda recensentur, quæ secutura, si viuendi honestè autores filio suo amici extiterint: & Amor, qui oritur, quando merita ac beneficia collata commemorantur. Collocatio & tractatio horum quatuor constat partibus: Principio, quod *ἀδελφῶν* beneuolentiam habet captatam: laude studij & doloris amicorum, & spei atq; fiducia de his conceptæ significauone. Propositione, quæ rei ipsius *ἰσχυρῶς* indicationem continet. Confirmatione, quæ argumenta complectitur: quibus efficere M. Anton. conatur, ut cõmendatum filium suum amici habeant. Conclusionē factã *ὑποσημαίνων*, adhortatione, & enumeratione commodorum, quæ expectanda cõsiliis & monitis fidis filio, ubi idem adfuerint. Loci hic obseruandi egregij: de *οὐκ ἀδελφῶν*, cur & vnde illa oriatur: referenda gratia: admonitione: necessitate in principe iuuenē: subditorum erga magistratus beneuolentia: moderatiōis difficultate magno in imperio, licentia summa. Vsus, cum filij ac successorē amicis sint & cõsiliariis commendandi, ut illis consiliis atq; auxiliis adfuit, parentum instar, optima consilia siegerant.

DOLERE

DOLERE vos atq; angi, quum ita me affectum contem- I.
 plamini, minimè mirandum. Quippe humanum est
 humanis casibus ingemiscere: multoq; magis misericordiã
 prouocant, quæ oculis vsûrparamus. Cæterum peculiaris vo-
 biscû nostra ratio est: nam de mei erga vos animi consci- II.
 entia mutua spero à vobis quasi meo iure beneuolentiam.
 Nunc autem illud incidit, quum & mihi indicium sit faciû- II.
 dum, frustrâne vobis honorè tam diu habuerim, studiumq;
 meum omne lubens detulerim: & vobis, referenda gratia
 ostendendum, nō esse eorum quæ acceperitis immemores.
 Videtis filium quem ipsimet educaſtis, primas nunc adole- III.
 ſcentiæ metas ingredientem, quasi in ſalo atq; in fluctu vitæ
 gubernatoribus indigentem; ne rerum imperitia de recto
 quasi cursu ablatuſ malis moribus impingat. Est igitur vos
 illi pro me vno multi pareates, excolendo ſcilicet, atq; opti-
 ma ſuggerendo. Neq; enim aut pecunię vis tyrannidis luxu-
 riam explere, aut ſtipantia ſatellitum agmina tueri princi-
 pem poſſunt, niſi illi ipſi quos regas, animum imperanti
 beneuolentiamq; accommodent. Quippe ij demum diu
 tutoq; imperant, qui non metum ex crudelitate, ſed amo-
 rem ex bonitate ciuium ſuorum animis inſtillât. Neq; enim
 quos ſeruire neceſſitas coegit, ſed quos obtemperare ſua
 quemq; voluntas adegit, ij ſunt in agendo patiendq; à ſu-
 ſpicione omni aſſentationeq; vacui: nunquamq; imperia
 detrectant, niſi violenter contumelioſeq; ſint habiti. Est au-
 tem difficile in maxima licentia moderari ſibi, quaſiq; fræ-
 nos imponere cupiditatibus. Quod ſi benè viuendi autho- IV.
 res illi fueritis, & quæ nunc coram audit, identi dem admo-
 nueritis, vna opera & ipſum vobis reliquiſq; omnibus opti-
 mum principem reddetis, & memoriam noſtram demere-
 bimini: quam ſcilicet immortalẽ hac vna ratione poteri-
 tis efficere.

COMMENDATIO PRIN-
 CIPIS NOVI

Ex Herodiani lib. 2.

ORATIO LAETI PRAEF.
 præf. ad milites.

RESOLVTIO.

Peffimo Imp. Commodò è viuis ſublato in eo Romani toti exiſterunt,
 ut Pertinax Imperator eligeretur, eaq; de cauſa cum Electo &
 Pertinace ad caſtra miſſus Laetus fuiſ: qui conuocatis militibus &
 de Com-

de Commodi interitu hos certiores reddidit, & Pertinacis in Imperatorem electione egit. Argumenta ov̄ḡar̄ic̄a cōmendantia s̄unt. S̄umpta 1. ab ætate. 2. Vita moderatione. 3. Rei militaris peritia. 4. Fortitudine ac facinoribus in bello præclaris. 5. Officiis ante summa cum laude adq̄uistratis. 6. Vocis & opr̄atis illorum qui Romani Imperij terminos defendunt. 7. Commodis & emolumentis futuris. h̄inc̄ conciliantia s̄unt: cum ad ipsorum militum iudicium ac testimonium Letus provocat: in morte Commodi indicanda, non acclamationibus atq; execrationibus diris vitur, quæ ante de hac ipsa audita in Senatu fuerant. Motus spes est excitata commodorum futurorum commemoratione. Collocatio & tractatio horum absolvitur: principio, quod à pé̄ȳnoȳ, narrationem mortis Commodi eiusdemq; causa continet: Confirmatione, quæ argumenta ov̄ḡar̄ic̄a, & laudationem Pertinacis habet: Conclusionē, quæ videt, mortis spei constat. Loci sunt, de morte, v̄tr̄o accersita intemperantia, & contempione s̄ar̄var̄it̄i consiliiorum: & virtutibus observandis in iis qui ad imperij clauum adhibendi. Nus, cum commendatio est certi instituenda: quò ad honores, dignitates, officia & imperia euehatur.

- I. **C**OMMODVS Imperator vester apoplexiæ morbo interit. Causa mortis nemo alius, sed est ipsemet sibi. Nam quum frustra nos optima atq; salubria subiiceremus, gerens ille se quemadmodum omnes nostis, cibo potuq; nimio suffocatus est. Atque is quidem suo sibi fato extinctus periit: quippè non vna eademq; cunctis hominibus mortis causa, sed aliæ aliis, cunctæque tamen ad eundem tendentes vitæ finem. Verum pro illo adducimus vobis ipsi, ac Romanus populus virum ætate grauem, vita moderatum, militaris disciplinae peritissimum: cuius bellicam virtutem vos quidè veterani sæpenumerò experti, cæteri tot annos vrbi præfatum, non honore solum, sed etiam admiratione dignissimum iudicatis. Igitur fortuna non principem solum vobis dat, sed parentem quoq; optimum. Cuius principatus non vobis modò, qui cum præsentibus tuemini, sed iis etiam iucundissimus futurus est, qui ripas fluuiorum, ac Romani terminos imperij defendant: videlicet res eius præclare gestas memoria retinentibus. Neq; verò iam barbaros nobis pretio conciliabimus: sed eorum memores, quæ hoc duce perpeffi sunt, metu potius subigentur.

COMMENDATIO PRINCIPIS
AD REGNUM OBTINENDVM.*Ex Polydori Vergilij Anglicarum Historiarum
libro. XV.*ORATIO HVBERTI CANT. EPI-
scopi ad Angliæ Proceres.
RESOLVTIO.

MORTVO Ricardo primo Angliæ rege, nobilissimū alij Ioannem, Ricardi fratrem, quidam Arthurium Ricardi nepotē, & hertbertus, Cantuariensis Antistes, reliquos & etate & honore antecedens, conuocato principum concilio, quod Londini frequens est habitum, Ioannem commendauit, effecitq; ut à pluribus ille certatim rex saluaretur. Rationes sunt: quod. 1. Dux ille vir fortis ac prudens. 2. Sic in cunctis tam dictis quam factis, omnibus regni ordinibus atq; partibus satis factiorus. vbiq; & ad conciliandam aptum: eum in sui et commendationis sua causas Hubertus indicat: remouet, quod ob stare huic videbatur: sua in patriam officia atq; studia testata facti. Motus spes est, excitata eorum expositione, qua expectanda à Ioanne, graui sponse confirmata. Principium à rei ipsius, qua de agendum, magnitudine & regij officij descriptione est sumptum. Propositio, altera pars & vniuersa peuitione & commendatione constat. Continet terna Confirmatio argumenta, quibus ipsa vniuersa commendatio probatur. Postrema conclusio obrestatione & vniuersa pollicitatione absoluitur. Locis hic obseruandus de partibus regij officij. Vfus, cum in regis nominatione princeps aliquis Regni proceribus & ordinibus commendandis: remouendum id est, quod propter ius hereditarium impedimentum inijcere ali quod posse videtur.

NON ambigo, honestissimi pontifices, atq; fortissimi principes, vos hodierno die eo animo huc venisse: ut vobis regē cretis, qui, si opus sit, de tota re deliberet: qui ea, quæ suis ciuibus cōducere putauerit, prius exequatur, si res postulet, quàm de ijs consiliū cepisse videatur: qui is demū sit, qui totum animū, curam, & cogitationē suam in eo tantummodo, quod non ex re sua, sed ex Repub. esse nouerit, ponat, putetq; se ad patriæ ac totius regni sui vsum, nō sibi solum natum. Et licet certō scīa vos nō ignorare ista omnia abundē in IOANNE, Duce Normanniæ, viro forti & homine prouido esse: quam obrem debeatis cum imperio dignū iudicare: tamen veritus, ne vos moueat vulgi aurā, neue studiū

- vestrum cō fortē in alium vertere libeat: quòd regnum iure hæreditario alteri potius, quàm ipsi deberi videatur, me
- II. audiatís oro & hortor: qui duplicem perionam sustinens, non solum exemplo & hortatione, sed etiã fide & consilio debeo nræ patriæ esse utilis: idq; libenter hætenus facere studui. Igitur, cum in præsens de tanti negotij conclusione agatur, vt non sit, quod rursus in posterum tempus cogitetur, IOANNEM vobis ex animo commendo, eiq; id munus
- III. vobis deferendum iudico. Qui in omnia rebus, quas statuet, quas decernet, quas aget, opinionibus vestris, dubio procul, optimis suis actibus sic respondebit, sic satisfaciet, sic feruet, vt vniuersus populus sit factum vestrum, nõ modò comprobaturus, sed summis laudibus ad cælum la-
- IV. turus. Ista vobis polliceor, & quantum in me est omnes etiam casus futuros, omne periculum simul præsto.

RESIGNATIO ET ABDICATIO IMPERII.

Ex Dionis libro LIII. Rom. Hist.

ORATIO AVGVSTI CAESARIS ad Senatũ Roman.

RESOLVTIO.

Cum ob multa præclare atq; vtiliter Romana instituta in Reipub. S. P. Q. R. gratis acceptusq; Augustus esset: in oculis oraq; omnium vereretur: quòd magis honos suus amplificaretur, vnus Romana imperium, volentibus ciuibus stabiliretur: vnoquoq; Senatorum hanc ad rem apuissimo comparato, in Senatu Rom. illo sese abiturum atq; abdicaturum proposuit. Intuiti ac consilij sui rationes hæc esse ausu: quòd. 1. Nunquam potentiam vllam quæsierit: sed partim cædis paternæ vltionem, partim Reipub. quietem, tranquillitatẽ, ocium spectarit. 2. Pace & concordia iam recuperata Reipub. ope amplius sua Reipub. non indigeat. 3. Nihil fastuosum, sublime, elatius alijs, aut amari, aut admiserit. 4. Iustum, vt sua ipse Senatus administraret: commendatam Reipub. habeat. 5. Vtile maximè, vt liber ipse publicis à curis ac negotijs, ab insidijs, odio, inuidia immantis, quòd reliquum est vitæ transigat. 6. Gloriosum & horroscum cumprimis, vltro imperium deponere: regiam repudiare potestatem à populo concessam. 7. Hac ex re longè maior honor & laus, quàm alijs è rebus gestis pareretur: potissimum summa in potentia atq; abundantia omnium. 8. Non sibi modò vitæ priuata profutura, sed etiam Reipubl. commodatura, quæ reuoluit atque melius à multis quàm vno aliquo gubernetur. 9. Acquum, vt ei qui domi ac foris diu Reipub. inserviuisset, quiete concessa,

cessa gratia referatur. 10. Nullius ipse, etiam privatus tum & in-
 iurias meruit, conscientia bona fretus. Et his quidem decem argu-
 mentis Augustus probat: non temerè imperium sese deponere, ac pri-
 vatum vivere constitit esse. Verum ne vel in excessu senatus delinquat,
 vel in defectu peccet: magnitudine ac difficultate Reipubl. gerendæ
 fractus terreatur, vel facilitatis cuiusdam opinione atq; persensione
 remissus ac negligens fiat: idem etiam præcepta saluberrima guber-
 nandæ & administrandæ Reipub. tradit. 1. De legibus retinendis ac
 defendendis, non mutandis: harum executione. 2. Provinciis & of-
 ficiis, non quibusvis, sed optimis atq; prudentissimis mandandis:
 3. Honoribus ac premiis, ut & penis. 4. A publicis abstinentia:
 5. Diligentia atq; cura privatis in rebus asserendis & custodiendis:
 6. Sociorum vivandis in iuris. 7. Armorum usui ac abusu. 8. Multi-
 tudinis resistitio sinistis hominum suspitionibus Augustus occur-
 rit: in re nova atq; insolenti sibi fidem conciliat: ne periculi metu co-
 ætus id scedere ab imperio videatur, potestatem suam cum in retinen-
 do, tum defendendo illo indicat: maluisse sese abstinere à bellis & ne-
 gociis offendit: quæ sibi facta, facta ascribit: sua in Reipub. sed mo-
 deste, beneficia atq; præmerita recenset: etiã summis in periculis im-
 pedimentis varijs commendat virtutes: regiam sese & appellatione, &
 potestatem auerari proficitur. **Morus**, qui hic nominatur, sum: amor
 significatione excitatus studij & animi in Reipubl. promptitudinis:
Mertus iniectione denunciatione malorum, quæ secutura, si negligens ac
 remissus in gubernando senatus fuerit: & contra Spes accensa polli-
 citatione commodorum, quæ expectanda, si locum præcepta atq; ad-
 monitiones sibi inuenerint. Collocatio ac tractatio horum. **Exordio**, i. cõ-
 stat opus suum, in quo nova & insolenti in re fidem sibi Augustus
 conciliat: quæ suspectum reddere institutum poterant, remouet ac di-
 luit. 2. Propositione vtriusque, in qua Senatus sese imperium tradi-
 turum: victurum privatim Augustus pollicetur. 3. Confirmatione:
 in qua iustitiae abdicationis imperij rationes afferuntur: simul et-
 tiam præcepta traduntur, quæ ad Reipub. gubernandam esse neces-
 saria videntur. 4. Peroratione, quæ cohortationis præcisione, & me-
 tus atq; spei motibus contrarijs absoluitur. Loci hie communes occur-
 runt, de belli causis honestis ac iustis: cautione atq; moderatione pru-
 denti adhibenda, in honoribus & dignitatibus: difficultate deponen-
 di imperij: private vitæ commolitate ac incunditate: gratitudine ipsius
 referenda: qui diu Reipubl. vtiliterq; inseruerunt: offensione mil-
 itum publicis in officiis: immortalitate vitæ, morteq; honesta pa-
 randa: vitanda mutatione, cum in alijs; tum legibus: prouincijs ad-
 muneribus optimis & prudentissimis quibusq; mandandis. **Præsus**
 quando magistratu atq; imperio nos abdicare: huius perere dimissio-
 nem constituitur:

- I. **S**atis compertum, Patres, habeo fore, ut nonnullis vestrum incredibile propositum meum videatur. Quæ enim nemo facere ipse velit, ea, si alium se facturum dicere audiat, nequaquam fidem habet. Quò accedit, quod cum superioribus omnes inuideant, ijs de se ipsis loquentibus eò promptius diffidant. Iam ne hoc quidè me fallit, hos qui ea dicant quibus fides habenda non videatur, nò modò nò persuadere auditoribus, sed scurras etiam iudicari. Verum enimvero si quid ego huiusmodi polliceri instituissem, quod nò confestim essem representaturus, profectò haud facile animum induxissem id proferre, ne malam pro bona gratiam inirem. Nunc cum verba mea statim, hæcque ipsa die sum re confirmaturus, equidem confido me nò tantum in nullam mendaciam infamiam incursum, verum omnes homines honesto nomine superaturum. Proinde posse me perpetuè in vos obtinere imperium, ipsi cernitis. Nam & aduersarij mei omnes aut supplicio coerciti suat, aut misericordia affecti, ad sanitatè redierunt: & auxiliarij mei beneficiorum talione mei sunt iuris facti, societateque rerum muniti, ita ut nemo ad res confurgere iam nouas possit. Quod si quis tamè ausus fuerit, contra auxilia mihi vel maxima in promptu sunt: cum & exercitus habeam validos, & benevolentiam roborque eorum & pecunias, & socios, ac, quod præcipuum est, cum vos populusque eo in me sitis animo, ut præesse me vobis omnino velitis. Neque verò diutius vos verbis suspensos meis tenebo: neque est quod dicat quisquã omnia, quæ ante hoc tempus egi, esse à
- II. me propter summum mihi imperium parandum facta. Iam enim id imperium omne depono, restituo vobis omnia protinus, arma, leges, prouincias: neque ea tantum, quæ mihi commissis, sed hæc etiam omnia, quæ ego deinde parauit: ut iam ex re ipsa perspiciatis, me ab initio nequaquam potentiam aliquam animo propositam habuisse: sed hoc verè cupiisse ut patris mei miserè interfecti eadem vlciscerer, vibemque magnis & continentibus malis liberarè. Vtinam quidè nunquam mihi hæc res suscipiendè fuissent: vtinam, inquam, mea opera nunquam ad hæc negotia indignisset ciuitas: sed quomodo olim maiores nostri in pace & concordia ætatem transegerunt, ita nobis quoque licuisset. At, quoniam factum aliquod, ut videretur, eò rem deduxerat, ut me quoque, quamuis paruo tum natu, opus vobis esset vtilisque: quamdiu res meum auxilium desiderauit, omnia studio summo, etiam supra quam anni mei ferret, feci, omnia felicitus, quam pro viribus adeo meis gessit, neque me vlla res à subsidio vobis in periculo versantibus ferendo auertit: nò labor, nò terror, non inimicorum minæ,

non amicorum preces, non multitudo seditiosorum, nō furor aduersariorum: quin propter vos me in omne discrimen profusus darem, eaq; & agerem, & sustinerem quæ nota sunt, & ynde nihil mihi, quam liberatio patriæ, vobis autē salus & quies parua est. Quādo igitur fortuna, vt par fuit, pacem sinceram ac concordiam tranquillā vobis mea opera restituit, recipite iam nunc libertatē, & pristinā Reipublicæ formam: accipite arma, gentesq; vobis subditas, & vestro more Rempublicā gerite. Neq; verò mirū vobis videri potest, quòd ita sentio, si bonitatē meam in cæteris omnibus rebus, clementiamq; & tranquillitatis studiū consideretis: ac reputetis, nihil me vnquam fastuosum, aut cæteris sublimius, quamquam multa vobis mihi huiusmodi decernētib; accepisse. Neq; stultitiæ me damnabit, quòd imperiū in vos, ac principatū tot terrarū vltro asperner. Nam si iustitiā quisquā respiciat, ego sanē iustissimū esse censeo, vos vestras res ipsos administrate: sin vtilitatē, mihi vtilissimū esse iudico, ne negotijs distinear, neue inuidiæ & insidijs sim obnoxius: vobis autē, vt in libertate placidē ac amicē Rempublicā teneatis: sin gloriā, (propter quā multi bella sæpē & pericula susceperūt) nonne summæ mihi sit gloriæ, a tanto me imperio abstinuisse, ac sponte mea ex tanto principatus fastigio ad priuatā vitā descendisse? Etenim, si quis vestrum est, qui alio quodā homine nullo tantum continentia esse, aut verē cum hæc de se dicere posse putat, is tamē mihi hæc tribuere debet. Nam, cū multa possim, & magna mea patriæque mei in vos beneficia referre, ppter quæ meritò nos plus cæteris, & amare, & honorare debeatis: nullū tamen aliud est, quod potius prædicē aut quo magis gloriē, quā quod regiā potestate & is a vobis datam, & ego eam habens depono. Cum quo beneficio quis tandem cōparare velit Galliā subactā, aut Mysiā captā, Aegyptum domitā, aut Pannoniā in seruitutem redactam: Quis Pharnacē, Iubam, Phraatem, expeditionē Britannicam, Rhēni transitum? Hæc quidem tot tantaq;, quot quantaq; patres nostri omni superiore tempore non præstiterunt? Verū neq; horū vllum præsentī factō est conferendum, neq; hæc etiā, quòd bella ciuilia maxima ac multiplicia, eademq; cōtinua, & confecimus prosperē, & victoriā summa humanitate tēperauimus omnibus aduersarijs, tanquā hostibus superatis omnibus subiectis, tanquā amicis, conseruatis: ita vt si in fatis ita sit, rursum nostram urbem laborare, optandū sit, eo iterum modo eam seditionibus agitari. Id verò humano amplius est ingenio, nos, cum in nostra vos essetis potestate, cum nos tantum virtute ac fortuna

floreremus, vt volentibus nolentibus vobis imperare possemus, tum nos neque animis elatos fuisse, neq; ad regnum aspirasse, sed patre meum, id à vobis oblatum, respuisse, me id acceptum reddidisse. Neq; hoc à me temere iactatur: (nā si quid mihi his verbis quæri putassem, nunquā omnino ea protulissē) sed vt intelligatis cum multis nos in Rempub. meritis, multis nostris ornamentis gloriari possumus; hoc nos maxime exultare, quod vltro ab his abstinuerimus, quæ alijs per vim etiā sibi quarunt. Quis enim me (ne defunctū patre denuō cōmemorē) animi magnitudine diuinitateque præstet? Ego enim, proh Deum fidē, eam habēa tot tātosq; milites ciues & socios, qui me amant, cum ferē toti mori mediterrāno imperem, in omnibus cōtinentibus terris vrbes & populos possideam: cū nemo, vel exterus bellum, vel ciuis seditionem moueat: cum vos oēs in pace, concordia, & felici statu agatis, quodq; maximū est, sponte vestra mihi pacatis, tamen vltro, nemine iubente, tanto imperio tantisq; diuitiis abeo. Quod si Horatius, Mutius, Curtius, Regulus ac Decij pericula ac mortem sustinere voluerunt, vt magnifaci atq; præclari alicuius nomen sibi pararent, cur nō ego id potius egissē, quo consequi possum, vt viuus ēt istos, ac mortales oēs, gloria excellam? Nolite enim ita existimare, præcos illos Romanos virtutis ac fame studiosos fuisse, nunc oēm animū virilem ex ciuitate euāuisse. Neq; suspicari quisquā debet, me, vobis præteritis, summā Reipub. malis quibusdā hominibus, aut turbę (vnde nō modo boni nihil, sed extrēma mala nunquā non proueniūt) tradere instituisse: quin imō nobis virtute & sapientia præstantissimis Rempub. ego cōmitro. Illud enim nequaquam futurus fui, etiam si vel millies mihi moriendum, vel omnino regnandū fuisset: hoc verō in meam & ciuitatis vtilitatē facio. Ipse enim laboribus, & ærūnis confectus sum: neq; iam, vel corpore vel animo perdurare possum. Deinde præuideo odia & inuidiā, quæ multi cōtra optimos ēt viros suscipiūt, insidiasq; ex iis nascentes: id eo, quæ priuatim potius cū gloria viuere, quā regnū gerere cū periculo statui. Res autem publica rectius cōmuni consilio & à multis, nō vno aliquo, gubernabitur. Quapropter summis precibus à vobis omnibus contendo: vt meū hoc, propositum studiosi approbetis, ac vobiscum reputātes, quæ & bello & pace à me pro vestra salute acta sint: pro istis omnibus eam mihi gratiam referentes, reliquam ætatis partē me per quietem traducere sinatis: intelligatisq; me scire non tantū imperare, sed etiam imperiis aliorum obtēperare, omniaq; quæ alijs mandauī, pati vt mihi vicissim in iungantur. Equidem spero me tutō victurum, ac neq; verbo, neq; re a quo-

quam læsum iritantum me mea conscientia vestræ iubet tri-
 buere benevolentia. Quod si quid mihi, quemadmodum
 multis euenit, secus accidat, (neque enim possibile est vt v-
 nus homo, præsertim qui tot bella ciuilia externaq; totque
 magnarum rerum administrationem obierit, omnibus pla-
 ceat) paratior sum omninò etiam ante definitum mihi à fa-
 to tempus mori priuatus, quàm rex perpetuò viuere. Id e-
 enim ipsum laudi mihi cedit, quòd tatum abfuerim à quo-
 quam occidendo, regni mihi parandi causa, vt mortem a-
 deò operierim, ne rex essem. Qui verò me interficiet, is uti-
 que à Diis & vobis suum inueniet supplicium: quemadmo-
 dum patri quoque meo contigit. Is enim inter deos relatus,
 consecutus, que est sempiternos honores, cum eius occiso-
 res digno suis factis interitu perierint. Immortalitatem qui-
 dem homo consequi nemo potest, verum tamen hæc ipsa,
 quodam modo vita honestaque morte nobis paratur. Qui-
 bus motus ego, cum alterum iam habeam, alterum sperem me
 adepturum, restituo vobis arma, prouincias, reditus, legesq;
 hoc tantum addēs, ne, vel magnitudine rerum, difficultateq;
 eas administrandi territi animo suis trepido: vel his contēp-
 tis, ac facilem esse earum rerum tractationem putantes, ne-
 gligentia vos detis. Quanquã non piget me de singulis ma-
 ioribus rebus in summa vobis consiliũ quod sequamini da-
 re. Primum igitur leges firmiter retinete, neq; quicquam in
 his mutare. Nam que eadem semper manēt, etsi sint non ni-
 hil vitiosa, vtiliora tamen sunt his que subinde, etiamsi in
 melius innouantur. Deinde que legibus præcipiuntur, ea
 vos exequi: que prohibēt, ab his cauere iubeo: nec verbo id
 tantum, sed factò: & non publicè modò, sed priuatim vnum
 quenq; in eo esse, ne pœnam, sed præmia consequatur. Præ-
 rerea prouincias & pacatas & in quibus bella sunt, optimis
 ac prudentissimis mandate: non inuidentes hic cuiquam:
 neq; certorum hominum commoda, sed vrbis incolumita-
 tem & felicitatē spectantes. Porrò hos honoribus diuerso
 modo in Republica versantes, pœnis afficite: res priuatas ci-
 uitati tanquã publicas exhibere: à publicis tanquã alienis ab-
 stinere: res vestras diligenter asseruate: aliorum nequaquã
 desiderate: socios neq; iniuriis afficite: neq; expilate: ho-
 stes neq; iniuste lædite, neq; timete: arma semper in manib⁹
 habete: verum iis neq; cōtra vos mutuò, neq; cōtra pacatos
 vtemini: militibus alimenta que satis sint, præbete, ne per
 egestatem alienas res appetant: ita verò eos cōtinetate in dis-
 ciplina, ne quid mali ex ferocia eorũ nascatur. Sed quid attul-
 net multis me verbis omnia, que agenda sint vobis, exequi;

III.

V.

cum ex dictis reliqua facile intelligatis? Verum hoc addendum est, si qua dixi ratione Rempublicam geretis, felices eritis, gratiasq; mihi ageretis, qui vos male seditionibus fluctuantes accipiens, ad huc statim perduxit: si verò committetis, ut horum, quæ consului, quicquam non agatur, me quidem ut facti poeniteat, efficietis: vos ipsos autem rursus in bella multa, ac ingentia pericula conicietis.

ADHORTATIO AD IMPERIVM IVSTE AC LAVDABILITER CAPESSENDUM.

Ex Pauli Diaconi Iustino II.

ORATIO IVSTINI IMP. AD Tiberium.

RESOLVTIO.

Cum morti vicinus Iustinus Imp. & iam iam ex hominibus sibi abeundum esse animaduerneret, convocatis ad sese. Eutychio Pontifice & Senatu una cum sacerdotibus ac civibus, Tiberium Imperatorem appellavit, hortatusque est ad ea, quæ principem bonum ac laudatum decet. Cuiusmodi sunt: pietas in DEVM: honor in matrem: auersatio sanguinis & crudelitatis: fuga superbia: in fine amor: fauor ac patrocinium civium & militum: prodigalitatæ declinatio: defensio honorum ac facultatum subditorum: liberalitas. Rationes afferuntur istæ. Quod 1. Imperij & beneficij huius in Tiberium DEVS, non ipse author. 2. Condicio eius infirma. 3. Exemplum in se habeat culpæ fugiendæ. 4. Causa peccandi superbia. 5. Simi filij ac serui sui quos videat, ideoque non aut negligendi, aut iniuria afficiendi. 6. decorum seruatum in oratione moribundi ad successorem, & motus, metus, qui excitatur indicatione eorum, quæ reformanda, nisi pie ac moderatè imperium Tiberius capefferat. Collocatio & tractatio propositione constat: deinde responsi adhortatione ad ea, quæ ad imperij gubernandum atq; administrandum necessaria. Loci obseruandi, de vitanda superbia in fortunæ subita mutatione: agnoscendis & colendis felicitatis authoribus: sanguinolentia fugienda: amore ac defensione subditorum. Vnus cum præceptis salutaribus successore instructore: adhortari ad pietatem, iustitiam, moderatorem in regno & imperio capeffendo volumus.

- I. **E**CCE DEVS, qui benefecit tibi, hunc habitum dedit tibi non ego. Honora illum: ut tu quoq; honoreris ab illo.
 II. Honora matrem tuam, quæ aliquando domina tua fuit. Noli, quod priuum seruus eius fueris, nunc autem filius. Ne grati,

gratuleris in sanguinibus: ne communices homicidis: nec malum pro malo reddas: ne in malo inimicitia similis tibi efficiaris. Ego enim, vt homo, culpauī. Etenim culpabilis factus sum, & recepi secundum peccata mea: sed causam habeo cū his, qui hoc mihi fecerūt, ante tribunal CHRISTI. Non eleuet te habitus, quemadmodum in e. Sic attende de omnibus, sicut tibi. Scito quis fueris, & quis modo existas. Ne superbias, & non peccabis. Nosti quis fuerim, & quis factus sum, exiterim & existā. Omnes isti filij tui sunt & serui. Scis quod pro visceribus meis honorauerim te. Hos tu cum videas omnes, quae Reipub. sunt, vides. Intende militij tuo: nec milites suscipies ad prandia: ne dicant tibi quidam, quia decessor tuus conuersatus est: haec enim dico, a quibus passus sum. Qui habent substantias fruuntur eis: his verò, qui non habuerunt, dona.

ADHORTATIO AD STVDIVM PIETATIS AC RELIGIONIS.

E. Suida excerpta Caesarum Viris.

ORATIO THEODOSII AD VALENTINIANUM Iuniorem.

RESOLVTIO.

Cum per matrem Iustinam à fide abductus reuera Valentinianus Imp. & imperio electus ad Theodosiū venisset, eum in fide reuera institueret, cohortari ad pietatem & religionem cepit his rationibus: quod 1. non armis, sed causis iustis imperatoria steterat acies. 2. Victoriae in ignes etiam quiescente exercitu reportarint religiosi Imperatores: Constantinus magnus, Valentinianus pater: contra impij ac hostes vere fidei dederint pallas: Licinius, Valens & alij. 3. Incredulitas sola Valentinianum perdiderit, dederit Maximo vincendi facultatem. 4. Nullius nisi CHRISTI in pugna inuocari nomen & auxilium possit. Ad conciliandum & idem facit plurimum pietatis ac religionis vere amor & studium. quibus motus contrarij hic sunt, spes & metus, qui excitantur, cū ostenditur, quot & quae ex pietate comoda, mala ex impietate prouenerint. Tractato & collocato cōstat: propositioe cohortatoria: deinde huius argumētis, modo indicatis. Loci sunt: de victoriarum vt contra cladium quoque in bello causis veris: Pietate scilicet & impietate: poena incredulitatis: precibus ad CHRISTUM in pugnis atque prelijs cōuertere. Usus erit, cum eos maxime, qui imperij clauam tenent, ad huius sedent gubernacula hortari volumus, vt ante omnia pietatem, religionem, verumque DEI veri cultum sibi commendatum habeant.

- I. **N**OVI Valentiniane, religiosissimos imperatores, qui-
 II. **N**esciente exercitu victoriam obrinuisse, & hostes sub-
 actos tributarios esse factos periculo antegresso. Sic & Con-
 stantinus Magnus eiectus Licinium tyrannum naufragio
 trucidavit. Sic etiam Valentinianus pater tuus feliciter im-
 perium, & ab hostibus illæsum gubernavit. **D**E O enim de-
 fendente, innumerabilibus præliis victor, multis & diuer-
 diuellens, inquinavit Ecclesiam, homo profanus, cæde san-
 ctorum & sacerdotum relegatione, diuinaque providen-
 tia à Gothis oppugnatus, conflagrauit. Recte **C**HRIStVM
 colitis, qui non immeritò te eiecit: incredulitas tua Maximo
 facultatem dedit. Si **C**HRIStVM non videmus, quem inuo-
 cabimus pugnaturi?

**ADHORTATIO SVBDITO-
 RVM AD OBEDIENTIAM**
 Magistratui suo præstandam.

Ex Iosephi Lib. II. de Bello Iudaico.

**ORATIO AGRIPPÆ AD
 Iudæos.**

RESOLVTIO.

CVM Hierosolymâ Agrippa rex venisset, deq; Floro querelas mu-
 ctas ac varias Iudæici populi cognouisset: intellexisset quoq; con-
 tra hunc Romam ad Neronem illum legatos mittere constituisse: or-
 dinari quidem legatos, qui Florum accusarēt, inuidiosum est Agrip-
 pa arbitratus: at neq; Iudæos despiciere in bello commotos expedire sibi
 vidit. Quamobrem aduocata in Xystum concione, ad obediendum Ro-
 manis est Iudæos hortatus his argumentis: quòd 1. Nulla causa iusta
 resistendi Magistratui & arma seditiosè sumendi. 2. Subditorum
 officium Magistratus suos colere: non urgere exasperare. 3. Con-
 tumelijs nihil illi proficiant: plurimum patientia obtineant. 4. Quæ
 fiunt gerunturque à præsidibus, Caesaris ac Rom. minime voluntate
 insuque fiant: neque videre, vel audire hi cupida possint. 5. Facile me-
 dicina hic reperiri queat: cum non vnus idemque semper Iudæam ob-
 tineat: subinde alius, huic qui præsit, mittatur: bellum interim se-
 mel motum non ita facile, aut componatur, aut sustineatur. 6. Li-
 bertas, quæ prætenditur, contumacia iam rectius, quam libertas no-
 minetur, vapore serò nimis ac tum demum defensa, cum admittit
 dudum seruatus fuit. 7. Romanorum potentia maior, quam vt Iudæi
 huic resistere valeant: id quod exemplis demonstratur. Atheniensium, La-
 cedæmoniorum, Macedonum & plurimorum aliorum, diuersis in orbis

terrarum partibus, qui Romanis pareant, ac sine armis tributa pendant. 8. Iudeorum contra magna infirmitas atq; imbecillitas viriis; rei nummaria hi difficultate premantur: destituantur sociis, quod omnes, qui in orbe habitabili, Romani sint. 9. Etiam praestò Romanis diuinum sit auxilium: non hoc Iudeis videm sperandum: cum cultum D E O debitum vltro violent. Conciliationi animorum inseruit, quod infirmitate orationis causas Agrippa indicat. Motus, Motus h. c. dominatur: excitatur verò, cum Romanorum potentia exaggeratur: infirmitas ostenditur Iudeorum: mala atq; pericula indicantur, quae metuenda Iudeis, si rebelles exiterint, & magistratui suo legitimo repugnarint. Excitatur & commiseratio liberorum, coniugum, orbis, aliorum ob oculos miseria ac calamitate constituta. Collocatio & tractatio absoluitur: Exordio, attentioni & docilitati accommodato: Confirmatione, quae argumenta ad obediendum praestandam, utq; ipsius cohortatoria continet: Conclusionem, quae vobis motu metus ac misericordia, & obsecratione graui constat. Loci notandi, de temeritate vitanda in irritandis magistratibus, horum iurgis fugiendis, patientia etiam in improbitate ac tyrannide ferenda: iniustitia atq; in tempestantia libertatis defensione: cultu diuino violato: patriis institutis mutandis ac soluendis: mature auertendis atq; praecauendis malis ac periculis. vsus, cum contumaces ac rebelles subditos ad debitam Magistratui suo obedientiam praestandam hortari: potens, ut describere atq; exaggerare volumus eorum, qui inobedientia atque contumacia subditorum offendi posse videntur.

SI quidem viderem vos omnes ad pugnandum cum Romanis esse incitatos, neq; populi puriore sincerissimamq; partem pacem velle seruare; neq; processissem ad vos, neq; consulere confisus essem. Superuacua quippe de vtilibus oratio est, quando omnium auditorum conspirat ad deteriora consensus. Quoniam verò aliquos quidem aetas maiorum belli nescios facit; quosdam verò inconsiderata spes libertatis: nonnullos verò auaritia succendit, & in confusione rerum capiendum de inferioribus lucrum: quemadmodum ipsi ab hoc errore corrigantur, & non per paucorum improba consilia etiam boni dispereant, existimaui oportere, ut omnibus vobis in vnum coactis ea exponerem, quae arbitror expedire. Obstrepant autem nemo, si non ea audierit, quae ipsius fert libido. His si quidem qui sunt ad defectiorem irrevocabiliter incitati, licebit etiam post meos monitus manere in pristina voluntate. Mea autem etiam ad illos, qui audire cupiunt intercipientur oratio, nisi ab omnibus vobis silentium praebatur. Noui quidem quod multi & iniuria procurantium prouincias & praeconia libertatis quasi tragicè

tragicè persequantur. Ego autem priusquam discutiam qui sitis, & contra quos bellum suscipere tenetis, primum separabo causas, quas connexas putatis. Si enim violatores vestros cupitis vlcisci, cur libertatem magna laude attollitis? Si verò istud ipsum seruire intolerabile ducitis, superflua est aduersum rectores querela: illis siquidem vel moderatissimè agentibus, nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem sigillatim, & videte, quàm exigua sit materia bellorū. Et primum quidem ipsa rectorum cōsideranda sunt crimina. Colere siquidem officiis, non exasperare oportet iurgis potestatem. Cum verò modicorum peccatorum exprobrationes maximas facitis, aduersum vos profectò eos quibus infertis, contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculò, & cum quadam verecundia nocebāt, palam vos confidenterq; populantur. Nihil autem ita plagas cōrret, vt patientia, & violatorum quies violantibus iniicit pudorem. Fac autem eos, qui à Romanis in prouinciis mittuntur, esse grauius molestos: non tamē etiam Romani omnes violant vos, neq; ipse Cæsar, aduersum quem pugnare vultis. Neq; enim ex præcepto illorum improbus ad vos quisquam venit: neq; possunt illi, quæ in oriente geruntur, positi in Occidente cōspicere: sed neq; facile ea quæ hic sunt, illic audiuntur. Est autem importunissimum, & propter exiguas causas, tantis, & ea de quibus querimur nescientibus, velle conflare. Et quidem nostrorum criminum citò erit futura correctio. Neq; enim vnus atq; idem prouinciæ semper curam tenebit, & successores eius credibile est modestiores futuros. Motum autem semel bellum, neq; deponere facile est absq; magnis calamitatibus, neq; sustinere. Libertatis verò, bona sitientibus prouidendum atq; certandū est: vt principio non ea careant. Molesta enim est nouitas seruitutis: quam ne vtique subeas, iustum suscipi cerramen videtur. Qui verò semel subiectus est, & deinceps deficit, contumax magis seruus, quàm amator libertatis ostenditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne susciperentur Romani, cum in prouinciam Pompeius intraret. Maiores verò nostri eorumq; reges, pecunia, corporibus, animis multo vobis meliores, exiguæ parti potentiae Romanae obsistere nequieverunt. Vos autem qui hæreditariam obedientiam suscepistis, rebus autem omnibus illis qui primis paruere longè inferiores estis, cōtra omne Romanū regnum obsistere posse arbitramini? Et Athenienses quidem, qui ob Græcorum libertatem patriam suam quondam ignibus tradere, qui superbissimum illum Xerxem per terram nauigantē, per mare

verò

Verò ambulantiem, & cuius elassẽ non caperet amplitudo pelagi, latiorẽ autẽ Europa duceret exercitum: hunc inquam cum vna naue fugientẽ gloriosissimẽ persecuti sunt: circa paruam autẽ Salaminam, qui tantas opes Asiæ confregere, nunc tamen seruiunt Romanis, & illam regiã Græciã ciuitatem administrant, Italiã iussiones, Lacedæmonij quoq; post Thermopylas, & Plateas, & Agefilaum Asiã perserutatum, eosdem dominos venerantur. Macedones verò, qui adhuc penẽ imaginantur Philippum videre cum Alexandro, promittentem sibi orbis imperium: ferunt tamen rerum mutationem, & adorant eos, ad quos fortuna migravit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatem fiducia subnixæ, & multò maiores, cesserunt tamẽ & obediunt. Vos autem soli seruire dedignamini his, quibus videtis vniuersa esse subiecta. Quibus exercitibus, quibus confiditis armis? Vbi est classis vestra, quæ peruagetur Romanorum maria? Vbi autem qui expensis possint sufficere thesauri? Contra Aegyptios fortè aut Arabas existimatis vos bellum mouere. Non circumspicitis Romanorum imperium? Non metimini vestram imbecillitatem? Nonne scitis vestram ciuitatẽ a conterminis gentibus frequenter esse superatam? Illorum autem virtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæsierunt. Neq; enim sufficit eis ad Orientem quidem totus Euphrates, ad Septentrionẽ Ister, neq; in meridie solitudine tenus perserutata Lybia, neque in Occidente Gades: sed vltra Oceanum alium quæsierunt orbem, & vsquẽ ad Britannias inaccessas prius, arma & exercitum transtulerunt. Quid ergo? Vosne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudẽtiores Græcis? Postremò plures istis omnibus in toto orbe degentibus? Quæ vos fiducia aduersum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, seruire molestissimum est? At quanto magis id Græcis, qui vniuersis sub Sole habitantibus videbantur præstare nobilitate: & tam latam quondam prouinciã possidentes, nunc bis ternis fascibus Romanorum obediunt. Totidem autem etiã Macedones obsequuntur, qui certè multò vobis, iustius deberent libertatem rueri. Quid autem quingentæ Asiæ ciuitates? nunquid non absque vilo præsidio, vni tantummodo rectori parent, & fascibus consulis obsequuntur? Quid autem pergam enumerare Heniochos & Colchos, & Taurorũ gentem. Bosphoranos quoq; & habitantes circa Ponti litora nationes, Mæoticasq; gentes, apud quas nimirum olim neq; domesticus aliquis dominus noscebatur: nunc verò militum subiiciuntur tantum tribus milibus, & quadraginta naues

haues longæ, inauigabile prius mare in pace custodiunt:
 Quanta autē Bithynia, & Capadocia, & Pamphyliorū gens,
 Lydi quoq; & Cilices pro libertate dicere valerent? tamen
 nunc sine armis tributa pendunt. Quid autem Thraces?
 quinq; quidem diebus in latum, septem autem in longum
 commeabilem prouinciam possidentes, asperioresq; multo
 quam vestrā est, ac multis partibus fortiores, altissimiq;
 gelu cos qui irruerint retardantem, duobus milibus Roma-
 norū in præsidio manentibus obsequuntur. Post hos Illy-
 rici vsq; ad Dalmatiam, & Istro tenus incolētes, duabus tan-
 tū legionibus obediūt: cum quibus & ipsi imperus com-
 pescunt Dacorum. Ipsi quoq; Dalmatæ, qui tam multa pro
 libertate conati, sæpiusq; capti, rursū cum maioribus opi-
 bus rebellant, nunc sub vna Romanorum legione agunt
 quietem. Veruntamen si aliquos magna causa ad defectio-
 nem incitare deberent, Gallos potissimum oporteret assur-
 gere, quos videlicet tantis munimentis natura cinxisset: ab
 orientali plaga Alpium montibus, à Septentrionali Rheno
 flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab Occidente vero
 Oceano: sed tali munitione gaudentes, trecentis & quindecim
 gentibus numerosi, fontes autem (ita vt dixerim) felici-
 tatis domesticę habentes, omnibusq; bonis totum penē or-
 bem irrigantes, ferunt nihilominus vestigales esse Roma-
 norum, ac felicitatem suam in eorum felicitate reponere:
 Idq; sanē ipsum, non per animorum molliciem, nec propter
 ignobilitatem parentum (quippe qui per octoginta annos
 pro libertate pugnaverunt) sed Romanorum admirati sunt
 horrueruntq; cum virtute fortunam: qua illi plura sæpe ob-
 tinuēre quā bellis: deniq; sub mille & ducentis militibus
 feruiant, quibus penē plures habuerunt ciuitates. Neq; His-
 panis nascens in agris aurum: pro libertate bella gerenti-
 bus profuit, neq; tanto terrarū marisq; spatio à Roma di-
 remptæ gentes, Lusitani scilicet & pugnares Cantabri: nec
 vicinus Oceanus, etiam accolis suis fragore terribilis: sed
 vltra columnas Herculis prolatis armis, & per ipsas nubes
 Pyrenæorum montiū eluctati vertices, ditioni suę hos quoq;
 subdiderunt Romani: atq; ita bellicosas gentibus, tantoque
 (vt dixi) spatio direptis, legio in præsidio vna satis est. Quis
 vestrum non audiuit multitudinem Germanorum, virtutem
 quoq; & magnitudines corporum (vt arbitrator) sæpe vidistis:
 siquidem vbiq; Romani earum gentium captiuos habent.
 Sed illi ita ingentem spatii regionem incolentes, spiritus
 autem maiores corporibus gerentes, & animam quidem
 contentricem mortis: indignationes autem vehementio-

res ferit, nunc Rhenum limitem habent, & octo Romanorum legionibus domantur: & seruiunt quidē qui capti sunt: reliqua autem eorum gens vniuersa salutenr in fuga, non in armis reponit. Considerate autem etiam Britannorum muros, qui Hierosolymæ confiditis muris. Illos siquidem circumdatos Oceano, & penē non minorem quā noster orbis est habitantes, Romani nauigantes redegerunt in ditio-nem suam: quatuorq; legiones tantæ magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam Parthi, bellicosissimum genus, tantis prius populis imperantes, & tam magnis opibus circumdati, obfides tamen mittunt Romanis, estq; cernere, sub specie pacis seruientem in Italia præcipuam Orientis nobilitatem. Vniuersis penē qui sub Sole incolunt, Romanorum arma venerātibus, vos soli bellum geretis? Neq; Carthaginiensium considerabitis finem qui magnum illum Annibalem iactantes, & ex nobili Phœnicum stirpe venientes, tamen sub Scipionis dextera corruerunt? Sed neq; Cyrenæi Lacedæmone oriundi, neque Marmaridarum genus vsq; ad inaquosas solitudines protentum, neque terribiles etiam audientibus Syrtes, Nasamones quoque & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarum virtutes impediere Romanas. Sed tertiam partem orbis terrarum, cuius ne numerare quidem nationes facile est, quæ scilicet sub Atlantico mari & columnis Herculis vsq; ad rubrum mare infinitos numero & locis Aethiopas continet, totam tamen cepērunt armis: & præter fruges annuas quibus Romanam multitudinem octo mēribus pascunt, alia quoq; vectigalia pendunt, expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant: nihil de his quæ iubentur, sicut vos, contumeliosum putātes: & quidem vna cum illis tantum legio commoratur. Sed quid opus est longē petitis exemplis potentiam explicare Romanā? cum ea possitis de vicina vobis Aegypto diligenter inspicere. Hæc enim, cum vsq; ad Aethiopas porrigatur, opulentamq; Arabiam, contigua quoq; sit Indiæ, quinquaginta & septingentas myriadas incolarum habens, præter Alexandrinorum plebem, tamen vectigalia, quorum magnitudinem de cēsu singulorum capitum æstimari licet, deuotissimē pensitans, Romanum non dedignatur imperium: & certē quā magnum stimulum defectionis habens, Alexandriam scilicet, multitudine & diuitiis abundantem, magnitudine quoque non imparē. Habet siquidem in longitudine stadia XXX. in latitudine verò non minus, quā decem, tributorum verò multò amplius per menses singulos infert, quā vos toto anno penditis.

ditis: & præter pecuniam, quatuor mensium Romanae plebi annonam ministrat. Munitur autem vndiq; aut incommeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, ecenosis paludibus, quorum tamen omnium nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ enim legiones ciuitati insidentes, profundam Aegyptum cum illa Macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? siquidem omnes, qui in orbe habitabili degunt, Romani sunt: nisi fortè quis vestrum spes suas ultra Euphratem porrigat, & Aethiabenorum regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum darent, Parthus tamè sineret. Est quidem ei cura tuendæ cum Romanis amicitia: & arbitrabitur fœdus esse temeratum, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igitur vt ad diuinum fugiatur auxilium. Verum & hoc apud Romanos est. Sine Deo quippe impossibile esset imperiũ

„ tale consistere. Considerate autem, quemadmodum hæc
 „ ipsa erga ipsam religionem immoderatio, etiam si cum longe
 „ inferioribus bellum geratis, tamen ad dispensandum sit
 „ vobis difficillima, atque eadem transgrediendo offendatis
 „ Deum, per quæ cum auxiliaturum putatis. Si enim seruetis
 „ sabbatorum consuetudinẽ, & ad nullum actum moueamini,
 „ sp̄ ille profecto capiemin. Sic quippe etiam maiores vestri
 „ experti sunt, hos maximè dies Pompeio ad bellũ destinante:
 „ in quibus scilicet hi, qui oppugnabantur, otia gerebant.
 „ Transgredientes autem in bello legem patriam, nescio propter
 „ quid in reliquum dimicetis. Vna siquidem nunc vobis
 „ intentio est: ne quid de patria institutione soluatur. Quem-
 „ admodum autem aduocabitis in adiutorium Deum, si cul-
 „ tum ei debitum sponte violetis? Assumunt autem singuli
 „ „ quiq; bellum, vel diuinæ virtuti, vel humanis opibus confi-
 „ dentes. Cum verò vtraq; hæc, quantum ad ipsam pertinet
 „ consequentiam, deseruntur, in manifestam vtiq; captiuitatẽ
 „ volentes pugnare prosiliunt. Quid autem prohibet propriis
 „ manibus filios vestros coniugesq; laniare, & hanc pulcher-
 „ rimam inflammare patriam? Erumpentes siquidem in fa-
 „ rorem, lucrabimini vel ignominiam superatorum. Bonum
 „ est, o amici, bonum est, dum adhuc stat nauis in portu, præ-
 „ cauete tempestatem futuram, & non eo tempore, quo in
 „ „ medias irrueris, procellas trepidare. His siquidem qui in im-
 „ „ prouisa mala inciderint, superest vt digni vel miseratione
 „ „ videantur. Qui verò se in apertum discrimen iniecerint,
 „ „ etiam

etiam exprobrationibus onerentur. Nisi fortè aliquis vestrum
 æstimet secundum pacta conflictum ire Romanos, aut post-
 quam vicerint, moderatè vobiscum acturos, & non in exem-
 plum aliarum gentium sacram hanc urbem inflammaturos;
 interfecturos autem vniuersum genus vestrum. Neq; enim
 qui superfueritis armis, vsquam locum fugæ habebitis, vni-
 uersis scilicet gentibus vel iam habentibus Romanos do-
 minos, vel habere metuentibus. Periculum autem non so-
 lum vos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatibus habitan-
 tes Iudæos. Neq; enim est in toto orbe populus, in quo non
 vestra portio sit: quos certè omnes vobis rebellantibus, cæ-
 de crudellissima diuersi quique conficient, & propter pau-
 corum virorum praua consilia, vniuersæ Urbes Iudaico san-
 guine redundabunt. Mahet autem venia eos qui talia patra-
 uerint, quòd sint nimirum vestro vitio coacti. Si verò eadem
 exequi superederint, considerate quàm impium sit, aduer-
 sum tam benignos arma mouisse. Sumeat autem vos misera-
 tio, & si non filiorum vestrorum atq; coniugum, saltem istius
 ciuitatis, quæ mater urbium vestræ regionis vocatur. Pareite
 mœnibus sacris, parcite venerabilibus adytis, templumque
 vobis & sancta sanctorum seruate. Neq; enim ulterius victo-
 res Romani his abstincent, quibus primò parentes nul-
 lam receperunt gratiam. Ego testor sancta vestra,
 sacrosq; angelos DEI, patriamq; communem, quòd nihil
 eorum consiliorum, quæ vobis viderim expediri, subtraxe-
 rim: vos autem decernentes quæ oportet, mecum in pace
 degetis. Si verò protuleritis iras, absque me periculis sub-
 demini.

**CONSULTATIO AC DELI-
 BERATIO DE LEGE VEL
 retinenda, vel abroganda.**

Ex Livij, lib. XXXIV.

**ORATIO M. CATONIS CONSULIS
 pro lege Oppia contra muliercularum
 luxuriam ac superbiam in ve-
 stitu & ornatu.**

RESOLVTIO.

Cum Punici belli tempore Q. Fabio & Sempronio Coss. Lex esset
 Romæ lata ab Oppio: ne qua mulier plus auri semuncia haberet:
 ne versicolore vestitu uteretur: ne veheretur vehiculo in vrbe: à græ
 admodum molestæq; istud superba mulierculæ tulerunt: & ad ean-
 dem abrogandam non privatim solum maritos suos, verum etiam pû-

blicè, incuria, in foro, in plateis alios sollicitarunt, & quidem videbantur iam expugnasse, tum maritos suos, tum reliquos. Quod intelligens M. Cato, aduocata concione, contra muliercularum superbiam & impudentiam orationem hanc habuit, & Oppiam legem non abrogandam, sed conseruandam atq; defendendam esse ostendit his argumentis. Quod primò abrogatio huius partim Consulibus, partim Tribunis plebis inopitandis sit maculam haud exiguam misitura: cum turpe sit, mulierculas aut à Tribunis plebis ad seditiones excitandas, aut has consules cogere, ut leges novas accipiant, vel tollant veteres. 2. Agendi modis parè honestus mulierculæ contra verendum ac pudorem in publicum procurrant: occident vias alienos maritos appellent: cupiunt cogere, ut Oppiam legem tollant. 3. Maiorum longè alia fuerit ratio: qui ne quidem privatam rem ullam gerere feminam voluerint sine auctore, & parentum, fratrum aut maritorum consensu. 4. Nequaquam consultum videatur, ut abrogata lege Oppia, muliercularum libertas, seu potius licentia confirmetur: cum à natura hæc impotentes, & indomita: rix pluribus legibus restricta contineri in officio queant: neq; tum iniquo animo Oppiam legem ferant, quam veram omnium libertatem desiderant: iugo excusso, non solum patres, verum etiam superiores maritis suis esse velint. 5. Lex Oppia semel lata & approbata à populo, ideoq; non temerè inq; muliercularum gratiam abroganda: quando quidem nulla lex fatis omnibus est commoda, illa probatur, quæ maiori parti & in summa prodest. 6. Huius antiquatio & abrogatio postuletur, non aliqua gratia ac iusta de causa, sed meram ob superbiam ac petulantiam muliercularum. 7. Legem ante latam non fuisse propterea, quòd maiorum tempore non esset luxuria, quæ talem aliquam requireret. 8. Oppia in lege par constituitur & a qualis omnium foeminarum conditio, ac propterea huius gratia, neq; pudor, neq; indignatio in his oriri debeat. 9. Certamina in luxu muliercularum & emulatione multa magnaq; in Republ. incommoda sequantur: pauperes, ut ditioribus esse pares possint, non ab his contemnantur, supra vires & facultates suas sese orient, parent omnia de suo, quæ parari possint: sine molestia maritis suis, ut nummos habeant: si exorare ne queant maritos suos, petant ab alijs, atq; ita ad adulteria aliq; flagitia veniant: non modum quisquam faciat sumptibus vxorum, si semel lex illa sublata fuerit, quæ earumdem sola coercere superbiam potest. 10. Semper deniq; maiori cum damno semel lata lex abrogetur, quam non feratur: quemadmodum tutius est, non accusari hominem improbum, quam accusatum semel absolui: & fera bestia è vinculis emissa magis nocere solent, quam quæ nunquam detenta in vinculis fuerunt. Atq; hæc decem argumenta sunt, quibus probare Cato conatur, legem Oppiam de muliercularum luxu, abrogandam minimè esse. Ad id, mores & conciliatorem peruenit: cum ostendit Cato, se de Republ. sollicitum esse studiosum

veteri disciplina, amanti bonitatis ac constanti. Deinde modeste non
 soluisse sese compellare in foro mulierculas petulantes ac superbas
 affirmat. Tum grauius & prudenter disputat, de principibus peiibus
 Keiumpub. luxu, superbia, auaritia, yuuantia, & muliebri imperio.
 Postremò toto oratione concludit: ut Di. scilicet fortunent, quae equid
 tando decretum fuerit: nō tenax propositi est. acerbis, motus animorum
 sunt: Ira, metus, inagnatio, pudor seu verecundia. Irani excitat Cato
 contra mulierculas: cum institui harum causam esse meram insolentiam
 & maritorii contemptum indicat. adouet metum ac timore malo-
 rum & incommodorum denunciatione, quae reformidanda, si secreta con-
 sultationes permittantur: mulierculis libera ac soluta voluntas cōce-
 datur, vel etiam frena laxentur, sua natura superbis. Inagnatio oritur,
 quando monstratur, mulierculas consultationibus interesse velle: fa-
 cere alia, quae non sui muneris atq; officij sint. Pudor tandem incu-
 ritur, ostensa turpitudine ac deformitate, quae oritura, si consules & ma-
 gistratus sibi mulieres imperare ac praescribere putiantur. Collocatio
 & tractatio horum consistit. I. Exordio: cuius finis apperxi attentio,
 quam excitat Cato instituta querela de corruptis moribus ac superbia
 mulierum: deinde rei magnitudine & difficultate proposita. II. Pars
 confirmatio est, in qua aliquot argumentis legis Oppianae abrogatio à
 Cato dissuadetur. III. Peroratio pia & modesta est facta senten-
 tia expositione. Locis communes in hac sunt colligendi: de mulierum of-
 ficio: occultis ac secretis conuentibus in Republ. non ferendis: legum
 abrogatione, luxuria muliebri prohibenda & puniendi. Jus erit, cum
 dissuadere earum legum antiquationem volumus, quae vitales Kei-
 pub. & superbiam atq; vitia coercent ac castigant.

S in sua quisq; nostrum matrefamiliās, Quirites, ius & I.
 maiestatem viri retinere instituit, minus cū viuere
 foeminis negocij haberemus. Nunc domi victa libertas no-
 stra impotentia muliebri, hīc quoq; in foro obtinetur & cal-
 catur: & ga singulas sustinere nō potuimus, vniuersas horre-
 mus. Equidē fabulā & fictā rem ducebā esse, virorum omne
 genus in aliqua insula, cōiuratione muliebri, à stirpe sublatū
 esse. Ab nullo genere nō summū periculū est, si coetus & cō-
 cilia & secretas cōsultatiōes esse sinas. Atq; ego vix statuere
 apud animū meum possum, vtrum peior ipsa res, an peiore
 exēplo agatur: quorū alterum ad nos Coll. reliquosq; magi-
 stratus, alterū ad vos Quirites magis pertinet. Nam, vtrum è
 Republ. sit nec ne id quod ad vos fertur: vestra existimatio
 est, qui in suffragiū ituri estis. Hæc consternatio muliebus,
 siue ita sponte, siue authoribus vobis, M. Fundani & L. Vale. II.
 ri facta est, haud dubiè ad culpam magistratuum pertinens,
 nescio vobis Tribuni, an Coll. magis sit deformis vobis, si

foeminas ad concitandas tribunitias seditiones iam adduxi-
 stis : vobis , si vt plebis quondam , sic nunc mulierum seces-
 sione leges accipiendæ sunt . Equidem nõ sine rubore quo-
 dam paulò antè per medium agmen mulierù in forum per-
 ueni quod nisi me verecundia singularum magis maiestatis
 & pudoris , quàm vniuersarum tenuisset , ne compellatæ à
 Consule viderentur dixissem , qui hic mos est in publicum
 procurrendi , & obsidendi vias , & viros alienos appellandi ?
 Istud ipsum suos quæq; domi rogare nõ potuistis : An blan-
 dios in publico , quàm in priuato , & alienis , quàm vestris
 estis ? Quamquam ne domi quidem vos , si sui iuris finibus
 matronas cõtineret pudor , quæ leges hic rogarentur abro-
 garenturue curare decuit . Maiores nostri nullam ne priuatã
 quidẽ rem agere foeminas sine auctore voluerunt : in manu
 esse parentũ , fratrũ , viro-ũ . Nos (si diis placet) iam etiã Rem
 pub. capessere eas patimur : & foro propè , & cõcionibus , &
 comitiis immisceri . Quid enim nunc aliud per vias & com-
 pita faciunt , quàm quod aliæ rogationes Tribunorũ plebis
 suadent : aliæ legem abrogandam censent ? Date frenos im-
 potẽti naturæ , & indomito animali : & sperate ipsas modum
 licentiæ facturæ : nisi vos faciatis . Minimum hoc eorum est ,
 quæ iniquo animo foeminae sibi , aut moribus , aut legibus in-
 iunctum patiuntur : omnium rerum libertatem , imò licen-
 tiam , si vera dicere volumus , desiderant . Quid enim , si hoc
 expugnauerint , non tentabunt ? Recensete omnia muliebria
 iura , quibus licentiã earum alligauerint maiores nostri , per
 quæq; subiecerint viris : quibus omnibus constrictas vix ta-
 men cõtinerere potestis . Quid si carpere singula & extorquer-
 re , & exæquari ad extremum viris patiimini : tolerabiles vo-
 bis eas fore creditis ? Extemplò simul pares esse cõperint , su-
 periores erunt . At herecule , ne quid nouum in eas rogetur ,
 recusant : nõ ins , sed iniuriam deprecantur : imò vt quam ac-
 cepistis , iussistis suffragiis vestris legem , quã vsu tot annorũ
 & experiendo comprobastis , hanc vt abrogetis , id est , vt vnã
 tollendo legẽ , cæteras infirmetis . Nulla lex satis commoda
 omnibus est , id modò quaritur , si maiori parti , & in summã
 prodest . Si quod cuiquam priuatim officiet ius , id destruet
 ac demolietur : quid attinebit vniuersos rogare leges , quas
 mox abrogare , in quos latæ sunt , possint . Volo tamen audire
 quid sit , propter quod matronæ consternatæ procurrant in
 publicum , ac vix foro se & concione abstineant . Vt captiui
 ab Annibale redimantur , parentes , viri , liberi , fratres earum ?
 Procul abest , absitq; , semper talis fortuna Reipub. Sed tamẽ
 cum fuit , negastis hoc piis precibus earum . At non pietas ,

nec sollicitudo pro suis, sed religio congregauit eas: matrem
 Idæam Pefinunte ex Phrygia uenientē accepturæ sunt. Quid
 honestum dictu saltem seditioni prætenditur muliebri? Ut
 auro & purpura fulgeamus, inquit: ut carpentis, profestis
 quoq; diebus, uelut triumphantes de lege uicta & abrogata,
 & captis & ereptis suffragiis uestris, per urbem uestemur: ne
 ullus modus sumptibus, ne luxuriæ sit. Sæpè me querentem
 de fœminarū, sæpè de uirorū, nec de priuatorū modò, sed et-
 iam magistratuum sumptibus audistis: diuersisq; duobus
 uitis, auaritia & luxuria ciuitatē laborare: quæ pestes omnia
 magna imperia euerterunt. Hæc ego quo melior lætiorq; in
 dies fortuna Reip. est, quò magis imperium crescit, & iam in
 Græciam Asiamq; transcendimus, omnibus libidinū illece-
 bris repletas, & regias etiam atrectamus gazas: eò plus hor-
 reo ne illæ magis res nos ceperint, quàm nos illas. Infesta, mi-
 hi credite, signa ab Syracusis illata sunt huic urbi, iam nimis
 multos audio Corinthi & Athenarum ornamenta laudantes
 mirantesq;, & antè fixa scintilla deorum Romanorū ridentes,
 ego hos malo propitios Deos, & ita spero futuros, si in suis
 maere sedibus patiemur. Patrum nostrorum memoria per
 legatū Cyneâ Pyrrhus non uirorū modò, sed etiã mulierum
 animos donis tentauit. Nondū lex Oppia ad cœercendâ lu-
 xuriam muliebrem lata erat: tamē nulla accepit. Quam cau-
 sam fuisse censetis? Eadem fuit, quæ maioribus nostris, nihil
 de hac re sancienti: nulla erat luxuria quæ cœerceretur. Si
 aut ante morbos necesse est cognitos esse, quàm remedia
 eorum: sic cupiditates prius natæ sunt, quàm leges quæ iis,
 modū facerent. Quid legem Liciniam excitauit de quingē-
 tis iugeribus, nisi ingens cupido agros cōtinuandi? Quid le-
 gem Cinciam de donis & muneribus, nisi, quia uestigalis iā
 & stipēdiaria plebs esse Senatui cœperat? Itaq; minimè mi-
 rum est, nec Oppiam nec aliam tum legē desideratam esse,
 quæ modū sumptibus mulierū faceret, cum aurū & purpu-
 rā, data & oblata ultro non accipiebant. Si nunc cū illis do-
 nis Cyneas urbem circumiret: stantes in publico inuenisset
 quæ acciperēt. Atq; ego nonnullarum cupiditatum ne cau-
 sam quidem, aut rationem inire possim. Nam, ut quod alij
 liceat, tibi non licere, aliquid fortasse naturalis, aut pudoris
 aut indignationis habeat: sic æquato omnium cultu, quid
 vna quæq; uestrum ueretur ne in se conspiciatur? Pessimus
 quidem pudor est, uel parsimonix, uel paupertatis: sed u-
 trumq;, lex uobis demit, cum id quod habere non licet, nō
 habetis. Hanc, inquit, ipsam exæquationem non fero, illa lo-
 cuples: cur nō insignis auro & purpura conspicior? cur pau-

pertas, aliarum sub hac legis specie latet, ut quod habere nō
 possunt, habiturā, si liceret, fuisse videantur? Vultis hoc cer-
 tamen vxoribus vestris iniicere, Quirites, ut diuites id habe-
 re velint, quod nulla alia possit? pauperes, ne ob hoc ipsum
 contemnuntur, supra vires se extendant? Nā simul pudere
 quod nō oportet, cōperit: quod oportet, non pudebit. Quae
 de suo poterit, parabit: quae non poterit, virum rogabit. Mi-
 serum illum virum, & qui exoratus, & qui non exoratus erit,
 cum quod ipse non dederit, datum ab alio videbit. Nunc
 vulgō alienos viros rogant, & quod maius est, legem & suf-
 fragia rogant, & à quibusdam impetrant: aduersus te & rem
 tuam & liberos tuos inexorabiles. Simul lex modum sum-
 ptibus vxoris tuae facere desierit, tu nunquam facies, Nolite
 eodem loco existimare, Quirites, futurā rem, quae fuit ante-
 quam lex de hac ferretur. Et hominem improbum accusari
 tutius est, quam absolui: & luxuria non modō tolerabilior
 est, quam erit nunc ipsis vinculis, sicut fera bestia, irritata,
 deinde emissā. Ego nullo modo abrogandam legem Op-
 piam cēseō, vos quod faxitis, Deos omnes fortunare velim.

**ORATIO SUPERIORI PRO
 XIMAE CONTRARIA L. VA-
 lerij Trib. Pl. contra consulem Ca-
 tonem, & legem Op-
 piam.**

RESOLVTIO.

CONTRARIA haec est oratio L. Valerij Trib. pl. pro mulieri-
 bus contra legem Oppiam: resistens ea, quae allata ante à Catone
 fuerunt: istis ostendens aliquid concedendum, ideoq; abrogandam
 hanc esse. Primum quod refellitur est appellatio. Nominatur e-
 nim Cato sua in oratione muliebrem congressum catū, seditionem, se-
 cessionem: quae omnia inuidiosa vocabula. Itcirco ad hoc Valerius re-
 spondet. Et studio conquisita haec esse dicit rei augenda gratia: deinde
 nō conuenire petitioni iustae ac honestae: tum Catonem oratorem nō solum
 grauem, sed etiā trucem interdū esse, atq; inde cōcludit: Quirites verbis
 illis magnis ac inuidiosis moueri minimē oportere. 2. Ad agendi modū
 pertinet. Reprehendit inter alia Cato istud: quod iniustitio more in fo-
 rum mulierculis prodeant: compellent non solum maritos, verum etiam
 alios viros: immisceri velint cōcionibus ac comitijs. Ad quod respon-
 detur primo: nō esse iniustitiam ac noxam in publicū mulierculas ingredi:
 deinde licere hoc ipsis in re pariter ad viros et feminas pertinere. 3. De
 abrogatione legē refellitur, cū docetur, posse interdū antiquari ac tol-
 li leges: vult quozq; esse & honestū Oppiam lege abrogari: quia tēpore
 certo fuerit desiderata, non lata in aeternum perpetuitatis gratia: nisi

Lex illa non vetus, sed ante viginti annos lata, Q. Fabio & Tito Sempronio Coss. quia scribenda huius causa nō amplius maneat, sed sublata sit: ideoq; nec lex ipsa manere diutius debeat: quandoquidē fuerit lata eo tēpore, quo inopiē ac misericordiē succurrēdū civitatis fuit sunt multa alia facta, quę statim pacato & trāquillo facta non essent: quia, si, quę tēporis causa decreta fuerūt à Senatu, aut à populo iussa, in perpetuum servanda, etiā alia servanda essent, quę eodem tempore decreta ac iussa fuerunt: quod tamen non factum: quia oēs alij ordines & homines mutationē Reipub. meliorem in statum sentiam: iniquum propterea videatur uxores tantum pacis ac tranquillitatis publicę frui fructibus non posse: quia denique aurum, quo ruitur mulierculę, non immittitur vsu, sed vsu afferat perpetuum ad publicas & privatas utilitates: ideoq; hoc ipsis concedendū, non adimēdum. Atq; his sex argumentis Valerius refutat id, quod tertio loco obiectum à Catone erat, legē Oppiā abrogandam non esse. 4. Aequali faminarum conditione diluitur, ita ut plani fiat: non apud singulas solum, verum etiā uniuersas esse dolorem ac indignationem: cum ē paruis ac minutulis rebus fāminae solent moueri, ne dum ornatus adempto: si harum misera conditio: non possint magi stratus gerere: nō sacerdotijs fungi, non triumphare, non alia habere insignia, nisi mundicem, ornatum, ac citum corporis: quo etiā solo delectentur ac gaudeat. 5. De futuris malis & incōmodis, maxime verō muliebrī in viros imperio dissoluitur negatione, ac docetur illud minime metiendū esse: eō quod ipsę mulierculę libertatem detestentur, quā viduas & orbitas affert, ideoq; libenter alijs nubāt: deinde maline esse in arbitrio maritorij suorū, quā legū: tum in officio facile contineantur, si mariti eas in tutela & manu sua non seruitio habeant, & maline patres aut viri, quam domini appellari. 6. Et postremum de seditione ac secessione mulierum dixerunt, & extenuatione tollitur: quod periculū tale memere ridiculum videatur. Ad idy ac conciliationē pertinent: cum Valerius in vestibulo orationis causas exponit: cur Catoni respondeat, & necesse habere hoc sese facere ostendit: pollicetur deinde breuitatē cū modum, quo sit vsurus, in cicat, de re non personis acturū sese profiteatur: postremo aduersarium Catonē laudat. Morus 1. amor est excitatus ingenij muliebris descriptione. 2. Spes mota sublato metu impotentia ac imperij muliebris. 3. Misericordia accensa notatione miserabilis conditionis sexus faminer. Exordij beneuolentię habet captationē factā significatione animi: quod inuitus & coactus Catoni respondeat. Propositio defensionis futura indicationē & reiectionem eorū continet, quę nō ad rē, sed per personas, pinere videbatur. Refutatio argumentorū Catonis dissolutionē cōplectitur. Cōclusio adhortatione ab soluitur. Loci sunt obseruandi de legū abrogatione: officio maritorum: minere ciuili tēpore necessitatis. Vsus cū abrogationē legū vrgere: pro mulierculis stare contra nimiam horum generis: rem volumus.

I. S' priuati tantummodo ad suadendum disuadendumq; id quod à nobis rogatur, processissent, ego quoq; cum satis dictum pro vtraque parte existimarem, tacitus suffragia vestra expectassem. Nunc cum vir grauissimus Cos. M. Porcius non auctoritate solùm, quæ tacita satis momenti habuisset, sed oratione etiã longa & accurata in se ceteros sit rogationem nostram, necesse est paucis respondere. Qui tamen

II. Itra disuadenda consumpsit: & quidem vt in dubio poneret, virum id quod reprehenderet, matrona sua sponte, à nobis auctoribus fecissent. Rem defendam, nõ nos: in quos

III. iecit magis Cos. verbo tenuis, quàm vt re insinularet. Ceterum & seditiones, & interdum secessionem muliebrem appellauit, quòd matronæ in publico vos rogassent, vt legem in se latam per bellum temporibus duris, in pace & florente ac beata Republica abrogaretis. Verba magna, quæ rei augendæ causa conquirantur, & hæc & alia esse scio, & M. Catonem oratorem non solum grauem, sed interdum etiã trucem esse scimus omnes, cum ingenio sit mitis. Nam quid tandem noui matronæ fecerunt, quod frequentes in causa ad se pertinente in publicum processerunt? Nunquam ante hoc tempus in publico apparuerunt? Tuas aduersus te origines voluam: accipe quoties id fecerint, & quidem sæpe bono publico. Iam à principio regnã te Romulo, cum capitolio ab Sabinis capto, medio in foro signis colatis dimicaretur, nonne inter cursu matronatum inter acies duas, prælium sedatum est? Quid? regibus exactis, cum Coriolano Martio duce legiones Volscorum castra ad quintum lapidem posuissent, nonne id agmen, quo obruta hæc vrbs esset, matronæ auerterunt? Iam vrbe capta à Gallis, aurum quo vrbs redempta est: nempe matronæ consensu omnium in publicum contulerunt. Proximo bello (ne antiqua repetam) nonne & cum pecunia opus fuit, viduarum pecuniæ adiuerunt ærarium? & cum Dij quoque noui ad opem ferendam dubiis rebus accerserentur: matronæ vniuersæ ad mare profectæ sunt ad matrem Idæam accipiendam? Dissimiles, inquit, causæ sunt. Nec mihi causas æquate propositum est: nihil noui factum purgare satis est. Ceterum quod in rebus ad omnes pariter viros foeminaq; pertinentibus fecisse eas nemo miratus est, in causa proprie ad ipsas pertinente miramur fecisse? Quid autem fecerunt? superbas medijs fidijs aures habemus, si cum domini seruatorum non fastidiant preces, nos rogari ab honestis foeminis indignamur. Venio nunc ad id de quo agitur: in quo
duplex

duplex consulis oratio fuit. Nam & legem illam omnino
 abrogari est indignatus, & eam præcipue legem, quæ luxu-
 riæ muliebris coercendæ causa lata esset, & illa communis
 pro legibus visa consularis oratio est: & hæc aduersus lu-
 xuriam feuerissimis moribus conueniebat. Itaque pericu-
 lum est, nisi quid in vtraque vani sit docuerimus, ne quis
 error vobis offundatur. Ego enim quemadmodum ex his
 legibus, quæ non in tempus aliquod, sed perpetuæ utilitatis
 causa in æternum latæ sunt, nullam abrogari debere fateor,
 nisi quam vsus coarguit, aut status aliquis Reipüb. inutilem
 fecit: sic quas tempora aliqua desiderarunt leges, mortales
 (vt ita dicam) & temporibus ipsis mutabiles esse video:
 quæ in pace latæ sunt, plerumq; bellum abrogat: quæ in bello,
 pax: vt in nauis administratione alia in secunda, alia in ad-
 uersâ tempestate vsui sunt. Hæc, cum ita natura distin-
 cta sint, ex vtro tandem genere ea lex esse videtur, quam
 abrogamus? Quid, vetus regia lex, simul cum ipsa vrbe
 nata: aut (quod secundum est) à Decemuiris ad conden-
 da iura creatis in XII. tabulis scripta? sine qua, cum maio-
 res nostri non existimant matronale decus seruari posse,
 nobis quoque verendum sit ne cum ea pudorem sanctita-
 temque sceminarum abrogemus? Quis igitur nescit no-
 uam istam legem esse, Quint. Fabio, T. Sempronio con-
 sulibus X. annis ante latam? sine qua, cum per tot annos
 matronæ optimis moribus vixerint, quod tandem, ne abro-
 gata ea effundantur ad luxuriam, periculum est? Nam si ista
 lex idèo lata esset, vt finiret libidinem muliebrem, verèdum
 foret ne abrogata incitaret. Cur sit autem, ta, ipsum indi-
 cauit tempus, Annibal in Italia erat victor a Cannas: iam
 Tarentum, iam Arpos, iam Capuam habebat. Urbem Ro-
 mam admoturus exercitum videbatur, defecer. socij: non
 milites in supplementum: non socios nauales. d classem
 tuendam: non pecuniâ in arario habebamus: serui quibus
 arma darentur, ita vt precium pro iis bello perfect, domi-
 nis solueretur, emebantur, in eandem diem frum. atũ & cæ-
 tera quæ belli vsus postulabant, præbenda publicani se cõ-
 ducturos professi erant: seruos ad remum, numero ex censu
 constituto cum stipendio nostro dabamus: aurum & argẽ-
 tum omne, à Senatoribus eius rei, initio orto, in publicum
 conferebamus: viduæ & pupilli pecunias suas in ararium
 deferabant: cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti,
 quo ne plus signati argenti & æris domi haberemus. Tali
 tempore in luxuria & ornatu matronæ occupatæ erant, vt ad
 eam coercendam lex Oppia desiderata sit: cum, quia Gereris

sacrificium lugentibus omnibus matronis intermissum erat, Senatus finiri luctum triginta diebus iussit. Cui non apparet, inopiam & miseriam ciuitatis, quam omnium priuatorum pecuniæ in usum publicum vertendæ erant, istam legem scripsisse, tandiu mansuram, quandiu causa scribendæ legis mansisset? nam si quod tunc temporis causa aut decreuit Senatus, aut populus iussit, in perpetuum seruari oportet: cur pecuniam reddimus priuatis? cur publica præsentî pecunia locamus? cur serui qui militent non emuntur? cur priuati non damus remiges, sicut tunc dedimus? Omnes alij ordines, omnes homines mutationem in meliorem statum Reipublicæ sentient: ad coniuges tantum nostras pacis & tranquillitatis publicæ fructus non perueniet? Purpura viri utentur, prætextati in magistratibus, in sacerdotijs: liberi nostri prætextis purpura togis utentur: magistratibus in coloniis municipijsq;, hic Romæ in summo genere magistris vicorum, togæ prætextæ habendæ ius permittimus: nec id vt viui solum habeant tantam in signe, sed etiam vt cum eo cremenentur mortui; foeminis duntaxat purpuræ vsu interdicens? & cû tibi viro liceat purpura in veste stragula uti, matrem familiam tuam purpureum amiculum habere non sines? & equus rursus speciosus instratus erit, quam vxor vestita? Sed in purpura, quæ teritur, absumitur, iniustam quidem sed aliquam tamen causam tenacitatis video: in auro verò, in quo præter manus precium nihil intertrimenti fit, quæ malignitas est? præsidium potius in eo est & ad publicos, & ad priuatos usus: sicuti experti estis. Nullam æmulationem inter se singularum, quando nulla haberet, esse aiebat: At herculè vniuersis dolor & indignatio est, cum sociorum Latini nominis vxoribus vident ea concessa ornamenta, quæ sibi adempta sint: cum insignes eas esse auro & purpura: cum illas vehi per urbem, se pedibus sequi: tãquam in illarum ciuitatibus, nõ in sua imperium sit. Virorũ hoc animos vulnerare possent quid muliercularum censetis, quas etiam parua mouent? Nõ magistratus, nec sacerdotia, nec triumpho, nec insignia, nec dona aut spolia bellica his contingere possunt: munditiæ, & ornatus, & cultus, hæc foeminarum insignia sunt: his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri. Quid aliud in luctu, quàm purpuram atque aurum deponunt? quid cum eluxerunt, sumunt? quid in gratulationibus supplicationibusque, nisi excellentiorem ornatum, adiiciunt? Scilicet si legem Oppiam abrogaueritis, non vestri arbitrij erit, si quid eius vetare volueritis, quod nunc lex vetat: minus filia, vxores, sorores etiam quibusdã

in manu erunt? Nunquam saluis suis exiit servitus muliebris: & ipsa libertatem, quam viduitas & orbitas facit, detestantur. In vestro arbitrio suum ornatum, quam in legis malunt esse: & vos in manu & tutela, non in servitio debetis habere eas, & malle patres vos aut viros, quam dominos dici. Invidiosis nominibus utebatur modo. Cos seditionem muliebrem & secessionem appellando: id enim periculum est, ne sacrum montem, sicut quondam irata plebs, aut Aventinum capiant. Parcendum huic infirmitati est: quodcunque vos censueritis. Quò plus potestis, eo moderatius imperio uti debetis.

DISSVASIO LEGVM PRO
PLEBE CONTRA PATRI-
cios promulgatarum,

Ex Livij Lib. VII. ab vrbe condita.

ORATIO APPII CLAVDII
ad plebem.

RESOLVTIO.

Dissuadet hac in Oratione Appius Claudius leges, quæ in populi promulgata gratiam à Trib. pl. fuerant, de ære alieno; agrorum modo, tribunorum militum Comitibus prohibendis, consule altero ex plebe eligendo: quod 1. Contra populi illæ libertatem: 2. eiusdem commodis obstent: incommoda & damna secum plurima ferant: religiones tollunt & auspicia. Ad conciliandum faciunt: cum suum in Quirites restatum amorem Claudius facit: nihil se & suos scientes fecisse, aut facere indicat, quod contra utilitatem plebis sit: de auspicijs ac religione piè & religiose loquitur. verè motus sunt: odium excitat in Trib. pl. detecta fraude horum. Invidia, quæ acceditur ob superbiam illi ipsi Tarquinij cum appellatur, horum dominatus regius describitur. Metus qui oritur, cum mala recensentur, quæ metuenda, si locum Trib. pl. leges inuenerint. Collocatio horum absoluitur. Exordio benevolentie accommodatio: quam sibi conciliat Appius, cum opinioni occurrit de Claudia gente atque familia conceptæ: quasi ea plebis semper commodis aduerjetur: suum profitetur in hanc animum promptum: inter voluntatem & utilitatem eiusdem distinguit. Pars altera confirmatio est, in qua Trib. pl. rationes refelluntur, argumētis aliquot probatur: leges ab his promulgatas antiquandas, non admittendas esse. Postrema pars conclusio adhortatione consistat ad tollendas tribunitias rogationes, & in xii voto: ut quicquid plebs fecerit, dii fortinent. Loci communes hic obseruandi: de veris popularibus: de utilitatibus & utilitatis discrimine: quarum illa oppugnatur non raro: hac semper propo-

scire viro bono est: iis, quæ in legibus nouis consideranda: cultus diuino & religionis ceremoniis non polluentis: non contemnendis iis quæ parua esse ac minutula quibusdam videntur. Vtius, cum, quæ in populi gratiam, & priuatum ob commodum feruntur leges, improbandæ: hominum veterum ac seditiosorum detegende fraudes atq; doli sint.

- I. **N**EQVE nouum, neque inopinatum mihi sit Quirites, si quod vnum familiæ nostræ semper obiectum est ab seditiosis tribunis, id nunc ego quoq; audiam. Claudix genti iam inde ab initio nil antiquius in Repub. Patrum maiestate fuisse: semper plebis commodis aduersatos esse. Quorum alterum neq; nego, neq; inficias eo: nos, ex quo adiciti sumus simul in ciuitatem & patres, enixè operam dedisse, vt per nos aucta potius, quam imminuta maiestas earum gentium, inter quas nos esse voluistis, dici verè posset. Illud alterum pro me maioribusq; meis contendere ausim, Quirites, nisi quæ pro vniuersa Republ. fiant, ea plebi tanquam aliam incolenti vrbe aduersa quis putet, nihil nos, neq; priuatos, neq; in magistratibus quod incommodum plebi esset, scietes fecisse: nec vllum factum dictumve nostrum contra utilitatem vestram (etsi quædam contra voluntatem fuerint.)
- II. verè referri posse. An hoc, si Claudix familiæ non sim, nec ex patricio sanguine ortus, sed vnus Quiritium quilibet, qui modò me duobus ingenuis ortum, & viuere in libera ciuitate sciam, reticere possim: L. illum Sextium & C. Licinium perpetuos (si diis placet) tribunos, tantum licentiæ nouem annis, quibus regnant, sumpsisse, vt nobis negent potestatem liberam suffragij, non in comitiis, non in legibus iubendis se permissuros esse? Sub conditione, inquit, nos reficietis decimum tribunos. Quid est aliud dicere, quod petunt alij, nos ad eò fastidimus, vt sine mercede magna non accipiamus? Sed quæ tandem ista merces est, qua vos semper tribunos plebis habeam? vt rogationes, inquit, nostras, seu placent, seu displicent, seu vtilis, seu inutiles sunt, omnes coniunctim accipiat. Obsecro vos Tarquinij tribuni plebis, putate, me ex media concione vnum ciuem succellamare. Bona venia liceat ex his rogationibus legere, quas salubres nobis censemus esse: antiquare alias. Non, inquit, licebit, tu de scœnore atq; agris quod ad vos omnes pertinet, iubeas: & hoc portenti non fiat, in vrbe Romana, vti L. Sextium atque hunc C. Licinium cōsules, quod indignaris, quod abominaris, videas: aut omnia accipe: aut nihil fero. Vt si quis ei, quem vrgeat fames, venenum ponat cum cibo: & aut abstineret eo quod vitale sit, iubeat, aut mortiferum vitali ad-

misceat. Ergo, si esset libera hæc ciuitas, non tibi frequentes
 succlamassent: abi hinc cum tribunatibus ac rogationibus
 tuis? Quid si tu non tuleris quod cōmodo est populo acci-
 pere, nemo erit q. ferat illud? si quis patricius, si quis (quod
 illi volunt inuidiosius esse) Claudius diceret, aut omnia ac-
 cipite, aut nihil fero: quis vestrum Quirites ferret? Nun-
 quāne vos res potius, quā auctores spectabitis, sed om-
 nia semper quæ magistratus ille dicit, secundis auribus,
 quæ ab nostrum quo dicentur, aduersis accipietis. At her-
 cule sermo est minimè ciuilis. Quid? rogatio qualis est, quā
 a vobis antiquatam indignantur? Sermoni Quirites simil-
 lina. Consules, inquit, rogo ne vobis, quos vultis, facere li-
 ceat. An aliter rogat, qui utiq; alterum ex plebe fieri consu-
 lem iubet, nec duos patricios creādi vobis potestatem per-
 mittit? si hodie bella sint, quale Hetrucum fuit cum Porse-
 na Ianiculum insedit: quale Gallicum modò, cum præter
 Capitolium atq; arcem omnia hæc hostium erant, & consu-
 latum cum hoc M. Furio, aut quolibet alio ex patribus L. ille
 Sextius peteret: potestisne ferre Sextium haud pro dubio
 consulem esse, Camillum de repulsā dimicare? Hocine est
 in commune honores vocare, vt duos plebeios fieri consu-
 les liceat, duos patricios non liceat: & alterū ex plebe creati
 necesse sit, vtrunque ex patribus præterire liceat? Quænam
 ista societas, quænam consortio est: parum est si cuius pars
 tua nulla adhuc fuit, in partem eius venis, nisi partem peten-
 do totam traxeris? Timeo, inquit, ne si duos licebit creati
 patricios, neminem creetis plebeium. Quid est dicere aliud,
 quia indignos vestra voluntate creaturi non estis, necessita-
 tem vobis creandi, quos non vultis, imponam: Quid sequi-
 tur, nisi vt ne beneficiū quidem debeat populo, si cum duo-
 bus patriciis vnus petierit plebeius, & lege se, non suffragio
 creatum dicat? Quomodo extorqueant, nō quomodo pe-
 tant honores, quærant: & ita maxima sunt adepturi, & nihil
 ne pro minimis quidem debeant: & occasionebus potius,
 quā virtute petere honores malunt. Est aliquis qui se in-
 spici, qui æstimari fastidiat? qui certos sibi vni honores in-
 ter dimicantes competitores æquum censeat esse? qui se ar-
 bitrio vestro eximat? qui vestra necessaria suffragia pro vo-
 luntariis, & serua pro liberis faciat? Omitto Licinium Sex-
 tiumq;, quorum annos in perpetua potestate tanquam Re-
 gum in Capitolio numeratis: quis est hodie in ciuitate tam
 humilis, cui non via ad consulatum faciliior per istius legis
 occasionem, quā nobis ac liberis nostris fiat? si quidem
 nos ne cum volueritis quidem, creare interdum poteritis:

istos etiam si nolueritis, necesse sit? De indignitate satis dictum est: (etenim dignitas ad homines pertinet) quid de religionibus atque auspiciis, quæ propria deorum immortalium contemptio atque iniuria est, loquar? Auspiciis hanc urbem conditam esse, auspiciis bello ac pace, domi militiæque; omnia geri, quis est qui ignoret? Penes quos igitur sunt auspicia maiorum more? nempe penes patres? Nam plebeius quidem magistratus, non aliter quam auspicio creetur, sed nos quoque ipsi sine suffragio populi auspicio inter regem prodamus, & priuatim auspicia habeamus, quæ isti ne in magistratibus quidem habent. Quid igitur aliud quam tollit ex ciuitate auspicia, qui plebeios consules creando, à patribus, qui soli ea habere possunt, aufert? Eludant nunc licet religiones: quid enim est, si pulli non pascuntur? si ex cauca, tardius exierint: si occinuerit auis: Parua sunt hæc: sed parua ista non contemnenda: maiores nostri maximam hanc rem fecerunt: nunc nos tanquam iam nihil pace deorum opus sit, omnes cæremonias polluimus. Vulgò ergo pontifices, augures, sacrificuli, reges creentur: cui libet apicem dialem, dummodo homo sit, imponamus: tradamus ancilia penetralia, deos, deorumque curam, quibus nefas est: non leges auspicio ferantur: non magistratus creentur: nec centuriatis, nec curiatis comitiis patres auctores fiant: Sextius & Licinius tanquam Romulus ac Tadius in urbe Romana regnent, quia pecunias alienas, quia agros dono dant, tanta dulcedo est, ex alienis fortunis prædandi. Nec in mentem venit, altera lege solitudines vastas in agris fieri, pellendo finibus dominos: altera fidem abrogari, cum qua omnis humana societas tollitur. Omnium rerum causa vobis antiquandas censeo istas rogationes: quod faxitis, deos velim fortunare.

**PETITIO BENEFICII ALICVIUS
ET SVBSIDII A PRINCIPE, IN
egetate ac inopia.**

Ex Annalium Cornelij Taciti lib. 2.

**ORATIO L. M. HORTALII AD
Tiberium Imp. & Senatam
Romanum.**

RESOLVTIO.

M Hortalius, ex vetustissima ac nobilissima Hortensiorum familia ortus, & nepos summi oratoris Hortensij ab Augusto Imperatore præmiis illectus fuerat: ut uxorem duceret, & susceptis liberis ab interitu familiam clarissimam vindicaret. Verum, cum quatuor ille filios

filios procreasset, mortuq; Augusto ob egestatem eos alere amplius non posset, cum Senatus haberetur, filios suos quatuor ante Curiam stare limen iussit: ipse à Tiberio Imp. ac Senatu aliquod impetrare beneficium conatus est, quo se eos suos aleret. Verùm voti factus suus compas non est: eò quòd egre ferret Tiberius beneficium in Senatu, non à se privatum peti. Argumenta quibus in petitione sua vitur Hortatus, sunt: quòd 1. principum liberalitate iuandis ac fovendis qui liberos multos & eos adhuc iuvenes habent. 2. Matrimonium Hortatus instam ob causam contraxerit, cum facere istud ab Augusto iuberetur, & simul maiores ita mererentur, ut posteros haberent. 3. Hortensiorum multa magnaq; in Repub. extant beneficia: fuerint ex his plurimi Romæ Consules, Dictatores, ut merito posteri horum non negligendi. 4. Conservare ac fovere familias vetustas & claras, non iam his quàm ipsis principibus proferat: quòd honores ac beneficia etiam ipsos sequi solent, qui hæc in alios conferunt. Ad istud & conciliantia quod atinet, maxime eiusmodi in his opus est: quia semper grati acceptiq; ij esse solent, qui afferunt aliquid, quàm qui petunt: nec magnopere commendatus à liberalitate Tiberius fuit. Conciliationi verò inseruiunt: cum ostendit Hortatus, contentum sese sua esse sorte potuisse, ita ut nec sibi pudori, nec oneri aliis esset. Deinde, quando de familia sua agit: proferat Consules ac Dictatores in eadem qui fuerint, invidiam & reprehensionem vitas, mitigatione addita & cause indicatione: quòd non ad invidiam ista, sed, conciliandam misericordiam ista proferat. Motus misericordia est, quæ excitatur, cum quatuor filij adducuntur: horum monstratur ætas: urgetur nobilissima & honestissima familia extrema paupertas & inopia. Collocatio ac tractatio horum tribus partibus absolvitur: Propositione ipsius petitionis: huius Confirmatione, aliquot argumentis facta: Conclusionem, quæ petitionis ædificationem, renovationem habet. Loci observandi: de familiis bene meritis fovendis ac subleuandis: ratione commendandi genus suum: matrimonij contrahendi causis finalibus. Iussus erit: cum à principe, aut magistratu alio liberis nostris stipendium vel beneficium aliquod petere volumus: quòd honestè atque educari illi possint.

PATRES Conscripti, hos, quorum numerum & pueritiã I. videtis, non spontè sustuli, sed quia princeps monebat: simul maiores mei meruerant, ut posteros haberent. Nam II. ego, qui non pecuniam, non studia populi, neq; eloquentiã gentile domus nostræ bonum varietate temporũ accipere, vel parare potuissem, satis habebam: si tenues res meæ, nec mihi pudori, nec cuiquam oneri forent: iussus ab Imperatore uxorem duxi. En stirps & progenies tot Consulum, tot Dictatorum. Nec ad invidiam ista, sed conciliandæ misericordix refero. Assistentur florentẽ te, Cæsar, quos dederis hono-

honores. Interim Q. Hortensij pronepotes, diui Augusti alumnos ab inopia defende.

RESPONSIO TIBERII IMP.
AD M. HORTALI PETITIONEM.

RESOLVTIO.

PEtitioni Hortali hac oratione respondet Tiberius Imp. & precibus illius locum sese relinquere nun posse aliquot argumentis probat: quod 1. si pauperes omnes, qui sunt Romæ, in Senatum velint venire ac liberis suis petere subsidia & pecunias: nemo satis civium exsatiare egestatem atq; inopiam possit: secliturnum sit illud: ut Respub. deficiat, erarium exhauriatur. 2. Curia sedes & domicilium, in quo publica, non priuata, negotia tractanda: non agendum de re familiari augenda. 3. Preces Hortali intempestiua ac improvisa molestiâ Senatui exhibeant: eidem inferant vim: faciant, vt ille cogatur publica negotia intermittere, de priuatis cogitare. 4. Petio Hortali Reipub. inde quoq; noceat: quod, si erarium largitione & ambitione exhaustum fuerit, supplendum tandem per scelera sit: fiat, vt, dum vni alterive commodatur, damnnum interim plurimis detur. 5. Magna dissimilitudo in Augusti & Tiberij sit exemplo. Augustus Hortalo dederit pecuniam, sed nec compellatus, nec ea conditione, vt semper daretur: idemq; quod semel factum, & factum vltro in legem non trahendum. 6. Si mendacitati ac peccitati locus relinquatur futurum, vt in Republ. priuatum hominum languescat industria: alacritas socordia: securi omnes aliena subsidia expectent: publice tales honores graues principibus Rebus publ. sint. Decorum hic est obseruationem personæ Tiberij: cuius oratio non solum breuis, sed etiam seuera & grauis. Morus, metus & ira. Ille excitatur cum incommoda petacitatis recensentur: mouetur hæc: cum loci conditio agendiq; modus reprehenditur: taxatur flagitatio improvisa atq; intempestiua. Collocatio & tractatio instituitur: primùm propositione, quæ ipsam petitionis denegationem habet: deinde confirmatione, argumentis indicatis facta. Loci obseruandi de incommodis, quæ publice & priuatim metuenda: si omnibus egenis promiscuè stipem petere atq; impetrare liceat: & negotiis iis, quæ in Senatu proponenda ac tractanda. Vnus erit: quoties denegare volumus alius quæ petuntur: partim propter publicam necessitatem, partim priuatas causas.

1. **S**I quantum pauperum est, venire huc & liberis suis petere pecunias ceperint, singuli nunquam exatiabuntur. Respub. deficiet. Nec sanè idèd à maioribus concessum est egredi aliquando relationem, & quod in commune conducatur, loco sententiæ proferre: vt priuata negotia, res familiares nostras

Nostras hic augeamus, cum invidia Senatus & principum, si-
 ue indulserint largitionem, siue abnuerint. Non enim pre-
 ces sunt istae, sed efflagitatio intempestiua quidem & im-
 prouisa: cum alijs de rebus conuenerint Patres, confurgeret
 & numero atq; aetate liberum suorum uirgine modestiam
 Senatus: eandem uin in me transmittere, ac uelut perfringe-
 re ararium: quod, si ambitione exhauserimus per scelera sup-
 plendum erit. Dedit tibi, Hortale, D. Augustus pecuniam,
 sed non compellatus, nec ea lege, ut semper daretur. Lan-
 guescet alioqui industria: intendetur sordidia, si nullus ex-
 se metus, aut spes: securi omnes aliena subsidia expectabunt:
 sibi ignaui, nobis graues.

**DELIBERATIO AC CONSUL-
 TATIO DE POENIS ET
 animaduersionibus.**

Ex Thucydidis Hist. libro III.

**ORATIO I. CLEONIS PRO
 seueritate,**

RESOLVTIO.

Cum sine causa ab Atheniensibus Mylenaei defecissent, simul
 etiam eandem ad defectionem excitaissent alios, Athenienses mis-
 si exercitu, Pachare duce, ad deditionem eos compulerunt: quam post
 de paxa est consultatio secura: in qua decretum primum a populo
 Atheniensi admodum durum est factum: ut omnes Mylenaei pri-
 ues & capitis supplicio afficerentur: venderentur pro mancipijs comi-
 ges & liberi. Verum, cum populum decreti huius perueret, Mytyle-
 neorum quoq; legati peterant, ut res denud in deliberationem uoca-
 retur, orationes duae contrariae, ad populum habitae fuerunt: in qua-
 rum priore Cleon, orator disertus, homo grauior, sed admodum inte-
 rum crudelis ac priuatus ob causas Mylenaeis infestus suadet, decre-
 tum iam factum retinendum, non mutandum, seuerè Mylenaeos
 puniendos esse. Argumenta hanc in sententiam quae afferuntur sunt:
 quod. 1. Mylenaei nulla vi aut necessitate compulsi, sed utroq; ac
 sua sponte peccarint; cum habitarent in insula: urbem haberent bene
 munitam, classem probe instructam ad hostes depellendos: liberali-
 ter deniq; ac benigne fuerint ab Atheniensibus tractati, & suis le-
 gibus atq; immunitatibus permisi: nec causa defectionis illis ullae
 existerint. 2. Non solum Atheniensibus restiterint Mylenaei, ue-
 rum etiam hostibus infestissimis sese adiunxerint. 3. Nec aliorum
 poenis & exemplis, nec sua felicitate moneri poterunt, ut quiescerint.

4. Mera audacia vel superbia viribus suis maiora moliri fuerint, bellum excitari non necessarium: quo vitio ut plurimum hi laborare solent: qui nullo, aut, atrem non vsq; adeo magno labore finit fortunati: longè facilius aduersa propulsant, quam secunda retinent: contemnunt eos, qui paci ac concordie causa cedunt de suo iure & alijs sese submitunt. 5. Clemen tia & lenitas Athenensium multa magnaq; fecion fit incommoda attractura: aperitura latam, non fenestram, sed portam improbitati ac perfidia hominum: quando quidem facile homines peccant, cum, res si non successerit, panam sibi aut nullam, aut leuem expectandam esse norint. 6. Misericordia erga eos vitendum, qui & erga nos misericordes, non hostes manseri perpetuo ac necessario: leniter tractandi, qui tractabiles & morigeri, non sibi imiles atq; improbi futuri. 7. Orationis dulcedo ac voluptas habere locum posui minoribus in rebus, non verò ijs, que nocere atq; damnum dare Reipubl. possunt. 8. Omnino Mitylenas puniendi, siue iuste, siue iniuste illis imperetur: si iuste, quòd legitimos suos, in magistratus deliquerint: si iniuste: quòd retineri alijs imperium nequeat, nisi etiam prater fas & a quum serere in Mitylenas, animaduertatur. Argumenta hæc octo sunt, quibus ostenditur, severitatem adhibendam in defectoribus puniendis esse. Sunt quoq; contra que afferuntur iria: quorum. 1. Quòd non Mitylenas omnes pares, sed dissimiles delictis: discrimen inter autores & capiti deflectionis ac eos qui consenserunt: ideoq; non pena quoq; eadem adhibenda: sed multitudine parcendum. 2. Præpropera festinatio, cum omnibus alijs in rebus, tum verò panis & supplicij maxime esse penite oia solent. 3. Damnum nullum à defectoribus Mitylenas recomandam, propterea quòd defectores fluxaq; fides homines cunctis occidisse solent. Respondetur verò ad. 1. Quòd admodum speciosum, & æquitate nun aliqua videtur: delictis omnes Mitylenas esse pares, cum liberum reliquis cuius fuerit, aut sequi deflectionis aut horres, aut non sequi: deinde in panis, non tantum auctores sceleris aliquid spectandos: sed & qui eisdem probarunt ac secuti sunt: rem per paucos fuisse tractatam, non omnes propter ceptam securitatem. Ad 2. Mor in interpositam perniciosam Athenensibus, hostibus contra vilem fore: quòd, cum reconis adhuc offensa, per & acre sumatur supplicium: interposita verò mora aliqua, ira mitigetur, agatur remissus atq; lenius ab eo, qui iniuria est affectus. Ad 3. Speciosum illud magis, quàm verum esse argumentum, & proficisci ab oratorum superbia, improbitate & auaritia: prodessit paucis tale iudicium, sed interim damnum Reipub. dare. Ad conciliandum valet, cum Cleon de Athenensi Reipub. sollicitum sese esse indicat, exponit que eidem obesse videbantur: si sine amarulentia & conuiijs, ac communica tione facta. Motus duo sunt: ira & metus. Ira excitatur sine causa Mitylenas bene de se meritos Athenenses lassisse, Metus incutitur, cum

intempestiua lenitatis ac misericordiae incommoda recensentur. Collocatio & tractatio horum quinque constat partibus. Exordium reprehensionem habet Atheniensium inconstantiae ac lenitatis in decretis semel mutandis. Propositio sententiae indicationem continet. Refutatio trium argumentorum complectitur dissolutionem, quae ad lenitatem & clementiam imperandam adhibita. Confirmatio rationibus absolutur, quibus, docet Cleon, seuerè animaduertendum in Mitylenæos esse. Conclusio argumentorum repetitione & animorum motu perficitur. Loci communes obseruandi: de seueritate in puniendo adhibenda: de mutatione decretorum: de oratoribus corruptis & malis: de imperia multitudinis ingenio Versus erit, cum deliberatio de poenis & supplicijs instituitur: quaeritur illud: an seuerè cum delinquentibus agendum: an verò aliqua adhibenda lenitas ac clementia sit.

SAEPER et alias animaduerti, popularem statum non esse in vtilem imperio, praecipuè verò nunc hoc consideravi, in hac vestra de Mitylenæis poenitentia. Quia enim inter vos agitis securè & sine insidijs, similes esse voluntates sociorū existimatis, &, dum vel persuasi, vel misericordia moti lenius eos punitis, non sentitis periculum vobis augeri, nec prodesse vestram molliciem ad flectendos socios ad benevolentiam, nec consideratis imperium, quod habetis, Tyrannidem esse, & subditos parere inuitos, & vobis insidiari. Nec audiunt vos ideo, quia læsi eis veniam datis, sed quia vi coercentur. Perniciosissimū autē est, si decreta nō sunt stabilia: nec cogitatis meliorem esse statum eius ciuitatis, quæ, quamquam deterioribus legibus, tamen constanter vititur, quam quæ bonas leges habet, quibus tamen non constanter vititur: estq; vitior inscitia cum modestia, quam calliditas cum impunitate. Ac plerunq; rudiores homines melius regunt suas Respublicas quam astuti. Hi enim volunt videri sapientiores legibus, & vincere ea, quæ ab alijs dicuntur, quia ingenia in maiori re ostentare non possunt, ideo in multis negotijs ciuitates euertunt. Rudiores verò, dissidentes ingenijs, non volunt esse callidiores legibus: nec certare dicendo cum alijs, conselj sibi suæ infirmitatis, ideo sapius profunt ciuitatibus. Sic & nos faciamus, non fiducia eloquentiæ, sed eademus aliud, quam sentimus. Ego priorē meam sententiam non mutō, eosque miror, qui iterum retulerunt de Mitylenæis: ac mora interiecta nouam deliberationem instituunt, quæ prodest illis, qui peccarunt. Mora enim iræ mitigatio est: Sed in vlciscendo ita par supplicium sumitur, cum proximum est offensionī. III

esse, qui contradicere audeant, & ostendere perfidiam Mitylenæorum nobis vilem esse, & nostras calamitates socijs non nobis detrimento esse. Aut igitur confusus eloquentia contendet, manifestam veritatem obruere, aut luero motus fucata oratione vos seducere volet. Dat enim hæc civitas multis præmia ex talibus certaminibus, ipsa interea in discrimen adducitur. Cuius rei culpa penes vos est, qui talia certamina proponitis, & conuenitis, vt sitis verborum spectatores, & alienorum operum auditores, & conijctis tales futuros esse euentus, vt quisquam facundissime dixit: & non tam ex factis, id quod vidistis certius esse ducitis, quam quæ auditis: & facillimè sinitis vos decipi nouitate orationis, nec decreta facillè exequimini, ac semper serui estis absurdarum opinionum, & fastiditis vsitata: ac singuli volunt excellere dicendo: aut ne videantur inferiores ingenio certant cum oratoribus: acutè dicta laudatis, & videri vultis, ipsi quoque eas cogitationes præuidisse: cum tardi sitis ad perspicienda ea, quæ re ipsa profunt, semper alia queritis, vt sic dicam, quam quæ vitæ nostræ accommodata sunt: cum ne præsentia quidem rectè consideretis, aurum voluptate impediti, ac sedetis, non vt consilium daturi patriæ, sed vt ociosi spectatores eloquentiæ. Ab his moribus ego vos abducam, ac ostendam vos maxima iniuria affectos esse ab vna Mitylenæorum ciuitate. Illis enim veniam do, qui ideo à vobis deficiunt, quia, aut supra vires operati sunt, aut coguntur ab hostibus ad defectiorem. Istos verò qui insulam & urbem munitam tenent, & tantum in mari oppugnari possunt, vbi & sua classe arce hostes possunt, & sunt à nobis honorati, concessa libertate, non est existimandum tantum defecisse, vt nobis bellum inferrent, & nos perderent. Defectio enim eorum est, qui vi coguntur: isti verò vtrò se adiunxerunt infestis hostibus. Quod ipsum etiam atrocius esse, quam si per sese tantum bellum intulissent. Nec verò exempla vicina eos terruerunt, earum ciuitatum, quæ post defectiorem cunitæ sunt, nec sua eos felicitas mouit, vt quiescerent. Cumque essent audaces ad futura, & maiora viribus sperarent, minus tamen nocere possent, quam volebant, bellum mouerunt. Cumque potentiam anteferrent lustitiæ, nulla iniuria affecti, quia sperabant suam partem fore victricem, nos inuasert. Solent enim vrbes fieri insolentiores, cum exiguo labore insperata felicitas contingit, sed stabilior est fortuna, quæ ratione paratur, quam quæ casu offertur, ac facilius est aduersa propulsare, quam retinere

retinere res secundas. Profuerat autem & antea Mitylenæos non magis honoratos esse, quam cæteros socios. Quod si factum esset, non eo petulantia processissent. Natura enim fit, ut homines contemnant eos, qui non nihil cedunt, & sunt submissiores: admirentur verò nihil cedentes. Nunc igitur, pro magnitudine sceleris, plectantur: nec in paucos culpa conferatur, absoluto populo. Cuncti enim pariter nos inuasertunt, quibus licuisset nunc in urbe esse, si nostrarum partium fuissent, sed simul defecerunt, & per paucos res acta est, quia id tutius esse putauerunt. Exemplum etiam considerate. Nam, si viderint socij, easdem esse penas sua sponte deficientium, & aliorum, qui coacti diuturnitate obsidionem deditionem faciunt, nemo perferet pericula in obsidione: quia, aut nihil mali accidet, si illa pars erit victrix, aut parum, si vos viceritis. Ita ubique erunt in periculo, vita nostra & res nostræ: & si fortè receperimus urbem, quæ defecerat, nostra vrbis multos inde reditus habebit. Si non receperimus, plus erit hostium, & nos occupati erimus nouo bello aduersus socios, cum deberemus priores hostes reprimere. Non igitur spes ostendatur, socijs veniæ consequendæ verbis aut pecunia. Non enim inuiti nobis nocuerunt, sed scientes insidiati sunt. Id verò dignum est venia, quod non spontè fit. Ego igitur & initio pugnaui, & rursus pugno, ne mutetur decretum, nec peccetis tribus rebus, quæ sunt minimè viles imperijs: Misericordia, dulcedine orationum, & indulgentia. Nam misericordia erga similes utendum est, qui vicissim misericordia afficerentur, non aduersus eos, qui erga nos non vterentur misericordia, & necessario semper essent hostili erga nos animo. Oratores verò poterunt in aliis inferioribus causis voluptati inseruire, non in re tanta, in qua breuem voluptatem sequeretur ingens detrimentum, sed ubi pro bene dictis beneficia recipiant. Lenitate verò utendum est erga sanabiles, qui postea magis morigeri erunt, non erga æquales & hostilem annum retinentes. Denique, ut summam breuiter complectar, si meam sententiam sequemini, iusta aduersus Mitylenæos & vilia facietis, sed si aliter statuetis, nec apud illos gratiam inibitis, & vos iustè hæc pati ostendetis. Si enim iustè defecerunt, vos non iustè imperatis, sin autem non iustè imperatis, & tamen retinere imperium vultis, eo seuerius puniendi sunt, vtilitatis causa, aut certè deponite imperium, nec pericula imperij causa suscipite. Sit igitur æqualitas in V.

penas: nec sit minor animorum vestrorum dolor, quam quâ
 euasistis, quàm odium fuit in ipsis, qui nocere vobis cupe-
 rent: & cogitate, quæ facturi fuerant, si vicissent, cum quidē
 ipsi priores iniuriam insulerint. Qui enim nō læsi iniuriam
 inferunt, hi perdere conantur, metuentes periculum, si ho-
 stes non prorsus deleantur. Nam iniuste læsus cum eua-
 sit, sit vehementior hostis, quàm vbi mutua fuerunt iniurie.
 Ne igitur vos ipsos prodite, & quàm proximè accedite mē-
 te ad ea, quæ passuri fueratis. Ac sicut omnibus cæteris ne-
 gotiis hanc curam anteposuisistis, vt animis eos rursus doma-
 retis: ita nunc seuerè punite, ne obliuiscamini, quo in peri-
 culo vos fueritis, & exēplum ostēdite cæteris focis, vltimo
 supplicio afficiendos esse omnes qui deficiunt. Hoc si co-
 gnouerint, minus impediēt vos sociorum defectiones in
 reprimendis Lacedæmonijs.

ORATIO SUPERIORI PRO
 XIMAE CONTRARIA DIO-
 doti pro Lenitate ac cle-
 mentia.

Ex eodem Thucyd. Libro.

RESOLVTIO.

Quæ admodum Cleonis oratio exemplum suppeditant egregium
 disputationis instituendæ de summo iure ac seueritate: ista hæc
 Diodoti rationem monstrat lenitatis & clementiæ commendando. Ar-
 gumenta quæ pro hac afferuntur, simul etiā Diodoti refutant, sunt
 quod 1. verum nimirè id quod dixit, penas acres & s. ueras exem-
 ptis prodesse atque efficere, vt in officio homines contineantur, non à
 magistratibus suis facile deficiant: cum causæ plurimæ, quæ ad sceler-
 ra ac maleficia homines impellāt: vt difficile admodū propè à s. ueritate
 sit metiri vel legū, vel pænæ in officio eos continere: cuiusmodi sunt: spes,
 seu confidentia, natura, egestas & inopia, petulantia ac superbia, ira,
 amor seu cupiditas, & denique occasio. 2. Neque illud Cleonis admit-
 tendum pænæ magnitudine ac seueritate in officio homines contineri
 contumaces contra ac superbos lenitate & clementia fieri: sed contrariū
 planè accideret: quandoquidem plerumque homines, cum nullam sp̄
 vident esse reliquam clementiæ ac salutis, desperare incipiunt, & quid
 vis audere, ac sese defendere perinacitor. Vnde sequi solet: vt victo-
 res quoq; magnos primū sumptus faciāt: deinde vrbes quidem capiāt,
 sed inanes & exhaustas: cum etiā reditibus sic necessarijs destituan-
 tur. 3. Pænæ Mitylenensium vnuerse ac sine discrimine sumptæ vel
 exemplo nocere maximè Reipub. possint: eò quod, cū populus animad-
 uertit, auctores solum defectionum puniri, ipsis irasitur & magi-
 stratus

Straus legitimos admittit. At cum contra videt, eandem esse penam
 propositam, & capitibus atque authoribus defectionum, & innotuit
 plebi, mens poenae ad extrema fugit, & ad firrorem quasi redigitur.
 4. Myltenae liberi, & vi subacti libertatem reperant, adeoque inquit,
 illos crudeliter punire. 5. Iustitia in hoc ordo requiratur: ut, qui non eodē
 modo peccarunt, neque simili poena afficiantur: ac propterea neque in
 plebem seuerē sit animaduertendum, quae defectionis expertis fuit: de-
 inde, ut ostenderet eandem sibi in potentibus nō placere, ut: ro urbem
 Atheniensibus tradidit, atque ita eos haud vulgari beneficio affecti:
 Ad hōc & conciliationem animorum facit, cum Diodorus primō
 sententiarum collationem, sed modestē intulit. Post prudenti-
 am suam indicat: recenset, quae vilia in consultationibus, iisdem
 quoque inimica infestaeque profert: populi simul & oratorum expli-
 cat officium: vicia sed sine conuictis profert. Postremo pollicetur, ni-
 hil sese dicturum, nisi quod ē res totius urbis. Mors quatuor hac
 in oratione dom nantur, odium, inuidia, metus, & mansuetudo. Odi-
 um in Cleonem concitatur cum ostenditur, persuaderi illi in turpia
 velle: spectare priuatum, non publicum commodum: detestari calum-
 nijs, atque his ipsis deterere conari tūm Oratores, tūm populum. In-
 iudicia inflammatur, quando affirmat Diodorus, Cleonem non cupere
 in istis loco pari sententiam dicere: sed habere aliquid singularē ac pra-
 cipuum. Metus oritur, vbi mala comm morantur, quae memenda,
 si calumniae locum in Rep aueruant: eodem numero sint, & capita
 atque authores peccatorum, & qui hos sunt, vel errore commouit, vel
 metu ac formidine secuti: Mansuetudo mouetur: cum docetur fateri
 errata sua plebem & veniam deprecari. Constat v. rō collocatio ac
 tractatio horum 1. Exordio, quod beneuolentiae atque attentionis con-
 ciliationem habet, quam caprat Diodorus cum agit de ijs, quae prodes-
 se vel obesse Rebus sub: solent refellit aduersarij rationes. 2. Propo-
 sitione, quae seiunctione facta est dicendorum & omittendorum:
 quando Diodorus asserit, non se de iure disputaturum, aut defensorum
 Myltenos, sed indicaturum, quid Reipub. vtile videatur. 3. Confir-
 matione, quae argumenta pro lenitate ac clementia continet. 4. Con-
 clusione, sententiae partim dictione, partim adhortatione absoluta: ut
 clementer veniam Myltenaeis Athenienses concedant: hostes bonis
 consilijs potius, quam stulta temeritate aggreantur. Loci communes
 hic obseruandi: de consultatione bona, & quae in hac vel obseruanda,
 vel fugienda: declinanda ira & praepropera festinatione: calumniatori-
 bus ē Reipub. expellendis: poenarum causis & modis puniendi delicta:
 desperatorum conditione: lenitate ac clementia magi Straus: senten-
 tiae ac decreti mutatione. P'us erit, cū in Senatu aut locis alijs consul-
 tatio de poenis delinquentium instituitur: dandum consilium ut le-
 mitatis atque clementiae ratio habeatur.

I. Nec accuso eos, qui iterum retulerunt de Mitylenais
 nec claudo illos, qui de rebus maximis deliberari sapi-
 us verat. Existimo enim has duas res maximè contrarias esse
 consilio: festinatiam & iram; quorū alterum est sine cogita-
 tione, alterū habet errantes impetus, & breuē cogitationē.
 Et qui contendit, in deliberatione non conferēdas esse sen-
 tentias dicendo, aut stultus est, aut priuatim sibi cauet. Stul-
 tus, si alio modo, quā collatione opinionum existimat in-
 ueniri posse, quid eligendum sit, cum futura sint incerta.
 Priuatim verò sibi cauet, si, cum turpia persuadere volet, e-
 xistimat de re turpi non posse honestè dici: calumniando
 verò contradicturos & suffragatores deterrendos esse. Plu-
 rimū autem valet illa criminatio, obicere aliis, quòd pec-
 cunia corrupti sint. Si enim imperitia tantum obiceretur,
 non vincens discederet vt imperitior tantum, non vt iniu-
 stior. Cum vero iniustitia obicitur, fit suspectus orator cum
 vincit, cum non vincit, simul, & imperitus & iniustus existi-
 matur. Hic mos ciuitati non prodest. Multi enim deterrētur,
 quò minus ad dandum consilium prodeant. Ac si tales suar-
 fores, qui sibi contradici nolunt, non essent instructi facul-
 tate dicendi, melius cum ciuitate ageretur: minus enim per-
 suadere iniusta possent. Oportet autem bonum ciuem non
 deterrere alios, sed ex pari loco videri meliora suadere; & he-
 ne morata ciuitas non augeat potentiam eius, cuius consilia
 sapius praelata sunt, sed tamen etiam præsenti dignitate cū
 non spoliēt, & alios, quorum consilia saepe reiecta sunt neque
 ignominia, neque supplicio afficiat. Sic ille, qui vicit sapius,
 nō spe prāmiorum loquetur ad gratiam aliter quā sentit:
 & qui non vicit, non captabit gratiam, concupiscens potē-
 tiam. Nos verò his contraria facimus. Cum suspicio est, ali-
 quem spe mercedis dicere, repudiamus sententiam, etiam si
 optima est, tantum propter incertam suspicionē. Et consilia
 optima non minus sunt suspecta quā mala. Vnde fit, vt etiā
 optima suasurus, cogatur arte sibi fidem facere, cum sit im-
 possibile propter suspensiones vrbi benè consulere aperte si-
 ne deceptione. Nam apertè ostendens vtilitatem aliquam,
 venit in suspensionem, quasi clam aliud capter. Oportet autē
 nos, qui ad dicēdum de rebus maximis adhibemur longius
 prospicere quā vos, qui breuiter consideratis: præsertim,
 cum nos postea in iudicio vocemur, propter nostra consilia:
 vos non plectamini propter vestram suffragationem. Si e-
 nim orator & suffragator pariter mulctarentur, cautiore es-
 se in suffragando. Nunc verò, cum euentus non respondit,
 iati punitis oratorem, vos ipsos nō punitis, cum simul pec-
 caueri-

caueritis. Ego autē prodij, non vt excusē, aut acusē Mi. II.
 tylenos. Non enim nunc de eorum scelere indicatur, sed de
 nostra vtilitate: neque si faterer eos prorsus iniuste fecisse,
 suaderem, vt interficerentur, nisi id vobis vtile esset: neque
 si venia dignos censerem, velim eis parci, nisi ciuitati con-
 duceret. Ac sentio magis nos de futura vtilitate deliberare,
 quā de præsenti delicto. Quod autem Cleon affirmat, III.
 vltimam pœnam profuturam ad exemplum, vt cæteri mi-
 nus deficiant, ego contra sentio, qui etiam futuræ vtilitatis
 ratione moueor. Non igitur propter istius speciosam ora-
 tionē respuatis vtilitatem meæ sententiæ. Cum enim videat-
 ur iratis oratio istius iustior, fortassis multos mouerit. Nos
 verò nunc non contendimus cum ipsis de iure, sed consiliū
 de vtilitate quærimus. Magnitudo pœnæ non deterret ho-
 mines à sceleribus, incitatos vehementi cupiditate & ma-
 gna spe. Est quidē in omnibus ciuitatibus constituta pœna
 mors, etiam leuioribus delictis quā hoc est. Sed tamen ho-
 mines spe incitati adeunt pericula: neque quisquam ruit in
 periculum, si firmiter sibi persuaserit, se non euasurum esse.
 Quæ ciuitas deficit, donec existimat se imbecilliorē po-
 tentiam habere suam vel socialem prioribus sociis? Natura
 omnes priuatim & publicè proni sumus ad delinquēdum,
 nec lex aut pœna vlla homines prorsus cohercet; cum quidē
 à leuioribus pœnis ad summas peruentū sit: vt audacia sce-
 leratorum frenaretur. Consentaneum est enim olim mitio-
 res pœnas summorum scelerum fuisse: quæ cum non deter-
 rent homines, quò minus delinquerent, ventum est ad
 mortem, quæ tamen & ipsa homines non deterret à sceleri-
 bus. Aut igitur alius excogitandus est terror vehementer,
 aut ne quidem capitali pœna homines coherceri possunt.
 Sed ruunt homines in pericula impulsī, vel necessitate, vel
 petulantia, vel ira. Pauperes necessitate mouentur, petulanti-
 fatis causæ est licentia; ira occasio est vt quisque insanabili
 affectu tenetur. Deinde vincuntur homines cupiditate &
 spe, quarum altera dux est, altera comes: altera ad agredien-
 dum incitat, altera viam monstrat. Et expetita bona, quan-
 quam incerta, tamen plus mouent animos quā certæ pœ-
 næ, quæ sunt in conspectu. Aduuat & occasio aggressuros
 aliquid, quæ cum se offert præter opinionem, etiamsi vires
 alioqui minores sint, incitat: vt periculum adcant; præcipuè
 ciuitates, quia hæ res maximas concupiscunt, videlicet li-
 bertatem & imperium, & singuli cum vniuersis ciuibus
 coniuretis maiora imaginantur. Quare simpliciter impos-
 sibile. & stultum est, metu legum, aut pœnarum humanarum

naturam cupiditate ardentem deterrere. Non igitur confisi
 magnitudine pœnæ, tanquam fideiussore, deterius consili-
 um sequamur: ne ad desperationem redigamus deficientes;
 ut, si videant nullam veniæ spem esse, malint sæpè per-
 tinaciter defendere, quam rursus facere deditioem. Con-
 siderate enim nunc, si qua ciuitas defecerit, cogitans se
 non posse vincere, citò conditiones pacis accipiet, adhuc
 habens pecuniam; vnde & vobis belli sumptus, & deinde
 tributum pendat. Sed si viderint, nullam veniæ spem esse
 quæ ciuitas se non melius ad bellum instruet, & obsidionẽ
 ad extremum perferet? Idem ne valent tardè & citò facere
 deditioem, ac nobis non damnosum erit diu facere sum-
 ptus in obsidione, & post expugnationem recipere exha-
 uistas vrbes: nec deinceps habere ex eis redditus, quibus tole-
 rare bellum aduersus hostes possimus? Non igitur ut iudi-
 ces nostro dāno acerba supplicia sumamus de fontibus: sed
 videamus quomodo moderatè mulctatis ciuitatibus de-
 inceps frui possimus: nec custodiamus eos tantum legum
 seueritate, sed assiduitate militiæ. At nos nunc contrarium
 faciemus; si liberos homines qui indomiti repetiuerunt li-
 beratam, rursus oppressos crudeliter puniamus. Opor-
 tebat autem non post defectionem in homines liberos se-
 uitiam exercere, sed ante eos valdè custodire & cauere, ne
 consilia talia instituant: post recuperationem quàm minimè
 eis hoc delictum exprobrare. Considerate autem, quæ sit
 futura voluntatum alienatio, si consilium Cleonis sequa-
 mini. Nunc in singulis vrbibus plebs nobiscum sentit, & aut
 non deficit cum potentioribus, aut cum deficere cogitur,
 statim defectionis authoribus aduersari incipit. Cum igitur
 recipere, aliquam ciuitatem bello conamini, plebs nos ad-
 mittere studet. Sicut autem interficietis plebem Mitylenarorũ,
 quæ & tunc defectionis expers fuit, & cum arma recepit,
 vobis, volens vrbem tradidit, primũ iniuste interficietis eos,
 qui erga vos benefici fuerunt. Deinde id quod potentiores
 in aliis ciuitatibus maximè optant, perficietis, videlicet, ut
 cum traxerint ciues ad defectionem, habeant plebem sibi
 magis deuinctam, cum intelliget, similem pœnam propo-
 sitam esse authoribus defectionis, & plebi, quæ etiamsi deli-
 quisset: dissimulandum id est, ne ea pars, quæ adhuc nobis
 fauet, fiat hostilis. Hoc multò vtilius esse iudico ad retinen-
 dum imperium, nos malle iniurias accipere, quam alios in-
 iuste interficere. Nec verum est, quod Cleon affirmat, suam
 sententiam pariter & iustam & vtilem esse. Vos autem, cum
 intelligatis hæc meliora esse, non misericordiæ aut lenitati
 induk-

indulgeatis, quibus ego nec vos moueri velim, sed argumētis moueamini, ut hoc consilium auferatis. De his quæ iussit Pachus, re ordine cognita, statuite, plebi verò concedite vitam & patriam. Hæc & in posterum vtilia erunt, & hostibus terrorem incutient. Melius est enim aduersus hostes bonis consiliis uti, quam stulta temeritate eos inuadere.

DELIBERATIO DE POENIS
ET ANIMADVERSIONIBUS
coniuuratorum.

Ex Salustij Catilinaria conuuratione

ORATIO C. CAESARIS ROM.
in Senatu habita.

RESOLVTIO.

Catilinariae conuurationis nota ex Salustio, Plutarcho, Dione Historia est. Hac detecta & oppressa, de pœna deliberatum in Senatu fuit: censuit Cæsar: deprehensos Catilinæ socios, non morte multandos: sed, publicatis bonis, vinculis sempiternis mandandos esse. Argumenta hanc ad sententiam confirmandam sunt: quod 1. Pœna excogitari nulla noua possit, quæ sceleris coniuuratorum magnitudinẽ respondeat: eaq; de causa sit vtilius, legem ac consuetudinem veterem retinere, quam nouo exemplo capitali supplicio conuertas afficere. 2. Magistratus custodes habeant & observatores plurimos: ut necesse sit eos in iudicando dicendaq; sententia caute ac prudenter agere: neque committere, ut aliquid, vel amor, vel odios, vel iracundiæ vel alius animi perturbationibus tribuere. 3. Imperiti soleant postremorum meminisse, obliuisci priorum: nec tam sepe, de ipsis delictis ac peccatis, quàm eorundẽ supplicij verba facere: ideoque non concedendum: ut pœna paulò senerior conuertas decreta, in varia hominum iudicia, vituperationes quoque acres veniat. 4. Si Catilinæ conuurationis socij capitali sint pœna afficiendi, hoc sit faciendum, aut propter metum, aut propter iniuriam. At non propter metum: quod Cõsulis dignitas, maxima sint in armis præsidia: non etiam iniuriam: quia mors non pœna, verum requies salte miserarũ: cuncta mortalium mala dissoluat. 5. Huc Portiæ legis auctoritas accedat: quæ in minoribus quæque seruetur, verberatione scilicet ciuium. 6. Capitale coniuuratorum supplicium, vel exemplo sit notituum: siquidem non semper ad Rempub. gubernacula qui boni ac prudentes sunt magistratus sedent, verum etiam mali ac improbi, qui sua potentia abutuntur: eandem semel nati, promiscue & in bonos, & malos animadverunt. 7. Non denique. quæ legibus sunt ac consuetudine recepta, temere mutanda: ideoq; neque illud: ut in exilium mittantur, non, vel virgic cadantur, vel summo supplicio ciues Romanũ afficiantur.

Ad benevolentiam porrò conciliationem quod attinet, mores suos amabiles Caesar indicat: cum candorem suum proficitur: maiorum insti-
tuta utraq; quod aunt, manu collaudet: non præterea odiosè aliorum
sententias exagitat: sed parum commendat, partim excusat: neuti-
quam deniq; ut coniuatorum sese sceleribus patrocinari ostendit.
Motus vnicus Timor est: quem excitat Caesar: cum nõ indicat modò,
qua hominum sint iudicia metuenda: verùm etiam reformidanda
pericula: si fenerè nimis supplicia constituantur: plus æquo magi-
stratus augeatur potentia. Tractatio quatuor partibus absolvitur:
1. Exordio *ὑποθέσει*, occupatione factò, qua sinistra suspitioni à Ce-
sare occurratur. 2. Propositione hortatoria: ne plus iræ, quàm famæ
Senatus tribuat: nec tam ad scelus Catilinæ sociorum, quàm dignita-
tè suam respiciant. 3. Confirmatio argumenta modò indicata conti-
net. 4. Peroratio sententiæ dictionem habet. Loci notandi politici, de
remouendis affectibus in iudicando & sententiæ dicenda: erroribus
ac delictis Magistratus: obseruatione atq; imitatione aliorum. *Vsus*
cum in consultatione de pænis, mitiorem sequi sententiã, & pro le-
mitate atq; clementia pugnare volumus.

” **O**MNES homines, P. C. qui de rebus dubiis cõsultant,
” ab odio, amicitia, ira atque misericordia vacuos esse
” decet. Haud facilè animus verum prouidet, vbi illa officiant:
” neq; quisquam omnium libidini simul, & vsui paruit: vbi
” intenderis ingenium, valet: si libido possidet, ea dominatur,
animus nihil valet. Magna mihi est memorandi, P. C. qui re-
ges atq; populi, ira aut misericordia impulsì, malè consulue-
runt: sed ea malo dicere, quæ maiores nostri contra libidi-
nem animi sui rectè, atq; ordine fecere. Bello Macedonico,
quod cum Rege Perse gessimus, Rhodiorum ciuitas magna,
atq; magnifica, quæ populi Rom. opibus creuerat, infida at-
que aduersa nobis fuit. Sed postquam bello confecto, de
Rhodijs consultum est, maiores nostri, ne quis diuitiarum
magis, quàm iniuriæ causa bellam inceptum diceret, im-
punitos eos dimiserunt. Item bellis Punicis omnibus, cum sæ-
pe Carthaginenses in pace & per inducias, multa nefaria
facinora fecissent, nunquam ipsi per occasionem talia fece-
re: magis quid se dignum foret, quàm quid in illos re fieri
posset, quærebant. Hoc item vobis prouidendum est, P. C. ne
plus apud vos valeat P. Lentuli & cæterorum scelus, quàm
vestra dignitas, ne magis iræ vestræ cõsuletis, quàm famæ.
Nam si digna pœna pro factis eorum reperitur, nouum con-
siliu approbo: sin magnitudo sceleris ingenia omnium
exuperat, his vtendum censeo, quæ legibus comparata sunt.
Pleriq; eorum, qui ante me sententiã dixerunt, composu-
atq;

atq; magnificè, casum Reipubl. miserati sunt: quæ belli sæ-
 uitia esset: quæ victis acciderent, enumerare: rapi virgi-
 nes, pueros: diuelli liberos à complexu parentum, matres
 familiarum pati, quæ victoribus collibuisse: sana atq; do-
 mos spoliari: eadem, incendia fieri. Postremò armis, cada-
 ueribus, cruore atq; luctu omnia compleri. Sed, per Deos
 immortales, quò illa oratio pertinuit? an uti vos infestos
 coniurationi faceret? Scilicet quem res tanta, & tam atrox
 non permouit, cum oratio accenderet? Non ita est: neque
 cuiquam mortalium iniuriæ suæ paruæ videntur: multi eas
 grauius æquo habuere. Sed aliis alia licentia est. P. C. Qui de-
 missi in obscuro vitam agunt, si quid iracundia deliquere,
 pauci sciunt: fama, atq; fortuna eorum pares sunt. Qui ma-
 gno imperio præditi, in excelso ætatem agunt, eorum facta
 cuncti mortales nouere. Ita in maxima fortuna, minima li-
 centia est: neq; studere, neq; odisse, sed minimè irasci decet.
 Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in Imperio superbia
 atq; crudelitas appellatur. Ego quidem sic existimo, P. C.
 omnes cruciatus minores, quam facinora eorum esse. Sed
 pleriq; mortales postrema meminere, & in hominib; impiis
 sceleris eorum oblit, de pœna differunt, si ea paulò sæuior
 fuerit. D. Syllanum virum fortem atq; strenuum certo scio,
 quæ dixerit, studio Reipub. dixisse: neq; illum in tanta re
 gratiam, aut inimicitias exercere: eos inores eamq; mode-
 stiam viri cognoui. Verùm sententia eius mihi non crudelis
 (quid enim in tales homines crudele fieri potest?) Sed aliena
 à Reipub. nostra videtur. Nam profectò aut metus, aut in-
 iuria te subegit Syllane, Consulem designatum genus pœ-
 næ nouum decernere. De timore superuacaneum est disse-
 rere: cum præsertim diligentia clarissimi viri Consulis tan-
 ta præsidia sint in armis. De pœna possum equidem dicere
 id quod res habet: in luctu atq; miseris mortem, ærumnarū
 requiem, non cruciatum esse: eam cuncta mortalium mala
 dissoluere, vltra neq; curæ, neq; gaudio locum esse. Sed per
 Deos immortales, quamobrem in sententia non addidisti,
 uti prius verberibus in eor animaduertitur? An quia lex
 Porcia vetat, aut aliæ leges? Item condemnatis ciuib; non
 animam eripi, sed exiliū permitti iubent? An quia grauius
 est verberari quam necari? Quid autem acerbum aut nimis
 graue est, in homines tanti facinoris conuictos? Sin quia le-
 uius est, quī conuenit in minori negotio legem timere, cum
 eam in maiore neglexeris? At enim quis reprehēdet? quod
 in parricidas huius Reipubl. decretum erit? tempus, dici
 fortuna, cuius libido gentibus moderetur? illis meritò ac-
 cidet

cidet, quicquid euenerit. Cæterum vos P.C. quid in alios
 statuat, considerate. Omnia mala exempla ex bonis iniitiis
 orta sunt. Sed ubi imperium ad ignaros ciues, aut minus bo-
 nos peruenit, nouum illud exemplum à dignis & idoneis,
 ad indignos & non idoneos transfertur. Lacedæmonij, de-
 uictis Atheniënsibus, triginta viros imposuere, qui Rempub.
 eorum tractarent. Hi primò cepere pessimum quæq; & o-
 mnibus inuisum, indemnatum necare. Ea pópulus lætari,
 meritò dicere fieri. Post, ubi paulatim licentiã creuit, iuxta
 bonos & malos libidinosè interficere: cæteros metu terre-
 re. Ita ciuitas seruitute oppressa stultæ lætitiæ graues pœnas
 dedit. Nostra memoria victor Sylla, cum Damaspum & alios
 huiusmodi, qui malo Reipub. creuerant, iugulari iussit:
 quis nõ factum eius laudabat? homines scelestos & factio-
 sos, qui seditionibus Rempubl. exagitauerant, meritò neca-
 tos aiebant. Sed ea res, magnæ initium eladis fuit. Nam, uti
 quisq; aut domum, aut villam: postremò vas, aut vestimen-
 tum aliculus concupiuerat, dabat operã, ut is in proscripto-
 rum numero esset. Ita illi, quibus Damaspici mors lætitiæ
 fuerat, paulò post ipsi trahebantur: neq; prius finis iugu-
 landi fuit, quàm Sylla omnes suos diuitiis repleuit. Atq; ego
 hoc non in M. Tullio, neq; his temporibus vereor. Sed in ma-
 gna ciuitate multa & varia ingenia sunt. Potest alio tempo-
 re, alio Consule, cui item exercitus in manu sit, falsum ali-
 quid pro vero credi. Vbi hoc exemplo per Senatus decretũ,
 gladium Consul eduxerit, quis illi finem statuet? aut quis
 moderabitur? Maiorẽ nostris, P.C. neq; consilij, neque au-
 dacie vnquam eguere: neq; illis superbia obstabat, quò mi-
 nus aliena instituta, si modò probauerant, imitarentur. Ar-
 ma atq; tela militaria à Samnitibus, insignia Magistratuũ
 à Thuscis pleraq; sumpserunt. Postremò quod vbiq; apud
 socios aut hostes idoneum videbatur, cum summo studio
 exquebantur: imitari, quàm inuidere bonis malebant. Sed
 eodem illo tempore Græciæ morem imitati, verberibus a-
 nimaduertebant in ciues: de condemnatis summum sup-
 plicium sumebant. Postquam Respub. adoleuit, & multitu-
 dine ciuium factiones valere, circumueniri innocentes, a-
 lia huiusmodi fieri capere: tunc lex Portia, aliæq; leges pa-
 ratæ sunt: quibus legibus damnatis exilium permissum est.
 Hanc ego causam, P.C. quò minus nouum consilium capia-
 mus, imprimis magnam puto. Profectò virtus atq; sapientia
 maior in illis fuit, qui ex paruis opibus tantum imperium
 fecere, quàm in nobis, qui ea bene parta vix retinemus. Pla-
 cet igitur eos dimitti, & augeri exercitum Cællinæ? Minime:

mè: sed ita censeo, publicandas eorum pecunias, & ipsos in vinculis per municipia habendos, quæ maximè opibus valent: ne quis de his postea ad Senatum referat, nève cum populo agat: Qui aliter fecerit Senatum existimare, cum contra Rempub. & salutem omnium facturum.

ORATIO SUPERIORI PROXIMA
MAE RESPONDENS MARCI
Porcij Catonis.

Ex eadem Salustij coniuratione Catilinaria.

RESOLVTIO.

Quemadmodum pro lenitate in puniendis coniuratis C. Caesar pugnauit: ita Cato, sententiam rogatus, ferocitatem adhibendam esse monet: Caesaris rationibus refutatis, non custodis perpetuis, non bonorum publicatione, non exilio, sed morte esse multandos Catilinæ socios ostendit. Argumenta Caesaris 1. de iracundia & crudelitate magistratui in puniendo vitanda, obseruanda lenitate ac clementia refutatur: primum vituperatione illorum, qui in delictorum excusationibus, vocabulis abutuntur: vitia virtutum nominibus induunt: deinde enumeratione damnorum, quæ ex indulgentia oriri in Rempub. solent: tum exaggeratione magnitudinis delictorum: postremò instituti & consilij prauis notatione, quod qui paucis parcere sceleratis volunt, bonos perdere omnes minimè dubitant. Argumentum 2. Caesaris de genere supplicij & morte, quasi illa miseriarum solummodo finis, mala cuncta dissoluat, post illam neq; cura, neq; gaudio locus relinquatur, ideòq; non morte, sed vel exiliis, vel carceribus perpetuis coniurati multandi, diluitur reprehensa impietate Caesaris, qui statim videretur falsa esse ea, quæ de inferis sceleratorumq; panis à prudentibus tradita sunt. 3. De bonorum publicatione & custodia perpetua, supplicio grauiori, quam ipsius mortis refellitur periculi comparatione, quod manus in custodia metuediò: siquidem in municipis captiui se detineantur, res moliri nouas & audaces atq; improbos inuenire facile queant à quibus liberentur. 4. De maiorum consuetudine, qui noluerint suos in ciues aliter, nisi exilio & bonorum publicatione animaduerti, tuentur quoq; à Catone, & ostenditur maiores alia Rempub. ratione auxisse: industria scilicet domestica: iusto imperio: animo in consulendo libero, non libidinibus, aut amorì obnoxio. Deinde causæ enumerantur, quæ Resp. corrumpunt, euerunt: cuiusmodi sunt: luxuria, auaritia, egestas publica, priuata opulencia, honos ac magistratus paruis, non virtute, sed ambitione, nullum inter bonos ac malos discrimen, neglecto deniq; Rempub. cura & studium rerum priuatarum. Vnde concluditur: mirum non esse Catilinam & alias contra Rempub. conspirare. 5. Et postremum, de Consulibus diligentia, ex-

xiliis promptis, paratis praesidiis: unde collegit Caesar, opus minimè esse: Catilinam eiusdemq; in vrbe socios metuere: tollitur inficiatione, idq; planum redditur: Senatium reuera periculum metuere: nec in hoc fiducia illam, sed merita animiq; molliorem esse: simul docetur, quatenam parari auxilia possint: Argumenta resurgantia haec sunt. Confirmantia, quibus obtinere vult Cato: vt non exiliis aut custodiis perpetuis: sed capitali poena Catilinarij afficiantur, sunt: quòd i. in patriam coniurauerint non vulgares, verum nobilissimi homines, ducent habeant Catilinam, fortem virum: vocarint in societate Gallos strenuos & maximè intentos Romano nomini: ideoq; nõ leuiter rem agendam, aut cunctatione vitendum. 2. Peccarint hic non adolescentes imperiti, sed viri ac senes: & peccarint, non temeritate quadam aut ambitione, sed auidia. 3. Torquatus Gall: eo in bello ne quidẽ filio suo pepererit, verum necare eum iusserit: quod contra imperium in hostem pugnasset: ideoq; multò magis Catilinarij paritula puniendi. 4. Coniurati improbi per totam vitam extiterint: in patriam constitutis non praesens solum factum perpendendum: verum etiam antea facta vita examinanda. 5. Periculum ingens Respubl. immincat: ac propterea non committendum: vt longa deliberatione interposita vires coniuratio assumat. Ad id & conciliationem faciunt: amoris ac beneuolentiae in patriam declaratio: indicatio pietatis: iustitiae significatio: notatio prudentiae. Motus odium & timor: quorũ illud in coniuuratos excitatur detestatione insidiarum in patriam totamq; Respubl. hic oritur, denunciatione malorum & periculorum, quae in Catilinarijs parentibus vbi metuenda. Tractatio & collocatio horum quatuor constat partibus: Exordio i. partim attentioni, partim beneuolentiae accommodato: quarum illa res magna propositio: haec reprehensione conciliatur eorum qui ante sententiam dixerant. 2. Refutatione argumentorum Caesaris. 3. Confirmatione, quae probantia argumenta complectitur. 4. Conclusionem, repetitionem & sceleris coniuuratorum, & poena continentem. Loci sunt de leuitate & misericordia intempestua: Rerumpub. incrementis ac decrementis eorundemq; euentis: labore ac industria in Respubl. capessenda adhibenda. 8. Jus erit: cum in deliberatione q; refutandi, qui in animaduertendo lenitatem ac clementiam vrgent.

1. **L**ONGE mihi alia mens est, Patres Conscripti, cum res latq; pericula nostra considero, & cum sententias nonnullorum ipse mecum reputo. Illi mihi differuisse videntur de poena eorum, qui patriam, parentibus, aris atque focus suis bellum parauerunt. Res autem monet, cauere ab illis magis, quam qui in illos statuamus consultare. Nam caetera maleficia tum persequare, vbi facta sunt: hoc nisi prouideris ne accidat: vbi euenit, frustra iudicia implores: capta vrbe, nihil

hil reliq. sit vidis. Sed per Deos immortales vos, ego appello, q. semper domos, villas, signa, tabulas vestras pluris quam Rēpub. fecistis, si ista cuiuscūq; modi sint que amplexamini, retinere: si voluptatibus vestris otū præbere vultis, expergiscimini aliquādo, & capeſſite Rēpub. Nunc nō agitur de veſtigalibus, neq; de ſociorū iniurijs: libertas & anima noſtra in dūbio eſt. Sēp enūmero P. C. multa verba in hoc ordine feci: ſæpe de auaritiā & luxuria noſtrorū ciuium queſtus ſum, multoſq; mortales ob eā cauſam aduerſos habeo. Qui mihi atq; animo meo nullius vnquā delicti gratiā feciſſem, haud facile alterius libidini malefacta condonabam. Sed ea, tametſi vos parui pendatis, tamē Reſpub. firma erat, opulētia negligentia tolerabat. Nunc verō nō id agitur, bonis ne, an malis moribus viuamus: neq; quantū, aut quam magnificentiā imperiū P. R. ſit. Hic mihi quiſquā manſuetudinē & miſericordiā nominat? Iam pridē equidē nos vera rerū vocabulā amiſimus: quia bona aliena largiri, liberalitas: malarū rerū audacia, fortitudo vocatur: eō Reſpu. in extremo ſita eſt. Sint ſanē, quoniā ita ſe mores habēt, liberales ex ſociorū fortunis: ſint miſericordes in furibus ararij: ne illis ſanguinem noſtrū largiantur: & dū paucis ſceleratis parcunt, bonos omnes perditū eant, Benē & cōpoſitē C. Cæſar paulō antē in hoc ordine, de vita ac morte diſſeruit: credo, falſa exiſtimans ea quæ de inferis memoratur, diuerſo itinere malos à bonis, loca tetra, inculta, ſœda atq; formidoloſa habere. Itaq; eſt ſuit pecunias eorū publicādas, ipſos per municipia in cultodijs habēdos, videlicet timens ne ſi Romæ ſint, aut à popularib. coniurationis, aut à multitudine conductā, per vim eripiantur. Quasi verō mali atq; ſceleſti tantummodo in vrbe, & nō p totā Italiā ſint, aut ibi nō plus poſſet audacia, vbi ad defendendū opes minores ſunt. Quare vanum equidē hoc conſilium eſt, ſi periculū ex illis metuit: ſi in tanto omniū metu ſolus nō timet, eō magis rēfert, me mihi atq; vobis timere. Quare, cū de P. Lentulo, cæterisq; ſtatuetis, pro certo habetote, vos ſimul de exercitu Catilinæ, & de omnibus cōiuratis decernere. Quantō vos attentius ea agetis, tantō illis animus infirmior erit. Si paululū modō vos languere viderint, iam omnes feroces aderunt. Nolite exiſtimare maiores noſtros armis Rempub. ex parua magnā feciſſe: ſi ita res eſſet, multō pulcherrimā eam haberemus: quippe ſociorum atq; ciuium, præterea armorū atq; equorum maior nobis copia, quā illis eſt. Sed alia fuēre, quæ illos magnos fecēre, quæ nobis nulla ſunt. Domi in diſtina, foris iuſtum imperiū: animus in conſulendo liber, neq; delicto, neq; libidini obno-

xius. Pro his nos habemus luxuriam atq; auaritiā: publicē
 egestatem, priuatim opulentiā: laudamus diuitias, sequimur
 inertiam. Inter bonos & malos nullū discrimen est. Omnia
 virtutis præmia ambitio possidet. Neq; mirū: vbi vos sepa-
 ratim sibi quisq; consiliū capitis: vbi domi voluptatibus, hic
 pecuniæ, aut gratiæ seruitis. Eō fit, vt impetus fiat in vacuam
 Remp. Sed ego hæc omitto. Coniuranēre nobilissimi ciues
 patriam incendere, Gallorū gentem infestissimam Romano
 nomini ad bellū accersunt. Dux hostium cū exercitu supra
 caput est: vos cunctamini etiā nunci & dubitatis, quid intra
 mœnia deprehensis hostibus faciatis? Miseramini censeo:
 deliquere homines adolescentuli per ambitionem: atq; e-
 tiam armatos illos dimittatis. Næ ista vobis mansuetudo &
 misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam conuertetur.
 Scilicet res ipsa aspera est: sed vos nō timetis eam, ināo verō
 maxime. Sed inertia & mollitia animi, alius alium expectan-
 tes cunctamini: videlicet, dijs immortalibus confisi, qui hanc
 » Rempub. in maximis sæpe periculis seruauēre. Non votis,
 » neq; supplicij muliebribus Deorū auxilia parantur: vigilan-
 » do, agendo, bene consulendo, prosperē omnia cedunt, vbi
 » socordix te atq; ignauiæ tradideris, nequicquam Deos im-
 » plores: irati, infestiq; sunt. Apud maiores nostros Iul. Man-
 lius Torquatus, bello Gallico filium suum, quod is contra
 imperiū in hostem pugnauerat, necari iussit: atq; ille egre-
 gius adolescens, immoderate fortitudinis, morte poenas de-
 dit. Vos de crudelissimis patricidis quid statuatis cunctami-
 ni? Videlicet cætera vita eorum huic sceleri obstat. Verum
 parcite dignitati Lentuli: si ipse pudicitix, si famæ suæ, si
 dijs & hominibus vnquam illis pepercit. Ignoscite Cethegi
 adolescentiæ, nisi alterum iam patria bellum fecit. Nam quid
 ego de Gabinio, Statilio, Cepario loquar? quibus si qd pen-
 si vnquā fuisset, non ea cōsilia de Repub. habuissent. Postre-
 mō P. C. si mehercule peccato locutus esset, facile pateret
 vos ipsa re corrigi, quoniā verba mea contemnitis. Sed vn-
 diq; circumuenti sumus: Catilina cū exercitu in ciuitatis
 faucibus vrget: alij intra mœnia, atq; in sinu vrbs sunt ho-
 stes: neq; parari, neq; consuli quicquam potest occultē, quo
 magis properandum est. Quare ita censeo, cū nefario cō-
 filio sceleratorum ciuium Respub. in maxima pericula ve-
 nerit: siq; indicio T. Vulturij, & legatorum Allobrogū con-
 uicti confessiq; sint, eādem, incendia, aliaq; scēda atq; cru-
 delia facinora in ciues patriamq; paruissē, de confessis
 sicuti de manifestis rerum capitalium, more
 maiorum supplicium sumendum.

ADHORTATIO AD INIVRIA-
RVM OBLIVIONEM ET AMNHETIAN
ac Concordiam.

Ex Lib: Dionis Rom. Hist. XLIV.

ORATIO CICERONIS IN SE-
natu Romæ habita.

RESOLVTIO.

HABITA hæc Romanum ad Senatum Oratio à M. T. Ciceronè
fuit post interfectū C. Iulium Cæsarem: cum trepidaret ac timu-
tuaretur populus: in Capitolii Bructus, Cassius & alij percussores sus-
gissent: Magister Equitum Lepidus forum militibus occuparet: varietas
à variè affectis Senatoribus sententiæ diceretur in Senatu: Respub.
summè videretur in periculū ac discrimen adducta. Est autem in hoc
totus Cicero vt ostendat: memoriâ discordiarum obliuione sempiterna
delendâ ac colendam pacem nō ad arma veniendum esse. Argumenta
hæc ad sententiâ probandam illa adhibentur: quod. 1. Pacis ac cōcor-
diæ studiū plura & maiora bona atq; cōmoda Reipub. afferat, quàm
discordia, & iniuriarum propulsatio vi & armis facta. 2. Exempla
tum recentia, tum è vetustate peuita doceant, plus pacē ac concordiam,
quàm vtionem ac vindictam vi factam posse: id quod septem mōstrat-
tur exemplis seditionū, discordiarum & bellorū intestinorum in Repub.
& descriptione presentis status vr̄bis. 3. Athenienses quoq; cum ciui-
libus assidijs agerentur, decretum fecerint: vt obliuione sempiterna
iniuriæ, & data acceptaq; mala deleerentur. 4. Fortune, vt omnibus
alijs in rebus, ita bello maximè, incertitudo atq; inconstantia magna
ideoq; ei non nimium etiâ bona in causa fidendum, sed paci ac concor-
diæ studendum. 5. Seditiones, tumultus, bella ciuilia multis magnisq;
incommodis Rempub. afficiant: id quod exemplis videri plangm̄ sit se-
ditionum ac bellorum ciuiliū Romana in Repub. & enumeratione
eorum, quæ in his exaggerari solent. Huius generis sunt: primò iactura
pecuniarū, tam publicarū, quàm priuat. arum: secundo prestantium
virorū interitus: tertio cædes fortium virorū, propter odium priuatum,
& quidē indignè illata à sicarijs, in adibus proprijs, in vijs, in foro, in
curia, in Capitolio, in tēplo: quarto illata ita, vt nulla vel sexus, vel æ-
tatis ratio habeatur: postremò crudelitas maior, quàm quæ ab hosti-
bus, imò bestijs exerceri potest. 6. Respub. occasiones nunc habeat opti-
mas pacis ac concordie instituendæ: & declinandæ quoq; mala & incō-
moda, quæ è ciuilibus bellis proficiuntur: quia malum adhuc recenset
quia patrorū coitio facta: quia, qui sunt commoti, placari faciliè pos-
sunt: si, vel metus tollatur, vel spes remoueat victoria aut commo-
dorum. Sunt argumenta hæc, quæ ad iniuriarum obliuionē ac concor-
diam hortantur: resutantia duo sunt: quorum vnū ad rem & causam
pertinet: alterum Ciceronis personam concernit. Obijcebatur enim

à Bruto, Cassio, alijsq; Caesaris percussoribus peccatū grauius, ideoq;
 penas ab his sumendas esse: deinde his Ciceronem fauere: eo quod an-
 te Caesarem fuerit secutus: ac propterea sententiam pro reconciliacione
 & iniuriarum obliuione dicere. Ad quae respondetur: & quid in ad-
 primum, longē melius esse dimittere quā punire Caesaris interfecto-
 res ostenditur his rationibus: quod 1. Tempora sint periculosa: exacer-
 bati animi: propē ad sint tumultus: eamq; ob rem non conducit in dis-
 quisitionem iam Caesaris necem vocare, aut eiusdem punire aut hores
 velle. 2. Conuocatus sit Senatus, ut ut exquisitē ius dicat, aut de causa
 certa cognoscat: sed ut deliberet, quo pacto pacata ac tranquilla Res
 esse publica queat. 3. Modo facili ac commodē res constitui possunt: si ad
 nonnulla conuincatur: remittatur aliquid de summo iure: ad imita-
 dum parentum exemplum proponatur, qui in liberorum suorum edu-
 catione non exactē cuncta inquirunt, sed multa disimulant, quae iam
 etiam conuincendo praeteriunt. 4. Peccarunt quidem Caesaris interfe-
 ctōres, sed & multa sint, quae in Caesare eiusdemq; seditoribus repre-
 hendenda. 5. Qui ius vrgenti strictum, auctores esse soleant seditionum,
 tumultuum, bellorum ciuiliū: ut, aequitati contra qui student, haec
 omnia mala auertant. 6. Quosadmodum grandines, exundationes &
 quarum, huius generis alia, pro diuina homines poena habet, nec vin-
 dicitam, aut vltionē hic ullam querunt: ita seditiones, tumultus, inte-
 stina disidia pro poena diuina habenda, obliuione quoq; obruenda po-
 tius, quā armis sumptis, aut vindicanda, aut renouanda. 7. Necessa-
 riū vnius atq; eiusdem generis & Respub. ciues: ideoq; nō mutuis armis
 sese cōficere, sed paci ac cōcordiae studere debeant. Ad conciliandū va-
 lent: cui de Senatoris officio in dicenda sentētia Cicero agit: officio iuram-
 scā sine arrogantiā & ostentatione commendat: aequitatis ac concor-
 diae sese anantem proficitur: Antonij Lepidi, atq; aliorū Caesaris ami-
 corū mentionē nullam facit: praecisione quoq; vitatur: ne de pace agēs,
 inconsideratē turbis materiam suppeditet. Motus, qui hac in oratione
 dominantur, sunt: Mansuetudo & Clementia, quae excitatur, cū ostē-
 ditur: vtrinq; peccatū esse: inter disidentes partes, non cognitōne mo-
 dō intercedere: verū etiam astra ad hominum animos conglutinandos
 accommodata. Deinde Metus, qui oritur enumeratione malorū, quae
 reformidanda, nisi locum reconciliatio inueniat. Postremō Spes & cō-
 fidentia, quae suscitatur commemoracione maiorum bonorum, quae ex
 pacis ac concordiae studio expectanda. Absolutur verō horum colloca-
 tio & tractatio quinq; partibus: prima Exordio partim beneuolentiā,
 partim attentioni accommodato: quarum illa conciliatur descriptio-
 ne officij boni Senatoris, & commendacione animi in Respub. prom-
 pte ac parati: hac paratur proposita vtilitate & magnitudine rei, de
 qua agendū. Altera Propositio ipsam adhortationē ad iniuriarū obli-
 uionem ac pacē & concordiaē habet. Tertia huius argumēta atq; ra-
 tiones

iones cōplectitur. Refistat^o quarta has ipsas diluit. Postrema Cōclisio excusatione breuitatis & reiectiōe cōstat aliorū, de quibus etiam consultandū videbatur. Loci hic communes obseruandi: de Senatorum iis sententiā dicenda officio: de reconciliatōnis, pacis, concordiaē studio: de fortuna incertissime etiā bona ac iusta in causa: de malis atq; incōm. odiis dissidiorū, factiōnū, seditionū, bellorum inuestigatōnū. P^o sus, cum esse auctores alijs in Repub. volumus, vt amicē, pacatē, concorditer inter se viuam: si qua dāna data, illata iniurā: obliuione perpetua sepellantur.

OMNIBVS ego, patres conscripti, in consultationibus I. neq; gratiā spectandā, neq; odia esse existimo, sed eam vnumquēq; sententiā debere dicere, quā ipse optimā esse censet. Quippe iniquum fuerit, quum prætōres cōsulesq; nostros omnia ex prescripto recte rationis agere iubeamus, etiā fortuna praestāda sit, si quid minus recte gesserint, nos in deliberādo, vbi suā quilibet sententiā in sua potestate omninō habet, priuatarū cupiditatum causā commodū Reipub. proderet. His ego de causis, quum arbitret semper nobis in consilio capiēdo æquitatis rationē habendā esse, ideo magis in presenti negotio nobis faciendū censeo: quod video nos, si omissis nō necessarijs rebus cōcordiam seruemus, salutē nostrā cōsulere, aliosq; etiā nolentes nobis coniungere posse. Vereor autē ne malē: sed initio orationis uolo quicquā durius dicere. Superioribus quidē temporibus aliquandiu is fuit Reipub. status, vt eam ij, qui plurimum armis possent obtinerēt: ipsi nobis quid decernendū esset prescriberent, nō nos quid ipsis agendū esset pspiceremus. Nunc eō res redierunt vt nostrā sint omnia potestate, penesq; nos sit potestas, aut cōcordiā, cumq; ea libertatē, aut dissensionē iterū ac ciuilia bella, dominūq; exinde diligēdi. Id enim Senatus consultū quod hodie facietis, eōs etiā alij sequentur. Quae quū, vt quidē mea fert sententiā, ita sese habeāt, censeo nobis, omnibus inuicē inimicitijs ac cōtentionibus, aut quicquid id tandē mali est, omissis, ad pristinā illā pacē, amicitiaē, cōcordiamq; redeundū esse: id certē si nihil aliud praeterea, expēdenubus, quod quādiu his vsi sumus in Republica, curāda, regiones, diuitias, gloriā, sociosq; nobis parauimus: postquā a diuersis cladibus deuenimus, nō modo nihil nostris rebus accessisse, sed longē omnia deteriora facta. Tantū verō abest, vt ego aliqd aliud esse existimē quod in praesentiarū salutē vrbis afferre possit, vt, nisi nos cōcordiaē auctores citō, adeoq; iā iā, siamus, restitui vrbē in integrū nō posse iudicē. Vera autē esse quae dico, ita cognoscentes, si & presentē conditionem inspexeritis, & antiqua memoria repetieritis.

Nonne enim videtur, populū iterum diuidi, diuelliq̄e ali-
 osq̄e hæc, alios diuersa sentientes, in duas iam diuisos par-
 tes, bina castra habere? atque hos quidem Capitolium oc-
 cupasse, quasi terrore à Gallis impendente: alios in foro se
 ad oppugnandum Capitolium parare quasi Carthagenen-
 ses, ipsi, ac non etiam Romani essent? Nonne audistis vt prius
 quoque sæpius dissensionibus coortis, alij Auentinum ac
 Capitolium, alij sacrum montem tenuerint? Atq; hi quoti-
 es æquis conditionibus, aut alteri alteris, modicū quicquā
 de suo iure concedentes, in gratiam rediissent, statim odio-
 rum sine facto reliquum temporis in pace & concordia e-
 xegerunt, ita vt multa magnaue bella communi opera fe-
 liciter confecerint? quoties autem ad cædes peruenissent,
 alteri, acceptas iniurias vlciscendi cupiditate, alteri ne qua
 in re inferiores fuisse viderentur, contendendi studio de-
 cepti, nihil vnquam commodum ipsis euenit? Quorsum
 enim attinet Valerium, Horatium, Saturninum, Clauciam,
 Grachosque vobis, ex æquo hæc mecum cognoscentibus,
 pluribus verbis commemorare? Quæ cum exempla non pe-
 regrina, sed domestica habeatis, ne cunctemini ista quidem
 imitari, hæc verò vitare: sed cum res ipsa euentum consilio-
 rum vestrorum comprobatum vobis exhibeat, non iam or-
 rationem meam quasi nuda verba, considerate, sed ita ac-
 cipite, vt quæ Reipub. ex vsu sint, ac ipsa iam re se probent.
 Neq; enim sp̄e incertam, cogitatione quadā dubiā consecrā-
 dam, sed certitudinem consiliorum, fidei quodam quasi va-
 dimonio confirmatam, animo præcipiendam habetis. Ac,
 quanquam quid vobis in deliberando sit sequendum, à do-
 mesticis maiorum nostrorum, quemadmodum dixi exem-
 plis, petere potestis, vt mihi extraneis documentis vtendum
 esse nō ducā: tamē cum infinita in mediū possim adducere,
 vnum cōmemorabo optimē antiquissimēq; vrbis, à qua etiā
 petere leges certas maiores nostri nō dedignati sunt: quod
 turpe vtiq; sit futurū, nos qui tantum viribus atq; iudicio A-
 theniēses præstam⁹, in capiēdo cōsilio ab iis superari. Hi ve-
 rò (de re nota loquor) olim dissidijs ciuilib⁹ agitati atq; hinc
 bello à Lacedæmoniis attriti subq; ciuū potentiorē tyrāni-
 dem redacti, nō ante exitum suis calamitatibus inuenerūt q̄
 pacificatione cōposita, memoriā omnium malorū, q̄ passi e-
 rant plurima à se inuicē ac grauissima, abolerent: ita vt iniu-
 riā acceptā non modo iure persequi, sed ne reminisci quidē
 vlli liceret. Postquā ita respuerunt, non à tyrānide modò &
 discordiis liberati sunt, sed cæteris etiā rebus secundis vsq;
 vrbē suā recuperarunt, deniq; sæpenumero salutem perni-
 tiamq; ipsorum Lacedæmoniorum, Thebanorumq; in sua

manu positam habuerunt. Quod si ij, qui custodibus captis
 ex Piræo in urbem venerunt, de vrbis habitatoribus vindictā
 sumere voluissēt, ob acceptas iniurias: facinus fortassis cau-
 sam satis honestā habēs perpetrassent, mala tamē & intulissē
 multa & accepissent. Nā quidē ijs præter suā spē supe-
 riores facti fuerāt, ita fieri poterat vt rursus inopinatō succū-
 berent. Nam in id quidem genus rebus nulla inest constan-
 tia nec qui semel prævaluit, victoria omnino potitus est: sed
 multi, cum suis rebus considerent, in calamitatē incidunt,
 multi vlcisci alios cupientes, ipsi vnā perierūt. Neque enim
 qui rebus aduersis premuntur, quantumuis iniuriis aliorū
 sint expositi, semper eam sortem perferunt: neq; potentia,
 vt cumq; aliquandiu perduret, semper prospero successu v-
 titur: sed vtrunque inopinatē humanarum rerum vicissitu-
 dini, fortunęq; inconstantia obnoxium, sæpè numero non
 pro sua spē, sed improvisa horum mutatione, momenta ac-
 cipit. His igitur de causis quidē, atq; ex studio contendēdi
 (vehemens enim est omnis homo, cū vel affectus est iniuria,
 vel affectū se esse putat) supravires suas audacia efferūt, &
 vltra quā robore suo possint, decertandi studio flagrant:
 aut superiores se sperantes, aut certē non sine clade inimici
 perituros. Hi quidē, modō vincentes, modō victi, alternisq;
 clades accipiētes, edentesq; partim penitus percut, partim
 misera, atq; (vt prouerbio dicitur) Cadmea victoria potun-
 tur: tuncq; demum sentiunt se malē de rebus suis statuisse,
 cum id nihil iam prodest. Quod ita se habere, res ipsa vos
 docuit, atq; age dum considerate. Aliquandiu in ciuilibus
 seditionibus Marius prævaluit: deinde profligatus, copiis i-
 terum coactis quid egerit, satis vobis liquet. Similiter Sylla
 (vt Cinnam, Carbonemq; & reliquos qui in medio fuerunt,
 præteream) cum primō potentia præstaret, post superatus,
 iterum dominatione potitus, nihil crudelitatis sibi reliquū
 fecit, ne quid iam de Mario iuniore, Cinna, Carboneū dicā.
 Post hos Lepidus, quasi vindictam de his sumpturus, pecu-
 liarem ipse seditionem excitauit, vniuersamq; propemodū
 Italiam conturbauit. Postquam hoc quoque exonerati fir-
 mus, nostis quot quantisq; nos incommodis Sertorius, reli-
 quiq; exules cum eo affecerint. Iam, vt Catilinā, Clodiumq;
 taceam, nonne Pompeius ipseq; Cæsar primō bellū alter al-
 teri fecerunt, ne affinitate quidem eos inhibentes? einde
 innumeris miseris non urbem modō, aut Italiam, sed to-
 tum ferē orbem terrarum impleuerunt? Mortem ne igitur
 Pompeij, ingentemque ciuium istam cladem quies excepit?
 Minimē verō, cum & Africa, & Hispania conscia fuit

multitudinis eorum, qui ibi occubuerunt. Quid quod ne
 sic quidem pacatæ sunt res? latet enim Cæsar ita interfe-
 ctus: occupatum est Capitolium; forum armis repletum est:
 1. terror urbem occupauit. Ita ubi ciues seditiones mouere
 2. inceperunt, vimque vi vlcisci student, neque æquitate,
 3. humanitate uel vindictam, sed cupiditate armorumque licen-
 4. tia metiuntur, necessariò calamitates, quasi orbe quodam
 5. semper reuoluuntur, continentique successione mala ma-
 6. lis redduntur. Res enim secundæ in libidinem mortalibus
 7. exundant, ut nullum cupiditatibus modum statuant: contra
 8. calamitatibus pressos ira malorum exagitat, ut cum non
 9. confestim perierint, vlcisci eos à quibus afflicti sunt concu-
 10. piscant: donèc animum suum exatiant. Reliqua multitudo,
 11. etiam si nullam rerum societatem cum his contraxerit, tam-
 12. men oppressorum misericordia, metuque eiusdem sortis,
 13. odioque eius quæ præualuit, ac spe eiusdem licentiæ ad-
 14. piscendæ miseris opitulatur. Ita fit ut ij quoque ciues, qui
 15. neutram partem ante sequebatur, in seditionis partem ipsi
 16. quoque alliciantur, aliique subinde aliis, sub specie vltionis
 17. (quam semper ij qui oppressi sunt, exigunt) in vindicandis
 18. iniuriis succedant: idque malum quasi legitimum iam in or-
 19. bem recurrat: quibus viribus quum alii aliàs priuati pereant,
 20. ipsam interim Rempublicam omnes ex æquo possundant.
 21. An non videtis quanto temporis spatio nos, inuicem bello
 22. civili attriuerimus: quot & quanta mala exhauserimus? aut
 23. quod tandem indignum inire possit eius pecuniarum multitu-
 24. dinis, quæ cum sociis ademissemus, Deos despoliassemus, ipsi su-
 25. pra quam facultates nostræ ferrent contulissimus, contra
 26. nos inuicem impendimus? Quis rationem subducere que-
 27. rat eius virorum multitudinis, quæ periit: non quidem reli-
 28. quorum istorum quorum summa inuestigabilis est, sed e-
 29. quitum Senatorumque, quorum vnusquisque bellis exte-
 30. ris, vel viuens, vel moriens vniuersam ciuitatem seruare po-
 31. tuisset? Quot enim Curtij, Decij, Fabij, Marcelli, Scipiones,
 32. occubuerunt non profectò ut Samnites, Latinos, Hispanos,
 33. Carthagiensibus profligarent, sed ut ipsi pariterque victo-
 34. res interirent. Ac quamuis vel maximè lugendi sunt nobis
 35. ij, qui in armis ceciderunt, tamen est cur æquiore animo
 36. eorum sit ferendus interitus. Volentes enim (siquidem is
 37. velle dici debet, qui metu cogitur) in pugnam progressi
 38. sunt, mortemque indignam quidem, sed viro certè dignam
 39. appetierunt, interque spem victoriæ sine sensu mortis occu-
 40. buerunt. Qui verò in domibus, in viis, in foro, in ipsa curia,
 Capitolio-

Capitulosque, nec viri tantum, sed mulieres, neque valida
 ætate solùm, sed senes etiam pueriq; miserè sunt trucidati,
 eorum quis satis exitium deplorare possèt? Quæ cum eius-
 modi sint vt neque nos prioribus temporibus vnquam ab v-
 ai teris hostibus nostris tantam perniciem acceperimus,
 neque illis intulerimus, quanta nos inuicem affecimus: ta-
 men ab ægrè ferendo hæc, curaque finem iis nobis dignum
 statuendi, ita assumus, vt gaudeamus insuper, ac dies festos
 ducamus, horumque malorum auctoribus benefactorum
 nomen tribuamus. Ego quidem non hominum nos vi-
 tam hanc, sed ferarum quarundam, quibus se inuicem per-
 dere natura est, vixisse arbitror. Verum enim vero quid præ-
 terita luctu profèqui attinet, quæ infecta quidem nunquam
 reddemus? quin præsentibus potius rebus prospiciemus,
 quarum ego causa, præteritorum mentionem feci, non vt
 communes calamitates (quæ vtiã nobis non accidissent)
 commemorem: sed vt vobis earum ratione habita persua-
 deam, vt saltem, quod reliquum est adhuc, conseruetis. Ad
 id enim solùm recordatio acceptorum malorum conducit,
 vt nos ad cauenda similia incommoda adhortetur. In præ-
 senti autem re id vobis facere maximè licet, initio adhuc hu-
 ius mali, ac à paucis, etiam num facta coitione priusquam
 alteri sperantes se superiores futuros, alteri indignè feren-
 tes se abiectos esse, inconsideratè ad rem armis decernendã
 contra suum ipsorum commodum efferantur. Ei malo oc-
 currere potestis sine labore, sine periculo, sine impensa, sine
 cædibus, si hoc vnum decretum feceritis: vt iniuriarum mu-
 tuò omnis aboletur memoria. Non enim id nunc est tem-
 pus vt si quid à certis hominibus peccatum est, id in disqui-
 sitionem vocare, arguere, vindicareque expediat. Neque
 enim de causa nunc aliqua cognoscitis, vt exquisitè ius di-
 cendum sit, sed deliberatis quam ratione præsens rerum
 status tutissimè componi possit. Quod fieri non potest, nisi
 ad nonnulla conuieatis: quemadmodum etiam in puero-
 rum vitam non exactè inquirimus, sed multa dissimulare o-
 pus habemus: quippe cum mediocria delicta non extremis
 sint plectenda suppliciiis, sed leuiter castiganda, ista nos e-
 tiam qui patres populi, non tantum nomine, sed re vera, su-
 mus omnes, non expedit in omnia curiosè inquirere, ne id
 nostra stet omnium perniciè. Multa quidem sunt, quæ Casari
 vitio verti possunt, ita vt iure cæsus videri possit, multa e-
 tiam crimina obici eius interfectoribus possunt, vt pœna
 digni existimari queant. Verùm hoc agere, hominum est
 nouas seditiones expectantium: qui autem rectè consultum

» rebus volunt, non summum ius persequendo incommo-
 » dare vrbi, sed æquum æquitate adhibita conseruare decet.
 » Itaque quæ iam ante euenerunt, eo modo quo grandines
 diluuiæque accidere solent, nobis obtrigisse rati, obliuioni
 mandate, & iam nunc agnoscetes vos inuicem gentiles
 esse ac ciues, ad concordiam redite. Neque verò suspicari
 quisquam vestrum debet, me propterea Cæsaris percussori-
 bus gratificari, quod ipse quoque Pompeij partes secutus
 fuerim. Quid enim verbis opus est? cum censem persua-
 sum vobis esse omnibus, me neque amicitias, neque inimi-
 citias vllas mei ipsius causa suscepisse, sed semper in amore
 odioque vestrum omnium commodum, publicamq; libera-
 tatem concordiamq; spectauisse. Igitur de mea quidem vo-
 luntate dicere superfedebo, pauca quædam in rem vestram
 loquar. Ego tantum abest vt priuatæ beneuolentiæ causâ, ac
 non cura communis salutis hanc sententiam tulerim, vt et-
 iam reliquis omnibus qui Cæsare adhuc rerum potente
 contra leges ac consuetudinem patriæ deliquerunt, pœ-
 nam omnem remittendam censem: neque id solum, sed vt
 honores, magistratus, donaque ab eo sibi data retineant,
 quanquam in ijs sunt, cum quibus mihi non conueniat. Nā
 vt auctor vobis ego nequaquam esse velim huiusmodi ali-
 quid agendi, huiusmodiq; magistratus deligendi: ita cum
 acta hæc iam sint, nihil mouendum vobis statuo. Neque e-
 nim tantum ad vos redire detrimentum potest, si certi qui-
 dam, contra leges, indigniq; ipsi ea habeant, quantum profue-
 rit quod potentioribus nullū metū conturbationē ue offer-
 tis. Hæc mihi impræsentiarum dicta sint, quæ res ipsa postu-
 lauit: postmodo rebus constitutis, etiam de reliquis consi-
 lium capiemus.

ADHORTATIO AD RECON-
CILIATIONEM ET CONCOR-
 diam inter plebem ac Senatū
 dissidentes.

Ex Dionysij Halicarn. Lib. VI. Antiquit. Rom.

ORATIO MENENII AGRIPPÆ
 ad plebem.

RESOLVTIO.

CVM ob creditorum duritiem & auaritiā in montem quendam,
 prope Anienem fluiuium, plebs Rom. secessisset, eò confluxissent
 non solum obæcati, verum etiam, vt fieri consuevit, homines otiosi
 ignati

ignavi, artibus malis dediti, rebus novis studentes: Senatus sibi in-
 mentis de pace ac reconciliatione legatos ad plebem misit, & inter alios
 Men. Agrippam, qui quod voluit, impetravit: ut scilicet in urbem plebs
 rediret, hisce rationibus atq; argumentis usus: quod 1. Senatores &
 patricii per se & alios legatos removeant dissidii ac seditionis causam,
 eris nimirum aliena duram atq; inclementem exactionem, conditiones
 offerant aequissimas. 2. Necessaria & utilis sit coniunctio magistrat-
 us & subditorum, patriciorum ac plebeiorum: ordo alter alterius
 auxilio egeat. 3. Populus Rom. educatus probe, studiis imbutus le-
 gitimis, virtutum suarum illustria specimina iam plurima in bello et
 pace dederit: ideoq; fidei fluxa erga magistratus suos, aut alia malus
 esse minime debeat. 4. Senatus Rom. confidat plebi: de eadem speem
 conceptam eximiam teneat: cum non ab hac postules: ut iure sese iu-
 rando obstringat: non obsides requirat: nō alia fidei pignora flagitet:
 sed nuda spe & fide concepta omnia postulata concedat. 5. Idem deniq;
 hic incommodum dissidenti plebi à Senatu ac patriciis, mendum
 quod in fabula, corporis humani partibus à ventre dissidentibus
 & querelam moventibus, quasi sese laborantibus, venter otiosus par-
 ta omnia consumeret, evenit: ut scilicet officium facere recusantes,
 una cum ventre perirent. Conciliantia, quibus maxime apud impe-
 ritum ac rudem populum & quidem seditiosum ac grunnentem est
 opus, sunt hac in oratione, quando cum plebe Menenius Agrippa agit
 populariter: non disputat de iure, non secessionem illius reprehendit
 & exaggerat, sed rogat, offert se, pollicetur multa benigne, unicum
 urget caput: et dicitur vtile: dissidentiam huius cum notat, com-
 municatione vitatur, quae accommodatur cum primis cum aliorum ta-
 xare vitia volumus: Bruti denique faciem ad seditionem praefertentis
 populo perstringit quidem calumnias, sed sine conviciis: rem indicat,
 personam non lacerat. Motus tres hic dominantur: spes, amor, man-
 suetudo. Excitatur spes, cum promissa dantur larga, confirmantur
 quoq; oppignorationibus & iure iurando. Oritur amor, quando offen-
 ditur eadem bona & mala, cum patriciis, tunc plebeis expectanda esse:
 agitur amice ac blandè, querelis & accusationibus diris remota.
 Mansuetudo tandem locum inveniunt, ubi indicat Menenius, nequaquam
 populum à patriciis contemni ac negligi. Horum verò omnium collo-
 catio ac tractatio constat 1. Exordio ad benevolentiam & attentionem
 accommodato: quarum illa conciliatur, cum non pro aliis legatis sese
 responsurum aut accusaturum plebem Menenius affirmat: sed ope-
 ram daturum pollicetur, ut, depositis dissidiis pristinam in tranquillita-
 tem Respub. restituantur: haec paratur, cum ostenditur, liberam le-
 gatos cum populo agendi potestatem habere. Confirmatio pars 2. argu-
 menta & rationes continet, quibus animi placari inq; pristinam re-
 duci gratiam posse videbantur. Postrema Conclusio partium dictorum
 repetitione, parum adiuvatione absolvitur. Locis hic observandi erunt
 pacifi-

pacificationibus & reconciliamentibus apti: de seditionum ac tumultuum in Reipub. causis: iuris iurandi vi ac religione: indigentia & necessitate civilem societatem seruante: ordinum civili in societate coniunctione: magistratuum utilitate. *Vt* erit, quando inter Senatum ac plebem orta dissensiones & factiones componende: opera danda ut in pristinum gratiam ordines reducantur.

- I. **N**os à Senatū missi sumus ad vos, Quirites, nec pro illo responsuri, nec vos accusaturi: (hæc enim nec tempus habere, nec quidquam ad præsentem Reip. fortunam conferre visa sunt) sed modis omnibus daturi operam: ut compositis dissidiis in pristinum ordinem restituatur Reipub. Cumq; in hoc potestatem acceperimus liberam, non opus videtur de iure differere; quod prolixa oratione facit Iuni⁹. Quibus verò conditionibus dissidium humanè possit dirimi, & qua fide pacta nostra confirmari, de his quid ipsi cen-
- II. **S**eamus, audite. Nos animaduertentes quamlibet seditionem
 „ in quauis ciuitate rectè curari, si tollantur eius causæ, necess-
 „ sarium duximus præcipuas huius dissidij causas cognoscere
 „ atq; abolerè: compertoq; quod inclementer eris alieni ex-
 „ ctiones præsentium malorum causæ fuerint, sic eas corrigi-
 „ mus. Qui soluendo nō sunt, iis omnibus æs alienum remitti
 „ æquum censemus. Et si quorum corpora, quod præstitutū
 „ solutioni diem exceßerint, ex lege iam tenentur, hæc quoq;
 „ placet esse libera. Si qui etiam per iudices addicti sunt cre-
 „ ditoribus, & hos liberos esse volumus, eorumq; condemna-
 „ tiones irritas facimus. Et de præteritis quidem contractibus,
 „ propter quos hæc secessio videtur facta, ita statuimus: de fu-
 „ turis verò, quidquid vos, populus, & Senatorum consensus
 „ communi consilio statueritis, sancita lege ratum fiet. Non-
 „ ne hæc sunt quæ vos plebeios alienarunt à patriciis; & his
 „ impetratis contentos vos fore putabatis, nec quidquā præ-
 „ terea desiderabatis? dantur nunc vobis: quare ite iam læti
 „ in patriam. Ad confirmanda verò hæc pacta, & præstandam
 „ vobis securitatem, fides dabitur iis rationibus quæ legitime
 „ ac solennes habentur in omnibus inimicitarum diremptio-
 „ nibus. Senatusconsulto hæc sancientur, & inter leges ascri-
 „ bentur: vel potius nos hîc scribamus quod videbitur, & Se-
 „ natus assentiet. Hæc autè quæ nunc conceduntur firma fore,
 „ nec Senatum post quidquam cōtra moliturum, primū nos
 „ legati vobis spondemus, oppignerantes vobis corpora, &
 „ animas, & familias nostras, deinde alij Senatores idē facient,
 „ quorum in S.C. ascribentur nomina. Non enim nobis inui-
 „ tis quidquam scribetur, quod plebi officiat: quia nos sumus
 „ Senatus

Senatus proceres, & primi sententias dicimus. Vltima fides est communis omnibus Græcis ac barbaris gentibus, quam ex earum vsu nullum tempus eximet, cum scilicet interposito iureiurando fœdus igitur, diisq; testibus ineuntur pacta; quæ multas priuatorum similitates, multaq; populorū bella finit: hæc quoque dabitur, siue paucos principes pro toto Senatu iusiurandum interponere permittitis, siue mauultis omnes Senatores, quorum nomina S. C. ascribentur, iurare per omnia sacra, utiq; se conditiones fœderis seruaturos firmiter. Huiusmodi autem fœdera, dextrasq; ac fidem diis testibus acceptam & datam, calumniari Brute desine, nec è vita tolle pulcherrimum institutum: neq; vos cæteri auctoritate memoranti hominum impiorum & tyrannicorum scelerata; à quibus Romana virtus abest plurimum. Vnam adhuc dicam nemini vel ignotam vel dubiam, nec addam amplius. Quænam ista est? ea quæ communem utilitatem inuehit, & alteros per alteros seruat. Hæc nos prima & sola contraxit in vnum, nec vnquam sinet separari ab inuicem. Eger enim semper, nec vnquam desinet egere imperita multitudo prudentibus ducibus; itidem qui præesse possunt & rebus consulere, opus habent vulgò quod parere velit: idq; non opinione tantum coniectamus, verum etiam quotidianis experimentis discimus. Quid igitur terremus & terremur inuicem, alteriq; alteris facillimus negotia? quid modis dictis vitur? cum bona facta sint præ manibus? cur non obuiis brachiis complexi nos inuicem, abimus in patriam, fruituri pristina charorum consuetudine iucundissima, & suauissima expleturi desiderium; sed requirimus securitates parum securas, & fides infidas, quasi hostes infensissimi suspicantes omnes in deterius? Nobis quidem senatoribus vna fides sufficit, vos plebeios post reditum haudquaquam malos erga nos fore; quod scimus vos probè educatos esse ac legitimis studiis imbutos, cæterarumq; virtutū bello & pace sæpe illustria dedisse specimina. Quod si videtur fides ad componendas res & confirmandam meliorem spem necessaria, nos certè vobis bene fidimus, nec requirimus à plebe, vel iusiurandum, vel obsides, vel alia fidei pignora: vobis tamen nihil eorum quæ poscitis denegabimus. Atq; hæc de fide suffecerint, ob quam nos Brutus conatus est traducere. Si qua verò in vobis residet haud æqua inuidia, malasq; vobis de Senatu cogitationes persuadet, libet nonnihil hac quoque de re dicere, quod vos, Quirites, per deos oro ut quieti & attentī audiatis. Videtur ciuitas humano corpori similis: verumq; enim compositū est, & multis constat partibus,

tibus, quarum singula nec eandem vim habent, nec vsus par-
 tes exhibent. iam si per se quæq; humani corporis pars pro-
 prium sensum itemq; vocem accipiat, deinde seditione in-
 ter eas orta, reliquæ omnes contra vnum ventrē conspirent,
 dicantq; pedes, totum sibi corpus incumbere, tum manus,
 opificia se exercere, victum comparare, cum hostibus pu-
 gnare, aliasq; multas vtilitates in commune conferre: iterū
 humeri, onera se baiulare omnia; os, loqui se; caput, videre
 se & audire, cōplexuq; suo cōtinere reliquos sensus omnes,
 per quos corpus & res ceteræ conferuentur, deinde ventri
 dicant, Tu verò bone venter, quid horum facis? aut quam
 nobis refers gratiam, quod emolumentum? immo tantum
 abest vt aliquid agas & nobiscum expedias in communes
 vsus, vt etiam officias & interurbes, nec ferendus sis nobis,
 cogens ministrare tibi & vndecunq; conquirere quæ tuas
 cupiditates explent: age asseramus nos in libertatem, &
 excutiamus tot occupationes quas sustinemus huius gratia:
 Si sic visum eis sit, & nulla posthac faciat suum officiu; sic-
 rine vllō modo poterit vt corpus diu duret, ac non intra
 paucos dies fame consumatur, genere mortis pessimo? ne-
 mo negari potest. Eodem sane modo & de ciuitate cogita-
 re, nam & hanc consueiunt multa hominum genera inter se
 dissimilia; quorum quodq; proprium aliq; vsum in com-
 mune confert, sicut membra suo corpori: quidam agros co-
 laut; alij pro his contra hostes pugnant; alij mercaturam ex-
 ercentes, per mare important multa commoda; sunt qui
 necessaria tractant opificia: quod si hæc omnia ciuium ge-
 nera contra Senatum ex optimatibus constantem insurgen-
 do dicent; Tū verò quid nobis boni facis? cur aliis impe-
 rare postulas? non enim vllam causam afferre potes: nun-
 quamne nos vindicabimus ab hac tua tyrānide, ac sine priu-
 cipe degemus? hæc, inquam, si animū inducerent, & a con-
 fueris studiis desisterent, quid vetabit hanc ciuitatem malā
 malè perire fame, bello, aliisq; omnibus calamitatibus? Di-
 III. scite igitur Quirites, sicut in nostris corporibus venter iste
 vulgò male audiens, alit corpus dum alitur, & seruat dum
 seruatur, estq; velut commune penuarium, suum cuiq; tri-
 buens, conseruansq; pacem omnium: ita in ciuitatibus dis-
 pensantem publica Senatum & quid cuiq; conueniat pro-
 uidentem, omnia seruare, tueri, corrigere: & desinite inui-
 diosas in eum voces iactare, expulsos vos patria per eum, vt
 errores & mendicos vagari. Nihil enim mali vobis fecit, nec
 faciet: immo vocat & orat, pandensq; vnā cum portis vl-
 nas vos exceptat.

ADHORTATIO AD FRATER-
NAM CONIVNCTIONEM
& concordiam.

Ex Xenophontis lib. 8. Pædiæ Cyri.

ORATIO CYRI MORTI
vicini ad filios.

RESOLVTIO.

Cum Persarum rex Cyrus iam iam ex hominibus sibi abeundis esse intelligeret, conuocatis consiliariis & amicis præcipuis ultimam suam voluntatem declarauit, interq; duos suos filios hereditatē ac imperium distribuit: ita quidem ut in Monarchia Cambises succederet, Tenaaxores verò Med. Armeniorū, Cadusiorum esset Satrapa. Quæ res discordiæ suppeditare materiam videbatur. Itaq; ut hanc euerteret Cyrus, præsentibus amicis ac cōsiliariis instituti sui rationes reddidit: simul etiam egregiis rationibus ad concordiam est filios suos hortatus. Quod 1. Iuniores in imperio natura maioribus fratribus cedere, res sit vetusta, & legibus consentanea, æqua atque iustis: quia maior in natu maioribus experientia: his etiam more Persarum a iunioribus alij honores exhibeantur. 2. Distributio hæc hereditatis esse meritò grata iucundaq; filiis debeat: cum molestiis ac laboribus magnis filios liberet: siquidem regna & imperia comitantur multa, quæ difficultatibus & curis non carent: cuiusmodi sunt: amor & cupiditas rerum magnarū ac difficultum, cura et sollicitudo assidua, mutatio rerum ab aliis gestarum, maxime maioribus & amecessoribus, & insidiæ, quæ crebrò magistratibus struuntur. 3. Amici, fratres, sanguine iuncti alij soli, qui regna atq; imperia conseruent, ideoq; beneuolentia & beneficentiæ remendi. 4. Fratres & cognati alij præ reliquis nobis utiles ac fidi magis quàm alieni: quia ex eodem semine nati: ab vna eademq; matre educati: contubernales à pueris eadem in domo enutriti: eosdem habent parētes: iisdem bonis fruuntur: quæ magna amicitie ac concordie vincula sunt. Huc alia accedant quod qui fratris carat salutem, suam curas: nec qui fratres aut cognatos habent potentes ac beneuolos aliorum sunt iniuriis expositi: nequa etiam ibi inuēda locum inuenire potest, ubi primas fratres aliq; sanguine iuncti tenent. 5. Nihil gratum iucundumq; magis parentibus esse queat, quàm pax & concordia inter fratres. 6. Rixæ ac concordie fratrum DEI iram & penas excitent. 7. He ipse quoq; turpitudinis maculā imitant, officiant, ut parū secunda fama hominū vitatur: neq; quisquā sulem illi vult adhibere, quæ necessitudine coniunctissimos iniuria afficere videt: nec etiā verisimile est, eos cum aliis posse tranquille ac pacatè viuere, q cum fratribus sanguineq; iunctis aliis similitates ac inimicitias gerūt. 8. Contentiones, rixæ, dissidia, semper alia obfuerint, p̄suerit cōtra cōcordia & amicitia. His absolutis ad mada-

1. Cyrus accedit, quæ dat liberis de corporis humanatione: corporis ante obitum cæli: mutatione Persarum ac suorum ad sepulturam: liberalitate & magnificentiâ declaranda. adinæ cõciliantia sunt: cum verè & filios & amicos seje amare Cyrus proficitur. Nam postulare deinde ab his se iniqua, noua, iniuriata, sed legitima, vetera, vera, indicat. Tum piè admodum ac religiosè sequitur de animæ immortalitate, Senatorum post hanc vitam pariter, Dei cum potentia, cum promidètia, mortuorù felicitate. Motus sunt 1. Pudor, qui excitatur, quãdo inuicatur Cyrus, quæ ad Eia, infamia secutura, nisi paternis meritis locum filij reliquerint. 2. Spes, quæ oritur, cum recensentur commoda, quæ fraternam ex amicitia & charitate proficiscuntur: ut 3. Metus accensus malorum enumeratione, quæ è fratrum dissidiis manant ac proficiunt. Tractatio a'hsoluitur Exordio: Narratione confecta occasionis & rerum gestarum Cyri. Deinde Propositione, in qua & quibus de rebus, & cur sit acturus, Cyrus ostendit. Tum Confirmatione, in qua ad concordiam filios eadem aliquot argumentis hortatur: simul etiam exponit, quid post obitum fieri suum velit. Postremò Cõclusionone, quæ ualedicentes amicas ac patheticas habet: cuiusmodi eorum esse solent, qui ex hac emigrare vita incipiunt. Loci sunt: de felicitate humana: magistratu & imperio: fratrum concordia: immortalitate animarum: neminis diuini metus: sepultura. Postus cum mortu vicini, utilibus necessariis præceptis liberos nostros instruere: eorundem ad concordiam hortari volumus.

- I.** **N**STAT iam, filij, ac vos amici, qui adestis, vitæ meæ finis: quando id multis indiciis certo cognosco. Vos autem, ubi vitam cum morte commutauero, de me sic & verbis, & factis sentire debetis, ut qui beatus sim. Nam & cum puer essem eorum, quæ illa in ætate præclara existimantur, fructum mihi consequutus esse videor: & adolescens, eorum quæ habet adolescentia: & maturam ad ætatem ubi perueni, eorum quæ virilis ætas habet. Quin & cum temporis progressu in eas vires adaugeri videbar animaduertere. Quo factum est, ut senectam meam adolescentia nunquam imbecilliorẽ factam esse senserim: neq; vel expetisse me animo meo, vel aggressum quidquam memini, cuius non factus compos sim. Animo quidem certè fortunatos per me factos vidi: hostes in seruitutem redactos, patriam antehac nullo in Asia clarã imperio, nunc dignitate principe ornatam relinquo: quæ deniq; sum consequutus, eorum nihil non conseruasse me scio. Et quamquam antehac nihil non ex voto mihi succederet, tamen, quia comes mihi metus erat, ne quid in futurum vel viderem, vel audirem, vel paterer rei grauis, non is mihi concessit, ut prorsus elato animo essem, vel effusè lætarer. Nunc si moriar, vos quidem, filij, quos mihi Diij nasci veluere,
- re, 13-

re, superstites relinquo, & patriam & amicos iidem relinquo fortunatos. Qui possit igitur fieri, ut non ego beatus merito prædicer, & æterna hominum memoria celebret? Est autem II. mihi declarandum hoc quoq; cui regnum relinquam, ut ne id relictum in ambiguo negotia vobis faceat. Complector III. equidem, filij, pari vtrumq; benevolentia: verum & consilio providere, & Ducis officio fungi quacunq; in re vsus postulet, eum iubeo qui natu maior est, vsus rerum maiorem de cõsentanea quadam ratione habet. Equidem, ut ab hac mea vestraq; patria sum institutus, natu maioribus nõ modò fratribus, sed ciuibus etiã in vijs, subfellijs, sermonibus cedendũ esse: sic & ipse, filij, ab initio vos institui, ut natu maioribus principẽ honorẽ deferatis, & vicissim à minoribus honore vobis debito fruamini. Quamobrẽ ita quæ à me dicuntur accipite, ut qui tum prisca, tum moribus recepta, atq; etiam legibus cõsentanea proferã. Ac tuum quidẽ, Cambyse, regnũ esto: Dijs illud ac me tibi largientibus, quantum quidem in me est. Tibi verò Tanaoxare, hoc concedo, ut Medorum, & Armeniorũ, & Cadusiorum Satrapa sis. Quæ tibi cũ largior, maius quidem imperium & regni nomen fratri me tuo natu maiori relinquere arbitror: tibi verò felicitatẽ magis omnis ægritudinis expertem. Nam qua lætitia humana cariturus sis, equidem non video. Nimirũ vniuersa, quæ hominibus adferre voluptatẽ possunt, tibi sunt ad futura. Cæterum amore operũ factu difficilium, & multarum rerum occupationem, & alienam à quiete vitæ rationẽ, pungente animũ æmulatione rerum à me gestarũ, & insidiarum molitionẽ, earundemq; structuram ab alijs metũ. Hæc igitur necesse est illum, qui regno potietur, magis quàm te comitentur. Atq; hæc, sat scito, multis læticiam occupationibus interumpunt. Te quoq; mi Cambyse, scire volo, non aureum hoc sceptrum esse, quod regnũ tibi cõseruet: sed amici fideles regibus, & verissimum, & tutissimum sceptrum sunt. At verò non à natura putabis homines te fidos habiturũ. Nam ea si ratio valeret, iidem omnibus fidos sese declararent, sicut & alia nobis à naturã indita, eadem conspiciuntur esse erga omnes: sed fidi qui sũt, eos abs quouis hominẽ comparari necesse est. Comparantur autem non illi quidem vi, sed potius beneficentia. Quamobrẽ, si voles & alios tibi adiungere, qui in conseruandi regni quasi societatem veniant, nequaquàm aliunde initium facito, quàm ab eo, qui loco tecum eodem ortus est. Nam & ciues exteris magis sunt nobis coniuncti: & contubernales ijs: qui nobiscum eodem in contubernio non viuunt, At qui eodẽ sanguine proguati

alti ab eadem matre: iisdem in ædibus creuerunt, & ab iisdem parentibus diliguntur, eundemq; tum patrem, tum matrem appellant, qui fieri possit, vt non omnium sint coniunctissimi? Ne igitur ea bona, per quæ Dij fratres mutuam ad coniunctionem deducunt, frustra vobis esse concessa patiamini, sed super hæc ipsa continuò facta quædam alia benevolentia & amoris exstruite: quo fiet, vt amicitia vestra semper sit inuicta. Nimirum sui ipsius curâ gerit, qui fratri prospicit. Nam cui frater adeò est ornamento, vt fratri? Quis hominem præstantem honore tanto prosequetur, quanto frater? quemnam aliquis magis metuat, si fratrem potentem habeat, atq; ipsum fratrem? Quamobrem nemo te celerius huic obediat, nec alacrius ad ipsum veniat. Nam neq; secunda nec aduersa res huius ad quenquam magis propriè pertinet, quàm ad te. Hoc etiam consideres velim, cuiam gratificaturus maiorẽ te initurum gratiã sperare debeas, quàm si gratificeris fratri? Cui opem ferens belli socium firmiorẽ tibi adunges? Quem turpius est non amare, quàm fratrem? Quamnam omnium pulchrius est honore anteuertere, quàm fratrem. Si vel solus frater, mi Cambyses, locum apud fratrem principem obtineat, nequit ad eum pertingere aliorum inuidia. Quare, per Deos patrios, filij, prosequimini vosmet et honore, si quidem vllum vobis cordi est gratificandi mihi studium. Non enim scire vos arbitrari debetis, me posteaquam viuendi finẽ fecero, nihil futurum. Nam ne modò quidẽ animum meũ cernebatis, sed esse eum depræhendebatis ex ijs, quæ agebat. An necdum animaduertistis, quos terrores illorũ animi, qui vim & iniuriam passi sunt homicidis incutiant? quos scelerum vindices nefariis immitant? An ne duraturos fuisse putatis extintorũ honores: si nihil eorũ animis iuris ac potestatis reliquum esset? Equidem, filij, nequaquã persuaderi mihi vnquam passus sum, animum quam diu mortali corpore eõtineatur, viuere: posteaquã ab eo diremptus sit, mori. Nam animum video his mortu obnoxijis corporibus, quam diu in eis degat, vitam impertiri. Ne id quidem persuaderi possim, non sapere animum posteaquã ab hoc insipiente corpore separatur: sed cum a corpore se creta est pura mens & integrã, tum eam sapientissimam esse, vero maximè consentaneum fuerit. Cum dissoluitur homo, non est obscurum, ad res sui generis singula commigrare, extra vnum animum: qui neq; dum adest, neq; dum discedit, cernitur. Animaduertistis nihil esse mortis hominis similis somno. At per somnum maximè hominis animus diuinitatem suam declarat, atq; etiam futura prospicit: quippe qui

tum (vti quidem apparet) maximè sit liber. Quare si hæc ita
 sunt, quemadmodum mihi persuadéo; & si animus hoc cor-
 pus relinquit, reuerenti animum meum, quæ vos rogo præsta-
 te. Sin hæc ita non sunt, sed animus, & manet in corpore, &
 cum eo interit: vos tamen Deos qui immortales sunt, & in-
 tumentur, & possunt omnia, ordinemq; vniuersitatis huius ac-
 curatum, integrum, & extra omnem errorem positum, quæ
 pulchritudine atq; etiam magnitudine inexplicabilem con-
 seruarit. Deos ergo pertimescite, vt nihil impij, nihil nefarii
 vel committatis, vel delibereis. Post Deos vniuersam homi-
 num nationem: quæ perpetua successione continuatur, re-
 ueremini. Nam Dij vos caligine quadam non tegunt, sed a-
 ctiones vestras in omnium mortaliū luce versari necesse est:
 quæ si puræ secretæque ab iniusticia fuerint, potentes vos
 inter vniuersos homines reddent. Sin quid alter in alterum
 iniuriæ cogitaueritis, apud omnes homines fidem amitte-
 tis. Nam nemo poterit amplius vobis credere, tametsi ma-
 gnoperè cupiat, si videat affici illum iniuria, qui sit amicitia
 iure cõiunctissimus. Itaq; si satis ego vos doceo, quales vos
 met erga vos gerere debeatis, recte est: sin autem, ab ijs saltè
 discite, qui ante nos extitèrunt, quæ doctrinæ ratio optima est.
 Nam multi parentes erga liberos, multi erga fratres in amo-
 re cõstantes fuèrunt, nonnulli etiam his contraria inter se mu-
 tuo designarunt. Vtris igitur animaduertentis ea, quæ per-
 petrarunt, profuisse: illorū si facta prætuleritis alteris, rectè
 vobis consulueritis. Ac de his quidè iam fortasse satis. Cete-
 rum corpus meum, filij, cum diem in terris supremū claus-
 ero, nec in auro condite, nec in argento, nec vlla in re alia, sed
 terræ quamprimū reddite. Quid enim beatius, quàm in
 terrā abdi, quæ omnia præclara, bona omnia profert ac nu-
 trit? Equidè cætero qui studiosus hominum fui, iamq; adeo
 perlubenter mihi videor eius rei particeps futurus, quæ in
 homines est benefica. Enimvero deficere me videtur ani-
 mus ea parte, quæ (seu consentaneum est) omnes deficere in-
 cipit. Quamobrem accedat, si quis, vestrum vel dextrā meam
 vult cõtingere, vel in oculos viueatis adhuc intueri. Vbi ve-
 rò obuelatus fuero, ne quis hominū, mei filij, corpus meum
 videat, ac ne vos quidè ipsi, etiā atq; etiā oro. Perlas quidem
 omnes, ac socios meum ad monumentū euocate, quo mihi
 gratulatur: cui iā in tūto agēti nihil accidere mali possit, siue
 adeo cū æterno numine fuero, siue in nihilū redigar. Quot
 quot aut venerint, hos illis beneficiis affectos, quæcunq; in-
 fortunati hominis funere solēne est exhiberi, dimittite. De-
 niq; hoc ex me postremū memineritis: si benefici in amicos

IV. fueritis, etiã in hostes vobis animaduertendi facultatẽ fore. Valete filij carissimi, atq; idem matri meis verbis renuntiate. Itidem omnes amici, qui adestis & abestis, saluete.

ADHORTATIO AD CONCORDIAM INTER FRATRES
conseruandam.

Ex Ioannis Dubrauij Boëmicarum Historiarum libro VII.

ORATIO BRETISLAI MORTI
Vicini ad Boëmiã Proceres.

RESOLVTIO.

Cum hac è vita migrandum sibi esse Bretislaus Boëmus animaduertisset, proceribus suis lecto astantibus, suam de successione supremam voluntatem exposuit: eosdem est hortatus: inter filios concordia vt conseruarent. Argumenta inde sumuntur: Quod 1. vno excepto hominẽ ad munera tum publicè, tum priuatim obeunda idonea. 2. Dominandi cupiditas saepe transuersos homines agat atq; officiat, vt fraternam beneuolentiam violent. 3. Mutua plurimorum defensio ad retinendum bonum, malum auerendum plurimum posita: profit consilij communiter sine assentatione datum. Conciliationi inseruit indicata spes preclara de proceribus concepta, quam fallere timpe. Mors timor, qui excitatur incommodis notatis, quæ è fratrum oriri disidijs solent. Collocatio & tractatio constat: propositione. 1. vniuersaliũ adhortatoria, vt provideant proceres, quod coniunctio & concordia inter fratres etiam post obitum suum conseruetur. 2. Confirmatione, quæ huius rationes ac argumenta continet. 3. Conclusionẽ, quæ expositionẽ habet postrema sua voluntatis de successione, eamq; non nudè institutam, sed tam natura, quam gentium iure nuntiam. Locũ duo hic obseruandi: de fratrum fouenda & conseruanda mutua concordia & coniunctione: & successione legitima natu maximis concedenda. Vnus, cum mortũ vicinus rex aut princeps quis consiliarijs ac proceribus suis de successione decretum aperire, eosdem hortari vult: vt concordia & pacis filijs suis authores ac suasores sint.

I. **P**RO me vno, etiamsi ego vobis nunc auferar, quinq; filios, Spitzigneum, Vratislaum, Conradum, Otthonem, Iaromitium vobis superstites relinquo: hi faciliẽ desiderium mei leuare poterunt. Illud potius vobis curandum omninq; ratione providendum erit, vt ea, quæ nunc est inter fratres coniunctio concordiaq; , post obitum quoq; meum perduci. II. ret inuiolata. Nam quæ sit illorũ ætas videtis, ea nimirũ, quæ siue publico, siue priuato muneri obeundo, iam pridẽ habilis

bilis habetur: extra vnū laromirium, in quē pædagogus ad-
 huc suo sanguis officio. Vt igitur nullus de hoc metus sit,
 ne quid per imbecillitatē ratis noui moueat: ita valde me-
 tuendū, ne maiores natu fratres dominandi cupiditas trans-
 uersos agat, fraternamq; violet beneuolentiā: si forte vnus-
 quisq; ad principatū aspirare, quān alij loco ceque contē-
 derit: immemor verborū DOMINI dicentis: Omne regnum
 in se diuisum desolabitur. Sed quanquā meliorem ego spē
 mihi de filijs meis spondeam, ipsos videlicet sua sponte ab
 omni dissidio domestico esse temperaturos, cū omnes rem
 maximè impiam esse sciant, fratrem fratri moliri insidias: ta-
 men mutua defensio, multo mihi tutior videtur: vt in qua
 multi, quæ in rem communem sint consulere, viq; maiore
 malum arcere possint, si absq; assentatione æquos & iustos
 consiliarios, defensoresq; communiter præstiterint. Cuius III.
 modi ego cū vos fore confidam, occultare præsentibus no-
 lo, quale decretum quondam inter filios decreuerim: nihil
 utiq; noui aut insoliti statuens: sed, quod ordo primum na-
 turæ, dein ius gentium præscribit, id confirmans: nempe, vt
 ex filijs, ne alius ad paternā regni successionē, nisi natu ma-
 ximus puehatur: ceteri fratres, sorte quoq; sua cōtenti sint.

ADHORTATIO AD PACEM ET RECONCILIATIONEM

inter collegas.

Ex Livij libro XL.

ORATIO Q. CAECILII METELLI AD
 M. Lepidum & M. Fulvium censores declaratos.

RESOLVTIO.

BReuis, sed elegans hæc Metelli Oratio est, in qua censores delecti
 monentur: vt priuatis inimicij ac simultatibus depositis, in grā-
 tiam redeant, amicè viuant ac concorditer. Argumenta hanc ad rem
 accommodata afferuntur: quodd 1. Aequum: vt, quos suffragijs suis po-
 pulus cōiunxit, illi etiam gratiæ inter se reconciliatione cōiungantur.
 2. Censores, qui arduo ac difficili simul munere funguntur, vno eodēq;
 & animo, & consilio administrare teneantur. 3. Magistratū apud Ro-
 manos inuiri hoc immortalibus à dijs petere soleant: vt res illa nō so-
 lum sibi, veris etiam collegis suis prosperè feliciterq; eueniant: ideoq;
 curandū, vt id velle quisq; se se homines intelligant: quandoquidem
 qui aliquid petunt à dijs, aliud verò re & factis declarant, non verè &
 ex animo petere illud videntur. 4. Bona finantur, ex hostibus infen-
 sissimis saepe aut socij fideles, aut etiā cius interdam fici: ac proprie et
 priuata magis simultates deponēde. 5. Proverbum si: verus & irru:

amicitias immortales: mortales inimicitias esse debere. *Consuetudina* sunt: cū admonitiones atq; adhortationes, *et* naturā parum gratae ac iucunda mitigantur, translatione culpa in alios, qui hisce dissidijs atq; similitudinibus censorij offendantur: agorūq; occupatione, ne quid contra horum fieri dignitatem *et* auctoritatem videatur: cum horum sit regere ac monere alios, non ab alijs regi ac moneri: laudatione vtriusq; censoris: indicatione causarum instituta admonitionis, *et* modicā de- nūq; reuēntione. Motus sunt Timor, qui sub obscura malorum denun- ciatione excutitur, quae reformidanda, si inimicitias inter se gerere cē- sores perrexerint. 2. Pudor qui incutitur, cum turpe fore ostenditur, si contra vota alere similitates censores velint. 3. Amor qui oritur, cum studiorum *et* laborum similitudo indicatur, colliguntur alia, quae ho- mīnum beneuolentia cōglutinare animos consueuerunt. Tractatio *et* collocatio horum constat. 1. Exordio *et* occupatione facta, quae censorum in monendo offensio vitatur. 2. Propositione, quae agorū pe- titiōnem habet. 3. Confirmatione in qua ad concordiam adhortationis argumenta ponuntur. Loci sunt notandi: de modesta *et* reuēntia superiorum admonitione: collegarum concordia *et* reconciliationes votis ac precationibus. *Psus*, cūm reconciliandi ac in gratiam red- ducendi non priuati homines, sed qui ad Rerūpub. gubernacula se- dent: vno quoq; ac eodem simul munere funguntur.

- I. **N**ON oblitus sumus Censores, vos paulò antè ab vniuer- so P.R. moribus nostris praepositos esse: & nos à vobis, & admoneri, & regi, non vos à nobis debere. Indicandum tamè est, quid omnibus bonos in vobis aut offendat, aut cer- tè mutatum malint. Singulos cum intuemur, M. Aemyli, M. Fului, neminem hodie in ciuitate habemus, quem si reuocemur in suffragium, vclimus vobis praefatum esse. Ambos cū simul aspiciamus, non possumus nō vereri, ne malè cōparati sitis: nec tantum Reipub. profit: quòd omnibus nobis egre- giè placetis, quàm quòd alter alteri displicetis, noceat. Inimicitias per annos multos vobis ipsis graues & atroces geritis: quae periculū est, ne ex hac die nobis & Reipub. quāuis vobis grauiores fiant. De quibus causis hoc timeamus, multa succurrunt quae dicerentur: nisi fortè implacabiles vestrae irae implicauerint animos vestros. Has vt hodie, vt in isto templo finiatas simultates, quae sumus vos vniuersi: & quos coniunxit suffragijs suis P.R. hac etiam reconciliatione gratia coniungi à nobis sinatis. Vno animo, vno consilio lega- tis Senatū, equites recenseatis, agatis cēsum, iustum condatis. Quod omnibus ferè precationibus nuncupabitis verbis, vt ea res mihi collegarūq; meo benè & feliciter eueniat: ita, vt verè, vt ex animo velitis euenire: efficiatisq; vt quod Deos
- precati

precati eritis, id vos vel etiã hominẽs credamus, T. Tatiũ & Romulus in cuius vrbis medio foro acie hostes cõcurrerãt, ibi concordẽs regnarunt. Non modò simulates, sed bella quoque finiuntur: ex infestis hostibus plerumque socij fideles, interdum etiã ciues fiunt. Albani diruta Alba Romanã traducti sunt: Latini, Sabini in ciuitatem accepti. Vulgarum illud quia verum erat, in prouerbiũ venit: *Amicitias immortales, inimicitias mortales debere esse.*

AD HORTATIO AD RECONCILIATIONEM ET CONCORDIAM MUTUAM INTER COLLEGAS

Ex Georgij Buchanani rerum Scoticarum Lib. XI.

ORATIO SCOTIAE PRO REGIS
Alexandri Leuistonij ad eiusdem
Cancellarium Vvithelmum
Chrichtonium.

RESOLVTIO.

Cum Iacobo Scotiae rege optimo à sceleratissimũ hominibus morte crudelissima affecto, filius huius vnicus eiusdem nominis vix dum septimũ annum ingressus, ad regnum gubernandũ idoneus minime esset: à proceribus Alexander Leuistonius prorex est constitutus: Cancellarius creatus Vvithelmus Chrichtonius. Verum euentu vix soluto dissidia & contentiones inter hos ipsos orta longè gratissimæ atque permittiosissimæ fuerunt; sed tandem compositæ, cum de cõsilio amicorum & virorũ honorum ac publicæ salutis amantium ad reconciliationem atque concordiam prior Alexander prorex est Cancellarium Chrichtonium his argumentis cohortatus, quod 1. Animosum ista dissensio ac discordia & publicè regno, & priuatim ipsis diuinum dare possit 2. Horum duorum in interitũ alia alijs sibi proposita habeant, inuidia laborent ipsi, ut pote homines noui, summos ad honores euecti. 3. Non melior atque gloriosior hostes viciscendi ratio quam hæc ipsa reconciliatonis & concordie reperitur. 4. Hoc modo optimè consilia ac cogitationes eorum ad publicam vtilitatem conferri queant. 5. Rationes aliquando sint reddenda de credita commissaque cum regis incoluntate, tum regni salute. 6. In futurum, vt plebs nunc aduersa, deinceps eos amet ac veneretur: ad modestiam nobiles, sanitatẽ potentiores reducantur. 7. Grata inuicemq; nominis memoria ad posteros transmittatur: vbiã sunt & conciliantia dissensionis ac discordie ortu causa non vsque adeo turpis afferunt: dissensio sententiæ ac consilij publica in salute procuranda atq; proue-

henda: *vis sine vi* post suam & moderationem ostendit: conditiones pacis & concordiae longè aequissimas proponit. Motus spes, & huius contrarius Metus est: *quarism* illa commodorum pacis & concordiae *virtus* commemoratione: hic discordia, dissidiorum, contentioſum ob oculos constitutis malis excitatur. Collocatio & tractatio horum constat 1. Exordio reiectione facti deplorationis status Scotici regni miserabilis, & malorum ex intestina discordia ortorū, vel etiam commodorum pacis ac concordiae. Habet pars altera confirmatio argumenta, quibus ad reconciliatiōnem & concordiam mutuam Pro rex Alexander Cancellarium Chrichtonium hortatur. Conclusio huius conditiones & vāb & spei bonorum, quae ex animorum coniunctione atque conciliatione expectanda: obestationem denique grauem continet. Loci obseruandi: de causis dissensionum & discordiae publicis in officijs & numeribus: malis, quae ex dissidijs & contentionibus Magi. Fratrus eisdem generis, manant ac proficiſcuntur: inuidia hominum nouorum, ad dignitates & honores euektorū: inimicis summa nostra cum laude atq; gloria vindicandis: publica salute promouenda: primatarum iniuriarum memoria obliteranda: honoris spoliatioſe, pro leuatione oneris habenda: condonatione delictorum publicae salutis gratia. *Ufus* erit, cum de reconciliatiōne & concordia illorū agendum, qui ad Rempub. gubernacula sedent: numeribus & officijs publicis ſunguntur.

- I. **N**ihil, in praesentia necesse esse arbitror, vt, aut longiore oratione, quae omnibus plus satis nota sunt, de plorem, aut mala commemorem, quae ex intestina discordia, bonaue, quae ex concordia redundent. Vtinam ea potius externis exemplis, quam domesticis experimentis, nobis cognita essent. Ad ea veniam, quae ad salutem omnium ciuium pertinent, sed tamen nos proximè attingunt. Haec animorum, inter nos, dissensio, quanquam neque ab avaritia, nec dominandi libidine sit profecta, sed quod in summa rerum administratione, quas vterque nostrum saluas esse vult, aliter ego atque tu sentiam: magnoperè tamen prouidendum, ne illa nostra discordia publicè regno, priuatim nobis adferat perniciem. Omnium enim oculi in nos coniecti sunt: scelerati rerum omnium licentiam, ambitiosi honores, opes, & crescendi copiam, in nostrum duorum interitu sibi proponunt: inuidientium tanta multitudo est, quantam homines nouos in summo gradu collocatos habere necesse est. Hi omnes, vti successibus nostris dolent, & res prosperas calumniantur, ita aduersas libenter accipiunt, & exitium nostrum sperant & optant, quod magis operæ pretium est, vt & nostrae incolumitati, quae cum publica coniuncta est, consulamus, & ini-

& inimicos cum summa nostra gloria vlciscamur. Vna ad id ratio est, si priuatas obliuiscamur iniurias, omnia nostra consilia & cogitationes conferamus ad publicam vtilitatem. Meminerimus, Regis incolumitatem nostræ fidei commissam, regni salutem ita nobis creditam; vt rationibus obnoxij simus. Igitur, veluti antea prauo studio certauimus, vter nostrum honoribus & auctoritate auctior esset, ita in posterum contendamus, vter moderatione & iustitia alterum antecedit: ita demum efficiemus, vt plebs, quæ nunc aduersa est, & nobis calamitates imputat suas, nos amet & reueretur. Nobilitas, quæ nostris discordiis freta, in effrenem prorupit licentiam, ad modestiam reuocetur: potentiores, qui desidentium contemnunt auctoritatem, metu consuetudinem ad sanitatem reuertantur. Quod ad me attinet, Regis tenellam ætatem, quam pater viuens tibi regendam tradidit, libenter permitto. Eam enim functionem, quoties mecum diligentius expendo, non me honore spoliatum, sed onere leuatum existimo. Priuatim si quam abs te accepti iniuriam, eam publicæ salutis causa libenter condono: si quam feci, bonorum virorum arbitratu satisfaciam: neque commitam posthac, vt mea, vel damna, vel emolumenta publicam vtilitatem remorentur. Idem si tibi videbitur, securus in præsentia vterque agemus, & memoriam nostri iucundiores posteritati relinquemus. Sin aliter sentis, omnes homines, & præsentis, & futuros testes facio, per me non stetit, quo minus, quibus nunc laboramus, mala vel fiant, vel aliqua saltem ex parte leuentur.

3.

4.

III.

ORATIO SVPEIORI PRO:
XIMAE RESPONDENS VVIL-
helmi Crichtonij Scotiæ
Cancellarij.

Ex Georgij Buchanani rerum Scotticarum
Libro. XI.

RESOLVTIO.

Compellatus à prorege Scotiæ Alexandro Leuisfontio de concordia & reconciliatione Crichtonius regni Cancellarius hac Oratione respondet, & ad eam promptum ac paratum sese esse ostendit: Rationes, quæ afferuntur, sunt: quod 1. Discordia manente ac gliscente publica mala & incommoda oriuntur plurima. 2. Non optimo sint in loco res priuata, vtraque ex parte. 3. Aequum iustumque sit: vt iniuriæ priuatae condonentur, ciuium incolumitas ac salus cunctis alijs

anteponenda. *Ubiuidy* & ad conciliandum accommodatum est: quod non difficilem se ac Cancellarius præbet: non odiosè atque alte simularum repetit causas: nec etiam de sua magis quam publica salute sollicitū sese esse indicat. Collocatio & tractatio absoluitur *videlicet* & *uolens*, sententiæ indicatione beneuolentiæ conciliandæ gratia in *stuita*: deinde confirmatione, quæ rationes & argumenta continet, cur non pertinaciter resistendum, sed admittenda concordia ac reconciliatio sit: postremò conclusione, quæ *ἀποδοξίω* reiectionē habet alte repetitionis causarum discordiæ exortæ: & professionem atque declarationem obliuionis iniuriarum & constantis pacis ac concordie. Loci hic obseruandi: de publica salute atque incolumitate priuatis vel commodis vel incōmodis aut iniurijs anteponenda: malis, quæ tam publicè, quam priuatim oriuntur, dum inter se viri magni & ad Respub. admodum gubernacula, similitates & inimicitias gerunt. *Vsus* erit, cum ad concordiam & reconciliationem præbere nos faciles: huius quoque nostri instituti rationes in medium asserre honestas volumus.

- E**GO, vt inuitus ad hoc certamen descendi: ita honestè
I. Concordiæ mentionem non inuitus audio. Et quemadmodum arma non, nisi iniuria lacessitus, indui: ita modestia prouocatus: non committam: vt mea pertinacia commōdis publicis obstare videatur. Video enim, hac nostra discordia optimum quenque prauorum iniurijs expositum: seditionis animos in spem nouarum rerum erectos: patriam in medio prædæ relictam: regiam dignitatem imminui: salutem prodi: auctoritatem infirmo cuique esse ludibrio. Neque dum communem prodimus, priuatæ nostræ res meliore in loco sunt. Interim enim & nos hominibus, turbandarum rerū cupidis, quæstui sumus, & inimicis iucundū præbimus spectaculum (vtrūque enim oderunt ex æquo) & quantuncunque alterutri decedat, tantam ad suas opes accessionem fieri arbitrantur. Itaque non repetam altius similitatum causas, ne retractando antiqua recrudescant vulnera. Illud breuiter profitebor: mea me omnia priuata incōmoda & iniurias patriæ remittere: ciuium incolumitate nihil vnquam aut fuit, aut erit mihi antiquius.
- VII.**

DEHORTATIO AB AYTOXEIPET'A
& cæde propria.

Ex Fl. Iosephi de bello Iudaico Lib. III.

ORATIO IOSEPHI AD SOCIOS.

RESOLVTIO.

Iosapata à Romanis deuicta atque occupata, multi, qui circum Iosephum ea erant in vrbe lecti, cum viderent Romanorum sese neminem occideri

occidere posse: ne Romanorum manibus trucidarentur, in extrema urbis parte congregati, sibi ipsos interfecerunt: quadraginta insignes viri una cum Iosepho profundum quendam in pteritum sese demiserunt: cui amplum adhaerentium specus à latere erat: quod supra servantibus videre non possent. Verum proditi per captam quandam mulierem, Iosephus quidem per Nicanorem ad Vespasianum vocatus: reliqui intentis ei gladijs necem minari ceperunt, si Romanis parerent: de *αὐτοχειρία* & caede propria consilium inierunt. A qua dehortatus illos Iosephus hisce argumentis est: quod 1. *αὐτοχειρία* nō dissociāda inter se res amicissime, corpus & anima. 2. Romani parcaut Iudeis hostibus suis: ideoque multo magis hi sibi ipsis parcere debeant. 3. Non solum timidus is iudicandus, qui mori recusat, cum est opus, sed etiam qui, quando non est opus, vult mori. 4. Propter mortis metum incertum nolint ad Romanos e specus ascendere, & tamē sibi ipsis hanc irrogare minime dubitent. 5. Non possunt servitutis vitanda gratia manus sibi violentas inferre, cum iam amissa libertas sit. 6. Non fortis, verum ignarissimum hominis seipsum necare. 7. Etiam à communi animalium natura illud discrepet & alienum sit. 8. Summum hoc modo scelus committatur in ipsum D E V M, creatorem, cuius domum contemnitur, ac despicitur. 9. Pessimus in alijs habet eatur, qui depositum, aut surripuerit, aut pessimē tractarit. 10. Fugitivos servos heri prosequantur & vlciscantur, quanto magis qui optimum D E V M fugiunt, dominum suum impij iudicandi. 11. Ideoq; D E V S iniuriam hanc per nepotes quoq; vlciscatur. 12. Tales deniq; etiā post mortē ignominiosē tractentur. Ad *ἡθ* ac conciliationem facit, cum timiditatis aut etiā levitatis atq; inconsultitatis à sese suspicionem Iosephus remouet: piē ac graviter de caede propria agit. Motus Timor est excitatus indicatione incommodorū, turpitudinis, infamiae, quae *αὐτοχειρίας* sequuntur. Collocatio & tractatio absoluitur. 1. Exordium in *ἠπολόγησι* factū, in quo refellitur, quae de mortis fugat, imiditate, incōsultitia obijci poterat. 2. Cōfirmatione, quae argumenta propriam caedē dissuadentia cōtinet. 3. Conclusionē, repetitionē argumentorū precipuorum & *ἠπολόγησι* adhortatione absoluta. Loci notandi de libertate pugnando defendenda: nece propria quomodo fugienda. *Ἰ*us cū hortari volumus eos, qui extremas in angustias redacti desperatione quadam sibi ipsis vim ac manus inferre cupiunt: ne crimine tanto sese polluant ac D E V M iniuriam offendant.

QUID tantopere o socij, propriae caedis auidi sumus? aut cur amicissimas inter se res, corpus & animam in disensionē vocamus? Mutatum me esse quispiam dicit, sed Romani hoc sciunt. Optimum in bello mors: sed lege belli, hoc est à victoribus trucidari. Proinde siquidem Romanorum ferrum deprecor, verē meo gladio, meaq; manu sim dignus. Sin illi hosti suo parcendum putant, quanto iustius nos ipsi nobis pepercimus? Quippe stolidum est ea

circa nos admittere, pro quibus ab illis diffensimus. Pul-
 chrum enim esse pro libertate mori, & ipse fateor: pugnan-
 do tamen, & illorum manibus, qui eam præripuerunt: nunc
 autem neque prælio nobis obstant, neque nos interficiunt. Ita-
 dem autem timidus est habendus, qui mori non vult cum
 opus est, & qui vult, cum non oportet. Præterea quis nos
 metus prohibet ad Romanos ascendere? nempe mortis. Er-
 go quæ ab hostibus dubiè suspecta formidini est, eam certâ
 ipsi nobis irrogabimus? Verùm seruitutem dicet aliquis,
 valde quidem nunc liberi sumus. At viri fortis est semet oc-
 cidere? Imò verò ignauissimi, quantum opinor. Nam & gu-
 bernatorem timidissimum puto, qui tempestatem metuens,
 ante vim turbinis nauem sponte submergit. Quin etiam pro-
 pria manu perire, à communi omnium animalium natura
 discrepat: eoque modo in creatorem nostrum DEVM sum-
 mum scelus admittitur. Nullum est animal, quod ex indu-
 stria, vel per se moriatur: siquidem naturæ lex validissima,
 ut velint viuere, in omnibus sita est: idcirco & qui nobis ad-
 mendum id putant, hostes ducimus, & quos nostros insidiato-
 res putamus poena persequimur. DEVM verò indignè ferre
 non arbitramini, cum donum eius homo despiciat? Ab illo
 enim accepimus ut essemus: rursusque ut esse desinamus, illi
 reddendum est. Corpora quidem cunctis mortalibus sunt,
 ex caduca materia fabricata: anima verò semper immorta-
 lis est, Deique particula in corporibus collocata. Si quis ergo
 depositum humanis furripuerit, aut malè tractauerit, pessi-
 mus statim ac perfidiosus habetur. Si DEI depositum ex pro-
 prio corpore quis eiecerit, cum se latuisse quem læserit æsti-
 mabit? Et seruos quidem fugientes vlcisci, iustum creditur,
 quamuis nequaquam dominos fugerint: ipsi verò DEVM fu-
 gientes, & optimum DEVM, impiè facere non videbimur?
 An ignoratis quòd eorum qui lege naturæ vita exeunt, ac-
 ceptumque DEO debitum soluunt, cum id qui dedit recipere
 voluerit, perpetua laus donusque, ac familia stabiles sunt?
 putæ autem & quæ inuocantes exaudiant animæ, retinent
 locum in cælo adeptæ sanctissimum: atque inde rursus, vol-
 uentibus seculis, casta corpora iubentur incolere. Quorum
 verò manus in seipsos insanierunt, eorum animas tenebro-
 sior Orcus suscipit. Pater autem illorum DEVS autores ini-
 iuriæ per nepotes, vlciscitur. Hinc & DEO iniuriam est, & à
 sapientissimo legis nostræ conditore coercetur. Denique si
 qui se occiderint, apud nos quidem vsque ad solis occasum
 insepultos abiici decretum est, cum etiã hostes sepeliri fas
 esse ducamus: apud alios autem & dextræ iubentur abscindi
 eius-

eiusmodi mortuorum, quæ in ipsos armatæ sunt: quoniam
 vt corpus ab anima, ita manum esse à corpore alienam exi-
 stimarent. Pulchrum est igitur, ô socij, iusta sentire: neque III.
 humanis cladibus addere; vt creatorem omnium impieta-
 te lædamus. Si salui esse volumus, salui simus. Nec enim sa-
 lus apud eos ignobilis est, quibus tantis virtutem operibus
 demonstrauimus: sin mori placet, ab his occidi perpulchrū
 est, qui nos ceperint. Non migrabo ego in hostium locum,
 vt ipse mei proditor fiam. Multò enim stolidior sim, quàm
 qui ad hostes vltro profugiunt. Siquidè illi salutis suæ causa
 id faciunt: ego verò interitus, & quidem mei. Romanorum
 tamen insidias votis expeto. Nam si me & post iunctas dex-
 tras perimât, magno animo paratoq; moriar, mendacij per-
 fidiam pro victoriæ solatio mecum auferens.

DEHORTATIO A FOE- DIS LIBIDINIBVS.

Ex Livij lib. 30. ab vrbe condita.

ORATIO P. SCIPIONIS AD Masinissam regem.

RESOLVTIO.

VXorem Syphacis iam capti à Romanis deperire Masinissam regem
 ex ipso Syphace P. Scipio cognouit; ideoq; à turpibus illis, atque
 fœdis libidinibus hisce rationibus dehortatus est: quod 1. ipse cum
 aliis virtutibus, tum temperantiæ maximè & libidinum continentia
 studeat. 2. Laudatus aliàs sit rex Masinissa, ideoq; prauis cupidita-
 tibus gloriam deformare suam non debeat. Non tantum periculam
 ab hostibus armatis, quantum voluptatibus metuendum. 4. Et cum
 Et alia Syphacis, ita quoq; vxor eius Sophronisba Romanorū præda:
 ideoq; de hac illis statuendum. 5. Hæc ipsa pœna digna, cum maritum
 suum Syphacem, à Romanis alienari; & ad arma contra hos su-
 menda impulerit. utinam sunt & accommodata ad conciliandum: cum
 Masinisse regis virtutes Scipio commendat: de suis modeste loqui-
 tur: ne amicam pudore suffundat, crimen ipsum non nominat, sed se.
 cum ipsum vult reprobare. Moris æquorū verecundia est, quæ cogita-
 tione libidinose in temperanterq; factorum excitatur. Collocatio ac
 tractatio absolutur Exordio, quod commendationem personæ tum
 Scipionis, tum Masinisse habet. Deinde Confirmatione, quæ dehorta-
 tionis à libidinibus rationes complectitur. Postremo Conclusionem apo-
 thetici facta: ne bona multa vno vizio, meritorū plurimorum gratiam
 culpa magna deformet ac corrumpat. Loci communes hic obseruandi,
 de laude temperantiæ & continentia: victoria à voluptatibus am-
 missis reportata: laude virtutum cupiditatibus atq; libidinibus prauis

ADHORTATIO

*non deformanda. Vt sis eris cum sedis à voluptatibus ac incontinentiâ
dehortari reges atq; principes volumus.*

- I. **A**LIIQUA te existimo Masaniſſa intuentem in me bonâ
& principio in Hispaniam adiuuendam mecum ami-
citiâ veniſſe, & poſtea in Africa teipſum, ſpesq; omnes
tuas in fidem meam commiſſiſſe. Atqui nulla earum virtus
eſt, propter quas appetendus tibi viſus ſum; qua ego æquè
atq; temperantia & cōtinentia libidinum gloriatus fuerim.
- II. Hac te quoque ad cæteras tuas eximias virtutes, Maſaniſſa
,, adieciſſe velim. Nam nō eſt (mihi crede) tantum ab hoſtibus
,, armatis ætati noſtrę periculi, quantum ab circumfuſis vñdiq;
,, voluptatibus. Qui eas ſua temperantia frenauit & domuit
,, multo maius decus maioremq; victoriâ ſibi peperit, quàm
nos Syphace victo habemus. Quæ me abſente ſtrenuè ac
fortiter feciſti, libenter & commemorauit & memini: cæterâ
teipſum reputare tecum, quàm me dicente erubeſcere ma-
lo. Syphax populi Romani auſpiciis victus captusq; eſt. Itaq;
ipſe, coniunx, regnum, ager, oppida, homines qui incolunt
quicquid deniq; Syphacis fuit, præda populi Romani eſt:
Et regem, coniugemq; eius, etiamſi non ciuis Carthaginen-
ſis eſſet, etiamſi non patrem eius Imperatorem hoſtium vi-
deremus, Romam oportere mitti: ac Senatus populiq; Ro-
mani de ea iudicium atq; arbitrium eſſe, quæ regem nobis
focium alienaſſe, atq; in arma coëgiſſe præcipitem dicatur.
- III. Vince animum: caue deformes multa bona vno vitio, & tot
,, meritorum gratiam maiore culpa, quàm cauſa culpæ eſt,
,, corrumpas.

ADHORTATIO AD REGIA CA- PESSENDA MVNERA, IVSTITIAM maximè, & amandam, & co- lendam.

*Ex Pauli Aemilij de rebus geſtis Franco-
rum lib. 8.*

ORATIO AEGIDII ROMANI THEO- logi ad Philippum Pulchrum Galliæ regem.

RESOLVTIO.

Cum Galliæ rex electus Philippus IV. pulcher eſſet, cum à Rbē-
menſibus ſacris Lutetiam euerſum Aegidius Romanus Theolo-
gus, pro more Scholæ ſacræ atq; vniuerſi Muſei nomine, oratione hæc
excepit: in qua illum cum aliis ad virtutes iam verò Iuſtitiam ma-
ximè

ximè colendam hortatur. Rationes quæ afferuntur, sunt I. **DEVS** au-
 thor regnorū ac regum suas hos vices veli in terra gener, eciuslem so-
 cietatem tueri. 2. Magnus hic campus ad gloriam pateat, ideoque huc
 bene viuendo inseruendum. 3. Iustitiæ atq; informari Persarum re-
 ges suos filios, maxime in virtutibus voluerint. 4. Iustitia maxime
 regibus conueniat: qui iccirco à **DEO** dati, vt in cōmune consulant:
 prospiciant publicæ vilitati: beneficiis alios anteeant. 5. Huius ne-
 glectus bellorum omniumq; malorum causa sit. 6. Sine Iustitia vir-
 tutes cætera non consistere, nec prodesse queant. 7. Eiusdem benefi-
 cio vrbes conditæ ac conseruata: pietas ac religio propagata. 8. Huius
 acceptum ferendum, quod legitime regna reges accipiant, suis etiam
 relinquunt ac tradant. 9. Facilius Iustitiam, quàm alias virtutes
 colere. 10. Animi deniq; pulchritudo corporis venustati antepōnda.
 Admōtō & ad conciliandum accommodatum: cum præclara de regis
 pietate ac clementia concepta spes ostenditur: formæ elegantiæ ac pul-
 chritudo apud regem pulchrum commendatur: sed ita vt animi præ-
 feratur. Motus spes est excitata enumeratione atq; repositione eorum,
 quæ expectanda regi, si adhortatione hac excitatus Iustitiæ sibi com-
 mendatam habuerit. Tractatio horum constat I. Exordio ad beneuo-
 lentiam & attentionem captandam instituto: comparatur, dum con-
 cepta de rege spes indicatur: argumentum accommodatum esse mon-
 stratur, de regno apud regem dicere. 2. Confirmatione, quæ argumēta
 vtpotesentia ad virtutes, maxime Iustitiam continet. 3. Conclusionē,
 quæ reperitur præcipuorum argumentorum, vnde motus spei & co-
 hortatione absoluitur. Loci sunt: de regum nomine, auctore, officio, di-
 gnitate: Iustitiæ necessitate, & cum aliis virtutibus collatione: for-
 ma corporis atq; oris dignitate non contemnenda: postponenda tamē
 animi pulchritudine. Vfus erit: cum in regis aut principis alicuius
 inauguratione, vti adhortatione ad rectam ac laudabilem gubernā-
 tionem, & Iustitiæ amorem ac studium volumus.

E Templis, & quasi è colloquio **DEI** Optimi Maximi ve- I.
 nientes, ac continuo abs te, indulgentissime Rex dicere
 iussi, non minore religione apud te verba faciemus, quàm
 quanta modò pro te ante aras vota susceperimus. Te quoq;
 eadem animi pietate auditorum confidimus, quæ vt sacræ
 Scholæ verbis orationem habeamus, hortaris: vt quæ vltro
 in mentem tibi veniunt, ea etiam à tuis accipias: & tecum
 loqui persæpè solitus: vocem etiam nostram non asperne-
 ris. Quid autem apud nouum Regem antiquius grauiusq; II.
 quàm de regno, dici potest: Nomen enim Regium non in
 terris natum, excogitatumve, sed è cælo demissum mihi vi-
 deri solet. Parens enim rerum **DEVS**, cum genus humanum
 condidisset, summum quidem in illud imperium iusq; pe-
 nes

, nes se retinuit, sed vt mente in eum sublimes ferremur, vt il-
 , lum cupidius quæreremus, vt spe, vt votis incenderemur, id-
 , circò in terris palam ipse degere, oculisq; interea nostris
 , obseruari voluit: Reges instituit, qui eius vice munereq;
 , fungerentur: quorum vt quisq; probitate quamproximè ad
 , DEVM optimum maximum accederet, ita verissimè Rex vo-
 citaretur. Ita omnes eodem contenderunt. Permulti singu-
 lis singuli virtutibus inclaruère. Audeo prædicare, nullum
 dum omnibus anteuuisse: nõ pauci certè compluribus præ-
 stitere. Magnus enim campus Regibus patet ad gloriam: &
 ad eam cuncti mortales, sed maximè omnium Reges studio
 incitati feruntur. Dignissimum enim diademate censurim,
 qui quicquid in cæteris pulchri passim, aut legerit, aut au-
 dierit, id omne sibi vniuersumq; expetat: & quod desiderat
 in aliis, id præterea ipse præstet. Non pigebit me, dum in-
 tueor, magnitudinemq; tuam considero, à Persis exempla
 repetere: quorum Reges tot gentibus imperitantes, cum
 liberos suos ipsarum virtutum voce erudiri instituiq; nõ posse
 cognoscerent: quod proximum erat cõquisitione summo-
 rum virorum facta, quatuor viros ex omni numero delige-
 bant: vnum iustitia clarissimum, alterum prudentia, tertium
 fortitudine animi, quartum cõtinentia excellentem. Horum
 præceptis institui iam inde à pueris Regum filij consueue-
 rant. Quæ disciplina, quamdiu incorrupta permãsit, tam diu
 illud Imperium maximum orbis terrarum extitit, & tot, post
 sæculis etiam apud nos memorabile, ac imitatione dignissi-
 mum. Sed satis mirari nequeo, id quod multis, antè sæculis
 admirationi summis sapientiæ professoribus fuisse video:
 post hominum memoriam summos Reges, maximosq; Im-
 peratores, ex reb. gestis, vitæ instituto, aut fortuna aliqua
 præclara sibi cognomina peperisse alios Expugnatores, a-
 lios Illustres, alios Magnos, alios Fœlices, alios Augustos, a-
 lios Pios dictos, alios alio decore nobilitatos: nullum eorũ
 Regum, nullum illorum Imperatorũ, qui rerum potiti sunt,
 Iusti cognomen ad hanc diem promeruisse: eam vnam iusti
 Regis palmam, cognominisq; dignitatẽ, cæteris occupatis,
 reliquam esse petatur, quam primam omnium summa con-
 tentione peti oportuisset: cum cætera priuatorũ hominũ,
 & multo minus salutaria munera sũt. Cuius rei causam quis
 aliam crediderit, quam quod sint qui fuerant, iustum homi-
 nem maiori aliis, quam sibi, vsui esse? quasi Reges loco cœ-
 lestium instituti datiq; idcirco sint, vt sibi non Republicæ
 salutis commodoq; prospiciant: cum contrã res habeat,
 Regesq; diuinitus humano generi dati sũt, vt in commune
 consu-

consulant, iustitiaque sit ea animi dos, quæ vniuersa utilita-
 te conseruata, suam cuique tribuit dignitatem: à qua, qui
 desciscunt, quamuis Regio in folio sedeat: Regesque in
 præsentia vocitentur, tamen aded ab Regio nomine, iudi-
 cio sapientium (quo quid maius? quid grauius?) absunt, vt
 ne Latino quidem nomine nuncupari possint: externo &
 peregrino, & temporibus auribusque tuis, ac voce pietat-
 eque nostra indigno, nominantur. Eius igitur culpæ ra-
 tio eadem est, quæ & communis exitij, maximûmque bel-
 lorum: quòd opibus præstare, id in rebus humanis sum-
 mum bonum arbitrantur: cum ea demum ac vna magnitu-
 do Regia sit, vt cum cupiditati animi modum semel im-
 posueris, quam cæteros mortales magnitudine nominis an-
 teccedis, tam beneficiis antecire contendas: & ea imprimis
 excellas virtute, à qua vna reliquæ iura petant: eius nutum
 intueantur, ad eam omnia referant, ab eius ore pendeant:
 cuius fidei aliæ rerum summam arbitriumque mandarint,
 sequæ eius administras comitesque profiteantur. Ea haud
 dubiè Iustitia est: pro qua fortitudo, constantia, grauitas,
 nisi depugnet, suum ius, nomenque ac decus amittat: fe-
 ritas, immanitas, vecordia, dicatur: cui sapientia nisi appa-
 reat, præstoque sit: malicia, calliditas, fraus, captio, ne-
 cessario vociterur. Eiusdem est, cum hominum genus ex fe-
 ra vita syluisque in vrbes mansuetudinemque exciuerit, le-
 gumque ac institutorum vinculis coniunxerit, confociaritque:
 dare operam, vt probi mores vigeant: pietas, fides, pudor,
 modestia, continentia, temperantia colatur. Quin ipsa li-
 beralitas, quæ prodesse velle se, ac augere multos gloriatur:
 nisi, sine iniuria, sine maleficio alterius id faciat: nisi iusti-
 tiæ vestigijs insistat, cuius se germanam ac maximè gemi-
 nam prædicat: omnis commendationis dignitatisque sit
 expers: priusque alios spoliet, quam aliis largitur. Eadem
 & magnificentia & munificentia vis est: vt ab iniuria
 procul faceat: vt vnius iustitiæ nomine omnes continean-
 tur: ea omnes sitis, ea vim suam etiam sanctam mortalibus de-
 stetur. Quòd cum quæ nam mortalium generi tuendo de-
 beantur, præscripserit: cælum etiam suspiciens, illi in ani-
 mis hominum venerationem cultumque reddat: pietatem, &
 religionem, templa, sacra, superis impertiat, summumque
 mundi artificem velut coram contemplata, imitandum sibi
 proponat: vt quemadmodum ille signa, sidera, cœli motus,
 temporum vicissitudines, sempiterna certa; lege deuinxit,
 à qua deficere nequeant, ita ipsa terrestribus his apud nos
 Regnis, si perpetua futura sint, salutares leges iuraque præ-

scribat. Hæc igitur Iustitia terris incedens, ac cœlum ceruice contingens, ita sibi nihil ipsa petens, nihil captans, sua cuique tribuit, vt ei nihilo secius genus humanum, resque omnes eius beneficio incolumes, sceptrâ dent. Simul qui iusti legitimiq; Reges à parentibus, more, instituto, & legibus consensuque Regna acceperint, nulli rei plus quam iustitiæ debent. Maius enim certi usque patrimonium, ac ampliores facultates ab ea acceperunt, quam à parentibus. Illi enim opes, gazam, arma, artes, præsidia tradere potuere: vt veri iusti q; Reges sint, haberenturq; ipsi, ac liberis deinceps per manus eadem relinquunt, id munus eius Reginæ sit. Cur enim Iustitiam Reginam vocitare dubitemus? quæ Regna tradat, tueatur, sancta efficiat: adeò, vt etiam si id verum credatur, quod & proceres sapientiæ nonnulli dixere, iustum plus alijs prodesse quàm sibi: dissimulari tamen non possit, veros Reges, eosque imprimis, qui Regibus orti generaturi Reges sint, ei Reginæ accepta omnia ferre debere: quam & ipsos in se colere, & cæteris præstare conueniat. Et (vt omnia semel complectar) religionis, moderationis, fortitudinis, prudentiæ, liberalitatis, Iustitiæ parens est: nec diuelli potest ab Rege, incolumi Regio nomine. Nec difficile factu est ea præstare, non æquè cætera. Etenim sapientia ingenij indoles est, quam nullus efficere, creare sibi potest: naturæ bonum, ac DEI donum est. Fortitudo quoque vis quædam & magnitudo animi censetur, ac id mentis robur ferè, vt cuique insitum est specimen, cernitur. Quid, quod continentiam facilem aut difficilem corporis dos habitusque præstare videri possit? Iustitia aut à sola voluntate proficiscitur: & vt quisque vult, iustus, secusve est: aut faciliè omnia Regiis ingeniis se vltro discendam præbet. Forma corporis, oris dignitas, frontis grauitas, vultus maiestas, fulgor, vigor ac lumen oculorum (quando maximè inclyta cœlestium munera repudianda, dissimulandaque non sunt) spectantes mouet, tenetque, ac admonet quænam species primi à summo artifice in initio rerum creati hominis fuerit: qualesque quicumque iuste regnarint, futuri sint in illa felici immortalitate. Quod si corporis pulchritudo tanti est, vt quodam sui miraculo reliquos afficiat: quid sentiendum est de illa pulchritudine, quæ est animi verè Regij, quæ simillimum superis facit?

III. Age, mactè indole animi, speque mortalium, hanc virtutem Reginam Rex in consilium semper admitte: eius speciem animo concipias: ad eam te formes: eam intuens te componas. Quàm ea te delectabit? Quàm mirum sui amorem

fem apud te excitabit? Quam te cœlestibus charum acceptumq; efficiet? Quantam maiestatem tibi apud tuos, apud alienos conciliabit? Quam te immortalitati nominis consecrationis demum optimus Rex erit, ac minimè rerum inclinationibus temporumq; communium mutationibus & publicis casibus (qui summis imperiis, ubi aliquid labat, fere accidere, vt humanis corporibus morbi consueuere) obnoxius, qui eam semel pectore admiserit, ac deinceps eius consuetudine tenebitur: nec ipse modò felix, sed &, quod proprium Regum est, suos felices efficiet, prægustans quantà, quamq; solida futura sit illa inter superos summa æternaque felicitas, quam optimis Regibus iustissimisque destinauit diuinum numer: cuius, vt apud nos partes interea ageres, hoc folio velut in editissima terrarum specula sedes.

CONSOLATIO IN OBITU MARITI.

*Ex Arnoldi Ferroni Hist. Gallicarum
libro I.*

ORATIO IOANNIS MARAE CONDUCIENSIS Pontif. ad Annam Caroli VIII. Gal. Regis viduam.

RESOLVTIO.

Cum morte repentina Ambasia Carolus VIII. Gallie Rex perisset: Anna regina ita miserè lamentaretur: vt cibo & somno aliquid dies integros abstinens: Ludouicus XII. Caroli successor, Vuilhelmo Brissoneo Cardinali regine consolande partes demandauit. Verùm, cum consolatione hic ipse indigeret, ea conspecta, nihil præter læchrymas præstaret, Ioannes Mara, eiusdem in legatione collega, hac reginam consolatus oratione est. Argumenta quæ offeruntur sunt: quod 1. Marore ac luctu nimio regine et DEVM & mariti sui manus offendat. 2. Fortune aduersæ illius doloris habeat socios plurimos. 3. Immortalis rex minimè natus fuerit. 4. Communis omnium hominum conditio: vt morti obnoxij. 5. Non casu quisquam moriatur: sed vnicuiq; DEVS viuendi terminos certos constituerit. 6. Per mortem homines ex ærurnosa atq; misera vita, ad tranquillum & beatam transferantur. 7. Precario DEVS vitam cuiq; concessam iure repetat. 8. Fortune fluctibus alijs saepe agitata regina, animo magno excelsoq; omnia tulerit. 9. Longè diuersa de regina sibi alij polliceantur. 10. Non modò ea lege cuncti nati, vt necesse sit mori: sed omnibus hominibus in mortem homines ruant, 11. Peccent grauius qui doloribus

nimjs mortem sibi accelerent. 12. Hac sit de causa à Ludouico rege
 Brissonius ablegatus: ut mortam reginam soleatur: efficiat, ut tri-
 stitia pharmacum vnicum, consolatio locum inueniat. Morata & cō-
 eiliantia sunt: cum laus & prædicatio instituitur pietatis regina in
 regis morte declarata: eiusdem varia infortuna animi magnitudo
 commendatur. Motus pudor est, excusatus, cum quæ sint aliorum de
 regina futura iudicia ostenditur: & metus, motus denunciatione osten-
 sionem eam diuinarum tum humanarum. Collocatio & tractatio
 collaudatione regine, partim *αεγορη*, adhortatione ad moderatio-
 nem constat. Altera pars confirmatio consolatoria argumenta com-
 plectitur conclusio obtestationem grauem, & repetitionem præcipua-
 rum rationum continet. Loci hic obseruandi: de vita humana condi-
 tione: morte omnibus expectanda: vitæ nulli terminis à DEO vniciq;
 ei cum scriptis: metore ac lucen vitando, qui, nimis si extiterit, mor-
 tem accelerare solet. *Vsus erit, cum mariti deplorantem interitum
 uxorem abluere à tristitia maxime tum volumus, cum repentina ac
 subitanea ille morte interijt.*

- I. **M**ORERENTEM te mariti mortem, Regina, non esse re-
 prehendam arbitrabar. Pudicarum est id mulie-
 rum, & quæ ægrè à maritis diuellantur: & quò magis pu-
 dicitia cæteris excellis, eo maiorem luctum, vberiores la-
 chrymas adfuturas videbam. Quod autem ita tangeris, vt &
 conuictum, & consuetudinem pristinam reieceris, & cibo
 aliquot iam dies somnoq; abstinueris: planè ostendis, mole
 te doleris obrutam, fatum tibi accelerare, & adhibuisse in
 consilium, cogitationum tuarum desperationem: quo vno
 & manes mariti offendis, & DEI Opt. Max. iram implaca-
 bilem in te prouocas, ni ab ea sententia dimoueri te patia-
 re. Amisisti maritum: morte illius perturbaris. Quid est
 quòd eo nomine querare? Est ille dolor communis tibi
 cum omni nobilitate aulica. Maritum autem si ea lege ti-
 bi DEVS Optim. Max. dedisset, immortalis vt immorta-
 litatem tibi etiam adferret, ereptum tibi dolere debebas.
- II. „ Quod ei accidit, quod non omnibus nobis immincat? Vt
 „ non commouemur, cum inquilinum, post cōstitutum tem-
 „ pus, domo locata migrare videmus: ita nec moueri æquum,
 „ cum discedere videmus homines ex hac vita, cum commo-
 „ randi certos DEVS terminos circumseripserit & defini-
 „ erit. Quæ res mihi dolores hosce leuare solet, lubenter ti-
 „ bi commemorabo, si fortè eleuare eadem res tibi tuos mœ-
 „ rores poterit. Sæpè intueor tumulos priuatorum, busta Re-
 „ gum: denique iam eum ipsum locum progredior, quo vndiq;

mixti iacent omnium cineres, atque ossa hac illac dispersa:
 quem in locum progressus, defunctorum tumulis solitus
 sum nullo stipatus comite inambulare. Hæreo eo loco: de-
 figo oculos in ossa, deinde mecum: En illæ manus quid at-
 trectarunt? hi pedes quo abierunt? hoc caput quantos ædi-
 ficauit cogitationum montes? Crede mihi, cogitatione ea
 non leuiter afficior. Misera verò fors hominum, si quo illa
 ossa reciderunt, non te peruenturam censeas, stulta es: si
 censeas, miseranda: si negligas, parum sana. Attamen hæra,
 si naturam animæ à Deo nobis datæ excusserimus, nobis
 eumq; reputauerimus transitum ex infelici hac vitæ condi-
 tione, ad aliam commodiorem fieri, per mortem, profectò
 salutare viaticum nanciscemur, quod nos in tranquillitatem
 veram animi perducet. Dolere te dixi, ea atate, eo in te
 amore, ea animi magnitudine Regem quod amiseris. Vi-
 de verò, ne tua ipsius causa, tot lachrymas profusas ipse e-
 tiam indignetur: qui immortalitatem ipsi inuideas. Nam
 illius quidem gratia nihil est quòd te excruciet. Neque
 ipse opinor laudaris mercatorem qui decoxerit: nec qui
 depositum inficiatus sit. Quid igitur depositam credi-
 tamque vitam à maximo negotiatore Deo, ac Carolo pre-
 cario concessam, cum suo ille iure repetierit, restitutam
 doles? Quid est, quòd illius causa excruciet te tuus do-
 lor intestinus? Nihil accidit illi incommodi. Quid enim
 accidere incommodi ei potuit, cuius vita Deo gratissima
 erat? Nisi tu quidem ex mortalitate ad immortalitatem,
 ex terrestri habitatione ad cœlestem, ex turbulenta vita ad
 pacificam, ex tenebris ad lucem traductum grauius ferre
 videris. Ac si tu Regina ea esses, quæ nullis vnquam for-
 tunæ fluctibus agitata esses, culpa fortasse assulis tantis
 lachrymis vacares. At enim cum ita vixeris, vt fortunæ
 diu prosperæ nescio quid mœroris semper incurrent, &
 in longo tempore felicitatis, magnis interim sis icta vulne-
 ribus: patris morte, tuorum cæde, trium liberorum fune-
 re: maritum tuum absentem in longinquam expeditio-
 nem profectum videris, paruo comitatum milite, lectissi-
 mis copiosisque hostibus millibus occurrisse audieris,
 in manum hostium venisse, aut extrema passum iterum at-
 que iterum, rumore ab hostibus confecto, audieris, hæc
 inquam, cum magno antea animo tuleris, repente toran-
 gonibus partam laudem effluere, vno hoc incommodo ad-
 dito, siæes? Ne Regina, ne hæra, hæc commiseris, alieno
 hoc maximè tempore, quo populus constantiæ magnitus
 dinisque exemplum memorabile à te expectat: tantum

abest vt tibi in mētem quicquam yenisse putat, de morte tibi ipsi acceleranda. Atque equidem ni vetus esset opinio, vt medici, dum egrotant, alius se potius curandos exhibeant, quā ipsi sese curent, ipsa quin permittere tuæ prudentiæ, nemo est quin statuisset, eorum quidem certè, qui te & acumen ingenij tui norunt, vitæ quæ tuæ moderationem. Id quando moribus non est receptum, des te amicissimò Regi hæreas. Nullus quidem tardè eò properare potest, vnde nunquam cum semel peruenit, reditus pateat. Quid scilicet te accelerare iubet intestinus tuus dolor? *Legge* ea omnes nati sumus, vt exuere semel necesse sit mortale hoc corpus. Parce dolori, & lacrymæ finem teneant, & gemitus singultusque tandem aliquando facestant. Omnibus horis in mortem ipsam ruimus, quantumuis ea differre videatur iter ad nos suum. Retinenda anima à *DEO OPTIMO MAXIMO* data custodiæ corporis, nec iniussu eius, cuius iussu data est, ex hac ei vita migrandum, ne munus ab eo assignatum defugisse videamur. Rex ipse Ludouicus, vt afflictam te suo nomine consolaretur Brissonetus, iussit. At illi accidit quod Polo, vt verum dolorem, veras ipse lacrymas effunderet. Utrosque obtector per sacrum Dei nomen, ne vos ipsos, ne vestrorum de vobis spem fallatis. Ne lacrymis assiduis, vestras duplicate sollicitudines, Exhibete vos Carolo, qualem cum velletis vobis exhiberi, si prius fato essetis functi. Cuperetis cum vacare dolore: velletis latissimè de vobis & sentire & loqui: ita illi res illius gestas, comitatem, animi magnitudinem laudantes, rem estis gratissimam facturi. Vidimus vos prosperam fortunam ferre modestissimè: facite aliquando intelligamus, aduersam quoque vos æquo animo ferre: ne tot virtutibus hanc quasi languoris maculam aspergatis. Quod quidem si vestrorum vestraque gratia minus adduci potestis vt efficiatis: at Regis ipsius precibus donetis: Regis ipsius superioris & *DEI* præceptis etiam obtemperaturi: cui prorsus assidui isti languores displicere solent.

CONSULTATIO ET DELIBERATIO DE BELLO SVSCIPiendo.

Ex Herodoti Lib. VII.

ORATIO PRIMA XERXIS, PERSARUM REGIS AD PRINCIPES SUOS.

RESOLVTIO.

Grauiſſima hæc & pulcherrima Xerxis deliberatioe ſt, de expeditione contra Græcos inſtituenda: in qua primum Xerxes proponit id, quod in conſultationem venit. Virum ſcilicet bellum Græcis inferendum. Suadet illud Mardonius, homo venoſus, gloria & imperij cupidus: diſſuadet Artabanus, vir grauis ac prudens: concludit ita Xerxes vt Mardonij in ſententiam eat. Occaſio præenditur: parentis demortui inſtitutum: auxilium petitum ab alijs contra Græcos: cauſa vera, ambitio Xerxis iuuenis: augendi imperij cupiditas: inſtigatio Mardonij, qui Græciæ ſibi acquirere dominatum volebat. Prima ergo oratio communicatoria eſt: quaſtio ad conſultandum principibus & conſilarijs propoſita: ſit nec ne bellum Græciæ inferendum. Videri hoc eſſe faciendum tribus rationibus offendit Xerxes: quod 1. Darius pater omnino conſtituerit Græcis bellum inferre, niſi morte impeditus fuiſſet. 2. Cauſa belli ſit inſta, iniuriarum ſcilicet vltio: cum Græci & parentem ſuum & ſubditos, multis magnisq;ue damnis ac iniurijs affecerint. 3. Expediio hæc in Græcos ſuſcepta ſit laudem inſignem Perſis allatura: auctura Perſici imperij potentiam. Conciliantia & dñix hæc ſunt in Oratione: cum primò temeritatis remouetur ſuſpicio: inſtituti cauſæ commemorantur. Eſt etiam τὸ ἠπίετον, decorum obſeruatum in perſona regis adoleſcentis ad hoc, & adoleſcentis potētis, ambitioſi, diuitis: dum minatur ſe Athenas accenſurum, neque quenguā relicturum ea in vrbe: omnes ſeſonationes alias ſuperaturum: colo ad aquaturum regnum ſuum: concludit tandem omnia quæ dixerat, ſacienda eſſe: quæ iuuenilem temeritatem ac ſuſtam ſuperbiam demerant. Motus tres hic dominantur: ira, pudor, ſpes, ſeu conſidentia: Ira excitatur, cum Græcorum iniuria exponuntur & ampliſcātur. Oriſtur pudor, quando nemo ſit Ariſtagoras, ſerui Milesij, qui damnum Perſis dederat. Suſcitur ſpes & conſidentia, vbi comoda recensentur: quæ ex illa in Græcos expeditione expectanda. Collocatio & tractatio horum abſoluitur: quaſtor partibus. Exordio, cuius ſinis beneuolentia, quam ſibi conciliat Xerxes: cum audacie & temeritatis à ſe ſuſpicionem remouet, inſtituti ſui cauſas proferit honeſtas. Propoſitione, in qua quidnam inconſultationem ueniat, offēditur. Confirmatione, qua argumenta ante indicata complectitur. Concluſione, pollicitatione & mandato facta. Loci commu-

nes sunt: de consiliorum cum alijs communicatione: vltione ac vindi-
 cta iustitiam maiorum instituis: officio e-rum, qui in regnis, aut re laque
 alia succedunt. Vfus quoties in consultatione de bello deliberationis
 est caput reliquis proceribus aut consiliarijs proponendum, sed non
 modo, verum rationibus allatis.

- I. **V**IRI Persæ, equidem non instituti huius ero autor, sed
 ab alijs traditi imitator. Nam, quemadmodum à maio-
 ribus natu accipio, ex quo imperiū hoc à Medis eripuimus,
 Astyage per Cyrum amoto, nunquam conqueuimus: Sed i-
 ta DEVS nos agit, & multa sibi obsequentibus in melius cō-
 fert. Atq; ea quidem, quæ Cyrus Cambysesque ac pater me-
 us fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet refer-
 re apud eos qui probè illud sciunt. Ego autem posteaquam
 hanc sedem accepi, dedi operam, ne ab iis, qui hoc honore
 sunt functi, regenerarem: nunc minus potētia Persis acqui-
 rerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram glo-
 riam pariter ac honorem, & regionem, neque inferiorem,
 neque deteriorem ea, quam recuperauimus, sed feraciorem,
 vna cum vitione iniuriæ atque vindicta. Ideoque nunc ego
 vos contraxi, vt id quod agere constitui, vobis exponerem.
- II. Constitui, iuncto Hellesponto, copias per Europam tradu-
 cere in Græciam: vt Atheniensem vlciscar iniurias, quas cum
 alijs Persis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Dariū
 aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verum ei mor-
 te præuento, non cōtiguit, vt illos vlcisceretur. Ego verò eius
 vicem aliorumque Persarum vlciscens, non prius desinam,
 quam expugnauero. incenderoque Athenas: cuius ciues &
 me, & patrem meum prius iniuria affecerunt: primum cum
 Sardis vnà cum Aristagora Milesio, seruo nostro, venientes
 cremauerunt, lucosque ac delubra: deinde in vos quid fecer-
 rint, terram suam ingressos: cum Datis & Artaphernes duces
 fuerunt, omnes scitis. Harum rerum gratia nitor ad inferen-
 dum eis bellum: quos neque ipsorum finitimos, regionem
 Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus
 tot bona futura esse ratiocinando comperio. Terram Persi-
 dem ætheri Iouis conterminam reddemus. Nullam enim
 regionem spectabit Sol finitimam nostræ: sed ego permen-
 sus omnem Europam, vnà vobiscum cunctas regiones in v-
 nam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam esse reli-
 quam hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ no-
 biscum dimicare possit. Ita, subactis iis, quos dixi, & qui nos
 lacefferunt, iugum sustinebunt seruile. In quo, si mihi gra-
 tificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero, quo præsto
 vos,

vos esse oportet, tunc vnusquisque debet impigrè adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit, eum donabo iis, quæ nostra in domo præciosissima habentur. Et hæc quidem ira agenda sunt. Sed ne solus videar in concilio sententiam dicere, rem pono in medio: iubens vnumquemque; quælibet sententiam dicere.

DE BELLO SVSCIP. PIENDO

Oratio II. Mardonij.

RESOLVTIO.

Laudat hac in Oratione Mardonius, assentator aulicus Xerxis regis institutum omninoque expeditionem suscipiendam esse suadet his potissimè argumētis: vñs quòd 1. Persæ Sacas, Indos, Acthiopes, Assyrios nationes plurimas alias, easque potentissimas bello sibi subiecerint; ideoque facile Græcos sint subiugaturi. 2. Græci nec à copijs sint instructi, nec diuitijs polleant, nec valeant viribus, nec sint fortes in prælijs, iam etiam ante subacti fuerint. 3. Inconsulti se meant bella propter imperitiam & insciam pugnandi. 4. Rex Persarum omnis generis copijs instrublissimus sit. 5. Persæ, cum natura, tum crebris exercitationibus fortes ac periti rei militaris. Ad quod attinet, exemplum hic est egregium aulici assentatoris. Sapit enim aulicam culnam, cum in orationis statim vestibulo Mardonius affirmat: Xerxem, non modò omnibus superioribus regibus Persarum, sed etiam ijs, qui venturi sunt, præstantiorem esse: vt & illud, quod omnia esse optima ac verissima dicit, quæ à rege allata: nihil reprehendit, aut corrigit, aut mutat. Sunt & ibi illæ militares contentiones, & ostentationes, & cõinationes, & extenuationes atq; contempiones hostium. Motus spes est ac confidentia, quam excitat Mardonius, cum regis ostendit potentiam: Persarum rei militaris peritiam, fortitudinem res gestas commendat ac celebrat. Collocatio & tractatio horum absolutur. 1. Principio benevolentia accommodato: quam sibi conciliat Mardonius comparatione Xerxis & aliorum regum. 2. Confirmatione, quæ argumenta complectitur, quibus ad suscipiendam expeditionem Xerxem Mardonius hortatur. 3. Conclusione facta incitatione, & munita sententiâ egregia: quòd viri fortes omnia experiri oporteat: nihil sua sponte fiat: labore & studio cûcta acquirantur. Iocè hic & sententiæ obseruanda de causa bellorũ iusta, iniuriarum vltione: rei militaris imperitiæ documentis ac notis: necessitate laboris & industriæ ad magna gerenda. Vñs cum currit, quod aiunt, calcar adijcere: iam ante belli cupidum ad hoc ipsum suscipiendam & gerendum inflammare volumus.

- I. **D**OMINE, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima, & verissima commemoras: tum verò quòd Iones, qui Europam incolunt, non sines nos ludibrio habere: minus quàm ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est, si Sacas & Indos, Aethiopes, & Assyrios, aliasque multas nationes. quæ nihil Persas læsere, tamen potentia prolatandæ gratia in prouincias redeгимus: Græcos qui nos laceßere iniuria incœperunt, non vlcißemur. Quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus: eorū nouimus vires esse imbecilles: eorum, quos subegimus, liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Aeoles, & Diores appellantur. Quos ipse quoq; expertus sum, cum eis, iussu patris tui intali bellum, ac mihi cum in Macedoniam vsq; processissem, & penè vsq; ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quamquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè bella inire, propter imperitiam. Nam cum bellum inter eos indictum est: in locum, quem pulcherrimum planissimumq; inuenere, descendes, ibi prælia faciunt: ita vt magno suo cum malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad interuentionem deueniunt. Quos oportebat, cum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuersias, & omnia alia potius agere, quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire, vtrisque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo cum vtantur Græci, aunquam mecum verbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouissem. Tibi aut Rex quis obuiã venturus est belladi causa, copias Asiæ atq; omnè classem agentium? non eò audaciæ procedent, vt reor, res Græcorum. Quod si me fallit opinio, & illi vecordia elati, ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos omnium hominum. Nihil igitur sit, quod non experiamur.
- 2) Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueuerunt.

DE BELLO SVSCIPIENDO.

Oratio III. Artabani.

RESOLVTIO.

Quemadmodum superior proxima Oratio exemplū habuit hominis ventosi, inquieti, stulti, arrogantis & ambitiosi: ita hæc cōsilia vj fidi, gravis, prudentis, nō tam de suis cōmodis ac honoribus solliciti, quam

quàm regis atq; principis sua utilitate laborantis ideam continet, Sapientissimis enim & gravissimis rationibus vsus Xerxem ab expeditione Artabanus dehortatur, simul quoq; acruer Mardonium reprehendit quòd sulta & superba oratione inflàmare regè ad bellum, non publicum ob còmodum, sed priuatù emolumentù studeat. Argumenta expeditionem dissuadentia sunt: quod 1. Xerxis parens, cum contra Scythas expeditionem suscepisset, multis viris usq; egregijs amissis discedere infecta coactus restitit. 2. Græci viri sint fortes ac rei militaris periti, ideòq; periculosum illis bellum inferre. 3. Ante expeditionem in Ionas suscepta intercisis pontibus, actum de Persis fuisset, nisi Histieus solus discedendi his locum concessisset. 4. Bene ac diu consultare plurimum profuit: cum dano contra magno coniunctum, praeproperè atq; festinanter aliquid agere. 5. D E V S ipse superbis resistat, odio eos sequatur, qui temerè nullaq; necessitate coacti bella gerant. Ad Mardonij vituperationem quod attinet, hac dignum esse Mardonium Artabanus tribus de causis. Primo propter iniustitiam ac perfidiam in regè, & quidem cognatum suum: cum consilia ei pernitiosa submiseret: non regni propositum habeat còmodum, sed priuatù spectet emolumentum: quod nec viri, nec consiliarij boni officium. Deinde ob calumniam & detractionem: quam in Mardonio esse indicat Artabanus: quia malè de Græcis loquatur: contumis viros bonos profundat. Tum propter ambitionè atq; imperadi cupiditatem, quàm in Græcia explere cupiat. Idem & conciliania sunt: cù contraditurus Mardonio Artabanus, modeste primum sese excusat: diuersarum opinionum ac sententiæ indicat utilitatem: deinde oportere se affirmat, vt consiliarium & propinquum indicare ea, quæ esse dura ac periculosa vidètur: tertio etiã de hostibus Græcis honorifice sentit & loquitur: postremò prudenter admodum de modestia, de numinis diuini offensione, de patris superbia ac temeritate loquitur. Et simul decorum seruat: mores exprimit: semiles: pericula bellica recenset: sua consilia exponit: res gestas commemorat: quæ senum esse propria. Aristot. in Rhet. docet. wady, motus hio dominantur: metus, ira, odium. Metus excitatur, cum ostendit Artabanus quid parèti Xerxis & maioribus Græcanicis in expeditionibus acciderit: quàm illæ infelices saepe extiterint: à fortunidine Græcos laudat. Ira mouetur & odiù in Mardonium, cum priuatum illum, non publicum spectare commodum indicatur. Collocatio & tractatio horum absoluitur. 1. Exordio benevolentia captiua de ergo instructo. 2. Confirmatione dissuasione belli constans & eius argumentis. 3. Refutatione ac reprehensione Mardonij. 4. Conclusionem, quæ adhortationem ac denunciationem malorum complectitur. Loci sunt notandi de sententiarum in consilijs diuersitate: excusatione τῶν πρῶτων: utilitate còsultationis: celeritate vitanda: superbia ac temeritatis pœna: calumnijs & detractione. Vfus cum bellum dissuadere: huius indicare mala atque incommoda volumus.

I. **R**ex, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest
 ,, quis eligere meliorem, sed necesse habet ea, quæ dicta
 ,, est vi: at, cum plures sunt dictæ, licet, tanquam aurum pu-
 ,, rum, deligere: quod per se discerni cum nequeat, compa-
 II. raturum cum altero, discerni potest. Ego patri tuo Dario, ei-
 demq; fratri meo, suadebam, ne sumeret aduersus Scythas
 expeditionem, viros nulla vsquam oppida incolentes. Sed
 ille, sperans Scythas Nomadas se subacturum, mihi non est
 assensus. Itaq; sumpta expeditione, multis & egregiis viris,
 de exercitu amissis, abscessit. Tu verò, Rex, bellū inferre de-
 stinas viris multò, quàm Scythæ sunt, præstantioribus: qui-
 que & mari, & terra optimi esse dicuntur. Quibus in rebus
 quid durum sit, hoc me tibi iustū est promere. Iuncto pon-
 tibus Hellesponto ais te copias per Europam in Græciam
 deducturum. Atqui eos conuenit, aut in terra, aut in mari,
 aut utroiq; abs te superari: siquidem feruntur viri esse for-
 tes. Cuius rei hiac licet argumentum capi: si tot copias du-
 ctu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas soli
 Athenienses proffigarunt: ergò nō vtraq; in parte successit.
 Quod si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad
 Hellespontum nauigent, ac deinde pōtem soluunt, hoc Rex
 durum fuerit. Neq; verò hoc ex mea vnus priuata pruden-
 tia coniecto: sed eo casu, quo aliquando parum abfuit, quin
 opprimeremur: cum pater tuus, iuncto Bosphoro Thracio,
 ac flumine Istro pontibus cōmisso, traiecit ad Scythas: cum
 traiectum Scythæ omninò institere precari Iones: quibus
 custodia pontiū delegata erat, vt interficerent. Quo tem-
 pore, si Histiaeus Mileti tyrannus, aliorum sententiæ acce-
 sisset, ac non contradixisset, actum de rebus Persarum erat.
 Atqui res est dictū quoq; horribilis, omnē regis statum vno
 in viro positum fuisse. Quare noli tu vllum tale discrimen
 adire, nulla necessitate subsistente: sed mihi potius obtem-
 ,, pera. Hunc cœtum in præsens missum facito, iterumq; cum
 ,, sibi videbitur, te apud teipsum considerata, edicito, quod
 ,, optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, compe-
 ,, rio maximum esse lucrum. Nam etiamsi quid è contrario
 ,, euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum esse su-
 ,, perauitq; fortuna consilium: at qui turpiter consultauit, si
 ,, ei fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihi-
 ,, lo tamen minus malè consilium cepit. Vides, vt prægrandia
 ,, animalia fulmine De v s ferit, nec sinit inolescere, parua ve-
 ,, rò nihil lædit? vides, vt magna semper ædificia magnasq;
 ,, arbores huiusmodi fulminū tela percuciant? Gaudet enim
 ,, De v s cminētissima quæq; deprimere. Vade & ingens exer-
 citus

citus ab exiguo profligatur: quoties DEVS, quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitru. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt: quia DEVS neminem alium, quam seipsum finit magnificè de se sentire. Omnis res properando parit errorem, unde magna detrimenta fieri solent: in cunctando autem bona insunt: si non talia, quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hæc quidem Rex tibi III. suadco. Tu verò Gobrycæ fili, Mardonii, desine stulta loqui de Græcis, haud dignis qui malè audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendum, ad quod tu omni auiditate contendis: quod absit vt fiat. Detractio namq; importunissima res est: in qua duo sunt, qui iniuriam faciunt, vnus cui fit iniuria. Qui enim detrahit, iniurius est, quod non præsentem accusat: & qui huic credit, iniurius itidem est, quod prius credit, quam rem compertã habeat: & illi, cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insimulatur, vt malè, ab altero talis puratur. Quod IV. si omnino bellum his viris inferre oportet, agedum, rex ipse permaneat domi apud Persas: nostrum amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito: delectis, quos velis viris, ac quantiscunq; velis copiis. Si ex sententia tua res succedant regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedant, vt ego dico: interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus exercitum deducere: affirmo fore, vt aliqui eorum, qui hinc relinquentur, audiant, Mardonium post aliam Persis aliquam calamitatem, à canibus volucrisque discerpi: aut Atheniensium in solo, aut Lacedæmoniorum, nisi fortè antea inter viam, tunc agniturum aduersus quales viros suades regi, vt bellum moueat.

ORATIO IV. XERXIS.

RESOLVTIO.

Graue hæc in oratione Xerxes in Artabacum patrum, virtum bonum, nati grandem, fidum consiliarium inuehitur: eundem ignauis, loquacitatis, timiditatis insimulat: Mardonij probat sententiam: expeditionem omninò contra Græcos instituturum sese ostendit: quod 1. maiorum istud virtus ac dignitas requirat. 2. Necessitas postulet: cum non sint Græci quiescendi, etiam si ipse quiescat. 3. Inuictis iam multis Persas affecerint. 4. Honestum laceffitosis iniuriis panas sum-re à laceffitosis. 5. Sint iam ante illi etiam à seruis maiorum suorum superati. *ad hoc hic & decorum seruatum principis parum prudentis, suis intulgentis affectibus: non fidei consiliariis obtemperantis.*

rantis. vobis modus sunt: vultus indignatio: sed & emulatio maiorum: spes rei praeclare gerenda. Collocatio & tractatio institutio: primum Exortatio & tractatio, indignatione ac reprehensione graui facta: Confirmatione deinde, quae instituti causas & rationes continet: postremo Conclusionem motu spei & emulationis absoluta. Loci obseruandi: de vltione ac vindicta iusta: maiorum imitatione laudata. Vt cum qui in consultationibus nobis sese opponunt, reprehendendi.

- I. **A**RTABANE, quod patris mei frater es, hoc te subleuat: ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te ignominia notabo: quia instrenuus & ignauus es: ne comes sis meae in Graeciam expeditionis: sed hic vna cum foeminis maneat. Ego etiam sine te, quae dixi conficiam. Ne-
- II. que enim fuerim Darij filius (qui fuit Hytaspis, qui fuit Arsamis, qui fuit Anaramnis, qui fuit Teispei, qui fuit Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Athenienses vltus fuero: probè intelligens, si nos quicuerimus, illos non quieturos, sed nostram terram eum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex iis quae illi facere coeperant. Qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursum. Itaque neutris fas est recedere, sed vtriusque propositum est certamen aut agendi, aut patiedi: vt autem haec omnia sub Graecis, aut illa omnia sub Persis sint: medium enim inimicitarum nullum est.
- III. Quare honestum erit, nos iam iniuria lacessitos exigere rationem: vt quam sim calamitatem passurus intelligamus: profectus aduersus eos viros, quos etiam Pelops Phryx, nostrorum maiorum seruus, ita subegit: vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines, & eorum regio ab illius, qui subegit, cognomine appellentur.

BELLI DISSVASIO.

Ex Herodoti lib. 1.

ORATIO MASSAGETARVM

legati ad Cyrum.

RESOLVTIO.

Cum in Massagetarum exercitum Cyrus Persarum rex duceret & ad Araxem progressus vsque esset, legatum ad illum Tomyris Massagetarum regina misit: qua hac enim oratione ab instituta dehortari expeditione est conatus: aut, si locum illud minime inueniret, optionem dedit: vt, vel in Massagetarum regionem traiceret, vel Massagetarum in agro exspectaret. Id quod ad principum concilium reuulit. Quaestio, An in Massagetarum susceptam expeditionem persequi, an vero intermittere Cyrus debeat. Intermitterendam hanc esse Tomyris legatus iudicat.

Suadet argumentis ductis ab inutili: quod incertum, an profutura hæc Cyro sit expeditio. Deinde ab æquo & iusto: quod in eo cernitur: cum quis suo regno contentus, in suos imperium alios obtinere finit. Conciliationi incuncta inseruit, quam eo legatus ostendit: cum regis sue nomine belli gerendi optionem æquam fert. Motus metus est, quæ legatus incerto belli exitu proposito excitat. Collocatio & tractatio horum propositionem primum τὸ πρῶτον, adhortatoriam habet: ut ab instituto Cyrus desistat. Deinde Confirmationem, quæ τὸ δεύτερον, argumenta complectitur. Postremò Conclusionem, quæ conditionem continet: ut, si omnino pax ac quies displiceat, aut ipse in Massagetarum regionem traiciat, aut eosdem domi expectet. Locus hic communis de belli exitu dubio, & in eodem suscipiendo temeritate est. *Vsus:* cum ab hac dehortari principes: aut, si nihil obtinere possumus, visdem belli gerendi offerre conditiones volumus.

Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis: ne. I. scius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omissò incepto, apud tuos regna, & nos sine finium, quorū II. sumus principes, esse. Verum tu admonitionibus his uti nō les, & omnia males quàm quietem. Quod si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed III. desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digressis, traucito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idem facito.

BELLI DISSVASIO.

Ex Herodoti lib. I.

ORATIO SANDANIDIS LYDI
ad Cræsum Lydorum regem.

RESOLVTIO.

CRæsus, oraculo elusus, aduersus Cappadociam militem conscribat: spe certa fretus fore, ut & Cyrum, & Persicam potentiam euertant. Hanc Sandanis, vir prudens expeditionem dissuasit: at flere Cræsum non potuit: qui bello non necessario moto & se & suos perdidit. Quæstio, an expeditio contra Cappadoces & Persas suscipienda. Negantem Sandanis metur argumento à difficili ac periculofo ducto: quod hostes sint sicuti duri, agrestes, feri, superari difficiles tales, quibus nihil cum adsit, demi nihil queat, hoc sit gratum futurum: si de gustatis Lydorum bonis, sedem ibi firmam figere, visdemq; frui possint. Hæc ad probandum faciunt: ad conciliandum illa pertinent: cum suam etiam hostibus laudem Sandanis tribuit: testatam in regem curam ac sollicitudinem facit: metum quæbet, metum ac formidinem excitat. Collocatio horum τὸ δεύτερον, compellationem regis: τὸ πρῶτον, dehortationem ab expeditione: τὸ τρίτον, gratiarum

actionem habet: quod non Persis hunc dii animum dederint: Lydos ipsi ut inuaderent. Locus hic communis est de reo laceffendis armis iis, qui duri, agrestes, rerumq; necessariorum inopia laborant. *Vsus, cum expeditionem dissuadere ob hostium conditionem volumus.*

- I. **A**DVERSUS tales viros expeditionē paras, Rex, qui coriacea subligacula: qui è corio reliquam vestem ferūt: qui non quibus volunt tibi vescuntur, sed quos habent: ut-
- II. pote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu, non vini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. Quibus, quum nihil sit, quid eripies, si viceris? sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumstant nos,
- III. nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderent.

BELLI DISSVASIO.

Ex Thucydidis lib. 1.

ORATIO ARCHIDAMI SPARTANORUM REGIS.

RESOLVTIO.

AConsati in Comitibus Græcarum ciuitatum Sparte habitis Athenienses fuerunt à Megarensibus, Corinthiis & aliis: postulatium quoq; ut propter iniurias ac tyrannidem bellum illico Atheniensibus inferretur. Verum, cum hanc in sententiam pleriq; omnes Græci inclinassent, Archidamis solus, audita Atheniensium defensione contraria in sententia fuit, hacq; longè prudentissima oratione, si assit, non illico arma contra Athenienses sumenda, sed legatos ad eos mittendos esse, qui de sociorum iniuriis conquerantur: propterea, quod ad iudicia sese Athenienses offerant, bellum etiam parari melius queat, si minus commodè Athenienses responderint. Quæstio ergo & status orationis est, an præter sociorum querelas illico contra Athenienses arma sumenda, an verò cum iisdem per legatos ante agendum sit. Non bellum illico suscipiendum esse hisce argumentis Archidamus probat: quod 1. cum Atheniensibus gerere bellum difficile, quia longè aliis à Græcis remoti: exercitati in re militari: omnibus à rebus probè instructi ac parati. Facilius autem cum vicinis, quàm longè remotis bellum gerere: cum apud hos viros sint pares: negotio non magno ad eos venire, & ab iisdem recipere sese sit: contra, & in inuadendo, & rediundo magna apud longè remotos difficultas offeratur. 2. Spartani atq; alij multo inferiores sint Atheniensibus omnibus in rebus, quæ ad bellum necessariæ: cuiusmodi recensentur, naues, naucleri perinæ, & armarum instructum. 3. Expeditio hæc in Athenienses suscepta magnam,

magnum partim damnum, partim dedecus possit Græcis afferre: cum
 hi in mari illis inferiores: turpe eos, qui bellum alijs inuulerunt, ab eo
 subito propter rerum necessarium inopiam, aut etiam metū hostium
 recedere. 4. Commoda plurima maxima inde sequuntur, si nō praepro-
 pere bellū suscipiantur, sed mora aliqua iniiciatur: cōparentur in pri-
 mūm socij: deinde proprijs ex facultatibus acquiratur pecunia: tertio
 agrī hostiles cōferrentur, qui pignoris sunt loco victoribus, si non va-
 siati fuerint, quarto non necesse est, cū desperatis pugnare. 6. Dispar ae-
 dissimilis cōparatio accusatorū & belli: quod illa, siue publicæ, siue
 priuatę extiterint, tolli facile, vel apud Iudices, vel arbitros possunt. ad
 arma semel in manus sumpta, non ita facile deponi, aut ex hostium
 extorqueri manibus solent. Mars etiā communis: belli incertus exitus,
 indeq; meritū metuendus. 7. Spartani solum nec fortuna ad voluntatem
 fluere insolecūt, nec aduersa franguntur: nec laudationibus inflammā-
 tur: nec accusatoribus in arma debellantur, sed ubiq; graues, prudē-
 tes, cōsideratos sese præbent: ac propterea propter querelas sociorū ar-
 ma cōtra Athenienses temerē sumere nō debeant. 8. Aequa Atheniē-
 ses petū: legimū ad iudicium sese offerat: causam suā cupiant cogno-
 sci. Probata hæc sunt argumēt: a refusam sequuntur: quibus ijs Ar-
 chidamus respōdet, quæ ab alijs obiecta fuerūt: quasi. 1. Spartani cæ-
 teriq; Græci longē Athenienses copijs superent. 2. Socij solitari facile
 ad auxiliū possint. 3. Atheniensis agris vastatis victoria queat parari.
 4. Turpe & ignavia atq; imiditatis indicium, multas vrbes vnā
 ciuitatē non inuadere. 5. Procrastinatio, mora, cū etiā & reprehēda-
 tur, & damnū dei. 6. Athenienses ignaui stolidi, exigui precij homines.
 Ostēditur. 1. Græcos alios singulas tantū habere regiones, quibus impe-
 rent: Athenienses plurimas: illos vt Athenienses maris imperio nō po-
 sitos esse. 2. Socijs insularis Spartanos ceterosq; Græcos vt nō posse,
 quibus nauibus vtendū. 3. Propter agrorū vastationem Athenienses
 libertatis defensionē non intermissuros. 4. Plures habere socios, quam
 reliquos Græcos & magis instructos esse nauibus, maritime in bello
 necessarijs. 5. Eos, qui in bellis festināt, tardē nimis ad finē illa perdu-
 cere, quod imparati ad ea accedūt. 6. Hostes nō verbis, sed factis supe-
 rant: nec cuiquā hostium contēptum vnquā profuisse: belli euentū esse
 ancipitem ac dubiū: nec aliena ex ignauiā, sed propria diligentia rem
 præclarā conspiciendā. Ad cōciliandum valent: cū prudentiā suā Ar-
 chidamus ostendat: multorū bellorū vsū atq; experiētā per etatem
 sese habere affirmat: probitatē declarat suā: quando non sine causa, &
 ad iudiciū prouocantes Athenienses bello vult per: benevolentia testa-
 tam facit: ubi memere sese indicat hostiū potentiā: de Græcis reliquijs
 & loquitur, & sentit honorificē. Sed illud quoq; miratū est: quod di-
 egregias virtutes Spartanis tribuitur: simul etiā, quid ipsi faciendum
 sit cōmonstrat. Motus duo hic sese offerunt: metus & emulatio. Excita-
 tur metus indicatione potentiæ Atheniensium, & imbecillitatis cū-

tra Spartanorū & aliorum Græcorū. *Amulatio* oritur, cū de Spartanâ Repu. ac maiorem virtutibus præclaris Archidamus agit. Collocatio verò & tractatio horū absoluitur quatuor partibus. 1. Exordio ad benivolentiâ ac commodato, quâ sibi conciliat Archidamus laudem suam, cum auditoris suorum. 2. Propositione, qua res, qua de cōsuetudine, magnitudine ac difficultatem conuenit. 3. Contentione, qua argumenta probantia & refutantia cōplectitur. 4. Conclusionem repetitione primò consilij, deinde adhortatione facta: ne quid in cōsultatione longè gravissima præproperè atq; inconsideratè agatur: mittantur ante ad Athenienses legati, quàm in manus sumpta arma fuerint. Loci hinc observandi: de belli cupiditate ex imperitia orta: comparatione hostium vicinorum, & longè remotorum: ratione honesta abrepta repetendi: bello cū desperatis non gerendo: rebus ad bellū gerendum necessarijs: cunctatione & mora in hoc nō semper vituperanda: disciplina severa Reipub. in legibus seruandis: pugna cum hostibus, nō verbis, sed factis insinuanda: hostium contemptu fugiendo. *V*isus erit, cum aures esse alij. volumus in comitijs, aut principum consilijs: ne temerè ac præproperè bella suscipiunt, sed ante per legatos, de illarum iniurijs querelas insinuant, aut iudicio legitimo causam cognosci sinant.

- I. **E** Ipse multis bellis interfui, & varias vices experientia cognouit: & scio neminem eorum, quorum similis est ætas, propter imperitiam concupiscere bellum (ut faciunt plurimi) quòd existimet, neq; bonum aut tutum esse. Inuenietis autem hoc bellum, de quo nunc deliberatis, non minus fore, si quis prudenter consideret. Nam aduersus vicinos intra Peloponnesum vires nostræ pares sunt, & citò ad hostes accedere, & faciliè nos recipere possumus. Sed cōtra hostes, quorum terra longius distat, & qui exercitatissimi sunt in mari, & alij rebus omnibus optimè instructi: pecunia publica & priuata, nauibus, equis, armis, multitudine, quanta nullius est vrbis in Græcia, & qui socios multos habent tribunarios, non est faciliè gerere bellum. Qua enim refretu, cum simus imparati, possumus eos inuadere? Num classeat longè inferiores sumus. Ac si instituere eam, & nos exercere velimus, longa mora erit. Num pecunia? hanc verò nec publicè repositam habemus, nec promptè ex priuato conferimus. Fortassis autem confidat aliquis, quòd eos antecellamus armis & multitudine, ut ingressi in eorum regionem vastare eam possimus? Hi verò & aliam terram habent, cui imperant, & ex mari necessaria importare poterunt. Si verò socios ad defectionem sollicitabimus, nauibus oportebit eis opem ferre, cum sint in insulis. Quale igitur nostrū bellum erit: si nec nauibus erimus superiores, nec veltigalia

eis adimeremus, unde tuerentur classem. Nos maioribus de-
 trimentis afficiemur, ac interea non erit decorum depo-
 nere bellum, præsertim si videbimur intulisse. Neque hac
 spe incitemur, quod breui tempore debellaturi simus, si
 agros vastauerimus. Ego quidem magis metuo, nos libe-
 ris nostris relicturos esse bellum. Ac consentaneum est,
 tantam esse magnitudinem animorum in Atheniensibus:
 vt nec propter vastatos agros seruitutem accepturi sint,
 neque perterrescant belli metu, tanquam imperiū. Neque
 tamen volo nos stolidè permittere, vt socios iniuria affi-
 ciant, & non occurrere insidiantibus: sed nondum moue-
 re bellum. Legatos mittamus & accusemus eos, nondum
 bellum indicantes: nec tamen licentiam progrediendi ipsis
 concedentes. Interea verò nos instruamus, & socios no-
 bis adiungamus Græcos & Barbaros: si qui nos classe & pe-
 cunia iuuare possunt. Non enim reprehendendum est, si
 hi, qui iniuria afficiuntur, defensionis suæ causa, non solum
 Græcos, sed etiam Barbaros sibi adiungant. Simul & ex
 nostris facultatibus pecuniam conferamus. Ac si Atheni-
 enses audient nostros legatos, bene se res habent: si verò
 non audient, exactis duobus vel tribus annis, melius mu-
 niti eos inuademus. Ac fortasè conspecto nostro appa-
 ratu, & auditis accusationibus, quæ cum apparatu congru-
 unt, facilius nobis cedent, cum quidem nondum eis agri
 vastati erunt. Magis enim volent seruare res integras. Exi-
 stimate enim agrum eorum nobis pignoris loco esse, præ-
 fertim non vastatum: cui & ob hanc causam parcendum est,
 ne desperatione moti postea minus cedant. Nam, si impari-
 tati, querelis sociorum impulsī, agrum vastabimus, videte
 ne Peloponneso plus dedecoris & damnorum accidat. Ac-
 cusationes enim publicæ & priuatae extinguī possunt: bel-
 lum verò motum ab vniuersis, cuius exitus incertus est, non
 faciliè deponi potest. Nec videatur esse timiditas, quod
 non statim inuadimus vnā urbem multi. Sunt enim &
 illis socij non pauciores, & quidem tributa pendentes, &
 in bello non solum armis, sed etiam pecunia opus est, qua
 fiunt arma vtilia, præsertim cum nos tercia non mari bel-
 lum gerere possimus. Prius igitur nos colligamus pecu-
 niam, nec antea nos sermonibus sociorum impelli sin-
 amus. Nam quicumque erunt exitus, in nos magis causa
 conferetur. Nos igitur magis prospiciamus pericula. Nec
 pudeat nos, quod in nobis reprehenditur tarditas & cun-
 ctatio. Nam properando ad bellum postea tardius finire
 possitis: quia motum esset ab imparatis, & quia ciuitatem

,, habemus liberam, & gloria antecellentem videri potest
 ,, contatio consulto suscepta. Soli enim in rebus secundis
 ,, non sumus insolentes, & in aduersis non frangimur animis.
 ,, Nec incitamur laudibus, vt deliniti voluptate præter no-
 ,, stram sententiam aliquid moueamus: nec accessati impelli-
 ,, mur ira ac dolore, sed propter grauitatem simul & bellico-
 ,, si, & circumspecti sumus. Bellicosi, quia pudor cum graui-
 ,, tate coniunctus est, & cum pudore magnitudo animi. Cir-
 ,, cumspecti verò sumus, quia sic institumur, vt sumus indo-
 ,, ctiores, quam vt leges contemnamus. Et seuerius regimur
 ,, cum quadam asperitate, quam vt velimus eis non obedire.
 ,, Et sic assueti sumus, non vt sapientes simus in rebus inu-
 ,, tilibus splendida oratione, hostes vituperemus, nec factis
 ,, pares contra eos eamus, sed existimabimus etiam alios vale-
 ,, re consilio, & fortuitos casus non posse prospici omnes, &
 ,, factis ipsis nos præparemus aduersus hostes, ratiocinantes,
 ,, quid ipsi tanquam homines non stulti facturi sint. Nec pen-
 ,, det nobis spes ex aliena ignauiâ sed ex nostra diligentia &
 ,, circumspectione. Ac existimandum est, homines non mul-
 ,, tum natura inter se differre, sed eos antecellere, qui in rebus
 III. necessariis rectè instituti sunt. Non igitur abiiciamus insti-
 tuta maiorum nostrorum, quæ semper profuerunt nobis,
 nec vnus diei momento statuamus de tot hominibus, vr-
 bibus, facultatibus, & de gloria nostra, sed fiat deliberatio
 sedatis animis: quod à nobis fieri potest propter potètiâ.
 Ac legatos mittite ad Athenienses de sociorum iniurijs, præ-
 ,, sertim cum ad iudicia prouocent. Nec verò legitimum est,
 ,, eos, qui ad iudicia se offerunt, inuadere, tanquam iniuste fa-
 ,, cientes: ac simul interea omnia ad bellum parate. Hoc con-
 siliium erit vtilissimum, & hostibus terribile.

ORATIO SUPERIORI CON- TRARIA ET BELLVM SVA-

dens, Stheaclidæ Ephori

Spart.

Ex Thucydidis Hist. libro. I.

RESOLVTIO.

Breuis & Laconica, sed admodum vehemens hæc est oratio: Cum
 enim suasset Archidamus, non contemnendam esse Athenien-
 sium potentiam, nec etiam graui arduaq; in re properandum, sed deli-
 berandum diuinius: præsertim cum ad causæ cognitionem legitimam
 & iudicia Athenienses se offerant, Stheaclidæ, Ephorum Spartani-
 tanorum

tanorum vnus, omni mora ac cunctatione remota, illico arma sumenda, nec merendos esse hostes ostendit, his rationibus: quod 1. Corinthijs, Megarensis, alijsq; socij multis & magnis iniurijs sint affecti ab Athenensibus, & adhuc afficiantur. 2. Spartani ac reliqui socios fidos firmosq; habeant: ubi vero fides est sociorum remora, parum pecunia potest, non multum equitatus valet: ipsa quoq; potentia cadit. 3. Dissimilitudo magna iniuria verbis & refacta: socijs illatae sint iniuriae, non verbis & factis, ideoq; manu atq; armis, non oratione & verbis propulsanda: vi vis repellenda. 4. Deliberatione longa & cunctatione vitandam tum, cum alijs inferre iniurias constitutumus: non cum easdem nobis, aut nostris illatas propulsare necesse habemus. 5. Spartana Respubl. semper nobilis & illustris propter fortitudinem & grauitatem exiterit: ideoq; neque in bello contra Athenienses suscipiendo, quicquam committere debeat, quod fortitudinis & grauitatis laudem imminuat. Ad id & verò & decoram quod attinet, est illud egregie Sihenelaidae in persona obseruatum, qua paucissimis verbis multa complectitur: verbosam Atheniensium orationem reprehendit: simul etiam illud indicat, quod experientia testatur, saepe clamoribus, gratia, potentia veritatem prems: bonis & vtilibus consilijs locum non relinquunt. nāq; motus sunt. 1. Odium quod concitatur in Athenienses, cum docetur, verbis quidem eos laudareque propria efficere velle, vt viri boni esse videantur: cum iniuria interim alios afficiant. 2. Spes, quae mouetur indicata causae bonitate Spartanorum & sociorum: vt qui non alijs iniurias intulerunt, sed ab Athenensibus acceperint: occasionem praeterea habent aut anteuertendi Athenienses. 3. Aemulatio, quae inflammatur laude constantiae & grauitatis Spartanorum. 4. Inuidia orta, vbi affirmat Sihenelaidae, Atheniensibus permittendum non esse, vt nimum crescant. Collocatio ac tractatio horum ab soluitur: Exortio, beneuolentiae accommodato: quā sibi conciliat Sihenelaidae Atheniensium reprehensione. Confirmatione, in qua aliquot argumentis, nulla mora & cunctatione interiecta, bellum esse, euentum ostenditur. Conclusionem repetitione praecipuorum & auctoritate facta. Locū sunt: de inepta laude ac commendatione verbis instituta, cum contrarium facta denotant: duplici pena eorum, qui ex probis improbi sunt facti: mora & cunctatione quā in deliberationibus vitilis, aut perniciosa esse soleat: auxilio diuino in bellis, propulsandae iniuria causa, susceptis. Vtius, cum remouendam praesumptionem, arma illico contra hostes & iniuriosos esse sumenda, suadere volumus.

LONGAM orationem Atheniensium non intelligo: in qua se quidem valde laudant, sed non ostendunt, se non officere iniuria socios nostros. Quod verò aduersus Medos

1
2
3
4
I. antea boni fuerunt, & nunc aduersus nos mali sunt, duplici
 ,, pœna digni sunt, quod ex bonis mali facti sunt. Nos verò &
 II. eodem animo tunc sijimus, & adhuc sumus. Qui si sapimus
 non negligemus sociorum nostrorum iniurias, nec differe-
 mus vltionem, cum ipsorū nō differatur iniuria. Sint sanè a-
 ,, lij potentes pecunia, nauibus, equis: at nos fideles socios
 habemus, qui non sunt prodendi Atheniēsisibus. Nec iam ver-
 ,, bis certandum est in iudiciis, cum socij non sint tantū verbis
 ,, læsi: sed citò & omnibus viribus puniamus hostes. Nec do-
 ,, ceat nos quisquā, tunc longa deliberatione vtendum esse,
 ,, cum iniuria affecti sumus: sed illi diu deliberent, qui aliis il-
 III. laturi sunt iniuriam. Decernite igitur bellum, vt Sparta di-
 gnū est, NEC SINITE CRESCERE ATHENIENSES,
 nec socios prodamus, sed, DE O iuuāte, inuademus eos, quōs
 priores nos iniuria affecerunt,

DISSVASIO BELLI

Ex Shucxididis Lib. VI.

ORATIO NICIAE DVCIS

Atheniensium.

RESOLVTIO.

Cum Egestani Siculi de agrorū finibus cum Selinuncijs contē-
 derent, res ad bellum spectare videretur, ad Athenienses illi cō-
 fugerunt, & contra hostes suos ab iisdem petierunt auxilium: placuit
 populo Atheniensi esse bellum hoc suscipiendum, constituendum dū-
 cem Niciam: qui tamen vt vir bonus, & magis de salute publica,
 quā priuata gloria sollicitus bellum omnino dissuasit: sed quod vo-
 luit, impetrare non potuit, quod aduersarium Alcibiadom haberet, ho-
 minē insolentē & rerum nouarū cupidū: ideōq; pessimē Atheniensibus
 res illa cessit: exercitus delectus: Athenae captae: triginta vrbi tyrāni
 imposti fuerunt. Argumenta verò quibus bellum dissuadet Nicias
 sunt: quod 1. Nondum vicini Atheniensium pacati & amici oēs sed
 pterique hostes: ideōq; periculosū, bellum aliā in regione gerere:
 hostes in agro relinquere. 2. Siculum bello Siculos petere, qui ne victi
 quidē in officio conuinceri poterunt: cum longē ab Atheniensibus sint,
 remoti, ac propterea deficere facile queant: deinde natura sint leues,
 inconstātes, insolentes. 3. Athenienses disuncti procul à Siculis magis
 illis formidabiles sint futuri, quam si cum exercitu veniāt, aut paulō
 post, clade accepta inde discedāt: quod ea hominū natura ac conditio:
 vt quae longē sunt remota admirētur: vicinis vicina curēt ac suspiciāt
 experientia quoque sepe facta cōtemptum afferat. Quod etiam Spar-
 tanis accidit, qui maiori in pretio & admiratione apud Athenienses
 fuerunt remoti, quā vicini & bellum gerentes. 4. Atheniensis Res-
 pub.

pub. vix grati à peste & bello diuturno sit recreata: ideoq; tutum mi-
 nimè, hâc bello novo in discrimen conijcere prius, quam operam
 dare, vt & hominibus illa & opibus augeatur. 5. Egestani, pro-
 pter quos bellum suscipiendum, sint profugi, barbari, & fraudu-
 lenti: qui nisi bello exacto, non magni Athenienses faciant: didicerint
 callidè ac splèdidè mentiri & verba alijs dare: parum etiam grati su-
 turi, si prosperi successus exiterint. 6. Belli suscepi causa nulla alia,
 quam cupiditas: quando quisdem argumentum certissimum stultitiæ:
 absentia amare ac curare: praesentia negligere: quæ verò cupiditate fi-
 unt, & sine ratione geruntur, eventus prosperos raro habeant. 7. E-
 gestani cum Selinuntijs nõ consutiis Atheniensibus, ceperint contem-
 dere & bellum mouere: & sic etiam iisdem nõ concultis illud possint
 dissoluere. 8. Athenienses Peloponnesiaco in bello plurimorum opem &
 auxilium implorant: sed non inducuntur: ideoq; nec ipsi tam essi-
 faciles debeant, in alijs auxilijs ferendis. Argumenta hæc probantia
 sunt: resistantia duo se offerunt: quod Athenensibus inducæ cura
 Spartanis & alijs: ideoque nulli his periculum metuendum, etiamsi
 Egestanis auxilium forent: deinde Egestanis desertis, metuendum,
 ne nimium Syracusanorum & Spartanorum potentia creseat. Verum
 respondet Nicias ad prius inducias factas non fore firmas ac constân-
 tes: quod his tantum quesita sit aliquæ respiratio: in iisdem fortuna
 spectetur: mutetur illa facile, si qd aduersi hostibus acciderit: factæ
 quoque sint à coactis Grecis, & sic minus diuturna: habeant adhuc
 multa controversa in ipsâ formula: non deniq; paucæ ciuitates, & qui-
 dem potentes casu recipere recusarint. Posterus diluatur cum oste-
 ditur verisimile non esse Spartanorum & Syracusanorum potentiam
 nimium Siculos admissuros: quod seruitutem omnes æquè odio ha-
 beant & auerentur. idem & conciliantia sunt: cum suam in patriam
 beneuolentiam Nicias declarat: plus de huius se salute quam priua-
 ta gloria sollicitum sese esse testatur: nihil sese dicturum pollicetur
 honoris sui causa, sed quod optimum & vtilissimum esse intellexerit.
 Motus tres hic conspiciuntur: metus, odium, & confidentia. Metus
 excitatur cum reconfentur, quæ euentura, si in Siciliam translauium
 bellum ab Atheniensibus fuerit. In odium rapitur Alcibiades, cum
 eius factus describitur: docetur Respub. periculo eum splendorem ac
 magnificentiam amplificare suam velle. Oritur denique spes cum præ-
 fid. concionis animi Nicias addit: nec metuendâ esse ullam offensionem
 ei indicat: cum testes bonos plurimos sit habiturus. Collocatio verò &
 tractatio quatuor constat partibus: Exordio partim docilitati, par-
 tim attentioni accommodato: quarum illa quæstionis indicatione, hæc
 boni viri descriptione paratur. 2. Propositionibus & refutantibus
 facta belli. 3. Conclusionem ἀπόστον adhortatione absoluta: vt denud
 ad consiliu ros deferatur, nihil inconsultò, temerè, præproperè sus-

*sciipatur. Loci obseruandi: de non temerè armis induendis: salute pu-
blica priuatae gloriae aut uilitati anreponenda: belli extra regionem
nostram non facile gerendis. non semper fide inducus habenda: amo-
re, ac studio peregrinorum & longè remotorum, propinquorum & vi-
cinorum contemptu: belli cupiditate uitanda, exulum petitione non
illoco atque inconsideratò à admittenda. Vtius erit, quoties ad persuadere vo-
lumus, ne in gratiam & preces aliorum, aut nostrorum ambi-
tionem bellum periculosum atque perniciosum suscipiatur.*

I. **E**TSI nunc in concionem vocati sumus, vt deliberetur
de apparatu nauigationis nostrae in Siciliam: tamè mihi
hoc ipsum prius considerandum videtur: Sine mittenda
classis, aut non: nec tam subito de rebus maximis statuendū
esse censeo, auditis peregrinis hominibus, vt bellum nō ne-
cessarium suscipiamus. Mihi quidem hæc expeditio glorio-
sa est, & meo corpori minus metuo, quàm alij, sed iudico,
bonum ciuem etiam suæ salutis & fortunæ debere consule-
re, maximè verò salutis communi. Vt autem antea nihil mei
honoris causâ contra quàm sentiebam suasi: ita & nunc ea
dicam, quæ rectissima esse sentio. Scio talem esse cupidita-
tem vestram, vt parum apud vos valeat moderata oratio: Si
dicam præsentia retinenda, nec propter incerta & futura
statum præsentem in discrimen adducendum esse. Omisso
igitur hoc moderato consilio, ostendam nec tempestiuè
nouum bellum moueri, nec rem facilem fore, obtinere il-
la, ad quæ tendimus. Sic enim ratiocinor, cum hic multos
hostes relinquantis, si illuc nauigabitis, velle vos plures at-
trahere. Num putatis inducias firmas fore? Quæ tantisper
donec quiescimus, erunt induciæ nomine: Sic enim aliquo-
rum consilijs vtcunque quæsitâ est respiratio. Sed, si quid
aduersi nobis accider, celeriter nos inuadēt hostes melius
instruēt: quia aduersarij non voluntate, sed coacti suis cla-
dibus fecerūt inducias, minus honestè, quàm nos. Deinde de
multis articulis in ipsa formula induciarū restant cōtrouer-
siae, & ciuitates aliquæ non infirmæ, ne hanc quidem pa-
rtionem induciarum receperunt, sed palam adhuc bellum
gerunt. Aliquæ eò quiescunt, quia vident Lacedæmonios
quiescere propter decem dierum inducias. Itaque cum
videriat nostros exercitus diuisos esse, vt nunc diuidere eos
cogitamus, illi Peloponnesijs rursus coniuncti nos inuadent
& quidem vnâ cum Siculis, quos multò ante ad societatem
huius belli libenter attraxissent. Considerandum igitur est,
qualia hæc sint, nec periclitanti ciuitati augeantur pericula,
nec aliud imperium appetamus priore nondum stabilito,
cum

cum Chalcidenses in Thracia, qui tot iã tot annos sunt rebel-
 les, nondum domiti, & alij quidam in continente contuma-
 ces sint. Si Egestanis cito velimus optulari, impediemur,
 quò minus possimus rebelles ad officium cogere, & tamẽ
 hos vicinos domitos retinere in officio possemus. Siculos
 autem, qui & procul & multi sunt, etiamsi vincemus, quo-
 modo retinēbimus? Stultum est autem eos inuadere, quos
 victor non possit in officio retinere: & si vincemur, non eri-
 mus integri, vt antea. Vt autem nunc se habent res Siculo-
 rum, mihi videntur minus formidabiles nobis fore, si sint
 sub imperio Syracusanorum: quo argumento vobis Ege-
 stani præcipue terrorem incutiunt. Nam etiamsi aliqui Si-
 culi ad Lacedæmonios venient, tamen non est consenta-
 neum, eos velle, vt soli Lacedæmonij in Græcia dominan-
 tur: quod si fieret, venirent in seruitutem & ipsi Syracusa-
 ni. Græci verò qui illic sunt, si non venerimus, magis nos
 metuent, quàm si, ostenso exercitu, mox fugiemus, clade a-
 liqua accepta: tunc enim contemptu nostri cum aliis nos
 inuadent. Nam longinqua sunt in admiratione, vt nobis
 nunc accidit. Quia enim præter opinionem vicissis Lacedæ-
 monios, quos antea metuebatis, nunc, his cõtemptis, Si-
 ciliam appetitis. Est autem sapientia, non offerri animis
 propter aduersos casus hostium: sed ratione considerare: &
 existimare Lacedæmonios fore vigilantiores, vt acceptam
 ignominiam nobis vicissim superatis aboleant: idque eò
 magis facient, quò maiore studio & diutius gloriam virtu-
 tis possident. Igitur nobis, si sapimus, non esse certamen
 putemus de Egestanis hominibus Barbaris in Sicilia: sed
 quomodo vigilanter tueamur patriam; ne libertas oppri-
 matur ab his, qui paucorum potentiam in ea constituere
 conantur. Ac meminimus, vix eam aliquid laxamenti
 nactam esse post sauiam pestilentiam, & longum bellum, vt
 rursus numero hominum & pecunie augeri possit: quas
 pro nobis & patria hic impèdere iustius est, quàm pro exu-
 libus, qui auxilio indigent. Quibus & callidè mentiri vri-
 le est: & qui in præsentis periculo tantum verba dant, & si e-
 xitus sint prosperi, non referunt dignam gratiam: sin exitus
 sint infelices, trahunt amicos in perniciem. Si quis autem
 electus iunior, qui sua utilitate mouetur, & hoc imperio læ-
 tatur propter splendorem, & equorum apparatus, & pro-
 fusiones hortatur, vt nauigetis: huic non concedite, vt pe-
 riculo ciuitatis suum splendorem amplifiet: sed existima-
 te à talibus & Respublicas & priuatas euerti. Et rem hanc
 magnam esse cogitate, quæ iuuenis consilio regi non po-

est: nec subito suscipienda est. Cui viros, cum corrogatos alios assidere video, metuo. Itaque è diuerso ad seniores accedo, & illis sum hortator, vt, si quis alicui eorum assidet, ne pudore deterreatur, quominus liberè sententiam suam dicat: ne forte timidus aut ignauus videatur, si bellum suffragio suo non suaserit. Atque eisdem hortor, nec eodem, quo illi morbo laborantes, nimis perditò amore absentia depereant: sed sciant cupiditatem raro bonos habere euentus: prudentiam verò plerumque foelicem esse: sed hortor potius, cum pro gratia nunc omnium maximum periculum subituri sitis, vt contra decernatis, vt Siculi contenti terminis, quibus hætenus nobiscum sine querela vsi sunt, vtantur. Et si qui, vel in sinu Ionio propè terram, vel mari Siculo nauigent, vt suo fruantur, & res suas inter se agant. Deinde & Egestanis respondeatis: postquam sine Atheniensium consilio bellum intulerunt Selinunciis, vt & sine ipsis pacem faciant. Nec deinceps faciamus societatem, sicut antea fecimus, qui calamitosis opem ferimus:

IY. ipsi verò desiderantes auxilium non inuenimus. At, tu Præses, siquidem ducis tibi salutem ciuitatis curæ esse oportere, & vis bonus ciuis esse, meam sententiam comprobato: & rursus iube populum in suffragium ire. Ac si metuis itorum rogare sententias, ne putes te abolenda priore lege crimen incurrere: cum tot habiturus sis testes quòd medicus futurus sis ciuitatis: & quod bene præesse sit, iuuare patriam, aut certè non volentem lædere.

ORATIO SUPERIORI PRO- XIMAE CONTRARIA.

Ex Thucydidis Lib. VI.

ALCIBIADIS DVCIS Atheniensium.

RESOLVTIO.

Gratia & prudens Nicia fuit oratio: sed locum apud Athenienses non inuenit: cum alias ob causas: tum verò contrariam Alcibiadis orationem: cuius quinq; Thucydides causas indicat: studii contradicendi Niciae & publicis in consilijs dissidium: deinde Alcibiadis reprehensionem, qua vsus Nicias fuerat: tertio imperij cupiditatem, qua Alcibiades flagrant: quarto rei familiaris amplificandæ atque augendæ amorem: postremò egestatem, ad quam Alcibiades
suum.

sumptibus nimis largis ac profusis venerat. Contra ergo Nicias Alcibiades hac in oratione agit, & primò huius sententiam refutat: adde inde suam confirmat. Et quòd ad refutantia quod attinet, quæ de equorum erant apparatus ac sumptibus profusis allata à Nicia ab Alcibiade diluuntur expositione causarum & contrariis, qualitate absoluta: quòd splendor & magnificentia talis apparatus reliquis Græcis metum inicit, faciat ut existiment, omnes Athenienses tam diuites potentesq; esse: leges deinde talem permittant magnificentiam victoribus in Olympicis certaminibus: tum honestum ac laudabile sumptibus propriis patriam exornare: postremò invidia valeat quidem apud pares & præsentem in tempore: at apud posteros non habeat locum, qui sæpe eiusmodi res commendant, etiam patriæ sibi gratulatur de eiusmodi civibus, qui præclarè ac splendide res gerunt. Secundo quòd erat de ætate obiectum: Alcibiadem iuuenem esse ferocem & amantem, ideoq; ei non fidendum, refutatur, quòd imprudentia quidem à natura iuuenibus sit insita, verum in Alcibiade non deprehendatur, id quod res gestæ declarant: cum coegerit Spartanos suo periculo sumptibus, ad Mantinæam pugnare: apud Arginos effecerit, ut sese cum Atheniensibus coniungerent. Tertio de periculis belli quòd dictum, cū adhuc Attica in regione sint hostes, resellitur exemplo maiorum & parentum, qui cum eosdem haberent hostes, simul etiam Medos, tamen extra Atticam regionem bellum gerere nõ dubitarint, ve navali freti: metus hosti inicitur, cum animaduertit, quando vident, Athenienses & in agro suo, & extra regionem hostem sustinere posse: si in Atticam volent hostes transire, hoc sint facturi, etiamsi expeditionem Athenienses non susceperint, tandem si velint Atticam inuadere regionem hostes, relinquere classis possit, quæ eosdem reprimit. Quarto de difficultate redeundi obiectum reiicitur navali re indicata, quæ Athenienses præstabant, & reditum habebant facile. Quinto de senectutis senum ac iuuenum argumentum infringitur exemplo atq; instituto maiorem, apud quos semper cum senibus commixti iuuenes consultarunt: & necessitate ostensa: quod neque senes sine iuuenibus, nec hi sine illis efficere aliquid valeant, sed necesse sit hos coniungi. Postremò de otio & quiete allatum tollitur: quòd quiete & otio, ut alia, ita Respub. per se ipsa atterantur, languescat fortitudo & industria: contra certaminibus ac bellis experientia paritur: nunquam otiosa sed negotiosa semper Atheniensis Respub. fuerit: illico deniq; Respub. pereat, quæ labores intermittit, otio sese ac quieti dat. Et hæc argumenta refutantia sunt. Probantia & quibus ostendere Alcibiades conatur expeditionem in Siculos intermittendam non esse sunt: quod 1. hostes viribus ac potentia minus instructi: Siculi non potentes, id quòd descriptione ostenditur Sicilia civitate & status atq; conditionis Rerumpub. 2. Potentes contra hostes per se Athenienses: habeant etiã multos barbaros, qui opem in bellis feræ
propere

propterea quod odio Syracusanos prosequuntur, & sic suae quoque viciis iniurias cupiunt. 3. Athenienses iureiurando promiserunt auxilia Egestanis ac Selenunciis. 4. Athenienses & alij imperij sui fines longè lateque propagarim aliis auxiliis ferendis: creuerim, non otio & quiete, sed actionibus atque expeditionibus. ubi & decorum hic obseruatum in Alcibiadis persona, qui adolescens, & adolescenti nobilis etate atque ambitiosè de se ipse loquitur: res gestas praedicat: multa sibi pollicetur: alios contemnit. Motus tres sunt: Inuidia excitata in Nicias, quasi senes & iuuenes inter se committore volentem: & à se hanc renouet: Spes, quae inflammatur: cum Siculorum vires extenuantur: Athenensium exaggeratur atque amplificatur potentia: Aemulatio accensam, aiorum ac parèrum ob oculos exemplis rebusque gestis propositis. Collocatio & tractatio horum absoluitur 4. partib. Exordio ex abrupto factò: Refutatione, quae dissolutionem, continet eorum, quae contra partim Alcibiadis personam, partim ipsum ac expeditionem allata à Nicia fuerant: Confirmatione quae probantia argumenta complectitur: Conclusionem quae adhortationem habet ne oratione Nicias honesto à proposito auocari sese Athenienses patiantur. Loci hic obseruandi de splendore ac magnificentia, inuidiae loco ac conditione: inuentura non excludenda ac contemnenda, sed cum senectute coniungenda: notis malè constitutae Reipub. otio vitando ciuitatibus: antiquis moribus ac institutis retinendis. Vt sit erit, cum contra aliorum sententiam bella & expeditiones suadere Rebuspub. volumus.

- I. **M**E Imperatorem esse magis, quàm alium conuenit. Inde enim ordiri me necesse est: quia me Nicias pupugit, & quidem imperio dignum me esse puto. Nam celebritas mea & maioribus meis, & mihi gloriam affert & patriae utilitatè. Græci caim, cum antea existimarent nostram ciuitatè bello fractam esse, nunc esse maiorem viribus suis ducunt, propterea quòd septem missi currus in certamen, quod nemo priuatus antea fecit. Et victor fui secundus & quartus, & fuit reli-
- II. quus apparatus his victoribus conueniens. Hæc legibus nostris sunt honorifica: sed re ipsa potentiam ciuitatis ostendunt. Splendor autem in vrbe, et si apud ciues inuidiam parit, tamen ad hospites opinionem potentiae ciuitati affert.
- » Nec verò inutile propositum est, propriis sumptibus patriæ
 » prodesse, nec iniustum est tales dum florēt, nolle esse æqua-
 » les cæteris ciuibus: quia in rebus aduersis despecti etiam nō
 sunt æquales. Vt igitur in calamitatibus contemnitur, ferāt
 alij vicissim hoc quoque si à nobis florentibus negligantur,
 aut ipsi æqualia præstantes æqualia accipiant. Scio autem
 tales, qui in splendore viuunt, inuidiae obnoxios esse, præci-
 pue verò eos, qui videntur pares esse, & ab aliis quoque inui-
 dia

dia exerceri: sed posteri iactitant se illorum cognatos esse, etiamsi qui nō sunt, & patria gloriatur, se tales ciues habuisse. Nec existimant illos alienos aut improbos ciues fuisse: sed suos & præclare meritos. Quorum ego æmulus cū sim, & priuatim celebris, considerate an publica deterius agam. Cum enim Peloponnesij summas vires suas in vnum cōtra-xissent, sine magno nostro sumptu & periculo cōēgi Lacedæmonios vno die ad Mantinæam de toto statu dimicare. Vnde, etsi prælio superiores discesserunt: tamen nondum ita animum receperunt, vt rursus dimicare auderent. Et hæc mea iuuentus, quæ præter naturam non intelligens esse videtur, apud Argiuos & Mantinæos, qui viribus valent inter Peloponnesios, oratione conuenienti, minisq; & ira, nisi se nobiscum coniungerent, effecit: vt nunc vobis à mea iuē-tute non sit metuendum, sed donec viget hæc mea ætas, & Nicias valet autoritate propter res bello feliciter gestas, vtroq; vtamini ad publicam vtilitatem. Nec mutata decre-tum, quasi aduersus magnam potentiam proficiscamur. Ha- III. bent enim vrbes consulaneam multitudinem, & facile Reipublicæ statū mutant, ac novos ciues recipiunt. Nec ciues armis aut alio apparatu instructi sunt, tanquam pro patria aut sua salute dimicaturi: sed sic sunt parati, vt vel persuadendo, quod velint, obtenturi, vel, seditione mota rapturi ex publico, vel, si non succedat, quæsituri aliam sedem. Nec confestaneum est, talem turbam duces audire eadem mēte, neq; communiter aliquid agere: sed facile singuli, cum ali-quid ad voluptatem dicitur, se adiungent, præsertim vbi se-ditiones sunt, sicut apud eos esse dicuntur. Numerus verò militum, nec apud ipsos tantus est, quantus iactatur, neque apud cæteros Græcos tantus fuit, quantus ab ipsis prædi-cabatur: sed Græcia, quæ militum multitudinem prius in immensum falsò extollebat, vix ad hoc bellum adhuc satis armata est. Sic se res illæ habent, quantū ego quidem audio. Et accedit hæc commoditas, quòd multi Barbari se nobis adiungent, qui Syracusanorum odio simul eis bellum infere- rent. Neq; impedimento erit bellum, quod hic in Attica ge- ritis, si rectè volueritis cogitare. Nam patres nostri, cum hos-tes haberent eosdem, qui nunc dicuntur: tamen nauigare nos sinebant, & cum insuper hostem haberent Medum, ta- men imperium acquisuerūt, non alia re, quàm, quod classe valebant, & à re nauali instructi erant: & nunc non alia res spem eis eripit nos delendi, quàmquam sunt potentes, quàm quod videat nos classe antecellere. Possunt enim, etsi non suscipimus expeditionem, transire in Atticam terram, sed in mari

mari nobis nocere non possunt, quia tantam hic classem relinquinus, quæ reprimere eos potest. Itaque quid probabiliter dicemus, seu metu retenti, seu prætextum aliquem ostendentes, quò minus sociis opitulemur; quibus iurauimus nos opitulaturos esse, nec obiecturos, quod ipsi huc non accedant. Non enim addita est conditio, ut huc accederent: sed ut istis inimicos nostros detinerent, si qui huc accessuri essent. Sic & nos & alij imperia acquisiuerunt, cæteris celebrerent operam ferendo. Si enim, aut quiesceret, aut tunc disputationes mouerent, cum necessaria est defensio, etiam antea parta potentia amitteretur. Eum enim, qui viribus antecellit, non solum tunc reprimas, postquam prior intulit bellum, sed etiam anteuertas oportet, ne inuadat. Nec verò nobis modum imperio nostro statuere licet: sed quia imperium habemus, necesse est aliis insidiari, aliis verò non cedere, ut aduersus nos aliquid moliantur. Nisi enim nos aliis impetemus, nobis periculum est, opprimi ab aliis. Nec nos eandem ocij causas queramus, quas alij querunt: cum nostra ciuitas dissimilis sit aliarum. Nostræ enim res crescent, si proficiscimur. Nauigantes enim incutiemus metum Peloponnesiis, cum videbimus eos adeo despiciere, ut non gaudeamus his induciis, sed in Siciliam traiciamus, & aut potius Sicilia vniuersæ Græciæ imperium adipiscamur, aut debilitatis Syracusanis, nobis & sociis multum profimus. Securitatem verò nobis præstant naues, & si res sint secundæ, maneamus: sin verò aduersæ, redeamus. Eius enim rei potestas penes nos erit, etiam si vniuersa Sicilia nos impedire voluerit. Nec

IV. nos auertat Nicias, qui studium quietis ostendit, & seniores à iunioribus se iungere conatur: sed convenienti ordine sic

1. cut maiores nostri, cum iuuenes senibus adiunguntur in consiliis: Rempublicam in hunc statum perduxerunt, simili modo nunc vrbis potentiam augeatis. Et statuite iuuenes & senes, alteros sine alteris nihil valere: sed mixtos imbecilles,

2. medios & acres plurimum posse. Et cogitate hoc ciuitatem,

3. conteri otio per seipsam, sicut res cæteras, & senescere industria: bellando verò proficere experimentis, & affueri, non verbis, sed usu & præliis ad depellendos hostes.

4. Denique sic censeo, ciuitatem, quæ antea non fuit ociosa, statim corrumpi, cum laboribus omissis, otio se dedit: & illorum

5. statum tutissimum esse, qui antiquos mores &

6. leges, etiam si deteriores sunt, retinent.

DISSVASIO BELLĪ ET
EXPEDITIONIS.

Ex Saxonis Grammatici historiae Danicae lib. 5.

ORATIO ERICI PROCERVM
vnius ad Gotharum Noruagie
Regem.

RESOLVTIO.

Cum Frotho iuuenis in Dania regnaret, licet sibi omnia proceres
arbitrari sua in populum abusi potentia sunt: cuncta dissimulari-
tem simul odiosam atq; inuisum regem reddiderunt. Quod, ubi Go-
tharus, Noruagia rex intellexit, convocatis in concionem militibus
regem fastidire suum Danos, alium exoptare retulit: si qui sese osten-
deret: eaq; de causa eo exercitum sese ducere constituisse. Placuit res
hac non paucis: & eandem dissuasit Ericus procerum vnus his argu-
mentis: quod 1. Aliena qui appetunt, sua saepe amittant. 2. Discordes
ac dissentientes in regno facile hostium aduersus coniungat ac conciliet.
3. Prudenter hic agendum: ne qua, sed sero nimis, poenitentia subse-
quatur. 4. Parce utendum non abutendum milite sit. Ad concilian-
dum valet, & est vniu, cum & prudentiam Ericus suam ostendit,
& testatum studium atq; beneuolentiam facit: pericula sese futura
præuidere indicat: de rege regnoq; esse sollicitum docet. Collocatio &
tractatio dissuasoris argumentis: deinde vniuersam adhortatione ab-
solvitur, ut quiete ac tranquillitate sua contentus, temere bellum
non moueat. Loca obseruandi: de alienis non appetendis: syncretis-
mo & reconciliatione ac concordia acerrimorum hostium hoste, aut
malo aliquo cõmuni imminente: moderato parcoq; alienæ opera vsu.
imitando effingi atq; exprimi oratio poterit: quoties regi aut magi-
strati alicui suadere volumus: ne alienam in regnum expeditionem
suscipiat, temereq; bellum moueat.

SAEP B, alieni appetitores, proprio priuati folere memi- I.
nimus: saepe amborum captator, vtriusq; perditior fuit, c.
præualidum enim oportet alitem esse, qui prædam alius yn- c.
guibus extrahere cupiat. Animat te frustra internus regio- c.
nis liuor, quem plerunq; hostilis explodit aduentus. Nam c.
etsi nunc Dani diuiduis esse sententiis videantur, vnanimes c.
tamcn mox excipient hostem. Crebro corruxantes porcos, c.
conciliauere lupi: patrium quisq; ducem extero præfert: c.
prouincia omnis regem domesticum, quam aduenam, im- c.
pensius colit. Neq; enim te Frotho domi præstolabitur, sed c.
foris excipiet aduentantem. Extremis & aquilæ scalpunt: c.
anterius alites certant. Nosti ipse poenitentia vacuum de- c.
bere contutum esse prudentis, proceribus abunde stipatis. c.

Tua

Tua tibi quies maneat per alios gerendi sanè belli facultatè propemodum exploratam habere poteris. Liceat militi regiam prætenere fortunam. Salutem tuam pacificè moderare, alieno negotium periculo moliturus. Satius est seruum
 ,, deperire quàm herum. Quod fabro forceps, tuus tibi fatel-
 ,, les agat. Ille ferramenti remedio manus canterium cauet,
 ,, atque à digitorum sibi incendio temperat. Tu quoq; tibi
 ,, tuorum opera parcere & consulere discet.

S V A S I O B E L L I.

Ex Thucydidis lib. 1.

O R A T I O P E R I C L I S.

R E S O L V T I O.

DEcreuerant Lacedæmonij aliq; Græci omnino bellum Atheni-
 sibus inferre. Verùm, cum causa aliqua honesta adhuc desiderari
 videretur, placuit per legatos ante cum illis agere, & postulata que-
 dam ac pacis condiciones proponere. Quas non esse recipiendas, sed
 bellum suscipiendum Pericles Atheniensibus suadet his argumentis.
 Quod 1. Lacedæmonij & anue sint Atheniensibus insidiosi & nunc
 denique insidiarur: cum contra pacta & fœdera velint controuersias
 certas iudicio cognosci, sed illico gladio & bello dirimi: nec occasi-
 onem aut querelam insituant, verum imperata iubeant facere: im-
 perent præterea omnino iniqua ac dura. 2. Lacedæmonij ad bellum
 gerendum nimis instructi sint: siquidem ciues habeant Peloponnesios
 operarios & eos, qui labore manuum cogantur victum querere: lo-
 culis vacant ut plurimum vacuis, & exhausto arario: nec possint diu
 bellum gerere maxime maritimam. 3. Lacedæmonij & reliqui Græci
 lente ac tarde, non mature bella gerant: cum propter conuentus pu-
 blicos necesse habeant ad multas ciuitates longo ordine res referre:
 gentes diuersa pari suffragiorum iure vtuntur: quarum singule non
 publicum, sed priuatum commodum spectent: diu conuocentur &
 tarde conueniant ad comitia ac conuentus: vbi conuenerint obiter
 quasi & breui momento agant de publicis, plus temporis tribuant vel
 voluptatibus, vel priuatis controuersis: publicas curas in alios commi-
 ciant: agere deniq; ac lente admodum pecuniam conferant: cum belli
 interim occasiones hominum tarditatem non expectent. 4. Athenien-
 ses multa magnaq; commoda habeant contra hostes: præsentem re na-
 uali: insulis & vrbibus plurimis dominantur: vt licet vno vincantur
 in loco, facile alium querere possint: maris obtineant imperium.
 5. Causam ydem belli iustam ac honestam habeant: quanloquidem
 non primi bellum moueant, sed à Lacedæmoniis atq; aliis illatum de-
 pellant: semper autem melior eorum causa, qui propulsant, quàm qui
 priori loco inferunt: aliis bellum. 6. Hoc ipsam bellum gloriam, &
 quidem

quidem insignem queat afferre Atheniensibus. 7. Maiores horum etiã cum Medis & Barbaris alijs bellum gesserint, cum tamen tanta instantia sequuntur: quorum 1. Quod propter res parvas in discrimen atq; periculum Respub. non conyicienda. 2. Bellum reliquis cum Græcis susceptum incommoda multa magnaq; sit allatum, cum munitiones extruant Græci in Affrica, atq; inde eidem damnum dare facile possint. 3. Idem res sint navalis periti. 4. Facile queant peregrinos & exercitatos milites conducere: si quidem pecuniã habeant ex Olympiaco templo ac Delphico desumptam. 5. Etiam hoc metuendum, ne, armis sumptis, agri vastentur, pereant villæ & prædia. Ad quæ respondetur, & quidem ad primum: res non esse parvas descendas, cum auctoritas in his atq; existimatio periclitetur Atheniensium: ijs, qui ob metum in parvis cedunt, paulò post maiora imperentur: eandem esse servitutem, si ante rem iudicatam ab equalibus aliquid imperetur, siue magnum, siue parvum illud extiterit. Ad secundum: difficile esse in bello, & quidem agro hostili munitiones extruere: ac licet extruantur, laboris non magni esse contrarias erigere: inò t̃p̃o à Avvέ-
 τω vnum, nec fieri facile posse, vt simul & vrbes obsideantur, & bella gerantur, & extruantur munitiones nonæ, propter hostes, propter tempus, propter sumptus hanc ad rem qui requiruntur. Ad tertium: Athenenses inde Persico à bello exercitatos in re navali, tamen sepe quod volunt, non impetrare: ideoq; multò minus hæc præstare reliquis Græcos posse, qui terram colant, eiusdemq; magis, quam maris sine periti: cogantur multis in locis ac diversis proficisci: cum res navatica obiter non discatur & succisivo tempore: sed ita sit exercenda, vt alia simul non agantur. Ad quartum, Athenenses esse Lacedæmonijs & cæteris pares civium numero: gubernatores & ministros habere plures & meliores quam illos: & hos ipsos non mercede multos attracturos, cum pleriq; salutaris maiorem, quam pecuniæ habeant rationem. Ad quintum: in bellis semper homines magis quam agros aut villas spectari oportere: quòd agros et villas possint homines possidere: inò contrã agri & villæ homines: & sic salius habere viros fortes sine villis ac prædijs, quam villas et prædia sine viris. Conciliãtia sunt: cum suam constantiam patriæ in amore, & fidem in consilijs Pericles ostendit: libertatis sese cupidum ac studiosissim indicat. Mortis, hic dominantur varij: Ira excitata detectione insidiarũ Spartanorum: Metus qui oritur denunciatione rerum, quæ aut deducis, aut damnũ afferre possunt. Spes mota indicatione commoditatum ad bellum gerendum: & extenuatione virium hostilium: Aemulatio deniq; accensa maiorum exēplis. Collocatio ac tractatio constat: Exordio corroboratio factò ad animi magnitudinem & constantiam in iusta causa: Contentione, argumentis t̃m probantibus, t̃m refutantibus absoluta: Conclusione quæ consilij expositionem & adhortationem habet. Locis sunt

obseruandi: de fortuna vi in bellis: existimationis iactura: seruitutis iugo: comodo publico, non priuato spectando in consilijs dandis: occasionibus in bello minimè negligendis: villarum, pradiorum, agrorum amissione, vt vrbes & homines conseruemus: gloria magna ac constanti laboribus & periculis comparanda. Vfus erit, cum tempore periculoso & bello aliquo difficili ingruente paulò esse homines timidiores videntur: idcoq; erigendi ac confirmandi sunt: simul etiam illis ostendendum, quo nam pacto honestè & rectè aliorum respondendum posularis.

- I. **V**T haecenus semper fui in hac sententia, non credendū esse Peloponniaciis: quanquam scio homines nō eodem ardore mouere bella, & gerere: sed aduersis casibus laqueiferi: ita nunc video eadem suadenda, & vos confirmandos esse, vt non deficiatis, si quid aduersi accider: & si non fuerunt successus prosperi, vt tamen retineatis hanc laudē, quòd rectè senseritis. Vtrumq; enim fieri potest, vt & rectè deliberata fortuitis casibus impediatur, & in ipsis consilijs errent homines. Ideo fortunā, si quid accidit præter opinionem, causam esse ducimus. Manifestum est autē, Lacædæmonios & aëtea nobis insidiatos esse, & nunc nobis insidiari. Cum enim in fœderibus constitutū sit, vt, cū incidunt controuersia, iudicijs dirimantur, nec ante iudicium quisquam possessione excutiat, illi nec postularunt cognitionē, nec nobis offerentibus recipiant, sed bello, non oratione controuersias dirimere volunt: & adsunt, non, vt accusent, sed iubeant imperata facere: Decedite, inquit, Potidæa: Aeginetis cōcedite libertatē: abolete decretū de Megarensibus: nunc postremi legati iubent omnibus Græcis concedere libertatē. Nec verò putetis, de re parua bellū fore, si decretum de Megarensibus aboleueritis: quòd maximè prætexunt, nō fore bellum, decreto illo sublato. Nec in nobis culpam esse existimetis, si de re parua bellū suscipietis. Nam in hoc paruo posita est confirmatio authoritatis vestre, & constantia specimen. Si enim cesseritis, aliud maius imperabunt, tanquam metu cedentibus, sed fortiter recusantes vicissim ostendetis eis, vt æquali iure nobiscū agant, nō vt domini imperēt. Deliberabitis igitur, an sit cedendū metu periculorū an verò bellandum. Vt mihi quidem videtur, nec cedendū, vel in re magna, vel in exigua: vt sine metu deinceps res nostras tenere possimus. Nam eadem seruitus est, si socij equales ante rem iudicatam imperent, seu maxima, seu minima: Quod verò ad bellum & ad vires vtrinq; attinet, vt sciatis, nos non imbecilliores fore, exponam singula quæ consideranda

randa sunt. Peloponnesij labore manuum quærunt victum,
 nec priuatim, nec publicè multum habent pecuniæ. Dein-
 de non sunt idonei ad bella diuturna & maritime: quia ipsi
 propter inopiam breuia inter se bella inferunt. Tales cum
 sint, nec naues implere militibus, nec sæpe exercitus pede-
 stres emittere possunt: cum diu suis à rebus abesse cogan-
 tur, & proprio sumptu militare, præsertim si à mari exclu-
 dantur. Bella verò magis sustentur præsentī copia quàm
 violentis collationibus. Ac operarij homines libentius mi-
 litant corporibus quàm pecuniam conferunt: quia spe-
 rant corpora ex periculis euasura esse, pecunias verò etiam
 ante belli finem perire vident: præsertim si bellum diutur-
 num sit. Etsi autem Peloponnesij & eorum socij ad dimi-
 candum de summa rei in vno prælio pares sunt cæteris Græ-
 cis, tamen diuturnum bellum gerere simili apparatu
 non possunt. Quia, cum non sit vna communis eorum
 deliberatio, sed res ad diuersas ciuitates longo ordine re-
 ferendæ sint, non potest subito perfici, quod opus erat.
 Nam & gentes diuersæ sunt, & suffragia parem vim ha-
 bent, & singulæ suam vtilitatem spectant. Quæ res mo-
 ram & impedimenta deliberationibus afferunt. Alij ma-
 ximè volunt puniri aliquem, alij contra minimè volunt
 suas res absumi & tardè conuenientes exiguo spacio de pu-
 blicis negotijs deliberant, plus temporis tribuentes pri-
 uatis controuersijs, & quilibet putat, sua vnius negligē-
 tia non impediri bonum publicum, & id alijs curæ fore
 pro ipso. Sic, cum omnes cogitant, interea bonum pu-
 blicum perit omnium culpa: cum quidem se causam esse
 non animaduertunt. Præcipuè verò impediuntur inopia
 pecuniæ, quia, cum lentè conferent, moræ incident. Belli
 autem occasiones non expectant nostram tarditatem. Nec
 metuamus muntiones, si quas in nostra terra extruere vo-
 lent: neq; classem eorum. Nam etiam in pacato difficile esset
 vrbī æmulæ imperij extruere muntiones: multò difficilius
 id erit in hostili solo: præsertim si nos contrarias muntio-
 nes extruxerimus. Cumq; præsidium alicubi aduersus nos
 collocabunt, nocebunt illi quidem, quia excursionibus
 vastabunt agros, & recipient transfugas: sed non poterunt
 simul & obsidere nos, & prohibere nostras nauigationes in
 ipsorum terram: vbi eos classe vexabimus. Ac nos quidem
 plus habemus industriæ ad prælia in terra ex vsu rei nauicæ;
 quàm ipsi habere possunt ad rem naualem ex vsu militiæ terre-
 stris. Nec facile erunt periti rei naualis. Nam nec vos, quan-
 quam inde à bello Persico classe vtimur, & nos exercemus

fatis idonei estis. Quanto minus proficient viri terram colentes, & qui impediuntur nostris excursionibus, quo minus se exerceant? Quanquam enim auderent configere cum paucis nauibus, freti multitudine: tamen cum multis, & diuersis locis configere non poterunt. Interea, quia non exercentur, non erunt idonei, eamq; ob causam timidiore erunt. Ars est enim res nautica, si quid aliter: nec discitur obiter, sed ita exercenda est, vt in eam solam curam intendatur, nec obiter alia simul agantur. Sin autem amota pecunia Templi Olympiaci aut Delphici peregrinos nautas à nobis conductos ad se maiori mercede allicient, id sanè formidabile esset, si non essemus pares ipso ciuium numero. Habemus autem ciues idoneos ad classem, & quod maius est, gubernatores & ministros plures & meliores quam reliqua tota Græcia. Nec peregrini ad eos deficient minore cum spe. Quanquam enim maior merces ostenditur, tamen id exigui temporis est. Ac tales quidem sunt res Peloponnesiorum: nostræ autem sic se habent. Absunt hæc impedimenta, quæ in ipsis reprehendimus; & habemus alia commoda magna, quæ ipsi non habent. Si terra ducent exercitum in Atticam, nos classe ad ipsorum littora accedemus: & quanquam iactura maior est in totius Atticæ populatione, quam partis Peloponnesi, tamen illi sine prælio aliam terram quærere non possunt, nobis alia loca patent in insulis & continente. Magnum est enim potiri mari. Considerate enim, si insulani essemus, inexpugnabiles essemus. Ad hanc rationem dirigite cogitationes, & agros & villas pro delictis habete, sed maris & viris custodiam teneamus. Nec dimicemus acie cum Peloponnesiis, irati propter vastationem agrorum, qui multitudine antecellunt. Nam, etiam si vinceremus, rursus dimicandum esset, & quidem cum non paucioribus. Sin autem vinceremur, socij, vnde nobis vires sunt, à nobis deficerent, qui non quiescent, si viderint nos imbecilliores esse. Nec agrorum aut villarum amissio, sed hominum deploranda est: non enim prædia potiuntur viris, sed viri prædijs. Et, si existimarem vobis persuaderi posse, iuberem vos ipsos egredi, & vestras villas incendere, atq; ostendere Peloponnesiis, vos non accepturos seruitutem esse metu istius damni. Habeo & alia multa, quæ spem mihi victoriae faciunt: nisi maior erit cura defensionis, quam potentia acquiræ: quod cum sit, maiora pericula vltro attrahuntur. Magis enim metuo domestica errata, quam hostium III. consilia. Sed, quæ nobis cauenda sunt in bello, suo tempore monēbimus: cum ea quæ agentur præmonitionem postulabunt.

labunt. Nunc autem legatos dimittamus, dato respōso, Megarensibus non interdiciemus nostro foro & portibus: ū Lacedæmonij non eijciunt hospites nos, & nostros socios. Neutrū enim prohibent fœdera. Vrbes autē nobis adiūctas finemus vti suis legibus, quæ in fœdere nominatim hoc expresserunt: vt liceat vti proprijs legibus: idq; tunc faciemus, cum Lacedæmonij idem concedent sibi adiunctis: ne Lacedæmoniorum arbitrio regantur, sed vt ipsis liber, offerimus etiā nos ad iudicia iuxta fœdera. Bellū non inferemus, sed illatū depellemus. Hæc responsio iusta est, & conueniens dignitati vr̄bis nostræ. Interea hoc sciamus, certō bellū futurū esse: quod si excipiemus animis volentibus, minus audebūt mouere aduersarij. Cogitemus & hoc, ex maximis periculis vr̄bes & priuatos homines adipisci magnā gloriā: sicut & maiores nostri Medos sustinuerunt: qui quidē non instructi tanta potentia, imō, relictis rebus domesticis, ac plus consilio, quā fortuna confidentes, & magis audacia, quā viribus dimicantes, Barbaros represserunt, & Reipublicæ hoc imperium pepererunt. Quod nō abijciendum est, sed hostes reprimendi sunt omnibus viribus, & conandum, ne posteris Rempublicam infirmiore[m] tradamus.

ADHORTATIO AD BELLVM
PRIMO QVOQVO TEMPO-
re ac celeriter suscipiendum.

Ex Thucydidis Lib. I.

ORATIO CORINTHIORVM LEGATO-
rum in Græcæ ciuitatum conuentu.

RESOLVTIO.

Cum Spartiæ consensus & comitia à Græciæ haberentur ciuitatibus: deliberaretur de bello Atheniensibus inferendo, propter illatas iniurias & pacē violatam: illud fieri omnibus placeret: Corinthij, odio singulari contra Athenenses inflammati, celeriter nullaq; mora interiecta illud fieri oportere statuerunt, eamq; ad rem reliquos sunt socios cohortati hisce rationibus: quod 1. iniuria ab Atheniensibus certis illata, damnum dare cunctis queant, si neglecta non communi consilio auxilioq; propulsata fuerint. 2. Belli causa sit honesta & iusta: Græciæ ciuitates multis ac magnis iniurijs affectæ ab Atheniensibus. Vt verò modestiæ nihil mouere, si iniuria nullæ inferatur, ita iniustitiæ ac fortitudinis, quando iniuriæ factæ pacem cum bello commutare. 3. Ciuitates fœderatæ Græcorum commoditate habeant plurimq; ad victoriam reportandam: cum valeant copijs multis ac firmis:

rei sint militaris perit: coniuncta inter se studijs & voluntatibus in-
 frusta à nimis, quibus naues, nauta, milites comparentur: & exer-
 citu non ex ermo & peregrino, sed ex ciuibus collecto: socijs, qui ad de-
 fectionem solitari facile possint: moderatione deniq; animi, qua in-
 tissimè atq; commodissimè res geruntur: vt contrà y, qui ad iram sunt
 prom: labi in piter solent. 4. Periculum magnum fœderatis ciuitati-
 bus immineat: si cop: s d stractis contra Athenienses agatur. 5. Seru-
 tatem hoc ipsum certissimam allaturigni: cum praesertim Athenienses
 nihil aliud, nisi dominium ac tyrannidè quarant: vbi facta recta ma-
 nere libertas nequit. 6. Turpe & ignominiosum pati, vt vrbes multæ
 ab vna vexentur. 7. Osces tyrannorum semper exierint Græci: tyra-
 nidas honoribus & premijs affecerint: ne vna quidem ferre possint,
 sed eam qui appetunt, maturè tollam è medio, ea q; de causa multo fer-
 re minus Athenienses debeant: qui non vna aliqua alteratè in ciuitate
 sed Græcia tota tyrannidem quarant. 8. Parium isud habeant
 Græcia ciuitates: vt laboribus virtutes assequantur, pristinis à mo-
 ribus non recedant. 9. Delphicum quoq; oraculum ad bellum cum
 Atheniensibus gerendum Græcos horietur: victoriam polliceatur,
 10. Græcia vniuersa ad illud ipsum vires sit suas coniunctura: quòd
 nimiam Atheniensium potentiam metuat. 11. Potidæenses summo iam
 in periculo versantur: obsidionem grauissimam sustineant: ideoq; ma-
 turè armis sumptis, obsidione illi liberandi. Probantes hæ sunt yn-
 decim rationes: resutantes quatuor, quæ sequuntur, adhiberi quoq;
 pterniq; eiuscemdi in deliberationibus solent: quòd, vt omnibus a-
 lijs in rebus, ita bello maximè temeritas fugienda: in quo bis peccare
 non liceat: deinde fœdera Græciæ ciuitatum cum Atheniensibus facta
 nò sint temerè solvenda: cum nihil precipitanter agendum, verum sem-
 per tempore ac deliberatione diligenti, in bello cum primis decernendo
 vtendum: postremo multa secum multa & incommoda bellum affe-
 rat, ac propterea non præpropere & temerè suscipiendum. Ad quas
 ordine respondetur: & quidem ad 1. Nihil temerè, sed considerate ac
 circumspecte agendum: sed tum demum circumspeditionem laudari
 cum non alijs nocet: alioqui nò prudentiam, verum stultitiam illa ap-
 pellandam. Ad 2. Deum velle Græciæ ciuitates fœdera cum Athe-
 niensibus facta rumpere: præterea fœdera rumpere ac violare, qui
 priores iniurias inferunt: non qui ab alijs illatas propulsant. Ad
 3. Moram nullam hanc de bello deliberationem admittere: cum iam
 bellum quasi gerant Athenienses: sint læsi Græci plurimi: idem alijs
 memendum, si deliberatione habita longæ atq; inuites fuerint. Ad
 4. Bellum iccirco geri, vt firma & durabilis pax pareatur: pacem bel-
 lo confirmari: omnium contrà & metum belli, & periculum con-
 ciliu habere, vdiu sunt ac conciliantia: quando Spartani laudan-
 tur ob maturatum negotium publicum in errorum reprehensione mi-
 tigatio & correctio adhibetur. Morus sunt: Metus seu timor exci-

tatus enumeratione eorum, quæ periculo nõ publica solum verum etiam priuata afferre videtur: Contrarius motus Spes, q̄ oritur: eũ bello gerendi commoditates exponuntur, diuina promittuntur auxilia: pudor inflāmat, indicatione turpitudinis inde manatur, si ab vna ciuitate multæ vexentur: amittatur libertas amatorib⁹ paria. Collocatio & tractatio tribus constat partibus. Exordio beniuolentiæ accommodatio, quæ conciliatur laudo Spartanorum: Contentione, quæ argumēta tam probantia, quam resistantia habet. Conclusionē argumentorū repetitione, adhortatione ad maturè bellū gerendum, vobis animorū motus absoluta. Loci sunt notandi: de aliorum periculis minimè negligendis & considerandis futuris, iusta iniuriarum propulsatione: bellorum fuga ob voluptatem & mollitiem animi: peregrini ac mercēde conducti milites incommodis: lentitudine ac patientia in tyrannide ferēda: fœderibus, qui hæc verè rumpāt. Vnus erit, quoties in cōsultatione de bello metuitur: ne quod mora & cunctatio damnum det: remouenda ea, quæ de causis huius iustis: hostium iudem viribus, ac potentia afferri solent

NON acūsari iam Lacedæmonij possunt quod non de- I.
 cernunt bellum, cum nunc ob eam causam nos con-
 gregauerint. Nam eos qui præsunt fœderatis, oportet qui
 dem in priuatis rebus æqualitatem seruare, in publicis verò
 plus habere authoritatis, vt aliis prospiciāt, eamque ob cau-
 sam à ceteris honore afficiuntur. Nec verò nos, qui alieni sum- II.
 mus ab Atheniensibus, doceri opus est, vt ab eis cauēamus,
 sed eos qui sunt in locis, mediterraneis, & ad quæ non acce-
 dunt naues, scire oportet, nec suas fruges se euecturos esse,
 nec recepturos res necessarias, quæ mari aduehuntur, nisi
 opem ferunt his, qui littora tenent. Nec sint parui iudices
 præsentium periculorum, quasi ad eos non pertineant, nec
 expectent neglectis littoralibus calamitatem ad ipsos quo-
 que peruenturam esse, & nunc tanquam de proprio pericu-
 lo deliberent, nec recusent bellum suscipere. Vt enim mo-
 destia est quiescere, si non afficiaris iniuria, ita iustitia est,
 cum iniuria afficimur, bellum paci anteferri, & repressā iniu-
 ria post bellum rursus pacē facere, nec aut successu in bellis
 elatos plura appetere, nec pati iniurias mollicie & amore o-
 cij. Nam & qui propter voluptatem quiescit, citò ea priua-
 bitur, & qui propter successus in bellis fit insolentior, non
 cogitat, se efferni cæca ferocia, quæ non erit diuturna. Sæpe
 enim etiam stulta consilia, cum alij agunt stultius, habent
 bonos euentus, ac multo sæpius ea, quæ bene deliberata vi-
 debantur, secus cadunt, cum alij sunt intenti. Nemo enim
 opus exequitur, vt confidenter cogitat. Nam in deliberādo
 " 4

homines securi, postea in agendo fiunt trepidi. Nos certè multis iniuriis affecti bellum mouemus, quas cum represserimus, rursus arma deponemus. Ac consentaneum est, nos fore victores propter multa. Primum enim multitudine & usu rei militaris antecellimus. Deinde classem, qua illi antecellunt, & nos parim instruemus, partim nostris facultatibus, si singuli imperata faciunt, partim mutuo sumpta pecunia ex Delphis & Olympia, unde Atheniensium milites maiore mercede conuocamus. Nam exercitus ipsorum magis mercede conductus est, quam ex ciuibus collectus: nosster ex ciuibus est, quia magis numero hominum antecellimus, quam pecunia. Quare nobis milites non ita sicut ipsis intercipi possunt. Et cū vno prælio nauali superatur, de eis actum est: si autem ducent bellum, nos quoque usu peritiores erimus. Et cum erit peritija par, fortitudine erimus superiores. Nam artem, qua isti antecellunt, usu discere possumus: isti non possunt fortitudinem, qua nos natura præstamus, doctrina sibi assumere. Pecuniam verò conferemus. Cum enim socij ipsorum non recusent conferre, ne mutent seruitutem, cur nos non conferemus potius ad reprimendos hostes, & ad nostræ libertatis defensionem, & ne ipsi potius nostra pecunia nos opprimant? Erunt & aliæ res nobis adiumento. Defectio sociorum & ademptio reddituum, quibus possent, obsidio, & loci alicuius in ipsorum regione munitior & alia, quæ iam non prospiciuntur. Bella enim minimè procedunt ex præscripto, sed multa alià bellum ex sese, præter ea, quæ ex præsentibus occasionibus instituuntur, obicit.

Quæ, si quis ita excipit, ne turbari se ira patiatur: tutius rem gerit: qui in iram præceps est, per iracundiam multa delinquit. Cogitemus & hoc, quod, si forent singulis nobis cum suis aduersariis seorsim contentiones de finibus, aliquo modo id ferendum esset: sed Athenienses, cum coniunctis nobis vniuersis pares sint, quanto facilius cum singulis bellum gerent. Et nisi gentium & urbium singularum coniunctis & frequentibus auxilijs vno animo eis restiterimus, distractos nos non magno labore oppriment. Victoriã verò Atheniensium, etsi id auditu graue est, scitote tamen aliud nobis allaturam nihil, nisi certam seruitutem. Turpe est aut Peloponnesijs omnibus nunc hoc in cōtrouersia adducere, & interea pati, vt tot ciuitates tot iniurijs ab vna afficiantur. Offenditis. n. hac contentione, quod vel iustè affligimur, vel per timiditatem quadã & ignauiam prorsus à maiorum nostrorum virtute degenerauimus. Illi enim Græciæ vniuersæ libertatē defenderunt. Nos à maioribus partam ac quidē nobis ipsis inter

AD BEL. CELERIT. SVSCIPIEND.

inter nos retinere possumus. Cur verò negligimus ciuitatē occupantē tyrannidem inter nos, cum tā opere laborare scilicet, ut si quis in vna ciuitate tyrannidem inuadat, is tollatur. An nescimus, quòd tyrannidem ferendo, ab his tribus maximis malis non liberamur: nempe à stultitia, animi molitie & ignauiā: Neq; excusetis vos hoc prætextu, quod nolueritis aliquid temerè agere. Nam talis circumspectio, quia multis nocuit, cōtrario nomine stultitia rectius nominatur. Sed quid opus est priora errata hoc loco prolixè exagitare, in hoc magis conuenit incumbere, quomodo præsentibus rebus opem ferentes consulatis futuris. Patrium enim vobis est, virtutem laboribus comparare: nec mutare consuetudinem, etiā si nunc opibus & potentia aliquantulum antecellitis. Non conuenit enim ea, quæ peperistis cum inopes eratis, nunc in affluentia perdere, sed decet nos magno animo bellum aggredi: præsertim cum DEVS hōiator sit, cum victoriā promittat, & cum vniuersa Græcia suas vires vobiscum cōiungat, partim metu, partim etiā suæ utilitatis causā. Nec propterea priores sœdera soluetis, quæ vtros DEVS censeat violare ipse indicat, qui nos bellum mouere iubet. Nam opem feretis iniuria affectis: at sœdera violant, nō qui depellunt, sed qui priores inferunt iniuriam. Cum ergo tot honestæ causæ nos impellant ad bellum, & ea, quæ nos in hoc confessu commemorauimus, certum sit publicè & priuatim profutura esse: non debetis cunctari, sed quam primū arma sumere, & cum aliorum libertatem defendere, tum etiam Potidænsibus opitulari. Qui cum origine sint Doriæses, tamen ab Ionibus obsidentur, cum antea cōtrarium fieret. Neq; hæc deliberationes vllam moram admittunt. Cū enim plurimi ex nostris iam ab Atheniensibus læsi sint, alij quoq; mox idem experientur, vbi rescuerint Athenienses, nostras deliberationes de bello fuisse irritas. Nam metu nos deterreri existimabunt. Ergo, viri Lacedæmonij, de præsentē necessitate cogitantes, bellum decernite, & vestris suffragiis ostendite, nos optimè consuluisse Græciæ. Nec præsentī periculo deterreamini, sed magis firmam & durabilem pacem bello querite. Pax enim bello magis confirmatur: ociū verò semper belli metum & periculum coniunctum habet. Existimate ciuitatem illam, quæ Tyrannidem in Græcia affertat, eandem singulis intētare, quarū aliquibus iam imperat, reliquis breui sese imperaturum confidit. Hanc iunctis viribus cogamus ad deditionē, vt in posterum soluti metu nostras ciuitates tutò inhabitare possimus, & vt Græcos iam in seruitutem redactos in libertatem vindicemus.

ADHORTATIO
ADHORTATIO AD BELLUM
CONTINUANDUM.

D^x Arriam Lib. II.

ORATIO ALEXANDRI M.
ad milites.

RESOLVTIO.

Cum gentes iam multas imperio suo Alexander Magnus subiecisset, cuperet etiam alias sibi subiugare ultra Indiam flumen Gephyrae habitantes, exercitus eum sequi amplius noluit: sed petijt, vt demum sibi redire liceret. Quare motus Alexander concionem conuocauit eandemque hortatus est: vt susceptam expeditionem conuinceret: inchoata feliciter ad finem perduceret. Argumenta quae afferuntur sunt: quod 1. Res multas praecelaras Macedoniae ac socij haecenus gesserint, victorias reportarint in regnes: ideoque strenue fortiterque pergere iam debeant. 2. Arma non abiicienda: sed constanter bellum ijs continuandum, qui hostes aut nullos, aut saltem non formidabiles habent: quales Macedonum, qui partim vitro deditianem faciunt, partim vrbes & agros suos deserant. 3. Bellum praesens vsus ac finis habeat in signum: cum Macedones ita domini vtriusque Asiae & Lybiae totius fuerint. 4. Secus si fiat, & in patriam exercitus reuertatur, mala & incommoda plurima metuenda: vt scilicet hostes semel irritati occasione nullam negligant sese vliscendi: quin & subactos iam ad defectum onem impellant: atque ita, nisi occurratur, suscepti labores omnes inanes reddantur. 5. Bello conuincato laus & gloria insignis speranda: quandoquidem veram bello parari exemplo Herculis, Dionysij, Alexandri Magni testantur. 6. In expeditione hac cum duce militibus communia sint, non solum periculum, verum etiam praemia. Conciliantia sunt & morata gratiamque Alexandri orationem reddunt: cum modeste indicat Alexander: propterea sese concionem conuocasse, non vt pro regia potestate ei imperaret, sed si posset, hac imperaret oratione, vt bellum continuaret, sin minus, cum eodem domum & ipse rediret. Deinde non seipsum & res a se gestas commendat, verum condictione, ac dubitatione non in se culpa haerere aliquam opinari sese dicit. Tum quae sunt facta splendide, non sibi soli ascribit, sed cum militibus communicat. Motus tres hic dominantur: confidentia, metus, contempcio. Confidentia excitatur, cum laborum finis monstratur: oritur n etus, quando reuersionis pericula & mala noua indicantur: contempcio deprehenditur, vbi hostes superstitiosos describuntur. Tractatio & collocatio horum tribus partibus constat. Exordium a toto oritur, in quo cause concionis conuocatae exponuntur: Confirmatio, quae sex argumenta continet, quibus efficere Alexander conatur: vt bellum continuet secum exercitus, non redire domum cogitet. Peroratione, partim pollicitatio-

ne, partim permissiōe blanda facta. Multa enim magnaq; præmia ijs
Alexander promittit, qui manere secum velint. Et tamen neminē
cogere sese velle aſſerit, vt maneat: sed liberum cuiq; hoc relinquere: vt
vel domum redeat, vel secum expeditionem suscepta continuet. Loci in
signiores notandi: de sine laborum generosis ac fortibus proposito,
laude scilicet & gloria ducis honi officio: periculorum ac præuortū
æqualitate seruanda. Et sus, cum exercitus castra amplius sequi re-
cusat, vel propter laboris tadium, vel temporis longitudinem, vel ho-
stis metum, vel comæatum penuriam, vel stipendiorum defectum,
& excitandus idem est, ne à proposito & instituto honesto recedat.

CVM intelligam vos, ô Macedones & socij, non eadem, I.
quæ soletis voluntate pericula mecum adire: idcirco
hac mihi apud vos concione vtendum esse putauī: vt aut
persuadens vterius ducant, aut persuasus pedem referam.
Porro, si neque labores in hunc vsq; diem actos, neque me, II.
qui ad eos subeundos dux vobis fui, probatis, non est quod
pluribus vobiscum agant: sin autē Ionia nobis, hisce labori-
bus, Helleſpōtus, Phrygia vtraq;, Cappadocia, Paphlagonia,
Lydia, Caria, Lycia, Pamphylia, Phœnice, & Aegyptus, cum
ea Lybiæ parte, quam Græci tenent, parta est: si Arabiæ etiā
aliquam partem, & Syriam quæ Cœle, & eam quæ Mesopo-
tamia dicitur: Babylonem præterea gentemq; Sufiorū sub-
egistis: ad hæc Persas, Medos, gentesq; oēs, quæ horū im-
perio parebant, quæq; non parebant: si regiones etiā trans
portas Caspias, vltraq; Caucasum positas, & qui vltra Tanaim
habitant, Bactrianos, Hyrcanios, mareq; Hyrcaniū nobis sub-
jecimus: si Scythas in solitudines repulimus, per fecimusq;
vt Indus amnis Hydaspes, Acesines & Hydraotes per nostrā
ditionem fluant: quid cunctamini Hyphasim etiam, quæq;
vltra Hyphasim sunt gentes nostro Macedonum imperio
adiicere? An veremini, vt vlli deinceps Barbari nos bel-
lum inferentes propulſent? cum alij sua sponte deditionem
faciant, alij fugientes capiantur, alij iuga elapsi regio-
nes nobis ab incolis desertas relinquunt: nonnulli et-
iam se sociis, & iis qui voluntariē sese dediderunt adiun-
gant? Ego verò nullum generoso viro laborum finē statuo,
quam labores ipsos, qui ad gloriā ac decus ducunt. Si quis
tamem cupit cognoscere, quisnam bellandi finis futurus
sit, is intelligat, parum terræ nobis vsque ad Gangem
fluum, & Orientalem Oceanum restare. Ibi (in-
quam) Hyrcanium mare huic coniunctum cernetis: ambie
enim vniuersum terrarum Orbem Oceanus. Tum ego vo-
bis, Macedones ac socij, commōstrabo, Indicum sinum cum
Persico

Persico confluere, Hyrcaniam cum Persico sinu coniungi.
 A sinu verò Persico in Lybiam trans Herculis columnas nauigabimus. A columnis vniuersa interior Lybia nostra erit, tota etiam Asia: iidemq; limites, qui à DE o Orbi terrarum positi sunt, imperium nostrum terminabunt. At, si nunc reuertamur, multæ quidem vltra Hyphasim ad Orientalem vsque Oceanum bellicosæ gentes relinquuntur, multæ etiam Septentrionem versus, ad mare vsq; Hyrcanium. Scythicæ quoq; gentes non procul ab his remotæ sunt. Quare timendum nobis est, ne retrocedentibus nobis, ea etiam, quæ nunc tenemus, nondum satis stabilita, ab iis, qui nondum subacti sunt, ad defectionem incitentur. Tum verò omnes acti labores nobis perierint, aut certè noui labores, nouaq; pericula ad eunda erunt. Quamobrem persistite, Macedones ac socij. Labores enim & præclara facinora ad euntibus, & vita ipsa cum virtute coniuncta iucunda est, & mors nequaquam acerba, immortalem nominis sui gloriã relinquētibus. An ignoratis progenitorem nostrum nunquam ad tantam gloriam peruenturum fuisse, vt ex homine Deus fieret, aut haberetur, si apud Tyrynthum, aut Argos, vel Peloponnesum, aut Thebas, deses mansisset? Sed neq; Dionysij (cuius quidem sublimius quàm Herculis numen est) exigui labores memorantur. At nos, etiam vltra Nysam progressi sumus, & Aornos petra Herculi ipsi inexpugnabilis in nostra potestate est. Vos itaq; quicquid in Asia reliqui est, iis quæ tenemus, pauca nimium multis, adiicite. Siquidem nos etiam quidnã magnum ac memorabile in vita egissemus, si desides in Macedonia satis habuissemus, laboris expertes, domos nostras tueri? Thracas finitimos, aut Illyrios, aut Triballos, vel eos qui ex Græcis nobis infesti erant propulsantes. Quod si vobis labores & pericula ad euntibus, ego dux vester nullam ipse laborum & periculorum partem subirem, non immeritò animis caderetis: quippe qui labores, vestros esse intelligeretis, præmiis verò laborum alios frui. At labores communes mihi vobiscum sunt, pericula ex æquo vobiscum adeo: præmia in medio proposita sunt omnibus. Nam, & regio ipsa vestra est, & vos ei præestis, & pecuniarum maxima pars ad vos peruenit. Cum verò tota Asia subacta fuerit, tum mediusfidius spem expectationemq; cuiusq; vestrum non explebo tantum, verum etiam superabo: quiq; in domos suas reuerti voluerint, dimittam, aut reducam ipse: qui verò permanserint, saxo vt iis, qui discesserint, inuidiosi sint.

ORATIO SVPERIORI PROXIMÆ respondens Zeni ducis.

RESOLVTIO.

GRavis superior proxima Alexandri M. oratio, & quidem talis fuit: ut ad eam milites omnes obstupescerent, nec contradicere quisquam auderet. Verum cum idem nihilominus desiderium, domum redeundi maneret, & Alexandro, & exercitui metuens Zenus, dux etate venerandus, solus Regi respondere, & exercitus nomine, rogare eum est ausus: ut bona cum pace & venia reducere domum huic velit. Hanc ad rem argumenta illa adhibentur: quod 1. Exercitus imminutus & ad exiguum numerum reductus: cum domum sine Thessali remissi: Graeci quidam iis in civitatibus relictis, quas Alexander condiderat: vulneribus debilitati alij dimissionem impetrarunt: qui ad sunt adhuc, & animis, & corporibus fracti sint. 2. Exercitus iniurius & coactus. Qui verò talis, non debitam ac necessariam animorum atrocitatem ad praelia afferat: saepe etiam ducem summum in discrimen & periculum coniciat. 3. Causas reditus honestas & iustas habeat: cum non redire domum cupiat ob fugam laborum, aut merum hostis: quod turpe: sed quia patriam, parentes, uxores, liberos suos videre aueant. 4. Alexander novum ac meliorem queat exercitum parare: ideoq; necesse non habeat veterem debilitatum viribusq; fractum detinere. 5. Moderationem debeat adhibere, non nimis confidens & audax esse Alexander, ventis secundis & ad voluntatem fluente fortuna vsus: quandoquidem tum alius, tum maximè in bello euentus incerti sunt. Ad vtrūq; & conciliantia quod attinet, opus his cumprimis hac in oratione fuit: quia admodum durum est, regi resistere, & regi tam felici ac potenti: eiusdem collectam gratiam efficiere. Itaque primò sese excusat voluntate ipsius regis, qui neminem velit cogere, aut iniuriam ac nolentem ulterius detinere. Deinde παρασάοει vultur, & affirmat, non pro se, sed multitudine verba facturum: cum regis in se clementiam agnoscat, quid sibi contra faciendum ingenuè fateatur. Tum pollicetur, nihil se disturum militū in gratiam, sed allaturum ea, quae regi, & in praesens, & futurū esse & honesta, & vilia possint. Postremo causas impellentes atq; officij sui rationes indicat: renuere nihil sese aut posse, aut debere ostendit, propter etatem, dignitatem ac munus quod gerat, labores iam peractos, regis denique promerita. Motus Timor est, quo deprimere & coercere Alexandrum, nimis audacem ac confidentem Zenus studet: cum copias exiguas, fractas tum animis, tum corporibus, coactas ob oculos constituit: de fortunae inconstantia belliq; incerto exiit agit. Tractatio & collocatio horum constat quatuor partibus. 1. Exordium: & πρόλογος sumptus: cum iis Zenus occurrit, quae obici poterunt: instituit sui rationes reddit, atq; ita regis offensam declinat. 2. Pro-

positionis,

positione, quæ wq; oratio, adhortationem habet, ad finem belli impo-
nendum. 3. Confirmationem, quæ quinque argumenta, modo indicata
completur. 4. Conclusionem, quæ wq; oratione, & wq; ab
motu metus seu timoris absolvitur. Loci insigniores: de utilibus ac
salutaribus in consilio dando & sententia dicenda, incumidis antepo-
nendis: sine laboribus ac bellis imponendo: causis excitantibus ma-
ximè ad arma capeffenda: cuiusmodi sunt imperitia & ignorantia pe-
vicularum: spes commodi ac emolumentum: exempla eo um, qui ex
pauperibus divites, obscuris nob. les ac præclari sumi facti: modera-
tione in rebus secundis adhibenda: fortune, maximè in bello, incon-
stantia. Vtus erit, quando à principibus aut aliis magistratibus mo-
destè & sine offensione dimissio perenda.

I. **Q**UONIAM, Rex, negas te imperiosè Macedonibus præ-
futurum: sed, si persuaseris, ducturum te ulterius dicis:
sin ipsi tibi persuaserint, nequaquam coacturum: non pro
nobis copiarum ducibus, qui præ cæteris honore abs te af-
fecti sumus, & præmia laborum plerique iam accepimus, quique
quod nos aliis imperare voluisti, parati ad omnia tibi sumus,
sed pro universo exercitu dicant. Sed ne ea quidem quæ mi-
litibus cordi sunt dicturus sum, sed quæ tibi cum in præsen-
tia salutaria, tum in posteram tutissima fore censeo. Porro
& ætas mea id postulat, ut quæ maximè expedire videantur
non celem, & dignitas, quæ me etiam præ aliis ornare vo-
luisti, tot denique à me labores, tot pericula audacter, citra vlti-

II. lam tergiuersationem adita. Quod enim plura præclario-
raq; facinora, cum abs te duce, tum ab iis qui te è domibus
suis secuti sunt, gesta fuerunt, eò consultius esse iudico, sine

III. aliquem laboribus ac periculis imponere. Vides enim ipse
ex tanta Macedonum & Græcorum, qui te secuti sumus mul-
titudine, quam pauci reliqui simus, ex quibus Thessalos
quidem à Bactris, quod à alacritatem ad perferendos labores
in eis imminutam sentires, domum (& rectè quidem) remi-
sisti. Reliquorum verò Græcorum, alios in urbibus abs te
conditis collocasti (qui nec ipsi quidem libenter ibi manent)
alij tecum labores ac pericula adeuntes cum Macedonico
exercitu, partim in præliis cæsi sunt, partim vulneribus in-
utiles ad pugnam effecti in diuersis Asiae partibus relictis:
maxima verò pars morbo periit, pauci denique ex tanta mul-
titudine supersunt, iiq; nec corporibus sunt perinde firmis,
animis verò multò magis fracti. Atque iis quidem omnibus,
qui adhuc supersunt, insitum est natura desiderium paren-
tum, vxorum, liberorum, patriæ & soli natalis. Quorum de-
siderio si tanguntur, ornati præsertim abs te atque aucti, diui-
tesque

tesq; ex pauperibus effecti reuertētes, certē veniam merentur. Tu verò ne inuitos ducito. Neq; enim eosdem illos in periculis es experturus, cum voluntas ad eundem certamina in iis non sit futura. Quin potius tu quoq; si placet, domū reuersus matrem inuisas, Græcorum simul res compositurus, & tot tamq; ingentes victorias in paternam domum reportaturus. Tum licebit tibi denuò nouam expeditionē suscipere, siue aduersus istas Indorum gentes, quæ Orientem versus sitæ sunt, siue malis in pontum Euxinum, siue in Carthaginæ & Lybiæ, quæ vltra Carthaginæ est. Tunc enim tui maneris erit exercitum quò liberit ducere. Sequentur autem te alij Macedones, iuniores pro senioribus, integri pro defessis, & quibus bellum, vtpote inexpertis, non statim tanto terrori, & futurorum commodorum spe in votis erit. Quos etiam tantò alacrius te secuturos esse verisimile est, cum eos qui tibi laborum atq; periculorum socij extiterunt in suas domos reuersos videbunt, ex pauperibus opulentos, & ex obscuris claros. Præclarum etiam est, Rex, si quicquam aliud, animo in secundis rebus moderari posse. Tibi qui. I V. dem Imperatori, atq; huiusmodi exercitum ducenti, nihil ab hoste metuendum est: fortunæ verò inopinati sunt euentus, atq; ideo hominibus inuitabiles.

3.

4.

5.

5.

SVASIO CONTINVANDÆ OB-
SIDIONIS, ET IN HYBERNA-
culis milites continendi.

Ex Liuji lib. 5.

ORATIO APPII CLAVDII TRIB-
militum ad populum, contra Tri-
bunos plebis.

RESOLVTIO.

SV ADET hac in Oratione Appius Claudius militum Trib. contra sententiam Trib. plebis: vt in obsidione Veientium milites relinquantur, non renouentur: ad continuandum etiam hyeme bellum ipsis hybernacula fiant. Propositio est: propter hyemem re infecta exercitus à Veis non abducendus, sed retinendus in hybernaculis est. Ad hanc probandam rationes afferuntur: quod 1. Conditio ea militum: vt, cum notum ipsis sit commodum adiectum, assignata æra ac stipendia, equo ferre aumo debeant, si paulò diuinius à re familiari abesse, & hyberno quoq; tempore militare cogantur: & annua æra cum habeant, etiam operam annuam edant. 2. Milites isti non exteri, sed ciues: cui populi Rom. dignitas cordi, curæ istud esse debeat: vt pro dignitate bellum geratur & perficiatur vrgēdo obiectos.

3. Turpe,

3. Turpe, intra viceſimum lapidem annuam oppugnationem grauem
 pta. e: cum viciniam ob multiterem vniuerſa Græcia, procul a domo,
 decem integros annos Troiam obſidione cinxerint. 4. Belli cauſa, non
 leuis, ſed grauiffima: cum ſepies Veii hoſtes rebellauerint, ſidi exiſte-
 rint nunquam: ſunt de populati agros Rom. colonos interfecerunt: ce-
 dis legatorum fuerint auctores: Fidenates à Romanis deſicere coe-
 gerint: concitarint aduerſus hos Hetruriam. 5. Re infecta exercitum re-
 diſſo, propter tam vlcificendi cupiditatem, quam inſipiam ac neceſſi-
 tatem ex alienis prædandi, Romanorum agros Veij inuaſuri. 6. Omnes
 apparatus bellici, munitiones cunctæ iam ad Veios factæ inutiles &
 relinquendæ: labor poſt ad æſtatem nouus ſuſcipiendus, ſi ab obſidione
 aſcedatur. 7. Temporis iactura non parui faciendæ aut commenden-
 dæ. 8. Belli dilatione metuendum, ne ex Hetruria & aliis locis auxi-
 lia hoſtes habeant. 9. Idem hic accidere poſſit, quod in m. diciat: ſi
 quis ægroto, qui admiſſis medicamentis & curat. omnibus, breui ſanua-
 ti poſſet priſtina reſtutus ac conualeſcere, propter cibum aut potionem
 præſentem longinqu. aut etiam incurabilem morbum reddat. 10. Pro-
 ſit ad militarem diſciplinam, milites inſueſcere in re lenta pati tediis
 etiam hyemem operiri: nec aues ſequi, qui ſtatim autumno reſceſſus
 & recta querunt. 11. Conſtantia & patientia laborum in venati-
 bidione ſit obſitura aut profutura plurimum: ſi hanc reſoluerint,
 vel cõtinuarint: quæ in obſidendis maxime urbibus neceſſaria. 12. Ea
 conditio obſeſſarum ciuitatum, vt licet ſint in munitionibus & naturali
 ſuis inexpugnabiles: tamen fame tandem ſuq; expugnentur. Conci-
 liantia ſunt: cum inuitum ſeſe Appius Claudius verſari affirmat in
 Trib. plebis reprehensione: non interim dubitare ſeſe oſtendit, quin
 etiam ipſo exercitu diſceptante, æqua videri oratio ſua poſſit. Mortis
 ſunt: odium, quod in Trib. plebis excitatur: diem, quid illi moliturur
 & querant ſuis conſiliis indicatur. Metus, qui oritur, cum non publi-
 ca ſolum, verum etiam priuata mala recenſentur, quæ ex obſidione
 ſoluta metuenda. Aemulatio, quæ inflammatur, cum docetur, quid
 Romanum nomen requirat. Collocatio conſta principis aduertit: quæ
 captatur beneuolentia à perſona cum aduerſariorum Trib. plebis, tunc
 Quintum auditorum: propoſitione & diuſione conſilij vtilitatis ac
 neceſſitatis: Confirmatione quæ argumenta continet, quibus oſtendi-
 tur, obſidionem Veiorum etiam in hyeme continuandam eſſe. Conclu-
 ſio videri, motus abſoluitur odij & indignationis in Trib. plebis ſedi-
 tionum auctores. Loc. communes de turbulentis ac ſeditioſis homini-
 bus: ordinum diſcordia: obſidionum continuatione: inſtantia &
 mutabilitate amicorum. Vt cum ſeditioſis ac turbulentis in Repub.
 hominibus reſiſtendum: ſuadendum, vt inſtituta ſemel obſidio urbis
 hoſtilis urgeatur, non re infecta inde diſcedatur ob hyemis moleſtias
 aut alias cauſas.

S Inquam dubitatum est, Quirites, vtrum tribuni plebis
 vestra, an sua causa seditionum semper auctores fuerint;
 id ego hoc anno desisse dubitari certum habeo. Et cum læ-
 tor tandem longi erroris vobis finem factum esse, tum quod
 secundis potissimum vestris rebus hic error est sublatus, &
 vobis, & propter vos Reipub. gratulor. An est quisquam qui
 dubitet, nullis iniuriis vestris, si quæ fortè aliquando fuerunt,
 vnaquam æquè quam munere patrum in plebem, cum æra
 militantibus constituta sunt, tribunos plebis offensos ac
 concitatos esse? Quid illos aliud aut tum timuisse creditis,
 aut hodiè turbare velle, nisi concordiam ordinum: quam
 dissoluendæ maximè tribunitiæ potestati rentur esse? Sic her-
 cule tanquam artifices improbi opus quærunt: qui & sem-
 per ægri aliquid esse in Repub. volunt, vt sit ad cuius cura-
 tionem à vobis adhibeantur. Vtrum enim defenditis, an
 impugnatís plebem: vtrum militantium aduersarij estis, an
 causam agitis: Nisi fortè hoc dicitis, quicquid patres faci-
 unt, displicet, siue illud pro plebe, seu contra plebem est. Et
 quemadmodum seruis suis vetant domini quicquam rei cum
 alienis hominibus esse, pariterq; in ijs beneficio ac malefici-
 cio abstineri æquum censent: sic vos interdicitis patribus
 cõmercio plebis: ne nos comitate ac munificentia nostra
 prouocemus plebem, nec plebs nobis dicto audiens atq;
 obediens sit. Quanto tandem, si quicquam in vobis, non di-
 co ciuile, sed humani esset, fauere vos magis, & quantum in
 vobis esset, indulgere potius comitati patrum atq; obsequio
 plebis oportuit? quæ si perpetua cõcordia sit, quis nõ spon-
 dere ausit maximè hoc imperiũ inter finitimos breui futu-
 rum esse? Atq; ego, quàm hoc consilium Collegarum meo-
 rum, quo abducere, infecta re, à Veijs exercitum noluerunt,
 non vtile solùm, sed etiam necessarium fuerit, postea disse-
 ram: nunc de ipsa conditione militantium dicere licebit.
 Quam orationem non apud vos solam, sed etiam in castris
 si habeatur ipso exercitu disceptante, æquam arbitror vi-
 deri posse, in qua si mihi ipsi nihil quod dicerem, in men-
 tem venire posset, aduersariorum certè orationibus contea-
 tus essem. Negabant nuper danda esse æra militibus, quia
 nunquam data essent. Quonam modo igitur nunc indi-
 gnari possint, quibus aliquid noui adiectum commodi sit,
 eis laborem etiam nouum pro portione iniungi? Nusquam
 nec opera sine emolumento, nec emolumentum ferme sine
 impensa opera est, labor voluptasq; dissimillima natura, so-
 cietate quadam inter se naturali sunt iuncta. Molestè antea
 ferebat miles se suo sumptu operam Reipub. præbere: gau-

debat idem partem anni se agrum suum colere: quære-
 re de domi militiaq; se ac suos tueri posset. Gaudet nunc fru-
 ctui sibi Reip^{ub} esse, & lætus stipendium accipit. Aequo
 igitur animo patiatur se ab domo, ab re familiari, cui grauis
 impensa non est, paulò diutius abesse. An si ad calculos e-
 Respub. vocet, non meritò dicat, annua æra habes, anuam
 operam edes? An tu æquum ceases, militia semestri solidum
 te stipendium annuum accipere? Inuitus in hac parte oratio-
 nis, Quirites, moror. Sic enim agere debent, qui mercenario
 milite vtuntur: nos, tanquam cum ciuibus agere volumus:
 agiq; tanquam cum patria nobiscum, æquum censemus.
 Aut non suscipi bellam oportuit: aut geri pro dignitate po-
 puli Romani, & perfici quamprimum oportet. Perficietur
 autem, si vrgemus obsessos: si non antè abscedimus, quam
 spei nostræ finem captis Veis imposuerimus. Si herculè
 nulla alia causa, ipsa indignitas perseuerantiam imponere
 debuit. Decem quondam annos vrbs oppugnata est, ob vnã
 mulierem ab vniuersa Græcia: quam procul ab domo, quot
 terras, quot maria distans? Nos intra vicesimum lapidem, in
 conspectu propè vrbs nostræ annuam oppugnatione per-
 ferre piget: scilicet quia leuis causa belli est: nec satis quic-
 quam iusti doloris est, quod nos ad perseuerandum stimu-
 let? Septies rebelarunt in pace nunquam fidi fuerunt: agros
 nostros millies depopulati sunt. Fidenates desicere à nobis
 coegerunt: colonos nostros ibi interfecerunt: aut he res fue-
 re contra ius gentium cædis impia legatorum nostrorum.
 Hetruriam omnem aduersus nos concitare voluerunt, ho-
 dieq; id moluntur: res repetentes legatos nostros haud
 procul abfuit quin violarent. Cum his molliter & per dilata-
 tiones bellum geri oportet? Si nos tam iustum odium nihil
 mouet, ne illa quidem oro vos mouent? Operibus ingenti-
 bus septa vrbs est, quibus intra muros coercetur hostis: a-
 grum non coluit, & culta vastata sunt bello. Si reducimus
 exercitum, quis est qui dubitet illos non cupiditate solùm
 vlciscendi, sed etiam necessitate imposta ex alieno prædan-
 di, cum sua amiserint, agrum nostrum inuasuros? Non diffi-
 rinus igitur bellum isto consilio, sed intra fines nostros ac-
 cipimus. Quid? illud, quod propriè ad milites pertinet, qui-
 bus boni Tribuni plebis, cum stipendium extorquere volu-
 erint, nunc consultum repente volunt, quale est? vallum fos-
 samq; ingentis vtramq; rem operis, per tantum spacij duxe-
 runt: castella primò pauca, postea exercitu aucto, creberri-
 ma fecerunt: munitiones, non in urbem modò, sed in Hetruri-
 am etiã spectantes, si qua inde auxilia veniant, opposuere.

Quid

Quid turres, quid vineas testudinesq; & alium oppugnandum urbium apparatus loquar: cum tantum laboris exhaustum sit, & ad finem iam operis tandem peruentum, relinquenda me hæc censetis, vt ad æstatem rursus nouus de integro his instituendis exuderet labor? Quanto est minus opera tueri facta: & instare, & perseverare, defungiq; cura? Breuis enim profectò res est, si vno tempore peragitur: nec ipsi per intermissiones has interuallaq; lentiores spem nostram facimus. Loquor de opere & de temporis iactura. Quid? periculi quod differendo bello adimus, num obliuisci nos hæc tam crebra Hetruriæ concilia de mittendis Veios auxiliis patiuntur? vt nunc res se habet, irati sunt, oderrunt, negant missuros: quantum in illis est capere Veios licet: quis est qui spondeat, eundem, si differatur bellum, animum postea fore? cum, si laxamentum dederis, maior frequentiorq; legatio itura sit: cum, id quod nunc offendit Hetruscos, rex creatus Veijs, spacio mutari interposito possit: vel consensu ciuitatis, vt eo reconcilient Hetruriæ animos, vel ipsius voluntate regis, qui obstare regnum suum saluti ciuium nolit. Videte quot res, quam inutiles sequantur illam viam consilij: iactura operum tanto labore factorum: vastatio imminens finium nostrorum: Hetruscum bellum pro Veiente concitatum. Hæc sunt Tribuni consilia vestra, non hercule dissimilia, ac si quis ægro, qui curari se fortiter passus, ex tempore conualescere possit, cibi gratia præsentis aut potionis, longinquum & forsitan insanabilem morbum efficiat. Si medius fidius, ad hoc bellum nihil pertineret, ad disciplinam certè militiæ plurimū intererat, insuescere militem nostrum non solum parta victoria frui, sed, si res etiam lentior sit, pati tædium, & quamuis seræ spei exitum expectare: & si non sit æstate perfectum bellum, hyemem opperiri: nec, sicut æstiuas aues, statim autumno tecta ac recessum circumspicere. Obsecro vos: venandi studium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes syluasq; rapit, belli necessitatibus eam patientiam non adhibebimus, quã vel lusus ac voluptas elicere solet? Adeone effœminata corpora militum nostrorum esse putamus, adeo molles animos, vt hyemem vnã durare in castris, abesse ab domo non possint? vt, tanquam nauale bellum, tempore statibus captandis, & obseruando tempore anni gerant? non æstus, non frigora pati possint? Erubescant profectò, si quis eis hæc obijciat: cõtendantq;, & animis & corporibus suis virilem patientiam inesse: & se iuxta hyeme atque æstate bella gerere posse: nec se patrociniũ mollitiæ inertiaq; mandasse tri-

bunis, & meminisse hanc ipsam potestatem non in vmbra,
 nec in rebus maiores suos creasse. Hæc virtute militum ve-
 strorum, hæc Romano nomine sunt digna, non Veios tan-
 tum, nec hoc bellum intueri, quod instat: sed famam, & ad
 alia bella, & ad cæteros populos in posterum quærere. An
 mediocre discrimen opinionis secuturum ex hac re putatis:
 vtrum tandem finitimi populum Romanum eum esse pu-
 tent, cuius, si qua vrbs primam illum breuissimi temporis
 nominis nostri, vt exercitum Romanum non tædium lon-
 ginquæ oppugnationis, non vis hyemis, ab vrbe circumfesa
 semel amouere possit: nec finem vllum alium belli, quàm
 victoriam nouerit: nec impetu potius bella, quàm perseue-
 rantia gerat: quæ in omni quidem genere militiæ, maximè
 tamen in obsidendis vrbibus, necessaria est: quarum pleraq;
 munitionibus, ac naturali situ inexpugnabiles, fame siti que
 tempus ipsum vincit atq; expugnat: sicut Veios expugna-
 bit, nisi auxilio hostibus Tribuni plebis fuerint, & Romæ in-
 uenierint præsidia Venientes, quæ nec quicquam in Hetruria
 IV. quærunt. An est quicquam quod Vcientibus optatum equè
 contingere possit, quàm vt seditionibus primum vrbs Ro-
 mana, deinde velut ex cõtagione castra impleantur? At her-
 cule apud hostes tanta modestia est, vt non obsidionis tæ-
 dio, non deniq; regni, quicquam apud eos nouatum sit: non
 negata auxilia ab Hetruscis, irritauerint animos. Morietur e-
 nim extemplo, quicumq; erit seditionis: nec cuiquam dice-
 re ea licebit, quæ apud vos impunè dicuntur: fuistuariū me-
 retur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit: auctores si-
 gna relinquendi, & deferendi castra, non vni aut alteri mili-
 ti, sed vniuersis exercitibus, palam in concione audiuntur.
 Adeò quicquid Tribunus plebis loquitur, & si prodendæ
 patriæ, dissoluendæq; Reipub. est, assuectis audire: & dulce-
 dine potestatis eius capti, quælibet sub ea scelera latere si-
 nit. Reliquum est, vt quæ hîc vociferantur, eadem in ca-
 stris, & apud milites agant, & exercitus corrumpant, duci-
 busq; parere non patiantur: quoniam ea demum Romæ li-
 bertas est, non Senatum, non magistratus, non leges,
 non mores maiorum, non instituta pa-
 trum, non disciplinam ve-
 reri militiæ.

ADHORTATIO AD DEFECTIONEM.

Ex Herodoti Lib. I.

ORATIO CYRI AD PERSAS.

RESOLVTIO.

Cyrus, ut ad defectionem à Medis libertatemq; recuperandam Persas impelleret, ut ante iuxta se positis laboribus & epulis: ita post oratione hac ἀποστολῆς ἀδhortatoria usus est: tantum quoq; hæc ipsa effecit: ut Persæ, qui iam ante Medorum ægrem grauiusq; dominatum atq; imperium ferrent, ducem nacti, libenter in libertatem sese vindicarent. Quæstio, an à Medis deficere Persæ debeant. Affirmauim Cyrus defendit argumento sumpto ab vtili, & commodis, quæ expectanda, si defecerint: ut etiam malis & incommodis, quæ metuenda: face-re idem si recusauerint: & ὑποθέσει atq; facili: quod diuina quadam sorte hanc ipse natus ad rem videatur: nec, ut alijs, ita bellicis in rebus Medis Persæ inferiores sint. Ad probandum ista pertinent: conciliati-um illud est accommodatum: cum suorum immemor commodorum Cyrus, de aliorum vtilitatibus agit: hos ipsos, collatione cum Persis facta à fortunâ laudat. Moris, & animi spes seu confidentia est, quæ proposita libertate, alijsq; emolumentis enumeratis excitatur: & ἑμι-μύθη, amulatio, quæ in erectis atq; excelsis ingenijs plurimum valet: Medorum verò hic mentione facta inflammatur. Collocatio horum tribus partibus constat: attentionis ἀποστολῆς excitatione, cum præsens rerum ob oculos status consiuitur: Confirmatione, quæ ad defectionem, libertatemq; quarendam argumenta cohortatoria continet: Con-clusionem deniq; , quæ ἀποστολῆς ἀδhortationis ἐπιτέμνωσιν habet: ut maturè ac primo quoq; tempore à Medis Persæ deficiant. Locus com-munis hic de libertatis, & malis seruitutis est. Usus, cum authores alijs esse cupimus: ut tyrannidis à sese usum excutiant, & libertatem recuperent.

VIRI Persæ, ita res vestræ habent, volentibus vobis mihi I. obtemperare, & hæc & alia infinita cominoda aderunt II. sine vilo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles, quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi Nam &, diuina quadam sorte ipse genitus, hæc bona videor in manus vestras esse allaturus: & vos non arbitror inferiores esse Medis, cum in alijs, tum verò in bell. cis rebus. Quæ quum ita sint, quam III. primum ab Astyage de-
ficite,

ADHORTATIO
ADHORTATIO AD SOCIETATEM AC FOEDVS INEV-
dum: orationibus quatuor
constans.

Ex Herodoti Lib. VIII.

ORATIO I. ALEXANDRI, PER-
farum Legati ad Athenienses.

RESOLVTIO.

Orationis huius, ut & reliquarum trium, quae sequuntur, etiam hodie
vrsus esse magnus potest: quod ad quidem etiam nostro tempore citò
alias, cum verò bellis maximè gliscentibus, à prudentibus considera-
ri solet: quam latè dynarchia aut Respub. aliqua patiat: quos habeat
amicos & socios, quorum expetenda, aut vltro ab alijs oblata admittenda
vel reiicienda atque repudianda amicitiae ac societates sint. Et
ut per Alexandrum Perse Athenienses partim oratione blanda, partim
largis promissis: partim premijs amplis, partim hostili potentia
obiecta, abducere ab alijs Graeci ciuitatibus, detertere à communi li-
bertatis defensione in 7. suas partes & societatem pertrahere sunt con-
nati: ita & hodie viri boni ad defectionem non rarò sollicitantur. Occa-
sionem huic adhortationi praebuit bellum à Persarum rege Xerxe
Graecis illatum in quo cum diuersis in locis multa Persarum millia
trucidata essent, rex ipse nauicula ausugisset relictus reliquo cum
exercitu dux Mardonius, ut se ac suos defendere, Graecia potiri posset,
per Alexandrum cum Atheniensibus egit, eosdemque sibi societate ad-
iungere, auellere à Lacedaemonijs ceterisque Graecis conatus est. Quod
ubi Lacedaemonij intellexerunt, de communi Graeciae libertate & sa-
lute solliciti, legatos & ipsi ad Athenienses miserunt, & hos sunt hor-
taui: ne sese cum Persis coniungerent, sed totius Graeciae libertatem v-
tra cum alijs constanter iuerentur. Virisque respondent Athenienses:
Alexandro ita, ut bona pace eum abire, non denudò redire eiusdemodi-
cum mandatis inibeant: Lacedaemonijs, ut polliceantur, se nequaquam
Persis cessionos aut communis libertatis defensionem neglecturos esse.
Alexander hac prima in Oratione Persarum in partes pertrahere A-
thenienses conatur his argumentis. Quod 1. Persarum rex Athe-
niensibus vltro suam offerat gratiam & clementiam, quae minime
contemnenda atque negligenda: id quod ostenditur expositione man-
dati regij ad Mardonium & enumeratione eorum, quae Atheniensibus
rex pollicebatur, & singularem eiusdem clementiam declarabat:
cuiusmodi sunt, delictorum remissio, obliuio illatarum iniuriarum, re-
gionis iam occupatae restitutio, additio nouae, & quidem illius, quae
Athenienses sibi delegerunt, ad rogam ac concessio libertatis antiquae
& priuilegiorum, restauratio templorum, quae, bello durante, incen-
sa fue-

sa fuerant. 2. Persæ à potentia atque viribus præclare instructi, deoque non contemnendi: quod magnitudine copiarum & rebus gestis probatur. 3. Regis Persarum ac Mardonij offensio & contemptio damnum dare insignè Atheniensibus possit: quod indicatur conditione primum regis, deinde Athenensium, quos periculis esse expositos docet, cum in via maximè habitent, semper cladem maximam accipiant, incolant regionem inter diuersas acies ac hostiles exercitus positam. Hæc probantia argumenta sunt. Ad conciliantia quod attinet: fuit Alexandri legatio difficilis & periculosa, propter personarum, temporis, loci conditionem. Itaque cautè admodum ac prudenter eadem Alexander fungitur & quidem gradatim, initio factò à mandato regis, post ad Mardonij voluntatem progreditur: ab hac tandem ad suam petitionem & adhortationem descendit eundemque ad modum blandè instituit: benivolentiæ primum & amoris sui commendatione, deinde vocabulis amicis & leuibus: oro vos sollicitus sum de vobis: video vos resistere reg. Persarum non posse. vobis animorum motus sunt: Metus & Amor: quorum ille excitatur descriptione potentie regis, & extenuatione virium Atheniensium: hic mouetur laude Persarum, & promissorum variorum Collocatio ac tractatio horum absoluitur tribus partibus. 1. Exordio factò *ἔπος ἰσχυρὸς*, compellatione breui, & aditum ad ipsam adhortationem. 2. Confirmatione in qua aliquot argumentis apud Athenienses Alexander agit: vt cum Persis fœdus ac societatem inueant. 3. Conclusionem que *ἔπος ἰσχυρὸς* adhortatione, & *ἀνακρίσει* reuocatione argumenti præcipui absoluitur. Loci hic erunt obseruandi: de bello inferendo, regum & principum potentia, fœdere ac societate.

VIRI Athenienses, Mardonius hæc inquit. Nuntius mihi ab rege venit in hæc verba. Atheniensibus iniurias, quas mihi intulerunt, omnes remitto. Nunc autem Mardonio ita facito: suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiantur. Quin etiã eorum templa, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendio, restituito. Hic nuntius quum mihi allatus sit, nec esse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda. Quid insanitis, bellum regi inferetes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis, & copias, & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est: quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit, cum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo vestro, & pro vobis ipsis assiduè discurrere: imò potius his molestiis vos explicare: cum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas: quod ab rege prouocati vt socie-

tatem belli nobiscum incatis citra dolum & fraudem liberati eritis. Hæc me iussit Athenienses apud vos Mardonius dicere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil commemorabo. Neque enim nunc primum eam cognouistis. Obsecro autem vt Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduerteterem esse, nequaquam huic cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra humanas sunt, & manus prælongæ. Quod nisi propter assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere volentibus, timeo vestram vicem qui ex omnibus sociis & maximè inuia habitatis, & soli semper præcipuam cladè accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam.

III. Itaque inducite hoc in animum quod magnopere est è vestra dignitate, cum rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus.

ORATIO II. LEGATI LACEDAEMONIORVM.

RESOLVTIO.

Contraria hæc superiori proximæ Lacedæmoniorum Oratio est, qua ab Athenensibus illi perituræ vt in fœdere ac societate cõstantes maneat: nec à patriæ communis defensione, vel liberata Alexandri oratione, vel rei familiaris iactura, vel potentia Persarum, vel denique vlla re alia auocari sese patiuntur. Est autem hæc verbis quidem breuis, sed prudens interim, nervosa, verè Laconica. Argumenta quæ adhibentur sunt: quod 1. Athenienses excitarint bellum Persicum, etiam iniuris sociis, ac propterea deserero illud honestè nequeat. 2. Athenienses semper non tantum suam, verum etiam aliorum libertatem defenderint: ideoque turp. futurum: si nunc eam Persis, hominibus barbaris, prodere velint. 3. Atheniensibus Spartanorum & aliorum prompta parataque sint auxilia. 4. Alexander Persarum Legatus oratione leni ac blanda decipere Athenienses conetur: eoque nomine fides illi minimè habenda. Ad conciliantia argumenta quod attinet, vbi hæc in oratione præclara apparent: ex rogati. ne & obest. fatione amica: ex oratione breui ac sincera & candida: ex declaratione vultus ad eas, communis doloris, ex officiorum ac studiorum delatione. quibus motus sunt: pudor, amulatio, spes & odium, pudor oritur cum legati indicant: quid Athenienses olim præstiterint: quam defensores extiterint libertatis egregij. Amulatio mouetur, cum ostenditur: habuisse laudem magnam maiores Athenensium. Spes excitatur cum auxilia aliorum promittuntur. Odium constat in Alexandrum delectis

rectis eiusdem insidijs. Collocatio & tractatio horum constat. 1. Exordio, quod lega. ionis infirmitate causas cominet. 2. Propositione, quæ futuriæ confirmationis læq; ad aux complectitur. 3. Confirmatione argumētis modis indicatis facta. 4. Conclusionē wōspēnīj hortatoria: ne fidem Persis Athenienses habeant. Loci & sententia insigniores sunt hac in oratione maxime de cura atq; diligentiā adhibenda in amicorum & sociorum delectu. Vsus cum hortari amicos ac socios nostros volumus, ne cū nouis veteres commutent, aut à societate atque fide re temerè recedant.

Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos: ne quid I. noui in Græciam agatis, neque verba, quæ adferuntur à barbaro, admittatis: quod id neque iustum sit vllō modo, II. neque decorum cum aliis Græcis, non præcipuè vobis: Idq; III. multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis, etiam nobis inuitis: & propter imperium vestrum est decertatum. Quod certamē nunc in vniuersam Græciam emanauit: cuius totius vos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cum præsertim constet: Athenienses semper, & iam inde à priscis temporibus vindicasse per multos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis: & iam domibus, quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent, se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia proximè domesticos sups, quò ad bellum hoc steterit, alituros. Neq; IV. verò vos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit enim, quod sibi faciendum est: quippe V. qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis: qui scitis nihil barbaris esse, neque fidum, neque verum.

ORATIO III. ATHENIENSIS.

VM AD LEGATVM

Persarum.

RESOLVTIO.

Responsoriam à conspiliū hæc est Oratio. Respondent enim Alexandro legato Persarum Athenienses: & quidem primò masculè atque fortiter non se cum Xerxe societatem contracturos affirmant, etsi agnoscant se viribus pares Persis esse non posse. Deinde ipsum Alexandrum, memores vicinitatis & iuris legatorum familiariter hortantur: ne eiusmodi cum oratione Athenas reuertatur, neque suadere conetur ea, quæ cum dedecore atque turpitudine coniuncta

sint: licet emolumentum aliquod & commodum præ se ferre videantur. Argumenta quæ hic adhibentur sunt. Quod 1. diuersi fines Atheniensium & Xerxis. Athenienses propositam habeant libertatem eandemque pro virili iuri studeant: aliud rex spectet. 2. Rex Persarum barbarus: ideoque cum eo amicitia coli, aut iniuri sædus ac societas non possit. 3. Athenienses socios & adiutores habeant ipsos Deos, his contra iniuriam Xerxes propter religionis contemptum & temple accensa aut spoliata. 4. Sint hic milites ac socij, hacque de causa propter metum potentia Persarum societas & sædus cum his non ineundum. Ad conciliandum valent tria: significatio pietatis ac spei atque fiducia diuino in auxilio posse. Deinde integritatis & studij honestatis tum pietatis, hospitalitatis. Motus hic duo dominantur contrarij: motus ac spes. Excitatur metus comminatione ac declarata: one aperta. Spes & confidentia oritur, quando ea commemorantur, quæ animosos homines reddunt. Cuiusmodi sunt: causæ bonitas & paratū auxilium, tum humanum, tum diuinum. Collocatio ac tractatio absoluitur 1. Exordio, quod reprehensionem habet exprobrationis Alexandri, quæ ex contemptu oriri Græcorum videbatur. 2. Propositione à prius negatione & recusatione simplici constante eius, quod petebatur. 3. Confirmatione denegationis argumenta continente. 4. Conclusionem à τὸ σπῶν dehortatione facta: ne post hæc eiusmodi Alexander legationes obeat. Loci sunt notandi: de societate, pietatis ac honestatis studio, vicinitatis & hospitalitatis iure. Vtius, quando res respondendæ, qui turpia, iniqua, insidiosa proponunt: animi adhibenda magnitudo ac constantia est.

- I. **E**T ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiã atque etiam maiores esse quàm nostras: vt id nihil interest.
- II. sit exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus, quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus neque tu persuadere tentes: neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. Tu verò renūcia Mardonio Athenienses dicere, quò ad sol, eodem itinere meabit, quo nunc meat, eoque se nunquam cum Xerxe societatem inuros, sed se protegendo propulsaturos cum: fretos ope deorum atque heroum: quorum ille nihil pensi habens, & templa & simulacra in cendit. Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris: neue per speciem emolumentorum insanda nos facere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniensibus pati, quibus, & hospes & amicus es.

ORATIO

ORATIO IV. ATHENIENSIS.

VM AD SPARTANOR.

Legatos.

RESOLVTIO.

Quemadmodum superior proxima Oratio exemplum suppeditatis
 regium denegata adhortationis ac petitionis: ita quarta & si-
 prema hac contrarium, approbationis scilicet & pollicitationis com-
 plectitur. Promittunt enim in hac Athenienses, se in communi liber-
 tate defendenda constantes mansuros, nec sedus ac societatem con-
 tracturos cum Persis: instituti quoque huius sui rationes afferunt.
 Deinde pro liberalitate sua oblatisque rebus necessarijs gratias agunt
 legatis. Tum de quibusdam eos monent, quae ad bellum contra Per-
 sas gerendum esse necessaria videbantur. Propositio ergo est Athe-
 nensium hac in oratione. Constantes in libertatis defensione manebi-
 mus: neque ullam eam Xerxe amicitiam ac societatem contrahemus.
 Rationes sunt: quia 1. Imperij & scelerati Persae: deorum templa spo-
 liarunt & accenderunt, eorundem deiecerunt imagines: ut puniendi
 potius quam in sedus atque societatem admittendi videantur. 2. Gre-
 ci multis magnisque nominibus Atheniensibus coniuncti, ideoque
 neuisquam deserendi. Coniunctionis verò & necessitudinis causae recen-
 tuntur: sanguinis communitio, linguae ac sermonis similitudo, templa &
 sacra communia, morum convenientia: quae maximè amore ac bene-
 uolentia hominùm conglutinare animos solent. Idem Graeci bene ha-
 bitus de Atheniensibus meriti, & mereantur adhuc quosdam: cu-
 piam consulere horum egestati: suppeditarijs vxoribus ac liberis habi-
 tationes commodas, victum atque necessaria. Ad conciliantia
 argumenta quod attinet, mores suos amabiles Athenienses declarant
 cum primum suspiciones de sua defectione concretis per humanitatem
 excusant, & esse humanam quid & ex affectibus potius, quam ra-
 tione profectum & iudicio offendunt. Deinde fortiter defensi-
 vos sese communem Graeciae libertatem pollicentur, post habitis pro-
 missionibus aut etiam muneribus amplissimis. Tum grati animò
 beneuolentiam declarant. Postremò in petendo modestiam testatò
 suam faciunt. vobis motus sunt duo: spes & hinc contrarius Metus.
 Spes excitatur cum constantiam pollicentur Athenienses in Graeciae
 libertate defendenda: incutitur Metus, denunciatione eorum, quae
 futura nisi maturè copiae coniungantur, antequam in Aegotiam eant
 quam in Aegyptum Mardanius veniat. Collocatio & tractatio absolvitur
 quatuor partibus. 1. Exordio admodum quàm amabili ac modesta facta
 excusatione suspitionis conceptae de Atheniensium defectione. 2. nar-
 ratio de propositione, quae futurae confirmationis ac quae aua complectitur. 3. Co-
 nfirmatione: quae argumenta continet probantia, Graecos non deserendos esse.

4. *Conclufione, & p̄fecta adhortatione conftante: vt primo quoque tempore copias Græci mittat auxiliares, antequam Mardonio occurrant, quam in Atticam perueniant. Loci sunt obferuandi de libertatis & honeftatis defenfione, caufis belli iuftis, fœderibus ac focietatibus inuendis. Vfus, cum legatis refpondendum, promittenda in focietate & fœdere conftantia eſt.*

- I. **L**acedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, fanè humanum eſt: neq; hoc verentes eos turpe eſt veniſſe, quibus mens Athenienſium inexplorata eſſet: quoniã neq; tantum auri uſq; gentium eſt, neq; regio vlla ſpecie & bonitate præſtans quam nos accipientes, vt cum Medis ſentiremus, ad tradendã ſeruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etſi velimus, multa & magna nos dehortantur.
- II. titiremus, ad tradendã ſeruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etſi velimus, multa & magna nos dehortantur.
- III. Primum atq; idem maximum, quod deorum ædes effigiesq; incenſæ pariter & obrutæ ſunt: quas nos in primis vltum ire neceſſe eſt potius, quam cum iis fœderari, qui ſta fecerunt: deinde, cum ſimus Græci eiufdem, & ſanguinis, & linguæ, quorum, & ſana, & ſacrificia communia ſunt, & mores adſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, non benè haberet. Ex quo, ſi antea neſciebatis, nunc ita accipiatis, dum vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuenturos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouidentiã, quod conſulatis nobis domo carètib; ita vt domeſticos noſtros alere velitis, gratam habemus. Et licet beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud tolerabimus; vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod cum ita ſit, copias primo quoq; tẽpore emittendas curate. Nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem noſtram ſed ſimulatq; acceperit nuntium, nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. Qui antequam adſit in Attica, tempus eſt nos in Bœotiam auxilio ire.

PETITIO SOCIETATIS ORATIONIBVS CONSTANS DVABUS CONTRARIIS CORCYRÆORVM & CORINTHIORVM.

Ex Thucydidis lib. 1.

ORATIO I. CORCYRÆORVM.

RESOLVTIO.

Bellum exortum graue & fineſtum fuit inter Corcyros ac Corinthios Epiãmmi ob defenſionem: cum urbem contra exules deſenderent Corinthij: hos Corcyrei iuerentur: præliq; commiſſo ſuperiores

periores Corcyraei extiterunt: Corinthiorum naves perierunt quind-
 cum: milium pleriq; aut occisi, aut capti. Verum, cum graviter cla-
 dem illam ferrent Corinthij, denuo quoq; classem instruerent, unde-
 quaq; colligerent copias, Corcyraei metuentes sibi, quod neq; Athenien-
 sium, neq; Laced. habentis sese societati adiunxissent: ab Athenien-
 sibus tandem eam petere constituerunt: idem Corinthij quoq; fecerunt.
 Itaq; convocata concione contrariis inter se orationibus egerunt, &
 quidem priori loco Corcyraei, qui recipiendos sese esse in societate pro-
 bare hic sunt rationibus conati: quod 1. Corcyraeorum cum Athenien-
 sibus coniunctio augere horum & potentiam, & gloriam possit, pro-
 pter classem in mari infremam. 2. Ad necessitatem futuram &
 bella cum hostibus gerenda commoda. 3. Corinthij communes sint
 hostes ac damnum dare magnum possint. 4. Ob loci situm & com-
 moditatem contra hostes prodesse plurimum valeant Corcyraei. 5. Non
 alios iniuria affecerint, sed hanc sint passi ab aliis. 6. Sint viri boni
 & acceptorum beneficiorum memores futuri. Hac probantia: Resu-
 rantia tria: quod Corcyraei Corinthiorum coloni, ideoq; ab Athenien-
 sibus in patrocinium non recipiendi: quod Athenienses factus fecerint
 cum Lacedaemoniis, ac propterea in societatem & factus Corcyraei non
 admittere debeant: quod dissidentiae istud dare suspensionem queant.
 Ad quae respondetur & quidem primum: quod coloni tam diu hono-
 rem Metropoli debeant: quam diu ab hac beneficiis non iniuriis affi-
 ciuntur. Ad secundum, quod minime sequitur, propter factus Laceda-
 moniorum, vel se, vel alios in societatem recipiendos non esse, idq; ex
 conditionibus foederis probatur. Ad tertium, comparatione facta vi-
 liss esse, suspectos homines de dissidentia & metu reddi, quam nimis
 confidentes ac credulos haberi. Ad ubi & conciliationem faciunt
 animorum: cum Corcyraeorum legati suos agnoscent errores, repre-
 hendunt superiora consilia: ad veniam deprecationem confugiunt. De-
 inde non temere, sed extrema adductos necessitate & metu seruitutis
 aliorum sese implorare opem atq; auxilium indicant. Tum causae ostē-
 dunt bonitatem: affirmant iure, quam armis agere sese maluisse. Pos-
 tremo grati animi significationem & memoriam perpetuam vicissim
 pollicentur Atheniensibus. ubi ac motus animorum tres hic domi-
 nantur, qui in petitionibus observandi. Spes & confidentia excitata
 indicatione potentiae Corcyraeorum in mari, & occasione augende po-
 tentiae sine vel metu periculi, vel sumpibus. Metus qui excitatur cum
 ostenditur quid tam Lacedaemonij, quam Corinthij moliantur. Aenu-
 latio mota quando laudabilis esse docetur: Athenienses antevertere
 Corinthios & alios, quam ab his anteverti, & terrore iniicere, quam
 terrore. Collocatio & tractatio horum absolvitur 1. Exordio beneso-
 lentiae accommodato, quae capitur pollicitatione animi grati: exposi-
 tione causarum instituta legationis: excusatione tarditatis in peten-
 do auxilio: veniam deprecationis. 2. Propositione, quae Confirmationis
 futurae

futura usque ad aera, utile scilicet & honestum continet. 3. Confirmatione in qua probatur utile simul & honestum esse Athenienses Corcyreis adesse: refelluntur quæ obici poterant. 4. Conclusionem facit repetitione argumentorum. Loci hic observandi communes de impetranda societate: de venæ deprecatione: de modo tractandi hostes: de subditorum erga Magistratus & huius in illos officio. Usus, cum petere societatem & considerationem, si non aliam, saltem Epimachicam volumus.

- I. **F**ACILIVS est petere defensionem ab illis, qui antea beneficium acceperunt, aut cum quibus est vetus societas. Sed hæc ubi defunt, ostendendum est, societatem fore utilem illis, à quibus defensio petitur, aut certe non damnosam. Deinde defensos etiam firmam gratiam habituros esse. Hæc si quis non demonstret, non grauiter ferat, si nihil impetrat. Sic igitur miserunt nos Corcyræi ad petendam societatem, ut considerent hæc quoque, se vobis declaraturos esse. Quod autem hæctenus nulla nobis societas fuit cum aliis, huc nostrum errorem vobis nunc prodesse, & nobis nocere animaduertimus. Nam sine sociis bellum à Corinthiis illatum sustinere non possumus. Iamque accidit, ut, quod antea videbatur esse prudentiæ, nolle implicare periculis alieno arbitrio, id stultè cogitatum fuisse, & attulisse infirmitatem appareat. Et si autem soli Corinthios prælio nauali repressimus, tamen, cum nunc maiori apparatu bellum gerant, accersitis auxiliis, & nos soli eis pares esse non possumus, & seruitus periculosa sit, nos quoque socios quærimus. Venia autem nobis danda est, quod nunc demum auxilia quærimus, quia antea non prauitate, sed errore fœdera negleximus. Vobis autem hoc fœdus honestum erit multis modis. Primum quia defendetis iniuria affectos, non facientes iniuriam. Deinde quia nos perpetuo memores erimus huius beneficii. Et, cum classem habeamus maximam post vestram, considerate, quam sit utilis coniunctio. Magna felicitas erit, & hostibus ingrata, si potentia vobis vltro accedet, sine vestro periculo & sumptu: quam vos magnæ pecuniæ & gratiæ loco æstimatis: & hæc accessio vobis gloriam & vires auget, apud nos verò, quibus opem fertis, gratiam, quæ omnia simul paucis contigerunt, paucique fuerunt, qui societatem petentes, non minus darent præsidij & ornamenti, quam accipiebant. Si quis autem existimat bellum, in quo vobis vsui esse poterimus, non impedire; is errat, nec videt Lacedæmonios metu vestræ potentiæ res novas moliri: & Corinthios per sese validos & vobis inimicos hoc agere; cum nos inuadunt: ut
- nos

nos antevertant, ne coniungamur, néve alterutra spe frustrentur, aut nocendi nobis, aut sese corroborandi. Vestrum igitur erit antevertere, & facere societatem nobis petentibus, & illis potius terrore esse, quàm postea auxilia quærere illato terrore. Si autem dicunt iniuriam esse recipere alienas colonias, hoc considerent, coloniam ita Metropoli honorem debere, si non afficiatur iniuria: sed iniuriis alienatur. Deducuntur enim coloni, non ut opprimantur seruitute, sed ut pares sint prioribus ciuibus. Quod autem nos iniuria affecerunt, manifestum est. Quare, cum ad iudicium prouocarem, illi armis certare voluerunt. Qua ex re coniecturam facite, cum tales fuerint erga nos cognatos, ne decipi vos sinatis, cum hortabuntur ne nobis opitulemini. Tutillimus est enim, qui minimum gratificatur hostibus. Nec violabitis fœdus, quod cum Lacedæmoniiis factum est, si nos recipietis, qui neutrorum socij sumus. Expresse enim in fœdere dictum est, si qua Græcarum ciuitatum nondum sit socia, licere ei ad utroslibet accedere. Et indignum esset, si illis licet ex socialibus ciuitatibus, & ex reliqua Græcia, & ex vestris subditis naues armare, vobis oblatam societatem, & alias utilitates interdiceret: & vobis, tanquam crimen obiiçere, si nobis adsentiemini. At contra iustus esset vos à nobis accusari. Non enim reprimetis inimicos vestros: sed sinetis eos crescere ex vestra regione, quod iniustum est. Rectius est autem prohibere, ne apud nos conducant milites, ac potius nobis mittere facta palam societate. Utilitates verò multe sunt in hac re, sicut initio monuimus: quarum præcipua est: cum communes inimici sint nobis & vobis, & validi ad noscendum resistentibus: cumq; vobis afferatur socia classis, non potentia mediterranea; non similis causa est negligendi tales socios. Nam, si fieri posset, vobis perficiendum erat, ne ciuitas vlla alia classem haberet. Sed, cum hoc fieri non possit, proximum est, ut vobis adiungatis socios, qui maximè classe valent. Si quis autem existimat, hæc de utilitate rectè dici, metuit ne fœdera dissoluantur, is hoc consideret, quòd diffidere fœderi magis terreat inimicos. Contra verò sine metu esse & confidere fœderibus, nec recipere alios socios, infirmitas est contra potentiores, & inimicos metu liberat. Neq; verò solum de Corcyra. Sed de ipsis etiam Athenis iam deliberatio est. Errat enim, si quis non cogitans de bello non futuro, sed moto iam, dubitat recipere socios, qui, & prodesse adiuncti plurimum possunt, & coniuncti cum hostibus nocere. Sita enim est Corcyra opportunè ad traiectum in Italiam & Siciliam.

IV. Siciliam, vt transuentionem exercituum inde in Peloponnēsum, aut eo ex Peloponnese impedire possit, & ad alias utilitates oportuna. Denique ex hac breui summa cognoscere potestis, nos non deserventes esse. Classes in Græciatres sunt magnificandæ, vestra, nostra, & Corinthia. Iam si duas coniungi sinetis, & Corinthij potentur nostra classe, difficilius nobis certamen cum duobus erit: si verò nos receperitis in societatem, vestra contra illos potentia maior erit.

ORATIO II. CORINTHIORVM LEGATORVM, SUPERIO- ri contraria.

Ex eodem Thucydidis lib. I.

RESOLVTIO.

Responsoriam & cōvānōvāgū, refutatoria hæc est Oratio apud Athenienses à Corinthiis habita: in qua ad Corcyreorum respōdetur argumenta: istud ostenditur: non horum, sed illorum societatem, honestam, & quam, vtilem, fructuosam esse. Et quidem de intermissæ societatis causis quod fuit allatum inficiatione refellitur: docetur hoc factum esse non verecundia & modestia aliqua: sed quod noluerint Corcyre: admoneri ab aliis, aut malefactorum suorum multos testes atq; inspectores habere: idq; argumento à situ vrbis Corcyreensis sumpto probatur. Alterum de coloniarum conditione ac iure inuersione refutatur & negatione in quos nunquam in Corcyreos Corinthios extitisse: & si extitissent, non tamen iccirco deficere statim illos armaq; sumere, sed, vt decet colonos, iracundis se cedere. Tertium de causæ cognitione ac disceptatione facta in iudicio reuicitur temporis distinctione: Corcyreos se quidem obtulisse ad causæ cognitionem, verum sero nimis, cum iam ante vi & armis rem egissent: post intellexissent: his obtinere nihil sese posse. Quartum de faderibus, non scilicet ea violari, etsi in societatem Corcyre: admittantur improbatum commoda interpretatione verborum & conditionibus faderis. Quintum de utilitate societatis ac potentia Corcyreorum infringitur collatione utilitatis & honestatis: ita vt planum fiat, huius maiorem, quàm illius habendam rationem esse. Sextum de periculo, & bello, quod etiam Atheniensibus à Corcyreis metuendum, tollitur indicata incertitudine futuri belli: propter quam, vt etiam metum incertum, vel etiam suspiciones naves arma non sumenda. His hunc in modum refutatus suam Corinthij petitionem tribus probant argumentis: quod 1. Corinthij bene de Atheniensibus meriti, ideoq; his gratia referenda. 2. Federe Atheniensibus iunctis, ideoq; minime ledendi. 3. Receptis ac defensis Corcyreorum vel exemplo aliquando obesse Atheniensibus

quæc:

queat: eò quòd si defectores Corcyraei patrocinium inuenerint apud Athenienses, etiam qui ab Atheniensibus deficient, patronos sint alibi inuenturi: possit præterea Magistratus quilibet iure subditos suos punire, neque res ea ad alios pertineat. Conciliationi verò beneuolentia illa inseruiunt: cum legati ostendunt, non temerè sese, sed necessariò aduersariorum accusationi respondere. Deinde modestè hoc ipsam esse sine ulla amarulentiæ suspitione faciunt. Tum Athenienses à iniuriæ amore atque studio commendant. Motus hic tres sunt. Odium quòd excitatur in Corcyreos, cum horum consilia deteguntur: improba exponuntur facta. Metus, qui iniicitur, cum ostenditur Atheniensibus ac cæteris magna metuenda pericula esse, si Corcyraei sese coniungant. Pudor, qui inflammatur: quando turpe esse docetur, in causa mala atque adesse: arma & auxilia suppeditare contra legitimos Magistratus. Collocatio porro horum constat. 1. Exordio beneuolentiæ accommodato: quam sibi conciliant Corinthiorum legati causarum expositione, quibus aduersi Corcyraei respondeant. 2. Refutatione, in qua aduersariorum argumentis illi respondent. 3. Confirmatione, quæ argumenta complectitur probantia, Corinthiorum negligendam neutiquam societatem esse. 4. Conclusionem, quæ breui præcipuorum argumentorum repetitione absolvitur. Loc: hic communes sunt: de belli causis: coloniarum iure: gratia referend: honesto anepanendo ei, quòd utile esse videtur: superbia illorum, qui non sunt peregrinati. P'ius, cum nobis aut nostris societatem impetrare: aliorum impedire eadem in re, petitiones volumus.

CVM Corcyraei non hoc vnum egerint, vt à vobis recipere-
rentur, sed nos etiam accusauerint, & questi sint, nos iniuste bellum mouisse, & se iniuria affici: necesse est, nos de hac accusatione primùm dicere, & deinde ad reliquam orationem accedere, vt & nostram petitionem relictis cognoscatis, & commoda, quæ illi ostendunt, non sine ratione repudietis. Aiunt, modestiæ causa, se nullam societatem cum aliis fecisse. Id verò seruarunt, vt impunè grassari possent, nò amore iustitiæ, cum nollent alios malefactorum testes habere, nec pudore affici, si vocatis sociis res cognoscerentur. Ac vrbs litus addit eis animum, vt magis velint ipsi esse iudices, quam aliorum iudicia subire: quia ipsi non sæpè ad alios nauigant, multos verò necessariò præternauigantes excipiunt. Quòd igitur speciosè dicunt, se à fœderibus alienos fuisse, nò eò factum est, ne alienæ iniustitiæ socij essent, sed vt ipsi impunè peccarent, & vi ac fraude prædas auferrent, & adepti nullos iudices inuenerent. Nam, si esset boni viri, vt prædicant, quò minus culpabiles essent, eò minus abhorruissent à fœderibus, vt iustitia ipsorum magis conspicit

à cæteris possit. Sed neq; erga nos, neque erga alios tales sunt: cum coloni nostri sint, & antea defecerunt à nobis, & bellum nunc nobiscum gerunt, cum quidem dicant se non deductos esse, vt iniurias à nobis accipiant. Quibus vicissim respondemus: nos non deduxisse colonos, vt superbè ab eis contumeliis afficiamur, sed vt simus Præsides, atq; ea, quæ decent, nobis officia præstentur. Ac cæteræ quidem coloniæ nos honore afficiunt, & beniuolentia ac fides earū erga nos egregia est. Iam, cum aliæ plures nos diligant, manifestum est, hanc, quæ sola nobis contumax est, iniustè nobis aduersari: nec arma gereremus aduersus eos, si non insigni iniuria affecti essemus. Nam & ipsos deceret, etiamsi quid peccassemus, iracundiæ nostræ cedere, & nobis turpe esset vim afferre ipsis, si essent modestiores: sed elati superbia & freti diuitiis, cum alia multa contra nos fecerunt, tum verò Epidamnū, quæ nostra est, cum ab aliis vexaretur, ipsi non vindicantur: sed postea, cum nos veniremus ad sedandos motus ibi ortos, ipsi eam vi occuparunt. Iam dicunt voluisse se antea iudicio disceptare: quod ita seruandū est, non vt antea re occupata alter executor prouocet ad iudicium, sed ex æquo res, vt verba in medium vocentur ante dimicationem. Iam verò non ante oppugnationem oppidi, sed postea, cum vis derent nos hanc iniuriam non neglecturos esse, tunc demum iuris speciem ostenderunt. Iamq; huc veniunt, cum domi sceleratè fecerint, postulantes, non auxilium, sed societatem sceleris, & petentes se recipi, postquam nobis bellum intulerunt eum, re integra, fuerit petenda societas, non postquam nos iniuria affecti sumus, & ipsi sunt in periculo: neq; tunc, quando illos auxilio iuuabitis, nullo prius ab ipsis affecti beneficio. Et, cum antea à scelere eorum abfueritis, nunc in vos

» transferre culpæ partē conantur. Decet autem eos qui prius
 » suas vires cum alijs coniunxerunt, postea communes euacua-
 » tus expectare, non cum à facto abfuerint, postea criminis so-
 » cietatem sustinere. Hastenus ostendimus, nos accessisse ius-
 » tam causam afferentes, istos verò iniusta violentia vti: nunc
 cognoscite, cur vos non sitis eos iustè recepturi. Quod enim
 in fœdere scriptū est, posse non ad scriptas ciuitates accedere
 ad vtros velint, id non ita intelligitur, licere ad aliorū con-
 fœderatorū perniciem quærere societatem aliorū: sed si qua
 indiget defensione, quæ non defecit à prioribus socijs, & quæ
 recipientibus, non affert bellum pro pace: id quod vobis ac-
 cidet, si nos non audietis: quia non solū estis socij sed nobis
 etiā p fœderatis hostes eritis. Necessè est enim, si arma fere-
 tis inter istos, vos reprimi cum eis. Iustum autē esset vos ab
 vtraq;

Vtraque parte abesse, aut, si fieri non posset, nobiscum arma fer- III
 re contra istos. Quia cum Corinthiis vobis manifestum foe-
 dus est: at cum illis, ne induciæ quidem vnquam vobis fue-
 runt. Nec sitis noui exempli authores, vt recipiantur, qui ab
 aliis defecerunt. Nam nec nos recepimus Samios, cum a vo-
 bis defecissent, & palam contradiximus, cum diuersæ essent
 sententiæ Peloponnesiorum, an ipsis opitulandū esset. Cen-
 suimus vnumquemlibet iure posse punire eos, qui ab ipso ce
 defecissent. Nam si receperitis iniuste deficientes, legem ad- ce
 uersus vos ipsos feretis. Non pauciores enim a vobis ad nos
 accedent. Ac de iure satis iam dictum est. Nunc petitionem
 addemus, in qua vos de referenda gratia admonēbimus.
 Hanc petimus non vt hostes contra vos, neq; vt amici, vt ve-
 stris auxilijs non debitis iuueamur: sed vt debitum beneficiū
 nobis reddatis. Nam cum aduersus Aeginetas ante bellum
 Medorum decissent vobis longæ naues, a Corinthiis viginti
 accēpistis. Hęc beneficium & alterum de Samo, cum impe-
 diuimus ne Peloponnesij eos defenderent, ita profuerunt
 vobis, vt & vinceretis Aeginetas, & Samios vestro arbitrio
 coherceretis. Hęc fecimus tali vestro tempore, quo homi-
 nes tantum victoriam curant, cætera negligunt: & amicū
 ducunt, qui iuuat, etiamsi antea fuit hostis, & inimicū, quis-
 quis aduersatur, etiamsi antea fuit amicus, & pertinacia præ-
 senti incitati etiā domestica commoda negligunt. Hęc cog-
 gitare nos decet & iuniores a senioribus audiant, vt istā no-
 bis gratiam referatis. Nec ita cogitate, nos quidem iusta di-
 cere: sed tempore belli alia esse vtilia. Nam vtilitas præcipua ce
 est non iniuste facere. Et quanquā belli metu hortantur vos ce
 Corcyræ, vt iniuste faciatis, tamen fieri potest, vt id bellum
 non moueatur. Nec verò dignum est vobis manifestas ini- ce
 micias cōtra nos suscipere incerto metu concitatos. Nam, ce
 quod suspicio est, nos propter Megarenses vobis irasci, hęc
 potius exteiuanda est. Nam postremum beneficium oportet ce
 tunc collatum, etiamsi minus, tamen abolere priorē offen- ce
 sionem potest. Nec moueamini his promissis, quod ipsorum ce
 societas magnam accessionem in re nautica ad vires vestras
 factura sit. Firmior est enim potentia, non iniuria afficere æ- ce
 quales, quā presentī comodo motus attrahere pericu- ce
 la, etiamsi vires augeantur. Non igitur iam in aduersā fortu- ce
 na tantum hoc petimus, sicut vobis apud Lacedæmonios
 suffragati sumus, vt liceat vnicuique sibi adiunctos per se
 punire. Idem nobis iam concedi petimus, cumq; nostro sus- IV
 fragio adiuti sitis, nunc vestro nos non lædatis, sed reddite
 parem gratiam, memores hęc illud tempus esse, quo grati-

ficans ducitur amicus & aduersans ducitur hostis: & nobis inuitis non faciatis societatem cum Corcyraeis: neq; opem feratis iniuste agentibus. Hoc & honestum est, & vobis salutare erit.

ADHORTATIO AD AVXILIVM AMICIS OBSESSIS ferendum.

Ex Liuij Libro V.

ORATIO CAMILLI AD Ardeates.

RESOLVTIO.

Cum Galli Romanum exercitum vicissent, urbem ingressi nobilissimos quosq; senum interemissent: obsedissent cum Manilio nonne in Capuolio, Camillus oblitus iniuriarum, quibus ab ingrata factus patria fuerat, ferre opem obsessis constituit: eaq; de causa conuocata Ardea (quò ille damnatus à Trib. pl. concesserat) concione orationem hanc habuit: qua hortatur ciues, vt primo quoq; tempore auxilium Romanis ferant. Cum 1. Ducem illi sese habeant ad pugnam promptum & rei militaris peritum. 2. Romani sui de Ardeatibus bene merui. 3. Ex hoc contra Gallos bello laus possit ac decus singulari parari. 4. Hostes, quibus cum agendum, parum cauti ac fortis habeant corpora magna magis, quam firma: in certam non plus terroris, quam vim ferant, obsidionis tædio facile abscedant: sine ordine per agros palentur: cibo vinog; repleti stationes ac vigiliæ negligant, ferarum ritu passim sternantur: secundis deniq; rebus elati & incauti fiant. Concilianibus argumentis maxime opus Camillus habebat, quia exul, adeoq; contra decorum videbatur concionem consocare, eandem ad arma sumenda perendumq; bellum adhortari: iccirco caute admodum hic agit: beneuolentiam sibi conciliat primum vponendo vobis, compellatione honorifica, cum amicos veteres, novos ciues Ardeates appellat. Deinde excusat, quod exul verba faciat: cum aliâ de Poeta sententia, non exiguum istud exilij malum, loqui libere non ausere. Tertio Ardea Reipub. in se promerita celebrat: postremo offensionem vitat: cum populi Romani in Ardeates beneficia non relinqueret: gratos ac bene memores hos esse indicat. Morsus uero & pœnitentiam contempcio est, quæ oritur, cum Camillus Gallorum pugnantium mortem, incuriam etiam ac negligentiam in vigilijs, describit. Metus pretereæ, qui excitatur, cum offenditur fore: vt, nisi auxilium Romanis feratur, totam Italiam Galli occupent, etiam Ardea magna iniudant. Tandem spes ac confidentia, quæ mouetur promissione victoriæ: & quidem sine ulla periculo. Collocatio ac tractatio horum absoluitur.

zur : primum Exordio ad benevolentiam conciliandam accommodato. Deinde Confirmatione, quæ argumenta utroque ad argumenta sumenda complectitur : postremo conclusione adhortatione & pollicitatione victoriæ constanti. Loci hic observandi: de gratitudine erga bene meritos, tempore periculoso declaranda : fortuna secunda, quæ incautos plerumq; homines in bello reddere solet: hostibus cõtemnendis, qui poculis et voluptatibus indulgent: vigilias & stationes negligunt: ordines minime observant. Usus erit, quando de auxilio obsessi, bene aliquando meritis ferendo, agendum est.

ARDEATES, veteres amici, noui etiam ciues mei: quando & vestrum beneficium ita tulit, & fortuna hoc egit mea, nemo vestrum conditionis meæ oblitum me huc processisse putet: sed res, ac periculum commune cogit, quod quisque possit in re trepida præsidij, in medium conferre. Et quando ego vobis pro tantis vestris in me meritis gratiam referam, si nunc cessauero? aut, vbi usus erit mei vobis, si in bello non fuerit: hac arte in patria steti, & inuisus bello, in pace ab ingratis ciuibus pulsus sum. VO. II.
 his autem Ardeates fortuna oblata est, & pro tantis pristinis populi Romani beneficiis, quanta ipsi meministis (nec enim exprobranda, apud memores sunt) gratiæ referenda: & huic vrbi decus ingens, belli ex hoste communi pariendi. Quæ effuso agmine aduentat, gens est, cui natura corpora animosque magna magis, quam firma dederit: eò in certamen omne plus terroris, quam virium ferunt. Argumento sit clades Romana. Patentem cepere urbem: ex arce Capitolioque his exigua resistitur manu. Iam obsidionis tædio victi abscedunt, vagique per agros palantur: cibo vinoque raptim hausto repleti, vbi nox appetit, propè riuos aquarum sine munimento, sine stationibus ac custodijs, passim, ferarum ritu sternuntur: nunc ab secundis rebus magis etiam solito incauti. Si vobis in animo est tueri mœnia vestra, nec pati hæc omnia Galliam fieri, prima vigilia capite arma frequentes: me sequimini ad cædem, non ad pugnam. Nisi victos somno, velut pecudes trucidandos tradidero, non recuso eundem Ardeæ rerum mearum exitum, quem Romæ habui. III.

P E T I T I O
 PETITIO AUXILII AD-
 VERSVS HOSTES.

Ex Liuij Lib. VII. Ab vrbe condita.

ORATIO LEGATORVM CAM-
 panorum ad Senatvm Ro-
 manum.

RESOLVTIO.

Bellum Sannites Campanis intulerunt: propter societatem ac fœ-
 dus cum Sidicinis iniuriam: horum vastarunt agros: colonos & ri-
 sticos trucidarunt: reliquos intra vrbis Capue mœnia compulerunt.
 Itaque extrema compulsi necessitate Campani legatos Romam mise-
 runt, qui contra Sannites auxilia peterent: quæ primò quidem deno-
 gata, ost tamen concessa fuerunt. Petitioni enim Campanorum ob-
 stabant quod 1. Fœdere ac societate cum Romanis Sannites iuncti. 2.
 Campani homines leues a q; inconsueti. 3. A conuëptis ante Romanis
 necessitate tandem extrema compulsi auxilia petat. Verum esse auxilia mit-
 tendenda Capanis, horum legati his rationibus probâr: q; 1. Recepti in ami-
 citiâ Campani potentia & imperiũ Romanorũ possint: cum potentes
 ac diuites sint. 2. Memores acceptorum beneficiorum: omnia Ro-
 manorum futura, quicquid habuerint, aut ipsi quoque fuerint Cam-
 pani. 3. In extrema hi pericula deuenerint, ideoque minime deserendi:
 nisi satis ducatur, in hostium eos manus atq; potestatem redigi. 4.
 Inciderint hæc in calamitates ac miseras quod à Sannitibus pat-
 rim s; partim vicinis ac socijs suis illatas propulsare iniurias volue-
 rint: non temeritate quadam arma sumpsissent. s. Romani semper so-
 citi fuerint in angustias redactis alijs opem & auxilium ferre. Ra-
 tiones istæ probantes sunt: ferenda scilicet auxilia Campanis esse.
 Negantes duæ: quod in secundis rebus Campani neglexerint Roma-
 nos: Sannites priores amici & socij Romanorum extiterint: quaris
 illa comparatione refutatur amicitia in lætis & aduersis contrariæ:
 hæc diluitur concessione: ita quidem, ut ostendatur Sannitum socie-
 tatem & amicitiam non posse Campanorum auxilia impedire: quod
 fœdere cum Sannitibus factò cautum non fuerit, ne qua alia noua
 que fœdera cum alijs iungerentur. idcirco sunt & ad conciliandum va-
 lent: quando modestè, non magnificè atque elatè legati de se suaque
 Reipub. loquuntur: dubitatione, non asseueratione viuunt, cum indi-
 cant: Campanorum amicitiam non parum Romanis profuissimam esse:
 deinde prudentes sperare se bene ostendunt, adductos tam virtute
 zùm fortuna Romanorum: nem̄ recundè excusant neglectam Ro-
 manorum temporibus tranquillis ac pacatis amicis: hanc pollici-
 tatione animi grati atque memoris compensant: postremò Romanorũ
 consue-

consuetudinem in amicitijs iungendis ac ferendis auxilijs laudant. Motus varij hic dominantur: 1. Spes quæ excitatur cum emolumenta illa exponuntur, quæ ex auxilijs Campanorum Romanis expectanda. 2. Misericordia, quæ oritur quando Campanorum pericula & angustia, præter meritum ortos, commemorantur. 3. Ira, quæ inflammatur, cum indicant legati, Samnites deletari & gaudere occasione nocendi alijs: satiari sanguine atque cæde non posse. 4. Clemencia, quæ paratur, cum supplices Romanorum opem Campani implorant. Horis collocatio & tractatio absoluitur: principio, quod partim petitionis propositionem, partim remotionem illorum continet; quæ ob stare petitioni posse videbatur: Confirmatione argumentis ante indicatis constant: Conclusionem quæ adhortationem & præcisionem longioris orationis habet. Loci communes sunt de causis veris amicitia: vs quæ in ferendis auxilijs spectanda: rationibus, quibus res bene gerantur, potentia paratur: iniurijs illatis bello & armis propulsandis: conditione fœderum: referendæ gratiæ necessitate. Vnus cum legatione ad principem vel Rempub. aliquam missa, contra hostes petenda auxilia sunt.

P O P V L V S nos Campanus legatos ad vos, Patres conscripti, misit: amicitia in perpetuum, auxilium præsens à vobis petitur. Quam si secūdis rebus nostris petissemus, sicut cœpta celerius, ita in firmiore vinculo contracta esset. Tunc enim, vt qui ex æquo nos venisse in amicitiam meminissemus, amici forsitan pariter ac nunc, subiecti atq; obnoxij vobis minus essemus: nunc misericordia vestra cōciliati, auxilioq; in dubijs rebus defensi, beneficium quoque acceptum colamus oportet, ne ingrati, atq; omni ope diuina humanaq; indigni videamur. Neq; hercule quod Samnites priores amici sociique vobis facti sunt, ad id valere arbitror, ne nos in amicitia suscipiamur: sed vt vetustate & gradu honoris nos præstent. Neque enim fœdere Samnitium ne qua noua iungeritis fœdera, cautum est. Fuit quidem apud vos semper satis iusta causa amicitia; velle cum vobis amicum esse qui vos appeteret. Campani, & si fortuna præsens, magnificè loqui prohibet, non vrbis amplitudine, non aagri vbertate vlli populo præterquam vobis cedentes, haud parua (vt arbitror) accessio bonis rebus vestris in amicitiam venimus vestram. Acquis Volscisque æternis hostibus huius vrbis, quandocunq; se mouerint, ab tergo erimus: & quod vos pro salute nostra priores feceritis, id nos pro imperio vestro & gloria nostra faciemus. Subactis nis gentibus, quæ inter nos voscq; sunt, quod propediè futurū spōndet, & virtus & fortuna vestra, continens imperium v-

que ad nos habebitis. Acerbum & miserum est quod fateri nos fortuna nostra cogit. Eo ventū est Patres conscripti, vt aut amicorum, aut inimicorum Campani simus. Si defenditis, vestri: si deseritis, Samnitium erimus. Capuam ergo & Campaniam omnem, vestris an Samnitium viribus accedere malitis, deliberare. Omnibus quidem, Romani, vestram misericordiam, vestrumq; auxilium æquum est patere: iis tamen maximè, qui eam implorantibus aliis, auxilium dum supra vires suas præstant, omnes ipsi in hanc necessitatem venerunt. Quanquam pugnauimus verbo pro Sidicinis, re pro nobis: cum videremus finitimum populū nefario latrocinio Samnitium peti: & vbi conflagrassent Sidicini, ad nos trahere illud incendium esse. Nec enim nunc, quia dolent iniuriam acceptam Samnites, sed quia gaudent oblatam sibi esse causam, oppugnatum nos veniunt. An, si vltio iræ hæc, & non occasio cupiditatis explendæ esset, parum fuit quod semel in Sidicino agro, iterum in Campania ipsa, legiones nostræ ceciderent? Quæ est ista tam infesta ira, quam per duas acies fusus sanguis explere non potuerit? Adde huc populationē agrorum, prædā hominum atq; pecudum actas, incendia villarum, ac ruinas omnia ferro igniq; vastata. Hiscine ira expleri non potuit? Sed cupiditas explenda est: ea ad oppugnandam Capuam rapit. Aut delere urbē pulcherrimam, aut ipsi possidere volunt. Sed vos potius Romani beneficio vestro occupate eam, quam illos habere per maleficium sinatis. Non loquor apud recusantem iusta bella populū: sed tamen si ostenderitis auxilia vestra, ne bello quidem arbitrari vobis opus fore. Vsq; ad nos cōtemptus Samnitium peruenit: supra non ascendit. Itaque vmbra vestri auxiliij, Romani, legi possumus: quicquid deinde habuerimus, quicquid ipsi fuerimus, vestrum id omne existimaturi. Vobis arabitur ager Campanus, vobis Capua vrbs frequentabitur: conditorum, parentum, deorum immortalium numero nobis eritis: nulla colonia vestra erit, quæ nos obsequio erga vos, fidemque superet. Annuite patres conscripti, nuntium nomenque vestrum inuictum Campanis: & iubete sperare incolumem Capuam futuram. Qua frequentia omnium generum multitudinis prosequente creditis nos illinc profectos? quam omnia votorum lacrymarumque plena reliquisse: in qua nūc expectatione Senatum populūque Campanum, coniuges liberosque nostros esse: stare omnem multitudinem ad portas, viam hinc ferentem prospectantes, certum habeo, quid illi nos, Patres conscripti, sollicitis ac pendentibus animis renūciare iubeatis. A. et. rum. responsum. fa-

dentibus

lutem, victoriam, lucem ac libertatem: alterum ominari horreo, quæ ferat. Proinde vt aut de vestris futuris sociis atque amicis, aut nusquam vllis futuris nobis consulite.

ORATIO II. SUPERIORI
PROXIMAE RE-
spondens.

Senatus Romæ Ad Campanos Legatos.

RESOLVTIO.

PETITIONI Campanorum hac in Oratione Senatus Romanus respo-
der: & non se quidem indignos iudicare eos offendit, qui bus auxi-
lia ac suppetiæ ferantur: sed neque Sannitibus, amicis & socijs ve-
teribus bellum inferre aut velle aut posse: verum legatos decreuisse ad
eosdem mittere: ne qua deinceps Campanis iniuria aut vis à Sanniti-
zibus inferatur. Et huius suæ responsionis rationes tres afferunt:
quod 1. Sannites amici ac socij veteres, ideoque propter Campanos
amicos novos non violandi. 2. Sannites federe Rom. iuncti: n. fia-
derum verò clausulis hoc aperitè poni soleat: vt eosdem amicos &
inimicos habeamus. 3. Cum omnibus alijs in rebus, tum verò ar-
mis sumendis belloque suscipiendo temeritas ac festinatio fugien-
da. Decorè hic obseruata breuitas est, quæ imperijs maxime
conuenit: vt supplicantibus contra ac petentibus aliquid paulò
longior accommodata est. Collocatio ita absoluitur, vt pars prima
auxilij pollicitationem, sed conditione vobiscos factam habeat: al-
tera argumenta complectatur, quibus Senatus ostendit: illicò bel-
lum se inferre Sannitibus non posse: postrema dictorum repetitio-
ne absoluitur. Loci communes sunt obseruandi de amicitia noua
veter non anteponenda: federibus seruandis, non violandis: quod ho-
rum DEVS vindex & victor: temeritate fugienda maxime in bel-
lo mouendo. Etus, cum auxilia petentibus respondendum, ita vt neq;
subitò illa promittantur, neq; etiam prorsus denegentur.

AVXILIO vos Campani dignos censet Senatus. Sed ita
vobiscum amicitia institui par est, ne qua vetustior ami- I.
citia ac societas violetur. Sannites nobiscum federe iuncti II.
sunt. Itaque arma Deos; prius quam homines violatura,
aduersus Sannites vobis negamus. Legatos, sicut III.
fas iusque est, ad socios atq; amicos
precatum mittemus, ne qua
vobis vis fiat.

ORATIO TERTIA LE-
GATORVM CAM-
panorum.

RESOLVTIO.

Deditio ut sit facienda Reipub. alicuius nomine Oratio hæc offer-
dit. Vbi enim intellexerunt legati Campanorum, illic se se à Ro-
manis aduersus Samnites auxilia impetrare non posse: dedere se
his cœperunt: vt ita ad arma induenda illi mouerentur: cum non a-
lienos amplius, sed suos esse defendendos animaduertent. Rationes
hæc duæ latent ad mouendum cum prunis accommodata: quod 1. Ho-
nesta illa vis indicanda, quæ aduersus vim & iniuriam adhibeatur
2. Illi deditiij non negligendi, qui nostram augere potentiam posse
videntur. Collocatio & tractatio ante dictorum repetitione: expositio-
ne causarum impellentium ad deditiõnem ipsa denique deditiõne, e-
numeratione ac distributione facta. Vfus, cum in legatione, nos no-
straque dedere principi aut Reipub. alicui volumus.

- I. **Q** V A N D O Q V I D E M, inquit nostra, tueri aduer-
sus vim atque iniuriam iusta vi non vultis: vestra
II. certe defendetis. Itaque populum Campanum urbemque
Capuam, agros, delubra Deum diuina humanaque om-
nia in vestram, Patres conscripti, populique Romani diti-
III. nem dedimus. Quidquid deinde patiemur, deditiij vestri
passuri,

P E T I T I O A V X I L I I.

Ex Liuij Lib. XXIII. Ab vrbe condita.

ORATIO VARRONIS CON-
sulis ad Campanos
Legatos.

RESOLVTIO.

Quemadmodum Campani per legatos coacti fuerunt aliquando
auxilia à Romanis petere: ita fortuna mutata rursus necesse ha-
buerunt Romani ad Campanos confugere, eorundemque contra Car-
thaginenses auxilia implorare. Cum enim ad Cannas victi illi essent:
ibidem, vt fieri consuevit, cum fortuna etiam fides mutata mil-
itorum fuit: ad Hannibalem plurimi defecerunt: cœperunt quoque Câ-
pani, natura insolentes ac superbi Romanos conuenire & in pers-
entibus confitutos deserere. Fecerunt tamen nonnulli adhuc ex seniori-

bus Siciliae in praesidiis, qui memores praesentis Romanae benevolentiae hoc impetrarunt: ut Campani legatos ad Varronem mitterent Consulem, & cum eo de rebus bellicis consilium tractarent. Vbi Varro consul hanc ad Campanorum legatos Orationem habuit, & petit: ut non solum Campani iurare Romanos in bello: verum etiam viribus iam fractos agnoscere ita velint: ut bellum pro his contra Penos suscipiant. Argumenta hanc ad rem impetrandam sunt: quod 1. Romani de Campanis bene sint meriti: eos defenderint Samnites & Sidicinos hostes paventes: iisdem foedus concesserint: dederint leges: communicarint civitatem suam: & haec omnia fecerint, rebus adhuc praecclare sese habentibus. 2. Contra Penos communes hostes, & hostes barbaros, expertes omnis iuris conditionis & lingua prope humanam auxilia ferenda. 3. Pulchrum ac honestum, clade aliqua prolapsum imperium retinere, aut recuperare. Ad conciliandum duo plurimum hic valent: cum primum praesentem Romanae fortuna statum ingenie agnoscit ac proficitur Varro: se & vires suas extenuat: non tamen indignos interim Romanos esse ostendit: quibus auxilia ferantur. Deinde ita Romanorum in Campanos beneficia recenset, ut ostentationis, aut etiam exprobrationis omnem suspensionem declinet ac fugiat. Ad motus quod attinet, maxime his opus Varro habuit: quia Campani homines elati & superbi exiterunt: despiciere ac contemnere inceperunt Romanos propter Cannensem cladem. Excitatur ergo primo Misericordia, cum extrema populi R. m. inopia adversaque fortuna describitur: ostenditur nihil huic fortunam reliquisse: periisse legiones, equitatus, arma, signa, viros, pecuniam, comaeatus. Secundo odium accenditur in Carthaginenses: cum illorum inhumanitas, crudelitas, barbaries describitur. Tercio Spes movetur, quando fore promittit Varro: ut si parem fortuna fidem habeant Campani, non vicisse Hannibalem sentiant. Postremo pudor oritur, cum turpe atque ignominiosum dicitur Campanis aliisque futurum: si donum, homines impares ac barbaros habeant: auxilium petant ex Africa aut Carthagine: Italia provincia Numidarum fiat. Tractatio & collocatio quatuor maxime partibus constat: quarum prior Exordium finem habet benevolentiam conciliatam cum de rebus Romanorum afflictis Varro agit, eorundem vires extenuat. Altera propositio directam petitionem continet. Tertia argumenta illa complectitur, quae ad auxilia impetranda a Campanis adhibentur. Postrema Conclusio pollicitatione eventus & successus boni absoluitur. Loci hic notandi ad impetranda ab amicis auxilia accommodati: de beneficiorum remuneratione & gratitudine: causis honestis armorum sumendorum: misera eorum conditio qui dominis tyrannis ac barbaris videntur. Usus erit quoties post damnum acceptum aliorum sunt auxilia impetranda: petendum, ne benemeritos extremas in angustias & difficultates redactos deserere velint.

- I.** **M**OREM, inquit, magis loquendi cum sociis seruastis, Campani, iubentes quæ opus essent ad bellum, imperare, quam conuenienter ad præsentem fortunæ nostræ statum locuti estis. Quid enim nobis ad Cannas relictum est, ut quasi aliquid habeamus, id quod deest, expleri ab sociis velimus? pedites vobis imperemus, tanquam equites habeamus? pecuniam deesse dicamus, tanquam ea tantum desit? Nihil, ne quod suppleremus quidem, nobis reliquit fortuna: legiones, equitatus, arma, signa, equi virique, pecunia, comæque, aut in acie, aut in ruinis postero die amissis castris perierunt.
- II.** Itaque non iuuetis nos in bello oportet Campani, sed cum
- III.** Pœnis bellum pro nobis suscipiatis. Veniat in mentem, ut trepidos quondam maiores vestros intra moenia compulsos, nec Samnitum modò hostem, sed etiam Sidicinum patientes, receptos in fidem apud Satriculam defenderimus, ceptumque; propter vos cum Samnitibus bellum, per centum propè annos, variante fortuna, euentum, rulerimus. Adiciate ad hæc, quòd foedus æquum dedimus; quod leges nostras; quòd ad extremum, id quod ante Cannensem certè cladem maximum fuit, ciuitatem nostram magnæ parti vestrum dedimus, communicauimusque; vobiscum. Itaque communem vos hanc cladem, quæ accepta est, credere Campani oportet, communem patriam tuendam arbitrari esse. Non cum Samnite aut Hetrusco res est, ut quod à nobis ablatum sit, in Italia tamen imperium maneat. Pœnus hostis, ne Africæ quidem indigena, ab vltimis terrarum oris freto Oceani, Herculisque; columnis, expertem omnis iuris & conditionis & linguæ propè humanæ militem trahit. Hunc natura & moribus immitem ferumque; insuper dux ipse efferauit, pontibus ac molibus ex humanorum corporum strue faciendis, & (quod proloqui etiam piget) vesci humanis corporibus docendo. Hos infandis pastos epulis, quòs contingere etiam nefas sit, videre atque; habere dominos, & ex Africa & à Carthagine iura petere, & Italiam Numidarum ac Maurorum pati prouinciam esse, cui non genito modò in Italia, detestabile sit? Pulchrum erit Campani, prolapsam clade Romanum imperium, vestra fide, vestris viribus retentum ac recuperatum esse. Triginta millia pedum, quatuor equitum arbitror ex Campania vos scripsisse: iam pecuniæ affatim esse, frumentique. Qui, si parem fortunæ vestræ fidem habetis, nec Hannibal se vicisse sentiet, nec Romani se victos esse.

PETITIO AVXILII ET SVB-
SIDII A REGNI PROCERI-
bus ac Ordinibus contra communem
eiusdem hostem.

Ex Polydori Vergilij Anglicarum Historia-
rum Lib. X I I.

ORATIO STEPHANI ANGLIAE
Regis ad Principes & proceres.

RESOLVTIO.

CVM inter Stephanum Angliae regem, & Mathildem Augustā,
eiusdemq; sectatores, ob regnum dissidia primum, post bellum
exortum fuisset: Rex Londini celebrem Principum atq; Aristitum
conuentum peregit: in eodem pecuniam aliāq; ad bellum cum hos-
tibus gerendum necessaria, petiit: hysce rationibus vsus. Quod 1. Hos-
tes sic fracti ac debilitati: vt facile sint manus daturi. 2. Bellum
susceptum, non priuata auctoritate, sed publico consilio ac consensu.
3. Hoc si deseratur, futurum, vt, quo nihil turpius aut calamitosius,
famiae seruire cogantur. iduū est & conciliationi inferniens: quod
pecuniam, arma, militem impetraturus rex ab ordinibus ad bellum
gerendum: non imperiosè, minaciter, insolenter agit: sed quod vult
blanda oratione, compellatione amica petit. Motus, metus amissionis
libertatis, & pudor indicata turpitudine, quae oritur, cum faminae
seruire turpe ac calamitosum, libere maxime loco natis esse ostenditur.
Collocatio & tractatio habet 1. Exordium constans a fiducia petitione,
ne deseratur ab ordinibus, & significatione studij ac diligentiae in of-
ficio praestando. 2. Pars Confirmatio argumenta continet: quibus,
quod petit, impetrare rex conatur: 3. Conclusio renouatione repetiti-
onis, sed eidem specciatim seiuuncteq; instituta absoluitur. Loci sunt ob-
seruandi: de a qua pecuniae auxiliorumq; ad bellum petitione: cum
publico consilio ac consensu Reipub. nomine susceptum est & de fami-
nae imperij molestiis atq; turpitudine. Vnus, quoniam, necessitate flagi-
tante, ad bellum contra hostem gerendum, a regni alicuius principi-
bus & ordinibus ceteris petendum, vt pecuniam, milite, alia mittant.

CVM, Principes fidelissimi, me hactenus vestrae libertatis I.
defendendae ducem secuti fueritis, quaeso: vt ne in po-
sterum deseratis. Mihi enim nunquam animus defuit: tem-
pora defuerunt: per quae non licuit officium praestare: quod
ne nunc quidem praestare sine vestro auxilio possum. Sed, ne I I.
medioerem rem factam arbitremini: hostes ita debilitati
sunt: vt, nolint velint, manus breui sint daturi. Tantum re-
stat, vt vestris opibus velitis pro parte vestra iuuare bellum:
quod Reipub. nomine, vestro cum consilio, tum consensu
susce-

susceptum est. Nam à principio abhorruistis à scœmiæ imperio. Nunc illud aliqui vestrum experti, multò magis horrent. Quod, velut graue iugum tandem ab omnium ceruicibus perpetuò depelleretur: si collibuerit, me vnum libertatis vindicem studio, consilio, patrocinio deniq; tueri, se qui, amplecti. Quis est enim, qui hoc non intelligat, nisi fortiter pugnauerimus, futurum esse: vt turpiter scœmiæ seruiamus: quo homini, præsertim libero, nihil calamitosius
 III. accidere potest. Igitur cum gratissimis animis arma sumite: & ne populus tributo prematur, pro se quisq; depugnet: & quibus pugnare per ætatem aut leges non licet, dent pecuniam, dent vicarios, dent arma ad patriam tutandam.

PETITIO AUXILII.

Ex Pauli Iouij Hist. Lib. I II.

ORATIO SYLVESTRIS POGII

Patritij Pisani ad Ludouicum Sfortiam & Venetos Legatos.

RESOLVTIO.

Cum Pisani, Italico in bello planè sese desertos esse à Carolo VIII. Gallie rege viderent, ad Ludouicum Sfortiam & Venetos legatos confugerunt, missiq; ad Nouariam in castra Syluestro Pogio, virò in:er paritio spiritus atq; eloquentia maximè insigni, eorum contra Florentinos auxilium implorarunt. Argumenta ad hoc impetrandum adhibita sunt: Quod 1. per esse iniquum ac indignum videatur Florentinis seruire, qui cum Pisanis neuiquam vel vetustate, vel nobilitate, vel aliis conferendi. 2. Ipse Florentini Mediceos, licet bene ac moderatè imperantes ferre minimè potuerint. 3. Iniquè atque impudenter opem tulerint, & adhuc ferant Gallis in totius Italiae perniciem. 4. Veneti semper cultores ac defensores fuerint libertatis. 5. Necessitudine magna, multis nominibus Pisanis sit iunctus L. Sfortia, huius illi clientes. 6. Cum Pisanorum saluta & incoluinitate, aut etiam pernicie & interitu vniuersa belli fortuna commissa. 7. Necessarium ac iustum illud bellum indicandum, quod contra totius Italiae hostes, oppugnatores publicæ salutis & tranquillitatis suscipitur. 8. Florentini deniq; infecti omni tempore maioribus Sfortiæ fuerint, ideoq; occasio vlciscendi sese minimè negligenda. Conciliationi inseruit laus & commendatio Venetorum in colenda ac defendenda libertate: & indicatione causæ bonitatis. Morus dominantur: Misericordia, quæ excitatur descriptione miserabilis status Pisanorum: Ira accensa notatione iniustorum & actorum Florentinorum.

rentinorum in Italia totius dedecus & damnum: Metus, qui ornus cum ostenditur, idem, quod Pisanis, etiam aliis, Italiae ciuitatibus ac Venetijs metuendum periculum esse: nisi maturè auxilia ferantur. Tractatio absolvitur principio, quod causas breuitatis & laudem continet auditorum à libertatis studio ac defensione petitam: inseruientem beneuolentiæ captationi. 2. Narratione, in qua Florentinorum in Pisanos iniuria, & conditio horum miserabilis exponitur. 3. Confirmatione, qua argumenta habet, quibus contra Florentinos auxilia à Sfortia & Venetijs impetrare Pisani conantur. 4. Conclusionem, argumentorum præcipuorum repetitione: petitione auxilij: & pollicitatione obsequiorum ac studiorum constante. Locus obseruandus, de iustis bellorum causis, & libertatis amore atq; studio. Vfus erit, cum vicinorum compulsi iniurijs ad aliorum opem & auxilium implorare cogimur.

NISI ad eos, qui se libertatis publicæ vindices, non ipso tantum specioso nomine, sed clarissimis etiam factis profitentur, pro tuenda libertate cōfugeremus: nobis profectò ad causam summæ æquitatis explicandam, commouendosq; animos vestros, longiore accuratiorèq; oratione opus esset. Nemo enim quæ fortuna Pisani populi fuerit per septuaginta amplius annos, quibus Florentinis seruiuit, prorsus ignorat: cum demum, qui paulò antè vbertate agris, maris opportunitate, nauali gloria, ædificiorum pulchritudine, ciuium virtutem, opibus ac institutis, florenti quòdam vrbi Romæ exæquari posse videbamur, ad extremum deserti à socijs, & à sæuissimis hostibus subacti, à tanto rerum fastigio in eas luctuosæ seruitutis miserias cecidissemus. Nobis herclè, non vnus hominis, cuius auaritia, crudelitas atq; libido, aliquando vel Deorum respectu, vel metu hominū, vel ipsa satietate finiuntur, dominatus erat ferendus: sed ab infinita propè multitudine, qua tyrannorum mores prorsus induerit, perpetua successione, omnis generis iniuriæ & calamitates patiendæ erant: & quod miserias accumularet, cōpresso animi dolore sustinendæ: sic vt nemo Pisanorum, aut priuatim, aut publicè lætitiā, pacem, requiem, vllò vnquā tempore sibi expectandam arbitraretur: cum Florentini vno consensu per manus tradito, malignè conspirantes, auiditatis & decori vrbis, ciuium fortunis, alienæq; demum industriæ plurimum inuiderent: nosq; paulatim omni honore ac omnibus pristinæ felicitatis instrumentis spoliaret: maritimā negotiatione ante omnia fuit interdictum, mox ademptus ager, præscriptæ leges, veffigalia noua excogitata, arces ceruicibus impositæ, & cuncta demum veteris dignitatis

gnitatis iura, commoda, ornamenta, impotenti rabie penitus ablata. His tantis arumnis & cladibus deformata ciuitate, factum est, vt nobilissimi quique Pisanorum: qui neque seruire, neque patriæ interitum oculis intueri poterant, paulatim in alias terras, natali solo, paternis domibus, maiorumque sepulchris sponte relictis, emigrarint: adeoque ciuitatis facies paucis annis immutata est, vt nemo Italus vel externus, si fortè Pisas repeteret, reperiretur, qui antiquæ amplitudinis ac opulentia recordatione, miseris nostris non illacrymaret: & similem quoque cladem ipsis Florentinis, qui ad hoc inclementer ac crudeliter imperarent, imprecaretur. Itaque nobis in luctu ac mœrore vitam traducuntibus, Gallorum aduentus occasionem præbuit repetendæ libertatis: Diisque bene iuuantibus, fortiter iugum excussimus, ac publicè sacramenti adacti, fortunas, corpora, atque animos pro libertate deuouimus. Neque hætenus tot eorum minæ, tot insidiæ, totque hoc internecino bello armorum conatus nobis obfuerunt. Melioribus enim auspiciis libertas defenditur, quam eripitur. Viri herclè fortes emori potius liberi, quam serui cum ignominia viuere didicerunt. Nam si per se indignum est, & miserum alienæ libidini seruire, etiã illud longè grauissimum Pisanis videtur, eorum ferre iugum, qui neque uultu, neque origine, neque bellica uirtute, neque vlla in re sibi omnino conferendi esse uideantur. Quid enim magis intollerandum est, quam vt Florentini libertatem illis inuideant, qui antea Florentiam conditam liberi florentesque fuerunt? idque in alio ferendum uelint, quod ipsi penitus reformidant & excutiunt? Ipsi inquam Mediceos, qui nunquam nisi summa cum moderatione atque modestia publicis rebus præfuerint, quique patriam egregiis omnium uirtutum monumentis exornarint, & illustrarint, ferre non potuerunt: nos illos, qui ad urbis nostræ ludum, miseriam, vastitatem, nati esse uidentur, æquissimis animis feremus? Hinc quoque eorum impudentiam insanamque cupiditatem cognoscere potestis: cum sceleratis consiliis, &, ut sperandum est, funestis, nullo totius Italiæ uel salutis, uel dignitatis respectu, ipsi Itali contra Italos cum barbaro rege ad subigendam, vastandamque Italiã fœdus percusserunt, & tot principum fœderatorum auctoritate atque potentia insolenter contempta, pecuniam ei ingentem numerarunt, auxilia, commeatu, & transitum redituris barbaris obtulerunt: scilicet ut uos his in castris oppressos, fugatos, & urbibus uestris expulsos uideant: aut certe hunc uestrum, parata iam uictoria de exactis Gallis liberataque Italia triumphum retardent ac interpellent. Quibus de

causis

causis æquissimum videtur, vos præcipuè Venetos, qui per octingentos annos augustum libertatis nomen religiosè coluistis, & fortissimè defendistis, eorum fortunæ misereri, qui à vobis opem implorant, vt libertatem, quam vi sibi ereptam, Deorum beneficio recuperarunt, liceat retinere. Te quoq; Ludouice Sfortia, qui & iure hospitij, cum exulares, & sanguinis affinitate quæ maiores tuos respicit, & veteris patrocini Vicecomitum, in quorum clientela semper fuimus, haud obscura necessitudine Pisanae ciuitati coniunctissimus existimaris, vehementer obsecramus, vt nos liberos & incolumes esse velis. Quod facile præstabitur, si auxilia non modò de libertate, sed de vita retinenda dimicantibus, opportunè submiseris. Quæ etià optimo iure tibi essent propere transmittenda, si nos neq; clientes tui essemus, neq; vllum libertas nostra, vel amissa, vel retenta, ad vniuersi belli fortunam inclinandam momentum haberet. Non modò enim aduersus communes totius Italiae fœderis hostes, publicæq; salutis oppugnatores necessaria ac iustissima arma ferrentur: sed in eos etià, qui ab omni hominum annaliumq; memoria infesti maioribus tuis fuerunt, quique Gallos & Germanos, infensissimas Italico nomini nationes, in Italiam euocarunt, vt Vicecomites domo regnoq; expellerent: & florentissimam Italiae partem, externis ferisq; gentibus inuadendam possidendamq; præberent. Si vestra igitur inter- I V. est, vt ij, qui cum primum nos expugnarint & oppresserint, ad vos extemplò oppugnandos, perdendosq; opes, consilia, arma sint cõueriuri, proprio bello distineantur, nostroq; periculo reprimantur, opem ferre maturetis oportet. Nam, si salutem clientium vestrorum neglexeritis, audacia profectò hostium in immensum successu crescet; nec faciliè postea, cum adaucta mala ingruerint, communibus periculis occurretis. Porro, si vestro beneficio erimus conseruati: non modò quas dederitis leges læti accipiemus, sed in ditionem potestatemq; vestram vltro concedemus. Omnis enim reliqua vitæ conditio, modò Florentinis minimè seruiamus; summa nobis erit libertas. Eorum siquidem iugum nemo viuus vnquam subibit. Nam si à vobis deseremur, egregiè moriendo saltem aliquem à virtute constantiaq; animi perennis gloriæ fructum feremus, & memorabili interitu Pisanos minimè seruire voluisse testabimur.

mentis facta: postremò conclusiōne, quæ wād & motum terroris atq; formidinis habet. Loci communes hic observandi: de officio boni Senatoris & consiliarij in deliberationibus de dubijs rebus institutis: fugienda libidine: affectibus repudiandis: receptione illorum, qui defendi aut non prorsus, aut difficulter possunt: suspecta & inuisa vicinorum potentia: amicitia ac coniunctio eorum, quæ minus obesse valent: fluxa fœderatorum & amicorum fide atq; inconstantia: extinguendis non alendis ac fovendis bellorum incendijs. Plus erit, cum eorum dissuadere receptionem volumus: qui in fidem ac patrocinium admissi, plus damni atq; incommodi, quàm emolumentum dare nobis possunt.

DEBENT qui de rebus dubijs agunt, non tam quid velint ipsi, aut cupiant, quàm quid sit vtile Reipub. constituere. Necessè enim est, si suam modò libidinem sequantur, vt sui eos consilij tum pœniteat, cum ea, quæ prouisa ipsis non sunt, magna interdum & formidolosa rerum momenta atq; pericula existunt. An me quoq; Patres idē, quod vos, & optare maximopere, & optato frui, cupere non existimatis? non Pisas modò, de quibus nunc consulimur, sed reliquas etiam Italiæ ciuitates, oppida, populos, iuris nostri esse, mareq; superum atq; inferum in Reip. imperio contineri? Ego verò ista percipio: meaq; mortē cum fortuna paciscar; vt tam prospera Reip. sit. Sed cum hoc opto, tum illud timeo, ne, si Pisas receperimus, magno cum nostro decore, Reipub. incommodo eas ipsas breui tempore amittamus. Nam quemadmodum quidem sitæ positæq; sunt Pisæ, ad eas defendēdas auxilia mittere per alienos fines multoties dierum itinere oportebit: quorū populi nostris conatibus si aduersabuntur, aut erunt ipsi bello prius atq; armis subigendi, vt quicquid inter nostros ac Pifarum fines iacet, pacatum iter atq; tutū nostris exercitibus præbeat: aut nobis turpiter ab incepto desistendum. Nam mari tantò circuitu, tam suspectis littoribus, tantum exercitum transmittere, quanto erit opus, vt cum vnīs Florentinis bellum geramus, qui poterimus? Nullus vicinorum Pisis regū, nulla natio est, quæ non Florentinos malit, quàm nos, suæ ditioni finitimos habere: propterea, quòd nostram potentiam, nostrasque opes magis, quàm illorum verentur: magis nos, quàm illos, sibi metuendos esse intelligunt. Est autem à natura omnibus animantibus comparatum atque insitum, vt quæ eis plurimum obesse possunt, fugiant: ad ea se applicent, quibus ad nocendum minus est virium & facultatis attributum. Itaq; passeruli gallinas anseresq; non vitant, cum columbis verò etiam nidificant: ab accipitre autem;

& ab ijs quæ raptu viuunt auibus, maximè quidem semper
 volatu latebrisq; sese auferunt. Quamobrem cogitare debemus
 etiam Ligures (quæ vna quondam natio quàm infesta
 Reip. fuerit, annales nostri testes sunt: quantas à nobis: la-
 des acceperit, omnis eius posteritas memoria retinebit) à
 suæ spontis sint, nos Pisarum dominos fieri nullis conditio-
 nibus concessuros, sed sua cum Florentinis arma, suas classes
 atque opes communicaturos, vt nos potiri Pisis ne permit-
 tant. Quanquam, vt horum temporum mores sunt, vt fides
 in plerisque fluxa, vereor, ne ij etiam, qui fœdera nobiscum
 pepigerunt, qui nobis sua regna se debere profitentur, vbi
 nos eo vsq; velie fines nostros proferre intelligent, nos ce-
 liter deserant, neque deserant modò, sed arma etiam com-
 tra nos capiant, neque hostibus nostris coniuncti, com-
 muni nos bello, atque consilio esse auertendos & repellendos
 putent. Maiores nostros Vicetinos, cum à rege Pataui-
 no premerentur, sese illis dedere missis ad eos legatis eu-
 pientes atque orantes, in fidem receperunt. Quid in illa
 huic simile deditio fuit? oppidū vicinitate propinquum,
 ac propè coniunctum, vt iter impediri, atque accessio non
 potuerit: ipsam liberum, quodq; Patauini reges antea non
 obtinuissent. Itaque remissis cum auxilio legatis, facilè de-
 fensum atque retentum est. Hostis autem eam ob rem no-
 uus nullus factus, sed cum eo, qui semper hostis Reipub.
 fuerat, bellum acrius renouatum, maiores ijdem nostri pro-
 sperè atque feliciter gesserunt. Quod si tam facilem ream
 statum, parcsque conditiones in Pisis recipiendis esse vo-
 bis propositas hoc tempore videris: si non amico populo
 & Reipub. à qua lacestisti nulla re sumus, vt id quod vo-
 lumus assequamur, insignis est iniuria atque calamitas in-
 ferenda: si non, quæ in animis hominum iam pridem inse-
 dit opinio, nos regnandi cupiditate supra ceteros efferrè,
 eam hoc exemplo sic confirmaturi sumus, vt non sit post-
 hac inficiandi locus: si non etiam Ferdinandi regnum ad-
 huc quidem multò maxima ex parte, Ludouici haud ex mi-
 nima Gallorum, quos hostes nostros fecimus, praesidiis &
 exercitibus tenentur: neque, quem finem ex res sint habi-
 turæ, satis consequi coniectura possumus. Vt nō tam de no-
 uo bello capeffendo, quàm de institutis conficiendis, flama-
 que illa, quæ optimas atque pulcherrimas Italiae regio-
 nes incendio corripuit, extinguenda, cogitare nos oporteat,
 legem Patres, quam rogamini, decernite: ego ipse
 meum suffragium ad eam sancendam volens ac libens as-
 sero, Sin verò longè aliter omnibus à partibus se res habet,
 antequam

antequam Pisas esse recipiendas statuat, ea quæ ad bellum cum positis inter nos atq; Pisas nationibus, cumq; ei ciuitati populis agitandum erunt vsui, comparate.

DELIBERATIO DE RATIO-
NE BELLIGERENDI.

Ex Livij Libro XXIIII.

ORATIO Q. FABII
Maximi.

RESOLVTIO.

Questio Orationis huius est de ratione belli gerendi, & an satius sit, hostili in agro bellum gerere aut retrahere hostem ad sua defendenda, aut contraria atq; diuersa ratione vii: cui occasione præbuit: primò consultatio instituta in Senatu de Repub. p. euincijs, exercitus scribendo. Deinde rumor sparsus de Affrica, extra sortem Scipionis tradenda: tum consilium & institutum Scipionis qui contendebar, aliter finem bello imponi Punico non posse: nisi in Affricam exercitus transportetur, atq; eò Annibal perirahatur. Q. Fabius non transportandum in Affricam exercitum, sed retinendum in Italia, & opponendum Annibali probat his argumentis: quòd. 1. Annibal, hostis minime contemnendus & obscurus in Italia: ac propterea non necesse alibi gloria materiam ac segetem quarere. 2. Quemadmodum C. Luctatius consul superiori bello Punico honorificum utulum fuerit coniectus: ita P. Corn. Scipioni laudabile futurum, superato Annibale in Italia finem bello Punico imponere. 3. Annibal fortis strenuus potens formidabilis: ideoq; qui aut aliud bellum quarat, aut per circuitus, non recedò eum aggredi conatur, non eum contemnere, sed metere potius videatur. 4. Natura hoc prius, vt nostra defendamus, deinde aliena oppugnemus. 5. Maior laus & gloria expectanda è victoria ab Annibale in Italia reportata, quam Carthagenensibus reliquis in Affrica demittis. 6. Ad bellum gerendum & duos diuersis exercitus alendos ararium bene instructum requiratur, requirantur copie magne, requirantur commeatus quibus omnibus Romana Respubl. destituatur. 7. Metuendum ne si victor Annibal ad urbem ire pergeret, aut pereundum illi aut necesse sit ex Affrica consulenti magno cum periculo vocare, quemadmodum à Capua Fulvius fuerit reuocatus. 8. Pater & patrius ipsius Scipionis rebus multis, præclarè fortiterq; in Hispania gestis, intra 30. dies cum exercitu sine casti: ac propterea non nimium fortuna fidendum: neq; temerè hostilem in agrum copie transportandæ. 9. Atheniensis, duce ac suo iore, Alcibiade sine causa Siciliam aggressi, & classem instructissimam amiserunt, & florentem affluerint Rempub. admodum quoq; Scipioni metuendum. 10. M. Attilius

Regulus re præclare contra Carthaginenses gesta tandem circum-
 uentus à Xantippo Spartano triginta Rom. millibus amissis, vigilijs
 necatus perpetuus fuerit. 11. Facile fuerit in Hispania bellum gerere
 propter mare pacatum, expositos milites, socios & amicos populi Ro-
 mani parvis ac parui exercitum ferociorem iam calamitate factum,
 ducem L. Martium, virum fortem & strenuum Carthaginem nouam
 à socijs Penis desertam: in Affrica verò omnia hæc cōtraria sint: non
 portus apertus, non ager pacatus, non sociæ ciuitas, non rex amicus,
 hostilia & infesta cuncta. 12. Nulla spes ponenda in Syphace ac Ma-
 sinissa regibus, & alijs: cum hominum fraudulentorum ea natura:
 ut saepe in paruis fidem præstent, quò in magnis post cum mercede fal-
 lant: pater & patruus Scipionis Celtiberorum sociorum fraude cir-
 cumuenti deseruq; fuerim: ipse quoq; P. Corn. Scipio magnus in dis-
 crimine ac periculo uenerit, propter Indibilis ac Mandonis, princi-
 pum Hispaniæ dotos: & milium defectionem atq; seditionem in ca-
 stris exentatam: causa quæ ad societatem cum Romanis inuendam Sy-
 phacem & Masinissam impulerint, non bona: ea deniq; conditio iu-
 uum, qui communi malo prenumiur, atq; eò saepe adiguntur, ut post-
 habitis priuatis simultatibus, ac dissidijs commune bellum contra
 communem hostem gerant. 13. Dissimilitudo magna bellorum quæ in
 patria & locis peregrinis geruntur: maiori studio Carthaginenses ur-
 hem & Affricam totam, quam Hispaniam defensuri: siquidem re-
 hementer moueant homines, & ad strenuè pugnandum excitent ac
 impellant: deorum templa, fortuna & facultates priuata, patriæ
 monia, coniugum atq; liberorum conspectus. 14. Memendum ne
 exercitus in Affricam transportato, expeditio noua in Italiam ex Af-
 frica instituat. 15. Non vincus Asdrubal impediri à Scipione potue-
 rit, quò minus in Italiam cum exercitu transcenderet. 16. Omnis spes
 in fortitudine ac virtute Scipionis posita: ideoq; non committendum:
 ut in periculum ille aliquod incidat. 17. Melius in nostro, quam alie-
 no agro bellum gerere: facilius superare hostem iam fessum diuini-
 na grauiq; militia à duobus exercitibus quam uno: Claudius & Li-
 uius Coss. ut copijs coniunctis Asdrubalem superarim. 18. Patens
 Scipionis ut Annibali descendenti ab Alpibus in Italiam occurreret,
 ex prouincia redierit: eaq; de causa turpe sit P. Corn. Scipioni, cū An-
 nibalem habeat in Italia, eadem relicta, in Affricam ducere exerci-
 tum uelle. 19. Expeditio deniq; hæc in Affricam, non propter Reipub.
 commodum instituitur, sed quia ampla ac gloriosa esse Scipioni ui-
 deatur. Hæc probantia sunt: ad cōciliandum ualenti: cum tribus suspi-
 cionibus occurrit Fabius, quæ cause obstare uidebantur, de impri-
 dencia, cunctatione ac timiditate, & inuidia, & à sese eas remouet.
 Motus sunt. 1. Inuidia, quæ excitatur, cum ostendit Fabius, exercitum
 Scipionè conscriptū habere nō ad custodia vobis et Italiæ: sed ut cū re-
 gis more, quò uelit, ducat. 2. Odium, quod oritur, quando affirmat Fabius
 querere

querere Scipionem, non quod Reipub. conducat, verum quod sibi amplum ac gloriosum iudicet. 3. Pudor, qui aspergitur, cum subindicas Fabius, propterea in Affricam transire Scipionem cupere, quod moruat Annibalem. 4. Metus, qui inicitur, cum exempla proferri veterum Imperatorum, qui propter eiusmodi consilia magnam in periculum inciderint: potentia exaggeratur Carthaginesum & Affricanorum coniunctorum. et allocans tribus constat partibus. Primum Exordio & *ἔκ τῶν ἀνθρώπων* hominum opinionibus ac iudiciis desumpto. Deinde confirmatione, in qua pluribus argumentis probat Fabius in Affricam transportandum exercitum Rom. n. esse. Postremo conclusione, quæ senentis dictionem continet, sed munitam ratione petita à consulis & imperatoris boni officio. Loca sunt observandi: de officio boni senatoris ac Magistratus. Ratione belli gerendi cura ac sollicitudinem belli socijs & amicis adiungendis. Nus cum de bello consultatione instituitur: queritur metus ne sit in agro hostiis, aut nostra illud gerere.

SCIO multis vestrum videri, Patres conscripti, rem actam I. nodierno die agi, & frustra habiturum orationem: qui tandem de integra re, de Affrica prouincia sententiam dixerit. Ego autem primum illud ignoro, quemadmodum iam certa prouincia Africa Cōsulis, viri fortis ac strenui sit, quā nec Senatus censuit in hunc annum prouinciā esse, nec populus iulsi. Deinde, si est, consulem peccare arbitror, qui de re transacta simulando se referre, Senatum ludibrio habet: non senatorem, qui de quo consulitur, suo loco dicit sententiam. Atque ego certum habeo, dissentienti mihi ab ista festinatione in Affricam traicendi, duarum rerum subeundā opinionem esse: vnius, insitæ ingenio meo cunctationis, quem metum pigritiamque homines adolcentes sanè appellent, dum me non pœnitent, adhuc aliorū speciosiora primo aspecta consilia semper visa, mea vsu meliora. Alterius, obtrectationis atque inuidiæ aduersus crescentem in dies gloriam fortissimi consulis: à qua suspicione, si me, neque vita acta & mores mei, neque dictatura cum quinque consulatibus, tantumque gloriæ belli domique parte vindicat, vt propius fastidium eius sim, quam desiderium: atas saltem liberat. Quæ enim mihi æmulatio cum eo esse potest, qui ne filio quidem meo æqualis sit? Me Dictatorem, cum vigerem adhuc viribus & in cursu maximarum rerum essem, recusantem nemo aut in Senatu, aut ad populum audiuit, quo minus insectanti me Magistro equitum, quod fando nunquam antè auditum erat, imperium meum æquaretur. Rebus, quàm verbis assequi malui, vt qui aliorum iudicio

mihî comparatus erat, sua mox confessione me sibi præferret. Nedum ego, per sanctus honoribus, certamina mihi atq; æmulationes cum adoleſcente florentissimo proponam: videlicet vt mihi iam viuendo, non solum rebus gerendis festo, si huic negata fuerit, Africa prouincia decernatur. Cum
 2) ea gloria quæ parta est, viuendum atque moriendum est.
 2) Vincere ego prohibui Annibalem, vt à nobis, quorum vigent nunc vires, etiam vinci posset. Illud te mihi ignoscere P. Corneli. æquum erit, si cum in me ipso nunquam pluris famam hominum, quàm Remp. fecerim: ne tuam quidem
 II. gloriam bono publico proponam. Quanquam, si aut bellū nullū in Italia, aut is hostis esset, ex quo victo nihil gloriæ quæreretur: qui te in Italia retineret, etsi id bono publico faceret, simul cum bello materiam gloriæ tuæ ire ereptum videri posset. Cum verò Annibal hostis incolumi exercitu quartum decimū annū Italiam obsideat, pœnitebit te P. Corneli gloriæ tuæ, si hostem eum, qui tot fuerum, tot cladum nobis causa fuit, tu Consul Italia expuleris? & sicut penes C. Lutatium prioris Punici perpetrati belli titulus fuit, ita penes te huius fuerit? Nisi Amilcar Annibali dux est præferendus; aut illud bellum huic; aut victoria illa maior clariorq; quàm hæc (modò cōtingat vt te Cōsule vincamus) futura est. Ab Drepano atque Eryce de raxisse Amilcarem, quàm Italia expulisse Pænos atque Annibalem malis? Ne tu quidem, etsi magis partam, quàm speratam gloriam amplecteris, Hispania potius, quàm Italia bello liberata gloriatus fueris. Nondum is est Annibal, quem non magis timuisse videatur, quàm contempnisse; qui aliud bellum maluerit. Quin igitur ad hoc accingeris nec per istos circuitus; vt cum in Africam, traieceris, secuturum te illuc Annibalem speres, potius quàm recto hinc itinere, vbi Annibal est, eo bellum intendis? Egregiam istam palmā belli Punici patrati petis? Hoc
 2) & natura prius est, tua cum defenderis, aliena ire oppugnatum. Pax antè in Italia, quàm bellum in Africa sit, & nobis prius decedat timor quàm vltro alijs inferatur: si vtrumque tuo ductu auspicioque fieri potest: Annibale hîc victo, illic Carthaginiem expugna. Si alterutra victoria nouis Consulibus relinquenda est, prior cùm maior clariorque, tùm causa etiam insequentis fuerit. Nam nunc quidem, præterquam quod & in Italia, & in Africa duos diuersos exercitus alere ærarium non potest: præterquam, quod vnde classes tuemur, vnde comitatibus præbendis sufficiamus, nihil reliqui est, periculi tandem quantum ad eum, quem fallit? P. Licinius in Italia, P. Scipio bellum in Africa geret. Quod si
 (quod

(quod omnes Dij omen auertant, & dicere etiam reformidat animus, sed, quæ acciderunt, accidere possunt) victor Annibal ire ad vrben pergat: tum demum te consulem ex Africa, sicut Q. Fuluium a Capua accersemus? Quid, quod in Africa quoque, Mars communis belli erit? Domus tibi tua, pater patruusque tuus intra triginta dies cum exercitibus cæsi, documento sint, vbi per aliquot annos maximis rebus terra marique gerendis amplissimum nomen apud exteras gentes populi Romani vestraque familia fecerant. Dies me deficiat, si Reges Imperatoresque temerè in hostium terras transgressos cum maximis cladibus suis exercituumque suorum enumerare velim. Athenienses, prudentissima ciuitas, bello domi relicto, auctore æquè impigro ac nobili iuvene, magna classe in Siciliam transmissa, vna pugna nauali florentem Rēpub. suam in perpetuum afflixerunt. Externa & minus antiqua repeto: Africa eadem ista, & M. Attilius, in sine vtriusque fortunæ exemplum, nobis documento sint. Næ tibi P. Corneli, cum ex alto Africam conspexeris, ludus & iocus fuisse Hispaniæ tuæ videbuntur. Quid enim simile? Pacato mari præter oram Italiæ Galliæque, uetus, Emporias, in vrben sociorum, classem appulisti: expositos milites ad tutissima omnia ad socios & amicos populi Romanj, Tarraconem duxisti. Ab Tarracone deinde iter per præsidia Romana circa Iberum exercitus patris patrique tui post amissos Imperatores ferociore calamitate ipsa facti: & dux tumultuarius quidem ille L. Martius, & militari suffragio ad tempus electus. Cæterum si nobilitas ac iusti honores adornarēt, claris Imperatoribus qualibet arte belli par: oppugnata per summum ocium Carthago, nullo triū Punicorum exercituum socios defendente. Cætera, neque ea eleno, nullo tamen modo Africo bello comparanda: vbi non portus vllus classi nostræ apertus, non ager pacatus, non ciuitas socia, non rex amicus, non consistendi vsquam locus, non procedendi, quacunquē circumspexeris, hostilia omnia atque infesta. An Syphaci Numidisque, credis? Satis sit semel creditum: non semper temeritas est foelix. Et fraus fidem in paruis sibi præstruit, vt cum operæ precium sit, cum mercede magna fallat. Non hostes patrem patruumque tuum armis prius quam Celtiberi socij fraude circumuenerunt. Nec tibi ipsi à Magone & Asdrubale hostium ducibus, quantum ab Indibili & Mandonio in fidem acceptis, periculi fuit. Numidis tu credere potes, defectionem militum tuorum expertus? Et Syphax & Masanissa se, quam Carthaginenses malunt potentissimos in Africa

esse: Carthaginenses quàm quenquã aliũ. Nunc illos amala-
tio inter sese, & omnes causæ certaminum acunt, quia
procul externus metus est. Ostende Romana arma, & ex-
ercitum alienigenam, iam velut ad commune restinguend-
um incendium concurrent. Aliter uidem illi Carthaginenses
Hispaniam defenderunt, aliter mœnia patriæ, templa
Deũ, aras & focos defendent: cum euntes in prælium pa-
uida prosequetur coniunx, & parui liberi occurrabunt.
Quid porro si satis confisi Carthaginenses consensu Africæ,
fide sociorum regum, mœnibus suis, cum tuo exercitusque
tui præsidio nudatam Italiam viderint: ipsi vitro nouum
exercitum in Italiam, aut ex Africa miserint? aut Magonem
quem a Balearibus classe transmissã iam præter oram Ligu-
rum alpinotum vectari constat, Annibali se coniungere ius-
serint? Nempe in eodem terrore erimus, in quo nuper fui-
mus, cum Asdrubal in Italiam transcendit: quem tu, qui nõ
solum Carthaginem, sed omnem Africam exercitu tuo es
clausurus, è manibus tuis in Italiam emisisti. Victum à te
dices, eò quidem minus vellem, & id tua, non Reipublice
solum causa, iter datum victo in Italiam esse. Patere nos
omnia, quæ prospera tibi ac Reipublice in imperio eue-
nere, tuo consilio assignare: aduersa casibus incertis bel-
li & fortunæ legare. Quò melior fortiorque es, eò magis
talem præsidem sibi patria atque vniuersa Italia retinet. Non
potes ne ipse quidẽ dissimulare vbi Annibal sit, ibi caput
atque arcem huius belli esse: quippe, qui præ te feras, e-
am tibi causam traiciendi in Africam esse, vt Annibalem eò
trahas. Siue igitur hic, siue illic, cum Annibale est tibi fu-
tura res: vtrum ergo tandem firmior eris in Africa solus,
an hic tuo Collegæque exercitu coniuncto? Ne Claudius
quidem & Liuius Coss. tam recenti exemplo, quantum
id intersit, documento sunt? Quid? Annibalem vtrum
tandem extremus angulus agri Brutij frustra iam diu po-
scentem ab domo auxilia, an propinqua Carthago & tota
socio Africa potentior armis virisque faciet? Quod i-
stuc consilium est, ibi malle decernere, vbi tuæ dimidio
minores copię sint, hostium multò maiores, quam vbi
duobus exercitibus aduersus vnum tot præliis, & tam diu-
turna ac graui militia fessum, pugnandum sit? Quàm
compar consilium tuum parentis tui consilio sit, reputa.
Ille Consul profectus in Hispaniam, vt Annibali ab Al-
pibus descendenti occurreret, in Italiam ex prouinciare-
diit: tu cum Annibal in Italia sit, relinquere Italiam pa-
ras: non quia Reipublicæ id vtile, sed quia tibi amplam

& gloriosum censes esse. Sicut cum pecunia & exercitu relicto, sine lege, sine Senatuconsulto duabus nauibus populi Romani Imperator fortunam publicam & maiestatem imperij, quæ tum in tuo capite periclitabantur commisisti. Ego P. Cornelium, P. C. Reipublicæ nobisque, non sibi ipsi priuatim creatum Consulem existimo: exercitusque ad custodiam vrbis atque Italiæ scriptos esse, non quos, regio more per superbiam, Consules quò terrarum veliat, III⁴ traiciant.

ORATIO SVPERIORI PRO- XIMAE RESPONDENS

P. Scipionis Consulis.

Ex eodem Lucij Lib. XXIIII.

RESOLVTIO.

Cum Oratione sua Q. Fabius Seniores maximè in Senatu suam sententiam pertraxisse videretur, animaduertens hoc P. Scipio Oratione contraria habita, primò quæ erant allata, refellere: deinde allatis rationibus & argumētis egregijs, vrgendū non intermittendū hoc esse: transportandi in Affricam exercitus institutū ostendere cepit. Et quidem ad refutationem quod atinet, quod erat obiectum 1. Scipionem fortem quidem, sed iuuenem ad huc esse, ideoque in discrimen ac periculum non conijciendum, diluitur: quod si ætatis, magnitudinis belli, hostilis potentie, aliorum ratio habenda, tum fieri habenda, cum Hispanicarum delatum imperium fuit: quod cum primis periculosum. 2. Quod allatum de rerum Hispanicarum extenuatione fuisse scilicet facile in Hispania bellum gerere, difficiliorem longe in Affrica rationem futuram, refellitur modeste enumeratione eorum, quæ in Hispania gesta, & ostenditur: Fabium inuidiosè, quæ laudanda eleuare atque extenuare. 3. De Reguli exemplo refutatur indicata exempli dissimilitudine loci, personæ temporis: deinde facti: quod Scipionibus occisis P. Corn. in Hispaniam traiecerit, ideoque etiam occiso Regulo in Affrica eò traducere exercitum possit: tum ætatis, & qualitate absoluta: quod honestum eò deducere exercitum: cum non sibi sed patriæ sit natus: postremò Biatæ: quod si Xantippus Spartanus sua virtute potuerit Carthaginenses defendere, ipse quoque Romanos virtute meri sua queat, & hoc ipso exemplo excitetur magis, quam terreatur. 4. Atheniensium exemplum, quod temerè hi, omisso domi bello & transgressi in Siciliam se & suos perdidissent, dissoluitur vsq; ad & exemplis contrariis eorum, qui res preclarè aliis in locis gesserunt: vt Agathoclis Syracusan. regis & Annibalis: quorum ille in Affricam: hic Italianam feliciter exercitum disxerat. 5. De Carthaginensium potentia, & periculo illorum,

qui peregrinis & longè à patria remotis locis bella gerunt, tollitur
 copiosè ac docetur: non posse ullum hic periculum obstrare primò ab
 animi magnitudine eorum qui inferunt bellum: siquidem melius alie-
 nos fines vastare, quam nostros: & semper plus animi est inferentibus
 periculum & damnum, quam propulstantibus. Secundo metu ac ter-
 rorè, qui incitatur ab externo milite: quòd semper maior ynotarium
 rerum terror, saepe peregrinus hostis non potens, opinione potentior
 esse videtur. Tertio exemplo Annibalis, ad quem post Cannensem
 cladem plurimi in Italia populi defecerunt, metu ac formidine parum
 partim leuitate quadam & inconstantia. Quarto à conditione Car-
 thaginesium, quibus nihil in Affrica firmum ac stabile: cum domi-
 ni sint graues ac superbi crudeliter & tyrannicè aliis impereat, socios
 parum fidos habeant. Quinto à Romanorum potentia & superiorum
 temporum rebus gestis, etiam cum deserti essent à sociis. Postremo ab
 infirmitate rursus Carthaginesium: qui ciuibus utatur minimè bel-
 licosis, milites habeant mercede conductos, socios Affros homines leues
 & inconstantes. Atq; hæc cetera notanda, resutantia argumenta sunt.
 Confirmantia, & quibus probare Scipio conatur institutum suum,
 sunt, quæ sequuntur: Quòd 1. populus Romanus fortuna secunda
 semper, etiam maximis in periculis, sit usus: ac propterea nunc quoq;
 non desperandum, sed omnino stauendum, hanc quoq; facilem ac fa-
 licem expeditionem futuram. 2. Idem Deos habeant propitios ac fa-
 uentes: hostes contra eosdem inimicos: cum fidem violauerint. 3. Fidos
 præterea socios & amicos Masinissam & Syphacem reges, quorum
 perfidia minimè metuenda. 4. Viros prudentes ac fortes non deesse
 fortune sese præbent, atq; casu oblata ad consilium flectere. 5. Q. Fabius
 Annibalem victorem tota Italia volitantem coercere poterit: ideoq;
 multò magis præstare istud possit Licinius Consul: cum iam sit
 concussus & penè fractus Annibal. 6. Expeditio illa in Affricam
 instituta faciat ad Romanorum fortitudinem iudicandam: eò quod
 qui se tantum ac sua defendunt, necessitate compulsi istud facere vi-
 dentur: at, qui etiam aliis arma inferunt, non se modo defendunt, ma-
 iorem fortitudinis laudem reportant: quia vltro ac sua sponte hoc fa-
 ciunt. 7. Annibal ausus sit bellum Italia inferre. 8. Maiores bello
 Punico priore propter Siciliam bellum Affrica intulerint, eaq; de causa
 multò magis Romanos propter Italiam deceat Affricæ bellum inferre.
 9. Expeditio hæc in Affricam multa & vitia afferat, & mala au-
 ferat ac depellat. Conciliantia hic nõ pauca, quæ ostendant, quo pacto
 sine offensione seni Fabio, Scipio adolescens respondeat: cuiusmodi est
 eum primò modestè Scipio refellit Fabium, non huic irascitur exte-
 nuans res à se gestas: deinde affirmat, conuictis sese certare nolle, aut
 eleuare res à Fabio gestas: non insimulare eum obtredationis & ca-
 lumnia, sed operam dare: ut si nulla re alia, saltè modesta linguq;
 temperamento adolescens senem vincat, præter hæc quoq; etiam vbi
 ac mo-

ac mores hic sunt expressi iuueniles: quando Scipi ni tribuitur cre-
 dulas, & spes ac confidentia insignis, & asseueratio, & ambitio at-
 que honoris cupiditas. vbi motus sunt: 1. Odium, quod Fabio Scipio
 conciliat, cum ostendit, eum impedimentum aliquod quaerere: confi-
 liorum suorum inuidere laudi ac surgenti gloriae, angere bonis alienis.
 2. Inuidia quae excitatur, cum insolens rerum gestarum commemoratio
 in Fabio notatur. 3. Spes & confidentia, quae paratur, vbi auxilia
 iam diuina, quam humana Romanorum recensentur. 4. Libertas & opinio,
 contemptio orta, cum indicatur, non magna, imò omnino nulla esse ho-
 stibus, quae excitare alias metum ac terrorem solent. 5. Pudor, qui
 incutitur dum obicitur inuiditas quaedam: exempla tum maiorum,
 tum hostium proferuntur. Sed & inuidiae declinandae in confessione
 pudor, quae, ambitionis, modi obseruandi, ut est: declaratio studij, vo-
 luntatis, conatus, & aequis, venia deprecatio, & dubitatio, & in-
 dultio, conditio, & leuiois communicatio, & deus, locus communis.
 Collocatio ac tractatio absoluitur quatuor partibus; quarum prima
 Exordium beneuolentiae captationem habet ab aduersarij Fabij per-
 sona ductam, quem verè inuidum esse Scipio ostendit. Altera Refuta-
 tio est, in qua ad praecipua Fabij argumenta responderetur. Tertia Con-
 firmatio argum-nta neruosa complectitur: quibus probatur, expe-
 ditionem in Affricam, honestam, vtilem, facilem esse. Postrema Con-
 clusio repetitione dictorum ac reiectione apod, & est constat. Loci com-
 munes sunt notandi: de obrectatione & calumniis vitandis in sen-
 tentia dicenda, obseruanda modestia & lingua temperamento: gloriae
 ac honoris cupiditate: inuidia fugienda: fortuna oblata non negli-
 genda: conuictis maleuolorum contemendis. Vnus, cum respondendū
 modestè senioribus adolescenti est: sunt horum rationes resellendae:
 propositi cause firmæ honestaeq; in medium afferendae.

ET ipse Q. Fabius principio orationis P. C. commemorat. I.
 Cuius ego rei non tam ipse ausim tantum virum insimulare,
 quam ea suspicio, vitio, orationis an rei, haud sanè purgata
 est. Sic enim honores suos & famam rerum gestarum extu-
 lit verbis ad extinguendum inuidiae crimen, tanquam mihi
 ab infimo quoq; periculum sit ne mecum æmuletur: & nō
 ab eo qui, quia super cæteros excellat (quod me quoque niti
 non dissimulo) me sibi equari nolit: sic senem se persun-ctū,
 & me infra ætatem filij sui posuit, tanquam non longius
 quam quantum vitæ humanae spacium est, as gloriae
 extendatur, maximaq; pars eius in memo... offerita-
 tem promineat. Maximo id cuiq; accidere ani... certum
 habeo, vt se nō cum praesentibus modò, sed cum...
 claris viris comparet, Equidem haud dissimulo, me tuas Q.
 Fabi

Fabi laudes non assequi solum velle, sed (bona venia tua dixerim) si possim, etiam exuperare. Illud nec tibi in me, nec mihi in minores natu animi sit, ut nolimus quenquam nostri similem euadere ciuem. Id enim non eorum modò, quibus inuiderimus, sed Reipub. & penè omnium generis humani detrimentum sit. Commemorauit quantum essem periculi aditurus, si in Affricam traicerem: ut meam quoque non solum Reipub. & exercitus vicem videretur sollicitus. Vnde hæc repente de me cura exorta? cum pater patruusque meus interfecti: cum duo exercitus eorum propè occisione occisi essent: cum amissa Hispania: cum quatuor exercitus Pœnorum, quatuorque duces omnia metu armisque tenerent: cum quæsitus ad id bellum imperator nemo se ostenderet præter me, nemo profiteri nomen ausus esset: cum mihi quatuor & viginti annos nato detulisset imperium populus Romanus: quid ita tum nemo ætatem meam, vim hostium, difficultatem belli, patris patrique recentem cladem commemorabat? Vtrum maior aliqua nunc in Affrica calamitas accepta est, quàm tunc in Hispania erat? An maiores nunc sunt exercitus in Affrica, duces plures melioresque, quàm tunc in Hispania fuerunt? An ætas mea tunc maturior bello gerendo fuit, quàm nunc est? An cum Carthaginensi hoste in Hispania, quàm in Affrica bellum geri aptius est? Facile est post suos fugatosque quatuor exercitus Punicos, post tot vrbes vi captas, aut metu subactas in ditionem, post perdomita omnia vsque ad Oceanum, tot regulas, tot sæuas gentes, post receptam totam Hispaniam, ita ut vestigium nullum belli reliquum sit, eleuare meas res gestas: tam hercule quam si victor ex Affrica redierim, ea ipsa eleuare, quæ nunc retinendi mei causa, ut terribilia eadem videantur, verbis extolluntur. Negat aditum esse in Affricam: negat vllos patere portus: M. Attilium captum in Affrica commemorat, tanquam M. Attilium primò accessu ad Affricam offenderit: neque recordatur, illi ipse si tam infelici imperatori potuisse tamen portus Affricæ, & res egregias primo anno gessisse, & quantum ad Carthaginenses duces attinet, inuictum ad vltimū permanisse. Nihil igitur me isto exemplo terrueris. Si hoc bello, non priore: si nuper, non annis ante quadraginta ista clades accepta foret: qui ego minus in Affricam regulo capto, quàm Scipionibus occisis in Hispaniam traicerem: nec felicius Xanthippum Lacedæmonium Carthagini, quam me patriæ meæ sinerem natum esse: cresceretque mihi ex eo ipso fiducia, quòd possit in hominis vnius virtute tantum momenti esse. At enim Athenienses audiendi

audiendi sunt, temerè in Siciliam omisso domi bello trans-
 gressi. Cur ergo, quoniam Græcas fabulas narrare vacat, non
 Agathoclem potius Syracusanum regem, cum diu Sicilia
 Punico bello vteretur, transgressum in hanc eandem Affri-
 cam, auertisse eò bellum vnde venerat, refers? Sed quid vl-
 tro metum inferre hosti, & ab se remoto periculo alium in
 discrimen adducere, quale sit veteribus externisq; exemplis
 admonere opus est? maius præsentiusve vllum exemplum
 esse quam Annibal potest? Multum interest, alienos popu-
 lere fines, an tuos vri excindiq; videas. Plus animi est inferèti
 periculum, quàm propulsanti. Ad hoc maior ignotarum rer-
 um est terror, bona malaq; hostiũ ex propinquo ingressus
 fines aspicias. Non sperauerat Annibal fore, vt tot in Italia
 populi ad se deficerent, quot defecerunt post Cannensem
 cladem: Quanto minus quicquam in Affrica Carthaginen-
 sibus firmum ac stabile est, infidis sociis, grauibus ac super-
 bis dominis? Ad hæc nos etiam deserti ab sociis, vitibus no-
 stris, milite Romano stetimus. Carthagine nihil ciuilibus robo-
 ris est, mercede paratos milites habent, Affros Numidasq;
 leuissima fidei mutandæ ingenia. Hic modò nihil more sit,
 vnâ & traiecisse me audietis, & ardere bello Africã, & mo-
 lientem hinc Annibalem, & obsideri Carthaginem: lætio-
 res & frequentiores ex Affrica expectare nuncios, quàm ex
 Hispania accipiebatis. Has mihi spes subiicit fortuna populi
 Romani: dij fœderis ab hoste violati testes: Syphax & Ma-
 fanissã reges: quorũ ego fidei ita innotor, vt verituras perfidi-
 am sim: multa quæ nunc ex interuallo non apparent, bel-
 lum aperiet. Et id est viri & ducis, non deesse fortunæ præ-
 benti se, & oblata casu, flectere ad cõsiliũ. Habebo Q. Fabi
 parem quidem Annibalem: sed illum potius ego traham, q̃
 ille me retineat. In sua terra cogam pugnare eum; & Cartha-
 go potius præmium victoriæ erit, quàm semitura Brutiorum
 castella. Ne quid interim, dum traicio, dum expono exerci-
 tum in Affricã, dum castra ad Carthaginem promoueo, Res-
 pub. hinc detrimenti capiat. Quod tu Q. Fabi, cum victor tota
 Italia volitaret Annibal, potuisti præstare: hoc vide ne cõ-
 tumeliosum sit, concusso iã & penè fracto Annibale, negare
 posse P. Licinium Consulem, virũ fortissimũ præstare: qui, ne
 a sacris absit pontifex maximus, ideo in sortem tam longin-
 quæ prouinciæ non venit. Si herculè nihilo maturius hoc,
 quo ego ceseo, modò perficeretur bellũ: tamẽ ad dignitatẽ
 populi Rom. famamq; apud reges gentesq; externas perti-
 nebat, non ad defendendam modò Italiam, sed ad inferenda
 etiam Affricæ arma, videri nobis animũ esse; nec hoc credi
 vulgariq;

vulgariq; quod Annibal ausus sit, neminē ducem Romano-
rum audere: & priore Punico bello, tum, cum de Sicilia cer-
taretur, toties Affricam nostris exercitibus & classibus op-
pugnatam: nunc, cum de Italia certatur, Affricam pacatam
esse. Requiescat aliquando vexata diu Italia, vratur popule-
turq; inuicem Affrica: castra Romana potius Carthaginis
portis immineant, quā nos iterum vallum hostiū ex mœ-
nibus nostris videamus. Affrica sit reliqui belli sedes: illuc
terror fugaq; populatio agrorum, defectio sociorum, cete-
ræ belli clades, quæ in nos per quatuordecim annos ingru-
runt, vertantur. Quæ ad Rempub. pertinent, & bellum quod
instat, & prouincias de quibus agitur, dixisse satis est. Illa lō-
ga oratio nec ad vos pertinens sit, si, quemadmodum Q.
Fabius meas res gestas Hispania eleuauit, sic & ego gloriam
eius eludere, & meam verbis extollere velim. Neutrum fac-
ciam P. C. & si nulla alia re, modestiā certē & temperamen-
to linguæ adolefcens fenem vicerō. Ita & vici & res gessi, vt
tacitus ea opinione, quam vestra sponte conceptam animis
haberetis, facilē contentus essem.

SVASIO BELLI HOSTIVM IN AGRIS GERENDI.

Ex Herodoti lib. I.

ORATIO CROESI AD CYRVM & Persarum Proceres.

RESOLVTIO.

Cum optio data à Massagetarum regina Tomyri Cyro esset: vt, si
continuarē expeditionem omninō videretur, vel in Massagetarū
regnum copias suas duceret, vel in suo illos expectaret: posterior hac
conditio alijs proceribus omnibus, solo Croso excepto placuit, qui hac
in oratione diuersim planē suasi: Et quod voluit, obtinuit: vt trans-
misso scilicet Arare, Cyrus hostilem in agrum exercitum duceret,
ibiq; cum hoste pugnaret. Quæstio, an satius in sua, quā hostili
regione dimicare. Posteriores Croesus sententiam probat Et aliquot
argumentis ostendit, melius esse in Massagetarum, quā Persarum
hoc solo facere: quod hoc primō damnum atq; incommodum sit me-
tuendum, si Massagetæ hostes suam Cyrus in ditionem admittat, vt
aut ditio tota, aut eiusdem pars maxima in hostium manus atq; pote-
statem perueniat: cum hac præsertim illorum, qui vicerunt, esse na-
tura ac conditio soleat: vt superiores facti non retrocedant, sed vte-
rius pergant: nec ante quiescant, quā hostium potius tota ditione
fuerint. Deinde quod turpe Tomyri feminam Et duce capiteq; ca-
rentem ad prælium atque pugnam sese offerre: Cyrum verō regem,
Cambysis

Cambyſis filium eidem occurrere non audere: ſed iam expectare diu,
donec cum exercitu illa Perſas adoriatur. Poſtremò à facili, & con-
ditione atq; moribus Maſſagetarum: quòd hi vino generoſo alijsq;
delitijs nimis afficti ſuperari facile poſſint: ſi fuga ſimulata, in caſtris
vna cpretioſa: ibi lautiores: id genus alia relinquuntur. Probationi
hæc inferunt: concitationi accommodata illa ſunt: cum offenſionis
ac periculi ruandi ergo Croeſus, vt ſua in ſententia ſingularis, fidem
in regem ſuam teſtata facit: inuocat prudentiam experientia, & æ-
rumnis atq; miſerijs partam. Mlotus duo hic dominantur: metus ac
pudor: quorum ille expoſitione malorum, quæ à Maſſagetis reformi-
danda, excitatur: hic verò oritur: cum turpe eſſe oſtenditur, mulierẽ
Cyrum cedere, & pugnam detrectare. Collocatio & tractatio horum
tribus partibus conſtat. Exordio beneuolentiæ cauſa inſtituto: qua ſi-
dei in regẽ declaratione dicendiq; libertatis excuſatione paratur. De-
inde propoſitione vobisq; tũs yvõans, ſententiæ dictione facta. Poſtre-
mò Confirmatione, quæ argumentis ante oſtenſis abſoluitur. Laci ob-
ſervandi hic ſunt: de conſiliarij & miniſtri fidi officio: de experientia: de
humane vitæ incertitudine atq; inconstantia. Uſus cũ deliberatio ac
queſtio inſtituitur: vtrum noſtris in ſinibus hoſtem expectare: aut ei-
dem ante occurrere debeamus: quàm noſtrum ille agrum atigerit.

EQUIDEM tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Lu-
L
piter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in
tua domo, id omne me pro viribus auerſurum. Nam mei ca-
sus, etſi ingrati, mihi tamen extitẽre diſciplinæ. Si tibi eſſe
videris immortalis, & eiufmodi exercitui præeſſe, nihil eſt
opus vt meam tibi dicam ſententiam. Sin verò te quoq; a-
gnofcis hominem eſſe, & alijs talibus præeſſe, illud in pri-
mis diſcito, humanarum rerum circulum eſſe, qui rotatus,
ſemper eoſdem fortunatos eſſe ſinit. Ideoq; de hac quam II.
propoſuiſti re, ſecus ego atq; iſti ſentio. Si enim hoſtes in II.
hanc terram volumus excipere, id tibi ex hoc periculũ erit,
ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiẽ victo-
res Maſſagetæ, non te retrò fuga recipient, ſed tuas provin-
cias adorientur. Victor autem tu non adeo multum vincis,
quàm multum, ſi traiciẽs in terram illorum, victis Maſſage-
tis inſtabis fugientibus. Hoc enim pro illo ſubſtituito con-
ſilium, vt victo hoſte, reſtã pergãs ad ſubigendũ Tomyridis
regnum, & quidem ſine duce. Turpe eſt enim atq; intolerabile,
Cyrum, Cambyſis filium, mulieri cedentem detrectare
pugnã. Itaq; mihi placet, traiectis copijs procedere eo uſq;
dum illi in occurſum prædeant: atq; de hinc ita faciendõ
dare operam vt illos ſuperemus. Namq; vt ego audio, Maſ-
ſagetæ bonorũ ſunt Perſicorum inſueti, & magnorũ com-
3.
4.

- IV. modorum expertes. His ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillimis quibusq; militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultas magna res perpetrandi.

ADHORTATIO AD CASTRO- RVM CONIUNCTIONEM.

Ex Livij Lib. XXII. Ab urbe condita.

ORATIO M. MINVTII RVFFI,
equitum Magistri ad milites.

RESOLVTIO.

Cum in pugnando audacia & temeritas equitum magistro Ruffo male cessisset, errorem hic suum agnoscens, auctor suis exiit: ut cum Dictatore Fabio castra coniungerent: argumentis usus: quod
1. Turpe non sit, errorem fateri, morem gerere prudentioribus. 2. Aequum, ut grato animo conseruationis beneficium agnoscat, ac celebretur. Principium sumptum est ab auctoritate ac iurata sententia Hesiodi de prudentium consilijs auariendis & admittendis. Confirmatio adhortationem ad castra cum Fabio coniungenda eiusdemq; rationes continet. Locus communis egregius de errore agnoscendo & corrigendo: necessitate & utilitate parendi prudentia praestantibus viris. Pius erit, cum in bello, vel rebus alijs quod est temere ac imprudenter factum, fateri ingenuè & emendare volumus.

- I. **S**AEPER ego, audiui, milites, cum primum esse virum, qui
,, ipse consulat quid in rem sit: secundum, cum qui bene
,, monenti obediat: qui nec ipse consulere, nec alteri parere
,, scit, cum extremi ingenij esse. Nobis quoniam prima animi
,, ingenijq; negata fors est, secundam ac mediam teneamus;
II. & dum imperare discimus: parere prudenti in animum inducimus. Castra cum Fabio iungamus: ad praetorium eius signa cum tulerimus: ubi ego eum parentem appellauero (quod beneficio eius erga nos, ac maiestate eius dignum est) vos milites eos, quorum vos modo arma dextraeq; texerunt, patronos salutabitis: & si nihil aliud, gratorum certè nobis animorum gloriam dies hæc dederit.

ADMONITIO DE RATIONE
PVGNANDI CVM HOSTIBVS.

Ex Livij Lib. XXII. Ab vrbe condita.

ORATIO Q. FABII AD L. PAVLVM
Aemiliuin consulem.

RESOLVTIO.

Cum contra Hannibalem bellum mandatum C. Terentio Varroni & L. Paulo Aemilio Coss. esset: gloriaretur ille, se non, ut alij, cunctando rem acturum, sed celeritate usurum ea, qua illico hostis superetur: Fabius Aemilio ad se accersito, suasis, ne temeritatem Collegae sui secutus subito hostem aggredatur, sed suo more, cunctando cum vincere studeat. Rationes, quae afferuntur istae: quod 1. Ipse ratione hac sit usus contra Hannibalem feliciter. 2. Hannibal in aliena hostilitate procul a patria remota terra bellum gerat. 3. Magnam exercitus partem iam amisserit. 4. Communitatum penuria laboret. 5. Pecunia destituatur. 6. Senescat indios, ideoq; sedendo ac cunctando superari facile possit. 7. Hanc secuti viam consules proximi Seruilius & Atilius Hannibalem sine ludificatione. 8. Festinatio nimis improvida ac perniciosa. 9. Infamia falsa, gloria vana contemnenda. Ad conciliandum sunt accommodata: cum quare hanc apud Aemilium instituat admonitionem Fabius ostendit: quod scilicet infestiorum aduersarium Collogam, quam ipsos hostes ille sit in bello habiturus: propter temeritatem, audaciam, imprudentiam huius: ita de suis rebus gestis loquitur: ut ementis ac rationibus, id quod affirmat, probet. Morus duo contrarij sunt: metus & spes seio confidentia. Ille excitatur, cum quid Flaminius acciderit, sit reformidandum Aemilio ostenditur: haec mouetur cum quo pacto & quam facili superari Hannibal negotio queat, indicatur. Collocatio ac tractatio horum absoluitur: principio ad beneuolentiam captandam instituto, quam sibi conciliat Fabius, cum facti sui rationes reddit: suam in Aemilium beneuolentiam, in Reipublicam atq; sollicitudinem restitutam facit. Confirmatio rationes consilij ante indicatas complectitur. Refutatio dissolutionem continet eorum, qui de quereulis militum, fama aduersa, rumoribus parum commodis, iudicij seditiosis, obijci, deterere a Fabij instituto Aemilium poterant. Conclusio horgoroni adhortatione constat ad industriam, diligentiam, vigilantiam, & fugam praepropere festinationis. Loci communes hic obseruandi egregij: de ratione belli aduersus eos administrandi, qui in aliena & hostilitate terra, procul a domo ac patria illud gerunt: difficultatibus, quibus in castris laboratur: falsa infamia & rumoribus hominum in bello contemnendis: veritatis: occasionibus rei gerendae non negligendis: festinationis fugienda. Usus cum ad bellum omnibus Ducibus confi-

*lum dandum: monendi hi maximè, ne quid contra hostem temerè, in-
consideratè, prapropere, sed ratione ac consilio bono agant: sedendo
& cunctando eundem vincere studeant.*

- I. **S**I aut collegam (id quod mallet) tui similem L. Aemyli
esset oratio mea. Nam & duo boni consules, etiam me ta-
cente, omnia è Republica fide vestra faceretis; & mali nec
mea verba auribus vestris, nec consilia animis reciperetis.
Nunc & collegam tuum, & te talem virum intuenti, mihi te-
cum omnis oratio est: quem video nequicquam & virum bo-
num, & ciuem fore, si altera parte claudicet Respublica, ma-
lis consilijs idem ac bonis iuris & potestatis erit. Erras enim
L. Paule, si tibi minus certaminis cum C. Terentio, quam cū
Annibale futurum censes: nescio an infestior hic aduersa-
rius, quàm ille hostis maneat. Et cum illo in acie tantum, cū
hoc omnibus locis & tēporibus certaturus es: & aduersum
Annibalem legionesq; eius tuis equitibus ac peditibus pu-
gaandum tibi est: Varro dux tuis militibus te est oppugna-
turus. Omnis etiam tibi causa absit C. Flamminij memoria,
tamen ille consul demū, & in prouincia, & ad exercitum cœ-
pit furere: hic prius quàm peteret consularū, deinde in pe-
tendo consularu: nunc quoq; consul, prius quàm castra vi-
deat, aut hostem, insanit, & qui tantas iam nunc procellas,
prælia atq; acies iactando inter togatos ciet, quid inter ar-
matam iuuentutem censes facturum? & vbi extemplò verba
res sequitur? Atqui si hic, quod facturum se denunciat, ex-
templò pugnaverit: aut ego rem militarem, belli hoc genus,
hostem hunc ignoro, aut nobilior alius Thrasymeno locus
nostris cladibus erit. Nec gloriandi tempus aduersus vnum
est: & ego contemnendo potius, quàm appetendo gloriam,
II. modū excefferim. Sed ita res habet, vna ratio belli gerendi
aduersus Annibalē est, qua ego gessi, nec euētus modò hoc
docet: stultorum iste magister est: sed eadem ratio quæ fuit,
futurāq; donec res eadem manebunt, immutabilis est. In I-
talia bellū gerimus, in sede ac solo nostro: omnia circa plena
ciuium ac sociorū sunt: armis, viris, equis, comitatibus iu-
uant, iuuabuntq;. Id iam fidei documentū in aduersis rebus
nostris dederunt: meliores, prudentiores, constantiores nos
tēpus dieq; facit. Annibal contra, in aliena, in hostili est ter-
ra, inter omnia inimica infestaq;, procul à domo, procul à
patria, neq; illi terra, neq; mari est pax: nullæ cum vrbes ac-
cipiunt, nulla mœnia: nihil vsquam sui videt, in diem rapto
viuit, partem vix tertiam exercitus eius habet, quem Iberum
annem

amnem traiecit: plures fames quā ferrum absumpsit: nec his paucis iam victū suppeditat. Dabitis ergo, quin cum sedendo superaturi simus, qui senescat in dies? non cōmeatus, non supplementam, non pecuniā habeat? Quamdiu pro Gerionis, castelli Apuliæ in opis, tanquam pro Carthaginis mœnibus pugnatū est: Sed ne aduersus te quidem ego gloriabor. Cn. Seruilius, atq; Artilius, proximi consules, vide quemadmodum eum ludificati sint. Hæc vna salutis est via, L. Paule, quā difficilem infestamq; ciues sibi magis, quam hostes facient. Idem enim tui, quod hostiū milites, volent: idē Varro cōsul Romanus, quod Annibal Pœnus imperator, cupiet: duobus ducibus vnus resistat oportet. Resistes aut, aduersus famam rumoresq; hominum, si satis firmus steteris: si te neq; collegæ vana gloria, neq; tua falsa infamia mouerit. A veritate laborare nimis ius sæpè aiunt, extingui nunquā. Gloriā qui spreuerit, verā habebit. Sine timidū pro cauto, tardū pro considerato, imbellē pro perito belli vocent, male te sapiēs hostis metuat, quam stulti ciues laudent. Omnia audientem cōtemnet Annibal: nil temerè agentem metuet. Nec ego, vt nihil agatur, sed vt agerē te ratio ducat, nō fortuna. Tuæ potestatis semper, tuæq; omnia sint: armatus intētusq; sis, neq; occasione tuę desis, neq; suā occasionē hosti des. Omnia nō pperāti clara certa; erūt: festinatio improvida est & cæca.

SVASIO DEDITIONIS.

Ex Livij Lib. XXI Ab vrbe condita.

ORATIO ALORCHI HISPANI ad Saguntinos ab Annibale obfessos.

RESOLVTIO.

Cum ab Hannibale Saguntini obfessi ad extremam necessitatem, propè desperationem venissent, Alorchus Hispanus, sub Hannibale militans, veteris amicitie & hospitij Saguntinorum memor, Saguntum venit: condutiones pacis ab Hannibale oblatas exposuit: suasit vi has licet duras & acerbas acciperent, his rationibus & argumentis vsus: quod 1. Saguntini Romanorum amplius auxilia sperare nequeant. 2. Neque suis vel armis, vel manibus satis sese defendere contra Carthaginenses valeant. 3. Quasi victi iam, pro munere cogantur habere, quicquid relinquatur ab hoste: cum omnia victoris sint. 4. Vrbs magna ex parte sit diruta & propè capta. 5. Fortuna aduersa, etiam aduersa & grauiā ferat. 6. Satius sit hæc pati ac ferre, quàm corpora trucidari, rapi ac trahi coniuges & liberos. Ad conciliandum sunt accommodata: cum causas

sui ad Saguntinos aduentus indicat, hospitij eius vetus studium salutis, & commoditatis Saguntinorum: quod in pacis cōditionibus graue atque acerbum videri poterat, ratione hostis victoris, & fortune, quae reformidanda, nisi pacis cōditionibus admissis sese dedant. Principij negotij haec constat, qua tacitis cogitationibus & suspitionibus Saguntinorum occurrit. Alorchus: aduentus sui ad Saguntinos causas indicat. Proposito in Aesew habet pacis, sed necessariae magis, quam aequae. Confirmatio expositionem continet cōditionum pacis & ad has recipiendas suasionem. Conclusio negotij cōhortatione ac denuntiatione malorum absoluitur, quae repudiatis cōditionibus, metuenda. Loci communes sunt de cōditione eorum qui vident, aut extremas redacti in angustias promunere habere coguntur, quicquid relinquuntur: fortunae aduersae iniquitate: iure belli quo omnia victorum sunt. *Vsus erit, cum pacis cōditiones ad victos sunt referendae: his ipsis suaderendum, ne eas aspernentur ac repudiant.*

- I. **S**i ciuis noster Alcon, sicuti ad pacem petendam ad Annibalem venit, ita pacis cōditiones ab Annibale ad vos retulisset, superuacaneum hoc mihi fuisset iter, quo nec orator Annibalis, nec transfuga ad vos venissem. Cum verò ille aut vestra, aut sua culpa manserit apud hostem: (si metum simulauit sua vestra: si periculum est apud vos vera referentibus) ego, ne ignoretis esse aliquas & salutis & pacis vobis cōditiones, pro vetusto hospitio, quod mihi vobiscum est, ad vos veni. Vestra autē causa me, nec vllius alterius loqui, quae loquor apud vos, vel ea fides sit, quod neque dum vestris iuribus restitistis, neque dum auxilia ab Romanis sperastis, pacis ynquam apud vos mentionem feci. Postquam nec Romanis vobis vlla spes est, nec vestra iam aut arma vos aut moenia satis defendunt, pacem affero ad vos magis necessariam quam eam. Cuius ita aliqua spes est, si eam quē admodum, ut victor fert Annibal, sic vos ut victi audiat, si non id quod amittitur, in damno, cum omnia victoris sint: sed quicquid relinquitur, pro munere habituri estis. Urbem vobis, quam ex magna iam parte dirutam, captam ferē totam habet, adimit: agros relinquit, locum assignaturus, in quo nouum oppidum aedificetis: aurum argentumque omne publicum priuatumque ad se iubet deferri: coniugum vestraeque corpora, ac liberorum vestrorum seruat inuiolata: si inermes cum binis vestimentis veltis à Sagunto exire. Haec victor hostis imperat: haec quanquam sint grauius atque acerba fortuna vestra vobis suadet. Equidem haud despero, cum omnium potestas ei à vobis facta sit, aliquid ex his re-
- bus

bus remissurum. Sed hæc patienda cæscō potius, quàm trucidari corpora vestra, rapi trahique ante ora vestra coniuges ac liberos belli iure finatis. I V.

DISSVASIO DEDITIONIS.

Ex Livij XXVI. Lib. Ab vrbe condita.

ORATIO VIBII VIRII CAMPANI ad Campanos.

RESOLVTIO.

Onsidione diuturna fracti Campani dedere urbem obsidētibz Romanis consiituerunt, eaque dere in Senatus deliberarunt. Non ergo iam Capua, quam sibi metuens Vibius Virius, ut qui effecerat, ut à Romanis Campani desiceret, deditiōne argumentis dissuasit: quod i. hæctenus variè Romanos offenderint Campani: defectiōne, conuulsia & eade præsidij Romani: erupitiōibus crebris in obsidentes, castroꝝ oppugnatiōe: accersito Hannibale & ad Romam oppugnandam misso. 2. Romani ira infestissima od. o. capitali atque execrabili Campanos prosequantur: cuius signa & indicia: quod relicto Hannibale, omisiss omnibus alijs ad Capuam oppugnandā exercitus suos miserant: alterum iam annum in obsidione consumant: neque vlla vel sua, vel sociorum suorum clade ab hac auocari sese pauantur: imò etiam Roma ipsius obsidionem ab Hannibale factam negligant: cum etiam fera bestie, periculo offenso, ad cubilia & cautulos suos properent. 3. Deditiōnem omnis sint generis mala atque incommoda secutura: ut vincēti per urbem in triumpho trahantur: afficiantur supplicio: diruatur & incendatur patria: ad stupra matrone, virgines, pueri rapiantur. 4. Romani Albæ non pepercerint, à qua tamen oriundi ipsi erant: sed à fundamentis eam euerterint. Decorum hic obseruatum hominis ad extremam redacti rerum desperationem & quidiu tenantis modo hostium in manus ne venire necesse habeat. Morus metus est, qui excitat, cum recensentur mala & incommoda, que expectanda Campanis, si se atque urbem suam dedere Romanis voluerint. Principium ex abrupto factum & dissimilitudinem præterite ac futurae deditiōis continet. Confirmatio argumenta modo notata complectitur, quibus deditiōnem Virius dissuadet. Conclusio consilij indicationem habet: quo mala & incommoda declinare cuncta possint Campani: ut veneno hausto se ipsos necent: post magno rogo accenso vna cremenntur, atque ita honestè libereque moriantur: sui post se insignem memoriã relinquant. Loci hic communes: de conditiōne eorum, qui semel desecerunt: socijs & fœderatis damna dederunt plurima: obsidionibus artibz & conuinis: mi-

serius deditioe hostium in potestatem redactorum: victoria insolentia. *Vsus cum dehortari nostros volumus, ne obsessi ipsi sese dedant: quos offendisse sese, & hostes habere infensissimos norum.*

- I. **Q**UID vos, eam deditioem fore censetis, qua quondā vt aduersus Samnites auxiliū impetraremus, nos no-
- II. **Q**uid vos, omnia Romanis de dimis? Iam è memoria excessit, quo tempore & in qua fortuna à P. R. defecerimus? iam quemadmodum in defectioe præsidium, quod poterat emitti, per cruciatum, & ad contumeliam necauerimus? quoties in obsidenteis quā inimici eruperimus? castra oppugnauerimus? Annibalem vocauerimus ad opprimēdos eos? hoc quod recentissimum est: ad oppugnandam Romā hinc cum miserimus? Age contra quæ illi infestē in nos fecerint, repetite vt ex eo quid speretis habeatis. Cum hostis alienigena in Italia esset: & Annibal hostis, & cuncta bello arderēt: ommissis omnibus: omisso ipso Annibale, ambos Cofs. & duos cōsulares exercitus ad Capuam oppugnandā miserūt. Alterum annum circumuallatos inclusosq; nos fame mace- rant, & ipsi nobiscum vltima pericula, grauissimos labores percessi, circa vallum ac fossas sæpe trucidati, & propē ad ex tremū castris exuti. Sed omitto hæc, vetus atque vtitata res est, in oppugnanda hostium vrbe labores ac pericula pati: il- lud iræ atque odij execrabilis iudicium est, Annibal ingen- tibus copiis pedicū equitumq; castra oppugnauit: & ex par- te cœpit: tanto periculo nihil moti sunt ab obsidione. Profe- ctus trās Vulturū percussit Calenum agrum: nihil rāta so- ciorum clade auocati sint. Ad ipsam vrbe Roman infesta signa ferri iussit: eam quoq; tempestatē imm inentē spreue- runt. Transgressus Anienem, tria millia passuum ab vrbe ca- stra posuit: postremò ad moenia ipsa & ad portas accessit: Romā se adempturum eis, nisi omitterēt Capuam, ostendit: & non omiserunt. Feras bestias cæco impetu ac rabie conci- tatas, si ad cubilia & catulos earum ire pergas, ad opem suis ferendam auertas; Romanos Roma circum sessa, coniuges, liberi, quorū ploratus hic quoq; propē exaudiebantur: aræ, foci, deū delubra, sepulchra maiorū temerata ac violata, à Capua nō auerterūt: tanta auuiditas supplicij expetendi, rāta sanguinis nostri hauriendi est sitis. Nec iniuria forsitan: nos quoque idem fecissemus, si data fortuna esset. Itaque quan- do aliter Diis immortalibus visum est, cum mortem ne re- cufare quidem debeam: cracia us cōtumeliasque quas spe- rat hostis, dum liber, dum mei potens sum, effugere morte præterquam honesta, etiam leni possum. Non videbo Ap-
Clau-

Claudium & Q. Fulvium victoria insolenti subnixos: neque victus per urbem Romam triumphi spectaculum trahar: ut deinde in carcere, aut ad palum deligatus, lacerato virgibus tergo, ceruicem securi Romani subiiciat: nec dirui incendi- que patriam videbo: nec rapi ad stuprum matres Campanas, virginesque & ingenuos pueros. Albani, unde ipsi oriundi erant, à fundamentis proruerunt, ne stirpis, ne memoria originum suarum extaret: nedum eos Capuæ parafuros credam, cui infestiores quàm Carthagini sunt. Itaque quibus vestram ante fato cedere, quàm hæc tot & tam acerba videant, in animo est: ius apud me hodie epulæ instructæ paratæque sunt. Satiatis vino ciboque, poculum idem quod mihi datum fuerit, circumferetur: ea potio corpus à cruciatu, animum à contumeliis, oculos, aures, à videndis audiendisque omnibus acerbis indignisque, quæ manent victos, vindicabit. Parati erunt, qui magno rogo in propatulo ædium accenso corpora exanima iniiciant. Hæc vna via & honesta, & libera ad mortem & ipsi virtutem mirabuntur hostes, & Annibal fortes socios sciet ab se desertos ac proditos esse.

PETITIO HONORATI

IN BELLO

loci.

Ex Herodoti Lib. IX.

ORATIO I. TEGEATARUM.

RESOLVTIO.

Contentio inter Tegeatas & Athenienses orta de loco in bello fuit: vtrum hi aut illi cornu tenere alterum in acie deberent. Honorum hunc sibi deberi Tegeata contenderunt: tribus potissimum rationibus vsi: quòd 1. Honor is semper in peregrinationibus atque expeditionibus habitus Tegeatis fuerit. 2. Habitus fuerit merito propter virtutes ac merita præclara. 3. Comparatione facta, ob res gestas, Atheniensibus præferendi sint. Conciliationi & ipsa istud accommodat: quod non stulta arrogancia, sed iure alterum sese cornu petere Tegeatas affirmant: optionem cedunt Lacedæmonijs. Motus sicut & emulatio. Collocatio commemoratione virtutum ac rerum gestatarum: deinde petitione constat, ut alterum sibi tenere cornu liceat. Vnus erit, cum in societate belli, de loco in acie lis atque contentio oritur: sartam testam nostram nostrorumque iuri dignitatem cupimus.

Hoc nos semper digni honore è sociis omnibus habitū sumus, quotiescunq; à Peloponnesibus cōmuniter in externaas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam iam inde ex quo Heraclide post mortē Eurysthei sunt conati in Pelopōnesum redire. Quo tempore hanc dignitatē assequuti sumus ob hanc rem gestā: Posteaquam cum Acheis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in Isthmum profecti cōsedimus aduersus eos, qui redire conabantur, tunc Hyllus orationē habuit, nō expedire vt vterq; exercitus confligendo periclitaretur: sed vt aliis acquiescentibus, secum singulari certamine dimicaretis, quē Peloponneses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponneses sœdus in hæc verba percusserūt, si vinceret Hyllus Peloponnesum dūcem, vt Heraclidæ in paterna reuenteretur: sin victus esset, retrō Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, ne uic per annos centū de redeundo in Peloponnesum agitarēt. Ab omnibus sociis ad eam rem volūtarius electus est dux atq; idē rex nostri Echemus Aëropi filius, Phegei nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo factō nos cum alia decora inter Peloponneses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, vt alteri cornu præstemus quoties cōmuniter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu præesse malitis: alteri verò cornu vt præsimus nobis vëdicamus, quemadmodum vsq; fecimus ad hoc tempus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, Atheniensibus sumus digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit, vt æquius sit nos alterum cornu tenere, quàm Athenienses: à quibus no tales gestæ res sunt, quales nobis, neque recentes, neque vetustæ.

ORATIO II. ATHENIENSIVM
SVPESIORI PROXIMAE
 respondens.

RESOLVTIO.

Tegatis hac Oratione Athenienses respondent: & commemoratis rebus à se & maioribus suis præclare fortiterque in bellis gestis, ostendunt, sibi eum merito in acie locum deberi: non tamen hac de re contendere sed officium suum facere velle, quo tandem cunq; in loco collocati in acie fuerint. Petitionis igitur instituta rationes sumptæ sunt

sunt à pristina gloria ac rebus gestis Atheniensium, & recentibus meritis atque victoria reperiata à sex & quadraginta nationibus Persico in bello. Ad id & accconciliandum valet, cum modestè Athenienses causas exponunt, cur ad honoris contentione deueniant: pauca, non omnia præclara facinora atq; promerita recensent, de suo iure libèter sese cedere ac pugnare strenue velle proficiunt: quò ducti fuerint. Mors amor, q̄ excitatur, cū contentiosos minimè esse se Athenienses nec suis delectari laudibus indicant. Collocatio & tractatio tribus absoluitur partibus. Principio *ἡρώδης*, occupatione facta & indicatione cause contrariæ petitionis. Narratione quæ expositionem rerum ab Atheniensibus gestarum continet. Conclusionem, præcisionem & pollicitationem obedientiæ & officij, ubicunque stare iussi fuerint. Locus hic communis de contentione intempestiua dignitatis loci rium, cum contra hostem pugnandum: & officio boni viri, qui quæcumque tandem locum obinet, vsui emolumentoq; Reipub. esse conatur. *Ἰσος*, quando ijs respondendum, qui de loci nobiscum dignitate & honore contendunt.

ETSI scimus has copias pugnandi cum barbaro non al-
 I. tercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegea-
 ta referre constituit præclara facinora tum vetusta nō noua,
 quæ per omne tempus vtriq; fecerunt, necesse habemus, &
 nos exponere apud vos, vnde nobis patrium sit, qui semper II.
 egregij fuimus, esse primos potius quàm Arcadibus. Hera-
 clidas, quorum ducem isti apud Isthmū se prædicant inter-
 fecisse, nos soli excepimus, ciectos prius ab omnibus Græ-
 cis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: &
 Eurysthei iniuriam vñ cum eisdem pugnando propulsa-
 uimus, victoriæq; potiti sumus de iis, qui tum Peloponne-
 sum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum
 Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta
 in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra ter-
 ra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nos
 strum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ
 à flumine Thermodonte, aliquando in nostram excurrê-
 re. Ac, nec in heroum quidem laboribus qui ad Troiâ bella-
 uerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum perti-
 net horum facere mentionem. Etenim siue qui tunc e-
 egregij fuère, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc
 egregij sunt, satis sit de rebus priscais ista dixisse. Vt nullæ
 autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclaris-
 simæ sunt, præ vt quorūcunq; aliorum Græcorū) certè ob-
 rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc dec-
 us, & alia in super obtineamus, qui soli Græcorum per nos
 cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores
 euasimus

cuasimus, sex & quadraginta nationibus superatis: quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorē consequamur.

III. Verum non decet in hac rerū conditione de loci dignitate contendere: ubicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur appōsitissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Ubicunq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. Itaq; ducite nos, tanquam vobis parituros.

ADHORTATIO AD REM IN
BELLO, NON FORTITER
solum, verum etiam cautē bonēq;
ordine gerendam.

Ex lib. II. Thucydidis.

ORATIO ARCHIDAMI SPARTANORUM REGIS.

RESOLVTIO.

Cum contra Athenienses bellum gesturi essent Spartani & hostes socij, Archidamus rex Spartanorum hac oratione Duces est hortatus: diligentem cautionem animiq; magnitudinem ut adhiberent: non nimium fiderent viribus ac multitudini suorum militum, aut etiā hostes Athenienses contemnerent. Rationes istæ: quod 1. Athenienses copias probe instructas & fortiter pugnantes habeant. 2. Tum à maioribus relieta, tum paria gloria bellica conseruanda. 3. Græcia tota erecta ad hoc bellum, idem votis omnibusq; secūdis prosequatur. 4. Periculum & discrimen omnibus atq; singulis metuendum. 5. Belli conditio ac fortuna dubia: contemptu hostis sæpè paruis à copiis maxime profligentur. 6. Hostili in terra bellum gerentibus necessaria cum metu facta preparatio. 7. Athenienses hostes tales, ut eorum belli gerendi ratio merito reformidanda: idmō hic & conciliantia sunt: cum na de suis ac suorum rebus gestis atq; laudibus Archidamus agit: ut non hisce Athenienses hostes spoliēs: prudēter de belli conditione differat. Mortis sua & emulatio est mota maiorum & parentum ob oculos gloria constituta: & Metus, qui vtiliter tum excitatur: cum nimium nostri audaces ac confidentes sunt propter ingenites copias, eoq; nomine hostes contemnuunt & negligenter rem procurant: huic, altatis iis, quæ terrent homines, occurrendum malo est. Exordium ἔπος ἔειπεν factum est: in quo id, quod de ingenti multitudine exercitus Peloponnesiaci dici poterat, diluitur. Pars altera confirmatio argumenta continet: quibus ostendit Archidamus, non solum fortiter, verum etiam cautē ac prouidē contra Athenienses bellū gerendum esse. Conclusio præcipuorum argumentorum repetitione, & ἔπος ἔειπεν adhortatione absoluitur. Loci hic obseruandi de hostium contemptu

temptu vitando : fugienda negligentia & securitate, quæ e copiarum magnitudine oriur : ancipiti bellorum conditione ac fortuna : insolitis casibus, qui iracundiam & furorem mouent : ordine denique & quælan custodia atq; mandatorum executione celeri obseruanda. Vt usciem in bello ad cautionem ac diligentiam nostros hortari : iisdem hostium adimere contemptum volumus.

VIRI Peloponnesij sociique, & nostri maiores fecerunt I. multas expeditiones intra & extra Peloponnesum : & inter nos illi, qui seniores sunt, non sunt imperiti bellorum: nunquam tamen cum tanto apparatu exiimus, sicut nunc. Sed nunc aduersus urbem procedimus potentissimam, & II. antecellimus reliquis Græcis multitudine & opinione rei militaris. Iustum est igitur, nos non videri, aut deteriores maioribus nostris, aut inferiores gloria nostra. Tota Græcia hoc nostro conatu erecta nos intuetur, & optimè cupit nobis propter odium erga Athenienses, optatq; vt perficiamus quæ cogitamus. Non igitur aliquid negligentius agamus, etiamsi videmur plures esse & instructi, nec securitatē nobis polliceamur ex eo, quod propter hæc hostes nobiscū non sint pugnaturi : sed ducum & militum, vnusquisq; vt qui sese cogitet in discrimen esse venturum, sit paratus ad dimicandum. Omnia enim in bellis obscura sunt, & ex parte III. multa existunt. Sæpè ex iracundiâ fiunt conflictus, sæpè minor multitudo, quæ propter metum cauta est, fortius depulit plures, qui contemptu hostium fuerunt imparati. Ac in terra hostili ita rem geri oportet, vt appareamus nos tanquam metuentes, & pugnemus tanquam audaces. Ita affecti, & ad inuadendos hostes promptissimi erimus, & ad conflictum munitissimi. Neq; verò ad urbem bello inualidâ sed rebus omnibus optimè instructam accedimus, idcirco omninò nobis id persuadeam⁹, quod sit dimicatura, etiamsi nondum sese commouet; quia nondum sumus in conspectu. Fiet id autem, vbi viderint à nobis terram hostiliter vastari, & res suas corrumpi. Omnes enim ex conspectu subiti atque insueti damni in iram exardescunt; & qui minimum vtuntur ratiocinatione, ij maximè ira ad agendum aliquid permouentur. Athenienses autem multò magis quàm alios consentaneum est hoc facturos esse : qui imperare aliis volunt, & aliena incendere malunt in vicinis regionibus, quàm pati vt sua ab aliis incendantur. Ergo vt aduersus tantam ciuitatem bellum gesturi, & maximam gloriam reportaturi maioribus nostris, & nobis, sequimini animis ad euentum vtrumq; paratis, eò quò ducemini. Sed ordinem seruate ante omnia.

Proposito.

2

III.

te omnia, & circumsp̄ctionem adhibete, celeriter mandata
ducum excipientes. Pulcherrimum enim hoc est & tutissi-
mum, cum simus multi, omnes vno ordine v̄tentes cōsp̄ic̄:

ADHORTATIO AD FORTITER
DEPELLENDOS HOSTES,
agrorum populatores.

Ex *Linij lib. III. ab Vrbe condita.*

ORATIO T. Q. CAPITOLINI
Consulis, ad populum Rōm.

RESOLVTIO:

Hortatur hac in Oratione *Quirites T. Q. Capitolinus Consul*, vt
contra *Aequos & Volscos* arma sumant: qui discordiis Roma-
norum mori, agros ad ipsa vsq; vr̄bis mania vastabant ac depopula-
bantur: argumentis hisce vsus: quod 1. Hostes vastationibus suis non
Consules tantum, sed ipsos quoq; *Quirites* contemnat. 2. Facile possint
superari, vt qui sepe iam fusi, fugatiq; & m̄lectati. 3. Mali huius
causa nulla, nisi discordia: quae remouenda, cum nihil non benignè
Quiritibus concessum. 4. Incommoda, mala, damna omnis generis
tam publicè quam priuatim metuenda, nisi depellantur hostes, qui
tam ante portas vr̄bi imminant. 5. Muliercularum altercari inter-
se & otiosè domi des̄dere. v̄tilia conciliantia sunt: cum d̄lere sese *Ca-*
pitolinus ostendit ob pericula vr̄bi imminencia & rei indignitatem
nihil mali, tantum penitentiam actorum *Quiritibus* precatur: opta-
re sese indicat: vt placere illis possit: sed malle hos saluos esse iudicat:
quo tandemcumq; modo animati in sese futuri sint: taxat eorundem
grauiter sed sine conuicio vitia. Motus aliquot hic reperiuntur 1.
Pudor, qui excitatur, notatione eorum, quae timide & ignaue sunt,
dedecoris atq; infamiae labem aspergunt. 2. *Laetitia*, contemptu,
mota cōditione hostium des̄cripta. 3. *Metus*, quem suscitauit *Capito-*
linus, cum mala, & quidem propinqua ac vicina exponit; quae non so-
lùm publicè, verùm etiam priuatim ciuib; singulis metuenda. 4. *O-*
rdium, quod in pleb; colas & assentatores inflammatur, cum ostendi-
tur non ciuim, sed suum commodum hos quarere. 5. *Aemulatio*,
quae oritur ad imitandum patriis moribus propositis. 6. *Spes* deniq;
rei contra hostes bene feliciterq; gerendae, si modo intestina mala, ac
discordiae sublatae fuerint. Collocatio & tractatio horum absolutiur:
principio ob̄v̄isus, ad beneuolentiam conciliandam accommodato:
quando summo cum pudore verba sese facere *Capit.* ostendit. Deinde
Confirmatione, in qua aliquot argumentis idem *Quirites* hortatur, vt;
depositis discordiis, hostes populabundos depellant. Postremò Con-
clusionione motu aemulationis & spei facta. Loci hic aliquot egregij, de
discordia ordinum, & malis ex his ipsis ortis: nimio libertatis studio:
ingeniis

ingeniis assentatorum ac plebicularum: officio bonorum virorum: qui vera & salutaria, quam grata dicere malunt. Usus, cum ob intestina bella, atq; ordinum in Repub. discordias, damnum dant agrys hostes foris: arma sumunt: & adhortatio instituenda, ut depositis simultatibus ac discordiis, illi propulsentur.

ET si mihi nullius noxæ conscius, Quirites, sum: tamen I. cum pudore summo in cōcionem vestram processi, hoc vos scire, hoc posteris memoriæ traditū iri: Acquos & Volscos vix Hernicis modò pares T. Quintio quartum consule ad mœnia urbis Romæ impunè armatos venisse. Hanc ego ignominia (quanquā iamdiu ita viuatur, is status rerum est, ut nihil boni diuinet animus) si huic potissima imminere anno scissent, vel exilio, vel morte, si alia fuga honoris non esset, vitassem. Ergo si viri arma illa habuissent, quæ in portis fuere nostris, capi Roma me consule potuit: satis honorū, satis superq; vitæ erat: mori Consulcm tertium oportuit. Quem tandem ignauissimi hostiū contempsere? nos consules? an vos Quirites? Si culpa in nobis est, auferte imperiū indignis: & si id parū est, in super pœnas expetite. Si in vobis, nemo deorū nec hominū sit, qui vestra puniat peccata, Quirites, vosmet tantum eorum pœniteat. Non illi vestram ignauiam contempsere, nec suæ virtuti confisi sunt; quippe toties fusi fugatiq; castris exuti, agro multati, sub iugū missi, & se & vos nouere. Discordia ordinum est venenū urbis hu-
 ius: patrū ac plebis certamina: dum nec nobis imperij, nec vobis libertatis est modus: dum tædet vos patriciorum, nos plebeiorem magistratum, sustulere illi animos. Prò Deum fidem, quid vobis vultis? tribunos plebis cōcupistis, cōcordiæ causa concessimus: decē viros desiderastis, creati passi sumus: decē uiros vos pertæsum est, cōgimus abire magistratur: maerente in eosdem priuatos ira vestra, mori atque exulare nobilissimos viros honoratissimosq; passi sumus: tribunos plebis creare iterum voluistis, creastis: cōsules facere vestrarum partium, etsi patribus videbamus iniquum, patri-
 cium quoq; magistratum plebi donum fieri vidimus: auxilium tribunitium, prouocationem ad populum: scita plebis iniuncta patribus, sub titulo æquandarum legum nostra iura oppressa tulimus & ferimus. Qui finis erit discordiarū? ecquando vnam urbem habere, ecquando communem hanc esse patriam licebit? victi nos æquiore animo quiescimus, quàm nos victores. Satisne est, nobis vos metucendos esse? Aduersus nos Auentinum capitur: aduersus nos sacer occupatur mons. Esquilias quidem ab hoste propè captas, & scandentem in aggerem Volscum hostem nemo submouit:

in nos viri, in nos annati estis. Agite dum, ubi hinc curiam circumfuderitis, & forum infestum feceritis, & carcerem impleueritis principibus: nisi dem istis ferocibus animis egredimini extra portam Esquilinam: aut, si ne hoc quidem audetis, ex muris visite agros vestros ferro ignique vastatos: pedem abigi: fumare incensa passim tecta. A tenim communis res per hanc loco est peiore: ager vritur: vrbs obsidetur: belli gloria penes hostes est. Quid tandem? priuatae res vestrae quod in statu sunt? Iam vnicuique ex agris sua damna nunciabuntur. Quid est tandem domi, vnde ea expleatis? tribuni vobis amissa reddent ac restituent: vobis verborumque quantum voletis, ingerent, & criminum in principes, & legum aliarum super alias & concionum: sed ex illis concionibus nunquam vestrum quisquam re fortunaque domum auctior reddit. Ecquis retulit aliquid ad coniugem & liberos, praeter odia, offensiones, simultates publicas priuataeque? A quibus semper non vestra virtute innocentiaque sed auxilio alieno tuti sitis. At hercules, cum stipendia nobis consalibus, non tribunis ducibus, & in castris, non in foro faciebatis, & in acie vestrum clamorem hostes, non in concione patres Romani horrebant: praeda parta, agro ex hoste capto, pleni fortunarum gloriaeque simul publicae, simul priuatae, triumphantes domum ad penates redibatis: nunc oneratum vestris fortunis hostem abire sinitis. Haerete affixi concionibus, & in foro viuite: sequitur vos necessitas militandi, quam fugitis. Graue erat in Aequos & Volscos proficisci? ante portas est bellum: si inde non pellitur, iam intra moenia erit, & arcem & Capitolium scandet: & in domos vestras vos persequetur. Biennio ante Senatus delectum haberi, & educi exercitum in Algidum iussit: sed eamus desides domi, mulierum ritu inter nos altercantes, praesenti pace laxi: nec cernentes, ex ocio illo breui multiplex bellum rediturum. His ego gratiora dictu alia esse scio: sed me vera pro gratis loqui, etsi meum ingenium non moneret, necessitas cogit. Vellem equidem vobis placere Quirites, sed multo malo vos saluos esse, qualicumque erga me animo futuri estis. Natura hoc ita comparatum est, ut qui apud multitudinem sua causa loquitur, gratior eo sit, cuius mens nihil praeter publicum commodum videt. Nisi forte assentatores publicos, plebicolas istos, qui vos nec in armis, nec in ocio esse sinunt, vestra vos causa incitare & stimulare putatis: concitati, aut honori aut questui illis estis: & quia in concordia ordinum nullos se vsquam esse vident, mala rei se, quam nullius, turbarum ac seditionum III. duces esse volunt. Quarum rerum si vos taedium tandem capere

capere potest, & patrum vestrosq; antiquos mores vultis pro his nouis sumere: nulla supplicia recusō, nisi paucis diebus hos populatores agrorum nostrorum fusos fugatosq; castris exuero: & à portis nostris mœnibusq; ad illorum vrbes hunc belli terrorem, quo nunc vos attoniti estis, transtulero.

ADHORTATIO AD STRENVE FORTITERQVE PVGNANDVM.

Ex Livij Lib. V. Ab vrbe condita.

ORATIO M. FVRII CAMILLI

Dictatoris ad milites.

RESOLVTIO.

Confermatos milites suos ob hostium copias magnas hac in oratione Camillus Dictator erigit ac hortatur, vt animis erectis & infractis, cum his pugnent, his rationibus: quod 1. Ducem se habeant. 2. Ipsi fortes ac felices in prælijs: res præclare in his gesserint. 3. Hostes superari sepe perpetuam virtutis & gloriæ materiam Romanis suppeditent. Ad id, & ad conciliandam accommodatam: quod modeste, in elatè de se Camillus sentit ac loquitur: res à se gestas non amplificat, sed præteritione tractat: in se nihil nisi seipsum vult spectari. Motus spes & fiducia excitata rebus ante ex animi gestis atq; administratis sententijs, reportatis victorijs, hostium extenuatione. Principium oburgatione cõstat tristitiæ ac cunctationis militum. Confirmatio argumens continet erigentia & excitantia milites ad fortiter atq; animosè pugnandam. Conclusio adhortatione & pollicitatione certæ victoriæ absoluitur. Loci communes de conditione hostium, qui materiam sepe virtutis atq; gloriæ nobis suppeditant: ijs quæ in Duce spectanda: euentus simili iisdem ex actionibus expectando. Vsus, cum metus extimendus ijs, qui magnas hostium copias reformidant: adhortatio ad feruet cum his pugnandum insinuanda.

QVARE tristitia milites hæc, quæ insolita cunctatio est? I. Hostem, an me, an vos ignoratis? Hostis quid aliud II. est, quam perpetua materia virtutis gloriæq; vestræ? Vos cõ- tra, me duce (vt Falerios Veiosq; captos, & in capta patria Gallorum legiones cæsas taceam) modò tergeminae victoriæ triplicem triumphum ex his ipsis Volscis & Aequis, & ex Hetruria egistis. An me, quod non Dictator vobis, sed tribunus signum dedi, non agnoscitis ducem? Neq; ego cõ- maxima imperia in vos desidero: & vos in me nihil præter meipsum intueri decet. Neq; enim dictatura mihi vnquam est

III. animos fecit, ut ne exilium quidem aderint. Idem igitur omnes sumus: & cum eadem omnia in hoc bellum afferamus, quae in priora attulimus, eundem euentum belli expectemus. Simul concurreritis, quod quisque didicit ac confuevit, faciet: vos vincetis, illi fugient.

ADHORTATIO AD STRENUE FORTITERQUE PUGNANDUM.

Ex Livij Lib. VII. Ab urbe condita.

ORATIO M. VALERII CORVINI
Cons. ad milites.

RESOLUTIO.

Cum auxilia Campanis ferenda, bellum indicendum Samnitibus Senatu Romano placuisset: hanc eò ob causam missi Coss. Valerius & Co. necius fuisset: Valerius ad fortiter contra Samnites hostes pugnandum hac est oratione milites hortatus. Rationes sunt: quòd vicem habeant, qui virtute & rebus praclarè gestis tres consulatus summamque laudem sibi comparari. 2. Magna sint militibus spectanda: cum ambia ipsi premia proposita: Consulatus non amplius patribus solum, veram etiam plebeijs patet. 3. Ipse dux & coluerit, & ad huc coiat plebem Romanam. Ad conciliandum istud valet: quòd non dicit, sed facta sua sequi vult milites: in hos suam testatam benevolentiam facit: elatè atque arroganter de se minimè sentire, aut efferrè genitum se sentire ac venustate indicat. Motus Amor, qui oritur, cum virtute, non factionibus, aut titulis alijs non bonis, ad honores quisque peruenit. Collocatio & tractatio primò cohortationem inducit ad imitationem cum factorum atque exemplorum ducis: altera ad imitationem continet ad fortiter pugnandum incitantes: postrema conclusio ad imitationem ducis, in firmere suas debet: ut huius facta & exemplum imitari milites possint: de ratione emergendi atque inclarescendi bene ac legitima: de benevolentia eodem semper tenore raanenda. Postquam cum blandè milites compellandi, excitandi que sunt, ut Ducis sui exemplum imitari, strenuè contra hostes pugnent.

FACTA mea, non dicta vos milites, inquit, sequi volo: nec disciplinam modò sed exemplum etiam à me petere. Quis factionibus modò nec per coitiones vfitatas nobilibus, sed hac dextra mihi tres consulatus, summamque laudem peperit. Fuit, cum hoc diei poterat. Patricius enim eras, & liberatoribus patriæ ortus: & eodem anno familia ista consulatum, quo vrbs hæc consulem, habuit. Nunc iam, nobis patribus vobisque plebeijs promiscuus consulatus patet:

ncc

hæc generis, vt antè, sed virtutis est præmium. Proinde summum quodq; spectate milites decus. Non si mihi nouum hoc Coruini cognomen diis autoribus homines memoria excelsit. Semper ego plebem Romanam militiæ domiq; priuatus, in magistratibus paruis magniq; æquè tribunus ac consul, eodè tenore per omnes deinceps consulatus colui atq; colui. Nunc quod instat, diis bene iuuantibus, nouum atq; integrum de Samnitibus triumphum mecum petite. III

AD HORTATIO AD STRENVE FORTITER QVE PVGNANDVM.

Ex Alberti Krantzij Historiarum Sueciæ
Libro IV.

ORATIO PAULLI EQVITVM EX
Sicilia præfecti: cum suis Adrianiâ
mole Romæ obsessi.

RESOLVTIO.

Cum Tatilas rebus secundis, & ad voluntatem fluente fortuna visus, post Belisarij discessum versò Romam obsidione circumisset, & capisset quoq; Paulus quidam Equitum præfectus ex Sicilia, vir fortissimus; in extremas redactus angustias, suis auctor equitibus fuit: vt strenuè fortiterq; pugnando honestè gloriosèq; mori, quàm vel turpiter sese dedere, vel fame perire mallet. Rationes, in medium allatæ sunt. 1. Hostibus vndiq; circumfusus, fugere non liceat. 2. Deditio, non modo turpis, verum etiam periculosa, propter barbarorum crudelitatem ac sauitiam. 3. Auxiliorum spe sublata, diu obsidionem ferre famemq; premi stultum & imbelle. 4. Honestum ac laudabile non inuitos mori. 5. Alio tẽpore ac breui foriẽ omnibus hæc cum morte vita cõmutanda. vñda motus sunt cõpõvs nẽd qõõs, pudoris & metus: quorũ itle dedecoris ac turpitudinis excitatur notatione: hic mouetur, cui quid reformidandi vel deditio, vel obsidione cõtinuata, ostenditur. obidõp; ad conciliandum accommodatum est: quòd militaris hominis vereq; fortis hic ingenium describitur. Collocatio conslat horum: Principio ex abrupto factio: Confirmatione rationes continent, quibus ostenditur, satis esse fortiter pugnãdo cadere, quam miserè turpiterq; vitam traducere: Conclusionẽ wõlõõnẽ, cohortatione absoluta ad mortem gloriofam oppetendam. Loci hic obseruandi: de deditiois conditione: fama ceteriq; ferendis, quæ secum obsidionis ferunt: morte honesta & gloriosa vitæ, aut seruituti turpi anteponenda. Vñs, cum extremas in angustias atq; difficultates redactos milites adhortari volumus: vt fortiter dimicando, aut salutis sibi manũ viã aperiant aut occumbant.

- I. **Q**UOCVNQVE nos vertamus, commilitones, extrema nos circumstant. Nam fugę nulla facultas est: circumfusis hostium copiis, ac nos impigrę obseruantibus. Deditio autę supra turpitudinem vilitatemq; consilij, cruciatus insuper & excarnificationes portędit. Barbarorum enim sęuitia simplici mortis genere contenta esse non solet. Durare verõ in obsidione, ac cibo equorũ pasci, eorũ esse, qui auxilia sibi ventura expectarent. Nobis autę carentibus ea spe, nulla ratio suadere hanc tolerantiam potest, nisi vilissima detrectatio mortis: ceu pueri formidolosi, dolore confici malunt, quàm ferro secari. Ego verõ dedi hostibus, & tabescere inedia, eorum puto, qui cor & sanguinem nõ habent. At nobis strenuis & præliorum non insuetis, gloriosa mors complectenda est. Sic enim moriamur, vt sanguine hostium madentes, nõ inulti cadamus, ne rideat hostis nostros interitus, sed fleat: nec iugulum nostrũ præbecamus, sed iugulũ suum ferro nostro perfringamus. Quid enim paucorum annorum accessio nobis prodesset, quum, etsi nunc seruati, paulo post simus obituri? Gloria extedere vitam hominibus potest, natura non poterit. Itę igitur mecum ad gloriosam mortem, quam ciues simul & hostes admirabuntur.

ADHORTATIO AD STRENVE FORTITERQVE PVGNANDVM.

Ex Vngaricarum Hist. Appendice.

ORATIO D. ALBERTI A LASKO,
Palatini Syradiensis ad milites.

RESOLVTIO.

Moldauica expeditione suscepta Iacobum Basiliensem Despotã in regnum introducere, & Alexandrum principem loci illius crudelę eicere volens Albertus a Lasko, hanc ad milites orationem habuit, in qua ad strenuę fortiterq; pugnadum eos est hortatus his argumentis. Quod 1. laudabile ac gloriosum semper sit habitũ bello tyrannos prosequi ac punire: commendari hoc in Hercule. 2. Ipse, contra quem arma sumpta, homo impius sacrilegus, omnibus vitijs ac flagitijs polluitus. 3. Fraude & dolo regionẽ, quã possidet, occupari: nõ inuito bono uti neat, ideoq; immaniter eã depopuletur. 4. Sit contra Iacobum Basiliensem genere nobilissimus, regionis legitimus successor ac hæres: iniquę armis peratur ab Alexandro. 5. Superari hic nõ magno negotio queat, cuius milites metu potius, quàm amore agat, quæ agunt, inuiti militent. 6. Causa bona & iusta, in qua hostilis exercitus numerosus minime

metuent

metuendus. Ad conciliandum valet: cum vtriusque, cogitationibus ac suspicionibus sinistris occurritur: expeditionis cause false remouentur, vere ponuntur: iustas ac honestas eas esse ostenditur: studium honestatis, iustitiæ amor, odium crudelitatis, tyrannidis, impietatis declaratur. Motus sunt: odium, quod in Alexandrum concutatur expositione eorum, quæ impiè, sceleratè, crudeliter ab hoc perpetrata: & spes seu confidentia mota illorum commemoratione, quæ animosos in bello homines, etiam in paucitate, reddere solent: cuiusmodi sunt: cause, conditio, aliorum exempla, qui parua manu magnos exercitus superarunt, laus ac gloria immortalis proposita, emolumenta & commoda haud vulgaria, quæ expectanda ducum animi promptitudo & alacritas. Collocatio ac tractatio horum absoluitur. 1. Exordio accommodato ad benignitatem conciliandam, quæ paratur significatione causarum expeditionis institute. 2. Confirmatione facta argumentis ijs, quæ ad fortiter prælium inueidendum ac pugnandum excitare milites consueverunt. 3. Conclusionem, quæ præcipientem longioris præmiorum enumerationis, & repetitionem præcipuorum argumentorum habet. Loci sunt obseruandi de bellorum causis iustis ac iniustis: fama atq; immortalitatis studio: tyrannorum odio & persecutione: metu, non homo verum gerendam custode. Vfus arit, cum in hæredis ac successoris legitimi in Dinarchiam introductione armis facta, ad animi magnitudinem & fortitudinem milites cohortari volumus.

NON tam elatum animum, neq; tam superbam mentem. I. Dij immortales dedere mihi, Milites, vt auiditate dominandi, in dubium Martis discrimen vos huc, in alienam, & nobis omnibus prorsus incognitam terram, ex patrii fedibus educere consilium haberem: neq; tam diuitiarum cupidam, vt earum studio & vitam meam, & sanguinem etiam vestrum periculo obiicere vellem. Si enim nullum vnquam triste imperium, in eos quos mihi natura subiugauit, exercui: & si tot ditiones, iure hæreditario ad me delapsas, parui apud me semper feci: quis quæso erit, qui me superbe affectantem imperia, vel auarè ambientem diuitias, aut esse existimet, aut me huc venisse propterea putet? FAMA, Milites, fama atq; immortalitatis studium eò me pertraxit, vt, oblitus quietis domesticæ atq; vitæ priuatae (quam hi tantum felicem putant, qui sub diuo somno se dare inhonestum existimaat: & iniurias ventorum, niuis, frigoris, algoris, inediae ac vigiliæ subterfugiunt) vobiscum vna huc memet contulerim: iniquissimi ac crudelissimi tyranni vitam salutemque persequutus. Antiqua secula Herculem modò laudibus II. & gloria prosequuta sunt, sed etiam in numerum Deorum

immortalium retulerunt: propterea quòd is contra Diomedem Thracum Regem (qui carnibus hospitum, & sanguine ipsorum equos suos pascebat) bellum instituisset, deus est amicus & in frustra dissectum, in pabulum præbuisset. Philantem quoque, Dryopum regem, Apollinis Delplici templum violare ausum (Deum hæc iniuria fuit) regno spoliavit illudque Meliensibus incolendum dedit. Quod ab eo factum esse, multi autores sunt, non ut regnū affectaret; sed, ut iniuriam Diuorum, hominum denique, ultum iret, & famam virtutis suæ æternitati relinqueret. Is animus mihi est, Milites. Bellum enim suscepi, gloriæ magis quam diuitiarum aut imperij cupiditate ductus: & suscepi contra eum, qui nec Diis, nec mortalibus vnquam pepercisse videtur: & qui præter inferendas iniurias, & exercendam crudelitatem nihil pensi vsquam est. Non veretur homo omnium quos terra sustinet, sceleratissimus, in dona Deum auaras, in sanguinem autem mortalium cruentas manus iniicere. Quod enim sanum ab illius auaritia intactum mansit? Taceo homines ab illo contra ius fasque violenter trucidatos: quorum sanguine hic fluuius sæpè inundauit: cadaueribus autem hæc sylua, hæc prata repleta, & volucres in aère volitantes pasta sunt. Hæc sua voluptas est: in conspectu vxorum maritos, ante oculos liberum, parentes vita spoliare. In hunc modum iuncti principis officio sese perfungi existimat, vbi fana & delubra Deorum spoliauerit, liberos in præsentia parentum trucidauerit, in iustum æquè ac iniquum saurierit: neminem, nisi fraudis & cædis alicuius reum in suis reposuerit. Ad quem vindicandum hæc arbores, quas cernitis, Milites, hi lapides, qui pedibus vestris teruntur, hic fluuius, qui equos vestros vosquemet ipsos potat, hic locus denique, quem occupastis, hi etiam montes quos cernitis eminere, si sensus illis inesset, consurrexissent: ostensuri, tam atrocem, & crudelem tyrannum nequaquam ferri debere. Qui cum alienam patriam fraude astuque occupasset, in deliciis is vnum habere videtur ut eam sanguine humano conspergat: ostendens nimirum, se hic aduentitium & peregrinum, non hæredem, tyrannum non iustè dominantem esse. Nam si patria esset hæc sua, num necesse haberet, ut patriam solum ita immaniter depopularetur? utique verus hæres veræ hæreditati pepercisset. Si legitimus princeps lege ageret: non vi bona subditorum occuparet. Si iustus gubernator, iustè ad supplicia condemnaret. Sed non est ita, Milites, facta quæque sua, qualis quisque sit, declarant, & orbi demonstrant

strant, vt & hunc iam satis liquidò demonstrauerunt, esse
 illum omnium mortalium iniquissimum. Videtis, qui
 mihi astat, Despotam nobilissimam, nobilissime & anti-
 quissimæ familiæ verum: virum huius prouinciae fidei effo-
 rem & heredem: cuius ille sedem & patriam à longo iam
 satis tempore, malis artibus occupauit: & contra quem
 exercitum nunc parauit, milites coëgit, vt patria prius
 spoliata, vita aunc etiam ipsa priuet. At ego, qui cer-
 to scio, apud tyrannum imperatorem, milites metu ma-
 gis, quam amore Imperatoris rem agere: ita apud me
 constituo, etiam numerosissimam phalangem, exigam,
 vbi ad rem ventum fuerit, & satis imbellem fore. Qui e-
 nim præsentem metuit, absentem odit: id quod de mili-
 tibus suis certò sibi persuadere potestis. Oderunt eum,
 & non nisi inuiti militiam susceperunt. Non est itaque,
 quod paucitatem vestram respiciatis, Milites, in robore
 militum, & bonitate causæ, victoria, non in numero homi-
 num consistit. Et Macedonum regem parua manu magnas
 copias fuisse scimus. Cogitate autem in primis, peri-
 culo ingenti, maximum præmium propositum esse. To-
 tus orbis virtutem vestram, si eum vicerimus, admirabitur,
 & in coelum feret. Hi autem quos è tyrannide, veluti è
 faucibus inferorum, in libertatem eduxeritis, non modò
 gratias acturi sunt: sed etiam omnia sua vobiscum esse com-
 munita existimabunt. Nihil erit ita eorum, quod non æ-
 què idem sit vestrum. Sed quid ego de præmio dico & III.
 apud vos differo? qui nunquam hic pedem intulissetis,
 si me non singulari quodam amore prosequuti essetis. I-
 taque vos oro & obsecro, si vobis mea salus (quæ in eo-
 dem cardine, in quo & vestra, vbi ad prælium ventum est,
 versabitur) si fama & gloria (cuius studio & vos eduxi
 in hanc prouinciam, & me ipsum omnibus penè discrimi-
 nibus obieci) curæ est, ostendatis vos eos esse: quibus
 nihil æquè displicet, quàm vitam sine gloria & bellicè ar-
 tis fama translegisse: & enitami, vt ego vestra vir-
 tute vincam Nam vt vos meo consilio
 salui sitis, ipse operam
 dabo.

DEHORTATIO A PRAEDA.
DEHORTATIO A
PRAEDA.

Ex Pauli Diaconi Iustiniانو.

ORATIO BELISARII
ad milites.

RESOLVTIO.

Cum in expeditione Affricana ad praedam Iustiniانو Imp. exerci-
tus prorupisset, dux huius Belisarius debortari eum hoc ab in-
finito cepit his argumentis: quod 1. Iniquum ac iniustum vim alijs
inferre: alienis velle pasci. 2. Propterea in Affricam exercitus Ro-
manus missus, vt a tyrannis christianos liberet, & ad se trahat
Affros. 3. Intemperantia hęc sit adactura Affros, vt Vandalis opem
atque auxilium ferant. 4. **DEVS** non placetur, sed irriterur aliena
rapiendo. 5. Hoc ipsum cum periculoso admodum lucro coniunctū.
¶ **h**ic & decorum in ducis persona obseruatum, qui breuiter, sed
grauiter interim suo cum milite agit. Motus timor est excitatus indi-
catione eorum, quae metuenda, si Affros exercitus spoliare ac depre-
dari perrexerit. Collocatio & tractatio absoluitur: Propositione
primū: deinde huius Confirmatione: tūm Conclusionē factā mādato
& metus nābe. Loci sunt obseruandi de vitanda violentia & depre-
datione: declināda **DEI** offensione: non in inimicitia conuertenda ami-
citia subditorum. **V**sus quoties debortari milites suos Duces voluit,
vt iniuria afficiant subditos, aut spoliari.

- I.** **V**IOLENTIAM quidem inferre, alienisque pasci, iniustitia est in omni tempore, maximeque nobis in periculis constitutis. Ego enim in hoc filius, vos in hanc terram transeui, vt iustitia & opere bono tam **DEVM** placemus, quam Affros ad nosmet ipsos attrahere procuremus. Hęc autem vestra intemperantia in cōtrarium nobis proueniet & ager, vt Affri Vandalis auxiliientur. Sed acquiescentes verbo meo, neque amicitiam Affrorum in inimicitiam conuertatis, sed **DEVM** potius studete placare: cessate insillire in aliena, & lucrum excutere periculis plenum.

PETITIO STI-
PENDII.

Ex Xenophontis Lib. VII. Exped. Cyri.

ORATIO XENOPHONTIS
ad Seuthen.

RESOLVTIO.

VT in bello stipendiorum sit solutio vrgenda Oratio ostendit: cui occasione praebeis Seuthes quidam regulus, qui Xenophontem & Graecos alios mercede ad sua recuperanda conduxerat: verum promissa non soluerat stipendia. Quò factū: vt cum militibus omnia Lacedaemonij promitterent, inque sua hos castra pertrahere conarentur, seditione excitata, conquiri inciperent, à Xenophonte sese deceptos: numeratam à Seuthe pecuniam, sed retentam à Xenophonte esse: grafsarentur passim: obuios quosque caperent, & aut interficerent, aut ad dura ac iniqua νότρα compellerent. Itaque missus legatus Xenophō est qui Oratione hac à Seuthe postulauit, vt datam fidem liberaret & militibus numeraret stipendium, his argumentis. Quod 1. bene nobis meriti non sunt inhumaniter dimittendi, aut tractandi duntaxat, sed praemijs afficiendi: maximè à Principibus & illustribus viris qui in excelsis quasi cōspicuoq; loco positi, vt nullum horum obscuro esse factum queat studere debeant laudi ac gloriae. 2. Stipendia militibus semel, & quidem largè promissa: cum verò omnium aliorū, tum regum maximè & principum promissis stare: ex fide seruata commoda plurima, dantur: contra ex leuitate profitecantur. 3. Graeci fidem tantum Principis, nihil praeterea aliud fuerint secuti, ideoque turpe hos decipi, qui ante victoriam reportatam ne obulum quidem acceperant: in principis auctoritate omnem repositam spem habuerant. 4. Etiam si parca non essent, qua militum iam industria ac fortitudine parca, tamen, quod debetur stipendium, numerandum fuisset: ac propterea multo magis nunc illud dandum: siquidem manus dedecus semel acquisita & parca amittere quàm ea non comparare: grauius è diuitem pauperem, rege priuatum fieri, quam regem aut diuitem nunquam exuisse. 5. Opus maximè milite Seuthes habeat, cum subditis parum fidei ac fauentibus & ijs viatur, qui quicquid faciunt, non amore, sed vi & necessitate coacti faciunt, non nisi Seuthe electo libertatem sese suam obtinere posse opinantur. 6. Plurima incommoda sequantur stipendiorum aut recusationem, aut dilationem: populationibus & vastationibus vexentur agri à milite: necesse sit nouum & quidem maiorem exercitum parare. 7. Xenophon amicus, syncerus ac candidus concitatae multitudinis inuidiae aut patris non obijciendus: quandoquidem diuinis quoque beneficijs indigni dicantur, qui gratiam non referunt & bene de se meritis amicos ne-

gliguntur. Argumenta hæc probantia sunt. Refutantur duo, quæ Xenophonis postulatis obſtabant, & obijciebantur ab amicis Seuthe: quæſi pecunia illa ſumma nimis eſſet magna, nec ſine magno no-
merari damno poſſet: ſatius demde videretur, exiſtimationis & famæ,
quæ argenti iacturâ facere: quod tõe minor pecunia milium numeran-
da, quam ſint ea, quæ eiufdem opera & auxilio comparata: opes pul-
cherrimæ, honeſtiſſimæ, maxime convenientes principibus iudicandæ:
virtutes, iuſtitia, animi magnitudo, generoſitas, idcirco ſunt & ad con-
ciliandum apta: cum falſæ cauſæ inſtituta poſtulationis remouen-
tur: ponuntur vera: militum inſtituitur modeſta cõmendatio & cõ-
memoratio beneficiorũ. turpe indicatur militum ſuorũ cauſam negli-
gere: concepta deniq; de Seuthe ſpes præclara oſtenditur. Motus pudor
& metus ſunt: quorum ille oriatur, quando turpe dicitur eſſe principem
maximè fidem fallere, promiſſa non ſeruare hic exciatur expoſitione
& denunciatione maiorum, quæ ſibi euentura, ſi ſtipendia impedita
protractaque fuerint. Collocatio ac tractatio conſtat 1. Exordio be-
neuoletatiæ accommodato, quæ capitur. petitionis inſtituta cauſæ in-
dicatis. 2. Propoſitione, quæ caput uicquæque orationis præcipuum
τὸ χρονον, vile cominet perſonarum collatione tractatum. 3. Con-
firmatione facta aliqua argumentis, quibus ſtipendiorum ſolutionem
impetrare Xenophon conatur. 4. Refutatione in qua duabus Hera-
clide rationibus reſpondetur, & maiorem à principe honeſtatis, quàm
utilitatis eſſe curam habendam oſtenditur. 5. Concluſione in uicquæque
mitigatione abſoluta eius, quod paulo dictum aſperius offendere poſ-
ſe principis animum videbatur: facta partim ſpe & fiducia præclara
de Seuthe concepta, partim petitione. Loci notandi: de fide ac conſtan-
tia in diſtis & promiſſis: gratitudine principum, condicione, liberali-
tate, difficultate retinendi bona ſemel paria ſubditorum perſidia &
inconſtantia. Viſus, cum ſtipendiorum ſolutio irgenda.

- I. **A**D SVM, Seuthe, non petiturus abs te quicquam: sed de-
monſtraturus pro mea virili, non iure te mihi ſuccenſu-
iſſe, quod abs te militum nomine peterem, quæ tu es ala-
II. criter pollicitus fueras. Nam ego non minus exiſtimabam è
re tua fore, ſi promiſſis ſtares: quam illis expediret accipere.
III. Primum hos ſcio poſt Deos te illuſtri loco collocare, quip-
pe qui te regionis amplæ, multorumque hominum regem
fecerint. Quo fit, vt occultum eſſe nequeat, ſiue quod hone-
ſtum, ſiue turpe facinus admittis. Magnum autem quiddam
ego in eiufmodi viro eſſe ſtatuo, non videri bene promeri-
tos homines nulla relata gratia ablegare: magnum etiam, ab
Icc ccc hominum prædicari: maximum omnium nequa-
quam committere, vt in iis quæ dixeris, parum fidei merea-
re. Video enim orationem hominum promiſſa non ſer-
uantiaura

uantium vanam & imbellem esse, ac sine honore hinc inde
 vagari: atqui palàm se veritatis studiosos declarant, eorum
 verba petentium aliquid, non minus possunt, quàm vis alio-
 rum. Si quem frugi reddere velint, non minus hos nimis ef-
 ficere animaduerto, quàm alios puniendo. Si cui quid pol-
 liceantur, nihilo minus aliquid impetrant, quàm alij statim
 largiendo. Tu ipse tibi in mentem reuocato, quid prius no-
 bis dederis, quàm societatem tecum coiremus. Nihil pro-
 fectò, sed creditus fore verax in iis quæ dicebas, tot homi-
 nes excitasti ad militandum tecum, & ad occupandum re-
 gnum, quod non solum L. talentis, quæ hi sibi deberi abs
 te putant: sed multò pluris est æstimandum. Ergo primum
 hominis fide digni existimatio, quæ quidem etiam regnum
 tibi peperit, abs te hac pecunia venditur. Iam verò memo-
 ria velim repetas, quanti æstimaris, vt iis potirere, quæ iam
 tuam in potestatem redacta possides. Noui ego te optatu-
 rum potius fuisse, vt ea consequeris, quæ nos effecta tibi
 dedimus: quàm vt pecunias multò maiores iis, quas nobis
 debes, comparares. Arbitror autem tanto maius damnum,
 atq; etiam turpius esse, non iam illa possidere, quàm tum nò
 occupasse: quanto è diuite pauperè fieri grauius est, quàm
 ab initio diuitias nullas habuisse: quantoq; de rege ad pri-
 uati hominis fortunam redigi acerbius est, quàm ab initio
 non regnasse. Tu verò non ignoras, eos qui se nunc imperio
 tuo subiecere, non adductos amicitia fuisse, vt tibi parerent,
 sed necessitate: eosdem libenter in libertatem se vindicatu-
 ros, nisi quis eos metus contineret. Vtrum igitur magis eos
 arbitraris in metu futuros, teq; non deserturos, si milites er-
 ga te sic adfectos viderint, vt & iam te iubente maneat, &
 quamprimum (si sit opus) reuertantur, atq; etiam alij præ-
 clara de te multa ex his audientes, celeriter ad te pro lubitu
 tuo confluant: an verò si suspicati fuerint ex iis quæ modò
 fiunt, neq; venturos ad te alios ob perfidiam tuam, & hos
 amiciose in ipsos esse animo, quàm in te? Enimuerò nò illi
 quod numero superarentur, ideirco tibi celsère: sed ducum
 inopia. Quapropter hac etiam in parte periculum est, ne vel
 sibi præfiant eos, qui se per iniuriam fraudatos abs te pu-
 tant, vel etiam Lacedæmonios longè his potètiore: nimirum
 si milites alacrius secum illis expeditione suscepturos pol-
 licerentur extortis abs te per ipsos stipendiis: Lacedæmonij
 verò conditione acciperet, cum exercitus opera indigant.
 Obscurum quidem certè nò est, eos Thraces, quos imperio
 tuo subiecisti, multò alacrius aduersus te, quàm tecum mi-
 litaturos. Etenim quamdiu tu cum potestate es, seruitutem
 seruiunt.

feruiunt: te superato, libertate fruuntur. Quod si etiam regionem consulendum est, quippe quæ iam tua sit, utro modo minus eam detrimenti accepturam existimas, si milites hi receptis iis, de quibus queruntur, pace post se relicta discedant: an verò si & ipsi maneat, tanquam hostili in solo, & tu des operam ut cum maioribus, quàm illorum sint, copiis aduersus eos arma sumas, quæ tamen & ipsæ comœtu carere non possint? Vtro itidem modo plus expendetur pecuniæ, si his debitum stipendium persoluatur, an verò si & illud debeatur, & maioribus copiis stipendium numerandum sit? At enim Heraclidæ, sicut ipse mihi narrabat, hæc pecunia per esse magna videbatur. Profectò multò facilius est iam tibi pecuniam hæc alicunde sumere atque expendere: quàm partem eius decimam id temporis, cum nec dum ad te venissemus. Non enim numero multum ac parum definiuntur, sed illius potestate, qui vel dat, vel accipit. Tibi verò iam maior est in annos singulos prouentus, quàm prius id totum esset, quod possideas. In his ego, mi Seuthe, tuis tanquam amici rebus prospiciebam, ut & tu dignus iis bonis viderere, quæ Diis tibi largiti sunt, & ego in exercitu non opprimerer. Nam scire te volo, me iam harum copiarum opem, si ita velim, neque hostem afficere damno posse, neque tibi auxilio esse: eo scilicet erga me animo est exercitus. Atqui te ipso, præter Deos, qui omnia norunt, teste utar: me neque huius exercitus causa quidquam abs te habere, neque unquam ad usum priuatum ea petiisse, quæ ipsis debebantur: denique illa quidem postulasse, quæ mihi es pollicitus. Imò sacramento tibi confirmo, me non accepturum ea fuisse, nisi etiã milites simul acciperent stipendium ipsis debitum. Nam turpe mihi fuisset, rem meam confectam esse, ipsorum causam neglectam, præsertim cum ab illis magno fuerim honore adfectus. At enim nugas esse putabat Heraclides omnia præ studio cogendi argenti quauis ratione. Ego verò, mi Seuthe, nullam arbitror esse homini, ac præsertim ei qui cum imperio sit, possessionem vel pulchriorem vel splendidiorẽ virtute, iustitia, generositate: quæ cui adsunt, non potest nõ diues esse, cum multos amicos habeat, atque etiam alij se ad ipsius amicitiam adiungere cupiant. Quod si fortuna prospera vitur, habet qui unã gaudeant: sin offendat, non defunt qui opitulentur. Enimuerò, si neque de factis meis perspexisti, me amicum tibi ex animo fuisse, neque idem ex oratione mea cognoscere potes: saltem militum verba considerato. Etenim aderas, & quæ illi dicerent, qui vituperare me volebant, audirebas. Nam ita me coram Lacedæmoniis accusa-

accusabant, quasi te pluris, quàm Lacedæmonios facerent. Repréhendebant quòd tuis consultum malle, quàm ipsorum rebus. Etiam munera me aiebant abs te cepisse. Num igitur existimas eos animaduersa in me quadam erga te malevolentia captorum munerum me insimulasse: an verò quod admodum beneuolo me in te animo esse perspicerent? Equidem statuo, neminem non animi sui benevolentiam erga illum declarare, à quo munera accipit. Tu verò me prius, quàm vlla in te officia mea extarent, perhumaniter & vultu, & voce, & donis hospitalibus excepisti: cum quidem promittendi finem nullum faceres. Posteaquàm perfecisti quæ volebas, & opera mea (quantum quidem in me fuit) maximus euasisti: esse me copiis nostris cõtemptui pateris. At enim confido tempus ipsum te docturum: vt statuas pecuniam hanc numerandam esse: neq; te ipsum laturam amplius, vt vltro de te bene meritos queri de te videas. Te quidem oro, vt numerata pecunia in eum me apud milites locum, in quem accepisti, restituere studeas.

PETITIO PRÆMII PRO LABORIBVS ET IMPENSIS bellicis.

Ex Livij lib. 37. Ab vrbe condita.

ORATIO EUMENIS REGIS ad Senatū Romanum.

RESOLVTIO.

Cum Antiochus rex Asiae bellum Romanis intulisset, iisdem operantibus Eumenes rex Pergamæ, feliciter eodem confecto, à Romanis petiit, vt pro impensis ac laboribus suis in bello aliquod sibi præmium, & quidem Græciæ nonnullæ ciuitates darentur, his argumentis: quòd 1. Eumenes parens Attalus bene de Romano imperio fuerit meritus: inter omnes Asiaticos & Græcos primus Romanorum amicus factus: in amicitia illa & fide constans semper permanserit: multis in bellis hanc fecerit testatam: mortuus quoq; sit in non suis, sed Romanorum negotiis. 2. Ipse Eumenes parentis sui vestigia secutus, beneficia in Romanos plurima contulerit: propter hos affinitatem neglexerit potentissimi regis Asiae Antiochi: nulla in re vniquam offenderit Romanos: bella ipsis gerentibus commeatus terra marique suppeditarit: non milites solum Romanos ad exercitus miserit, verum etiam præliis multis ipsi interfuerit: propter Rom. amicitiam magno cum periculo vite ac regni sui obsidionem sui passus: relicto regno suo Scipioni consuli adfuerit, cum in Asiam exercitum transportaret: in bellicis tandè laboribus & periculis nulli relinquit, rel. dnci cessi-

riti. 3. Senatus Romanus Masinissam regem bene meritum, non modò in regnum reduxerit, sed & opulentissima parte regni Syphacis donarit: qui tamen non semper amicus populi Romani fuit, aut hunc in bello iuuit. 4. Civitates deniq; illæ, quæ præmiij loco petuntur Antiochi sint partes secunq; ideoq; non libertate donandæ, verùm, pænæ veluti loco Eumenes imperio subiciendæ. Conciliantia sunt & morata cum in petitione sua Eumenes modestè ac cautè agit, non directò petitionem proponit: sed primò populi Romani in se beneficia commemorat: eidem de victoria gratulatur: ostendit se velle promerita sua à Romanis legatè & Imperatoribus exponi: cum verba facere iubetur, modestè illud agit: & quid præstitit ipse, fecerint etiam parentes ac maiores recenset. Admodum deniq; decorè & ad invidiam declinandam, superbiæ vitandam suspicionem apud, cum sua ac parentum maiorumq; suorum comparat beneficia, se superari indicat suos non voluntate & studio, sed rebus ipsis & factis, quibus occasionem fortuna, ac bellum Asiaticum præbuerit. nulli motus sunt: Gratia, quæ excitatur beneficiarum commemoratione: Ira, quæ movetur cum docetur, Græcæ civitates semper hostili in Romanos animo fuisse: Odium, quando consilia Rhodiorum deteguntur: illud indicatur magnas opes eos & Græcæ civitatum gratiam aucupari: interim verò dissimulare id, ut de agitur ad se minimè pertinere: Metus denique suscitatur, cum ea recensentur, quæ Romanis reformidanda, si voti competitorum sui Rhodij facti compotes fuerint. Collocatio & tractatio horum absolutur. Exordio ad benevolentiam accommodato: quanti sibi conciliat Eumenes petitionis excusatione, & expositione modesta causarum huius instituit. 2. Propositione, quæ ipsam petitionem habet. 3. Confirmatione argumenta petitionis continente. 4. Conclusionem facta repetitione petitionis, & refutatione eius, quod pro civitatibus, quas petebat Eumenes, afferri poterat. Loci hic observandi: de præmiis & honoribus bene meritorum: pertinacia vitanda in nostro iure vrgendo: amicitia constanti ac firma declarata in periculis bellicis. Usus erit: cum pro laboribus, periculis, molestiis, sumptibus quoq; & impensis factis præmia & remunerationes à principibus aut Magistratibus aliis petende.

I. **P**ERSEVERASSEM tacere, P. C. nisi Rhodiorum legationem mox vocaturos vos scirem: & illis auditis, mihi necessitatem fore dicendi. Quæ quidem difficilior oratio erit, quòd ea postulata eorum futura sunt: ut non solum nihil, quod contra me sit, sed ne quod ad ipsos quidem propriè videantur. Agent enim causam civitatum Græcarum, & liberari eas dicent debere. Quo impetrato, cui dubium est quin & à vobis auersuri sint, non eas modò civitates quæ liberabuntur, sed etiam veteres

res stipendiarias nostras? Ipsi autem tanto obligatos beneficio, verbo socios, re vera subiectos imperio & obnoxios habituri sint? & (si diis placet) cum has tantas opes affe-
 ctabunt, dissimulabunt vlla parte id ad se pertinere: vos non modo id dicere, & conueniens esse antefactis dicent. II.
 Hæc vos ne decipiat oratio, prouidendum vobis erit, neque non solum inæqualiter alios nimis deprimatis ex sociis vestris, alios præter modum extollatis: sed etiam ne qui aduersus vos arma tulerint, in meliore statu sint quàm socij & amici vestri. Quod ad me attinet, in alijs rebus cessisse intra finem iuris mei cuiuslibet videri malim, quàm nimis pertinaciter in obtinendo eo tetendisse: in certamine autem amicitie vestre, benevolentie erga vos, honoris qui ad vobis habebitur, minime æquo animo vinci possum. Hanc III.
 ego maximam hæreditatem à patre accepi, qui primus omnium Asiam Græciamque incolentium in amicitiam vestram venit, eamque perpetua & constanti fide ad extremum finem vitæ perduxit: nec animum duntaxat vobis bonum ac fidelem præstitit, sed omnibus interfuit bellis, quæ in Græcia gessistis, terrestribus naualibusque: omni genere comæatum ita, vt nemo sociorum vestrorum æquari vlla parte posset, vos adiuuit. Postremò cum Bæotos ad societatem vestram hortaretur, in ipsa concione intermortuus haud multò post expirauit. Huius ego vestigia ingressus, voluntati quidem & studio in colendis vobis adiuicere (etenim inexuperabilia hæc erant) nihil potui; rebus ipsis meritisque & impensis officiorum vt superare possem, fortuna, tempora, Antiochus, & bellum in Asia gestum præbuerunt materiam. Rex Asiæ, & partis Europæ Antiochus filiam suam in matrimonium mihi dabat, restituebat ex templo ciuitates quæ defecerant à nobis, spem magnam in posterum amplificandi regni faciebat, si secum aduersus vos bellum gessissem. Non gloriabor eo, quòd nihil in vos deliquerim: illa potius, quæ vetustissima domus vestre vobiscum amicitia digna sunt, referam. Terrestribus naualibusque copiis, vt nemo vestrorum sociorum me æquiparare posset, imperatores vestros adiuui: comæatus terra marique suppeditaui: naualibus præliis, quæ multis locis facta sunt, omnibus affui: nec labori meo, nec periculo vquam peperci. Quod miserrimum est in bello, obsidionem passus sum, Pergami inclusus eum discrimine vltimo simul vitæ regnique. Liberatus deinde obsidione, cum alia parte Antiochus, alia Seleucus circa arcem regni mei castra haberent, relictis rebus meis, tota classe ad Hellespontum L. Scipioni Cof.

Cof. veftro occurrī: vt eum in traiciendo exercitu adiuuarē. Postquā in Affam exercitus vefter eft trāfgreffus, nunquā à Confule abceffi: nemo miles Romanus magis affiduus in castris veftris fuit, quā ego, fratresq; mei: nulla expeditio, nullum equeftre prælium fine me factū eft: in acie ibi fteri, eam partem fum tutatus, in qua me conful effe voluit. Non fum hoc dicturus P. C. quis hoc bello meritis erga vos mecū cōparari poteft? Ego nulli omnium neq; populorum, neq; regum, quos in magno honore habetis, non aufim me comparare. Maffiniffa hostis vobis antequā socius fuit: nec in columi regno cum auxiliis fuis, fed extorris, expulfus, amiffis omnibus copiis, cum turma equitum in castra confugit veftra: tamē eum, qui in Africa aduerfus Syphacem & Carthaginienses fideliter atq; impigrē vobifcum fterit, non in patrium folum regnū reftituiffis: fed adiecta opulentiffima parte Syphacis regni, præpotentem inter Africæ reges feciffis. **IV.** Quo tandem igitur nos premio atq; honore digni apud vos fumus, qui nunquā hostes, femper socij fuimus? Pater, ego, fratresq; mei nō in Affa tantum, fed etiam procul a domo in Pelopōnefo, in Bæotia, in Aetolia, Philippi, Antiochi, Aetolico bello, terra mariq; pro vobis arma tulimus. Quid ergo postulas dicat aliquis? Ego P. C. quoniam dicere vtq; volentibus vobis parendum eft: fi vos ea mente vltra Tauri iuga Antiochū emouiffis, vt ipfi teneretis eas terras, nullos accolas nec finitimos habere quā vos malo: nec vlla alia re tutius ftabiliusq; regnum meum futurum fpero. Sed fi vobis decedere inde, atq; exercitus deducere in animo eft: neminem digniorem effe ex sociis veftris, qui bello à vobis parta poffideat, quā me, dicere aufim. At enim magnificum eft liberare ciuitates feruas. Ita, opinor, fi nihil hostile aduerfus vos fecerunt. Sin autem Antiochi partis fuerunt, quantò eft veftra prudentia & æquitate dignius, sociis benemeritis, quā hostibus vos confulere?

**PETITIO REDEMPTIONIS AC
LIBERATIONIS CAPTI-
uorum ab hostibus.**

Ex Liuji lib. 22. Ab vrbe condita.

**ORATIO CAPTIVORVM ROM.
Cannensi in pugna ad Senatvm Rom.**

RESOLVTIO.

Cvm magno numero casi Cannensi in prælio Romani fuiffent, quæ
erant adhuc reliqui pauci inter se deliberarunt: an hosti Hanni-
bali

tali sese dederat, an verò noctis huius erumpere per castra vellent. Posterior sententia ducibus & alijs maioribus in castris placebat: illam probabant, qui minoribus in castris versabantur, & vincebant. Capti ergo omnes inq; Hannibalis potestatem redacti, decem Romanos mittere iussi sunt: ut in redemptionem suam pecuniam Romano à Senatu impetrarent. Horum ergo vnus hanc in Senatu orationem habuit atq; λόγος, redemptionis pretium est impetrare conatus hisce rationibus: quòd 1. Milites capti non timiditate quadam, aut ignavia, sed extrema necessitate compulsi redemptionis sui pretium pacti: cum ante propè ad noctem praelium extraxisset: non libero in campo, sed super caesa corpora Romanorum stantes pugnassent: & fessi labore ac vulneribus pugnassent: iurati essent vallum: fuissent circumfessi ab exercitu victore: aqua & armorum vsus prohibita. 2. Redemtionem captiuorum etiam minoribus rebus olim à Romanis usurpata: ut in bellis cum Gallis & Pyrrho gestis. 3. Captiu liberati prompti paratiq; semper futuri ad patriam defendendam. 4. Commiseratione ac liberatione digni iudicandi, qui sub Hannibale, hoste durissima atq; crudelissimo captiu tenentur. 5. Relinquere deniq; in captiuitate, non redimere cives his sit labem atq; maculã aspersurum: eò quod necesse sit admodum viles eos iudicari, pro quibus λόγος exiguum numerare Senatus recuset: cum veri minime simile videatur, Senatui nummis & pretio parcere velle. Ad conciliandum illa sunt apta, & ἡδμᾶ: cum modestè seipso captiu commendat, neq; negligendos esse statuit: mitigationem interim istam adhibent: nisi nobis plus in isto causa nostra placeat: deinde cum ijs se conferunt, qui fuga elapsi Cannensi è praelio, deq; fortitudine sua mirè gloriati fuerant: sed & hoc verecundè faciunt, cùm, non inquam, vilius commilitonis fortune inuidemus: non premendis alijs efferre nos volumus: ne illis quidem inuidemus, qui inermes ex acie fugerunt, indeoq; premijs digni non sunt, nisi pedum pernicitatis & cursus aliquod præmium sit. τάβη, motus duo sunt: pudor & misericordia. Excitatur pudor, cum offenditur: meliori ferè loco seruos, quàm captiuos apud Romanos esse, pertinere ad dedecus atq; ignominiam ciuium, si non trecentis nummis à Senatu aestimentur. Misericordia verò oritur: cum captiuorum describitur conditio: enumerantur ea, quæ commiserationem mouent: catenæ, squalores, deformitates ciuium: producuntur etiam cognati, qui in vestibulo curiæ stabant, & multis cum lachrymis Senatus responsum expectabant. Collocatio & tractatio tribus partibus absolvitur: Exordio, quod beneuolentiæ captationem habet, occupatione partim, partim commendatione captiuorum factam: Confirmatione, quæ petitionis rationes & argumenta complectitur: Conclusionem quæ animorum motu, ac turpitudinis significacione constat. Loci communes sunt notandi: de fama & existimationis cura: clade à quo animo ferenda: necessitate extrema, quæ

quiduis facere iubet. *Uisus erit: cum vel fuga, vel delitio turpis excusanda: causa huius honesta asserenda: à Magistratu, aut alijs petendum νότον, redemptionis atque liberationis à captiuitate pretium est.*

- I. **P**ATRES Cōscripti, nemo uestrū ignorat, nulli vnquā ciuitati viliores fuisse captiuos, quā nostrā: cæterum nisi nobis plus iusto placet causa, non alij vnquam minus negligendi vobis, quā nos, in hostium potestatem
- II. venerunt. Non enim in acie per timorem arma tradidimus, sed cum propè ad noctem superstantes cumulis cætorum corporum prælium extraxissemus, in castra recepimus nos: diei reliquus, ac noctem insequentem fessi labore ac vulneribus vallum sumus tutati. Postero die circumfessi ab exercitu victore aqua arceremur, nec vlla alia iam per conferros hostes erumpendi spes esset, nec esse nefas duceremus, quinquaginta millibus hominum ex acie nostra trucidatis, aliquam ex Cannensi pugna Romanum militem restitare, tū demum pacti sumus pretium quo redempti dimitteremur: arma, in quibus nihil iam auxilij erat, hosti tradidimus. Maiores nostros quoq; acceperamus, se à Gallis auro redemisse: & patres nostros asperrimos illos ad conditionem pacis, legatos tamen captiuorum redimendorum gratia Tarentum misisse. Atqui in Italia cum Gallis, & ad Heracleam cum Pyrrho, vtraq; non tam clade infamis, quā pauore & fuga, pugna fuit. Cannenses campos acerui Romanorum corporum tegunt: nec superfluum pugnae, nisi in quibus trucidandis, & ferrum, & vires hostes defecerunt. Sunt etiam de nostris quidam, qui nec in acie quidem refugerunt: sed præsidio castris relictī, cum castra traderentur, in potestatem hostium venerunt. Haud equidem vllius ciuis aut commilitonis fortunæ aut conditioni inuideo, nec premendo alium, me extulisse velim videri: ne illi quidem (nisi pernicitatis pedum, & cursus aliquod præmium est) qui plerique inermes ex acie fugientes, non prius quā Venusiæ aut Cannusij constiterunt, se nobis merito prætulerunt: gloriatiq; sint, in se plus quā in nobis præsidij Reipub. esse. Sed illis vt bonis ac fortibus viris militibusq; vtemini: & nobis iam promptioribus pro patria, quod beneficio vestro redempti, atq; in patriam restituti fuerimus. Delectum ex omni ætate & fortuna habetis: octo millia seruorum audio armari: non minor numerus noster est: nec maiori pretio redimi possumus, quā hi emuntur. Nam si conferam nos cum illis, iniuriam nomini Romano faciam.

Illud etiam in tali consilio animaduertendum vobis censeam P. C. si tam duri oris esse velitis, quod nullo nostro merito faciatis: cui nos hosti relicturi sitis. Pyrrho videlicet? qui nos hospitum numero habuit captiuos, an barbaro ac Pœno? qui vtrum auarior, an crudelior sit, vix existimari potest. Si videatis catenas, squalorem, deformitatemque ciuium nostrorum, non minus profectò vos ea species moueat, quam si ex altera parte cernatis stratas Cannensibus campis legiones vestras. Intueri potestis sollicitudinem & lacrymas in vestibulo curiæ stantium cognatorum nostrorum, expectantiumque responsum vestrum: cum ij pro nobis, proq; ijs qui absunt, ita suspensi ac solliciti sunt, quem censeatis animum ipsorum esse, quorum in discrimine vita libertasque est? Si medius fidius, ipse in nos mitis Annibal contra naturam suam esse velit: nihil tamen nobis vita opus esse censeamus, cum indigni, vt à vobis redimeremur, vix sumus. Rediére Romam quoadam remissi à Pyrrho sine pretio capti: sed rediére cum legatis primoribus ciuitatis ad redimendos sese missis. Redeam ego in patriam trecentis nummis non æstimatus ciuis? Suum quisque habet animum P. C. scio in discrimine esse vitam corpusque meum: magis me famæ periculum mouet, ne à vobis damnati ac repulsi habeamur. Neque enim vos pretio pepercisse homines credent.

III

ORATIO SUPERIORI PRO XIMAE CONTRA I. T.

Manlij Torquati:

RESOLVTIO.

Quemadmodum superior proxima oratio exemplum suppeditantis redemptionis ac liberationis à captiuitate petende: ita præsentis hæc rationem & viam indicat, qua vtendum, cum in situ a petitioni locus relinquere non potest. Quod sanè molestum ac graue est: quod alienum à pietate ac humanitate videtur, captiuos, & quidem eos negligere, qui crudeli sub tyranno diuiter admodum tractantur. Fuit quoq; Torquato hæc dissuasio longè grauissima: quia in vestibulo Curie stabant captiuorum propinqui & amici, qui flebili clamore sublato suorum liberationem vrgebant. Erant in Senatu præterea non pauci, qui redimendos esse censebant: illud maxime erat controuersum, an de publico redimendi essent, an priuatis captiuorum bonis. Verùm non esse redimendos captiuos his argumentis probat: quod 1. Milites potuerint hostium castra perrumpere, & euadere: sed neq; per se ipsi hoc facere, neq; etiam ducem sequi voluerint, vbi:

rum vltro sese hosti tradiderint: cum hostes tum pugnando fessi fuerint, latè ob victoriam quæ eris causa in castra redierint: ipsi securis ac dormientibus erumpendi habuerint occasionem: septena adhuc Romæ armatorum fuerint millia: eruptionis author extiterit vir fortissimus Sempr. T. aduanus: non multum circa Romana castra hostes sint visi: fuerit demiq; nox, quæ inceptum tegere potuerit. 2. Romani alij extremas in angustias redacti virtutis sibi viam per hostes patefecerunt. 3. Sempr. fratribus obtemperare captiui recusarunt. 4. Non amplius illi ciuibus, sed serui Carthagenensium, & capite diminuti, atq; in sua culpa ac ignavia ciuitatis eius amiserunt. 5. Bene mouentem ducem sequi noluerunt, sed eidem obfistere sint conati. 6. Sexcenti armati erumpere sint ausi: per quadraginta hominum millia, atq; liberi in patriam, vna cū armis suis redierunt. Probatia hæc argumenta sunt, quibus Torquatus ostendit: redimendos captiuos non esse. Sed quia obijci à captiuis poterat: castra sese fortiter defendisse: dies ac noctes obsessos tutatos esse vallum, tandem necessitate victos, cum vix subsidia deessent, hosti sese tradidisse, ideoq; veniam ac liberatione esse dignos, Torquatus id ipsum refellit à factis captiuorum: quod nullam fortunam certaminis experti se atq; arma sua tradiderunt: cum standum esset in acie, in castra refugerunt: cum pro vallo pugnandum, hosti dederunt arma. Ad conciliandum valet: quando in orationis illico vestibulo inhumanitatis & crudelitatis à se suspicionem remouet: indicat causam, cur non eandem semper in Senatu sententiam dicat. Deinde, ne accusatorie atq; amplificatorie contra captiuos agere videatur, lxxv, volum ponit: optat, ut dicere aliud de exercitu possit. Motus duo hac in oratione reperuntur: ira & pudor. Ira in captiuos milites excitatur: cum docetur, eos in peccatis suis adhuc elatos & esse: parus Senatus authoritatem facere: mala & incommoda illa recenset, quæ ex illa traditione, tum castrorum, tum militum in singulos Romq; publ. totam manarint. Pudor oritur, cum captiuorum timiditas & ignavia exaggeratur: occasiones proferuntur neglectæ. Collocatio & tractatus horum tribus consistat partibus. Exordio, cuius finis beneuolentia, quam conciliat sibi Torquatus: cum in odium captiuos rapit: horum lenitatem ac superbiam notat: insinuat & suæ inuersionis causas reddit. Deinde contentione in qua captiuorum redemptio dissuadet: id refellit, quod speciose de necessitate allatum à captiuis fuerat. Postremo conclusionem absolutam sententiæ expositionem & comparationem captiuorum ac eorum militum, qui per hostilia castra Romam cum armis venerant. Locū hinc colligendi: de sententiâ dicenda sine personæ vllius respectu: fortitudine vera & contra ignaviâ militum: ijs qui capite diminuti: venia ac liberatione dignis aut indignis. Vt cum captiuorum sua culpa liberatio & redemptio dissuadenda: agendum fenerè atq; grauior in ignauos & timidos milites est.

SI tantummodo postulassent legati pro ijs, qui in ho- I.
 stium potestate sunt, vt redimerentur, sine vllius in-
 festatione eorum breui sententiam peregissẽm. Quid enim
 aliud, quàm admonendi essetis, vt morem traditum à pa-
 tribus necessario ad rem militarem exemplo, seruarentis?
 Nunc autem cum propè gloriati sint, quòd se hostibus de-
 derint, præferri què non captis modò in acie ab hostibus,
 sed etiam ijs qui Venusiam Cannusiumque perucnerunt,
 atque ipsi C. Terentio Cos. æquum censuerint: nihil vos
 eorum P. C. quæ illic acta sunt, ignorare patiar. Atque uti-
 nam hæc, quæ apud vos acturus sum, Cannusij apud ipsum
 exercitum agerem, optimum testem ignauitæ cuiusque, &
 virtutis: aut vnus hic saltem adesset P. Sempronius: quem
 si isti ducem secuti essent, milites hodie in castris Roma-
 nis, non captiui in hostium potestate essent: & cum fessis
 pugnando hostibus, tum victoria lætis, & ipsis plerisque
 regressis in castra sua, noctem ad erumpendum liberam ha-
 buissent, & septena armatorum hominum millia erumpere
 etiam inter confertos hostes potuissent. Neque enim per II.
 se ipsi id facere conati sunt, neque alium sequi vouerunt.
 Noctè propè tota P. Sempronius Tuditanus non desistit
 admonere adhortari què eos, dum paucitas hostium circa
 castra, dum quies ac silentium esset, dum nox inceptum
 tegeret, se ducem sequerentur: ante lucem peruenire in tu-
 ta loca, in sociorum vrbes posse. Sicut auorum memoria
 P. Decius Tr. mil. in Samnio: sicut nobis adolescentibus
 priori Punico bello Calpurnius Flamma trecentis volunta-
 rijs, cum ad tumulum eos capiendum, situm inter medios
 hosteis, duceret, dixit: moriamur milites, & morte nostra
 eripiamus ex obsidione circumentas legiones: si hoc P.
 Sempronius diceret, nec viros quidem, nec Romanos vos
 duceret, si nemo tantæ virtutis existeret comes. Viam non
 ad gloriam magis quàm ad salutem ferentem demonstrat:
 ducem se in patriam, ad parentes, ad coniuges ac liberos
 facit: vt seruemini, deest vobis animus: quid si moriendum
 pro patria esset, faceretis? Quinquaginta millia ciuium so-
 ciorum què circa vos eo ipso die cæsa iacent: si tot exem-
 pla virtutis non mouent, nihil vnquam mouebit: si tanta cla-
 des vobis vilem vitam non fecit, nulla faciet. Liberi atque
 incolumes desiderate patriam, inò desiderate dum patria
 est, dum ciues eius estis. Serò nunc deseratis, diminuti ca-
 pite, ab alienati iure ciuium, serui Carthaginensium facti.
 Precio redituri estis eò, vnde ignauia ac nequitia abistis? P.
 Sempronium ciuem vestrum non audistis arma capere, ac

se iubentem sequi: Annibalem paulò post audistis, castra prodi, & arma tradi iubentem. Quam ego ignauiam istorum accuso, cùm scelus possim accusare? nò enim modò sequi recusarunt bene monentem, sed obsistere ac retinere conati sunt, in strictis gladiis viri fortissimi inerteis summoiissent: prius inquam P. Sempronio per ciuium agmen, quam per hostium fuit erumpendum. Hos ciues patria desideret, quorum si ceteri similes fuissent, neminem hodie ex ijs qui ad Cannas pugnauerunt, ciuem haberet? Ex millibus septè armatorum sexcenti extiterunt, qui erumpere audent, qui in patriam liberi atq; armati redirent, neq; ijs quadraginta millia hostium obsistere: quam tutum iter duarum prope legiorum agmini futurum censetis fuisse? haberetis hodie viginti millia armatorum Canausci, fortia, fidelia, P. C. Nunc autem quemadmodum hi boni, fidelesque (nam fortes ne ipsi quidem dixerint) ciues esse possunt? Nisi quis credere potest fuisse, qui erumpentibus, quin erumperent, obsistere conati sunt: aut non inuidere eos cùm incolunitati, tum gloriæ illorum per virtutem partæ, cum sibi timorem ignauiamque seruitutis ignominiosæ causam esse sciant. Maluerunt in tentoriis latentes simul lucem atque hostem expectare, cum silentio noctis erumpendi occasio esset. Atenim ad erumpendum è castris defuit animus, ad tutanda fortiter castra animum habuerunt: dies noctesque aliquot obsessi, armati seipsi tutati vallo sunt: tandem vltima ausi, passi sique, cum omnia subsidia vitæ deessent, affectique fame humanis quàm armis victi sunt. Orto sole hostis ad vallum accessit, ante secundam horam nullam fortunam certaminis experti tradiderunt arma ac seipsos. Hæc vobis ipsorum per biduum militia fuit, cùm in acie stare, ac pugnare decuerat, tum in castra refugerunt: cum pro vallo pugnandum erat, castra tradiderunt, neq; in acie, neq; in castris vtilis. Vos redimam? cum erumpere castris oportet, cunctamini, ac manetis, cum manere, & castra tutari armis necesse est, & castra & arma & vos ipsos traditis hosti. Ego non magis istos redimendos P. C. censeo, quàm illos dedendos Annibali, qui per medios hosteis è castris eruperunt, ac per summam virtutem se patriæ restituerunt.

AD PAC. ET CONCORD. ADHORT. 299
ADHORTATIO AD PACEM
ET CONCORDIAM INTER
Ciuitates dissidentes.

Ex Thucydidis Lib. IV.

ORATIO HERMO-
cratis.

RESOLVTIO.

Author hac in Oratione Syracusanorum legatus Hermocrates Si-
cilia ciuitatibus in Comitibus Gelæ habitis, vi, dissidij omnib. abie-
ctis, paci & concordie studeant: nec inchoata bella continuent. 1. Ra-
tiones, quæ hanc adrem afferuntur, sunt: quod 1. Res calamitosa
bellum, alterutri semper, sepe utriq; parti noceat. 2. Periculum com-
mune Sicilia toti immineat, ab Atheniënsibus & alijs auxiliarijs: qui
ea de causa auxilia promptè & promittant & mittant, vt Sicilia in-
sidentur: veniuri maiori bus sint cum copijs, vbi Siculos bellis intesti-
nis exhaustos esse viderint. 3. Bella intestine & seditionis priuatum
singulis ciuitatibus, & publicè toti obesse Sicilia possunt: cum hosti-
bus externis illa non carent. 4. Plerima contra maximaque sunt com-
moda pacis & cõcordie: quies semper bello potior: hanc à natura cõ-
stituta ament animalia, eadem bona conseruantur: aduersis medicina inue-
nitur: honores ac dignitates sunt iustæ: omnia alia retinentur. 5. Co-
gnatos cognatis cedere urpe minimè ducendum: sint Siculi tales pro-
pter vicinitatem, vnius insulae in habitationem, communionem nomi-
nis. Probatia hæc argumenta sunt. Resistantia duo: quorum pri-
mum, quod pax inter Sicilia constitui ciuitates nequeat: cum par-
tibus & factionibus inter se certis sint distinctæ: ideoque necessa-
rio bellum gerendum, & Atheniensium auxilijs utendum. Alterum,
quod causam bonam & iustam habeant Siculi: viribus ac potentia
valeant. Prius refellitur sine Atheniensibus proposito, qui serant sus-
pensas, non odio partium, sed quod opes Siciliae querant: eoque nomine
hi minimè sint reprehendendi: cum à natura omnes opes atque poten-
tiam augere suam cupiant: contra illi visuperandi, qui seruitutem sibi
accersant. Posterius diluatur experientia, quæ testatur spe iusta
in causa homines occubere: & potentia magna instructos, non solum
alienis non potiri, sed & sua amittere: deinde fortuna vi ac incon-
stantia: vt nemo iurò, aut cause nisi bonitate, aut firmam in poten-
tia habere spem possit. Ad vtriusq; conciliancia argumenta quod at-
tinet: inferuit his illud primum: quod in monendo placidè & amicè
agit Hermocrates: precibus & obtestationibus vitur, à repræ-
hensionibus abstinet: deinde remouet à se suspicionem metus ac timi-
ditatis, publicam sese querere utilitatem affirmat: non laudat Siculos

à prudētia ac peritiâ rerum. wāby, motus tres hic dominātur. Metus, qui excitatur, cum ostenditur: Athenienses toti Sicilia insidiari: esse terribiles ac potentia instructos. Odium, quod mouetur, quando affirmatur: Athenienses prætextu vel honestatis, vel utilitatis publicæ sua commoda quærere. Confidentia ac spes, quæ suscitatur, ubi enumerantur bona illa, quæ Siculis expectanda: si paci & concordie studeant. Collocatio & tractatio constat. 1. Exordio beneuolentiæ accommodato, quæ concilatur: cum suspicio partim timiditatis, partim utilitatis priuatæ remouetur. 2. Propositione, quæ rei ipsius, quæ de agitur, indicationem continet. 3. Contentione, quæ argumenta, tum probantia, tum refutantia complectitur. 4. Peroratione dictorum repetitione & expositione commodorum facta. Loci communes sunt: de conueniētib; & consilijs publicis: de bello intestino & factionibus ac seditionibus: de pace & concordia: de auxiliatorū ingenijs ac natura: de causæ bonitate: de fortunæ incōstantia. *Vsus est, quoties dissidijs aut bellis exortis inter ciuitates, vel principes, de pace & reconciliatione agendum est.*

- I. **C**VM neque ex minima ciuitate sim: neque maximè afflictâ bello, dicam sententiam vniuersæ Sicilia: vtilem. Nec opus est longa oratione apud scientes commemorare, quàm calamitosa res sit bellum, neque reprimat metus, cum spe magni commodi animus incitatur: Sed videatur aliquibus lucra maiora esse difficultatibus: aliqui malunt sustinere pericula, quàm in præsentia leuem iacturam facere. Sed
- II. nisi vtrique in tempore metu retrahantur, vtile est monere eos de reconciliatione, id quod nunc quoq; nobis plurimū proderit, si acquiescimus. Nam & antea propter priuata mouimus bella, & nūc litigamus de priuatis, & vnus quisq; vult prius sibi sua reddi, priusquam deponat arma, ac nisi recipit, quæ antea tenuerat, rursus inter nos dimicabimus. Verum nos cogitate hæc oportebat, hunc conuentum non de priuatis rebus, sed de communi salute indictum esse: & deliberandum esse, quomodo Siciliam retineamus, cui Athenienses insidiantur, & existimentur magis Athenienses, quàm mea oratio vos in concordiam reducere: qui cum antecellant potentia cæteris Græcis, in nostra errata intenti sunt, & cum paucis nauibus adsunt honesto prætextu societatis, cum te ipsa hostiles animos habeant, suæ utilitati consilentes. Nam si bellum elegerimus & attraxerimus Athenienses, qui venient etiam non vocati, postquam nos ipsos domesticis tributis exhauserimus, & eis viam ad imperium præparauerimus; incredibile est eos, cum nos lægum factos viderint, cū
- maiore

maiore classe vēturos esse ad vniuersam Siciliam occupandam. Atqui tunc socios accersamus, & periculum ad eam, cum aliena inuasuri sumus, non cum nostra perdere volumus. Existimemus autē in seditiones maximē perniciosas esse, & vrbibus & toti Siciliae, in qua cum vniuersi foris hostem habeamus, tamen inter nos dissidemus. Hæc cogitantes oportet, & priuatos cum priuatis, & ciuitates cum ciuitatibus in gratiam redire, & nos omnes coniunctos Siciliae epem ferre. Nec incitemur his opinionibus, quod, cum nos simus Dorici, oporteat nos esse hostes Atheniensium, Chalcidenses verò eis amicos, quia sunt Ionum Colonia. Non enim odio gentium mouent bellum, sed cupiditate opum Siciliae. Id ostenderunt, qui Chalcidensibus opitulati sunt, à quibus ipsi nullum ante beneficium iure societatis acceperunt. Nec verò accusandi sunt Athenienses, quod maiora appetunt, & imperium augere conātur: sed illi potius reprehendendi, qui seruitutem sibi accersunt. Natura enim sic sit, vt homines dominentur vltro cedentibus, caueant verò, si alibi non edant. Hæc cum sciamus, si non cauemus, nec præcipue communi periculo occurrimus, multum peccamus. Sed vnum hoc & facile remedium est, nostra concordia, quia Athenienses non ex sua terra bellum nobis inferunt, sed ex sociali. Quare illorum arma non quiescent, donec ipsi inter nos bella gerimus. Sed si inter nos pax sit, sine negotio desinent ipsi, & accersiti honesta specie ad nos opprimendos re infecta discedent. Tantum boni est in concordia, quod ad Athenienses attinet. Deinde quod ad nostram vtilitatem attinet, etiamsi externa vis non esset metuenda, cum omnes fateamur, optimam rem pacem esse, cur non eam inter nos restituimus? Nonne videtis in secundis & aduersis rebus quietem vtiliorem esse, & ad retinendas res secundas, & ad medendum aduersis, & in pace dignitatem & alia bona sine periculo esse? Hæc considerantes non contempnite meam orationem, sed suæ quisque saluti consulat. Ac si quis se existimat euentus in sua potestate habere: quia causa valet aut viribus, videat ne decipiatur: cum multa præter opinionem accidunt. Multi enim, qui iustitia confisi iniustos adorti sunt: & contra alij freti viribus, qui iniusta se obtinere posse sperabant, illi non solum non depulerunt iniurias, sed succubuerunt: hi verò non solum alienis non sunt potiti, sed sua etiam amiserunt. Nam nec causa, nec virium excellentia habet exitus certos, sed plerumque vincit incerta fortuna, quæ cum sit fallacissima,

tamen eò est utilis, quod timorem & prouidentiam vtrifque affert. Cum igitur inter nos sciamus incertos esse bellorum exitus, & cum vtrifque formidandi sint Athenienses, & nos iam euentus docuerit, frustratos esse ea spe, quam habueramus, communes hostes Athenienses dimittamus, & inter nos faciamus perpetuam pacem, aut certe inducias in longissimum tempus: & priuatas controuersias in aliud tempus differamus. Ac sciamus, si mihi assentiamini, singulas ciuitates retenturas esse suam libertatem: vnde poterant suo arbitrio, & iuuare amicos, & hostes virtute reprimere, vbi opus erit. Sin autem mihi diffidentes aliis obtemperabitis, non poterimus nostro arbitrio reprimere hostes. Et vt maximè id fiat, necesse erit nos amicos & socios esse eorū, qui nobis inimicissimi sunt, & cognatis inimicos. Hæc ego censeo, qui sum, vt initio dixi, ex ciuitate maxima, quæ magis infert bella, quam repellit. Ac peto vt prospicientes communia pericula cedamus nobis mutuo: nec ad necessarios ita mulctare velimus, vt nos ipsos magis lædamus. Nec stultitia contentionum putemus nos & consilij nostri, & fortunæ dominos esse: quam non habemus in nostra potestate. Alios quoque iustum duco idem facere, quod ego facio, videlicet: vt quantum cedere æquum est, id sponte potius quam deinde hostium armis coacti faciant. Non est enim turpe cognatos cognatis cedere: aut Doriensem Doriensi, aut Chalcidensem cognato: cum omnes viam simus, & vnus insulæ incolæ, qui communi nomine Siculi dicimur. Qui etiam si quando, vt opinor, bellum inter nos geremus, cum ita videbitur, tamen rursus pacem faciemus, cum in colloquia ventum erit: Sed vniuersi coniuncti, si sapimus, externos hostes depellamus. Quia commune periculum est omnium: cum pars aliqua ab externis hostibus oppressa est: nec socios vnquam nec conciliatores peregrinos accersamus. Hæc si faciemus in præsentia, duo magna bona assequemur: liberabimus Siciliam ab Atheniensibus, & a domesticis bello: in posterum verò & nos singuli fruamur nostra libertate, & extræ nationes minus audebunt nobis bellum inferre.

DELIBERATIO DE PACE
EIVSDEMQUE CON-
ditionibus.

Ex Polybii Lib. XV.

ORATIO ANNIBALIS AD
Scipionem.

RESOLVTIO.

Cum Scipio relicto in Italia Annibale, in Affricam exercitum transportasset, & duobus prælijs superati Carthaginenses à Romanis Annibalem renocassent, scilicet ille Italiam reliquit: in Affricam reuersus cum quo essent locores Carthaginensium videret: de pace capere consiliū cepit, & à Scipione colloquiū impetravit, in quo de pace actū, sed frustrā fuit: secuti paulō post est nobile illud ad Zanā præliū, ubi à Romanis victi Carthaginenses sunt. Questio est, virū post diuina bella, clades multas ac magnas vtrinq; acceptas de pace cogitādū. Negatē Scipio defendit: iucetur Annibal his argumētis. Quod 1. Fortuna mutabilis ac flexibilis: ideoque non huic nimium atque ita fidendum: ut pacis conditiones respuantur: id quod suo Annibal exemplo probat: similitudinibus quoque illustrat egregijs: quod quem admodum in aleæ aut latruncolorum ludo calculi variè nunc ante, mox post ponuntur, tolluntur etiam prorsus: ita fortuna vtramque in partem instabilis, nunc extollit hominem: tribuit nūc primū, paulō post postremum huic locum. Et ut cum insanibus ludere seniores solent, & eos oblectare vel crepundijs vel decipere varijs modis: sic fortuna cum hominibus agit: largitur bona, quæ specie magna esse videntur, interim crepundijs sunt similia: ostendit ac monstrat quædam, mox eadem aufert. 2. Ipse venerit in Italiam adolescens, victorias insigne reportavit: & nunc tamen cum Romano cogatur, fortuna mutata, de patriæ suæ salute colloqui. 3. de rebus ac negotijs humanis cōspiciendis: humano more hominibus agendum, ita consiliū capiendū, ne altum sapere sed ex bonis, quod est maximū, ex malis minimum eligere videantur. 4. Ex bello continuato, nec ad priuatos, nec ad Rempublicam laudis atque gloriæ magna expectari accessio è victoria: clade vero ingens dānum ac dedecus metiendū. 5. Carthaginenses equas pacis conditiones proponant: offerant Siciliam, Sardiniam, Hispaniam, insulas inter Italiam & Affricam interiectas: propter quas bellum hætenus gestū fuerat. Cōsulationi inseruūt iuxta vota pia & religioſa: ingenia & libere cōfessiones causarū impellerūt ad bellū: admonitiones de deorū ira deprecatione auertēda: p̄fessiones studij pacis: cohortatiōes Scipionis ad pacē, sed sine oburgatione & vehemētia. Mōtus Timor est, quæ excitare Annibal conatur in Scipione: cū de fortuna

inconstantia agit: proponit pericula, quæ metuenda Scipioni si vincatur: quid simili in fortuna sibi acciderit, indicat. Collocatio & tractatio ab soluitur quatuor partibus. 1. Exortio, quod σύλῳ νότον habet, & indicationem causarum impellentium ad bellum. 2. Propositione facta significatione animi parati ac prompti ad pacem ineundam. 3. Confirmatione, in qua quinq; argumentis de incunda pace & concordia agitur. 4. Conclusionem, qua ἐπιπέτυ adhortatione consistat. Loci hic notandi: de fortunæ inconstantia, pacis item & concordie amore. *Ἔ* Jus erit, cum post gratia ac diuturna bella de pace est consultandum: sicut vtrinq; rationes afferenda: simul etiam de conditionibus cogitandum, quibus commode transigi cum hostibus, & pax constitui queat.

- I. **O**PTANDVM esset, vt neq; Romani extra Italiam, neq; Carthaginenses extra Affricam quicquam appetiuisent. Vtrisque enim hæc esse sua & quidem præclara imperia, ac quodam veluti ambitu à natura ipsa definita. Sed quando primum propter Sicilienses controuersias vtrò citroq; bellum intulimus, rursus propter Hispanienses, tandemque fortunæ vi quadam dementati, eò deuenimus: vt de patrio solo decerneremus: sicut autē qui eadēnum grauius decernant: id vñum relinquitur nobis: vt deorum iras deprecati, tantam gloriæ contentionem, si qua fieri potest, dirinamus.
- II. Equidem ad id sum paratus, quod ipso rerum vsu edoctus scio quàm flexiblis sit fortuna, & quàm in vtranq; partem magna habeat inuenta: quasi cum infantulis colludat. Illud autem me vehementer sollicitat, quòd vereor vt tu me, Scipio, licet fidele consilium dantem, audias, tùm, quia incunte adhuc es ætate, tùm quia tibi res Hispaniæ & Affricanæ ex sententia cesserunt, nec restatum vllum fortunæ vsque adhuc sustinuisisti. Quæ autem rerum sit conditio, cognosce ex sermone vnico quem exponam: non de rebus superioris memoriæ, sed iis, quas ipsi gessimus. Siquidem sum ille Annibal, qui post Cannense prælium ad Romam ipsam accessi, & non amplius quadraginta stadia ab illa castrametatus deliberabam, quid de vobis & de patriæ vestræ solo statuerem. Idem nunc venio tecum Romano homine, de me deq; Carthaginensium salute colloquuturus. Quæ ego te considerantē hortor, ne maiores spiritus geras, sed de presentium rerum statu homo humanum consilium capias. Est autē eiusmodi: vt in bonis maxima, in malis minima eligas. Ecquis igitur est mentis compos, qui in id periculum se offerat, quod tibi nunc propositum est, cuius hæc conditio est: vt ex tuâ victoria, nec ad tuam, nec ad patriæ tuæ gloriâ magna

gna fieri possit accessio: victus autem quæcunq; præclare & gloriosè hactenus gesta sunt, tua vnius culpa funditus euer-
 tas. Sed quònam hæc omnis spectat oratio? Nos iis o. IV.
 mnibus, de quibus antea contendimus, Romanis cedimus.
 Erant autem hæc: Sicilia, Sardinia, eaq; pro quibus in Hispania
 pugnauimus, vtq; de his nunquam Carthaginenses cum
 Romanis bello contendant: itemq; quæ insulæ inter Italiã
 & Africam interiectæ sunt, eç Romani sint imperij. Has ego
 conuentiones cum Carthaginensibus tutissimas, tum vtrò
 populo Romano amplissimas credo fore.

ORATIO SUPERIORI PRO XIMAE CONTRARIA.

Ex eodem Polybij libro XV.

P. SCIPIONIS AFRICA-
 ni ad Annibalem.

RESOLVTIO.

MODESTE superiori proxima Annibalis Orationi P. Scipio respõdet, se quoq; non minus atq; ipsum fortunæ aleam eç videre, eç me-
 uere: vitæ etiam huius sortem considerare affirmat: at non infortuniam
 perspicere ostendit: quò pacto cum Carthaginensibus iniri pax, eç
 quidem iis conditionibus possit, quas Annibal obtulerat: sed illud ne-
 cesse esse docet: vt se ac sua Carthaginenses Romanis permittant: de-
 dant urbem: aut prelio sese liberent, eç victoriam reportent. Ad hanc
 probandam sententiam argumenta quinq; adhibentur. Quorum 1.
 est. Quod Carthaginenses belli extiterint authores, atq; ita cum illis
 non ita facile de inuenda pace transigendum. Id quod probatur Anni-
 balis primò testimonio, cui scilicet constat, Carthaginenses non Rom-
 nos Siculi eç Itali belli fuisse authores: deinde eorum immortalium
 iudicio, qui eorum causam iuuent atq; promoueant, qui non inferant
 iniurias, sed illatas armis propulsent. 2. Pacis nunc offerant con-
 ditiones, non quietis eç concordie amore, aut vtrò, verum extrema
 necessitate coacti eç compulsi: cum Annibal inuitus admodum eç
 flens ex Italia discesserit: Carthaginenses aliquoties iam à Romanis vi-
 cti. Siphax rex amissis: etiam in aliis rebus magnam fortunæ muta-
 tionem ac vicissitudinem deprehenderint: Romanis contra ex animi
 pleraq; sententia succedant, eç quod capui esse Scipio affirmat, capti-
 uos deinceps tot Carthaginenses, vt facile permutatio cum iis insinu-
 queat, qui in vinculis Romani teneantur. 3. Insolentia ac superbia
 quadam eç quas pacis conditiones antè repudiarint: cum S. P. Q. R.
 illis prescripisset: vt primò Siciliam eç insulas quasdam alias resti-
 tuerent:

uerent: deinde gratis dimitterent captiuos: tertio armatas naues
 traderent Romanis: quarto numerarent quingenta talenta propter
 bellicos sumptus: postremo horum omnium etiam obsides mitterent.
 4. Perfidi sint & fœdera semel facta temerè violarint, ubi audierint,
 rem non infelicitè Annibali in Italia succedere. 5. Si cura cordiq;
 Carthaginensibus fuisse pax & cœcordia, potuisse ad populum referri,
 si quid imperatū fuisset durus, ut illud rescinderetur. Id quod à Car-
 thaginensibus minime factum. Ad beneuolentiam captandam & cœ-
 ciliandum factum: cum primum Scipio religiosè admodum ac piè
 fiduciam habere Romanos dicit in deorum auxilio, qui adimunt tam
 causam fœderibus ac defendentibus. Deinde modeste indicat, se quoq;
 de fortunæ inconstantia & sorte sua cogitare: atq; ita suspicionem à
 sese superbix atque insolentiæ remouet. Tum inuicem acquiritur
 quoq; suam indicat: quando communicat cum Annibale, & iusbet
 suis partibus assumptis, iudicare, an non equitatis ac iustitiæ amantes
 semper Romani extiterint. Decorum quoque egregium est, obserua-
 tum in Scipionis persona: cum militari ille more, non longo pro-
 mio ruitur: concludit præterea breuiter & imperiosè satis: ut vel
 armis ac prælio secum Annibal deceret, vel se patriamq; suam Ro-
 manis permittat. Acrius sunt metus ac pudor: quorū ille excitatur,
 cum Carthaginensium ob oculos perfidia constituitur: simul etiam
 comminatio adhibetur pœne, & quidem nō longè remote: hic oritur,
 quando de Carthaginensium agitur leuitate atq; inconstantiâ: quæ per-
 fide ab his acta commemorantur. Collocatio & tractatio tribus con-
 stat partibus. 1. Exordio, quod beneuolentiæ habet conciliationem, su-
 perbia declinatione & obtestatione graui factam: non Romanos, sed
 Carthaginenses belli authores esse. 2. Confirmatione, quæ argumenta
 illa cōplectitur, quibus probat Scipio pacis conditiones recipi ab An-
 nibale non posse. 3. Conclusionem extraxi mandato absoluitur: ut post-
 habitis longioribus sermonibus, aut prælio victoriam querat Anni-
 bal, aut se ac patriam Romanis permittat. Loci sunt obseruatio digni:
 de auxilio diuino iustis & legitimis in bellis: pacis considerandis cau-
 sis, & quinam hac digni, aut indigni iudicandi. Usus, cum in tracta-
 tione de pace ostendendum est, quamobrem conditiones eas, quæ ab ho-
 stibus proponuntur, admittere non possimus.

- I. **N** EGO Romanos, aut Siciliensis belli aut Hispanici auto-
 res extitisse, sed Carthaginenses potius: quorum nihil
 Annibalem fugit. Sed & testes deos ipsos citari possum, qui
 non iniuriæ autores, sed iniuriam propulsantes viribus in-
 struxerunt: fortunæ verò alcam non minus quam quilibet
 alius perspicio: humanam autem sortem soleo pro viribus
 II. considerare. Verum si antequam Romani in Affricam trai-
 cerent, in Italia relicta hanc pacificationis rationem iniisset

hæc te spes, mea sententia, non fefellisset. Sed quandoquidē tu inuitus ex Italia discessisti: nos autem, mari traiecto, agris sumus potiti, planum est magnam esse factam rerum vicissitudinem. Et (quod caput est) deducti sumus ad quēdam nostrorum ciuium numerum, qui à te superati in vinculis habentur. Pacti sumus certis conditionibus, quæ fuerunt perscriptæ, quæ iubebant, præter illa quæ tu modò obtulisti, gratis dimitti captiuos, vt armatas naues dederent Carthaginienses: quingentà talenta exoluerent: horum omnium obsides darent. Hæc inter nos eramus pacti: de his ipsis legationes vtriq; ad Senatum, & populum nostrarū ciuitatum misimus: nos, eo animo, vt stari cōditionibus placeret: Carthaginienses, vt sibi eæ cōcederentur rogantes. Senatus hæc probauit, populusq; sciuit. Adepti quod cupiebant Carthaginienses, violatis nostris conuentionibus, hæc repudiarunt omnia. Quid igitur reliquum est? tu susceptis meis partibus, dic ipse Annibal. Sunt ex impositis conditionibus grauissimæ quæq; illis extorquēdæ ne reportatis perfidiæ præmiis, discat in posterum eorum fœdera rumpere à quibus beneficiis sunt affecti: quin potius, vt cum postulata impetrarint, se nobis debere beneficium intelligant. At illi modò, cum à nobis quod supplices rogabant, impetrassent, postquam magnam de te spem conceperunt, repentē nos in inimicorum atq; hostiū numero habuerunt. A quibus si quid I. durius imperabatur, referri ad populum poterat de eò capite rescindendo: iam cum propositas conditiones tollatis, dilationem consultatio non habet. Quis igitur modus nostris sermonibus statuatur? Aut vos patriamq; vestram nobis permittatis oportet, aut prælio victores sitis. III.

ADHORTATIO AD PACEM
ET A BELLO DE-
hortatio.

Ex M. Bellaj Comment. de rebus Gallicis lib. 6.

ORATIO CARDINALIS LOTHAR-
ringi ad Carolum V. Im-
peratorem.

RESOLVTIO.

Cum de pace inter Imp. Carolum V. & Franciscum I. Gallie regē
constituenda actum Romæ coram Pōsifice esset: Cardinalis Lothar-
ringus, rebus suis confectis, domum profectus in itinere ad Casarem
Petro sanctum peruenit: quem denuò partim suis verbis, partim man-
datis à Papa acceptis eò impellere cogatum est: ut vitam illam haberet,
quæ

quæ ante promiserat. Verum, ubi animaduertit, difficulter impetrari aliquid ab eo posse, sub dycessem hanc ad Cæsarem Orationem habuit, in qua eum a bello dehortatur: rogat, ut animi valere perturbationibus desisset, rem ipsam paulò diligentius consideret. Argumenta sunt: quòd 1. Bellorum exitus commones & incerti. 2. Iactura in his haud leuis, non potentis solium & facultatum, verum etiam fame ac glorie metuenda. 3. Bellum nihil, nisi lacessitus, Gallia sit rex moturus. 4. Neq; tamen vires ei desint, quibus si se defendat & resistatur, si in arma semel compulsus fuerit. Ad id & conciliandæ valet: quòd expetitur & loquendi libertate vsus Cardinalis, veniæ deprecationem adhibet: suam pro Cæsare testatam sollicitudine facit. Motus timor ac metus est, quem excitat Cardinalis cum pericula indicat, quæ Cæsari metuenda, si bellum contra Gallie regem suscipiat: eundem in ipsis regni visceribus adoriatur. Tractatio & collocatio horum constat primùm: Exordio à fidei petitione & adhortatione factò: ne quid temerè suscipiat, sed ratione potius, quam affectibus in consilium adhibitis, paci studeat. Deinde Confirmatione, quæ argumenta complectitur, quibus quod vult, impetrare Cardinalis cogatur. Postremo Conclusionem respiciens adhortatione, & vides, metus motu absoluta. Loci erunt obseruandi de moderatione & exclusione animi perturbationum à consiliis & rebus gerendis: bellorum incerto exitu studio defendendæ patriæ ac regionis propriæ tuendæ: temerariis conatiibus vitandis. Vnus erit, cum secunda fortuna & victoris animosum atq; cõsidentem factum principem dehortari volumus, ne temerè expeditionem suscipiat: maxime verò hostem suam in regno adoriatur.

- I. **T**AMEŒSI, Cæsar Auguste, ex itinere, quod instituis, ex tuis quæ paras & loqueris, satis perspicio, Regi fratri tuo nihil iam esse, quòd aliam abs te conditionem, quam armorum expectet: quin & ab iis, quorum fide & diligentia res tuæ potissimum administrantur, audio, tua consilia, non tam cò spectare vt Sabaudum restituas: quam vt Regem in ipsis regni visceribus adoriaris: non tamen desistam quin te
 ,, etiam hodie orem, vt animi perturbationibus paululum mo-
 ,, derari cogites, non odium & spem, quibus nihil infidū ma-
 II. gis aut minus tutum fieri potest, in consilium adhibeas, aut
 ,, te transuersam rapi patiaris. Bellorum exitus cõmunes sunt
 ,, & ancipites. Quò sæpius victoriam consequutus es, cò te
 ,, diligentius cauere conuenit, ne quid suscipias, quo rerum
 gestarum splendor obscurari queat, quoq; detrimentum ma-
 ius accipias, quam causa grauis videretur extitisse, quæ te in
 hoc discrimen vocare potuerit. Vnde profectò fieret, vt calamitas hæc temeritati & immaturo consilio tribueretur, res secundæ, fortunæ arbitrio, non tua virtute aut sapientia
 conti-

contigisse putarentur. De Rege fratre tuo hoc non dubitās
 affirmare possum, eum, nisi prior arma capies, nisi à te pri-
 mum classicum dabitur, nisi prior illum laceesses, bellum non
 esse tibi illaturum. Sin autem illum adoriti, maximè in ipsius
 ditione & regno institues, quemadmodum passim tui glo-
 riantur, hoc tibi vaticinari & prædicere non dubito: (liceat
 quæso cum bona venia liberè quod sentio eloqui) si illius
 regni robor & Galliæ florem: si populi in vnam voluntatem
 conspirantis cōsensum & concordia, summumq; erga prin-
 cipē studium ac fidē bene noui: si me non fallit ipse Regis
 (à quo educatus sum & ornatus) animi præsentia & celsitu-
 do, atq; indefatigabilis in re præcipui momenti, quā semel
 suscepit: alacritas: nō proculiā esse, qd' pro maximo benefi-
 cio à Deo optabis & petes, vt te saluum ex hoc bello extri-
 care possis. Sic enim habeto, aliā esse Galli militis rationē in
 tuenda regione bello quæsitā, atq; cum pro patria, oppidis,
 agris, possessionibus, templis, delubris, focis & aris pugnan-
 dum sibi esse videt: pauci eū absq; vel repētina perniciē, vel
 maximo discrimine domi adorti sunt. Quocirca te, Cæsar, III
 rursus etiā atq; etiā moneo, ne cōmittas vt temerario conatu
 cuipiā Galliæ loco antea obscurō & incognito nomē & ce-
 lebritatem tua calamitate afferas. Verūm, vt semel dicam,
 spero fore, vt potius te à sententia deduci hic patiaris, quā
 in Galliam iter facias. Vnde non parum periculi est, ne res
 tibi, tum ignominia, tum damno sit futura.

ADHORTATIO AD PACEM ET CONCORDIAM.

*Ex Antonij Bonfinij rerum Vngaricarum Decad. II.
 Libro VII.*

ORATIO EMERICI VNGARIAE REGIS ad proceres & milites ad prælium paratos.

RESOLVTIO.

Cum post Bela III. Vngarorū regis mortē Emericus, nati maior
 filius, regnum, vti par erat, obijisset: iniquo illud animo frater eius
 Andreas tulit: quod maxima quæq; anhelans, ad imperandum se po-
 tius, quam parendū esse natū putaret: exeeraretur primo geniturae in-
 ra, quæ regnandi sibi potestātē ademisset. Itaq; cum quouis modo re-
 gno petiri cuperet, cum amicis primū, post optimatibus plerisq; quo-
 rum mirā arte gratiā sibi compararat consiliū inijs: donis & largitio-
 nibus è nobilitum ac præpotentiū ordine quæq; circumueniens inq; suas
 pertraxit partes: tandē bellum fratri indixit atq; Marte vindice re-
 gnum occupare conatus est. Emericus rex, cum neq; literis, neq; inu-

municijs magnis fratrem conciliare posset, desperata tandem re & ipse
 aciem iniurus instruxit. Vbi collatis iam & micandum signis esset, re
 cognati sanguinis auctor esset, de positis armis, coronam sceptrumq; ge-
 stans per medias fratris acies incedens, ut armis abiectis paci & concor-
 diae studerent, eas est hicce argumētis hortatus: quod 1. Magnū regum
 sanguini sacrosancto manū iniicere. 2. Contra mandatū diuinum re-
 gie maiestati vim inferre. 3. Ipse non homo sit priuatus, sed Rex Vngar-
 iæ, omnī ordinū suffragijs electus. 4. Homicida & parricida omni-
 bus supplicijs ac piaculis obnoxij. 5. Reges sub tutela ac defensione
 DEI qui seduosos & turbulentos subditos etiā in liberis punire so-
 let. 6. Causa bello minimè iusta, sed fraterna saltem leuitas, & impie-
 tas. Conciliantia sumicū non sese Emericus, verū officium ac munus
 quod gerat, vult considerari: sibi semel mouendū esse: ideoq; non de se,
 sed subditis sollicitū suis esse affirmat: blandè & amicè eos ad peni-
 tentiā cohortatur: veniam pollicetur: patris haberi loco cupit. Mortis
 pudor ac metus est: quorū ille excitatur, cū delicti magnitudo et atro-
 citas indicatur: hic oritur, quando recensentur peccata, quæ subditis, si
 quidem pertinaciter ita pergāt, & eorū liberis quoq; a DEO ipso ex-
 peclandæ. Collocatio ac tractatio constat. 1. Exordio ex abrupto graui
 compellatione atq; admonitione facto. 2. Confirmatione argumēta illa
 continente, quæ dehortari ab armis & bello, ad pacē & concordiam
 subditos excitare poterant. 3. Peroratione, quæ breuiter precipuorū repe-
 titione, & ærgonū adhortatio absolutur. Loci obseruandi de regia
 maiestate vi aliqua non facianda: aut contemendis ijs, qui publicā
 personam gerunt: bello temerè non suscipiendo. Vfus erit, quoties au-
 thores esse proceribus aut subditis regni alicuius volumus, ne contra
 reges & Magistratus suos legitimos arma seditiosè sumant, sed his
 obedientiam atq; obseruantiam debitam præsentent.

- I. **Q**VIS tandè erit ille, nūc agite milites, qui sacrosanctō
 regū sanguini manū iniicere ausit? quis erit? qui Diui
 Stephani numine in hanc dignitatem assertū lædere cupiat?
 Et, quādo omnis potestas à DEO est, quis est deniq; qui re-
 giam maiestati vialiqua fœdare audeat? Cum se quoq; ipsi
 reges pensitata dignitate, vel iniūti colore, ac reuereri cogā-
 tur. Non Emericus sum, nō priuatus homo, sed Diui Stephani
 vicarius, promepos & hæres, publicā personā gerens, quia
 non tā vestra suffragia, & hæreditaria iura, quā Diui, ac sa-
 cræ huiusce Coronæ numen, me Vngariæ regē præstitere.
 In quem igitur miseri arma lumpsistis, in mēne, an Diui Ste-
 phani successorem, ac Regem vestrum, omnium ordinum
 suffragijs optatum? si in me, quando homo sum, sicutij estis
 & homicidæ: si in Regem D. Stephani successorē, prophani
 parricidæ estis, omnibus supplicijs & piaculis obnoxij. Non
 cum mortali vobis res est, miseri: sed cum eo, cui præ diui-
 na di-

na dignitate, supra mortalitatem aliquid accidit. Sub omni-
 potentis DEI tutela Reges degunt, quorum læsa maiestas,
 vix populorum exitio expiari potest. Ego quoq; inermis in-
 ter infesta arma progredior, quando hæc corona data diui-
 hitus, ac sceptrum hoc, quod gesto, me inter furentum stu-
 dia satis virum efficiunt. Videte quem læseritis, & ne in ca-
 put vestrum ac filiorum, sanctum sanguinem haurire videamini,
 prospicite, & considerate. Emerico omnino semel
 moriendum est, quamuis hac, aut alia morte multum refe-
 rat: hæc mihi multo gloriosior, calamitiosiorq; vobis, illa mihi
 hi vobisq; vulgarior. Fraternali leuitate subducti, prophana
 & impia arma sumpistis, sed temeritatis impietatisq; notã,
 dum tempus est, salutari tempestiuãq; pœnitentia aboletẽ.
 Resipiscite, quæso, ego sum Rex vester, ac pater, qui pientis
 sima indulgentia & paternali obliuione facinora vestra dele-
 bo. Agnoscite patrem vestrum, & quam defero execrabilis
 audacie veniam, lubenter accipite, & eum retinere Regem,
 quem Diuorum numina & vestra suffragia, designarunt.

PETITIO RECONCILIATIO-
 NIS AC DEDITIONIS
 admittendæ.

Ex Linij Lib. XXV. Ab vrbe condita.

ORATIO SYRACVSANORVM
 ad Marcellum.

RESOLVTIO.

I Egais ad M. Marcellum Rom. Imp. missis Syracusani petierunt;
 ne sibi fraudi defectio à Romanis esset: his reconciliati, urbem, se-
 suaq; omnia dederunt. Rationes, quibus impetrare veniam & re-
 conciliationem à Romanis legati conantur, sunt: quòd 1. Ad hostes, nõ
 ipsi, sed Hieronimus defecorit: turbatores pacis & satellites regij Hip-
 pocrates & Epicides, oppresso populo, extiterint: 2. Pacem tam cũ Ro-
 manis diu coluerint, quã diu libertate vni frui poterint. 3. Si deditio
 illa M. Marcello cum primis gloriosa atq; honorifica futura. 4. Hiero-
 nis istud memoria & amicitia requirere videatur. Ad conciliandum
 valet, quòd amicos sese semper, neq; ullius affines esse culpa Syracu-
 sani affirmant. Motus misericordie est excitata suplici oratione et sub-
 iectione potestati Romanorũ: & Mansuetudo ac clementia quæ mone-
 tur, cũ ostendunt Syracusani turbati, ac defectionis nõ se sed alios ex-
 iuisse. Collocatio ac tractatio: a est infirma: vt quæ ad benevolentia
 faciunt conciliandã in principio ponantur: adhibeantur in altera par-
 te ac confirmatione illa, quibus impetrare Syracusani conantur, vt vr-
 bis suæ deditioem M. Marcellus admittat, non repudiet. Locus com:

hic obseruandus de Rerumpub. turbatoribus paucis: qui in causa sunt sepe: ut iniuri ac nolentes à legitimo suo Magistratu subditi deficiant: aut amicitias, fœdera, societates violent. Vnus, cū periculo et diffidente aliquo imminente, recōciliari ac dedere vs nos volumus, quos ante offendimus, & à quibus defecisse videmur.

- I. **N**EQVE primò, Syracusani à vobis defecimus, sed Hieronymus, nequaquā tam in vos impius, quā in nos: nec postea pacē tyranni cæde compositā Syracusanus quisquā, sed satellites regij Hippocrates atq; Epicides, oppressis nobis hinc metu, hinc fraude turbauerunt: nec quisquā dicere potest, aliquando nobis libertatis tēpus fuisse, quod pacis vobiscum nō fuerit. Nūc certē cæde eorū, qui oppressas tenebāt Syracusas, cum primū arbitrij nostri esse cœpimus, extemplo venimus ad tradenda arma, dedendos nos, vrbem, mœnia: nullā recusandā fortunā, quæ imposita à vobis fuerit Gloriam captæ nobilissimæ pulcherrimæq; vrbis Græcorū dii tibi dederunt Marcelle. Quicquid vnaquā terra mariq; memorandū gessimus, id tui triumphii titulo accedit. Famæ ne credi malis, quāta vibs à te capta sit, quāam posteris quoque eam spectaculo esse. Quò quisquis terra, quisquis mari venerit, nunc nostra de Atheniensibus Carthaginensibusq; trophæa, nunc tua de nobis ostendat, incolumesq; Syracusas familiæ vestræ sub clientela nominis Marcellorum, tutelaque habendas tradas: ne plus apud vos Hieronymi, quāam Hieronis memoria momenti faciat. Diutius ille multò amicus fuit, quāam hic hostis: & illius etiam benefacta persensistis, huius amentia ad perniciem tantū ipsius valuit.

PETITIO PACIS, ALIQVOT ORATIONIBVS CONSTANS.

Ex Appiani Alexandrini Lib. De Punicis bellis.

ORATIO I. LEGATORVM CARTHAGINENSIVM ad Coss. Rōm.

RESOLVTIO.

Cum tertio et vltimo Punico in bello Carthaginēses victi primū à Massissa, post etiam à Romanis M. Manlio & L. Marcio Coss. petiti: nec iuuon: iute amissa, classe, socijs, mercenarijs, frumento, alijs ad obsidionem ferendā necessarijs, instructi essent, ne sufficere sese aduersus Massissam simul ac Romanos posse animaduertent: legatos Romanam libera cum potestate vtrūq; rem cōponendū miserunt. Quibus quidē obsides trecentos nobilissimos pueros aliq; imperandæ pacis causa, Romani imperarunt: clam autē Consulibus ad bellum missis scripserunt: ne à mandatis, quæ in vrbe acceperant, discederent. Vnde factum

factum, ut Romam obsides mitterentur: iuberentur legati ad Punicam reliqua cognoscere, quæ ad bellum tollendum esse necessaria viderentur. Eo ubi est peruentum, dicendi facta potestate à consiliibus, legati, multa primò præfati de pristinis vtriusq; populi faderibus; de Carthaginis urbis antiquitate, frequentia, potentia, imperio quondam terra mariq; amplissimo, post pacem hac oratione petierunt. Argumenta sunt, quæ adhibentur: quòd 1. Esse aliquam satietatem tandem oporteat calamitatis hostium. 2. Imperata omnia Carthaginenses iam fecerint. 3. Maiores victores, eiusmodi contenti fuerint conditionibus: semel datam pacem fideliter seruarint. 4. Belli denunciati ac illati nullæ Romanis sint iusta causa. 5. Inimicus Masinissa coacti bellum contra eum suscepit. 6. Duces ac defensores suos in Romæ gratiâ damnarint: miserint legatos suos Romam. 7. Romam datis obsidibus, libertatè & avofoviaq; Carthaginensibus promiserint. Conciliationi inseruit pietatis Romæ commendatio: indicatio æquitatis adtionum et factorum Carthaginensium. Motus duo sunt: Misericordia & Aemulatio: quarum illa excitatur expositione miseriarum ac calamitatum, & fortunæ vicissitudinis atq; mutationis Carthaginensium: illa inflammatur maioris indicata moderatione, fide, constantia in dictis ac factis, partes duæ sunt: quarum prior, cum antecedentibus coheret & dehortationem ab insolentia secunda in fortuna habet: posterior petitionis argumenta, modò resoluta complectitur. Loci sunt de superbia ac iactantia in hostium rebus adfugienda: fide seruanda in promissis, & pace semel data. Vnus erit, quando de pace cum ijs agendum, qui hanc promiserunt quidem verbis, re verò ipsa non seruare videntur.

HOC vestram pietatem decet, ut præcipuè curetis res L
 hominum. Quòd si inclementes nacti sumus aduersa IL
 rios, debet esse aliqua calamitatum nostrarum satietas: quãdo imperium terra mariq; omisitimus, naues nobis tradidimus, alios non parauimus, ac venatione ac possessione elephantorum abstinuimus, eximios obsides, & olim, & nunc dedimus, tributa suis temporibus persoluimus, soliti semper ab aliis accipere. Certè vestris maioribus satis hæc fuere victoribus, qui his legibus nos receperunt in societatem & amicitiam: in eo fœdere vtriq; ex regno iurati sumus. Et illi quidem post diuturna bella pacem semel datam seruarunt fideliter: vos cum quibus nunquam armis certauimus, quid habetis quod causamini non seruatum in hoc fœdere: ut meritò bellum, hoc tam repenti deereueritis, ne denunciatum quidem nobis inferatis? Num tributa non soluimus? an naues habemus? an inuidendos elephantos? an non miserabiles videmur, fame amissis nudius tertius L. M. At cum Masinissa bellum gessimus? At ille res nostras vsurpauit.

Ferebamus tamen propter vos omnia. Sed cum illum nullā
 nefariæ cupiditatis finem faciens, terra, in qua nutritus &
 eruditus est, alius post alia detrimentis afficeret circa Empo-
 rium: nec hoc contentus, rursus aliam nostræ ditionis
 partem inuaderet: tandem effecit vt pax turbaretur, quam
 vobiscum habuimus. Si hæc belli causa prætextitur, nos cer-
 tē etiam defensores nostros publico preconio dānauimus;
 ad vos legationem excusaturam misimus, rursusq; alios le-
 gatos cum libera potestate pacem renouandi vestro arbi-
 trio. Quid igitur opus erat classe ac exercitu contra non tā
 fatentes peccatum, quā committentes se vestro iudicio?
 Quod autem nec fallendi animo hæc offeramus, nec graue-
 mur vllam multam luere, satis apparuit, quādo leuissimos
 pueros expetitos à vobis obsides, mox, vt decretum iussit,
 non expectata die trigesima misimus. Est autem in eodem
 S. C. si dederimus vobis obsides, Carthaginem sinendam
 esse liberam vti suis legibus, & possidere quæ habemus.

ORATIO II. HANNO-
 NIS GILLAE AD
 Romanos.

RESOLVTIO.

Cum prima Oratione non modò nihil impetrassent Carthaginenses:
 Verum etiam, armis traditis iussi à Censorino essent Carthagine
 cedere: atque aliò ditionis suæ locum transferre: Hanno cognomine
 Gilla, omnium, qui tum aderant, Patrum illusterrimus precibus à
 Romanis impetrare comatus est: ne Carthago euerteretur: incolæ indig-
 ni iudicaretur misericordia. Rationes hanc ad rem adhibentur: quod
 1. Ipsi Carthagines Affrici aliquando domini fuerint, & Romanis tā-
 dem cesserint. 2. Fœdera semel facta à Romanis minime violanda: nec
 rescindendum, quod iure iurando confirmatū. 3. Nihil cōtra fœdera &
 pacta Carthaginenses peccarint: fidem promissis habuerint Romano-
 rum. 4. Non, si diruenda Carthago, libera ac suis illa relinqui legibus
 possit. 5. Vrbs antiqua, nobilis, celebris religiosa, neq; quicquam ipsa
 cōmentia euerterenda. 6. Causa euerisionis nulla, nec talis amplius Cartha-
 go, vt metuenda. 7. Difficiliter, imò fieri prorsus nequeat, vt Cartha-
 ginenses mari assueti, indeq; victum, maiori ex parte, querentes atibi
 viuant. 8. Maior laus & gloria alia ratione, quā euerisione vrbs inno-
 centis parari possit. 9. Neq; Græci, neq; etiā ipsi Romani vrbe in qua
 diruerint, quæ ante prælium manus, post obsides, armis, alia impera-
 ta dederint, vbiuā & conciliantia, quibus in deprecationibus maximè
 opus, aliquot, ac quidem egregia hæc in oratione reperiuntur. Quate
 illud

illud est: quod instituta Oratoris causas Hanno reddit: sinistras remouet suspiciones, ne iure cum Romanis comedere velle videatur: ante dictorum repetitionem conditionis misere descriptione excusat: ad ea, quae sunt de migratione à Romanis illata modestè respondet: patriae incolumitatem plurimam quam vitam sese suam facere indicat: Romanos à pietatis ac honestatis studio, & modestia in rebus secundis ac ad voluntatem fluenibus laudat. Motus praecipuus hic misericordiae est. Excitatur autem cum deprecationibus atque obtestationibus grauis: tum expostitione atque amplificatione luctuosa: & miserabilis iacturae famae & existimationis praeclearae. Collocatio & tractatio horum absolutur. 1. Exordio beneuolentiae accommodato, quae à ratione instituti causae & ἀπολύει, conciliatur. 2. Deprecationis argumentis ac rationibus. 3. Conclusionem factam partim dictorum repetitione partim petitione noua: ut exigua mora interposita, hac Romanis ad Senatū per legatos causa referatur. Locū sunt: de contentione graui inferiorum cum superioribus: foederibus semel factis ac iureuorando confirmatis non violandis: modestia in rebus secundis: fama atque existimatione praecleara non negligenda: metuenda Nemesi fortunatis ac felibus. Vltus erit: quando extremas in angustias redacti ad deprecationes, & misericordiam aliorum confugere necesse habemus.

Silicet, Principes Romani, iam antè dictis aliquid addere, dicemus, non quod velimus ex iure nobiscum cō-
 tendere: Intempestiua enim est miseris contētio: sed vt cō-
 gnoscatis esse causas & rationes cur debeamus videri digni
 vestra misericordia. Nos certè Africae quondam marisque
 domini, & per multos annos imperij vestri æmuli, tandem
 Scipioni cessimus, quando naues, & elephantos quotquot
 habuimus, vobis tradidimus: tributa quoque tunc imposi-
 ta, persoluimus praestantis temporibus. Ergo per Deos, scē-
 deris testes, parcite nobis, parcite iuriurando Scipionis,
 qui iurauit Pop. Romanum Pop. Carthaginiensium amicum so-
 ciumque fore, contra id foedus nihil peccauimus: nō naues,
 non elephantos habemus: tributa non desideratis: contra
 tres reges vobis auxilio fuimus. Nec est cur quenquam ve-
 strum tradere debeat, si haec etiam prius memorauiamus, cū
 arma petebatis. Nam plerunque miseris loquaces reddi-
 mur: nec est in deprecationibus quicquam validius, quā
 leges foederis; & ad solas preces habemus refugium; quan-
 doquidem potentiam vniuersam vobis cessimus. Haecenus
 de praesentibus pacis legibus, quas nobis confirmauit vester Sci-
 pio. Quod verò ad praesentem statum atinet, vos Coss. au-
 tores testisque habemus, Obsides petiistis, praestantissimos

omniū vobis adduxim^{us}: arma petiistis, & accepistis omnia, quæ ne expugnati quidem solent spontè tradere. Credimus Romanorū cōsuetudini & moribus. Nam & Senatus ad nos dedit literas: & vos, cum obsides peteretis, affirmabatis Carthaginem suis legibus relinquendam, si eos acciperetis. Quod si adiectum fuit, alia quoque imperata facienda, non decebat vos pro acceptis obsidibus libertatem ciuitati pollicitos, vltra obsides, imperare subuersionem ipsius Carthaginis: quā si fas est vobis diruere, quomodo liberam sinetis vti suis legibus, quæadmodum dicitis? Hæc sunt quæ habuimus dicenda pro veteri nouoque fœdere: quæ si audire non vultis, omittimus omnia, & quod vnum miseris est reliquū, ad querelas precesque recurramus. Est autem tanto calamitatum agmine circumuentis ampla deprecandi materia. Rogamus enim pro vrbe antiqua, inquit decorum condita, & pro eius in immensum aucta gloria, pro nomine cuius vniuersam terram peruasit celebritas: pro tot sacris eius diisque nihil commeritis, ne illis sollennibus mulctetis & pompis ac festiuitatibus, ne defunctos vobis non obnoxios sepulchris priuetis & parentationibus. Quod si nostri quodque miseret, quandoquidem miseratione vos motos dicitis alias nobis sedes concedere, parcite aris focusque, parcite foro, parcite deæ quæ Curia præsidet, parcite cæteris rebus, quæcunq; iucundæ charæque sunt viuentibus. Quid enim timetis à Carthagine, cum naues nostras & arma nostra habeatis, illasque inuidiosas beluas? Quod si cui satis solatiū videtur, permitti nobis pro hac vrbe aliam condere, & hoc impossibile est, viros assuetos è mari victum quærere, migrare in mediterranea, quorum infinitus numerus deditus est rei nauticæ. Pro hac tamen gratia nobis aliam conditionem offerimus, quam & nobis præoptamus, & nobis allaturam plus gloriæ ducimus: sinite urbem nil cōmeritam, nos verò, quos migrare iubetis, interficite. Sic fiet vt hominibus infensi videamini, non sacris, & Diis, & sepulchris, & ciuitati innoxia. Soletis enim vos Romani honestæ existimationis pietatisque rationem habere ante alia; & in rebus lætis præ vobis ferre modestiam, idque erga omnes quos armis subigitis. Sinite vos exorari per Iouem Deosque cæteros, qui Carthagini adhuc præsident, & desinite infensi esse, vel nobis vel nostris liberis ob iniuriarum præteritarum memoriam. Cauete ne præclaram existimationem quam de vobis habent homines, propter nos primos labeficiatis: ne honestam famam contaminetis tanto facinore, dictu factuque horrendo, exemploque nunquam ante audito. Multa bella

gesta

gesta sunt à Græcis contra barbaros, multa à nobis contra gentes alias: nunquam tamen quisquam diruit urbem maris dantem ante prælium, post arma & charissima pignora tradita, paratq; ad ferendam quamuis multam aliam. Rogamus vos, per Deos testes fœderis, per fortunam humanam, per timendam sceleribus Nemesin, ne velitis vel felicitati vestræ hæc notam inurere, vel miseras nostras in externum exitium adducere. Quod si urbem nobis adimitis, saltem per mittite vt per legatos apud Senatam deprecari liceat. Breue tempus postulamus, sed magnum curarum tormentum secum ferens, propter euentus incertitudinem. Vobis æquè liberum est, vel nunc, vel paulò post quicquid libet facere, pietas modo adsit & clementia.

ORATIO III. SUPERIORI
PROXIMAE RESPON-
dens, Censorini Consulis
Romani.

RESOLVTIO.

Responsum hæc Censorini Oratio ac causas continet: cur Hannonis & Carthaginensium petitio locum habere non possit: quod 1. Maris illa vicinitas ob sit plus, quam prosit Cathaginensibus: incitet ad peccatum atque ita calamitatis ac miseriarum causa sit: id quod exempla cum propria, tum Atheniensium testentur. 2. Collocatione facta, terrestres vita maritima melior, stabilior, certior. 3. Maritima ciuitates nauibus similes subinde iactentur: Mediterranea periculorum expertes ex agris fructus percipiant. 4. Ea de causa regie olim ciuitates mediterranea omnes fuerint, & creuerint plurimae nationes. 5. Mutata sede non sit molesta futura præteritorum malorum memoria ac recordatio. 6. Nec quidem tali opus: siquidem verè ex animo abdicare sese Carthaginenses imperio velint. 7. Sæcra, fora, sepulchra nihilo sint minus mansura, quæ misere liceat. 8. Etiam ante Tyro relicta, in Affricam Carthaginenses migrarint. 9. Alba præterea, publicam ab vilitate Romani translata, & quidem feliciter. 10. Non longè adeò à mari Carthaginenses recedere iubeantur: sedem libera locum eligendi potestas concedatur. *¶* Oratoris est & benevolentia concilianda accommodatum, cum non imperiosè Romanos agere Censorinus Consul ostendit, velut cum hostibus: sed id querere, quod & Romana Reipub. & Carthaginensi conducatur. Motus spes est ac confidentia: ne dissidere planè & desperare de rebus suis Carthaginenses incipiant, excitata commoditatum illarum notatione, quæ alibi expectanda. Tractatio absoluitur: Propositione

deuotissimè, dehortatoria à petitione continuata. Deinde confirmatio, quæ causas ac rationes continet: quibus persuaderi potius, quàm cogi posse Athenienses videtur: vt Romanorum postulatis acquiescat. Locis sunt obseruandi: de natura ac conditione maris, quod ad omnis generis delicta & peccata homines excitare: miserias accersere solet: huius quæstibus, atque cum terrestribus locis collatione: & oblivione, quæ optimum aduersus calamitates remedium erit. Vt cum Republica nomine, quæ petitur venia atque incolumitas patriæ deneganda.

- I. **Q**VAE Senatus iussit, quid opus est sæpius dicere: iussit enim & oportet fieri, ac ne differre quidem nobis licet quod mandatum est. Id si vobis imperaremus tantquam hostibus, edicto tantum opus erat, & cogendi violentia. Quoniam autem ita Respublica, & fortassis etiam vestra postulat, vestraque, Carthaginenses, utilitas agitur, non pigebit rationes quoque vobis reddere, si persuaderi potius quàm cogi possitis. Hoc mare quoties nos admonet veteris Imperij potentiaque, toties ad peccandum prouocat, & inde in calamitates coniecit. Huius enim occasione Siciliam inuastis & amissistis: in Hispaniam traiecistis, vt aliquando post ex ea pelleremini: foederis quoque tempore negotiatores, praesertim nostras, spoliabitis, & vt scelus lateret, mergebatis in mare, donec deprehensi à nobis multati estis Sardinia. Sic & Sardiniam amissistis propter hoc mare, quod suapte natura omnes inuitat ad auaritiam, propter prouentus expeditos & celeres. Hoc & Athenienses quodam rei naualis studiosos valde auxit, ac mox deiecit. Sunt enim maritimi quaestus negotiatoriis similes, aceruatim & veniunt, & abeunt. Scitis illos ipsos quorum modò memini, imperio prolato ultra Ionium mare usque in Siciliam, non prius cupiditati modum iam posuisse, quam totum amiserunt imperium, traditisque hosti portibus & nauibus, in ciuitate receperunt praesidium, & longos illos muros diruerunt suis manibus, propemodum facti mediterranei.
- II. **Q**UAE res diu seruaui eos incolumes. Est enim, viri Carthaginenses, terrestris vita stabilior, interta securis agriculturæ laboribus & vt minus lucri afferat, affert tamen omnino certius quam negotiatio. Dicam quod sentio, ciuitas maritima videtur mihi nauis potius esse, quam terra solida, ita iactatur varijs negotijs subinde mirabilibus: mediterranea verò absque periculo fructus ex agris percipit. Hanc ob rem & veteres regiae fuerunt omnes mediterraneae: hinc ita creuere Medi, Persae, Aegyptij & caeteri. Discendam ab exemplis regijs, quae iam nihil ad vos attinet. Vestram Africam respicite, in qua vicinos habebitis quos elegit

fisis, vbi prospectu, qui vos nūc irrat, carebit: nec erit vo-
 bis molesta preteritorum malorum memoria, videntibus ma-
 re vacuum nauigijs, reminiscenribusq; numerosarum classū
 cum spolijs venientium, & magnificentia: portuū, armamē-
 tariorum, naualium. Iam in mœnibus, exercituum, equorū,
 elephantorū receptacula, & propinqua his araria, cuius
 rei vos admonēt: aut quid allud quā dolorem vobis afferūt,
 & irritamentum ad repetendam, si fieri possit, eandē poten-
 tiam? Humanus affectus est, memoria fortunæ pristinae spe-
 rare ad eam reditum, remedium autē aduersus calamitates
 est obliuio: quæ non potest vobis cōtingere, in aspectum a-
 moueritis, Cuius rei argumētum est manifestissimum, quod
 sapius veniam pacemq; adepti, non mansistis in sædere. Er-
 go si adhuc affectatis imperium, & nobis qui id abstulimus
 iniqui, expectatis occasionē, opus habetis tali ciuitate: talib⁹
 portub⁹ & naualibus, & structis in castrorū modū mœnib⁹,
 & cur parcamus deprehensis tā infensis hominibus? Quod
 si non solis verbis, sed ex animo abdicastis vos imperio cō-
 tenti ditione quam habetis in Affrica & sincere sedus no-
 biscum iniistis, agite, cōprobate id opere, in vestrā Affricam
 migrate à mari, cuius exeidistis imperio. Nec est quod simu-
 lata miseratione deploretis sacra, penates, fora, sepulchra:
 manebunt immota sepulchra, & licebit ea parentādi causa
 inuisere: sacris etiā operari, quotiescunq; libuerit eò accede-
 re: reliqua diruamus. Non enim sacrificatis naualibus: neq;
 parētatis incensibus. Focos verò & aras, & fora, potestis æ-
 dificare alicubi, & breui illam quoq; habēbitis patriā: quem
 admodum prius relicta Tyro cōmigrastis in Affricam: & so-
 lum quod tūc fuit acquisitum, nunc existimatis patriam.
 Vtq; cōpendio dicā, discere potestis hæc nos nō inimico a-
 nimo iubere, sed ad tuendā securitatē concordiamq; publi-
 cam, si in memoriā reuocaueritis, Albam etiā, non hostilem
 urbē, sed veterē patriam, non ab infensis nobis, sed à colonis
 officiosis, ab commuāe vtilitatem esse translata in nostram
 urbem: & id factum vtriq; populo bene cessisse. Sed habetis
 adhuc multos opifices, qui è mari victū parant, & huic rei
 prospectum est, vt facile sit nobis commercium cum mari ve-
 possitis fructus exportare importareq; haud magno nego-
 tio. Non enim longē à mari LXXX. stadia, iubemus vos re-
 cedere: cum ipsi ab eò absums c. stadiis. Locum vt ipsi eli-
 gatis concedimus, simulq; libertatem in nouis sedibus. Et
 hoc est quod iam antè prædiximus, liberam fore Carthagi-
 nem, si nobis pareat. Vos enim, non vestrum solum, putamus
 esse Carthaginem.

ORATIO IV. LEGATORVM
CARTHAGINENSIVM AD
Censorinum Consulem.

R E S O L V T I O.

Cum Censorini Consulis Oratione audita, tacuissent Carthaginensium legati: adiecisset præterea Consul, dixisse sese, quicquid ad suadendum ac consolandum pertineret: de cætero Senatus peragenda iussa esse, idq; sine mora, dum adhuc essent legati: hi metum Carthaginensium prævidentes, iterum dicendi veniam petierunt, admissiq; hæc orationem habuerunt: in qua illud rogant: ut quia spes omnis, & legatos Romanos mittendi, & redeundi ad Consulem sit præcisa, classem solummodo Carthagini admoneant, dum illi iter faciunt. Ratio affertur quod visa hac ad æquo animo ferendam calamitatem adduci Carthaginenses possint. ubi inq; est & ad conciliandum accommodatū: quod, cum petitionem legati novam instituerunt, ut sæpe & translatione se excusant, nec propter se, verum patriam hanc insinuere ostendunt: ut & cum in eandem classem accersunt hostilem necessitate atq; iniquitate fortune illud purgant. Tractatio brevis constat principio *ἀτιμολογικῶς*: cur, quod petierunt ante legati, urgere amplius nolint. Deinde *ἀτιμωεῖ* petitione nova, classis Carthaginem versus mittende. Tum huius ratione & causa addita: postremo mitigatione eius, quod durum atque impium in patriam esse videbatur, facta in fortunam translatione. *Ἔτις*, quando extremis in angustiis constituti, cum cætera denegantur, unum aliquod saltem, quod impetrari posse videtur, petendum.

- I. **V**IDEMVS parendi necessitatem, quādo ne legatos quidem mittere in urbem sinitis. Cæterum ad vos redeundi spes nulla est, quia nec abimur à civibus, priusquam ser-
- II. monem absoluerimus. Quapropter oramus, non propter nos, paratos ferre omnia, sed propter ipsam Carthaginem,
- III. si fortè metu possit ad ferendam calamitatem adigi: admonetis ei classem interim dum iter faciunt: ut audiendo &
- IV. videndo quæ iubetis, si possunt ferant. Quandoquidem id à vobis extorquet fortunæ iniquitas, ut ipsi vestram classem vocemus contra patriam.

P E T I T I O P A C I S.

Ex Pauli Iouij Hist. lib. IV.

ORATIO PERSIVI AD FER-
dinandum Regem.

R E S O L V T I O.

Cum partim aduersis præliis, partim transfugiis crebris, Caroli VIII. Gallie regis in Italia extenuata copie essent: conueni-
capissent

cepissent adhuc reliqui milites, se, absente rege, d'ssentientibus ducibus in extremas ipsaq; adeò morte duriores calamitates ac miseras adduci: Perseus Gallorù dux, ad Ferdinandum regem profectus, de pace componenda cum eo egit: eandem impetrare his s'nt rationibus conatus. Quòd 1. conditiones pacis ipsi regi honorifice future. 2. Nos semper equus illis Mars, sed aduersus sepe, qui victoriae spe, immoderata appetunt. 3. Vitior incruentia, quam sanguine multo constans victoria. Ad conciliandam & s'nt valent: cum officio suo, veterum iniuriarum memoriam obliterare ac delere Perseus pace oblata studet: remouet & auertit id, quod obiici poterat, non voluntate ac iudicio, sed necessitate coactam pacem peti: utraq; in fortuna animi alacrem & promptum indicat. Motus metus est, qui excitatur, belli incertitudine ac Martis inconstancia offensa. Deinde pudor, qui oritur: cum turpitudine notatur, quæ oritur, quando alieno arbitrio, summis in periculis consilia sumuntur. Collocatio & tractatio horum consistat 1. Principio ad benevolentiam conciliandam accommodato. 2. Propositione quæ ipsam cõsuetudinem petitionem continet. 3. Confirmatione, quæ argumenta & rationes huius complectitur. 4. Conclusionem facta declaratione animi alacritatis atq; prõprietudinis Gallorù utraq; in fortuna: ne timide ac meticulose nimis agere hi videantur. I. sunt: de victoria dubij euentus æquitate præfinienda: Martis vis sepe, & incerta, & iniqua: consiliis non alienum ad arbitrium summis in periculis insinuendis: moderata & vulnerum experte victoria. Usus erit, cum in bello propter aduersam fortunam, & calamitates varias ab hostibus pax certis conditionibus petenda.

AEQVVM videtur, Ferdinande, vt ego ante omnes Gal- I.
 los, qui duabus illatis cladibus, res tuas affligerim, ho-
 die gratissimum tibi de optima spe futuræ pacis nuncium
 afferam, vt hoc meo insigni erga te officio, veteres iniuriæ
 penitus expiantur. Trium dierum inducias postulo, vt com- II.
 mode deliberando de compositione agi possit. Conditio-
 nes verò tales erunt, vt nos aliquanto maiore virtute cepisse III.
 hoc regnum, quàm reliquisse videamur: & tum, toties acie
 victus, egregium victoris titulum feras. Qui verò speratam
 victoriam nulla dubij euentus æquitate præfiniunt, summa
 & immoderata cupientes, sæpè aduersam, non semper equi
 Martis vim experiuntur. Prõinde si amici sociiq; tui fero-
 cius loquentes, animum à pace alienum ostenderit, impu-
 denter feceris, cū alieno arbitrio in ipsa summæ rei tuæ cau-
 sa periculosum consilium sumes. Potior enim est moderata
 sine vulnere victoria, quàm, eadē si deertes & vincas, sum-
 mē optima cruentaq;. Consilium meū propterea non spre-
 ueris, quòd nō voluntate atq; iudicio, sed vltima expressum
 accessi-

IV. necessitate videatur. Nam publicus hostis salubria tutaq;
consilia aduersariis aliquando tulit. Sed de pace belloue
quæcunq; mens tua fuerit, quod dederis alacriter accipie-
mus. Nam inuictos Gallorum animos, & ad ytramq; fortu-
nam egregie paratos inuenies.

CONSOLATIO IN REBUS
ADVERSIS AC PROPE
desperatis in bello.

Ex Xenophontis lib. 3. de Cyri minoris expeditione.

ORATIO XENOPHONTIS
ad milites.

RESOLVTIO.

Cum, interfecto Cyro, duces ad colloquium de federe instituendõ
vocati, ex insidiis capti, post etiam trucidati ab Artaxerxe essent
cum suis militibus: exercitus, qui in castris adhuc reliquus Græcorũ
erat, summo in metu ac periculo est versatus. Quos Xenophon & ipse
dux Græcorum hac oratione consolari & ad animi excitare magnitu-
dinem conatus est. hisce argumentis: quod 1. Græci causam habeant
meliolem ac iustiolem, quam hostes: quia illi deorum fidem habue-
runt ratam: hi eiusdem religionem ac iusiurandum violarint: dij verõ
odisse periuros, secunda fortuna elatos euertere: erigere contra abie-
ctos etiam tum soleant, cum rebus maximè aduersis premuntur.
2. Maiores Græci aliquoties ingentes Persarum copias fuderint:
ideoq; Artaxerxem non metuere, aut propter trucidatos duces animis
esse fractis abiectisq; debeant. 3. Græci quando pro Cyri regno pu-
gnarunt, fortes & animosi extiterint: ac propterea multo iam magis
animis esse excelsis debeant: cum ipsorum salus agatur. Probantia hæc
sunt argumenta tria: refutantia quinq; eorum quæ obiciebantur:
quod 1. à Græcis socij defecerint. 2. Græci ab equitatu minus instru-
cti. 3. Amissus dux Tisaphernes: 4. Magna comeatus difficultas &
penuria. 5. Desint naues, pontes desiderentur ad flumina traicienda.
Diluantur hæc omnia: ostenditur non debere illa conseruatos atque
obiectos Græcos reddere: id quod 1. qui defecerint, sint ignaui ac timi-
di: optandum verò ut tales in hostium potius, quam nostris castris re-
periantur. 2. Equitatus quidem sit fugæ subsidium, eaq; re sola præ-
slet pedibus: in cæteris hi equitibus preferendi. 3. Melius sit abesse,
quam adesse Tisaphernem, quia scilicet, non recto, quod aiunt, pede
incesserit, sed struxerit Græcis insidias: sauis sit Græcos, quam Per-
sas & peregrinos duces habere: cum hi, licet peccarint, ignoti ad suos
temerè redeant. 4. Longè melius arbitrari proprio comeatus com-
parare, quam è foro præcarè sumere, & sumere parua mensura, præ-
cio quoq; grandi. 5. Ad nauium penuriam quod attinet, flumina

caenbla, quæ procul à fontibus suis absunt, sint pleniora, circa verò fontes transmitti facild queant: sit deinde futurum, ut si modò simulant in patriam reditum Græci, rex ut ipsis liberetur, profectiorem viam libenter concedat: etiam duces addat. Conciliantia sunt: cum Xenophon de diis præ ac religiose loquitur: mites deinde suos laudat, nec maioribus inferiores esse suis indicat: eorundem facta præclara recenjet: post consilium suum modestè proponit: liberum militibus relinquit, ut si quid habeant melius, auda Eter atq; liberè in mediam profèrant. Motus sunt tres, pudor, emulatio, confidentia. Pudor excitatur, cum ea exponuntur, quæ turpitudinis aliquam maculam aspergere exercitus possunt: si animo abiecto hosti sese dedant. Aemulatio oritur, cum maiorum exempla & contra Persas res gestæ profèrantur. Confidentia inflammatur: ubi rationes indicantur, quibus evitari periculum queat. Collocatio & tractatio absoluitur quinque partibus. Exordio, quòd melioris fortunæ ac liberationis pollicitationem habet. Confirmatione, argumenta consolatoria continente. Refutatione, eorum, quæ timidum reddere exercitum poterant. Sententia & consilij dictione, verum non nudè proposita. Conclusionè adhortatione facta. Loci sunt: de pœna periury, perfidij, superbiæ: impeditis bellicis: fuga libera desperatis concedendæ. Usus, cum in adversa belli fortuna ac clade consolatione milites erigendi atq; confirmandi sunt.

MVLTAE ac præclaræ spes salutis se vobis ostendunt. I. Primùm enim sacramenta Diis testibus cõcepta rata habuimus, quum hostes peierando tum foederum, tum iurifurandi religionè omnem violarunt. Quæ quum ita sint, consentaneum est hostibus nostris Deos inensos esse, nobis præsidio. Possunt autem Dij tum ex magnis superbis paruos facere, tum paruos etiam si periculis iactentur, facild conservare, quum volunt. Libet hoc loco maiorum etiam nostrorum pericula vobis in mentem revocare, ut sciatis & vestrum esse, ut viri fortes sitis, & strenuos homines Deum ope gravissimè etiam in periculis servari. Nam, quum Perfègnà cum aliis, quos adiunxerant sibi, ingente cum exercitu venirent, ut Athenas dederent: Athenienses ipsis ausi sese obiiicere, victoria potiti sunt. Quumq; votù Dianæ fecissent, quot hostes occidissent, tot se illi Deæ capras mactaturos, quia satis multas invenire non poterant: decretum factum est, ut singulos in annos 10. mactarentur, quas etiam quotannis hac tempestate mactant. Deinde quum subsequenti- bus annis Xerxes coacto illo innumerabili exercitu in Græciam profectus esset, tum quoq; maiores nostri horum maiores terra mariq; vicerunt. Licet eius rei tanquam argumē- ta vide-

ta videre quæ tum constituta sunt trophæa, longeq; maximè
 testimonium est ipsa libertas vrbium, in quibus vos & in lu-
 cem editi, & alti estis. Nec enim vllum hominem pro hero,
 sed Deos adoratis, Huiusmodi maioribus prognati estis. Ne-
 que tamen eis vos dedecori esse dixerim: quippe necdum
 multi dies abière, quum aduersus hos illorum posteros acie
 congressi, Deum ope multo, quàm vos effectis, plures supe-
 rastis. Atq; id sanè temporis pro Cyri regno viros vos fortes
 præstitistis: nunc cum de salute vestra certamen propositū
 fit, multò vos & meliores, & alacriores esse par est, atq; etiā
 aduersus hostem fidentiores. Nam si tum, quum nullum
 adhuc de ipsis periculum fecissetis, conspecta ipsorum im-
 mensa multitudine, nihilo minus patrio spiritu pergere ad-
 uersus eos ausi estis, nunc quum periculum feceritis, ipsos
 ne quidem multo pluribus cum copiis vos sustinere velle,
 quid causæ fuerit, cur eos adhuc metuatis? Enimuero non
 ideo vos deteriorè loco esse putetis, quòd quibus propriè
 III. conueniebat hac in acie stare, iam defecerint. Nam illi etiam
 his ignauiores sunt, quos nos vicimus. Etenim nobis reli-
 ctis ad ipsos fugerūt. At eos qui facere fugæ initium velint,
 multò melius est hostiū in acie, quàm nostra cernere. Quòd
 si quis vestrum minus fidenti est animo propterea, quòd ab
 equitibus destituti simus, quorum copiam hostes habent:
 cogitetis velim, equites CCIDC. nihilo plus esse quàm
 » CCIDC. homines. Nam ab equi vel morsu vel calcitatione
 » nemo vnquam in prælio perit: viri sunt, per quos in pugnis
 » omnia geruntur: ac nos quidem multo quàm equites, tu-
 tiore vehiculo vtimur. Nam illi ab equis pendent, neq; nos
 tantum metuunt, sed illud etiam, ne ab equis excutiantur:
 nos terræ firmiter innixi longè vehemētius feriemus, si quis
 accedat, & multò magis id attingemus, quod voluerimus.
 Vna tantum re nobis equites præstant, securius quàm nos
 fugam arripiunt. Quòd si ad pugnam quidem animi vestri
 satis sunt confidentes, sed illud vobis graue est, quòd non
 amplius Tissaphernem ducem habituri sitis: neq; rex post
 hac rerum venalium forum est suppeditaturus: considerate
 vtrum potius sit Tissaphernem ducem habere, qui nobis in-
 fidari depræhensus est, an eos quos delectos nosmet præ-
 ire iussimus, & qui se intelligent, si quid committant, aduer-
 sus animos suos, suaq; corpora committere. Item num com-
 meatum satius sit eo foro emere, cuius hi nobis copiam fe-
 cerunt, magna nimirū pecunia mensuras paruas, quum qui-
 dem vnde posthac argentum sumamus, non habeamus: an
 victoria positos vti mensura, quacumq; lubitum fuerit. Quòd

si intelligitis, quidnam in his potius sit, verum flumina esse quiddam, quod trahi nequeat, existimatis, atq; ea vos transisse magnæ vobis esse fraudi ducitis: considerate quæso, an non illud ipsum longè stultissimè barbari fecerint. Nam vt omnes fluuij procul à fontibus suis transiri nequeant, tamè ab iis, qui ad fontes ipsos progrediuntur, sic transiri possunt, vt ne genu quidem ab aqua humectetur. Iam si nec amnes nos transmissuri sint, & dux nullus vsquam compareat, non tamen ne sic quidem animum despondere debemus. Scimus enim Mysos, quos dicere nobis præstantiores non possumus, inuito rege in ipsius ditioe multas & amplas & opulentas vrbes incolere. Idem de Pisidis scimus. Lycaones ipsi videmus occupatis multis in planicie locis, regie ditiois fructus percipere. Atq; equidem haudquaquam dixerò debere nos palam profiteri, quasi domum pergamus; sed potius simulandum existimo, quasi hic alicubi velimus habere sedes ac domicilia. Scio certè regem Mysi permultos duces daturum esse, per multos obhides, sine fraude se eos dimissurum. Immo etiam viam ipsis strueret, etiamsi vel in quadrigis discedere vellent. Quæ quidem ipsa, sat scio, lubentissimè nobis etiam præstaret, si nos videret ita nosmet parare, quasi mansuri hic essemus. Verum enim verò metuo; ne si semel ignauiter & in omnium rerum copia viuere consuescamus, atq; etiam Persarum & Medorum proceris & legatibus sociis ac puellis familiares esse ceperimus, Lethæorum in morem, suscipiendi in patriam itineris obliuiscamur. Quam obrem consentaneum & æquum mihi videtur esse, primum, vt in Græciam & ad propinquos redire conemur, ac Græcis ostendamus sua ipsos sponte pauperes esse, quum liceat eis, qui domi iam vitam inopem agunt, si huc pergant, palam opulentis esse. Sed enim, milites, hæc omnia bona sunt eorum, qui victores euadūt. De eo iam dicendum erit, quo pacto quam tutissimè profecturi simus, ac si prælio decestrandum est, quam optimè prælium ineamus. Itaque primum plaustra nobis exurenda censeo, ne vehicula impedimentorum nobis imperent, sed quocumq; visum erit exercitui conducere, pergamus. Deinde etiam tabernacula eorum emenda esse eorum. Nam vesturanegotiū nobis faceffit, neque quidquam vel ad pugnam, vel ad commercium comparandum adiumenti adferunt. Præterea vasorum reliquorum, quæ superuacanea sunt, onere nosmet liberabimus, exceptis iis, quæ vel ad bellicos vsus, vel cibi, vel potus habemus: vt quamplurimi nostrum armati sint, pauci admodum impedimenta vehant. Nostis enim fortunas aliorū

transire ad illorum potestatem, qui victoriam cōsequuntur. Imò si vicerimus, existimare debemus hostes ipsos impedimenta nostra vecturos. Restat vt de eo dicam quod esse mihi videtur maximum. Videtis hostes ipsos non antè bello nos ausos fuisse laceessere, quàm duces nostros cepissent. Existimabant enim quandiu duces habituri essemus, ac nos ipsis obtemperabituri, satis virium nobis fore ad hoc, vt superiores in bello euaderemus: verùm vbi duces cæpissent, eorundem orbitate ac perturbatione ordinis futurum arbitrabantur vt periremus. Quàmobrem & Duces iam designatos esse necesse est iis, quos antehac habuimus, multo diligentiores: & milites ordinum obseruantiores, ac ad parendum præfectis promptiores modo, quàm antehac. Quod si decreueritis, vt si quis dicto nō fuerit audiens, semper liceat ei, qui è vobis forte adfuerit, huc vna cum præfecto multare, tum nimirum hostes planè spe sua excident. Nam hodie no die Clearchos vel sexcentos habituri sumus, per quos nemini esse ignauro liceat. Verùm enim verò tempus est vt ad finè hæc perducamus. Nam fortassis hostes mox aderunt. Quidquid verò horum vobis rectè dictum videtur, quam primùm ratum habete, quo re ipsa perficiatur. Quod si quis aliorum rationem hac meliorem perspiciat, etiam si priuatus miles sit, tamen eam nobis cōmonstrare ne vereatur. Nam pariter omnes salutaris & incolumitatis egemus.

F I N I S.

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANBOMIERSKIEGO

INDEX RERVM AC
VERBORVM, QVÆ IN PRIMO O-
rationum Historicarum Tomo siuepar-
te continentur, locu-
pletissimus.

<i>A</i>		<i>Acqui vix Hernici pares</i>	278
<i>Accipiter</i>	243	<i>Acrarj procuratio cui mandanda</i>	
<i>Acesines</i>	303	27	
<i>Achai Peloponnesum incolebant</i>		<i>Æt alienum remittitur</i>	140
366		<i>Ætus communis</i>	40
<i>Altiabeni</i>	96	<i>Ætas quādo regno obstat 56. quos-</i>	
<i>Adhortatio ad auxiliū amici ob-</i>		dam malorum facit nescios	91
<i>sesu ferendum 228. ad castrorū</i>		<i>Ætas 18. annorum</i>	24
<i>coniunctionē 258. ad fortiter de-</i>		<i>Æthiopes à Persis deuicti</i>	170
<i>pellendos hostes 270. ad fortiter</i>		<i>Affectibus diuersis praditi</i>	21
<i>rem in bello gerendam 268. ad</i>		<i>Affectus repudiandi 243 remouen-</i>	
<i>pacem & concordiam 295. 303</i>		di in iudicando	124
<i>305. ad strenuē pugnandum 273</i>		<i>Afri leuissima fidei mutanda in-</i>	
274. 275. 276		genia	258
<i>Admiratio quos capiat</i>	117	<i>Affrica Rom. Imperio adiuncta</i>	62
<i>Admonitio de ratione pugnādi cū</i>		africana expeditio	280
<i>hostibus</i>	259	<i>Agathocles rex Syracusanus</i>	254
<i>Adulatores ad perniciem quā salu-</i>		<i>Agricola</i>	12
<i>tē parandam plus faciūt.</i>	10	<i>Agricultura labores</i>	214
<i>Edificiorum sumptus</i>	34	<i>Agyppa ad Iudaos Oratio 90 ora-</i>	
<i>Edilitas</i>	24	tio de principatu	6
<i>Aegyptus 203. domita 85. porrigi-</i>		<i>Agros continuare prohibitum</i>	101
<i>tur ad Æthiops 95. quinquas-</i>		<i>Alba funditus diruta</i>	265
<i>ginta & septingentas myria-</i>		<i>Albani Romam traducti</i>	155
<i>dus incolarū habet</i>	95	<i>Albertus Brādeburgicus auus</i>	46
<i>Emulatio mulierum</i>	106	<i>Albini</i>	62
<i>Emulatio inflammata maiorum</i>		<i>Alcibiades 182. eius res gesta</i>	188
<i>nomine & gloria</i>	58	Oratio	186
<i>Emulatio mouetur 216. 193. 188</i>		<i>Alcon</i>	262
174. 208. 213. 221. 265. 268. 270. 309		<i>Alemanni</i>	55
319		<i>Alexāder Macedo commēdat ora-</i>	
<i>Emulatio Q. Fabij</i>	248	tionem Mardonij	217
<i>Eoles</i>	170	<i>Alexander Leuiffonius Scotia</i>	
<i>Equalitas res iustissima</i>	10	prorex	151
<i>Equanimitate desibitū ad quid</i>		<i>Alexandri M. ad milites de bello</i>	
inepti	28	continuando oratio	243

I N D E X.

Alexandria multitudo & diu-	260		
tys abundans	95	Antiochus rex Asia cui filia lo-	
Allobroges	130	carit	277
Alorchi Hispani Oratio	261	Aornos petra Herculi inexpugna-	
Alpium montes	94	bila	204
Altercatio muliercularum	270	Appetitores alieni proprio priuā-	
Amazones	267	tur	191
Ambitio	41	Appij Claudij Oartio ad populum	207
Amicitia constans 286. noua		eius Oartio ad plebem	107
ueteri nō anteponenda 233. eius		Aquila	291
vera causa 231. immortales	151	Arabes	93
Amici fideles regibus tutissimum		Arabia opulenta	95
sceptrum 145. quomodo comparē		Aragones	60
tur 147. eorum delectus habendus		Archidami Spartanorum regis O-	
217. inconstantia 208. officium	9	ratio	176. 268
Amicis obsessi ad auxilium ferē-		Ardea	228
dum adhortatio	228	Arelatense regnum	49
Amicorum Imperatorū conditio	9	Arcus philosophus	35
Amilcar Annibali praeferendus		Argui ab Atheniensibus humati	
an sit	248		267
Amnistia	131	Aristocratia in Imperio 45. insti-	
Amor excitatur 42. 75. 78. 83.		tuenda	31
103. 215. 139. 150		Arma semper in manibus habere	
Anienes	264	iubet Augustus	87
Anima Dei quasi particula	136	Arrabanus 187. eius oratio	170
Animarum immortalitas	144	Arthaphernes	168
Animi conditio post mortē 163. pul-		Artes neglectae minorū estimantur	
chritudo praestantior corporū	162		40
Animus non moritur	146	Artibus utilibus dediti honore af-	
Anna reginae Lucius	163	-ciendi	36
Annibal	95	Arthuri Ricardi nepos	81
Annibal ferus 236. ad Romam ac-		Aruspices constituendi	35
cessit	300	Asdrubal	249
Annibal flens Italiam reliquit 299		Asia pacata	50
ut vincendus	260	Asia quingenta ciuitates	93
Annibal victor	262	Asentatores 69. publici 272. eorum	
Annibal hostiū minimē contem-		ingenia	271
nendus	245	Assyri a Persis deuicti	170
Annibal volitat tota Italia	255	Assyages per Cyrum amotus	168
victor ad Cannas	105	Athenienses	92
Annibal Italiam obsidet 248. eius		Athenienses antecellūt potētia ca-	
dratio ad Scipionem de pace 299		teri Graeci	296
Annibali neq. terra neq. maripax		Athenienses ignaui, stolidi, exigui	
		preui	

I N D E X.

pretij homines	177	Beatitudinis instrumenta	48
Athenienses quomodo Rempubl. af-		Bela III. Ung. Rex	308
fixeriat	249	Belga leges Imperij non seruant	50
Atheniensium ad legatum Persarū		Belgrum	46. 59
oratio 217 ydem propositam ha-		Belisarij oratio de prada 200. dis-	
bent libertatem 218. eorundē res		cessus	275
gesta	269	Bella nō procedūt ex prescripto 200.	
Atheniensium ad Spartanorū Le-		occultis inferenda	21
gatos oratio	219	Bella quibus sustineantur	195
Atheniensium iniuria Persis illata		Belli et accessationis comparatio	
168		dissimilis	177
Athenodorus philosophus	35	Belli causa iusta 220. 206. 167.	
Auaritia	91	169. 239	
Auentinum	107. 134	Belli cupiditas vitanda 184. eadē ex	
Augures constituendi	35	imperitia	178
Augusti Caesaris oratio de abdi-		Belli dissuasio 191. 182. 176. 175	
catione Imperij 82. eius pater		Belli exitus incertus	177. 298
necatus	22	Belli hostium in agrū gerendi sus-	
Augusti victoria 6. eundem nec la-		sio 256. 192. gerendi ratio 245	
bor, nec terror, nec inimicorum		259	
mina auerterunt, quin pro salu-		Belli ius 262 eius occasiones non ex-	
re patria in discrimen se dederit		pellant tarditatem 195. res	
85		necessaria	176
Augustus vult potius mori, quam		Bellorum inedia extinguenda 243	
imperare longius	87	Bellorum mala	233
Au, cultatores	35	Bellum calamitosa res 296. intesti-	
Auspicia	110	num 296. continuandum 202.	
Austria ad Caroli ditionem perti-		cum desperatu nō gerendum 178.	
net	48	an suscipiendum 170. 167. celeri-	
Autoritas ex priuata discordijs mia-		ter 197. non propeere 180. semel	
nutur	154	motum non facile resignitur	
Auxiliariorum ingenia	296	92.	
Auxilij petitio	234. 228	Benefacere quamplurimum utile 14	
Auxilij petitio contra communem		Beneficentia comparantur amici	
hostem	237	145	
		Beneficentia principū incommoda	
		15	
		Beneficia Augusti 85. petitio	
		110. remuneratio	235
B		Beneuolentia eodem tenore retinē-	
Babylon	203	da	274
Babylonij	33	Beneuolentia vt Rex se priuet	13.
Bactriani	203	Bitynia	24
Barbarorum sauitia	276		
Baenaria familia praclarā	52		

I N D E X.

quibus eligendi	25.	Colebi	93
Censorii Consulis oratio	313	Collegarum concordia	149
Centurio	76	Coloni cur adeducantur	223
Centuriones	27	Coloniarium ius	225
Ceparius	130	Columba	242
Cereris sacrificium intermissum		Commendatio filij	78
106		Commodi Oratio	76
Cerramina qua	30	Commodus Imp. 63. pessimus	79.
Cethegus	130	apoplexia morbo interis	80.
Chalcidenses in Thracia	185 10.	Communia bona & mala qui velint	
num colonia	297.	11	
Chrysi tribunal	89	Compita	100
Christum si non videmus,		Conatus temerarij vitandi	304
quem invocabimus pugnaturi		Conclusio sententia dictionem habens. s. reiectione constans	133.
90		resumptione atq. repetitione	2.
Chrysanta oratio	42	Concliabula	35
Cibus	40	Conciliatio	2
Cicero Caesaris percussoribus gratificatur	138. eius Oratio de aquivisq.	Concordia 131 hostium 191 stidium 133. amor	300.
131		Confidentia ex commodis monarchia s. 132. 183. 169. 202. 221. 228 259. 296. 313. 319.	
Cilices	94	Coniurationes unde	35
Cincia lex de donis & muneribus	107.	Consilia non vulganda 21. non alienum ad arbitrium instituta	317
Cinna 35. male perijt	16.	Consiliarij fidi officium 257. boni officium 243. fides.	9.
Civem bonum decet non deterrere alios	120	Consilij dandi libera potestas sit	33.
Civis Rom. ut puniendi	125	ijs qua obstant 194. honoris occultatio 5 eorum cum alijs communicatio 168. ijs contraria sunt	
Civium bonus saluti sua & communi consulere debet	134	Festinatio & ira 120 ut capienda	299
Civitas humano corpori simili	141.	Consolatio in rebus adversis ac prope desperatis in bello 318. in obitu mariti	163
maritima navis potiusquam terra solida	314.	Consolatio est tristitia pharmacia 164	
Civium munus tempore necessitatis	103	Constantia in dictu & factu	282
Civium controuersia dirimenda	36	Constantinus Magnus pius	90
Claudia gens	108	Consularij	25
Clementia	133		
231. 309.			
Cleonis Oratio pro severitate	113		
Clodij Albini oratio	62		
Cale	203		
Cognati	346		

I N D E X.

Consulatus 24. ad hunc soli ciues Romanus 24 plebeis & patribus promiscuus	275	optimates 38. ad filios de concordia 143. Astiagen regno ex pulis	168. Cambyfis filius scemina non cedat 257. Persarum rex	174
Consules facere cuius	271	D		
Consultantes à quibus affectibus debeant esse vacui	124	D aci	94	
Consultationi utilitas	171	Dalmata'	ibid.	
Contemptio ex imperitia & imprudentia. 3. 253. 8. 270. 228		Damasippus iugulatur	126	
Contemptus ex commissione officij non digni facta	13	Dani	191	
Contentionum stultitia	298	Darij oratio pra Monarchia 4. contra Athenenses	168	
Contioentia 40. ex habitu corporis facili vel difficili 162. eius laus	157	Debita remittuntur	149	
Controuersia ciuium dirimenda	36	Debitorum additi liberandi	140	
Contubernales	145	Debitio turpi 275. ut sit facienda	234 eius suasio 261. dissuasio 262	
Conuentus publici 296. secreti in Rep. non ferendi	99	admittenda petitio 307 conditio	275	
Conuersationi vii	77	Decemviri electi	271	
Coniugia mulsuolorum	253	Decreta si non sint stabilia perniciosissimum	115	
Constitutum princeps ulcisci non debet	31	Defectio 213. quorum sit	116.	
Cercyra situs	223	Defectio à quibus facilius impetretur	222	
Cercyrae 225 eorum iustitia ibid. oratio	220	Deficientium conditio 263. paena	117	
Corinthia ornamenta	101	Deliberatio de bello suscipiendo 167		
Corinthij 176. ab Atheniensibus iniuria affecti 181. validi	222	de pace, eiusdemq. conditionibus	299. de ratione belli gerendi	245
Corpora si ad desidiam relaxentur, male afficiuntur	40	Delictorum condonatio	152	
Corporum pulchritudo multos mouet	162	Delphicum templum	196	
Coriolanus Martius	204	Delubra principum	35	
Coruini notum cognomē	275	Democratia instituenta pra Monarchia 1. 2. eius utilitates	2.	
Crassus oraculo elusus	175	Deposita inficiens	165	
Crassus de bello hostium in agris gerendo	256	Depradatio fugienda	180	
Curia	203	Desertores	76	
Curtij mors	86	Desperati fuga libera concedenda	319	
Cynae	101	Desperatorum conditio	119	
Cyrēni Lacedaemone oriundi	95	Detractio rē importunissima	173	
Cyri laus 22. oratio ad Persas 213 ad				

I N D E X.

Deum honorandus	28	Educatio patriciorum	27
Diana votum factum	319	Educatio quid operetur	28
Dij cur timendi	147	Egestiani contendunt cum Salinun-	
Diligentia	59	cij's 182 fraudulenta	183
Diodoti oratio pro lenitate ac cle-		Electores Francofurti conveniunt	44
mentia	118		45
Diomedes Thracum rex 278. hic		Elisabetha mater Maria regis Vng.	
carnibus hospitum equos suos		filia	59
pascebat	ibid.	Elisabetha uxor Ludouici Vng. regis	
Dionysij labores	204		57
Discordia ordinum 270 est venen-		Eloquentie abusus	116
torum 201. eius in publicis officijs		Emporia	249
causa 153. mala	152	Epidamnus	226
Dissidiorum mala	133	Epicles satelles regius	308
Dissuasio deditiois 263. receptiois		Eques in ordinem senatorium reci-	
imperio se subijcientium	241	piendus	27
Diuinatio necessaria	35	Equestris ordo 23. qui in hunc reci-	
Dives in Monarchia nemo haberi		piendi 23. sint 18. annorum	
vult	12		24
Diuites regi infensi	ibid.	Equitatus	319
Diuiti num officia committenda	13	Error agnoscendus	258
Diuitia quomodo colligantur	34	Esquiliae captae	271
mala 14 cupiditate bellum non		Ethelburga scelus	67
gerendum 278. ijs prestare, in rebus		Euentus stultorum magister	260
humani summum bonum	161	Eumenis res gestae 288. Oratio	285
Doloribus nimij mortem accelera-		pater mortuus	287
re peccatum	163	Eurysthei mors	266
Demitiani qui	62	Eurychius pontifex	88
Dona	101	Exactiones seditionum causa	140
Dores	170	Exactores constituendi	29
Dorici	297	Execrationes ex deditioe	276
Duces peregrini	319	Exempla omnia mala ex bonis ini-	
Duci boni officium 203. 274. neces-		tijs orta sunt	126
saria	273	Exilij lege Tortia introductum	126
Drepanus	248	Existimatio non negligenda 311. eius	
		cutia 289 iactura	194
		Expeditioni dissuasio 191. 257. reris	
		gestarum ex officijs publicis	27
		Expilare socios Augustus iurat	87
		Exordij beneuolentia accommodatum	9-
		39. 58. 65. 75. 103. 107. 164-	
		167. 282 beneuolentia in at-	
		tentione accommodatum 128. abs-	

E

Ecclēsia à Valente inquinata 90
eius pericula ex nouo Imp.

47

Echemus Aesopi filius 266
Edimburgi conuentus 6

I N D E X.

tioni accommodatum	53 99	Fides in dictis & factis	282
Exordium docilitati & attentioni accommodatum	183. ex abrupto factum	Fides seruanda in promissis	309
Exordium etiologium	203. 275.	Fiducia	270
202		Fisci procuratio cui mandanda	27.
Exordium etnoiticum	202.	Florentini Pisas repetunt	242. Pisania inuident
270			239.
Exordium loco communi & sententia constans	42	Florus a Iudæis accusatus	90
Exordium schetliasticum	174	Fluuij	321
Exordium prolepticum	83. 150. 265. 124.	Fœdera 220. seruanda non violanda	233. non violanda
Exordium hypolepticum	247. 203.		311.
Exordium constans querela	43	Fœderatorum fluxa fides	243
compellatione 215. reprehensione 115. obtestatione	20.	Fœderum conditio	231
		Fadus ad intendum adhortatio	214.
F		Falciibus Nemesis metuenda	313
Fabula	99.	Famina nihil sine authore egerunt antiquitus	100. carum insignia
Factiones	296		106.
Factionum mala	133	Faminas qui arcet negotijs, quibus sunt impares, q̄s consulti	70
Falerij capti	273	Faminarum licentia 70. q̄s inde eorum virilia tractare	48
Fama non negligenda	311	Faminei imperij molestia	237
Fama studium 277. cura	289.	Famina iude mulieres.	
Famqs ferenda	275	Fœnus	29
Familiares quomodo tractandi	36	Forma corporum spectantes moueri	162
Fati legibus quid adferibatur	10	Fortitudo vera 292 est vii quadam animi	162.
Fatum	84	Fortuna fallacissima 293. secunda 229. flexibilis 299. aduersæ iniquitas 262 aduersæ focij minuunt dolorem 163. incertitudo 133. inconstantia 206. 796. ei quid ascribatur 10 vii	imbellis
Fauor ex beneficentia	15		194.
Felices qui	21	Franciscus Gallus an Imp. eligent.	
Felicitas humana	144		
Festinatio fugienda 259. improvida est & sacs	261. periculosa		
36.			
Fibilia Romanorum	101		
Fidenates	210		

I N D E X.

<i>duc</i>	49. 44. 45.	<i>Glauca</i>	124
<i>Francifurti conuentus</i>	44.	<i>Glor. a laboribus comparanda</i>	194
<i>Frater cui ornamento</i>	146	<i>Gloria materia hoſtis 273. cupiditas 253 qui ſpreuerit, veram habebit</i>	260.
<i>Fratrum concordia</i>	144	<i>Gotharus Norraagia Rex</i>	191
<i>Fratrē fratris inſidias molivire maxime impia</i>	149	<i>Gorbi</i>	60
<i>Fridericus III. Caſar</i>	46	<i>Grachi</i>	134
<i>Fridericus Alberti Caſaris filius</i>	73.	<i>Gracia</i>	47
<i>Frigus</i>	40	<i>Graci viri fortes ac rei militaris periti 171. prudentes</i>	93
<i>Fronti grauitas</i>	162	<i>Gracie utrum bellum inferendum</i>	
<i>Fuci ſuſpicio vnde</i>	34	167	
<i>Fuga deſperatis concedenda</i>	319	<i>Gracorum Reſpubl. 13. praſtantia</i>	93
<i>Funus Cyri vt curandum</i>	14	<i>Gratia</i>	286
G		<i>Gratia excitata</i>	76
<i>Gabinus</i>	136	<i>Gratia referenda neceſſitas</i>	231
<i>Gades</i>	93	<i>Gratia referenda</i>	225
<i>Galba Imp. ſenex</i>	74	<i>Gratiarum actio</i>	15
<i>Gallica gens Germani opportuna</i>	49	<i>Gratitudo principum 282 erga nem eritos</i>	53 229
<i>Gallia coniunctioni cum Germania commoda</i>	49	<i>Gynaecium</i>	71
<i>Galli diuites</i>	93	H	
<i>Galli Rom. exercitum vicerunt</i>	228	<i>Hannonii Gilla ad Romanos oratio</i>	310
<i>Gallorum mores</i>	229	<i>Helleſpontus</i>	162a
<i>Ganges flumius</i>	203.	<i>Helleſpontus</i>	203
<i>Gaza regia</i>	101	<i>Heluetij</i>	47
<i>Generoſitate nulla poſſeſſio pulchrior</i>	284	<i>Heniochi</i>	93
<i>Gentes ab Alexandro deuicta</i>	203	<i>Henricus Carinthius</i>	72
<i>Genium quarundam propria epitheta</i>	93	<i>Heraclyda a Graci electi</i>	
<i>Georgius Pogiebrachius rex a Boemi eligitur</i>	54.	267	
<i>Gerion caſtellum Apulia</i>	261.	<i>Herculem antiqua ſecula laudibus proſequuta ſunt</i>	
<i>Germania</i>	45	277	
<i>Germani fortes 93 Itali inſenſiſſimi 241. eorum virtus</i>	84	<i>Herculi columna</i>	94
		<i>Hermocrati oratio</i>	295
		<i>Heſtiodi ſententia</i>	258

I N D E X.

Metruia	210	Hostium conditio	273 contemptus
Hierosolyma	90	vitandus	268. 178. vicinorum &
Hippartiaes satelles regius	308.	longe remotorum comparatio	178.
Hispania a Senatu Rom. subiecta		Humanarum rerum circulus	257
63. ab Imperio remota	46 na-	Hydaspes	203
ugationibus perpetuis exhau-		Hydraotes	203
ritur	59.	Hyllus intremptus	266
Hispani bellicosi	50	Hyphasis	202
Hispanorum libertas adempta a		Hyrcanij	203
Rom.	94		
Histius Milti tyrannus	172	I	
Homicida omnibus supplicij ob-		Iacobus Bastius Desfota	276
noxij	306.	Iacobus II. Scotia rex.	63
Homines dominantur vltro ceden-		Ianiculum	109
tibus 297. natura non multum		Ianus Varticbergus	73
inter se differunt 180. operarij		Idaa	101
milites voluntarij 195. se ditio-		Ignauia captiuorum 294. turpi	
si	208.	38. maximum malum	201
Hominum amissio depleranda	196	Ignauis 113 vsi si officia committan-	
Homo inquilinus in terra	164	tur, oritur contemptus committ-	
Homo cum dissoluitur, quid eum		tentis 13. nemo obsequitur 13	
corpore fiat	246	Ignauis homines perniciosi	39
Homotimi	41	Illyrica	94
Honestati defensio	229	Immortalitas quomodo homini pa-	
Honestum anteponendum utili		retur	87
325.		Impatientia lutum	160
Honores bene meritorum	286.	Impensa Reipub. computanda	29
Honori cupiditas 253. eius spolia-		Imperatoria acies non armis sed	
tio, lenatio oneris	152	causis iustu constat	89
Honorum necessitas	39	Imperator Rom. non infirmior di-	
Horatij mors	86	tionibus eligendus	46.
Horatius	134	Imperatores religiosissimi victo-	
Hortensiorum familia nobilissima		riam obtinent	90
110.		Imperatorij & amicorum eius con-	
Hospitalitatis ius	218	ditio	9
Hostes ad fortiter depellendos ad-		Imperia quomodo acquisita	190
hortatio	270	Imperij conciliatio 74. conditio	
Hostes non verbis, sed factu supe-		75. feminei molestia	237.
rantur 177. non laedendi 87. qui		Imperij muliebri dissuasio	63.
contemnendi 229. tractandi		Imperij resignatio & abdicatio 82	
modus	222	recusatio	62.
Hostia aut perpetua materia virtu-		Imperio qua inutilia	117
tis & gloria	273.	Imperiu sine Deo non consistit	96

I N D E X

semel partum retinendum 38. ad	Invidia in optimos	86
Aristocraticam constitutum 45. nō	Invidia excitatur 188. 246. 253. 182	
ex metu sed ex amore tutū 79. pa	Ioanna Neapolitana imperatrix	
rare magnū opus, retinere ma	71	
ius 40 natura in vitro cedentes	Ioannes Dux Normannia	87
297. in alios habere omnes cu.	Ioannes Ricardi frater	81
piant	10	
Impertitia periculorum causa belli	Iones 170 Peloponnesum incolant	
206.	266.	
Inaequalitatis incommoda	36	
Incredulitatis pana	89	
Indi à Persis devicti	170	
Indibili	349	
Indignatio excitatur	99. 174	
Indocti amentia vorripiuntur si	quid recte fecerint,	13
Induciarum conditiones 317. ijs nō	fides habenda	184
Indulgentia imperij nocet	117	
Industria languescit nisi paupe	ribus eripiat de sidia ansa	113
Inertia	130	
Infanti gladium porrigere	20	
Inferioribus succurrendum	36	
Inimicitia mortales	151	
Inimici ut vindicandi	152	
Inimicorum conciliatio	53	
Iniuria bello propulsanda	231	
Iniuriam in ferre in adversis 10		
Iniuriarum memoria obliteranda	152 oblitio 131. ultio causa belli	
iusa 167. dissimulatio	53	
Inquilinus omnis homo in hisceter	riu	164
Insubria cum modestia utilis	115	
Insubria cutus	49	
Intemperantia	280	
Intemperantia Commodi	80	
Invidia fugienda	252	
Invidia novorum hominum	152	
Invidia quos pre mas	40	
Invidia ex superbia	107	
	Ionis ab Alexandro paria	203
	Iosephi Oratio ad socios dec ade pro	
	pria	154
	Iotapata	154
	Ira excitata 99. 112. 114. 171. 193.	
	231. 238. 286. 292.	
	Ira declinanda	119
	Ira mitigatio mora est	115
	Iratundus multa delinquit	200
	Isonomia in democratia	8
	Ister	93
	Italia subacta	21
	40. 42. 45. 74. 76. 88. 230.	
	237. ex amore 107. ex amore re-	
	ligioni 89. ex adulatione 169.	
	ex audientia virtutibus 159. 164.	
	ex causa indignatione 81. 91. 103.	
	167. 267. 282.	
	40. ex commendatione 3. ex lan-	
	da 4. ex compellationibus ami-	
	ci 39. ex confessione erroris 52.	
	à dubitatione 2. ex dissentio vir-	
	tutibus 8. 128. 193. 124. ex laude	
	8. 111. ex licentia loquendi 8.	
	304. ex officio 317. ex pollicita-	
	tione 139. ex procuratorum uti-	
	litati publica 53. 20. ex remotio-	
	ne virtutum 155. ex solitudine	
	de Rep. 98. de studio veteri de	
	scipectina 98. ex translatione 150	
	Iuba	82 (ex officio) 132
	Iudaei erga Florum	80
	Iudaeorum obedientia	80
	Iudicia ex quibus deligendi 24. for-	
	te lecti in Repub 12. eorumdem	
	distributi	

I N D E X

distributedio	ibid.	Leges firmiter retinere, nec mutare
Iudicii & accusatorii partibus cum		cenſet Augustus 87 non omnes
dem fungi absurdum est	31	immutabiles 68 non feruntur, nisi
Iudicium in Regno & Repub. qua-		vitia sint cognita: sicuti nec re-
le	12	media, nisi morbi 131 sint stabili-
I. Caesaris obitus	6	les & constantiss. Scotorum de
Iul. Capitolinus	62	regno 66. abrogatio 99. 103 diffusa
Iul. Manlius Torquatus.	130	sio 107. seuera disciplina 178.
Inuisurandi via	140	instituta 31. metus 33. mutatio
Inus a veritate quandoq; aberrat		vitanda
261		83
Iusti nomen cur nemo Regum ad-		Lenitas
epius	160	intempestiva
Iustina Valentianum seduxit	89	Lex Liciniana. Oppia ibid. Cincia
Iustini Imp. Oratio ad Tiberium		ibid. Porcia 125 regia
82		105
Iustitia colenda 158. a sola volun-		Lex naturam non coarctet semper 14
tate proficitur 162. nulla pos-		quando abroganda & propter
sessio pulchrior 284. maxi-		quod
me regibus conuenit	159	97. 103.
Iuuenes cum senibus coniungendi	190	Lex de captiuis aeterna 39. nulla om-
Iuuentus non contemnenda	188	nibus commoda est
		106
K		Liberalitas principum
Kænethus de regni administratio-		282
ne in Scythia, rege defuncto	60	Liberiorum educatio
		39
L		Liberiorum institutio apud Persas
Labor 39 communis 40 hono-		160
randus	36	Libertas 155. 213. ne opprimatur
Labor voluptas dissimillima hatu-		cautum 185. melioribus auspiciis
ra	209	defenditur, quam eripitur 240.
Laborare arduosissimum quidam		Libertatis amor & studium 239.
ducunt	39	eius qui cupidi
Laboriosos fortibus viri obsonium	40	13
Labori necessitas i. eius patientissi-		Libertatis instrumenta
mus Mathias Corninus	54	40
Laborum fines fortibus propositi		Libertatis defensio 220. intempesti-
203		ua defensio 91. nimium studium
Lacedaemonii Rom. subiecti 93. 30		270.
viros ad Rempublicam gerendam	60	Liberti 27 optimi in honore habendi
stituerunt 126 Gracii bella in		56
ferunt	195	Libidines sorda 157. ipsi se dederunt
Ladislaus Vngariae rex	52	flagitiosum 14. fugienda
Laodice Cappadociae	71	243
Laus inepta	121	Licinia lex de agrorum continuatione
		cohibenda
		101
		Licentia in sapiente & stulto quid
		Licinius impius 90. operetur 20
		Lingua temperamentum
		253
		Liuius edax
		85
		Londini conuentus
		81. 237.
		Longobardi
		60
		Lotophagi
		321

I N D E X

L. Sextius	108	Mandonius	249
L. Valerius author consuetus mulie-		Manfuetudo Matthia Cornini	45
brü 99. eius oratio contra legem		Manfuetudo	132. 307. 139
Oppiä	102	M. Antonius	78
Lucra in bello maiora difficultati-		M. Atilius Regulus perpetui vi-	
bus	296	gilijs necatus	246
Lucius nimius mortem accelerat		Marci Bolani ad Venetum Senatüs	
164		oratio	342
Lucius nimio Deum offendimus	163	M. Cato orator grauis	104
Ludi	30	M. Catoni Oratio p. o lege Oppia	97
Ludi literarij	27	M. Fundanus author muliebrü se-	
Lupi	191	ditionis	99
Lusitani	94	M. Hortali Oratio	110
Luxuria fere bestia cõparatur	102	M. Minutij Ruffi ad milites oratio	
Luxus muliebrü puniendus	99	258	
Lybia	93	M. Tullius Cicero	126
Lycæones regia dittoni fructus per-		M. Valerij Corvini ad milites de	
cipiunt	321	fortiter pungendo Oratio	274
Lycia	203	Mardonij oratio 169. suadet bellum	
Lydia	ibid	167	
Lydi	94	Mariu Ludouici Vng. regü filia	59
		Mari potiri magnum	196
<i>M</i>		Mari natura & conditio	314
Macedones	93	Mari obitu vt consolatione leni-	
Macedonum rex parua manu		atur	164
magnas copias sudis	279	Martorum officium	103
Macedonicum bellum	124	Marsus	16. 22
Magi non ferendi	35	Marius alter male perijt	16
Magistratus annui 13. errores & de-		Marmaridarum genus	95
licta 124. ex quibus constituen-		Mariu vi incerta & iniqua	317
di 23. lenitas & clementia	119	Masanißa a Scipione reprehenditur	
non sorte sed virtutis gratia, de-		obvoluptates	158
ligendi 24. officium 247. plebeius		Masinißa fides	255
110		Masinißa deperit Syppaci uxorem	
Magistratus vt in democratia eli-		157. potentissimus 249. Rom.	
gantur	3.	quondam hosti	288
Magistratuum utilitas	140	Masagetarum mores 257. legati ad	
Magnanimitas non sceminarum 70		Cyrum Oratio	174
non ex seruilis vita ratione	13	Matbilda Augusta	239
Magnificentia	30. 188	Matrimonij contrahendi causa fi-	
Magon	249	nales 111. suasio	72
Maiestas regia	306	Matrona in publicum prodent	104
Mala natura fugimus	243	Matthia Cornini laus 54. bellator sa	
Mandatorum executio	269	alter	

I N D E X

alter Alexander futurus	55	Militibus alimenta præbenda	17
Mauri	95	Militibus stipendia soluenda	284
Maximilianus I. Imp.	44	Misericordia excitatur s. 73. 79.	
Macenati ad Augustum oratio	17	91. 103. 111. 231. 237. 238.	
Medi ex mari creuere	314	289. 307. 309.	
Medici 238. bene publicis rebus præfuerunt	240	Misericordia inuitili imperio	117
Medici dum agrotant, alijs se potius curandos exhibent	166	Misericordia intempestiua	128
Mediolanensis ager Galli finibus adiectus	45	Miseri contentio intempestiua	311
Medorum vires	218	Mitylenai ab Atheniensibus dese- cerunt	113
Megabyxi oratio pro aristocratia	3	Modestia faminarum propria	69
Magarenses	176	obseruanda 253. in rebus secun- dum	211
Mendacitati locus nõ relinquendus in Rep. 112		Maiores nimio Deum offendimus	163
Menenij Agrippæ oratio	138	Meror vitandus	164
Mensura	31	Maotica gentes	93
Mercator	165	Moguntini electorū oratio	44
Mesopotamia	203	Moldauica expeditio	276
Metelli oratio est de concordia col- legarum	149	Mollitia animi	130
Metellus	16	Monarcharū ingenium & natura 1. 2.	
Metus excitatus 2. 5. 8. 20. 39. 45. 53. 58. 65. 75. 88. 89. 91. 99. 107. 114. 132. 144. 152. 164. 179. 177. 183. 193 198. 202. 208. 215. 218. 219. 221. 225. 228. 237. 257. 259. 261. 263. 268. 260. 275. 277 282. 286. 296. 302. 304. 306.		Monarchia cum democratia com- mutanda 6. instituenta 4. non in Imperio 45. non cum Demo- cratia commutanda	17
Metus vide Timor		Monarchia commoda s. incommoda 2. 62. præstantia	20
Michaeli oratio ad præceras Vngari- cos	52	Mora 177. quando vitili 181. ira mi- tigatio est 115 eius incommoda	54
Militariū rei imperitia	169	Mores principū unusquisq; sibi re- gulam vitæ suæ proponit	11
Militariū scientia eum quibus non communicanda	40	Mori quælibet necessarium	263
Milites 12. ad prandia non sumendi 29. non effeminati 211. perpetuo atendi 28. sine stipendio habere impossibile	29	Moritur nec ullus casu	163
Militis vsu autarū homines operarū		Mors ab erumnis nos liberat 163 ho- nesta seruituti turpi præfere- nda 275. omnium hominum com- munis eanditio 163. propria fugi- enda	155
195		Mors in bello optimum 155. eius cõ- moda	165
		Motus	317
		Mulierū imperij incommoda	65
		Mulierū mundus	206
		Mulgarularum altercari inter se 220	
		Lucia	

I N D E X.

luxus cohibendus	97	Numida lenissima fidei mutanda	
Mulieres indomitum animal & im-		ingenia	255
potens natura 100. licentiam		Numidarum innumerabilis multi-	
desiderant ibid. in foro tumul-		tudo	95
tus excitant	98	Numisma	31
Mulieres senatorum punienda	31		
Mulieres parua mouent	106	O	
Mulierum virilem vestem induenti		Obedientia 43. 258. hereditaria	92
lex diuina minatur mortem	69	Obedientia subditorum erga magi-	
Mulierum & virorum diuersi mores		stratus	90
65		Obluio aduersus calamitates reme-	
Mulierum imperium perniciosum		diuum	314
63. & 64		Obsides	303
Mulierum officium	99	Obsidio in bello miserrima	287
Mulierum pudicarum est macerere		Obsidioni continuanda suaeso	207
mariti mortem	164	Obiectatio	171. 253. 31
Mulieres vide Famina		Occasiones in bello non negligenda	
Muneris efficacia ad beneuolentiam		194	
285		Oceanus 94. ambit uniuersum ter-	
Munera per legem Cinciam	101	rarum orbem	203
Mutij mors	86	Ocium coniunctum habet periculum	
Mycenaorum fugiebant seruitutem		201	
Heracida	267	Oculi sicci spectare	61
Mysia	58	Odenatus Palmiranae maritus	71
		Odia in o primos	86
		Odia inter malos non sunt	3
		Odiu in quos 11. ex beneficentia de-	
		negatione 15. ex proprio commodo	
		65. ex vitij. 73. extrahendi deteccion-	
		ne	107
		Odiu 171. 183. 181. 183. 208. 216.	
		Odiu 225. 235. 246. 253. 270.	
		Odiu 277. 286.	296.
		Oligarchia	52
		Olympiacum templum	196
		Olympiaca	30
		Operantes honore afficiendi	36
		Operarij	40
		Opificia	142
		Oppia lex tollenda 102. 101. de mulier-	
		cularum luxu	97
		Oppius legem tulit de mulierum lu-	
		xu in vestitu cohibendo	97
		Optimatum amulationes	50
			3

I N D E X.

- Optimatum Status* 3
- Oratio Egidij Romani Theologi de iustitia colenda* 158. *Agrippa ad Iudaos* 90. *Alberti à Laske, Talatini Syradisfis ad milites* 276. *Alcibiadi ducis Atheniensium* 186. *Alexandri M. ad milites* 202. *Alexandri Leuistonij Scotia pro regis de concordia collegarum* 151. *Alexandri, Persarum legati ad Athenienses de fœdero* 214
- Oratio Alorchi Hispani ad Saguntinos ab Annibala obsessos* 261. *Archidami Spartanorum regis* 176. *Annibalis ad Scipionem* 299. *Aprij Claudi ad plebem* 187. & *ad populum* 207
- Oratio Archidami Spartanorum regis* 268. *Artabani* 170. *Mardonij* 169. *Atheniensium, qua Tegeatis respondent* 206. & *ad Spartanor. Legatos* 219. *ad Legatum Persarum* 217. *Augusti Casari ad Senatum Rom.* 82
- Oratio Belisarij ad milites qua debortatur à præda* 280
- Oratio Bretislai ad Boemiam proceres de concordia inter fratres* 248
- Oratio Camilli ad Ardeates* 228. *Casari de pœnis coniuratorum* 123. *Capitiuorum Rom. Cannensi in pugna ad Senatum Rom.* 288
- Oratio Cardinali Lotharingi ad Cæsarum V. Imperatorem* 303. *Censorini Consulis* 313. *Ciceronis de ciuitate* 331. *Cleonis pro seueritate* 113. *Clodij Albini ad milites* 62. *Commodi ad milites* 76
- Oratio Corcyæ eorum* 220. *Corinthiorum legatorum* 214. *eorundem in Græcia ciuitatum conuentu* 197
- Oratio Cyri ad Persas* 213. *eiudem ad optimates* 28
- Oratio Cyri ad filios de concordia* 143
- Oratio Diodoti pro lenitate ac clementia* 118
- Oratio Emerici Vng. Regis. ad proceres* 305. *Episcopi Zagabriensis ad Carolum Patuum regem Neapolitanum* 57. *Erioi Procerum vnius ad Gottharum Noruagia Regem* 191. *Eumeni Regis ad Senatum Romanum.* 285
- Oratio Hannoni Gilla ad Romanos* 310. *Hermocrati* 295. *Huberti Episc. ad Angliam proceres* 21. *Iacobi Kennedi* 63. *Ioh. Maræ Pontif. ad Annam Caroli II. X. viduam* 163. *Iosephi ad seniores de cade propria* 154. *Iustinus Imp. ad Tiberium* 81
- Oratio Lati Præf. præf. ad milites* 79. *Legati Lacedæmoniorum* 266. *Legatorum Carthaginensium ad Cæs. Rom.* 308. *eorundem ad Censorinum Consulem* 316. *Legatorum Campanorum ad Senatum Roman.* 239
- Oratio M. Antonini Imp.* 78. *M. Catoni Cons. pro lege Oppia* 97. *M. Furij Camilli Dictatoris ad milites* 273. *M. Hortali ad Tiberium* 110. *M. Minutijs Ruffi, equitum Magistris ad equites* 258. *M. Percij Catoni* 127. *M. Valerij Coruini Cons. ad milites* 274. *Marcæ Bolani ad Venerum Senatum* 242. *Massagetarum legati ad Cyrum* 174. *Menenij Agrippa ad plebem* 128
- Oratio Nicia Ducis Atheniensium* 132
- Oratio Pauli equitum. ex Scilia præfecti* 275. *Terentii* 193. *Persici ad Ferdinandum regem* 316.

INDEX.

<p>Petri Moguntini Archiepiscopi 72</p> <p>Oratio Pisonū ad cohortes 74. T. Sci- pionis Consulū 25. eiusdē ad An- nibalem 301. eiusdem ad Masi- nissiam regem 157</p> <p>Oratio Q. Cecilij Metelli de concordia collegarum 149</p> <p>Oratio Q. Fabij Maximi de ratio- ne belli gerendi 245. ad L. Pau- lum Aemilium 259</p> <p>Oratio Sandanidū Lydi ad Cræsum Lydorum regem 175. Senatus Ro- ma ad Campanos Legatos 233. Sthenelaida Ephori Spar. 180. Sylvestrius Pogij ad Lud. Sfortiā & Venetos Legatos 238</p> <p>Oratio Syracusanorū ad Marcellum 307. Stephani Angliæ regis ad Principes & proceres 237</p> <p>Oratio Tegeatarū 265. Theodosij ad Valentinianum Iuniorem 89. T. Manlij Torquati 291. T. Q. Ca- pitolini ad Populum Rom. 200</p> <p>Oratio Varronis Consulū ad Cam- panos Legatos 234. Vibij Verij Campani ad Campanos 263. Vuilhelmi Chrichtonij Scotiæ cancellarij 153</p> <p>Oratio Xenophontū ad Seuthen 281 eiusdem ad milites 318</p> <p>Oratio Xerxi 173. eiusdem ad prin- cipes de bello suscipiendo 167</p> <p>Oratio Zeni duci 205</p> <p>Oratio hominum promissa nō serua- rium vana & imbellia 283</p> <p>Orationū dulcedo imperijs noset 117</p> <p>Oratores reprehenduntur 116</p> <p>Orcus 156</p> <p>Ordinum discordia 208</p> <p>Ordo obseruandus 269</p> <p>Orientalis populi à Senatu deuicti 63</p>	<p>Ornatus mulierum luxuriosus tolli- tur 97</p> <p>Otani oratio pro democratia 1. 2.</p> <p>Otho imperium affectat 74</p> <p>Orthoni vitia 75</p> <p>Oriens odio habendi 36</p> <p style="text-align: center;">P</p> <p>Pachates dux 119</p> <p>Paciū causa consideranda 302</p> <p>Paciū conditiones 299</p> <p>Paciū petitio 308. 316.</p> <p>Paciū studium 133</p> <p>Paciū icere 22</p> <p>Palmyrena Zenobia 71</p> <p>Pamphyliorum gens 94</p> <p>Pamphylia 203</p> <p>Pannonia 50</p> <p>Paphlagonia 208</p> <p>Parentum desiderium natura in- est 206</p> <p>Parricida omnibus supplicijs obno- xij 306</p> <p>Parfimonia principis 30</p> <p>Parfimonia pudor pessimus 108</p> <p>Parthi à Senatu tentati 63</p> <p>Parthi bellicosissimi 95</p> <p>Parthi cum Romanis fœdus 96</p> <p>Parta tueri facile 22</p> <p>Passerculi gallinas anseresq; non vitant 243</p> <p>Patientia plagas coercet 92</p> <p>Paria defendenda studium 304. eius desiderium natura inest 206.</p> <p>Patricij 27. eorum educatio 27</p> <p>Pauperem è diuitio fieri graue 183</p> <p>Paupertati causa à senatorum or- dine nemo remouendus 23 pudor pessimus 102</p> <p>Pauperum petitiones non semper exaudienda 112</p> <p>Pax bello confirmatur 201. optima res 297</p>
--	--

I N D E X.

<i>Pax & concordia</i>	295	169 eorum institutum de liberorum educatione	169
<i>Peccata hominum tractandi modus</i>	34	<i>Persia</i>	41
<i>Pecunia unde in Repub. conficienda</i>	11	<i>Persia procarum consultatio de Reo pub.</i>	4
<i>Pecunia ubiq. opus</i>	29	<i>Persui ad Ferdinandum regem oratio</i>	316
<i>Peditatus</i>	319	<i>Pertinacia vitanda</i>	286
<i>Peloponnesij labore manuum quarunt victum 195. operarij 192. eorum expeditiones</i>	269	<i>Perturbationes animi</i>	304
<i>Pelops Phryx</i>	174	<i>Petitio auxilij 232. 234. aduersus hostes</i>	239
<i>Pensio imperanda.</i>	29	<i>Petitio auxilij contra communem hostem</i>	237
<i>Persidia subditorum 282. eius parana</i>	319	<i>Petitio beneficij</i>	119
<i>Periculi oratio</i>	192	<i>Petitio honorati in bello loci</i>	265
<i>Periculorum & pramiorum aequalitas</i>	203	<i>Pramij pro laboribus bellicis</i>	285
<i>Periculum iuferenti quam propulsanti plus animi est</i>	255	<i>Petitio reconciliationis & ditionis admittenda 307. redemptionis captiuorum</i>	288
<i>Periury poena</i>	319	<i>Petitio stipendij</i>	288
<i>Peroratio, dictorum repetitione & adhortatione absoluta 29. 115. motu spei constans 80. 53.</i>		<i>Phaeton</i>	59
<i>Peroratio pollicitatione absoluta 1. misericordia & metu constans 91. repetitione argumentorum facta 181.</i>		<i>Pharnaces</i>	85
<i>Peroratio petitionis renouationem habent 111. mandato facta 280. voto & adhortatione constans 107.</i>		<i>Phegei nepos</i>	266
<i>Peroratio voto ac precatione constans 65. pia ac modesta facta sententia expositione 99. sententia dictio nem & expositione continens 39. sententia dictio nem habens 124. suasionem complectens 49.</i>		<i>Philantij Dryopum rex</i>	278
<i>Peroratio adhortatoria 9. 42. 103. 83.</i>		<i>Philippus Maria Dux Mediolani</i>	46
<i>Persa ut erueret 314. bene instruiti 215.</i>		<i>Philipp. Alex. M. pater</i>	92
<i>Persa quae nationes subegit</i>		<i>Philosophi cauendi</i>	35
		<i>Phanico</i>	202
		<i>Phraates</i>	85
		<i>Phrygia</i>	203
		<i>Pietas Mathia Cornini</i>	55
		<i>Pietatis Iudium 89. 218.</i>	
		<i>Pisani deserti à Carolo IX. 218. Florentinis seruierunt</i>	239
		<i>Pisani an sint à Venetijs recipiendi 243.</i>	
		<i>Piraum</i>	135
		<i>Piso à Galba Caesar dictus 74. eius Oratio ad cohortes</i>	4
		<i>Platea</i>	93
		<i>Plebilibentia</i>	20
		<i>Pleb.</i>	

I N D E X.

Plebs 209 ut dicentis verba exau- diat	272	rissimus sit ibid. potentia sua ut aburatur 36. quomodo immorta- li fiat 35 s'oper secū cogitet quid egerit 36. unde splen dorē parēt 34.
Panū periurij	319	Principatus non deponendus 20. aut retinendus aut deponendus 6. an deponendus 9. 19 11. & seq.
Pana que iniūgenda 129. ut infe- renda 113 carū causa & modi 119		Principes mali trophaa malitia & iniustitia monumenta 35
Pannus Hostij 236 vescitur humani corporibus	236	Principij cōmendatio ad regnū obli- nendū 81. facta omnib. nota 32. incommoda priuata 14. mole- stia ex iudicij 12 mores regula- rita cuiusq. 11. noui cōmenda- tio 79 statua
Pogis brachius	52	Principium à re ipsa
Pompeius 16 contempti habitus 22		Principum gratitudo 282. bonorum officiū 29. cum parentib. col- latio
Pondus	31	Procrastinatio reprehenditur 177
Pontifex Romanus	49	Tramij pro laboribus bellicij pe- titio
Pontificij iniquitas	60	Præmiorum in Repub. necessitas 39
Populares veri	107	Promissū flare
Populārū reg iminū mala	21	Propositio facta astimatione & cō- paratione tritum generum Rei- pub 5. ordinū digestionem ha- bens 49. que sententia dictionē habet 2. sententia dictionē habet 29.
Populorum studia, inimicitia pra- cidenda	36	Prouidentia Dei in regnū
Populus cū in Re p. principatum obtingat	18	Prouincia cui mandāda
Porci	191	Prouocatio
Porcia lex	125	Prudentia felix
Porfena	109	Prudenti potestae tribuenda
Posthumij	62	Prudentū contuitus
Potentia qua firmior 227 à princi- penulli nimia indulgentia	36	Prudentum amor & obseruantia 53
Potentia causa 231. mala	14	Publica res vendenda
Potentia omni à Deo	55. 306.	Publicolarum nomen
Potus	40	P. Lentuli scelus
Pradandi magna dulcedo	110	
Prada dehortatio	280	
Præfectus urbū ex quibus	24	
Præmia	34	
Præstigiator non ferendus	35	
Prætextati	106	
Prætores	24	
Præces ad Christum in bello fun- denda	60	
Prænceps Deos colat.	35	
Princeps legitimus lege agit 278 nec ignauū quid committat 13. nihil superbum admittat 34 paci stu- diosus sit 35 a philosophia caue- at sibi. ibid. ad belliciam para-		

I N D E X.

P. Licinius	248	Regno potentem quæ comitentur	
P. Scipio	248	145	
P. Scipionii Consuli oratio	251	Regnum omne in se divisum deso-	
P. Sempronius Tuditanus	293	labitur	149
Tudor excitatur 8. 65. 39. 99		Reguli mors	86
75. 150. 167. 199. 164. 144		Regum filij apud Persas ut educati	
235. 270. 216. 292. 247.		160. nomina varia ex rebus ge	
225. 225. 182. 289. 275. 253		stis ibid.	
237. 257. 317. 302. 319. 306.		Religionum ceremonie 108. Studium	
Tugnandi cum hostibus ratio		89	
259		Religionum peregrinarum autores	
Tugnandum strenue	273. 274.	odio prosequendi	35
Punicum bellum	97	Respub. detrimentum ex invidia	
Tupilli pecunias conferunt	105	254. feliciter gerenda ratio 20	
Pyrenæi montes	94	optima forma 1. 2. 3. 4. 5. salus	
Pyrrhus mulierum animos doni		à quibus	20
tentat	101	Remp. rudiores plerumq. melius re-	
Pythia	30	gunt: quam astuti	115
Q		Resumpab. in crementa & depre-	
Q. Fabij Maximi oratio	245	menta 128. turbatores	308
Q. Fulvius 248. victoria in-		Resp. nulla sine sumptib. 110. Sparta.	
solens	265	nobili 181. rebus à multo, nō v-	
Q. Hortensius	112	no aliquo gubernabitur	86
Quæstura	42	Rex domesticus impensus colitur	
R		191 qui optimus	168
Reconciliationis studium	133	Rhenus	94
Reges Dei vice funguntur	160	Rhodiotorum ciuitas magnifica	124.
sub tutela Dei	306	Richardus primus Anglia rex	81
Regia dignitas quibus imminua-		Richardi Treuirensis Oratio	48
tur	154	Robur	40
Regibus amici fideles sunt sceptrū		Roma nauis onerata simili	21
tutissimum	145	Roma inopia 106. tranquillitas vn-	
Regū actiones in omnium mortali-		de	22
um luce versantur 147. boni		Romam à Galli captam mulieres	
commoda 53. eligendi delibe-		redemisse videntur	104
ratio	52	Romani à Campani auxilium pe-	
Regium nomen nō intertinatū 159		tunt 234. ad Cannas victi ibid.	
Regnandi cupiditas	45	an Siciliensis belli autores 392	
Regni acceptandi suscipio 72. eius		bene de Campani meriti 235.	
delatio 59. incommoda priuata		Gracia morē imitati, verboribus	
14		animaduertebant in eies 126	
Regnorum author Deus 159. cura		unde arma militaria, insignia	
prudentibus committenda 65		magistratum sumptuosius 126.	
		se à Gallis	

I N D E X.

se à Gallis auro redemerunt	292	Seditiones	296
virtuti ac fama studiosi 36. ut		Seditionum causa 140. mala	133.
puniendi	125	Semiramis Assyria	71
Romanis qua gentes subiecta	93. 94	Senatores examinandi 22. sint	25
Romanorum potentia 93. Respub ut		annorum	24
mutata 14. sibi illa	101	Senatores non sint, qui corbes ge-	
Romulus	104	stauerunt	27
Romulus & T. Tatius concordat	151	Senatorum boni officium 223. 133. 14	
Rudolphus Undecimus	52	dignitas 62. auctoritas. ibid si-	
S		mili ventri	142
Sabini in ciuitatem accepti	151	Senes sine iuuenibus nihil valent	
Sacæ à Persis subiecti	170	190	
Saguntini ab Hannibale obsessi	261	Sepulchra mortuorum sapius ui-	
Salamina	93	fitanda	164
Salus publica promouenda	152	Sertorius male periit	16
Samy à quibus deuicti	227	Seruiqua communia nobiscum ha-	
Samnites amici Roman.	231	beant 40. ad remos constituti	
Samnites bellum Campani intu-		105	
lerunt	230	Seruire intolerabile	92
Sandani vir prudens	175	Seruitus in Regno 13. eius iugum	194
Sanguinolentia fugienda	88	mala 213. nouitas molesta	92
Sapiens	20	Seruorum & subditorum discretio	
Sapientia Dei donum	162	43	
Sardinia	3 14	Seuerina domus Carolo infesta	60
Satellites salutis	41	Scuthes	282
Satricula	236	Sexus discrimen ex natura	68
Saturninus	134	Sicilia opes	297
Saxones	47	Sicilenses controuersia	300
Saxones cauerunt, ne ulla regni		Siculi	185
regina vocaretur	67	Sidiisini	232
Saxonica familia praeclara	52	Similitudo à nauis ad Romam	21
Sceptrum regium	145	Similitudo elegans 156.	164
Scipio cur expulsus	6.	Societas 218.	220
Scipionis ad Annibalem oratio		Societatem ad contrahendam ad-	
301. 157. ius iurandum	311	hortatio	214
Scipioni 24. annos nato imperium		Societatis petitiō 220. eius impe-	
desertur 234. eius res gesta. ibid.		tranda ratio	222
Scoti ad publicos Imperij usus ni-		Socordia ne intendatur ex largitiō	
hil contribuant	50	ne videndum	113.
Scoti praece	151. 63	Socij fideles 122. morti homini si-	
Scurra dicentes habentur	84	milii	146.
Secessio muliebri	104	Somnus	40
securitas fugienda	96	Sophonischa	157

I N D E X.

Sorte deliguntur magistratus	3.	Superbia	358
Sparta	182	Superbia, qua apud alios iracundia	
Sparta comitia	197	in Imperio 125. vitanda in for-	
Spartana Respub. nobilit	181	mine subita mutatione 88. pa-	
Spartani inferiores Atheniensibus		na 319.	171
176. nec fortuna insolesunt, nec		Supplicia in maleficos	12
adversa suanguntur	177	Sussum verbi esse	84
Spartata	266	Sylla	16
Spectacula	30	Sylla mortem sibi cõsciuit 22. quos	
Spes excitatur 141. 199. 58. 81.		ingulari iusserit	126
167. 103. 216. 83. 139. 2.		Syllanus vir strenuus	125
20. 135. 169. 259. 296. 53.		Syncretismus	191
78. 219. 53. 121. 2. 174. 193		Syphacis fides 255. uxor à Masini-	
270. 80. 273. 210. 221. 152.		sa adamata	158
89. 831. 159. 253. 188. 277.		Syphax	249
62. 181. 76. 213. 313. 132.		Syrtes	95
3. 229.		Syracusana signa translata	101
Spitigneus filius Pretistai	148	Syracusanorum ad Marcellum o-	
Splendor 188. inuidiam parit	188	ratio	307
ex praclari facinoribus à prin-			
cipe parandus	84	T	
Statilius	130	Tanais	209
Statua principii qua esse debeat	34	Tanaaxares satrapa	145
Stephani Angliæ regii ad princi-		Tardus pro considerato non nun-	
pes & proceres Oratio	237	quam	261
Stipendij petitio	281	Tarētum ab Annibale captum	105
Strenuitas ut conseruari debeat	40	Tarracōn	249
Studium	39	Tatilis	275
Stultitia maximum malum	201	Tatius	110
Stultus	20	Taurorum gens	93
Suasio continuanda obsidioni 207 de		Tegeatarum oratio	265
ditionis 261. belli hostium in a-		Temeritas fugienda 233. non sem-	
gra gerendi	256	per felix 249 eius pena	171
Subditorum amor 88. eorum erga		Temperantia	40
Magistratus officium 222 incō-		Temperantia laus	157
stantia 82. eorundem & seruo-		Templum uniuersa terrâ princi-	
tum discretio 43. obedientia 42		pi recte imperanti	35
perfidia	122	Templum à principe adificandum	
Successio regni natu maiori iure		34	
natura & gentium debetur 149		Temporij iactura non paruis facien-	
Sumptus cohibendi	108	da	308
Sumptus in Rep.	11	Tempus nos prudentioris facis	
Sumptuum relictio diuitias parit	24	260	
		Tenaxores	143
		Thebanis	

I N D E X.

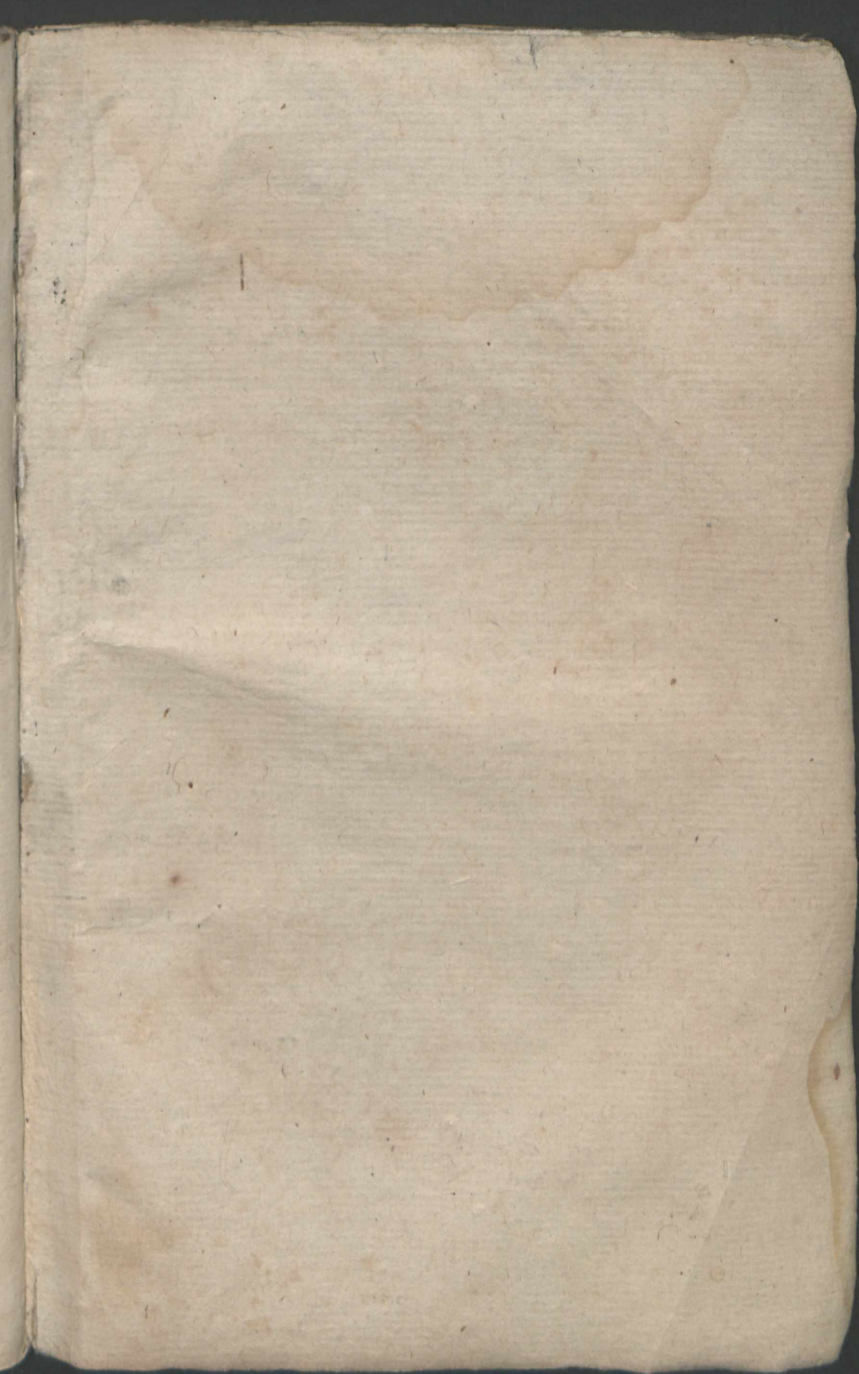
Thebani	134	Valerius	134
Theodosij ad Valentinianum Iuni- orem	59	Valtramus	72
Thermodon flumen	267	Varro dux	260
Thermopyla	93	Varrenii Consulis ad Căpanos lega- tos oratio	234
Thessali domum remittuntur	206	Vestigialis	29
Thracee	94	Veienter	212
Tiberij laus et responsio ad Hortali petitionem	112	Venandi studium	211
Timiditas qua	179	Venatorum constantia	208
Timidus pro cauto	261	Veneti 49 cultores libertatis 238. eorundem Senatus Pisani se subijciunt	242
Timor excitatur 124. 148. 150. 155. 205. 283. 299.		Veni deprecatio	222
Timor vide metus		Ventru cum pedibus contentio	142
T. Vulturcius	130	Venus	290
Toga praetenta habenda ius cui permittatur	106	Verecundia	99. 137
Tomyri Massagetarum regina	174	Veritatis vis	259
Cyro optionem dat	259	Vestitus luxuriosus mulierum sublatus	92
Transfuga	76	Vibij Virij Campani ad Căpanos or- atio	263
Triballi	284	Vicentini cur recepti à Venetiis	244
Tribunarij	178	Vicentinarum à Veneti receptio	244
Tribunatus plebi	24	Vicinitatis ius	218
Tribunatus plebi creati 271. sedi- tiosi	209	Vicinorum potentia iniusta	243
Tribunus	76	Victores consequuntur fortunam aliorum	221
Tributa	29	Victoria dubij euentus aequitate praesumenda	317
Tributa domestica	296	Victoria moderata potior 317. in robore militum & bonitate cau- sa, non in numero hominum con- sistit	279
Tributarij	90	Victoriarum causa vera	89
Triumphus	106	Victoria ab exercitu non morigerata nulla	43
Troiani belli heroum labores	267	Victoria stupisus praestantia 53 in- solentia	263
Trophaea de Atheniensibus	302	Vidua pecunias conferunt	105
Tumultuum causa	140	Vienna	55
Turca Italiam innadet	50	Vindicta iusta	168
Turca	46	Violentia fugienda	280
Tursicum bellum	47		
Tyrannos bello prosequi lau- dabile	276		
Y			
Valens et impius	90		
Valentinianus à matre sedu- ctus ab Theodosio in fide vera institutus est	89		

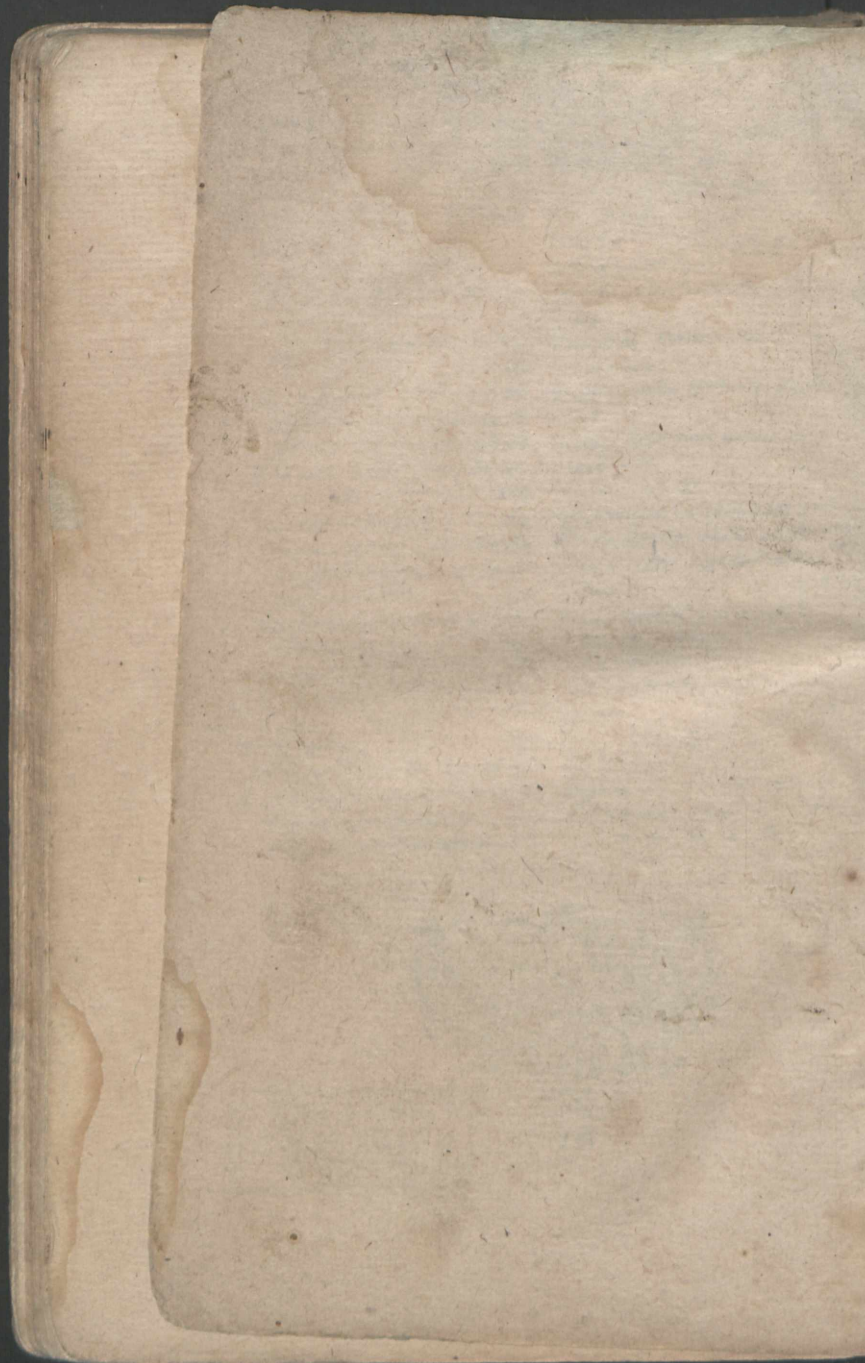
I N D E X

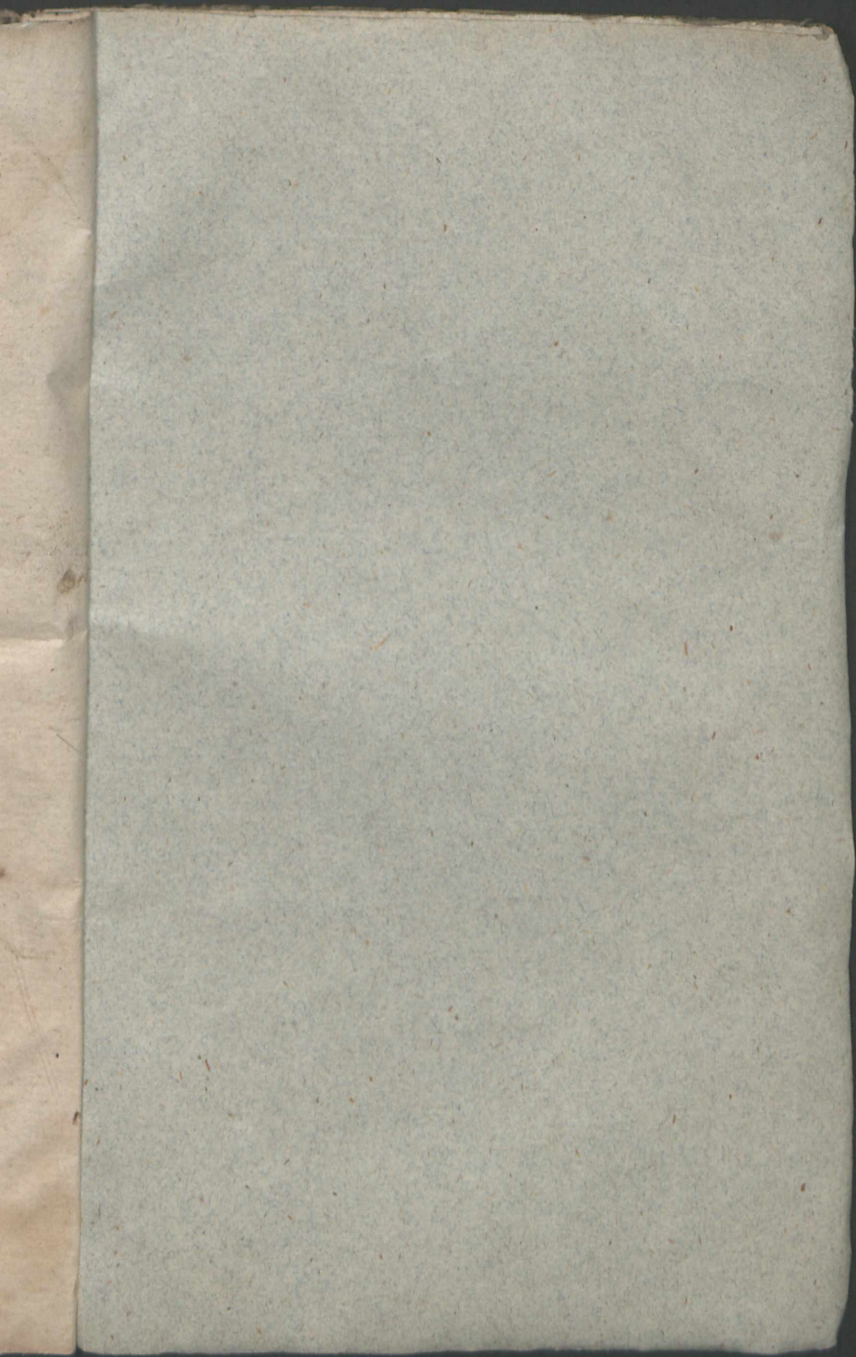
<i>Virtus dijs aequat</i> 34. <i>colenda</i> 40.	<i>Hernici pares</i> 278
<i>laboribus comparatur</i> 201	<i>Voluptas multa bona destruit</i> 38
<i>Virtutes faminarum sunt vitia</i>	<i>Voluptates nobis hostes</i> 158
<i>in viris</i> 68	<i>Voluptati non indulgendum</i> 40
<i>Virtute nulla possessio pulchrior</i>	<i>Vota 130. pia</i> 299
284	<i>Vtensilia</i> 39
<i>Virtutū materia est hostis</i> 273	<i>Vtilitas quæ præcipua</i> 227
<i>Viri boni officium</i> 267. <i>à mulieri-</i>	<i>Vuilhelmus Briffonetus Cardinalis</i>
<i>bis sublata</i> 99	163
<i>Virū muliebrem tracta-</i>	<i>Vuilhelmus Chrichtonius</i> 151. 6.
<i>re</i> 68	<i>ius oratio</i> 133
<i>Viro muliebrem vestem induenti</i>	<i>Vultus maiestas spectantes mouet</i>
<i>lex diuina minatur mortem</i> 69	162
<i>Virorum bonorum officium</i> 271	<i>Vxorum desiderium natura inest</i>
<i>Vita cum virtute coniuncta iu-</i>	206
<i>cunda est</i> 204	X
<i>Vita humana conditio</i> 164	X anthippus Lacedæmonius 254
<i>Vita precaria nobis à Deo concessa</i>	<i>Xenophonis oratio ad Scu-</i>
163 <i>apud nos deposita</i> 165. <i>omni-</i>	<i>then 281. oratio ad mi-</i>
<i>bis natura chara</i> 156	<i>lites</i> 316
<i>Vita humana incertitudo & incō-</i>	<i>Xerxes Darij filius</i> 174. <i>superbis-</i>
<i>stantia</i> 257	<i>simus</i> 92. <i>cuius copia</i> 215. <i>exerci-</i>
<i>Vitellij</i> 62	<i>tus innumerabilis</i> 319 <i>oratio</i> 173
<i>Viuendi terminos Deus constituit</i>	<i>oratio de bello suscipiendo</i> 167.
163	<i>Xystim</i> 90
<i>Vltio iusta</i> 168	Z
<i>Vngaria rex Carolus Tarnus rex</i>	Z elus 174. 165. 268
<i>Neapolitanus eligendus</i> 61	<i>Zeni duci oratio</i> 205
<i>Vngaria latrocinij infesta</i> 59	F I N I S.
<i>Volsi æterni hostes Romæ</i> 31. <i>Vix</i>	

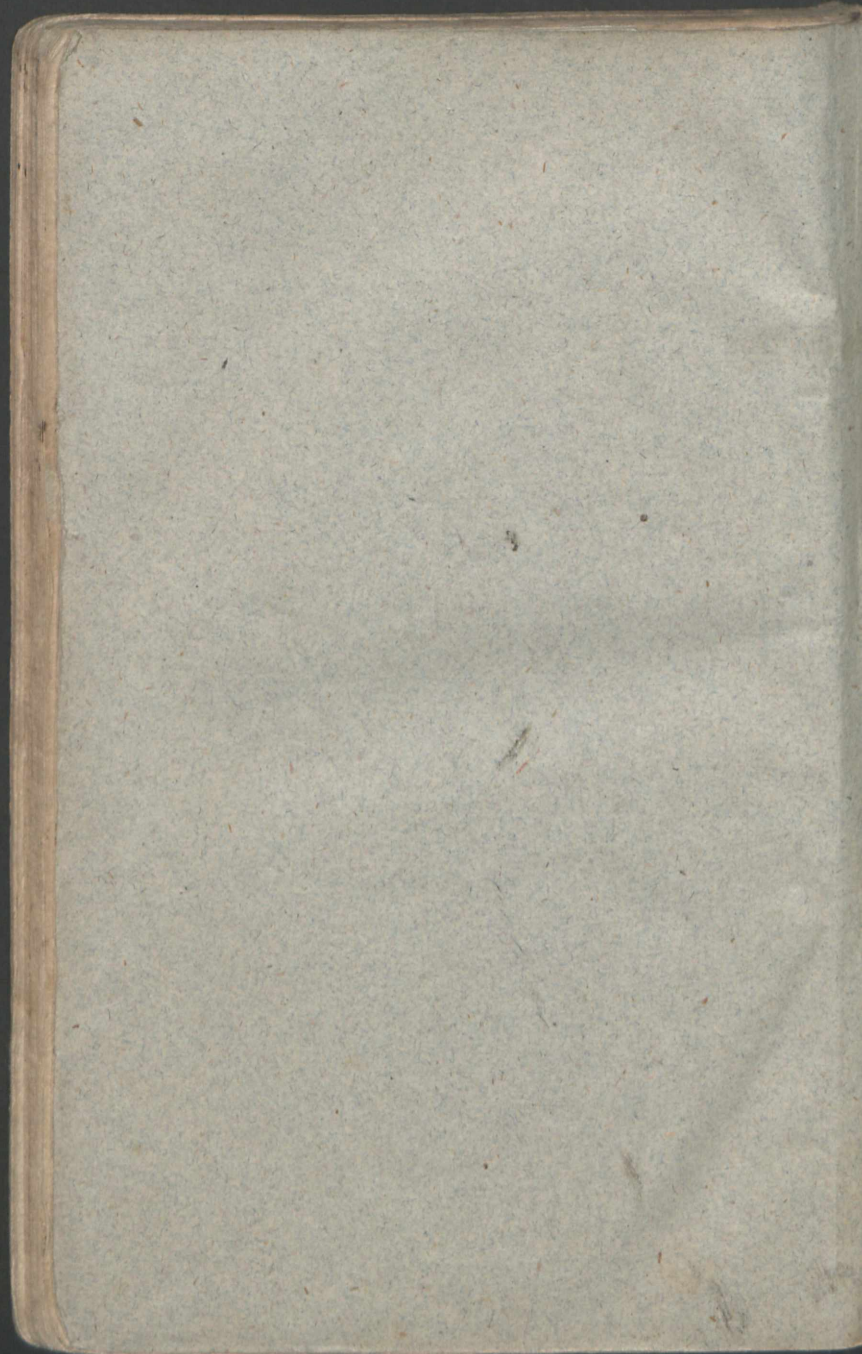

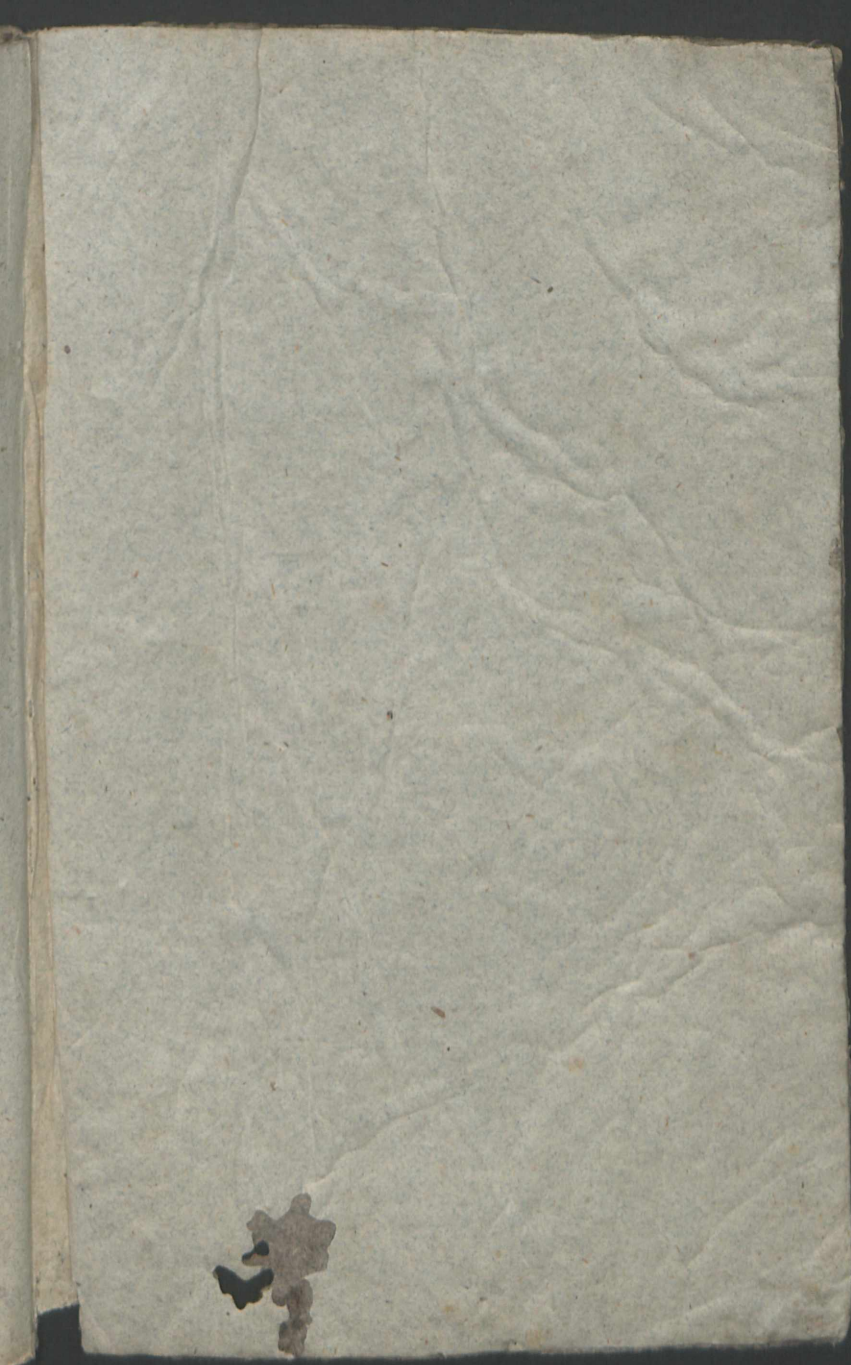
Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

N a m e n

Cingty
Dziennika
Koresponden
cyjnego

Arzyt.
działo
Pamięć

Dala
zawo
zawo
zawo
zawo